Ungbamvu Ku Abachi Azhi Ahehe Ka

New Testament in Ninzo

Contents

Matiyu 1
Marrku 42
Luka 68
Yohana 110
Indu 141
Roma 180
1 Korrintiya 200
2 Korrintiya 217
Galatiya 229
Afisa 236
Filipiya 243
Kolosiya 248
1 Tesalonika 252
2 Tesalonika 256
1 Timoti 259
2 Timoti 264
Titu 268
Filemo 271
Ibraniya 273
Yakubu 287
1 Biturr 292
2 Biturr 298
1 Yohana 302
2 Yohana 307
3 Yohana 308
Yahudi 309
Ibwu Tsarr 311

Ungbamvu Ku Abachi Azhi Ahehe Ka

New Testament in Ninzo (NI:nin:Ninzo)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Ninzo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9789789156047

The New Testament

in Ninzo

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

ISBN 978-1-5313-0486-7

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016

d46fed5f-6317-5355-ab77-aef8925db2e6

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

Ure ku wre ku nggo Matiyu à charr Ure ku meme

A si Matiyu, nggo isa ima yi i si di *'Ini i Atiko,'* uwa yo à charr ungbamvu unggo ku. Matiyu à si uni kpa inklo imimi nggo anishirr a karr ma, na à ka undu umaku du na gru ga Yesu. Nu ungbamvu ku Marrku tuku uku Luka ku, a yo ma di, Levi.

Na asese ka kuchi ka Abachi à da zu na angu ka abi kpa are ba ukyekye du ba a da zu du uwa à taka tu Kristi (Mezaya), *'Uni kpa ttungo wa,'* nggo à taka nga ni hru ittu ihehe. Matiyu à charr ku aba ako ambarr, ani Yahuda ngga Ure ku wre unggo ku. À charr wre ku bu tsarr ba di Yesu anu Nazareti, uwa yo à si Kristi, Uni kpa ttungo wa. Na bu tsarr ba nggo ittu i unkplassu yi i se nggo. Matiyu à ssu tsarr ba zizi mi di Yesu yo à si Kristi, uni hru ittu i unkplassu wa, nggo a charr zu ni itu ima yi na Azhi Akuku ka. Uwa à si ni ima yo, ungbamvu ku Matiyu unggo ku uku yo u zɨ Azhi Ahehe ka bi na akuku ka. Ungbamvu ku ure kakami di inkindirr yi nggo abi kpa are ba a da di i so nga ni ichi nggo i ka nga ba.

Uwa ti so bre ungbamvu unggo ku, uwa shirr atu ni wo nggo Matiyu a re di Yesu yo à si Kristi, uttu a atuttu, na si Atiko a atitiko ba. Na are angga ka wemi nggo a tsarr di Yesu à si Uvuvurr a Abachi, imba di inta mi i kpa ma meme ni kuttu ni gbyarr ku asa ki Atiko Uni kpa inta ttungo.

Atu re na ankla ka nggo ase

Ifurr i Yesu yi tuku undu umaku *1:1—4:25*
Itsarr ni itu i igbre *5:1—7:29*
Itsarr na aseki tankpami, assurr are tuku are ankpinkpi *8:1—18:35*
Ikuma nu Urushalima tuku igbye utu ikikre yi *19:1—23:39*
Are ka nggo abi kpa are ba a da di a so nga nggo *24:1—25:46*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *26:1—28:20*

Ábáchí ma ba Yesu ba
(Luka 3:23-38)

1 Uwanggo yo a si are ka uga ku Yesu Kristi ka. Yesu à zhi nu uki ku uttu Doda, u Doda a zhi nu uki ku Ibrayi. Uwanggo yo a si asa a ábáchí ma wa.
2 Ibrayi à si aki a Ishaku.
Ishaku à si aki a Yakubu.
Yakubu à si aki a Yahuda
na amuyirr ba.
3 Yahuda à si aki a Perrezi tuku Zerra,
(Ayirr ambarr wa à si Tama).
Perrezi à si aki a Hezroni.
Hezroni à si aki a Ramu.
4 Ramu à si aki a Aminada.
Aminada à si aki a Nashoni.
Nashoni à si aki a Salimo.
5 Salimo à si aki a Bowazi.
(Ayirr ama wa yo à si Raha).
Bowazi à si aki a Obedi.
(Ayirr ama wa yo à si Rutu.)
Obedi à si aki a Jesi.
6 Jesi à si aki a Doda.
Doda à si aki a Solomo.
(Ayirr ama wa yo à si Basheba,
ayamba a Urriya.)
7 Solomo à si aki a Rehobowa.
Rehobowa à si aki a Abija.
Abija à si aki a Asa.
8 Asa à si aki a Jehoshafa.
Jehoshafa à si aki a Jehorramu.
Jehorramu à si aki a Uziya.
9 Uziya à si aki a Jotamu.
Jotamu à si aki a Ahazi.
Ahazi à si aki a Hezekiya.
10 Hezekiya à si aki a Manase.
Manase à si aki a Amoni*.
Amoni à si aki a Josiya.
11 Josiya à si aki a Jekoniya
na amuyirr ba.
(Na ase ka nggo a vɨ anu
Israila ba igarr yi
na ko nu Babilo.)
12 Nu ugo ku igarr ku nu Babilo:
Jekoniya à si aki a Sheyalitiye.
Sheyalitiye à si aki a Zerrubabe.
13 Zerrubabe à si aki a Abiyudu.
Abiyudu à si aki a Eliyaki.
Eliyaki à si aki a Azorr.
14 Azorr à si aki a Zado.
Zado à si aki a Akimu.
Akimu à si aki a Eliyudu.
15 Eliyudu à si aki a Eliyaza.
Eliyaza à si aki a Matani.
Matani à si aki a Yakubu.
16 Yakubu à si aki a Isuhu.
Isuhu yo à si unuru a Maryamu wa.

* 1:10 Amoni: Ni irrirri i Girrki isa yi i ri Emo.

Maryamu à si ayirr Yesu wa.
A yo Yesu yo di Kristi.

17 Meme nggo, bazhi ni Ibrayi ku, kuma
nu uttu Doda ku à si uka uwurr nu unẹ. Na
bazhi nu uttu Doda ku ko nu nggo a vɨ anu
Israila ba na kuma nu Babilo a si uka uwurr
nu unẹ, na bazhi nu nggo anu Israila ba a
kazhi nu Babilo nga ni ingri i Kristi† yi, a si
uka uwurr nu unẹ.

Ingri i Yesu yi
(Luka 2:1-7)

18 Ingri i Yesu Kristi inggi i si ma mi: Ayirr
a Yesu wa à si Maryamu. A go ma zu ku ugo
numa à ri Isuhu. Nggo Isuhu à nise gri ma
nga ni iko ima, aba a gru kakye Maryamu à
se ni ine. À si Izhi i Abachi iyo ì na ukyekye
ukuma. 19 Isuhu uruma wa, a si ni ikru isisu i
Abachi ni isisurr ima, na kye ì si ta wre uwa
bu ba Maryamu nggarr la na azhi hen, mre
na ssu anko du uwa ta kà ma du, du anishirr
si hi hen.

20 Nggo Isuhu à ni so ri amarr akama
meme, unitu a Atiko wa à nga na ku nu
uzhila, ni da ku di, "Isuhu, uhanma a Doda,
si kru isisu i ba Maryamu ki uwami hen.
Kye, uvuvurr wa nggo à se ni ine ima yi
nggo à zhi ni Izhi i Abachi. Si kà ma du hen.
21 À ta ngri uvuvurr unuru. Nggo a ti ngri
uvuvurr wa, uwa bu yo ma di Yesu. Kye,
uwa yo à taka ni kpa anishirr ama ba ttungo
ni ila ure imbarr yi."

22 Ziza, inkindirr inggi yi i ta si meme, wre
ku ure ku u bu kurr meme yo nggo Atiko
à du Abi kpa are ama ba a nga ni da ku
zu ni ikuchi yi nggo. 23 "Kye, uva wanggo
nggo à nise hi unuru kye à ta hru ine na ta
ngri uvuvurr unuru, aba ta yo isa ima yi di
Imanuwe," inkpi i isa ima inggi ì si, "Abachi
à se ni inta ba."

24 Isuhu à kasi ni ina yi nggo, na na
inkindirr yi nggo unitu a Atiko wa à da ku
nggo. Na gru ku gri Maryamu na nga ni iko
ima ki uwama. 25 Bazhi nu nggo a di to ikpa
yi nga ni ingri i uzuma yi, Isuhu à nise hi ma
ki ayamba kye. Uwa à ni ngri nggo, Isuhu à
yo uvuvurr wa di Yesu.

2

Abichirr ba nggo a zhi
na anza ambre

1 À ngri Yesu nu Betalami na anga ka
Yahudiya, ni ivi yi nggo Hirridu nggo à
su uttu unkpi a atuttu ba na anga akama.
Azhibarr anuma nggo aba gru kakye an-
ishirr nggo a hi inkindirr ni itu i intsintsẹ
a gru zhi na anza ambre mu na nga nu
Urushalima, 2 na ni zhi ba di, "A ngri uvu-
vurr wanggo wa nu momonggo, nggo a da
di a taka ni si uttu a anu Yahuda? Inta i hi
intsintsẹ ima yi zhi na anza ambre mu ni
nga nye gbyarr ku asa."

3 Nggo uttu Hirridu à wo meme, isisurr
i vri ma kakami, anishirr ba wemi nu
Urushalima a wo na vri meme. 4 Uttu wa
à du ba yo ku ankpinkpye abikye ba na
abitsarr Are ba, na ni zhi ba di, "A da di a
taka ngri Kristi wa nu momonggo?"

5 Aba a da ku di, "Nu Betalami, na anga ka
Yahudiya, nâ ta si nggo Mika, uni kpa are
Abachi wa à charr nggo, da di,
6 " 'Betalami nggo à si
ni imimi i Yahuda,
nu nggo a kye ùwà
kpachirr mi ni igbu yi na
anga ka Yahuda ka,
ùwà si unkpi mu ni igbu i Yahuda yi.
Nu nggo nu umi umuwa
ku yo a taka gri ankpye ssuzzu,
ankpye uwama yo à taka
gri ittu i anishirr a mungga bu Israila
ba.' "*

7 Uttu Hirridu à yo anishirr angga ba
kakuma, na ku zhi ba sharri na wo attuttu
ka nggo a hi intsintsẹ yi nggo. 8 Na ddu ba
di, "Kuma nu Betalami ku zha uvuvurr wa
kye. Nggo imba i ti hi ma imba bu kanga
ni da ki ingga, wre ki ingga mi bu kuma ku
kuttu gbyarr ku asa."

9 Nggo a wo uttu wa kre, na gru vu
anko wa a so kuma nu Betalami na gru hi
intsintsẹ yi nggo aba a so ga yi zhi na anza
ambre wa i nggurr huzzu ba. I so ku ba
ichi ku kukri nu unto ku nggo uvuvurr wa
à se. 10 Nggo a sa ashishi ni intsintsẹ yi, na
gru so nyarr, na mẹ nyarr kakami. 11 Nggo
a mirri ni iko yi na hi uvuvurr wa na ayirr
ama wa, Maryamu, na kuttu na chi ma. Na

† 1:17 Kristi: Kristi tuku Mezaya si inkpi ure iyiyirr ima yo. A si di unushirr wa nggo a hla ma zu i Abachi ku undu unuma. Kristi à si ni irrirri i ure i anu Girrki "Kristos." Mezaya zhi ni irrirri i anu Ibraniya "Mesiyas."

* 2:6 Kye zizo Mika 5:2.

nu ma iki iwre, nggo i si i atuttu, nâ ta si ivi
inkpu inklo i la nzarrnzarr nggo a yo yi di
izinarriya, na àgà a inkinkurr wa nggo a di
hun ingba wre aba yo wa di farrkinse tuku
mârr [12] Abachi à gbye ku anishirr bi zhi na
anza ambre ba utu nu uzhila ni ibittu di a
bu si kakuma nu uttu Hirridu ku zizo hen.
Aba a wo meme na ka ga anko anuma mu
na kakuma na ako ambarr ka.

Ikru kuma nu Masarr yi

[13] Nu ugo ku nggo abichirr ba a kakuma,
unitu a Atiko numa à nga ni Isuhu ku nu
uzhila ni da ku di, "Gru, ba uvuvurr wa na
ayirr wa ni kru ku sharri nu Masarr. Kye
uttu Hirridu à ta gru zha anko a itsi ma
ngu. Ku so nabo ingga nggo taka da ku
uwa azhibarr wa nggo uwa taka gri ma ni
kanga."

[14] Nggo Isuhu à wo meme na gru ba uvu-
vurr wa tuku ayirr wa, na ga ibittu kuma nu
Masarr, [15] na ku so nabo yo ka ma ku Hirridu
ni ittu. Abachi à na meme, wre ku anishirr a
bu hi di inkindirr yi nggo abi kpa are ba a da
yi nggo ì bu si ure ujiji di, "Ingga yo uzumu
wa zhi nu Masarr."

Iba i ingɨ ankparr amumarr

[16] Hirridu kye anko a abichirr angga ba
nggo a zhi na anza ambre lankarr. Na gru
nu unfu ku zizo, na gru yo abi ta iku ba na
da ba di a bu ngɨ ankparr amumarr aniru ba
ase aha kaji nu Betalami tuku igbu i kago
yi. Uttu wa na meme ni itu yi inkindirr yi
nggo a wo zhi na abichirr ba ba na azhibarr
a imẹmẹ wa nggo intsintsẹ yi i huzzu. [17] Ina
ima ì ta du ure ku Irrimiya uni kpa are wa ù
kurr meme yo nu nggo a charr di,

[18] "A wo ukorr nu Rama,
ukorr ku iyi.
A si Rahila nggo à ko yì amarr ma;
aba a ddu ma di a bu ba ttungo, uwa kà
iba ttungo yi,
amumarr ngga a kɨ ku."†

Ikanga i anu Isuhu yi zhi nu Masarr

[19] Nu ugo ku nggo uttu Hirridu à ttu, unitu
a Atiko wa à nga ni da ku Isuhu zizo nu
uzhila uwa à nise nu Masarr [20] di, "Gru,
ba uvuvurr wa na ayirr wa ni kakuma ni
Israila. Kye, abangga ba nggo a so di zha
anko a ingu ma wa a kɨ kre ba."

[21] Isuhu gru ba uvuvurr wa na ayirr wa
na kakuma ni Israila. [22] Nggo Isuhu wo du
uvuvurr a Hirridu wanggo nggo a yo ma
du Akelayo, uwa yo à hun ni imburr i aki
yi nu Yahudiya, isisu i ki Isuhu ni kuma
nabo. Abachi à re na ku zizo nu uzhila di
a bu kakuma na anga ka Galili mu. [23] Uwa
kakuma ku so ni igbu wanggo nggo a yo ma
du Nazareti, meme nggo inkindirr yi nggo
abi kpa are ba a da i bu si ure ujiji di, "A taka
yo ma du anu Nazareti."

3

Ibre are i Yohana
uni zzu na amasirr
(Marrku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

[1] Ni ivi yi nggo Yohana uni zzu na amasirr
wa à gru ku di da ure ku Abachi na ankpuji
a Yahudiya wa [2] di, "Imba kasarr ni ila ure
imba yi, kye ittu i Abachi yi i ki ywhiy-
whirr!" [3] Uni kpa are wa, nggo a yo ma di
Ishaya, à re ni itu i Yohana iyo da di,

"Undurr numa à so du
hantu na ankpuji di,
'Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na anko wa ki ntto nggo
a taka ni wre ku uzirr!' "*

[4] Yohana à di surr iki yi nggo a na yi ni
infunfu i alakurrmi, na di lo upri unggakpa
na anklampi. Ila ima yi i su ìzì tuku utu ku
anisso. [5] Anishirr a di gru zhi nu Urushalima
na nga na ku. Abanu di gru zhi na anga ka
Yahudiya ka namri. Anishirr banu a di zhi
ni igbu yi nggo kago inyi nu Joda wa. [6] A nga
ni di bre ila ure imbarr yi, uwa zzu ba na
amasirr ni inyi nu Joda wa.

[7] Nggo Yohana à hi anu Farrisi na anu
Sadusi shishemi nggo so nga di a bu ni zzu
ba na amasirr, na ddu ba di, "Imba inkirr i
andanda ànìwǎ! Unggonggo da ki imba di
imba bu kru iha yi nggo Abachi à ta du yi
nga ni imba ba nggo? [8] Imba bu na aseki ka
nggo a ta tsarr anishirr di imba i ka isisurr
sarr ni ila ure imba yi. [9] Ida imba yi di Ibrayi
nggo à si ábáchí amba, sisi ima nggi i ta
kpa imba ttungo ni iha yi nggo i so nga
hen. Abachi à se nu ukyekye ku ka angbinta
angga ka ki ku Ibrayi ahan ma! [10] Ibre amu i
Abachi yi ku abi la ure ba i ta i si nâ ta si nggo
a ka ka iwra inggi sa ni izhizhi inkinkurr ta
tse ba. Meme nggo, unkunkurr ku nggo u

† 2:18 Kye zizo Irrimiya 31:15. * 3:3 Kye zizo Ishaya 40:3.

si klo inkpinkpo iwre hen, aba a ta tse ku ta
yo, na ta sarr ku tu nu uru.
11 " Ingga zzu imba na amasirr, wre ku
anishirr bu hi di imba i ka ba ttungo ni
ila ure imba yi ba. Uwanggo nggo so nga
nu ugo umungga a ta ni zzu imba ni Izhi i
Abachi i Iwre yi tuku uru kye ma. Uwama
a mri ingga kakami, nggo ingga si ma uni
vu anggakpaza ama ka gri ku hen. 12 A se nu
umumu ku nggo a taka ni ze ingbingbi iki yi.
Na ta vu ingbingbi izizi yi ku surr nu iwurr,
na ta vu intinturr yi surr nu uru ku ri sese
ku."

Yohana à zzu Yesu na amasirr
(Marrku 1:9-11; Luka 3:21-22)

13 Na attuttu akama i Yesu à gru nga zhi na
anga ka Galili ka, na ji kuma ni Yohana ku
nu unddu inyi ku Joda ku, di a bu ku zzu ma
na amasirr. 14 Yohana à zha anko wa nggo
uwa ta na du ma ka amarr ama ka sarr na
kakuma, na ddu ma di, "Nggo ingga nggo
kakuma nu ùwà yo ku du ùwà bu ku zzu
ingga, ùwà kanga ni ingga ku?"
15 Yesu à ddu ma di, "Du yi si meme ziza
nggo. Meme yo nggo inta ta na undu ku
nggo Abachi à turr inta di inta bu nga ni na
ku nggo." Yohana kye na kpanye na zzu ma
na amasirr wa.
16 Nggo Yohana à zzu Yesu kre, Yesu ta ko
huzzu na amasirr wa, mre unkplassu ku ù
bwu, i Yesu kakye na hi Izhi i Abachi yi i so
ji zzu nâ ta si anddu, ni ji so ku. 17 Ukorr u
zhi nu unkplassu ni da di, "Uwanggo yo à
su Uzumu wa nggo ingga i kpanye na ku.
Isisurr mungga yi i di nyarr na ku kakami."

4

Itsarr Yesu kye yi
(Marrku 1:12-13; Luka 4:1-13)

1 Izhi i Abachi yi i gri Yesu kuma na
ankpuji nggo Umimi wa à ta ku tsarr ma
kye. 2 Yesu à ku so ki ivi iso inẹ (40) ni ibittu
iso inẹ (40), sama ni iri ila, iyo ki ma kakami.
3 Umimi wa gru nga na ku na ni ddu ma
di, "Ùwà ti da du ùwà su Uvuvurr a Abachi
ùwà bu ka angbinta angga ka ki ankpinkpri
unfonfo."
4 Yesu ddu ma di, "Ungbamvu ku Abachi
ku u da di, 'A si si inkindirr i iri iyo mre ì ta
du anishirr so tsitsirr hen, a si are ka nggo
Abachi à da ka, aka yo à ta du anishirr so
tsitsirr.' "
5 Nabo yo, Umimi wa à gri Yesu kuma nu
Urushalima, Ìgbù ni Wre wa, na gri ma ku sa
na anvinvri a Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
6 na ddu ma di, "Ùwà ti du ùwà su Uvuvurr
a Abachi, ùwà bu tu ji nu nggo. Ungbamvu
ku Abachi ku mi u da di:
" 'Abachi à ta turr abitu ama ba du ba ji nga
nu ùwà ku.
Aba ta ni ko ùwà kpa nu ussu na ango
ambarr ka,
na si ta kpanye na du ùwà nggurr uza ni
angbinta hen.'* "
7 Yesu à ddu ma di, "Ungbamvu ku Abachi
ku u da zizo di, 'Si tsarr Atiko wa nggo si
Abachi muwa kye hen.' "
8 Nu ugo kuma, ùwà gri Yesu na kuma
ni igbre numa, nggo a ta kakami, na ku so
tsarr ma inkpinkpye tuku iwre i ingbingbru
yi. 9 Umimi wa à ddu Yesu di, "Nggo ùwà
ti kuttu ni gbyarr ki ingga asa, ingga ta nu
ùwà aseki angga ka namri."
10 Yesu ddu ma di, "Chi share ni ingga ku,
ùwà Isheta! Kye, ungbamvu ku Abachi ku u
da di, 'Ùwà bu kuttu ni gbyarr ku Atiko asa,
uwa yo à si Abachi amuwa wa na nkpama,
ni bu ga uwa yo mre.' "
11 Umimi wa kru share na du Yesu na
abubo wa. Abitu ba Abachi ba a nga ni zi
ma.

Yesu à na undu umaku imẹmẹ ku nu Galili
(Marrku 1:14-15; Luka 4:14-15)

12 Nggo Yesu à wo di uttu Hirridu à du ba
vu Yohana ku harr nu uki, na gru kakuma
nu Galili. 13 Na si so nu Nazareti zizo hen,
na gru kuma ku so nu Kapanahu hinga ni
inyi nu Galili wa na anga ka nu Zebulu tuku
Nafitali. 14 A na meme, wre ku inkindirr yi
nggo uni kpa are a Abachi wa, Ishaya à da i
bu kurr meme yo. Ishaya à da di,
15 "Igbu nu Zebulu tuku
Nafitali,
nu unddu inyi ku, nu
ugugarr ku inyi nu Joda,
nu Galili, igbu a anishirr angga
ba nggo a si si anu Yahuda hen!
16 Anishirr ba nggo a di so ni ibwu
ashishi ambarr ka ta bwu, aba ta kye
hi.

* 4:6 Kye zizo Asarr 91:11-12. † 4:16 Kye zizo Ishaya 9:1-2.

Anishirr ba nggo a di so ni ibwu tuku ni iyu
i ittu,
abubo wa ta la ba.”†
17 Zhi na azhibarr ama wa Yesu gru di da
ba ure ku Abachi ku di, “Imba kasarr ni
ila ure imba yi. Kye ittu i Abachi yi i si
ywhiywhirr mi!”

Yesu yo abiga ma abi mẹmẹ ba
(Marrku 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Nggo Yesu à so zirr ga unddu ku inyi nu
Galili wa, na ku hi amuya aha banu. Uyirr
wa à si Sima, nggo à di yo ma di Biturr, uyirr
wa à si Andoro. A si abi vɨ ikikla na so surr
azhizhi ka vɨ ikikla ka ni inyi wa. 19 Yesu ddu
ba di, “Imba ga ingga yi, ni di ingga tsarr
imba nggo imba ta gri anishirr nga ni ingga
ku nâ ta si nggo imba di vɨ ikikla yi.” 20 Nggo
a wo meme na gru ankpa yirr ga ma, na kà
azhizhi ka vɨ ikikla ambarr ka du.
21 Nggo Yesu a so zirr ga inyi wa, na ku
hi amuya aha abanu, Yakubu tuku Yohana,
amumarr bu Zabadi aba a rri so nu uddu
na aki ambarr wa Zabadi, na so zɨ azhizhi
ambarr ka. Yesu à ddu ba di a bu ga ma.
22 Aba ka uddu ku du na aki ambarr wa, na
ga Yesu ankpa yirr.

Yesu à tsarr, na bre are na du abi lolo a wre
(Luka 6:17-19)

23 Yesu à zirr kago anga ka Galili ka na di
tsarr ba na aki ka issubi ka, na so di bre
ba Ure ku wre ku ni itu i ittu i Abachi yi,
na du anishirr banu nggo se ni ivri a wre.
24 Ure umaku u bwa kago anga ka Sirriya ka.
Anishirr a gru vu abi lolo na nkanka na nga
na ku. Abanu sa abi la, na abi se na anazhi,
na abi tsɨ ankparr, na abangga ba nggo ukpa
ku u ttu ga anga yirr. Yesu du ba a wre
namri. 25 Ima yo du anishirr shishemi a ga
ma zhi na anga ka Galili ka na anga ka Igbu
Iwurr yi nggo à yo yi di Dekapoli, na kuma
nu Urushalima, tuku Yahudiya, tuku igbu yi
nggo i si nu ugugarr ku inyi nu Joda wa.

5

Ure ku nggo Yesu à bre ba ni igbre wa

1 Na azhibarr numa nggo, Yesu à hi nggo
anishirr ba a so nggurr bi, na gru kuma ni
ine i igbre yi, na ku ji so. Abiga ma ba a
nga ni so kago ma, 2 uwa gru so tsarr ba.
Uwanggo yo sa are ka nggo à tsarr ba:

Inyarr ijiji
(Luka 6:20-23)

3 “Abangga ba nggo a hi di aba a klonyarr
na agẹ ka Abachi, Abachi à yo ba angu
azizi.
Abachi nggo à hru ba ki Uttu ambarr!
4 Abangga ba nggo a so ba azhittu, Abachi à
yo ba angu azizi.
Abachi taka nu ba isu isisurr!
5 Abangga ba nggo a hru atu ambarr wa
nggi, Abachi à yo ba angu azizi,
ingbingbru yi ì ta si ba imbarr!
6 Abangga ba nggo a yo itu di aba ta na
inkindirr yi nggo Abachi à zha di a
bu na yi, Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi taka nu ba inkindirr yi nggo a
zha yi!
7 Abi ki itito na atu a banu, Abachi à yo ba
angu azizi.
Abachi taka ni kye ba na ashishi ka
itito!
8 Abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama
na ankizhi, Abachi à yo ba angu
azizi.
Anishirr abama a taka hi Abachi!
9 Abi zi anishirr du ba a so zizi, Abachi à yo
ba angu azizi.
Abachi à taka ni kye ba ki amarr ma!
10 Abangga ba nggo a ki ba iha nu nggo a so
di na inkindirr yi nggo Abachi à zha,
Abachi à yo ba angu azizi.
Abachi nggo à hru ba ki Uttu ambarr!”

11 “Anishirr a ti re ndanda na atu amba, na
ki imba iha, na bre imu mi na atu amba, nu
nggo imba so ga ingga nggo, meme yo nggo
Abachi à yo kimba angu azizi. 12 A ti na ki
imba meme, imba bi mẹ nyarr ni bri nyarr
yi, azadi amba ka a kri mwe nu unkplassu.
Kye a na ku abi kpa are ba nggo a ku ki imba
ichi iha yi meme yo.”

Ima tuku ila i uru
(Marrku 9:50; Luka 14:34-35)

13 “Imba yo si nâ ta si ima i ingbingbru yi.
Nggo imarr i ima yi ti ka nado, aba ta na yi
kingginggi na di yi ka ni marr zizo? Ima i
ma sa nu undu zizo, aba ta ka yi kahre na
cha na aza.”
14 “Imba se nâ ta si azhi wa nggo a la
ku anishirr ba kago ni ingbingbru inggi yi.
Ìgbù wa nggo a me ma ni itu yi igbre, ka si ka
sharri hen. 15 Unushirr ka si yo uru ni ingba
nu uru na ba ungabu a ttu hen. Iya, a ta ba
ma sa nu ssu, du ma la kago ku anishirr ba
ni iko yi we. 16 Na anko ayiyirr ama yo, imba
bu du ina uzizi imba yi la ku anishirr nâ ta si

uru ku nggo à ta hi ku we, wre ba bu gbyarr
ku Aki amba nu unkplassu wa asa."

Itsarr ni itu i Are ka Musa ka

17 "Imba bu si kye di ingga nga nye kà Are
ka nggo Musa na abi kpa are ba a tsarr imba
glo hen. Ingga si nga i kà ka glo mu hen.
Ingga nga nge du ka su jiji. 18 Imba bu hi
di nu nggo unkplassu ni imimi ta se, inkpi
yirr ntsɨ a si ta tsu yi glo nu umi ku Are
ka hen, bazhi ziza kuma ni ikikre i aseki
yi. 19 Meme nggo, undurr wa nggo ti kpa
inkpi ure ivintsɨ iyirr chirr, na tsarr abanu
du ba na meme, uwa taka su uvuntsɨ ni Ittu
i Abachi yi. Nu ungo numa ku, undurr wa
nggo à ti kru isisu i ure ku Abachi ku, na
tsarr abanu mi du ba meme, uwa taka kpa
inkpinkpye nu unkplassu. 20 Ingga nggo ko
da ki imba, imba ta si yo isisurr imba yi ni ga
Abachi mri abitsarr na are ba, na anu Farrisi
ba, ni ta si na inkindirr yi nggo Abachi zha
di imba bu na yi hen, imba si taka rri ni ittu
i unkplassu yi hen."

Itsarr ni itu i unfu
(Luka 12:57-59)

21 "Imba wo nggo a bre ku anishirr ni
ikuchi yi di, 'Si ngu unushirr hen. Undurr
wa nggo ti na meme a ta gri ma kuma
nu unto ki ibre amu.' 22 Ziza, ingga ko da
ki imba di, undurr wa nggo ti ki unfu nu
uzayirr uniga, aba ta gri ma kuma ni ibre
amu. Undurr wa nggo ti marr uzayirr uniga
di à sama nu undu, aba ta gri ma ko na
Akaba anu Yahuda wa, wre ba bu ku bre
amu na ku. Undurr wa nggo ti yo uzayirr
uniga di à su urrurru, Abachi ta yo ma nu
uru ku ki iha sese."

23 "Ni ima yo, ùwà ti gri inkindirr ta ku
yo na agbugba a Abachi wa, ni ti ssu hi di
ùwà kpala ku uzumbirr uniga numa, 24 ùwà
bu du inkindirr yi nggo ùwà i gri nga nggo
ni kru ka ku ssubi nu uzumbirr uniga wa ku
bari, ni kanga ni to inkindirr yi na agẹ ka
Abachi."

25 "Unushirr ti gri ure nga ni itu muwa na
gri ùwà kuma nu unto ki ibre amu, ùwà zha
ni ssubi na ku ni du azhi wa nise nggo imba
ta kuma nu unto ku ibre amu ku. Nggo ùwà
ti si na meme hen, uwa ta ba ùwà sa ku uni
bre amu wa na ango, uwa ta kpa ùwà nu
abi lo ukpa ba du ba kpa ùwà ku ttu nu uki.
26 Nabo yo, ùwà ta kri, aba ta se iko muwa yi
tsatsarr ku nu ba, ingga ko da ku ùwà."

Itsarr ni itu i ikurr ìga

27 "Imba wo nggo a da di, 'Si zha ayamba
a unuma hen.' 28 Ziza nggo, ingga ko da ki
imba di, undurr wa nggo ti kakye ayamba
ni isisurr iha du uwa ka zha wa ki ayamba
ama, uwa kpala. 29 A ti si ingbishi muwa i
ungo ri nggi ta du ùwà kpala, ùwà ttu yi ta
yo glo! I ta wre sha ùwà bu sama nu unto
numa nu ukpa muwa ku, nu nggo ùwà ta rri
nu uru namri. 30 A ti si ungo ri muwa nggo
u ta du ùwà kpala, ùwà bu ttu ku ta yo glo.
I ta wre sha ùwà bu sama nu unto numa nu
ukpa muwa du ku nggo ùwà bu rri nu uru
namri."

Itsarr ni itu i ihan ayamba
(Matiyu 19:9; Marrku 10:11-12; Luka 16:18)

31 "Ni ikuchi yi, imba wo nggo a di da di,
'Undurr wa nggo à ti du uwa ta han uwama,
uwa bu nu ma ungbamvu ku ingu igarr.'
32 Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, unuru ta
si vu uwama ni kurr ìga nu unuru numa ku
hen, uwa bu si han ma hen. Uwa ti han ma,
ihan ima i ta du ma ku garr unuru numa,
ina ima i si ikpala. U undurr wa nggo ti garr
ayamba wa, uwa mi à kpala."

Itsarr ni itu i ishi azhi

33 "Imba di wo nggo a di da ku anishirr
ni ikuchi yi di, 'Si na ki na angu aha ni
inkindirr yi nggo ùwà da di ùwà ta na ku
Abachi hen. Na, nâ ta si nggo ùwà ka da ni
imẹmẹ ba.' 34 Ziza nggo, ingga ko da ki imba
di, imba bu si di shi azhi mi mremremu hen.
Imba bu si shi azhi nu unkplassu hen. Kye
u su unto ki iso ku Abachi. 35 Ni si shi azhi
ni imimi hen. Kye ì su ku unto ku sa aza.
Ni si shi azhi nu Urushalima hen, kye à su
ìgbù wanggo nggo Uttu unkpi wa à so gri
ma nggo. 36 Imba bu si shi azhi na atu a imba
hen, nggo imba si hi ina infunfutu iyirr kaki
ikikla ka ishishirr hen. 37 Imba ti kpanye ku
inkindirr, imba da di, 'Yo-o.' Imba ti kisa,
imba da di, 'Iya.' Inkindirr yi nggo ti mri
meme izhi nu umimi wa ku.

Itsarr ni itu i ihan unka
(Luka 6:29-30)

38 "Imba wo nu nggo a da na Are ka Musa
ka da di, 'Unushirr ti turr ku ùwà ishishi
iyirr, ùwà turr ku ima iyirr yi meme. Uwa à
ti ttu ku ùwà inyirr iyirr, ùwà ttu iyirr ima
yi meme.' 39 Ziza nggo, ingga ko da ki imba
di, unushirr à ti na ki imba undanda imba
bu si di imba ta na ku undanda han hen. Iya,

si na meme hen. Undurr ti nggurr ùwà nu
unga uyirr, ùwà bu ka unuma ku sarr ku.
40 Undurr wa nggo ti gri ùwà na kuma na
abubo a bre amu, du uwa zha ankru muwa
avutsa ka umi ka, ùwà ttu ankru muwa
ankpi ka abi ka nu ma kye. 41 Undurr wa
nggo à ti sa ùwà ungganggа du ùwà bu zirr
ga ma ìmîrr iyirr, ùwà bu ga ma ìmîrr iha.
42 Undurr ti barr ùwà inkindirr numa, ùwà
bu nu ma. Undurr ti zhi ùwà uhla, ùwà bu
nu ma.

Kpanye ni uni karr wa ku
(Luka 6:27-28, 32-36)

43 "Imba wo nggo a di da di, 'Kpanye ni
uni girr amuwa ku, ni karr uni karr ùwà.'
44 Ingga ko da ki imba di, imba bu kpanye
na abangga ba nggo a karr imba, ni barr
ku abangga ba nggo a ki imba iha. 45 Na
meme, wre ku imba bu tsarr atu amba ki
amumarr ajiji ba Aki amba nu unkplassu.
Uwa yo à di du azhi wa la, na du ahru
à ku ku anishirr andanda ba na azizi ba
wemi. 46 Imba ti kpanye na abangga ba nggo
a kpanye ni imba yo ba mre, imba ka kpa
azadi na Abachi ku? Kye abi kpa inklo i
imimi yi ba mi a di na meme! 47 Imba ti chi
abangga ba nggo a di kpanye ni imba yo ba
mre, imba na sa angginggi hẹhẹ? Kye di abi
ingbingbru ba mi a di na meme yo! 48 Ina
uzizi imba yi i bu sama ni ikikre, nâ ta si
nggo uzizi ku Aki amba nu unkplassu wa ù
sama ni ikikre nggo.

6

Yesu à tsarr ni itu i izi abi ha

1 "Imba bu na ndindi. Nggo imba ti ta
na inkindirr izizi, imba si na na ashishi ka
anishirr, wre ba bu hi imba hen. Imba ti na
meme, imba si ta kpa azadi na Aki amba nu
unkplassu wa ku hen.
2 "Nggo imba ti ta nu abi iha inkindirr,
imba si vri unddu nâ ta si nggo abi na aseki
wre ku anishirr a bu hi ba a di na nggo
hen. A di vri ingba na aki ka issubi ka tuku
na atsutsu ka igbu, wre ku anishirr a bu hi
ba na nu ba inkpinkpye. Ingga da ki imba
ure ujiji, abi na abama a ka kuchi kpa azadi
ambarr ka ba. 3 Nggo ùwà ti zi undurr ni
inkindirr, ùwà bu si du undurr unuma mi hi
du ùwà nggo i zi undurr ni inkindirr inggi
yi hen. 4 Du izi muwa yi si sharri. Aki muwa
nggo, uwa yo hi inkindirr yi nggo ùwà na
sharri. Uwa yo ta nu ùwà azadi amuwa ka.

Itsarr ni itu yi ibarr
(Luka 11:2-4)

5 "Nggo imba ti barr, imba si na ina i abi
na aseki wre ku anishirr a bu hi ba hen. A di
nyarr i gru kri na ashishi ka anishirr na aki
ka ibarr ka tuku na atu anko ka igbu ka na
barr hantu, wre ku anishirr bu hi ba. Ingga
ko da ki imba a ka kpa azadi ambarr ka ba.
6 Imba ti ta barr imba bu mirri ko nu umi uki
ni han anko ka ni barr Aki amba wa nggo so
sharri. Aki amba wa nggo à so sharri na so
wo imba nggo a ta ni imba azadi amba ka.
7 Uwa ti ta barr uwa si so bre are ka gigye
nâ ta sa abangga ba nggo a si hi Abachi hen,
na kye da Abachi ta wo ibarr imbarr yi nggo
ikri kaba. 8 Imba si na ina imbarr yi hen. Kye
imba ti nise bwu angu mi, Aki amba wa à hi
inkindirr yi nggo imba ko zha yi.
9 "Imba ka bi barr ma mi:
" 'Aki munta wa nggo se
nu nkplassu,
di inta gri isa muwa yi ndindi,
10 nga ni hru iso munta yi ziza nggo,
du anishirr we a kru isisu imuwa ni ingbing-
bru yi
nâ ta si nggo a di na nu unkplassu
nggo.
11 Ni inta ila iri imunta yi ni ivivi yi.
12 Ni nggurr ila ure munta yi zhi ki inta,
nâ ta si nggo inta di nggurr zhi ku
abangga ba nggo a di kpala ki inta.
13 Si di inta jaku nu nggo a ti tsarr inta kye
hen, ni
kpa inta ttungo na ango ka Umimi wa.'*
14 Imba ti nggurr zhi ku abangga nggo akpa
la ki imba, Aki amba wa nggo so nu un-
kplassu ta nggurr ila ure imba yi zhi ki
imba. 15 Imba ta si nggurr zhi ku abanu hen,
Aki amba wa si ta nggurr ila ure imba yi zhi
ki imba hen.

Itsarr ni itu yi ivu angu gri

16 "Nggo imba ti su nu umi ku ivu angu,
imba bu si cha ashishi ni kye gbo nâ ta si
nggo abi na aseki ba na abi ba a di na, wre ku
anishirr bu hi ba hen. A di na ukpa umbarr
ku ki ttuttu na kye gbo da anishirr bu hi di
aba ko vu angu gri. Ingga ko da ki imba a
ka kpa azadi ambarr ka ba. 17 Nggo ùwà ti

* 6:13 Angbamvu ka kuchi anuma ka a charr yo di: Íttû nu ukyekye tuku inkpinkpye a si amuwa ase na ase. Du yi si meme yo.

vu angu, ùwà ngla ashishi muwa ka ni varr
itu muwa yi, [18] meme nggo, undurr à si ta hi
du ùwà so vu angu hen. Aki amba wa nggo
undurr si di hi ma na ashishi hen, uwa yo à
ta hi du ùwà so vu angu na ta nu ùwà azadi
amuwa ka.

Izu aseki ka iwre nu unkplassu
(Luka 12:33-34)

[19] "Si zu ki itu muwa aseki ka iwre ni
ingbingbru inggi yi hen, a ta ri ambu, ka ri
ìzzú, ka abayi ta hlo abubo wa nggarr na vu
ka. [20] Meme nggo, ùwà bu zu aseki ka iwre
amuwa ka nu unkplassu nu unto ku nggo i
si ta ri ambu, ka ri ìzzú, ka abayi ta ku hlo
nggarr na vu ka hen. [21] Unto ku nggo aseki
ka iwre muwa ka kurr nggo, isisurr imuwa
yi ì ta se nabo yo.
[22] "Ashishi a si nâ ta si ingba nu uru ku
ukpa ku. Ashishi muwa ka ti sa akyekye,
ukpa muwa ku uta la wre. [23] Nggo ashishi
muwa ka ti sa amimi, u ukpa muwa ku we u
ta shi ibwu. Ni ima, ila uru yi nggo i so la ku
ùwà, ùwà kye hi i ti si ibwu, ibwu ima i ta si
kingginggi?

Iga Abachi tuku aseki ka ingbingbru ka
(Luka 16:13; 12:22-31)

[24] "Unushirr uyirr ka si na undu ku atitiko
aha hen. À ta karr uyirr wa na ta kpanye nu
unuma wa, na ta kru isisu i uyirr na ta ka
uyirr wa. Na anko ayiyirr ama yo, ùwà ka si
ba itu imuwa ni narrnarr ku undu ku Abachi
tuku izha inklo hen.
[25] "Ima yo di ingga i da di, imba bu si ri
amarr ka inkindirr yi nggo imba ta ri ka
imba ta so, ka iki yi nggo imba ta surr ttu
ukpa hen. Iso tsitsirr ì si mri ila hen? Imba
kye ukpa umba ku si wre na iki isurr hen?
[26] Kye aminche ba nggo so di bwa kago, a si
di ttu ikiri, ka di hwa vu ku surr ni iwurr
hen. Uwa sa Aki amba nu unkplassu wa yo
à so di nu ba iri. Imba si mri aminche ba
hen? [27] Imba kye di iri amarr nggi ka turr
ase ka iso tsitsirr amba ka chi kuma ki imba
ni ichi?
[28] "Angginggi du imba so ri amarr ka iki
isurr? Kye igbyarr iki iwre kye yi nggo i so
to ni ijiji na. Isi di na undu inkindirr hen,
ni si di warr iki isurr ku atu ambarr hen.
[29] Di ingga da ki imba, Uttu Solomo mi nggo
a se na aseki ka ingbingbru ka namri, à si
wre ikye nâ ta si ugbyarr ki inggi yi hen.
[30] Abachi nggo di surr ku agiga ka ankru,
agiga angga ka nggo a kri ari, ambre a ka
kparri nu uru. Imba kye à si ta ni imba
iki isurr mri meme hen? Iyo isisurr imba
yi na Abachi ku ì si ntsɨmi! [31] Imba bu si
gru so ri amarr di, 'Ila imunta yi i ta zhi
nu momonggo hen. Ka inkindirr yi nggo
inta ta so, ka ankru ka nggo inta ta surr?'
[32] Abangga ba yo sa aseki ka nggo anishirr
ba nggo si hi Abachi hen, a so di yo isisurr.
Aki imba wa nu unkplassu wa à hi di imba so
zha aseki akama. [33] Meme nggo, imba bu yo
isisurr ni ittu i Abachi yi tuku inkindirr yi
nggo à da di a bu na yi nggo. Uwa ta ni imba
inkpu aseki yi namri. [34] Meme imba bu si ri
amarr ka ambre hen, ambre ta se na amarr
ka itu ima. Si ba ivri i azhibarr anuma gri
ku ttu ku anuma hen.

7

Ibre are ni itu unuma
(Luka 6:37-38, 41-42)

[1] "Ùwà bu si bre are ni itu i unuma hen,
wre ku Abachi abu si bre amu ni itu muwa
meme hen. [2] Nâ ta si nggo ùwà bre amu ni
itu i unuma aba a ta bre ni itu muwa meme.
Agbugba wa nggo imba di tsarr ku abanu
na wa, Abachi à ta tsarr ki imba na ama yo
meme.
[3] "Ùwà so kye uvu unkunka ku nggo u
rri ku uzumbirr ni ishishi ni kpamusu nu
inkpunkpu unkunkurr yi nggo i kri ku ùwà
ni ishishi. [4] Ùwà sama ni ishisha nggo
ùwà ddu uzumbirr di, 'Di ingga ttu ku ùwà
unkunka ni ishishi,' nggo inkpunkpu un-
kunkurr ikurr ku ùwà ni ishishi? [5] Ùwà ni
na aseki ba na abi wre ku anishirr a bu hi,
ttu inkpunkpu unkunkurr imuwa yi glo wre
ku ishishi yi i bu hla, bari nittu ku uzumbirr
wa unkunka umaku.
[6] "Imba si nu amiyo inkindirr yi nggo i si i
Abachi hen, nggo à ta kasarr na ta imba. Si
ba inkindirr yi nggo si iwre zu ku anikpama
hen, wre ba ta cha yi na aza na kasarr na
nga imba hre.

Barr, zha, ni nggurr anko
(Luka 11:9-13)

[7] "Imba ti zhi, aba a ta ni imba. Zha, imba
ta hi. Nggurr anko wa, aba a ta bwu ki
imba. [8] Undurr wa nggo à ti zhi, uwa ta kpa;
undurr wa nggo à ti zha, uwa ta hi; undurr
wa nggo ti nggurr anko, aba a ta bwu ku.
[9] "Nu umi umba akiki, unggonggo ka nu
uzuma ingbinta nggo uvuvurr wa ti zhi ma

ila? [10] Ka unggo uvuvurr ka ti barr ùwà
ikikla ùwà ta nu ma ìwǎ? [11] Nu ndanda
umba ku mi, imba hi ini amumarr amba
ba aseki azizi. Nggi Aki amba wa nggo se
nu unkplassu ka na ki ngginggi? À ta nu
abangga ba nggo barr ma inkindirr iwre!
[12] Na ku abanu nâ ta si nggo uwa zha da
abanu bi na ku uwa. Uwanggo yo si itsarr
yi we na Are ka Musa ka tuku nggo abi kpa
are ba a da.

Anko aha ka
(Luka 13:24)

[13] "Rri ga ankonki wa nggo iywirr yi i si
montonto. Kye ankonki wa nggo ta gri
anishirr kuma nu uru ama yo su akplankpla
na wre izirr. Anishirr shishemi a so ga wa.
[14] Anko a kuma ni iso i asese wa a si iywirr
mi, na so montonto, na vri ni iga. Anishirr
ntsɨmi yo a zha wa hi.

Unkunkurr ni inkpinkpo
ima yi
(Luka 6:43-44)

[15] "Imba bi si so ba kahre hen, abi kpa are
bi imu a se. A di nga ni imba ba na na chě
nâ ta si aminta. Nu umi umbarr ku aba sa
aniche. [16] Imba hi ba na aseki ka nggo a so
na. Ùnkẹ̀ u si di klo ingginggo hen. Ire à
si di klo ibwa hen. [17] Unkunkurr ki iwre u
di klo inkpinkpo iwre, unkunkurr ku nggo
u si undanda u di klo inkpinkpo indanda.
[18] Unkunkurr ki iwre u si di klo inkpinkpo
ndanda hen, unkunkurr undanda si klo
inkpinkpo iwre hen. [19] Unkunkurr ku nggo
ta si klo inkpinkpo iwre hen, a ta tse ku ta
yo na murr uru yo na ku, du ku u rri glo.
[20] Meme yo, aseki ka nggo abi kpa are bi imu
ba a so na ka, aseki akama yo a ta di imba i
hi da a si abi imu.

Ingga si hi uwa hen
(Luka 13:25-27)

[21] "A si su undurr wa nggo ti yo ingga
di, 'Atiko, Atiko' nggo à ta rri ni ittu i Aki
mungga wa nu unkplassu hen. Abangga
ba nggo a si anishirr ba Abachi ba, aba yo
si anishirr ba nggo a so di na inkindirr yi
nggo Abachi nu unkplassu zha di a bu na yi.
[22] Na Azhibarr a Ibre Amu wa, abanu taka
ddu ingga di, 'Atiko, Atiko! Kye inta i bre
ku anishirr Ure ku wre ku Abachi ku ni isa
muwa ni han izhi ndanda huzzu ku anishirr
ni isa muwa ni na aseki ka ikagri shishemi'
[23] Ingga ta ddu ba di, 'Chi ka ki ingga, imba
amimi anishirr. Ingga si hi imba hen!'

Abi me ako aha ba: Ukrizhizhi tuku urrurru
(Luka 6:47-49)

[24] "I si meme yo, undurr wa nggo ti wo ure
mungga ku ná nà inkindirr yi nggo ingga
tsarr ma, uwa si nâ ta si unushirr wa nggo
a me iko ima yi ni ingbinta. [25] Nggo ahru
wa ku i inyi wa ssu unddunddu u go kakami
ni iko yi, iko yi si jaku hen, nggo a me yi
ni ingbinta. [26] Undurr wa nggo a wo ure
mungga ku na si na nâ ta si nggo ingga da
hen, a si nâ ta si urrurru unushirr wa nggo
me iko ima yi ni itu i ugbuhun. [27] Nggo
ahru wa ku, inyi wa ssu, unddunddu ku u
go kakami ni iko yi, iko yi ji jaku ku ankpu!"

Yesu à tsarr nu ukyekye

[28] Nggo Yesu kre ibre ba are ka, anishirr
ba a ku ayisurr ni itsarr yi nggo a so tsarr
ba. [29] À tsarr ba nâ ta si uttu mu, na si tsarr
nâ ta si abitsarr are bu Musa ba hen.

8

Yesu du uni lo ishi wa wre
(Marrku 1:40-45; Luka 5:12-16)

[1] Nggo Yesu kaji zhi ni igbre wa, akpukpa
anishirr a ga ma. [2] Uni lo ishi numa nga na
ku ni kuttu ku na age na da di, "Atiko, ùwà
ti kpanye, ùwà bu di ingga wre."
[3] Yesu à na ungo sa na ku na da di, "Ingga
kpanye. Ùwà bu wre!" Nu unto ku ishi yi
i huzzu ku. [4] I Yesu ddu ma di, "Si da ku
undurr inkindirr inggi yi hen. Tsi kuma ku
tsarr itu muwa nu unikye wa ku, ni na aseki
ka nggo Musa a da di abangga ba nggo a
wre nu ulolo ku ishi a bu di na nggo, wre ku
anishirr a bu hi di ishi i ssuzzu ku nu ukpa."

Yesu du ugarr a uni ta iku anu Roma wa wre
(Luka 7:1-10)

[5] Nggo Yesu mirri nu Kapanahu, ankpye
abi ta iku numa nggo so gri anishirr ukrɨ
uyirr, à zirr nga na ku, ni ko barr ma di,
[6] "Atiko, ugarr amungga nggo à kurr ki kurr
mu ni iko. À se ni ivri kakami na ka si gɨ ki
tsa hen."
[7] Yesu ddu ma di, "Ingga bu nga ni du ma
wre?"
[8] Ankpye abi ta iku wa ddu Yesu di, "Atiko,
ingga klonyarr nggo ùwà kakuma ni iko
mungga, kri ni inggya ni da ure yo mre,
ugarr amungga wa ta wre. [9] Ingga mi ko na
undu nu ungo ku unuma nggo sa ankpye ni

ingga ku, ni so gri abi ta iku abanu. Ingga ti
ddu unuma di, ‘Kuma!’ uwa kuma. Ingga ti
ddu unuma di, ‘Nga!’ uwa nga. Nggo ingga
ti ddu ugarr mungga di, ‘Na inggi yi!’ uwa
na yi.”
10 Nggo Yesu à wo ma na ku ayisurr na
kasarr na ddu abangga ba nggo à ko ga ma
di, “Ingga da ki imba, ni Israila mi ingga
nise hi uni yo isisurr ma mi kye. 11 Kye yi,
ingga da ki imba, anishirr shishemi taka
nga zhi na anza ambre, abanu ta zhi na anza
a ingbahru, na ta nga ni so ni Ibrayi, Ishaku,
tuku Yakubu ku, na ri, na nyarr ni imburr
inkpi yi tuku abangga ba nggo si anishirr ba
Abachi ba. 12 Abangga ba nggo aba yo ka si
anishirr ba Abachi ba aba ta sarr turr aba yo
surr ni ibwu, nabo yo aba ta ku so yi na ta
anyinyirr.”
13 Yesu ddu ankpye abi ta iku wa di,
“Kuma ni iko, ugarr muwa à ta wre nu nggo
ùwà kpanye.” Ugarr a ugo wa wre keke nâ
ta si nggo Yesu da.

Yesu du anishirr shishemi wre
(Marrku 1:29-34; Luka 4:38-41)

14 Nggo Yesu à mirri ni iko i Biturr na hi
ayimbarr wa à vri na kurr ko wri kpakpa nu
uki. 15 Na ki ungo sa ku nu ungo, ukpa ku u
wre ku, uwa gru na zzu ba ila.
16 Ni ingbahru ima yi, aba gri ku Yesu abi
ku anazhi ndanda shishemi, uwa du ba wre
wemi. 17 Aseki angga ka wemi a si nâ ta su
nggo Abachi à da na angu ka Ishaya uni kpa
are wa da di,
“A ba iklonyarr munta yi
nu ulolo munta ku glo.”*

Abangga ba nggo da di aba ta ga Yesu
(Luka 9:57-62)

18 Nggo Yesu hi akpa anishirr wa ni ka
ma yo na atsutsu, na da ku abiga ama ba
di a bu cha ko nu ugugarr inyi numa ku.
19 Unitsarr are numa à nga na ku ni ddu ma
di, “Unitsarr, ingga ta ga uwa kuma nu unto
ku nggo uwa ti kuma.”
20 Yesu à ddu ma di, “Anihon a se na
ahon, aminche a se ni ako, ingga Uvuvurr
a Unushirr i sama nu unto ku ji kurr ni sa
itu.”
21 Unuma nu umi ku abiga ma ba à ddu ma
di, “Atiko, di ingga ku zzu aki mungga nggo
bari.”
22 Yesu ddu ma di, “Ga mi, ni du abi kɨ a
zzu ambarr bi kɨ.”

Yesu à du unddunddu ù ji kurr
(Marrku 4:35-41; Luka 8:22-25)

23 Yesu mirri nu uddu unkpi, abiga ma ba
a rri ga ma. 24 Na gru kakye unddunddu
numa gru so go kakami na amasirr wa.
Unddunddu ku ù kri kakami ni ta ankinkirr
ka amasirr ka, nu ba uddu ku hlo kasarr
ashishi. I Yesu so kurr ina. 25 Abiga ma ba
gru ku si ma di, “Atiko, kpa inta ttungo!
Inta ta gu!”
26 Yesu à ddu ba di, “Imba ki isisu i
angginggi meme? Iyo isisurr imba yi ì si
ntsɨmi!” Na gru kri na glo unddunddu ku,
amasirr wa a ji kurr, unddunddu ku tuku
ankinkirr ka amasirr ka a ji kurr.
27 Anishirr ba nu uddu ku a kye na ku ay-
isurr na da di, “Uwanggo à si ibibi unushirr
ita inggi? Unddunddu tuku ankinkirr ka
amasirr mi a wo ma!”

Yesu à han anazhi ssuzzu ku anishirr aha
(Marrku 5:1-20; Luka 8:26-39)

28 Nggo Yesu cha amasirr a kri ni inkla yirr
wa, na kuma nu unddu inyi ku, hinga ni
igbu nu Gadarra, na ji ga anko wa na anga
akama. Anishirr aha banu abi di tsɨ ankparr
agru zhi na abe na nga na ku. Anishirr
angga ba a ki isisu na se na anazhi na atu
ambarr wa, na di han anishirr, ni ga anko
ama wa. 29 Nggo a hi Yesu na nggarr iyi di,
“Ùwà zha angginggi ni inta ba Uvuvurr a
Abachi. Ùwà nye tsutsarr inta du azhibarr
wa nise ma?”
30 Inkirr i anikpama a kri so ri ywhiywhirr
mi nabo. 31 Anazhi ba barr Yesu di, “Ùwà ti
ta han inta huzzu, ùwà bu turr inta ku surr
ku anikpama angga ba.”
32 Yesu ddu ba di, “Kuma!” Aba huzzu kru
ko ku rri ku anikpama ba. Anikpama ba a
kru ji ni igbre wa ku sarr kusurr ni inyi wa
na kɨ nabo. 33 Abi ho anikpama ba a kru rri
kuma nu umi igbu ku, ku bre ba ure kuma ni
inkindirr yi nggo i la na abi ku anazhi ba na
anikpama ba. 34 Anishirr abi igbu ba wemi a
gru kuma ni Yesu ku, a ku hi ma nggo, na tsi
ku ango di a bu share na anga ambarr ka.

9

Yesu du ugo wa nggo à ttu ga anga ayirr a wre
(Marrku 2:1-12; Luka 5:17-26)

* 8:17 Kye zizo Ishaya 53:4.

1 Yesu ka rri nu uddu ku ni inyi ni kri
ni inkla yirr wa na cha kakuma ni igbu wa
nggo à di so. 2 Anishirr banu a ba ugo numa
nggo ukpa ku ttu nu utakpa gri na nga ni
Yesu ku. Nggo Yesu à hi iyo isisurr imbarr
yi, na ddu ugo uni lo wa di, "Iziya, vu isisurr,
Abachi nggurr ila ure muwa yi zhi."
3 Abitsarr na are ba re ni ikpa di, "Ugo
nggo à ba du uwa si Abachi! Wanggo à si
imarr na Abachi ku!"
4 Yesu hi amarr ambarr ka, na da di,
"Angginggi du imba i ri amarr ndanda ni
isisurr imba yi? 5 Watanggo si inkindirr iv-
itsa, ingga bu da di, 'A nggurr ila ure imuwa
yi zhi,' ka ingga bu di, 'Gru zirr'? 6 Ingga ta
tsarr imba di Uvuvurr a Unushirr à se nu
ukyekye ku nggurr ila ure zhi ni ingbingbru
inggi yi." Na kasarr na ddu uni lo wa di,
"Gru, ba abubo a ikurr amuwa ni kuma ni
iko!" 7 Ugo wa gru na ba abubo a ikurr ama
wa na kuma ni iko. 8 Nggo anishirr ba a hi
meme, isisu i ki ba, aba nyarr ku Abachi,
nggo à nu anishirr ukyekye ukuma.

Yesu yo Matiyu
(Marrku 2:13-17; Luka 5:27-32)

9 Nggo Yesu à du unto kuma na ko kuma,
na ku hi ugo numa nggo à yo ma du Matiyu,
uwa à so nu uki ku kpa inklo imimi ku, na
ddu ma di, "Ga mi." U Matiyu à gru ga ma.
10 A sha so ntsɨ, i Yesu na abiga ma ba a
kuma ku so ri ila ni ingbahru ni iko i Matiyu.
Abi kpa inklo imimi na abi la ure abanu a
se nabo meme. 11 Nggo anu Farrisi ba a hi
meme na zhi abiga ma ba di, "Angginggi du
unitsarr amba wa à so ri na abi la ure tuku
abi kpa inklo imimi ba?"
12 Nggo a so wo ba na gru da di, "Abangga
ba nggo a si lo hen a si di zha uni ni ahun
hen. Abi lo ngga a di zha uni ni ahun.
13 Imba kuma ku zhi kye, ure unggo ku ù da
di angginggi, nggo a ti da di, 'Ingga zha di
imba bu si abi ki itito, ni si zha ito aseki
inggi hen.' Ingga si nga nye yo abi sama ni
ìlà hen. Ingga nye yo abi la ure."

Izhi ni itu i ivu angu gri
(Marrku 2:18-22; Luka 5:33-39)

14 Mre abiga bu Yohana uni zzu na amasirr
ba a gru nga ni zhi Yesu di, "Inta na anu
Farrisi ba di vu angu, anggi mu du abiga
amuwa ba si di vu angu meme hen?"
15 I Yesu ddu ba di, "Imba kye i ka wre,
ikpikpa i uni garr hẹhẹ a bu so ni iyo, uni
garr wa à ni se na ba? Iya! I ka si wre meme
hen! Azhibarr wa so nga nggo a taka ba uni
garr hẹhẹ wa mi wa glo na ba, aba taka vu
angu.
16 "A si di ba upri nkru uhẹhẹ awarr sa ku
ankru akuku hen. Nggo upri nkru uhẹhẹ
ku ti ngahre glo, i ingahre yi ta kri kakami
na ankru kuku ka. 17 Ka undurr ka si ba
ahi ahẹhẹ kasurr nu unggakpa ku zu ahi
ukuku hen. Uwanggo nggo a ti na meme,
ahi ahẹhẹ wa a ta tsi unggakpa ukuku ku
nggarr na kuhre, unggakpa ku u ta sama nu
undu zizo. Meme nggo, a ta surr ahi ahẹhẹ
nu unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ, aba aha mi ta
kurr zizi."

Uva a ankpye tuku ayamba wa nggo a sa ku
Yesu ungo na ankru
(Marrku 5:21-43; Luka 8:40-56)

18 Nggo Yesu à ni ko re na ba, ugo numa à
si ankpye mu nu uki ku issubi ku, à gru nga
ni kuttu ku Yesu na aza, na da di, "Uva mu
nggo ttu ziza, ga mi ku sa ungo muwa ku na
ku du ma à tasi ki ingga." 19 Yesu na abiga
ma ba a gru ga ma kuma.
20 U ayamba numa nggo a so di ji ayiyi ki
ase awurr na aha, à gru ga Yesu nu ugo, ku
vu ku utu ku ankru ku. 21 Ayamba wa da ni
isisurr ima di, "Ingga ti sa ungo na ankru
amaka, ingga ta wre."
22 Yesu kasarr na hi ma, na ddu ma di,
"Ayamba, vu isisurr! Iyo isisurr imuwa nggi
i du uwa i wre." Na ankpu ayirr ayamba wa
à wre.
23 I Yesu rri kuma ni iko i ankpye yi. Na
ku hi ba a so ba azhittu na nggurr ungo na
angu na so yì kadada. 24 Yesu à ddu ba di,
"Huzzu, imba wemi! Uva wa à si ttu hen, a
so kurr si ina mu!" Aba wemi mẹ ma. 25 Nggo
anishirr ba a huzzu ku kri na abi ka, uwa
mirri ku vu uva wa nu ungo gɨ, uwa à tasi.
26 Ure ukuma u kago na anga akama.

Yesu du aba kreshi aha wre

27 Yesu gru nabo, na ta so kuma, anishirr
aha banu aba akreshi a gru so ga ma, na so
du hantu di, "Uvuvurr a Doda, kye inta na
ashishi ka itito!"
28 Nggo Yesu mirri ni iko yi, aba kreshi
bangga ba a ga ma, uwa à ddu ba di, "Imba
kpanye di ingga i ka du imba wre?"
Aba kpanye di, "Yo-o, Atiko!"
29 I Yesu ki ungo sa ba na ashishi na da
di, "Du yi si nâ ta si iyo isisurr imba yi!"
30 Ashishi ka a bwu ba. I Yesu gba ba utu

kakami di, “Si bre ku anishirr hen!” 31 Aba
kà na kuma ku bre kago ku anishirr na anga
akama.

Yesu du ugo wa nggo à si di re hen à wre

32 Nggo aba kreshi aha ba a so share,
anishirr abanu a gri ku uni ku anazhi numa
nggo à si di re hen. 33 Nu unto ku Yesu
han izhi ndanda yi huzzu ku, uwa gru ko
re. Anishirr ba nggo a se nu unto ku a
ku ayisurr, na da di, “Inta nise hi inkindirr
numa ma mi kye ni Israila.”
34 Anu Farrisi ba gru ko re di, “Ugo nggo,
à su uttu a aninkindirr, aba yo a nu ma
ukyekye ku han izhi ndanda huzzu ku an-
ishirr.”

Itito i ki Yesu na akpukpa anishirr ba

35 I Yesu zirr kago igbu inkpinkpi ni itsitsa
yi. Na di tsarr ure ku na aki ka ibarr ambarr
ka na di bre ba Ure ku wre ku ni itu ittu i
Abachi yi. Na du anishirr a wre ni ilolo ni
ivri imbarr yi. 36 Nggo Yesu à hi akpukpa
anishirr wa, itito i ki ma na ba, nggo a so
kada na sama nu undurr ni zi ba. A zzu nâ
ta si aminta ba nggo a sama na akikye. 37 Na
ddu abiga ma di, “Ikiri yi kri kaba abi hwa
ba a si ntsɨmi. 38 Imba barr akikye ni īlá wa
ni du ma turr abu undu du ba ku hwa ikiri
yi vu nga ni iko.”

10

Yesu hla abi ko na angu awurr na aha
(Marrku 3:13-19; Luka 6:12-16)

1 Mre i Yesu yo abiga ma awurr na aha
ba nggurr bi, na nu ba ukyekye ku han izhi
ndanda huzzu, na du anishirr wre ni ilolo ni
ivri imbarr yi we.
2 Uwanggo yo a si asa a abi ko na angu
ba. Uni mẹmẹ wa asi Sima (nggo a yo
ma di Biturr) tuku uzayirr wa Andoro; U
Yakubu tuku uzayirr wa Yohana, amumarr
bu Zabadi; 3 U Filibu tuku Batolomi; U Toma
tuku Matiyu, uni kpa inklo i imimi wa; U
Yakubu uvuvurr a Alifiyo, U Tadawo; 4 U
Sima, nggo à se na amarr ka ako ambarr
ka kakami, tuku Judasi Iskariyoti nggo à vu
Yesu nu ba tsi ngu.

Yesu à tu abi ko na angu ama ba
di a bu ku na undu umaku
(Marrku 6:7-13; Luka 9:1-6)

5 Yesu tu awurr na aha angga ba, na gba
ba utu di, “Imba bu si rri kuma ni igbu i
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, ni
si rri ni igbu nggi yi nggo anu Samarriya a
so hen. 6 Imba kuma na anu Israila ba nggo
a si nâ ta si aminta ngga a nado. 7 Kuma
ku bre ba ure ku Abachi di, ‘Abachi à ka
kuchi gri imba ki Uttu amba ba!’ 8 Ni du
abi vri ba a wre, abi kɨ ba tasi, ni du abi
lo ishi ba a wre, ni han anazhi ssuzzu ku
anishirr. Ingga ni imba ukyekye ukuma ni
si kpa inkindirr ni imba ba hen, imba mi bu
zi abanu ni si kpa inkindirr na ba hen. 9 Si
gri inklo hen. 10 Si gri ambu hen, ka ankru,
ka anggakpaza, ka amfarr a uzirr hen. A ti
ta zi imba ni inkindirr, imba si kà hen. Iwre
abu undu ba bu ri ila.
11 “Imba ti rri ni igbu unkpi ka uvutsa,
imba zha unushirr uzizi ni kuso ni iko ima
yi ma na azhibarr wa nggo imba ta du igbu
wa. 12 Iko yi nggo imba ti rri, imba chi ba
di, ‘Ingga chi imba ni isa i Abachi.’ 13 Abi
iko ba ti kpa imba, isu imba yi i ta so na ba;
aba ti kà imba, imba gri isu imba yi ni ka
huzzu. 14 Inkla inggi yi nggo ì ta si kpa imba
hen, ka a ta si wo imba hen, nggo imba ti ta
huzzu ni iko yi, ka igbu wa, imba ttu ihurr
yi na aza amba ka surr ba. 15 Ingga ko da ki
imba su ure ujiji mu di, iha yi nggo ì taka ni
kuttu anishirr bu Sodomu tuku Gomorra na
azhibarr a ibre amu wa, ì taka su ntsɨmi mri
inggi yi nggo i taka ni kuttu igbu uwama!

Yesu à gba ku abi ko na angu
ama ba utu
(Marrku 13:9-13; Luka 21:12-17)

16 “Imba kye, ingga turr imba huzzu nâ ta
sa aminta nu umi ku aniche. Meme nggo,
imba bu zirr ndindi nâ ta sa ànìwǎ ngga, ni
na chě sama ni ìlà nâ ta sa ananddu ngga.
17 Imba bu zirr ndindi, ni bu hi di anishirr
ta gri imba kuma ni into i ibre amu, na ta
hlo imba na aki ka ibarr ambarr ka. 18 Ni
itu imungga aba ta gri imba kuma na abi gri
igbu ba ba na atuttu. Uwama yo sa anko wa
nggo imba ta da ba Ure ku wre ku, ni ta da
ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
meme. 19 Nggo a ti vɨ imba gri ko na ba, imba
si wri kpakpa ni inkindirr yi nggo imba ta
da hen. Abachi nggo ta ni imba inkindirr yi
nggo imba ta da nu unto ukuma. 20 A si si
imba ngga ta re hen, a si Izhi i Abachi yi mu
ta kpa ure ku re ki imba.
21 “Imuyirr ta vu imuyirr nu ba a tsi ngɨ,
akiki ta vɨ amumarr ambarr nu ba tsi ngɨ.
Amumarr ta tsi na akiki ambarr na ta du ba
ngɨ ba. 22 Anishirr namri, ta kà imba ni isa

mungga, uwanggo nggo ti kri ngbangba ku
ma ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma ttungo.
23 A ti na ki imba ndanda mi ni ìgbù wanggo,
imba kuma ni ìgbù numa. Jiji mu, ingga ko
da ki imba, imba si ta zirr ìgbù i Israila yi kre
bari ingga Uvuvurr a Unushirr kanga hen.
24 "Uvuvurr uni bre si mri unitsarr ama
wa hen, ka ugarr à si mri atiko ama hen.
25 À si inkindirr izizi uvuvurr uni bre a bu
hi inkindirr nâ ta su unitsarr ama wa. A ti
yo atakye ni iko wa du Belzebulu, aba ta yo
anishirr bi iko ma ba ki abata ngga?

Uwanggo nggo imba ta kru ma isisu
(Luka 12:2-7)

26 "Ni ima yo imba bu si kru isisu imbarr yi
hen. Inkindirr yi nggo ì sharri ì ta huzzu na
abi, inkindirr yi nggo a ttu yi sharri nggo
anishirr ta hi yi. 27 Inkindirr yi nggo ingga
da ki imba sharri ni ibwu, imba bu ku da
yi huzzu ku anishirr du ba wo. Inkindirr
yi nggo ingga bre ki imba zhazha imba ku
hun kri na atu a iko ni du hantu du anishirr
wo. 28 Imba si kru isisu i anishirr ba nggo se
nu ukyekye ku ngu ampu ikpa wa na ka si
ngu izhi imba yi hen. Undurr uyirr wa nggo
imba ta kru ma uwanggo à su uwanggo
nggo à ka ngu ukpa ku tuku izhi yi nu uru
ku rri asese ku nggo. 29 Anishirr ba namri a
hi di a di re ananddu aha angalanzirr yirr
yo mre? Anddu ayirr à si di ttu sama ni ihi i
Abachi hen. 30 Abachi à hi di infunfutu imba
yi i si ibirr nggi. 31 Ni ima yo, imba bu si kru
isisu i inkindirr hen, uwa se nu undu mri
ananddu shishemi!

Ibre ku abanu ure ni itu i Kristi
(Luka 12:8-9)

32 "Imba ti bre ku abanu di imba i si
amungga, ingga mi ta da ku Aki amungga
nu unkplassu di imba si abiga amungga.
33 Imba ti di imba i si hi ingga hen, ingga mi
ta da ku Aki amungga wa nu unkplassu di
imba i si si amungga hen.

Iso zizi i sama, à si ita iku
(Luka 12:51-53; 14:26-27)

34 "Imba si kye di ingga gri ki imba isu
isisurr mu ni ingbingbru inggi yi hen, ingga
si gri ki imba isu isisurr mu hen, ingga nga
ki imba ni iku. 35 Ingga nga i du
" 'uvuvurr ki iku na aki ku,
uva na ayirr ku,
ayamba a uvuvurr na ayimbarr ku.
36 Uni kri angba achi nu unushirr ku ta
zhi nu umi ku iko ima iyo.'*

37 "Undurr wa nggo ti kpanye na aki ku
ka na ayirr ku mri ingga, uwa si ma uniga
ingga hen. Undurr wa nggo ti kpanye nu
uzuma ku, ka uva ma, uwa si ma uniga ingga
hen. 38 Undurr wa nggo ta si ba unkunkurr
umaku na ga anko amungga wa hen, uwa si
ma uniga ingga hen. 39 Undurr wa nggo ti kri
ngbangba du uwa ta so tsitsirr, uwa ta ttu.
Undurr wa nggo ti kà itu ima na ga ingga,
uwa ta so tsitsirr.

Azadi ka uni la ure
(Marrku 9:41)

40 "Undurr wa nggo ti kpa imba, uwa kpa
si ingga. Undurr wa nggo ti kpa ingga, uwa
kpa si Abachi nggo tu ingga. 41 Undurr wa
nggo ti kpa uni kpa are a Abachi na hi di
a su uni kpa are a Abachi, uwa taka kpa
azadi ka nggo a kpa uni kpa are a Abachi
wa. Unushirr wa nggo ti kpa unushirr uzizi
nggo hi di a su unushirr uzizi, uwa ta kpa
azadi ka unushirr uni na uzizi. 42 Undurr
wa nggo ti nu amwe atsitsa abi ga ingga ba
amasirr à iso, nu nggo a hi di a so ga si ingga,
undurr wama à se na azadi ama."

11

Abitu ba nggo a zhi nu Yohana uni zzu na amasirr wa ku
(Luka 7:18-35)

1 Nggo Yesu a re kre na awurr na aha abiga
ma ba, na gru share nu unto kuma ku, ku so
tsarr ba na bre ba are ka ni igbu igaga yi na
anga akama.
2 Nggo Yohana uni zzu na amasirr wa à kri
nu uki ku iharr ku, na wo are ka nggo Kristi
so na ka, na tu abiga ama ba na ku, 3 na da ba
di a bu ku zhi ma di, "Ùwà yo su uwanggo
nggo a ta kanga wa, ka inta bu kye anko a
unuma mu?"
4 I Yesu à ka sa ba di, "Kakuma ku bre
ku Yohana inkindirr yi nggo imba ni wo na
aseki ka nggo imba hi na ashishi amba. 5 Aba
kreshi a hi abubo, abi gbo na ampi a gru zirr,
abi lo ishi a wre, aba agbatu a wo ure, abi ki
a tasi, abi iha a wo Ure ku wre ku. 6 Abangga
ba nggo kri ngbangba, Abachi à yo ba angu
azizi, na si ta jaku ni itu i aseki ka nggo ingga
na nggo hen!"

* 10:36 Kye zizo Mika 7:6.

7 Nggo Abiga Yohana ba a ka so kuma,
Yesu gru so bre ku akpa anishirr wa ure ni
itu i Yohana di, “Imba di kuma ku di kye
sa angginggi na ankpuji wa? Itu i ihihru
nggo unddunddu u go i vu darr? 8 Uwa ta
si si meme hen, imba i di kuma ku di kye sa
angginggi? Unushirr wa nggo surr iki izizi
i ankpinkpye nggo? Abi so na ando a uttu
ngga a di surr iki ima yi, na si si abi di zirr ni
ijiji mu hen! 9 Imba da ki ingga, imba i kuma
ku di kye sa angginggi? Uni kpa are wa yo?
E-e! Imba hi di undurr wa nggo imba ku hi
à mri uni kpa are. 10 Yohana yo su undurr
uwama wa nggo a charr da na angbamvu ka
di, Abachi da di,

“ ‘Ingga ta tu unitu amungga wa,
du ma kuchi ku bu na anko wa ssubi ku
ùwà.’*

11 Di ingga da ki imba: A nise ngri un-
ushirr ni ingbingbru inggi yi nggo à mri
Yohana uni zzu na amasirr. U wanggo
nggo su uvuntsɨ ni ittu i unkplassu yi a
mri Yohana. 12 Bazhi na azhibarr a imeme
wa nggo Yohana uni zzu na amasirr wa à
huzzu bre ba Ure ku wre ku nga ziza, ittu
i unkplassu yi ì so kuchi kyekye mi ni du
anishirr ba a di zha di aba a ta kpa yi nu
ngbrengbre. 13 Nggo Yohana à nise nga, abi
kpa are ba, na Are ka Musa ka a bre are ni
itu i Ittu i Abachi yi. 14 Imba ti kpanye ni
inkindirr yi nggo are ka a da nggo, imba ta
kpanye di, Yohana yo à si Iliya, nggo a da
inga ima yi. 15 Undurr wa nggo ti se na atu
ka iwo ure, uwa bu wo!

16 “Ziza, ingga ka tsarr anishirr bu ziza ba
kye na angginggi? A se nâ ta si amumarr
ngga na abubo a irro. Inkla numa du inkla
numa, na so du akpa da di:

17 “ ‘Inta nggurr inggingga di imba bu rro,
imba si rro hen.

Inta i ba azhittu,
imba si yì hen!’

18 Nggo Yohana à nye, sama ni iri ka iso
inkindirr, anishirr a bre di, ‘A se na anazhi
ni itu!’ 19 Ingga Uvuvurr a Unushirr i nga ni
di ri ni so, aba bre di, ‘Kye ugo ni iri na so
ahi kpekpe wanggo na yi! Ikpikpa i abi kpa
inklo i imimi na abi la ure!’ Nggo anishirr a
ta se ni ihi i Abachi, ihi yi i ta tsarr di ihi i
Abachi imbarr yi ì si ijiji. Ihi i Abachi yi i ta
du anishirr a hi ina wre ima yi.”

Ìgbù yi nggo i kà ikpanye ni Yesu
(Luka 10:13-15)

20 Anishirr ba nggo Yesu à na aseki ka ku
ayisurr shishemi na ba nggo a kà ikpa ure
ku Yesu ku, na kuchi ni ila ure imbarr yi. Ni
ima yo, Yesu ki unfu na ba na da di, 21 “I taka
vri ki imba kakami, ùwà Korrazi, nu ùwà mi
Betsada, uje umba! Aseki ka ikagri ka nggo
ingga i na ka ni imba ba, ka di ingga i na ka
su nu Taya nggo tuku Sido,† anishirr abama
ka vu angbanja iki ndanda a surr, na surr
inturu nu ukpa, du yi tsarr da aba a ka ba
ttungo ni ila ure imbarr yi ngbangbamu ba!
22 Ingga nggo ko da ki imba, na Azhibarr a
Ibre Amu wa, Abachi à taka kye Taya tuku
Sido na ashishi ka itito mri imba! 23 Uwa ta
si imba anu Kapanahu, imba kye di Abachi
à ta kpa imba hun kuma nu unkplassu? Iya,
a ta turr imba surr nu abubo a iso abi kɨ wa.
Ka di ingga i na aseki ka kagri ka nggo ingga
ina ka ni imba ba su nu Sodomu,‡ ka si ma
igbu uwama a ni kri ari! 24 Ingga nggo ko da
ki imba, na azhibarr a ibre amu wa, Abachi
à taka ni kye Sodomu na ashishi ka itito mri
imba!”

Nga ni kpa isu isisurr ni ingga ku
(Luka 10:21-22)

25 Na attuttu akama, Yesu à da ba di, “Aki,
Atiko nu unkplassu tuku imimi, ingga nyarr
ku ùwà, nggo ùwà ka aseki ka ngga ka sharri
ku abi ihi ba, tuku abi bre angbamvu ba, ni
kpanye ni tsarr anishirr ba nggo a kye ba ki
amumarr. 26 I si meme yo Aki mungga, nggo
ùwà kye iwre ku ùwà, ni na meme.

27 “Aki mungga wa a ni ingga ukyekye ku
na aseki ka we. Undurr si ma ni hi Uvuvurr
wa sama ni hi Abachi hen. Undurr si ma ni
hi Aki wa sa nu Uvuvurr wa hen, na abangga
ba nggo Uvuvurr wa kpanye na tsarr ba Aki
wa.

28 “Imba nga yi ni ingga ku, imba wemi
nggo so ki iha, imba nggo so gri iki i rɨ
kakami, ingga ta ni imba isu isisurr. 29 Imba
ka atu amba wa ni ingga ni ga itsarr mungga
yi. Ingga su chě, ni si di kri itu hen, meme
nggo imba ta kpa isu isisurr ku atu a imba.

* 11:10 Kye zizo Malachi 3:1. † 11:21 Taya tuku Sido: Ìgbù yi nggo amimi anishirr a so na yi. ‡ 11:23 Sodomu: Ìgbù wa nggo Abachi à tu ma nu uru ku umimi ku anishirr ku nggo.

30 Unkunkurr mungga ku u si vri iba hen.
Itsarr imungga i si tsɨ hen."

12

Izhi ni itu i Azhibarr a Isu wa
(Marrku 2:23-28; Luka 6:1-5)

1 Ni ivivi ima yi, na Azhibarr a Isu anu
Yahuda wa i Yesu na abiga ma ba a gru ko
zirr ba ni izzuzzu i ikiri. Iyo ki abiga ma ba,
aba gru so mɨ ato a ikiri wa so ta. 2 Nggo anu
Farrisi abanu a kri na hi ba ni so na meme
yi, na zhi Yesu di, "Kye na! Abiga amuwa ba
a so na inkindirr yi nggo are amunta ka da
di i si iwre aba bu na yi na Azhibarr a Isu wa
hen."
3 Yesu kasarr na sa ba di, "Imba nise bre
nu ungbamvu ku, inkindirr yi nggo Uttu
Doda à na nggo iyo ki ma na abiga ma ba?
4 Uttu Doda à mirri ko nu uki ku Abachi
ku, uwa na abiga ma ba na ku vu unfonfo
wa nggo a gri ga ku Abachi ku ta. Are
amunta ka a si kpanye aba bu na meme hen.
Unfonfo uwama a kurr ku abikye aba yo na
nkpambarr nu unto bubo ukuma. 5 Imba
nise bre unto unggo ku nu ungbamvu ku
Are ka Musa ka nggo da di, abikye ba di na
undu nu Uki ku barr ku i si wre aba bu na na
Azhibarr a Isu wa, nggo are ka a si kpanye
hen? A si kye ina imbarr ima ki ila ure hen.
6 Ingga ko da ki imba di undurr wa nggo mri
Uki Unkpi ku barr Abachi ku a kri ni inggya.
7 Angbamvu ka Abachi ka a da di, 'Ingga zha
di imba bu si abi ki itito, ni si zha ito aseki
inggi hen.' Imba si hi ankpi are akama hen.
Ka di imba hi ka, imba ka si bre amu ku
abangga ba nggo a si na inkindirr indanda
hen. 8 Ingga Uvuvurr a Unushirr yo sa Atiko
a Azhibarr a Isu wa."

Ugo nu unka ungo wa
(Marrku 3:1-6; Luka 6:6-11)

9 Nggo Yesu à du unto kuma na kuma nu
uki ku issubi umbarr unuma ku, na ku hi
10 ugo numa nggo ungo umaku u sharr kre.
Anishirr abanu kri nabo na so gbye Yesu di
a bu na inkindirr indanda, wre ba ka vu ma
da à kpala. Aba zhi ma di, "Are munta ka
a kpanye di i wre aba du unushirr à wre na
Azhibarr a Isu wa?"
11 Yesu à zhi ba di, "Unggonggo nu umi
umba ku ivinta ama ka jaku nu unkaharr
na Azhibarr a Isu wa, uwa ka si ku vu ma
gba huzzu hen? 12 Imba kye unushirr si mri
ivinta hen? Meme nggo, iwre a bu na wre
na Azhibarr a Isu wa."
13 Yesu ddu ugo nu unka ungo wa di, "Na
ungo ku."
Ugo wa na ungo ku u wre keke, nu kaki
kyekye nâ ta si ungo uyirr ku. 14 Anu Farrisi
ba a huzzu ku re bi nggo aba a ta na na ngu
Yesu.

Uwanggo nggo Abachi à hla ma

15 Nggo Yesu à wo di a so zha anko a ingu
ma, na gru share nu unto ukuma. Anishirr
shishemi a ga ma. Uwa du abi vri ba we a
wre, 16 na gba ba utu di a bu si bre ku anishirr
du uwa à si unggonggo hen. 17 A na meme di
i bu si jiji nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu
ku uni kpa are wa Ishaya di:
18 "Uwanggo yo a su uvurr iko wa nggo ingga
i hla ma ni kpanye na ku,
isisurr imungga yi i si na ku kakami.
Ingga i ta nu ma Izhi imungga yi,
uwa ta ni da kago ku anishirr di ivi
i ikpa ttungo i nga ku ingbingbru
inggi yi we.
19 A si taka ri anta ka hantu hen,
ka zirr na di hantu na atu anko hen.
20 A si ta murr uguga ku nggo u vu kachi hen,
na si ta zhi
irrirri iru yi nggo i ko ki ywhiywhirr ì
zhi hen.
À ta di kri na hi ba ni bre amu ka yo narrnarr
bari.
21 Isa ima yi taka si inkindirr iyo isisurr
ku anishirr we."*

Yesu tuku uttu anazhi wa
(Marrku 3:20-30; Luka 11:14-23)

22 Nu ugo kuma, aba gru gri ugo numa
nggo a di ku anazhi, na se na akreshi, na si
na agbatu, na nga ni Yesu ku. Yesu ni du ma
wre, uwa gru re na hi. 23 Anishirr ba we nggo
a kri nabo a hi inkindirr yi nggo Yesu na yi
na ku ayisurr na da di, "Ugo nggo wa ka su
Uvuvurr a Doda jiji mu?"
24 Nggo anu Farrisi ba wo ure ukuma na da
di, "Ugo nggo so han izhi ndanda yi huzzu
nu ukyekye ku Belzebulu, uttu a anazhi yo
mre."
25 Nggo Yesu kri na ko hi amarr ambarr
ka, na ddu ba di, "Ittu yi nggo ti ga akpa i ta
jaku. Ìgbù wa nggo à ti ga so na nkanka na
so vi ni ikpa a si ta tanko hen. Iko inggi yi
nggo ì ti ga so na nkanka na kri di tsi ni ikpa

* 12:21 Kye zizo Ishaya 41:1-4.

ì si ta tanko hen. [26] Isheta ki itu ima à ti han
Isheta, na ti so tsi ni itu ima ku, ittu yi ta kri
kingginggi? [27] Ingga ti han izhi ndanda yi nu
ukyekye ku Belzebulu, abiga amba ba mu a
di han ba nu ukyekye ku unggonggo? Abiga
amba ba ta da ki imba di imba na ndanda mi.
[28] Ingga ti han izhi ndanda yi nu ukyekye ku
Izhi i Abachi ì na ima ì tsarr di, Ittu i Abachi
yi ì ka nga ba ni imba ba.

[29] "Di ingga tsarr imba ure numa. Undurr
wa nggo à ti du uwa à ta ku ki ayi ni iko i
unushirr ukyekye, uwa ta ku vu ma lo zu
bari na vu iki yi.

[30] "Undurr wa nggo ta si so zi ingga gri
anishirr nga na Abachi ku hen, uwa si uni
karr ingga. Undurr wa nggo ta si si uni ssubi
ni ingga ku hen, uwa si uni se hre. [31] Meme
yo, ingga ko da ki imba, inkindirr yi nggo
unushirr ti na, tuku ida indanda mi aba ta
nggurr yi zhi ku. Uwa a ta si nggo unushirr
à da ure undanda ni itu i Izhi Iwre yi, a si
ta nggurr zhi ku hen. [32] Undurr wa nggo ti
da ure undanda ni itu i Uvuvurr a Unushirr,
aba ta nggurr zhi ku. Uwa ta si Izhi Iwre
yi, undurr wa nggo ti da ure undanda ni itu
ima yi, aba si ta nggurr zhi ku ziza, ka na ase
ka so nga ka hen.

Unkunkurr ni inkpinkpo ima yi
(Luka 6:43-45)

[33] "Unkunkurr ku nggo ti wre u di klo
inkpinkpo i iwre. Unkunkurr ku nggo u
su undanda, inkpinkpo ima yi i si ta wre
hen. A di hi iwre i unkunkurr ni inkpinkpo
ima yi. [34] Imba inkirr i ànìwǎ andanda. Nu
nggo isisurr imba yi i si imimi, imba ka na
kingginggi ni da ure uzizi na angu amba ka?
Angu ka di da si inkindirr yi nggo tsarr ssu
ni isisurr i unushirr. [35] Unushirr uzizi di da
ure uzizi zhi ni isisurr ima izizi yi. Umimi
unushirr à di da ure undanda zhi ni isisurr
ima imimi yi. [36] Imba bu hi di na Azhibarr
a Ibre Amu a Abachi wa, anishirr a taka
bre inkindirr indanda yi wemi nggo à re
tankpami nggo. [37] Ubarr angu umuwa nggo
taka lo ùwà, ka kpa ùwà ttungo."

Anu Farrisi ba ko zha di à bu na ba inkindirr ikagri
(Marrku 8:11-12; Luka 11:29-32)

[38] Abitsarr na Are ba na anu Farrisi abanu
a gru re ni Yesu ku di, "Unitsarr, inta zha du
ùwà bu na inkindirr numa ikagri di inta hi."

[39] Yesu à ddu ba di, "Anishirr amimi na
abi la ure ba ari ba, aba yo a zha di a bu
na ba inkindirr ikagri. Undurr à si ta na
ba inkindirr ikagri iyirr mi hen. Inkindirr
i ikagri yi nggo ingga ta tsarr imba inggi i si
ikagri i Yunana uni kpa are wa. [40] Nggo imba
wo di Yunana à rri so ki ivi itarr ni ibittu
itarr nu umi ine ku ampu ikikla, Uvuvurr
a Unushirr mi meme à taka rri so ni imimi
ki ivi itarr ni ibittu itarr. [41] Na Azhibarr a
Ibre Amu wa, anishirr bu Nineve a taka gru
kri ni imba anishirr ba ari ba ba, na ta da
di imba i kpala. Nggo a wo ure ku Abachi
nu Yunana ku, na kasarr ni ila ure imbarr
yi. Di ingga da ki imba, undurr numa se ni
inggya nggo à mri Yunana inkpinkpye! [42] Na
Azhibarr a Ibre Amu a Abachi wa, ayamba
wa nggo su uttu nu Sheba à taka gru kri ni
imba anishirr ba ari ba ba, na ta da di imba
i kpala, nggo a di gru zhi ni ìgbù ama wa
gbagbamu à nga, ni di shirr ku uttu Solomo
atu na are krizhizhi ka nggo à di re. Ingga
ko da ki imba di undurr numa se ni inggya,
nggo mri uttu Solomo ni inkpinkpye!

Ikanga i izhi ndanda yi
(Luka 11:24-26)

[43] "Nggo izhi ndanda ti huzzu ku unushirr
nggo, i di rri na ankpuji tankpami ku di zha
unto ki iso. Nggo izhi yi i ti ku zha lankarr,
[44] i di da di, 'Ingga taka kuma ku kye iko yi
nggo ingga i ka du.' I ti ka ku hi iko yi kurr
gigyemi, ni wre aba ssu yi bi na abubo a
iso. [45] Izhi yi i di huzzu ku gri anazhi numa
atangba nggo a mri ma undanda, aba ta nga
ni so nabo ndo. Nggo a ti mirri ku ji so ba,
ugo wa di kaki ankalanttu mri nggo a di se
ni imḕmḕ yi. Ì taka si meme yo na amimi
anishirr ba ari ba ba."

Ayirr na amuyirr bi Yesu ba
(Marrku 3:31-35; Luka 8:19-21)

[46] Nggo Yesu ni ko re na akpa anishirr wa
ku, ayirr ama wa, Maryamu ndo na amuyirr
ba a nga ni kri na abi, na ko zha di aba ta re
na ku. [47] Undurr numa da ku Yesu di, "Kye,
ayirr amuwa ndo na amuyirr amuwa ba a
kri na abi, di aba ta re nu ùwà ku."

[48] Yesu ka sa ku ugo wa di, "A su
unggonggo sa ayirr amungga na amuyirr
amungga?" [49] Na na ungo tsarr abiga ma ba,
na da di, "Abangga ba yo sa ayirr amungga
na amuyirr amungga ba! [50] Undurr wa nggo
ti na inkindirr yi nggo Aki amungga wa nu
unkplassu zha di a bu na yi, uwa yo à si

uzayirr amungga, nu uvayirr amungga, na
ayirr amungga wa.”

13

Assurre a ugo ni ttu ikiri wa
(Marrku 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Azhibarr ayiyirr ama wa i Yesu à gru
huzzu ni iko yi na ji ko ku so nu unddu inyi
ku na ta tsarr anishirr ba. 2 Anishirr ba nggo
nga na ku a kri mwe kakami, uwa gru rri
ku ji so nu uddu ku nu umi ku amasirr ku,
na du anishirr ba wemi nu unddu ku. 3 Na
so bre ba are shishemi na assurre di: “Uni
do numa nggo huzzu ku ttu ikiri. 4 Nggo a
hi ingbingbi kiri yi, inuma yi i kusurr na
anko, aminche nga ni ta yi ri. 5 Inuma yi
kusurr na ako han, nggo imimi yi i si ntsɨmi.
Ikiri yi i zzu hanhan mi, nggo imimi yi ì
si kri ji kuma nu umi hen. 6 Nggo azhi wa
huzzu, na tu, ikiri yi ì kɨ nu nggo injinja yi
so fafami. 7 Inuma yi kusurr ni intto, intto yi
furr ni turr yi. 8 Ingbingbi numa i kusurr ni
imimi izizi, ni zzu, ni hurr, ni na ingbingbi,
ato numa wa a ma ayirr yirr, anuma wa iso
titani, ato numa wa iso titarr. 9 Undurr wa
nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo!”

Inkindirr yi nggo du Yesu a re ku anishirr
ba na assurre
(Marrku 4:10-12; Luka 8:9-10)

10 Abiga bi Yesu ba a nga na ku, ni zhi ma
di, “Angginggi du ùwà re ku anishirr ba na
assurre?”
11 Uwa ddu ba di, “A ka tsarr imba aseki ka
nggo à sha ka sharri ni itu i Ittu i Unkplassu
yi ba. Uwa a ta si abanu ba na anko, a sha
aseki angga ka sharri ba. 12 Undurr wa nggo
à hi inkindirr, Abachi à ta nu ma ihi zizo
kakami, du ma se na yi shishemi. Uwa a
ta su undurr wa nggo si hi inkindirr hen,
Abachi à ta vu ma kpa ihi ivintsɨ yi nggo a se
na yi mi glo. 13 Inkindirr yi nggo i du ingga
re na ba na assurre i si nggo:
“ ‘A ko kye, na si kye hi hen;
na so wo, na si vu gri hen, na si hi
inkindirr hen.
14 Ure ku nggo Ishaya uni kpa are wa à da ù
jaku na atu ambarr wa di:
“ ‘Imba ta di wo ni so di wo mu yo;
ni ta di kye ni so di kye mu yo.
15 Isisurr i anishirr angga ba i tsɨ kyekye;
atu ambarr ka a si wo ure hen,
ashishi ambarr ka a kattu.
Wre ba a si ta kye hi na ashishi ambarr ka
hen,
na si ta wo na atu ambarr ka hen,
na si ta ri amarr hi ni isisurr imbarr yi
hen,
na si ta kanga ni ingga ku,
ni di ingga du ba wre ni ivri imbarr yi
hen.’*
16 Abachi à na wre ki imba nu nggo a du
ashishi amba ka a kye hi, na du atu amba
ka a wo ure. 17 Ingga so da ki imba ure ujiji
mu di abi kpa are shishemi na abi na wre
abi kuchi ba nggo a zha ihi inkindirr inggi
yi nggo imba i hi na si hi yi hen, na zha iwo
inkindirr yi nggo imba i wo na si wo yi hen.

Yesu da ba inkpi i
assurre a uni do wa
(Marrku 4:13-20; Luka 8:11-15)

18 “Imba wo yi, ki, uwanggo yo si inkpi i
assurre a uni do wa: 19 Abangga ba nggo wo
ure ku ni itu Ittu i Unkplassu yi, na si hi
inkpi yi hen, a si nâ ta si ingbingbi ikiri yi
nggo kusurr na anko, mre umimi wa nga ni
vu ba kpa inkindirr yi nggo a tsarr ba na yi
glo. 20 Ingbingbi ikiri yi nggo i kusurr na ako
han ka, abangga si anishirr ba nggo a kpa
ure ku korrmi na nyarr nggo a wo ku. 21 U
ku si rri ba ni isisurr tanko hen. Nggo ivri,
ka iha numa ti nga ba ni itu i ure yi, aba ka
ko nu ugo. 22 Uwa ta si ikiri inggi yi nggo i
kusurr ni intto yi, abangga a si abangga ba
nggo a wo ure ku, ivri i izharr iki ingbingbru
inggi yi, ni ivri isisurr na aseki, a turr ure ku
huzzu ni isisurr imbarr yi du ku si na undu
hen. 23 Uwa ta si ikiri inggi nggo i kusurr
ni imimi i iwre yi, abangga a si abangga ba
nggo a wo ure ku na hi inkpi yi. Aba yo ato
ambarr wa di klo inkpinkpo, ato numa ayirr
yirr mri inkindirr yi nggo a ttu nggo, abanu
ato iso tani, abanu ato iso tarr.”

Assurre a uwri

24 Yesu tsarr ba na assurre numa zizo di:
“Ittu i nkplassu i si nâ ta si ugo numa nggo
à gri ingbingbi kiri ima izizi ku hi ni īlá ima.
25 Ni ibittu, nggo anishirr rri ni kurr, uni
karr ma à gri ibibi uwri ndanda ku hi ku nu
umi ku kiri ku, na kuma nado. 26 Nggo ikiri
yi furr ni ko hru ni ko surr ingbingbi, aba
kakye akpukparr wa a gru ko furr huzzu.
27 “Amirr iko ba akikye uni īlá wa ku da
ku di, ‘Ankpye, ùwà gri ingbingbi ikiri iwre

* 13:15 Kye zizo Ishaya 6:9-10.

nggi ku ttu ni īlá yi, uwri u zhi nu momo mu?'
28 "Uwa à ddu ba di, 'A su uni karr unushirr nggo na meme.'
"Amirr iko ba zhi ma di, 'Ùwà zha inta bu ku kpo uwri ku kahre?'
29 "Uwa à kisa ba di, 'Iya, nggo imba ti di imba ta ku kpo uwri ku kahre, imba ta kpo ikiri yi kye. 30 Du ikiri yi nu uwri kri ndo mi, ma nu uga. Ingga ta da ku abi ihwa ba nu uga du ba sarr uwri ku ssubi na lo ku zu na ambwa na ambwa, wre nggo a taka yo uru, na ta hwa ikiri yi gri ku surr ni iwurr amungga wa.' "

Assurre a ingbingbi i mosita
(Marrku 4:30-32; Luka 13:18-19)

31 Yesu gru so tsarr ba na assurre numa zizo di: "Ittu i unkplassu yi i si nâ ta si ingbingbi i unkunkurr numa nggo a yo ku du mosita nggo unushirr gri ku ttu ni īlá ima. 32 Ingbingbi ima iyo di si ivintsɨ yi mri kakami nu umi ku ingbingbi i inkinkurr yi we. Aba ti ttu yi i di zzu, ni furr. U ku yo di kaki unkunkurr unkpi ku nggo aminche bu unkplassu ba ku di hun so na me ako ni inggingga ima yi."

Assurre a imbimbru iyisti wa
(Luka 13:20-21)

33 Yesu da ba assurre numa zizo di: "Ittu i unkplassu yi si ma mi: Ayamba numa nggo à du uwa à ta na unfonfo na sha imbimbru iyisti† ntsɨ kasurr ni imbimbru ikpu na agbugba, na han yi ba zu, imbimbru ikpu yi i gru si ssu na agbugba wa."

Inkindirr yi nggo du Yesu na undu na assurre
(Marrku 4:33-34)

34 Yesu na undu na assurre ni itsarr anishirr ba aseki ka we. A si di da ba inkindirr numa gigyemi sama na assurre hen. 35 A di na ba meme nâ ta si nggo uni kpa are wa à da di:
"Ingga ta re na assurre nggo ingga ti ta re na anishirr ba.
Ingga ta da ba inkindirr yi nggo a sha yi sharri ba bazhi nu nggo a na ingbingbru yi mu nggo."‡

Yesu da ba inkpi i assurre a uwri wa

36 Nggo Yesu gru rri kuma nu umi iko, na du anishirr ba, abiga ma ba gru kuma na ku, ku da di, "Bre ki inta inkpi i assurre a uwri wa."
37 I Yesu ka sa ba di, "Ugo wa nggo à hi ingbingbi ikiri i zizi yi nggo à su Uvuvurr a Unushirr. 38 Īlá yi inggi su ingbingbru yi. Ingbingbi ikiri zizi yi inggi sa anishirr ba we nggo a kaki anishirr bi ittu ba. Uwri ku u si abangga ba nggo a sa abu umimi wa. 39 Unikarr wa nggo kuma ku hi uwri ku nggo asi Isheta. Ihwa inggi i si ivi i ikikre yi, abi ihwa abangga sa abitu ba Abachi ba.
40 "Nâ ta si nggo a ta nggurr uwri ku bi na tu ku nu uru, i taka si meme yo ni ivi i ikikre i ingbingbru yi. 41 Ingga Uvuvurr a Unushirr taka tu abitu amungga ba du ba ku hla glo nu umi ki Ittu mungga ku anishirr ba we nggo di na ku abanu anko a ikuhre we, na di na aseki amimi. 42 A taka vu ba surr nu uru unkpi, nabo yo aba ta yì, na ta anyinyirr. 43 Anishirr bi na wre ba ta la zanzarr zzu azhi mu ni ittu i Aki ambarr yi. Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo ure, uwa bu wo.

Assurre a inkindirr itsɨ anta yi nggo kurr sharri

44 "Ittu i unkplassu yi i si nâ ta si inkindirr ì tsɨ anta nggi nggo undurr gri ku sharri ni īlá. Nggo undurr numa à ku hi yi na ttu yi kuma ku sharri zizo, na nyarr na kru ku vu aseki ka nggo a zu ni iko ima yi a re namri, na kakuma ku re īlá ima yi.

Assurre a ingbinta iwre yi

45 "Ittu i unkplassu yi zizo i si nâ ta si uni re iki nggo di zha angbinta ka tsɨ anta. 46 Nggo ku hi iyirr inuma nggo i tsɨ anta kakami, na kakuma ku vu aseki ka nggo a se na ka ni iko ima nggo a re tsatsarr, na kuma ku re ingbinta yi.

Assurre a azhizhi ka vɨ ikikla

47 "Zizo, Ittu i Abachi yi, i zzu nâ ta si izhizhi i vɨ ikikla, nggo di yo ni inyi na vɨ ikikla na nkanka. 48 Nggo i ti ssu, abi vɨ ikikla ba a gba yi na azhizhi ssuzzu na abi, na ji so na hla izizi yi surr ni igbigba, na vu indanda yi kahre. 49 I taka si meme yo na azhibarr a ikikre wa. Abitu ba Abachi ba a taka nga ni ddu anishirr amimi ba ki nanka na anishirr azizi ba. 50 Abitu ba Abachi ba a taka ta anishirr amimi ba tu surr nu uru. Nabo yo aba taka yì na ta anyinyirr ku ivri."

Are jiji akuku na ahẹhẹ

† 13:33 Iyisti: Imbimbru hun yi nggo i di du unfonfo a si.

‡ 13:35 Kye zizo Asarr 78:2.

51 Yesu à zhi ba di, “Imba ssu aseki angga
ka hi we?”
Aba kpanye ku di, “Yo-o, inta ssu ka hi
we.”
52 Yesu ddu ba di, “Inkpi inggi si di abit-
sarr na Are ba we, nggo a ka tsarr ba Are ka
Ittu i Unkplassu yi ba a si nâ ta si akikye ni
iko wa nggo à vu aseki hẹhẹ na akuku huzzu
nu uki ku zu aseki umaku.”

A kà Yesu nu Nazareti
(Marrku 6:1-6; Luka 4:16-30)

53 Nggo Yesu à bre assurr are angga ka
kre na gru chi ka na anga ka igbu akama.
54 Na kuma ni igbu ni ngri ama wa. Na ku so
tsarr anishirr ba ure ku Abachi ku nu uki
ku issubi ku. Aba kye itsarr ima yi na vu
angu gri, na zhi di, “Unggonggo a nu ugo
nggo ihi inggi yi nu ukyekye ku ina iki ikagri
yi? 55 Wanggo si su uvuvurr a unitarr wa yo
hen? A si yo ayirr wa yo di Maryamu hen,
nggo amuyirr ba yo a si anu Yakubu, Isuhu,
Sima tuku Yahuda hen? 56 Amuyirr animba
ba wemi a si so ni inta ba ni inggya hen?
Ugo nggo kpa ukyekye ni ihi inggi yi zhi nu
momonggo?” 57 Aba a kpa vri ku kakami na
kà ikpanye na ku.
I Yesu ddu ba di, “A di kye uni kpa are ssu
nu ungo na abi, na di kpa ma chirr ni igbu
ama tuku ni iko ima.” 58 Na si na aseki ka
ikagri shishemi nabo hen, nggo anishirr ba
a si yo isisurr na ku hen.

14

Ittu i Yohana uni zzu na amasirr wa
(Marrku 6:14-29; Luka 9:7-9)

1 A si ni ivi ima yi u Hirridu uttu nu Galili
wa, a wo ure ni itu i Yesu. 2 Na da ku anishirr
ba nggo a di so na ku undu nggo di, “Mi
uwanggo a ta su Yohana uni zzu na amasirr
wa yo à tasi na kanga. Ima yo i du ma à se
nu ukyekye ku na aseki ka ikagri angga ka.”
3 Hirridu yo à du ba vu Yohana uni zzu na
amasirr wa, na lo ma na ache na harr ma ni
itu i Hirridiya, ayamba a Filibu uzayirr wa.
4 Yohana à da ku di: “I si ṭa wre uwa bu hru
Hirridiya ki uwami hen.” 5 Hirridu à ka ngu
Yohana ba, na so kru isisu di anishirr ba a ta
tsi kputtu, nggo a hi di anishirr ba a kpanye
di Yohana à su uni kpa are a Abachi.
6 Nggo azhibarr a ingri a Hirridu wa a ma,
uwa na iga. Uva a Hirridiya wa a nga ni
rro na agẹ ka anishirr ankpinkpye ba na su
ku Hirridu isisurr, 7 uwa da di, “Ingga shi
ku uwa azhi, inkindirr yi nggo ùwà ti zhi
yi ingga ta nu uwa na yi.” 8 Ayirr a uva wa
à ddu ma di a bu da di, “Gri ki ingga itu i
Yohana uni zzu na amasirr wa ni inggya na
agbugba zizami!” 9 Isisurr vri uttu wa, uwa
kye ishi azhi i ima yi, ni ishisha i abichirr ba,
na da ku abi ta iku ba di a bu na inkindirr yi
nggo uva wa à da nggo. 10 Mre aba ku ttu itu
i Yohana yi nu uki ku iharr ku. 11 Na gri itu
yi na agbugba ga ku uva wa, uwa kpa yi ga
ku ayirr wa. 12 Abiga bu Yohana ba kuma ku
ba ankpunkpru ukpa wa gri ku zzu, na ku da
ku Yesu inkindirr yi nggo ì la nggo.

Yesu à ho anishirr ukrɨ ukywi
(Marrku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

13 Nggo Yesu à wo ure ku ittu i Yohana yi,
na gru na abiga ama ba nayi ku rri nu uddu
na kuma na abubo wa nggo anishirr a sama
na wa. Anishirr ba a wo meme nggo na gru
ssuzzu ni igbu imbarr yi a ga Yesu na aza.
14 Nggo Yesu à ssuzzu nu uddu ku na hi akpa
anishirr wa a kri bi ma, itito ki ma na ba,
uwa du abu ulolo ba wre ni ilo imbarr yi.
15 Nggo ingbahru yi so ki, abiga ma ba nga
ni da ku di, “Ingbahru i so ki, inggya asi
ankpuji. Undurr à si di so ni inggya hen. Du
anishirr ba kuma ku re ila nu umi igbu ku,
ku atu ambarr.”
16 Yesu à ddu ba di, “I si ta wre aba bu
kuma hen. Imba ku atu amba bu nu ba
inkindirr i iri!”
17 Aba ka da ku di, “Ivi ila yi nggo inta i
se na yi, à si unfonfo ukywi yo ni ikikla iha
mre.”
18 I Yesu à ddu ba di, “Gri ba ga ki ngga.”
19 Na da ku anishirr ba di a bu kuso na
agiga ka. Na ki ungo kpa unfonfo ukywi
wa ni ikikla iha yi, na kye hun kuma nu
unkplassu, na nyarr ku Abachi. Na mɨ
unfonfo wa ki ankpunkpu a nu abiga ma ba,
aba kpa nu anishirr ba. 20 Anishirr ba we a ri
shi. Abiga ma ba vu ankpunkpu ka nggo a ji
ssu pwi ni isisa iwurr ni iha. 21 A si bre amba
na amumarr kye hen, anishirr ba nggo a ri
si aniru ukrɨ ukywi.

Yesu zirr na atu ka amasirr
(Marrku 6:45-52; Yohana 6:15-21)

22 Nggo anishirr ba a ri kre ma yo i Yesu
à du abiga ma ba ku rri nu uddu ku na bu
kuchi kuma nu ugugarr inyi numa ku. Uwa
a ka so na yo anishirr ba anko bari. 23 Nggo a
du anishirr ba kuma, na hun kuma ni igbre

wa na nkima ku barr. Nu nggo ingbahru i
ki, i Yesu se nabo na nkima, [24] uddu ku ùka
ta anko ni inyi wa ba, unddunddu gru so go,
ni turr uddu ku kakuma nu ugo, ankinkirr
ka gru ni so nggurr nu uddu ku.
[25] Nggo ambre ka à nise nggarr kre, i Yesu
a rri na ba, na ko zirr na atu ka amasirr
ka. [26] Nggo abiga ma ba a hi ma ni so zirr
na amasirr wa, isisu ki ba. Aba da di, "À si
uzhi!" Na nggarr angu yi hantu ku isisu.
[27] I Yesu bwu angu re na ba keke di, "Vu
isisurr! A si ingga, si kru isisu hen!"
[28] Biturr ddu ma di, "Atiko a ta su uwa yo
jiji, uwa di ingga mi zirr na atu ka amasirr
ka ni nga nu uwa ku."
[29] I Yesu yo ma di, "Nga!"
I Biturr gru huzzu nu uddu ku na ko zirr
na atu ka amasirr ka na ko kuma ni Yesu ku.
[30] Nggo a hi unddunddu ku tuku ankinkirr
ka amasirr ka, isisu ki ma, uwa gru so ji rri
na amasirr wa. Na nggarr angu yi di, "Kpa
ingga ttungo, Atiko!"
[31] Mre i Yesu na ungo na ko ma vu, na ddu
ma di, "Uwa na kingginggi ni di iyo isisurr
imuwa yi i si ntsɨmi. Angginggi du ùwà na
isisurr imuwa yi ki iha?"
[32] Aba aha mi a mirri nu uddu ku und-
dunddu ku ù kukri. [33] Abiga ma ba nu umi
ku uddu ku a kuttu na ddu Yesu di, "Uwa su
Uvuvurr a Abachi jiji."

Yesu à du abi lo wre nu Genesareti
(Marrku 6:53-56)

[34] A cha inyi wa kuma nu ugugarr ku
Genesareti. [35] Nggo anishirr ba nabo a hi di
a si Yesu, na da ku anishirr ba kago korrmi
na anga kama we, aba gru gri abi lolo wemi
na nga na ku di a bu ni du ba wre. [36] Na barr
ma di a bu kpanye na du abi vri ba sa ango
nu utu nkru uma uku yo mre. Abangga ba
nggo a sa ungo na ku we a wre ni ivri imbarr
yi we.

15

Itsarr i ábáchí ba ani Yahuda
(Marrku 7:1-13)

[1] Mre abanu nu umi ku anu Farrisi ba na
abitsarr na Are ka Musa ba, a gru nga zhi nu
Urushalima ni Yesu ku na ni zhi ma di, [2] "Sa
angginggi abiga amuwa ba a kà iwo na kpa
itsarr i ábáchí yi chirr? Na si di ngla ango
ambarr ka bari na ri hen!"
[3] I Yesu à ddu ba di, "Angginggi di imba
ka iwo ure ku Abachi ku ni so ga iba imba
yi? [4] Abachi da di, 'Kye aki amuwa na ayirr
muwa ssu nu ungo. Undurr wa nggo ti marr
aki ka ayirr, aba bu ngu ma.' [5] Imba yo di
da di, unushirr wa nggo à ddu aki ka ayirr
di, 'Ingga se ni inkindirr yi nggo ingga ka zi
ùwà, uwa su nggo ingga ì ka ka yi nu Abachi
mu ba.' [6] Imba i tsarr undurr uwama di a bu
si nu aki ka ayirr wa inkpinkpye hen. Meme
nggo imba cha ure ku Abachi ku ku iba imba
yi. [7] Imba abi na aseki ba na abi, wre ku
anishirr bu kye imba! Ishaya uni kpa are wa
à da ure ujiji na atu amba wa di.
[8] " 'Anishirr angga ba wemi a so di gbyarr ki
ingga asa ba na angu gigyemi,
isisurr imbarr yi i ta anko ni ingga ku.
[9] Iga imbarr yi ì si iruku,
nu nggo imba so tsarr are ka
nggo anishirr ngga a na ka,
aka a kaki are!'*"

Aseki ka nggo di na unushirr ki ndanda
(Marrku 7:14-23)

[10] I Yesu yo akpukpa anishirr wa chi ki
ywhiywhirr na ddu ba di, "Imba wo ni ssu
hi yi! [11] A si si inkindirr yi nggo mirri ku
unushirr na angu inggi i di na unushirr
ki umimi hen, a si inkindirr yi nggo i di
huzzu ku unushirr na angu inggi di na ma
ki ndanda."
[12] Abiga ma ba gru nga ni da ku di, "Uwa
hi di anu Farrisi ba so vri isisurr ni itsarr
muwa inggi yi?"
[13] Yesu à ka sa ba di, "Unkunkurr ku nggo
à ta si si aki mungga wa nu unkplassu nggo
à ttu ku hen, aba ta kpo ku ta yo. [14] Kpamusu
na ba yi! A si abitsarr anko aba kreshi.
Unakreshishi ti tsarr unakreshishi anko aba
aha mi a ta kuhre nu udduddu."
[15] I Biturr à da di, "Ure kuma shi ki inta
ibwu. Da ki inta inkpi i assurre ama wa."
[16] Yesu à zhi ba di, "Imba nise kye hi?
[17] Imba hi di, inkindirr yi nggo unushirr ta ri
yi ko nu umi ine a di ja yi hre? [18] Inkindirr yi
nggo ti huzzu na angu ka unushirr i di zhi
si ni isisurr. Ima yo di na ma ki undanda.
[19] Aseki ka nggo di ssuzzu zhi ni isisurr i
unushirr aka yo a si amarr ndanda, ingu
unushirr, izha amba ni izha aniru, ni na
aseki ndanda anuma ka. Iki ayi, ni iki imu,
ni ki amparr. [20] Abangga ba yo si aseki ka

* 15:9 Kye zizo Ishaya 29:13.

nggo di na unushirr ki ndanda. Uwa a ti su
ure ki iri sa ni ingla angu nâ ta si nggo a da,
ima si di na unushirr ki umimi hen."

Iyo isisurr i ayamba
(Marrku 7:24-30)

21 I Yesu du unto ukuma na gru kuma
na anga ka nggo su ywhiywhirr ni igbu nu
Taya tuku Sido. 22 Ayamba nu Kenanu numa,
nggo so na anga akama à gru nga na ku, ni
so yi na barr ma hantu di, "Atiko, Uvuvurr a
Doda, kye ingga na ashishi ka itito! Uva mu
nggo à ku anazhi, aba so ki ma iha kakami."
23 I Yesu si da inkindirr hen. Abiga ma ba
nga ni barr ma di, "Du ayamba wa kuma!
Kye wa so ga inta na so yi han inta atu!"
24 I Yesu à ka sa ku di, "A tu ingga na
aminta abi nado bu Israila ba yo ba mre."
25 Mre ayamba wa nga ni kuttu ku na aza
di, "Atiko, zi ingga!"
26 I Yesu sa ku di, "I si ta wre aba bu ba ila
i amumarr yi nu amiyo hen."
27 Ayamba wa kpanye ku di, "Ì si meme yo,
Atiko. Amiyo ba mi di ri imbimbru yi nggo
di kuhre zhi na ango ka akiko ambarr wa."
28 I Yesu da ku di, "Uwa sa ayamba a iyo
isisurr kakami! A ta na ku uwa inkindirr yi
nggo uwa so zha yi nggo." Keke uva ma wa
à wre.

Yesu du anishirr shishemi a wre

29 Nggo Yesu gru share na anga akama na
ji kuma nu unddu inyi ku Galili ku, na hun
ku ji so ni igbre numa. 30 Akpukpa anishirr
a gri abi kɨ ga anga ayirr, na aba kreshi, na
abi nga na ango, na aba agbatu, na abi vri na
nkanka ni zu ku Yesu na ashishi, uwa du ba
wemi a wre. 31 Nggo anishirr ba hi inkindirr
ima yi na ku ayisurr nggo aba agbatu a so
re, abi nga na ango a wre, abi kɨ na aza a gru
zirr, aba kreshi a kye hi. Anishirr ba wemi
gru so gbyarr ku Abachi a Israila wa asa.

Yesu ho anishirr ukrɨ unẹ
(Marrku 8:1-10)

32 Yesu yo abiga ma ba chi kuma na ku ddu
ba di, "Anishirr angga ba a lo ingga isisurr,
utarr ambarr nggo ari a so di ga ingga sama
ni iri inkindirr. I si ta wre ingga du ba kuma
sama ni iho ba hen, wre ku abanu bu si zzu
ma lankarr na anko hen."
33 Abiga ma ba a zhi ma di, "Inta ta hi
inkindirr i iri nu momonggo ni nu anishirr
angga ba we na ankpuji anggo wa?"
34 I Yesu zhi ba di, "Imba se na ankpinkpri
unfonfo abirr ngga?"
Aba ddu ma di, "Unfonfo utangba ni
imwi ikikla ntsɨ."
35 I Yesu à ddu anishirr ba di a bu kuso ni
imimi yi. 36 Na vu unfonfo utangba wa ni
ikikla yi, na nyarr ku Abachi, na mɨ ba ki
ankpunkpu, na ka nu abiga ma ba. Aba kpa
ga ku anishirr ba. 37 Anishirr ba wemi a ri na
shi. Abiga ba a vu ankpunkpu ka nggo a ji
ssu ni isisa itangba. 38 Anishirr ba nggo a se
ni iri ima a si aniru ukrɨ unẹ, aba si bre amba
na amumarr kye hen. 39 I Yesu à du anishirr
ba a ga kuma, na gru rri nu uddu ku, na cha
kuma na anga ka Magada.

16

Izha inkindirr i ikagri
(Marrku 8:11-13; Luka 12:54-56)

1 Anu Farrisi banu na anu Sadusi a nga,
da aba ta ni tsarr Yesu kye, na ni zhi ma di
a bu na ba inkindirr numa i ikagri zhi nu
unkplassu. 2 Nggo i Yesu à ddu ba di, "Nggo
ingbahru ti ki, unkplassu ku di kaki ususarr,
imba di da di, 'Inta ta hi unddunddu ki
iwre.' 3 Nggo ambre ka ti nggarr imba hi
akpa ka nggo a gre na shirr imba di da di,
'Ahru ta ku ari.' Imba ti kye unkplassu ku,
imba di da inkindirr ni itu i ikasarr i abubo
yi. Imba sama ni inkindirr i ida ni itu i
aseki ka nggo a so la ni ivi inggi yi. 4 Imba
amimi anishirr, imba zha inkindirr i ikagri
nggo ta tsarr imba nggo, ni si ta kpanye
hen! Inkindirr i ikagri inggi i si iyirr yo
nggo ingga ta ni imba. Inggi i si inkindirr
yi nggo ana ni ivi i Yunana* yi." Nggo à da
ba meme kre na gru share.

Yesu gba ba utu ni itu i itsarr i anu Farrisi na anu Sadusi yi
(Marrku 8:14-21)

5 Abiga Yesu ba acha kuma nu gugarr ku
nyi numa ku na kpamusu ni gri inkindirr
i iri, nggo a cha kuma nu ugugarr ku inyi
unuma ku. 6 Nggo a cha, i Yesu ddu ba di,
"Imba vu ukpa gri ni so gbye ni itu i iyisti i
anu Farrisi na anu Sadusi ba."

* 16:4 Ni ivi i Yunana: Ikurr i Yunana yi ki ivi itarr nu umi ine ku ikikla wa i si nâ ta si nggo Yesu à ki ivi itarr ni ibe. Ure ku Yunana ku u se nu ungbamvu ku Yunana ku.

7 Aba gru so re ni ikpa imbarr di, “A da
meme nggo inta si gri unfonfo hen.”
8 I Yesu à kye amarr ambarr ka hi, na
ku zhi ba di, “Imba anishirr abi yo isisurr
ntsɨmi, sa angginggi du imba i so re meme
ni ikpa di imba sama nu unfonfo? 9 Imba
nise kye hi? Imba si di ssu hi ankpinkpri
unfonfo akywi ka nggo anishirr ukrɨ ukywi
ba a ri na shi hen? Imba vu inkpinkpo ikadu
yi ssu ni isisa ibirr nggi? 10 Ka ankpinkpri
atangba ka nggo anishirr ukrɨ unẹ ba a ri shi
na kadu, imba vu inkpinkpo yi ssu ni isisa
ibirr nggi? 11 Angginggi ttu ki imba isisurr yi
du imba si hi di ingga si so re ni itu i unfonfo
mu hen? Imba vu ukpa gri ni so gbye ni itu i
iyisti i anu Farrisi na anu Sadusi wa!” 12 Mre
abiga ma ba a hi di a si so gba ba utu di a bu
kye atu ambarr na imbimbru iyisti wa nggo
a di na undu na wa ni na unfonfo mu hen, a
ko re ba si ni itu i itsarr i anu Farrisi na anu
Sadusi yi mu.

Biturr da ba undurr
wa nggo asi Yesu
(Marrku 8:27-30; Luka 9:18-21)

13 Yesu kuma na anga numa wa nggo su
ywhiywhirr nu Kayisarriya Filipiya, na ku
zhi abiga ma ba di, “Anishirr ba a da di
Uvuvurr a Unushirr à su unggonggo?”
14 Aba da di, “Abanu a da di Yohana uni
zzu na amasirr, a abanu di Iliya, abanu di
Irrimiya, ka uyirr nu umi ku abi kpa are ba.”
15 I Yesu zhi ba di, “Imba na? Imba da di
ingga su unggo?”
16 I Sima Biturr da di, “Uwa yo su Kristi wa,
Uvuvurr a Abachi uni so sese wa.”
17 I Yesu da ku di, “Abachi à yo angu azizi
ku ùwà, Sima uvuvurr a Yohana. Ure unggo
ku u si nga nu ùwà ku zhi na amarr ka
unushirr hen. Aki amungga nu unkplassu
uwa yo à turr ku nga ku ùwà. 18 Meme nggo
ingga ko da ku ùwà, ùwà si ingbinta, Biturr.
Ni itu i ingbinta inggi iyo ingga ta me uki ku
nggurr bi umungga ku nggo ittu mi si taka
tsi ku nggarr hen. 19 Ingga ta nu ùwà inkpẹ
ibwu anko a i ittu i unkplassu yi. Inkindirr
yi nggo imba ti ka yi ttu ni imimi aba ta
ka yi ttu nu unkplassu, i inkindirr yi nggo
imba ti bwu yi ni imimi aba ta bwu yi nu
unkplassu.” 20 Na gba ku abiga ma ba utu
kakami di a bu si da ku undurr di uwa yo
su Kristi hen.

Yesu da ure ni itu i iha tuku ittu ima yi
(Marrku 8:31—9:1; Luka 9:22-27)

21 Bazhi na azhibarr ama wa, Yesu à gru
di da huzzu ku abiga ma ba di, “Ingga ta
kuma nu Urushalima. Abi gri anishirr ba,
na ankpinkpye abikye ba na abitsarr Are ka
Musa ba, a ta ku ki ingga iha. Na ta ngu
ingga, u nu utarr wa ingga ta tasi.”
22 I Biturr yo ma ka ki na anga ayirr na glo
ma di, “Abachi bu ka yi ka ku uwama, Atiko!
Du yi si si meme nu ùwà ku hen!”
23 I Yesu kakye na ddu Biturr di, “Chi
share ki ingga ni inggya ùwà Isheta. Ùwà
si ki ingga utakpu ku karr uza, nggo amarr
amuwa angga ka a si nga zhi na Abachi ku
hen, a zhi nu unushirr ku.”
24 I Yesu da ku abiga ma ba di, “Undurr wa
nggo à ti du uwa à ta ga ingga, uwa bu ka
itu ima, na ba unkunkurr ku kpa unushirr
umaku na ga ingga. 25 Undurr wa nggo ti zha
du uwa ta kpa itu ima ttungo, uwa si ta so
sese hen, undurr wa nggo à ti ba itu ima à ni
ku ingga, uwa à ta kpa iso sese. 26 Unushirr
à ta kpa angginggi nggo à ti vu aseki ka
ingbingbru ka angga ka we na ssu izhi iso
tsitsirr ima yi? Uwa ta han sa angginggi
na bu gri itu ima yi kanga? 27 Kye, ingga
Uvuvurr a Unushirr i ki ywhiywhirr i nga
ni inkpinkpye i Aki ama yi, na abitu ama
ba, ni ta ni nu anishirr we azadi ambarr ka.
28 Ingga ko da ki imba jiji mu di abanu nggo
kri ni inggya a taka hi Uvuvurr a Unushirr
ni nga ni ittu ima yi bari na ka kɨ.”

17

Ika ukpa sarr i Yesu yi
(Marrku 9:2-13; Luka 9:28-36)

1 Nu ugo ku ivi itani, i Yesu à yo anu Biturr
tuku Yakubu u Yohana, uzayirr a Yakubu
wa, na gri ba na hun kuma ni igbre unkpi
numa, na kuso na akpa ambarr. 2 Nggo a so,
na gru hi ukpa ku Yesu ku u kasarr. Ashishi
ama ka a gru so la zzu azhi. Ankru ama ka
a gru kaki akikla pyarr. 3 Abiga ma atarr ba
a so mre na kakye anu Musa tuku Iliya a kri
so re na ku.
4 Biturr à gru bwu angu re ni Yesu ku di,
“Atiko, ì wre kakami nggo inta se ni inggya.
Uwa ti kpanye, ingga ta tarr aburr atarr,
iyirr muwa, iyirr ku Musa, iyirr ku Iliya.”
5 Nggo Biturr nise re kre, akpa ka la ingẹ
na ji ni ttu ba. Aba wo ukorr nu umi ku akpa

ka u da di, “Uwanggo yo su Uzumu wa, nggo
Ingga inyarr ma ni isisurr kakami. Imba wo
ma yi!”
6 Nggo abiga ma ba a wo ukorr ku, isisu ki
ba kakami aba kuhre na ka ashishi ambarr
ka ttu ni imimi. 7 I Yesu zirr nga ni sa ungo
na ba di, “Gru yi! Imba si kru isisu hen!”
8 Aba gru na si hi undurr zizo hen, uwa si
Yesu yo kri na ankpa ma.
9 Nggo a so ji ni igbre wa, i Yesu à gba ba
utu di, “Imba si da ku undurr inkindirr yi
nggo imba hi yi hen, du ingga Uvuvurr a
Unushirr ka tasi bari.”
10 Abiga ma ba a zhi ma di, “Angginggi du
abitsarr na Are ka Musa ba a di da di Iliya
nggo ta nga kuchi ku Kristi?”
11 Yesu à ddu ba di, “A da su ure ujiji di
Iliya yo à ta nga kuchi na taka ni na aseki
ka we ssubi. 12 Di ingga da ki imba yi, Iliya
a ka nga ba, anishirr si hi ma hen, na ni na
ku inkindirr yi nggo isisurr imbarr yi i da
ba. Na ta ni ki ingga Uvuvurr a Unushirr
iha meme yo na ango ambarr ka.”
13 Abiga ma ba a hi di a so re si ni itu i
Yohana uni zzu na amasirr wa yo.

Yesu à du uvuvurr ni ku anazhi wa wre
(Marrku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

14 Nggo Yesu na abiga ma atarr ba a kaji
nga na anishirr ba ba, ugo numa à nga ni
kuttu ku na aza, 15 na da di, “Atiko, ki itito
nu uzumu wa ku. À di tsɨ ankparr na ki iha
kakami. Ankpu numa uwa di jaku nu uru,
ankpu numa na amasirr. 16 Ingga gri ma ni
nga na abiga amuwa ba ba, aba si du ma wre
hen.”
17 I Yesu à ddu ba di, “Imba anishirr abi
kà iwo na abi sama ni ikpanye! Imba zha di
ingga bu so ni imba ba kuma nita nggo bari?
Imba zha di ingga bu na imba kingginggi
yi? Gri ki ingga uvuvurr wa!” 18 Nggo a gri
uvuvurr wa na nga na ku, uwa nggarr ito ni
izhi yi ku, i huzzu kuma ni du uvuvurr wa,
uvuvurr wa à wre keke nu unto ku.
19 Abiga ba anga ni Yesu ku na ni zhi
ma nayi di, “Angginggi du inta han izhi yi
huzzu lankarr?”
20 I Yesu ddu ba di, “Su nggo iyo isisurr
imba yi i si ntsɨmi. Di ingga da ki imba ure
ujiji, iyo isisurr imba yi i ti si ivintsɨ nâ ta
si ingbingbi i unkunkurr yi nggo a yo ku du
mosita, imba ti ddu igbre wanggo di, ‘Gru
chi ka ni inggya kuma ni inkla inggi yi.’ Uwa
à ta gru chi kuma. Inkindirr numa i si ta tsɨ
ki imba hen. [21 Anazhi angga ba si di huzzu
sama ni ibarr tuku ivu angu kye hen.”]

Yesu da ba ittu ima yi zizo
(Marrku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

22 Nggo abiga ma ba a ku nggurr bi nu
Galili i Yesu da ba di, “A ki ywhiywhirr i vu
Uvuvurr a Unushirr ni na ango ka anishirr
ba. 23 Aba ta ngu ma; uwa taka tasi nu utarr
wa.” Isisurr i abiga ma yi i kaki ndanda.

Ihan inklo i Uki ku Ibarr yi

24 Nggo a nga nu Kapanahu, abanu abi kpa
inklo i Uki ku Ibarr ba a nga ni zhi Biturr di,
“Unitsarr amba wa a di han inklo i Uki ku
Ibarr yi?”
25 Biturr kpanye ba di, “A si meme yo, a di
han yi.”
Nggo Biturr à mirri ni iko yi na nise da
inkindirr, Yesu kuchi zhi ma di, “Amarr
amuwa ka a da kingginggi Sima? Atuttu
abi imimi ba a di kpa inklo i imimi yi nu
unggonggo ku? Abi igbu ba, ka si na aba bì
ba?”
26 I Biturr da ku da a ku di kpa yi na abi
igbu ba ba.
I Yesu da di, “Meme nggo, anishirr abi
igbu ba a si di han inklo yi hen. 27 Si di
inta kpala ba hen. Kuma ni inyi wa ku
yo akwarr. Ikikla ni imḛmḛ wa nggo ùwà
ti vu, ùwà bwu angu ama ka kye, ùwà ta
hi inkpinkpri inklo, ùwà ttu yi han inklo
imungga ni imuwa.”

18

Unggonggo si ankpye ni ittu i unkplassu yi?
(Marrku 9:33-37; Luka 9:46-48)

1 Na attuttu ama wa abiga bu Yesu ba a
nggurr bi na nga na ku, ni zhi ma di, “Ung-
gonggo si ankpye wa ni Ittu i unkplassu yi?”
2 I Yesu kasarr na yo inkparr uvuvurr
numa gri nga ni ichi imbarr. 3 Na da di:
“Ingga da ki imba, imba ta si kasarr ni kaki
nâ ta si amumarr atsitsa hen, imba si ta rri
ni Ittu i unkplassu yi hen. 4 Undurr wanggo
ti ka itu ima yi ta yo ni imimi na kaki nâ ta
si uvuvurr wanggo wa, uwa yo si ankpye ni
Ittu i unkplassu yi.
5 “Undurr wa nggo ti kpa uyirr ma mi ni
isa imungga, uwa a kpa si ingga yo.

Kru inkindirr yi nggo i ta du ùwà i la ure
(Marrku 9:42-48; Luka 17:1-2)

6 “Undurr wa nggo ti du uyirr nu umi ku
amu atsitsa angga ba nggo kpanye ni ingga

ku a la ure, ì ta wre aba bu klo ku undurr
uwama ununa ni ito na ba ma tuyo ni inyi
du ma gu. 7 Uje ku anishirr abi ingbingbru
ba, nu nggo aseki shishemi a se nggo ta du
ba a la ure. Aseki akama a ta la. U uje ku
undurr wa nggo du yi i la.

8 "A ta su ungo, ka uza umuwa nggo u ta
du ùwà jaku ni iga yi, ùwà gye ku ta yo. Uje
ku abangga ba nggo a ta du anishirr ba la
ure. I ta wre ùwà bu rri ni iso sese yi sama
nu ungo ka uza, nu nggo a ta ba ùwà tu yo
nu uru ku rri sese, ùwà se na ango na aza
aha. 9 Ata si ishishi nggi ti du uwa jaku ni
iga yi, uwa ttu yi ta yo glo, i ta wre uwa bu
rri ni iso sese yi ni ishishi iyirr nu nggo a bu
tu ùwà yo nu uru ku asese na ashishi aha.

Assurre a ivinta ni nado wa
(Luka 15:3-7)

10 "Imba bu si kpa atsitsa angga ba chirr
hen. Ingga da ki imba, a se na abitu ambarr
nu unkplassu a di kri ikri inggi na age̱ ka
Aki amunta wa nu unkplassu. [11 Ingga
Uvuvurr a Unushirr i nga ikpa abi nado ba
yo ttungo.]

12 "Imba kye kingginggi, unushirr wa
nggo à se na aminta ayirr yirr, uyirr nu
umi umbarr ku à ti nado na? Uwa à si ta
kà aminta iso itirr na atirr ba (99) du ni
igbre wa, na kuma ku zha uyirr wanggo
hen. 13 Uwa à ti zha ma hi, ingga ko da
ki imba, unushirr uwama à ta se ni inyarr
kakami ni itu i ivinta uyirr uwama mri iso
itirr na atirr ba (99) nggo si nado ku hen.
14 Na anko ayiyirr ama yo, Aki amungga wa
nu unkplassu mi à si di kpanye di uyirr nu
umi ku atsitsa angga ba a bu nado hen.

Uzumbirr ti kpala ku ùwà.

15 "Nggo uzumbirr ti kpala ku ùwà, kuma
ku da ku ila ima yi, imba aha yo. À ti wo
ùwà na kpanye ni ila ure ima yi, ùwà gri
ma kanga na anko. 16 Nggo à ti kà iwo ùwà,
ùwà bu yo unushirr uyirr ka aha du ba ga
ùwà. 'Inkindirr yi nggo anishirr aha ka
atarr a ti hi yi i si meme yo jiji,' nâ ta si
nggo ungbamvu ku Abachi u da.* 17 Uwa ti
si wo imba hen, ùwà bu gri ure ku ni kuma
nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku, uwa à ti
kisa na aba Abachi ba ba zizo, ùwà kye ma
ki unushirr wanggo nggo à si si uniga hen.

18 "Ingga ko da ki imba ure ujiji, inkindirr
yi nggo imba ti kà yi ni ingbingbru inggi
yi aba a ta kà yi nu unkplassu. Inkindirr
yi nggo imba ti kpanye na yi ni ingbingbru
inggi yi aba a ta kpanye na yi nu unkplassu.
19 "Ingga ko da ki imba zizo, unto ku nggo
imba aha ni ingbingbru yi ti kpanye ni
inkindirr iyirr nggo barr ni itu ima yi, Aki
amungga wa nu unkplassu à ta na ki imba
na yi. 20 Unto ku nggo anishirr aha ka atarr
a ti nggurr bi ni isa imungga, ingga se na ba
nabo."

Assurre a ugarr wa nggo si di nggurr zhi hen

21 Biturr kuma ku zhi Yesu di, "Atiko, u
uzumburr à ti so kpala ki ingga, ingga bu
nggurr zhi ku ki inkpo ibirr nggi? Ankpu
itangba?"

22 Yesu ddu ma di, "Iya! A si si inkpo
itangba hen. A si ankpu iso tangba ki ankpu
tangba.

23 "Meme nggo, ure unggo ku utsarr di
Ittu i unkplassu inggi si ma mi:

"Azhibarr numa nggo uttu numa gru
yo amirr iko ama ba, na da ba di a bu tsarr
ma aseki ka nggo uwa a ga ba na ka. 24 A
so na meme nggo, aba a gri uyirr nu umi
umbarr ku na rri kuma na ku, di a ri ba
inklo shishemi. 25 Uvuvurr iko wa sama
ni inklo yi nggo ka ma ihan uhla ukuma.
Uttu wa à da di a bu ba ma ku re ki ugarr,
kye na ayamba ama wa na amumarr ba
ni inkindirr yi nggo a se na yi, wre ba bu
han uhla ku.

26 "Uvuvurr iko wa à ji jaku na agbuzzu na
age̱ ka uttu ka, na barr di, 'Ingga ko barr
uwa, vu isisurr ni ingga ku. Ingga ta han
ku ùwà na yi we!' 27 Uttu wa ki itito na ku,
na kà uhla ku du ku na du ma kuma.

28 "Nggo uvuvurr iko wa huzzu na kuma
nu uvuvurr iko unuma nggo a so ga ma
inklo ntsɨ. Na ku ma ma vu ni ito di, 'Han
ingga inklo yi nggo ingga so ga uwa nggo!'

29 "Uvuvurr iko wa à jaku ni imimi na barr
ma di, 'Vu isisurr ni ingga ku, ingga ta han
uwa na yi we!'

30 "Uwa ka na kisa, na ba ma ku nu ba a ttu
nu uki di a ti han uwa inklo yi bari. 31 Nggo
inkpu amirr iko yi a kye inkindirr ima yi i
vri ba isisurr kakami, na kakuma ku da ku
uttu wa aseki ka wemi nggo a la.

* 18:16 Kye zizo Are Ka Zizo 19:15.

32 "Uttu wa à tu ba a yo uvurr iko wa, na
ddu ma di, 'Ùwà ugarr undanda! Nggo uwa
barr ingga, ingga nggurr uhla umuwa ku
izhi ku uwa we. 33 Uwa mi ka nggurr zhi
ku ukpami uvuvurr iko wa meme, nâ ta si
nggo ingga nggurr zhi ku uwa.' 34 Uttu wa
vri isisurr na ku kakami, na du ba gri ma ku
harr, na ki ma iha du ma han uhla ku we
bari."
35 I Yesu kre assurre wa na da di, "Aki
mungga nu unkplassu ta na ki imba meme
yo, nggo imba si di nggurr zhi ku amuyirr
amba ba zhi ni isisurr hen."

19

Yesu tsarr ni itu i ingu igarr
(Marrku 10:1-12)

1 Nggo Yesu kre ibre are angga ka na gru
nu Galili kuma nu ugugarr ku Inyi nu Joda
wa na anga ka Yahudiya ka. 2 Akpukpa
anishirr shishemi a ga ma, uwa ku du ba
wre nabo.
3 Anu Farrisi abanu a nga ni zha anko
di aba a ta tirr ma kye, na ku zhi ma di,
"Are amunta ka kpanye di unuru a bu han
ayamba ama ni ikpala yi nggo isisurr ima i
da ku?"
4 I Yesu ddu ba di, "Imba nise bre nu ung-
bamvu ku nggo u da di, ni imẹmẹ yi Abachi
à na ba unuru tuku ayamba? 5 Abachi à da
di, 'Ni ima yo, unuru à ta kà aki tuku ayirr
du na nggurr itu bi nu uwama ku, aba aha
mi a ta kaki nâ ta si ukpa uyirr.' 6 Bazhi
ziza aba a si ta si aha zizo hen, a ta su uyirr
yo mre. Inkindirr yi nggo Abachi zɨ yi bi,
unushirr bu si ga yi ki na nkanka hen."
7 Anu Farrisi ba zhi ma di, "Anggi mu du
Musa à da du unuru à ti ta han uwama, uwa
bu nu ma ungbamvu ku ingu igarr na han
ma share?"
8 I Yesu à ddu ba di, "Musa à kpanye ki
imba ni ingu igarr ku ikà iwo imba. Uwa
a si si meme yo ni imẹmẹ yi nggo Abachi
à na ingbingbru yi hen. 9 Ingga da ki imba,
undurr wa nggo ti han uwama nu ure numa,
nggo si si ure ku iga aniru hen, na ku garr
unuma, uwa mi à la ure ku izha amba."
10 Abiga ma ba a da di, "I ka si meme yo ku
unuru tuku ayamba, anishirr ka di so mu sa
ni igarr i ka wre sha."
11 I Yesu da di, "A si si anishirr we mu
ka kpanye ni itsarr inggi yi hen. Itsarr
inggi yi i si i anishirr ba nggo Abachi à hla
ba na nu ba na yi. 12 Aseki a se shishemi
nggo ka si du aniru garr hen. Abanu a ngri
ba meme yo, abanu anishirr mu na ba ki
meme. Abanu kà igarr yi ni itu i Ittu i
unkplassu yi. Undurr wa nggo ti kye i wre
ku uwa a bu kpa itsarr inggi yi uwa bu kpa
yi."

Yesu yo ku amumarr angu ka iwre
(Marrku 10:13-16; Luka 18:15-17)

13 Anishirr banu a gri amumarr atsitsa
nga ni Yesu ku di a bu ni sa ba ungo ni itu
na bu barr Abachi ku amumarr ba. Abiga
ma ba a han anishirr ba.
14 I Yesu ddu ba di, "Imba du amumarr ba
du ba nga ni ingga ku ni si han ba yi hen,
kye Ittu i unkplassu yi i si i anishirr ba nggo
se nâ ta sa amumarr." 15 Na sa ku amumarr
ba ungo na atu na share nabo.

Uvuvurr nze wa nggo à se na aseki ka ingbingbru ka
(Marrku 10:17-31; Luka 18:18-30)

16 Mre ugo numa gru ko ku zhi Yesu di,
"Unitsarr uzizi, inkindirr i ta inggi i si iwre
kakami nggo ingga ta na yi ni kpa iso sese?"
17 I Yesu zhi ma di, "Angginggi du uwa zhi
ingga inkindirr iwre? Abachi yo na nkpama
si uzizi. Nggo ùwà ti zha du uwa ta so sese,
uwa kru isisu i are ka Abachi ka."
18 Ugo wa zhi Yesu di, "Are ka ta ka ngga?"
Yesu bre ku di, "Si ngu unushirr hen. Si
zha amba hen. Si ki ayi hen. Si kri ku unu
nu ugo gigyemi hen. 19 Kru isisu i aki amuwa
tuku ayirr amuwa, ni kpanye nu uni girr
amuwa ku nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu
muwa."
20 Ugo wa da ku di, "Ingga di kru isisu
ankpi are akama we. Angginggi ingga ka na
zizo?"
21 I Yesu ddu ma di, "Uwa ti zha du uwa
ta so sama ni ila ure, uwa bu ku vu aseki
amuwa ka re, ni ka inklo yi ga ku abi iha.
Uwa ta se na aseki nu unkplassu, ni nga ni
ga ngga."
22 Nggo uvuvurr nze wa à wo meme, na ka
share gbo mi, nu nggo à se na aseki kakami.
23 I Yesu kasarr na ddu abiga ma ba di,
"Ingga da ki imba, irri ni ttu i kplassu yi taka
tsɨ kakami ku uwanggo nggo à se na aseki
ka ingbingbru ka shishemi nggo. 24 Ingga da
ki imba zizo, i taka tsɨ ku unaseki shishemi
uwa bu rri ni Ittu i Abachi yi, mri nggo
alakurrmi a bu rri ni iywirr i anurr."

25 Nggo abiga ma ba a wo meme na ku
ayisurr kakami. Na zhi ma di, “Ati si meme,
unggonggo ta firr huzzu?”
26 I Yesu kye ba girr na da di, “A si
inkindirr i itsɨ ku unushirr, u na Abachi ku
inkindirr i tsɨ mri i sama.”
27 I Biturr a gru re ni Yesu ku di, “Kye, inta
nggo i kà aseki amunta ka du ni ga ùwà. Inta
ta kpa sa angginggi?”
28 Yesu à ddu ba di, “Imba bu hi jiji mu di
na ase ka nggo Abachi à taka ka ingbingbru
yi ki ihe̱he̱, ingga Uvuvurr a Unushirr taka
so ni imburr ima inkpi yi, imba abi ga ingga
awurr na aha ba (12) taka hun so ni imburr
i atuttu awurr na aha, ni taka gri iga iwurr
ni iha i Israila yi. 29 Undurr wa nggo à ka
ako du, na amuyirr aniru na amba, na aki
na ayirr, na amumarr, ni izzuzzu, ni itu
imungga à taka kpa iki inggi yi shishemi na
ta kpa izhi i iso sese. 30 Abanu shishemi nggo
sa abi ime̱me̱ a taka kaki abu ugo, abanu
shishemi nggo si abu ugo a taka kaki abi
ime̱me̱.”

20

Abu undu ba ni ila yi

1 Yesu kuchi ni da ba di, “Ittu i Unkplassu
inggi i si ma mi: Na azhibarr numa ugo uni
do unuma à han huzzu ni igambre, ku zha
anishirr abu undu nggo ta ni na ku undu
ni ila. 2 Na kpanye du uwa ta han ba azadi
ambarr ka undu ka, dinarri* iyirr na azhi,
na turr ba kuma ni ila yi.
3 “Na gru kuma nu udu ni ikarrfe itirr i
ambre na ku hi abanu kri gigyemi. 4 Uwa
ddu ba di, ‘Imba mi ga ba kuma ni ila yi,
ingga i ta han imba inkindirr yi nggo iwre.’
5 Aba mi ga ba kuma ni ila yi.
“Uwa huzzu kuma zizo na azhi na atsutsu
tuku nggo azhi wa kasarr ba na ku na meme
yo zizo. 6 Nggo azhi wa ko ji zha ikarrfe
ikywi i ingbahru uwa ko nu udu ku, na ku
hi anishirr ba a vu abubo wa kri nu unto
ku. Na zhi ba di, ‘Imba kri ngu azhi wa yo
gigyemi na angginggi?’ ”
7 Aba da di, “ ‘Undurr si ba inta nu undu
hen.’
“Uwa à ddu ba di, ‘Imba ga abanu ba ku
na ki ingga undu ni ila yi.’
8 “Ni ingbahru, akikye ni ila wa da ku uni
kye abu undu wa di, ‘Yo abu undu ba ni han
ba inklo imbarr yi. Han zhi na abi ikikre ba
ba ku kre na abi ime̱me̱ ba.’
9 “Abangga ba nggo a vu ba ni ikywi
ingbahru yi a kpa dinarri iyiyirr. 10 Abangga
ba nggo a vu ba kuchi, a kye da a ta han ba
mri, uwa han ba dinarri iyiyirr yo. 11 Aba
kpa inklo imbarr yi na ta inttorr nu uni vu
ba nu undu wa ku. 12 A da di, ‘Anishirr angga
ba nggo a vu ba ni ikikre yi a na undu ku
ki awa ayirr yo, inta nggo i gri undu zhi na
ambre mu ku azhi, uwa han ba narrnarr ni
inta nggo ssu azhi ma ni kre!’
13 “Akikye wa à ddu uyirr ambarr wa di,
‘Wo ukpamu, ingga si ka imba mri hen.
Inta ki iza ni imba, imba kpanye di imba
ta na undu ku azhi ayirr ni itu i dinarri
iyirr. 14 Ziza imba kpa inklo imba ni kuma
yi. Isisurr imungga nggi di ingga bu nu
abi ikikre angga ba inkindirr yi nggo iwre
ingga bu nu ba narrnarr ni imba. 15 Imba
kye ingga sa nu ukyekye ku na undu ni inklo
imungga yi nâ ta si nggo isisurr imungga i
da ki ingga? Ka imba ki ishishi mu, nu nggo
ingga i na wre ku abanu nggo?’ ”
16 Ni ikikre yi i Yesu à da di, “Ì si meme yo.
Abi ikikre ba ta kaki abi ime̱me̱, abi ime̱me̱
ba ta kaki abi ikikre.”

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr
(Marrku 10:32-34; Luka 18:31-34)

17 Nggo Yesu gru ko kuma nu Urushalima,
na yo abiga ma awurr na aha ba (12) kaki
na anga ayirr na re na ba sharri, nggo a so
kuma di, 18 “Wo yi, inta ko kuma nu Urushal-
ima, nggo a ta ku ba Uvuvurr a Unushirr nu
ankpinkpye abikye ba, na abitsarr na Are
ba. Aba ta vu ma di à la ure ku nggo u ma
a bu ngu ma. 19 Na ta ba ma nu anishirr ba
nggo a si si anu Israila hen, aba ta sarr na
me̱ ma, na hlo ma, na ta kpa ma ngu nu
unkunkurr. Nu ugo ku ivi itarr uwa ta tasi.”

Ayamba a barr ku amarr ma
(Marrku 10:35-45)

20 Ayamba a Zabadi wa à gru nga ni Yesu
ku na amarr ma aha, ni kuttu ku na aza na
barr ma di a bu zi uwa.
21 Yesu zhi ba di, “Imba zha di ingga bu na
ki imba angginggi?”
Ayamba wa da di, “Kpanye ki ingga du
uwa taka du amumarr amungga angga ba

* 20:2 Dinarri: Unushirr à ti na undu ku azhi yirr ni ila i unuma, aba a di han ma inklo dinarri uyirr.

aha mi a so ku uwa uyirr wa nu ungo ri,
uyirr wa nu ungo mla ni ittu imuwa yi."
22 I Yesu ddu ba di, "Imba mi si hi inkindirr
yi nggo imba so zha yi hen. Imba ka so
nu umplango ku iha ku nggo ingga ta ko ki
ywhiywhirr iso?"

Amumarr ba kpanye di, "Inta ka so."

23 Yesu ddu ba di, "Imba ta so nu um-
plango mungga ku jiji. Ingga sama nu
ukyekye ku hla abangga ba nggo a taka so
ki ingga nu ungo ri tuku nu ungo mla. Into
ima i kurr ku anishirr abangga ba nggo Aki
amungga à na zu ba."

24 Nggo abiga ma awurr abanu ba a wo na
ki unfu na amuya aha angga ba ba. 25 I Yesu
yo ba nggurr bi nu unto uyirr, na ddu ba di,
"Imba hi di abi gri anishirr bi ingbingbru ba
a se nu ukyekye kakami na atu a anishirr
ambarr ba. Ankpinkpye ambarr ba a di
tsarr ba ukyekye kakami. 26 I si taka si meme
yo ni imba ba hen. Uyirr nu umi umba ku
nggo ti zha du uwa taka si ankpye, uwa bu
na ki uvuvurr iko. 27 Meme yo, uyirr nu
umi umba ku nggo ti zha du uwa à taka si
uni imẹmẹ, uwa bu na ki ugarr, 28 nâ ta si
Uvuvurr a Unushirr wa à si nga di anishirr
mu bu ni na ku undu hen, à nga nye na ku
anishirr undu na bi nu ba itu ima yi, wre ku
bu kpa anishirr shishemi ttungo."

Yesu à du aba kreshi aha a wre
(Marrku 10:46-52; Luka 18:35-43)

29 Nggo Yesu na abiga ma ba a ko huzzu
nu Jerriko, anishirr shishemi a ga ba. 30 Aba
kreshi aha abanu a so nu unddu ku anko ku
na wo di Yesu nggo so vu sarr, na gru ko
du hantu di, "Atiko, Uvuvurr a Doda, kakye
inta na ashishi ka itito!"

31 Anishirr ba a nggarr ito na ba na ddu ba
di a bu ba ttungo. Aba kà na du hantu mri
di, "Atiko, Uvuvurr a Doda! Kakye inta na
ashishi ka itito!"

32 I Yesu kukri na yo ba, na zhi ba di, "Imba
zha di ingga bu na ki imba angginggi?"

33 Aba da di, "Ankpye, di inta kye hi!"

34 Itito i ki Yesu na ba, uwa sa ba ungo na
ashishi ka, inkpu iyirr ashishi ka a bwu ba,
aba kye hi, na ga ma.

21

Yesu mirri nu Urushalima
(Marrku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Nggo Yesu na abiga ma ba a ki ywhiy-
whirr nu Urushalima na nga ni igbu nu
Betifegi nggo à si ni Igbre nu Olivu. Nabo
i Yesu yo abiga ma aha na tu ba kuchi 2 di,
"Imba kuma ni igbu wanggo nggo à si ki
inta ni ichi. Ni imirri imba, imba ta hi ba
lo ayirr ijaki ndo nu uvuvurr, imba ddu ba
gri ki ingga. 3 Undurr à ti zhi imba inkindirr
imba da ku di, 'Atiko wa à ko zha ba.' Ankpa
ayirr, uwa ta du imba gri ijaki yi ni kuma."

4 A na meme wre ku ure ku uni kpa are wa
u bu si ujiji di,

5 "Da ku anishirr bu Zayo ba,
'Kye, uttu amba wa nggo à ko nga ni
imba ba!
À gri itu ima yi ki nggi na hun si ni ijaki nggi,
na so nga nu uvuvurr ijaki.' "*

6 Abiga ma ba ko ku na nâ ta si nggo Yesu
à da ba di a bu ku na. 7 A gri ijaki wa nu
uvuvurr wa na nga na ku, na ddu iki isurr
imbarr yi sa ku ijaki yi nu ugo, i Yesu hun
so. 8 Akpa anishirr shishemi a ddu iki isurr
imbarr yi a la na anko wa. Abanu a wa
angbamvu surr na anko. 9 Anishirr abanu
a ku ku Yesu ichi, abanu a so ga ma nu ugo
na so du hantu di,
"Hosana!† Gbyarr ku Uvuvurr a Doda asa!"
"Abachi à yo angu azizi ku uwanggo nggo à
nga ni isa i Atiko yi inyarr!"‡
"Hosana! Inyarr i si i Abachi nu unkplassu!"

10 Nggo Yesu mirri nu Urushalima, ìgbù
wa namri nggurr ttu, anishirr ba gru zhi di,
"Uwanggo su unggonggo?"

11 Akpa anishirr wa a da ba di, "Uwanggo
yo su Yesu uni kpa are wa, nggo nga zhi ni
igbu nu Nazareti na anga ka Galili."

Yesu kuma nu Uki ku Ibarr ku
(Marrku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

12 Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, ku han anishirr ba we nggo a
nga ni so re iki na abangga ba nggo a gri iki
ire na nga nabo. Na turr imburr inkpinkpi
i abi sarr inklo yi tuku imburr iso i abi re
ananddu kahre. 13 Na ddu ba di, "A charr

* 21:5 Kye zizo Ishaya 62:11; Zakarriya 9:9. † 21:9 Hosana: Ni imẹmẹ yi, ani Yahuda ngga a ti ko barr Abachi, aba di da meme di Abachi bu zi ba. Ziza nggo, a ti ko gbyarr ku Abachi asa nggo aba da meme. ‡ 21:9 Kye zizo Asarr 118:26. § 21:13 Kye zizo Ishaya 56:7; Irrimiya 7:11.

nu Ungbamvu ku Abachi ku di, Abachi à da
di, 'A ta di yo Iko imungga yi di iko i ibarr.'
Imba ka yi ki unto ku sharri ku abayi!"§
14 Aba kreshi ba na abi gbo na ampi ba a
nga ni Yesu ku nu Uki ku Ibarr ku, uwa du ba
wre. 15 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr na
Are ba a ki unfu nggo a hi aseki ka ikagri ka
nggo Yesu à so na, amumarr a ko du hantu
nu Uki ku Ibarr ku di, "Inyarr i si i Uvuvurr a
Doda!" 16 Aba zhi Yesu di, "Uwa wo inkindirr
yi nggo amumarr abangga ba a so da yi?"
Yesu kpanye ba di, "Ingga so wo. Imba
nise bre ungbamvu unggo ku kye, nggo u
da di,
" 'Ùwà yo a tsarr ankparr amumarr anko a
inyarr ku Abachi.' "
17 I Yesu ka ba du na huzzu ni ìgbù wa
kuma ni igbu nu Betani, na ku so ibittu yi
nabo.

Yesu à yo ku ibwa wa angu ndanda
(Marrku 11:12-14, 20-24)

18 Na ambre bwu nggo Yesu so kakuma nu
umi ìgbù ku, iyo iki ma. 19 Uwa ahi ibwa nu
unddu anko ku na garr kuma ni ichi yi, na si
ku hi inkpinkpo na ku hen, a si angbungba
yo mre, i Yesu a ddu unkunkurr ku di, "Uwa
si taka klo zizo hen!" Ibwa wa a ho keke.
20 Abiga ma ba a hi na ku ayisurr di, "Sa
anggi mu ibwa wa à ttu hanhan mi?"
21 I Yesu à ddu ba di, "Di ingga da ki imba,
imba ti yo isisurr imba yi we ni si na amarr
amba kaki aha hen, imba ta na inkindirr yi
nggo ingga na ki ibwa wa. Uwa à si ta si ima
yo mre hen, imba ta se nu ukyekye ku da ku
igbre di, 'Gru kuma ku jaku ni inyi,' uwa ta
gru. 22 Imba ti kpanye na Abachi ku, imba ta
kpa inkindirr yi nggo imba so barr zha yi na
ku nggo."

Izhi ni itu i ukyekye ku ina aseki ku Yesu ku
(Marrku 11:27-33; Luka 20:1-8)

23 Nggo Yesu à mirri ku so tsarr nu Uki ku
Ibarr ku, ankpinkpye abikye ba na akikre
anishirr ba a nga ni zhi ma di, "Ukyekye
ku ina aseki angga ka u zhi ku ùwà nu
momonggo? A su unggonggo nu ùwà
ukyekye ukuma?"
24 I Yesu ka sa ba di, "Di ingga zhi imba izhi
iyirr inggi. Imba ti da ki ingga, ingga ta da ki
imba undurr wa nggo à ni ingga ukyekye ku
na aseki ka. 25 Yohana à kpa ukyekye ku zzu
anishirr na amasirr ku zhi nu momonggo?
U zhi na Abachi ku ka u zhi nu unushirr
ku?"
Aba gru so re ku ikpa imbarr di, "Inta ta
da di angginggi? Inta ti da di, 'A kpa ku zhi
na Abachi ku,' uwa ta zhi inta di anggi mu
du inta kà ikpa ure ku Yohana ku? 26 Inta ti
da di à kpa ukyekye ku zhi nu unushirr ku,
inta ko kru isisu i inkindirr yi nggo anishirr
abanu ta na, nggo a kpanye wemi di Yohana
à su uni kpa are."
27 Mre na ka da ku Yesu di, "Inta si hi hen."
I Yesu à ddu ba di, "Ingga mi si ta da ki
imba undurr wa nggo à ni ingga ukyekye ku
na aseki ka hen."

Assurre a amumarr aha ba

28 Yesu zhi ba di, "Ziza, imba kye king-
ginggi? Ugo numa nggo na asese à se na
amumarr aha. Na yo ununku wa na ddu ma
di, 'Uzumu kuma ku na ki ingga undu ni ila
ari.' "
29 Uvuvurr wa ddu ma di, "Ingga si ta ko
hen." Na sha so ntsɨ na gru ka amarr ama
ka sarr na kuma ni ila yi.
30 "Mre ugo wa à kye na ddu uzuma uvutsa
wa di a bu ku na ku undu ni ila yi. Uvuvurr
wa à kpanye di, 'Yo-o, aki mungga, ingga
ta kuma,' na si kuma hen. 31 Uwatanggo nu
umi umbarr ku a na inkindirr yi nggo aki
ambarr wa zha?"
Aba da di, "Ununku wa."
Yesu à ddu ba di, "Ingga da ki imba, abi
kpa inklo i imimi ba ni inddunddu a ta ba
mirri ni Ittu i Abachi yi kuchi na du imba.
32 Yohana uni zzu na amasirr wa à nga ni
tsarr imba anko a iwre wa nggo imba bu
ga wa, imba si kpanye na ku hen. Abi kpa
inklo imimi ba ni inddunddu a wo na kpa
ure umaku. Ima mi si du isisurr imba yi i
kasarr ni du imba kpa ure umaku hen."

Assurre a abi do ni ila ba
(Marrku 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 Yesu kuchi ni da di, "Imba wo assurre
anuma nggo zizo. Ugo numa nggo à do ila
na ttu unkunkurr ku grepu ni ila yi, na harr
ila yi na acha kago, na ya udduddu unkpi ku
nggo a ta di hin àmà a unkunkurr wa surr,
na me unto ku nggo a ta di hun kri na kye
ila yi kago. Na ba yi nu abi do abanu di a bu
kye ku na yi, na kuma nu uzirr ku ta anko ni
igbu numa. 34 Nggo ivi i iywhe yi i ma, uwa
tu amirr iko ama ba kuma na abi do ba ba,
di a bu ku kpa ku inkpinkpo yi.

35 "Abi do ba a ku vu amirr iko ba, na hlo
uyirr wa, na ngu unuma wa, na ta unuma
wa ngu na angbinta. 36 Ugo wa à si di na ba
hen, na sarr tu amirr iko abanu kuma na ba
zizo mri abi imẹmẹ ba, aba ku na ba meme
yo. 37 Ni ikikre yi, uwa tu uzuma wa kuma na
ba, na kye di, a ta ku kye uzuma wa ssu nu
ungo.
38 "Nggo abi do ba a hi uzuma wa, na re ni
ikpa di, 'Uwanggo yo su uzuma wa nggo aki
wa taka ttu na ka ila yi du ku nggo. Imba
nga di inta ni ngu ma, ni gri ila yi!' 39 Aba ni
vu ma, na ba ma huzzu ku tsi ngu na abi ka
ila ka."
40 Yesu zhi ba di, "Ziza, nggo akikye ni
ila wa ti nga, uwa ta ni na abi do ba king-
ginggi?"
41 Aba à ddu ma di, "A ta du ba ngɨ amimi
anishirr abama gbigbi, na ta ba ila yi nu
abanu, nggo a taka di nu ma inkindirr yi
nggo su ku ima ni ivi i ihwa yi."
42 Yesu ddu ba di, "Imba nise bre nu unto
unggo ku kye nu Ungbamvu ku Abachi ku?
" 'Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi di i si
wre hen
ima iyo di kaki itu i ibarr iko yi.
A si Atiko nggo na meme,
iwre ikye kakami na ashishi amunta!'*
43 "Ingga da ki imba, a ta kpa Ittu i Abachi
glo ni imba ba, na ta ka yi nu anishirr ba
nggo ta na inkindirr yi nggo Abachi à zha di
a bu na ku na yi. 44 Undurr wa nggo ti jaku
ni ingbinta nggi yi, uwa ta mɨ ki ankpunkpu.
Undurr wa nggo ingbinta inggi yi ì ti ji jaku
ku nu ukpa, ì ta ko ma ki imbimbru."
45 Ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba
a ko wo assurre wa, nggo Yesu ko bre ba, na
hi di à so re na atu ambarr yo, 46 na gru so zha
anko wa nggo aba a ta na na vu ma. Isisu so
ki ba na anishirr ba nggo a kpanye di Yesu
à su uni kpa are.

22

Assurre a iga ihru ayamba wa
(Luka 14:15-24)

1 Yesu na undu na assurre na so bre ku
anishirr ba are ka zizo, 2 na da di: "Ittu i
unkplassu inggi si ma mi: Uttu numa nggo
à ta na iga i hru ku uzuma ayamba. 3 Na à tu
amirr iko ama ba du ba a ga da ku anishirr
ba nggo à nu ba angbamvu ka iga ka di a bu
nga ni iga yi ki, aba kà inga yi.
4 "Uwa tu amirr iko abanu kuma na
abangga ba nggo a yo ba ni iga yi di, 'Ari yo
si iga yi, a ka han ilando inkpinkpi iga yi ba,
ila yi i ka wri ba. Imba nga ni iga yi ki!'
5 "Anishirr ba nggo a da ba iga yi a si kakye
ba hen, na kuma ni indu imbarr mu, abanu
ko ni ɪlá, abanu ko nu udu. 6 Abanu ba a vu
amirr iko ba hlo na ngɨ ba. 7 Uttu wa ki unfu,
na tu abi ta iku ama ba, du ba ku ngɨ anishirr
abi ngɨ amirr iko ama ba na tu ako ambarr
ka nu uru.
8 "Na kuso na yo amirr iko ama ba zizo na
da ba di, 'Iga imungga yi i ma ba, anishirr ba
nggo ingga yo ba a si ma abi nga hen. 9 Ziza,
imba ga rri nu umi igbu ku, ku ga kri na atu
anko ka igbu ka ni yo anishirr tankpa nggo
imba hi du ba nga ni iga yi.' 10 Amirr iko ba
ga rri nu umi igbu ku, ku di yo anishirr ba
nggo aba hi nggo, azizi na andanda, uki ku
iga ku u tsarr ssu na anishirr.
11 "Uttu wa mirri ku so kye abichirr ba,
na ku sa ashishi nu ugo unuma ku à si
surr ankru ka gri ayamba ka na ba hen.
12 Uttu wa zhi ma di, 'Ukpamu, ùwà zhi nu
momonggo ni mirri ni inggya ni si surr
ankru ka igri ayamba ka na ba hen?' Ugo wa
kri ngbangbami. 13 Uttu wa da ku amirr iko
ama ba di, 'Imba vu ma lo ango ka na aza, ni
ba ma ku tu yo ni ibwu yi na abi. Nabo yo
anishirr a ta yì, na ta anyinyirr.' "
14 I Yesu da ni ikikre yi di, "A yo shishemi
na hla ntsɨmi yo."

Izhi ni itu i ihan inklo i imimi yi
(Marrku 12:13-17; Luka 20:20-26)

15 Anu Farrisi ba a huzzu ku nggurr bi na
na anko wa nggo aba ta tirr Yesu, wre ku
a bu da inkindirr inuma indanda aba ka vu
ma. 16 Na tu abiga ambarr ba na anishirr
abu Hirridu abanu ba na ku di, "Unitsarr,
inta hi ùwà di da su ure ujiji. Ùwà di tsarr
ure ujiji ni tsarr inkindirr yi nggo Abachi à
zha di anishirr a bu na. Ùwà si di kakye ure
ku nggo anishirr so di da ni itu imuwa hen,
nggo ùwà di na ku anishirr narrnarr. 17 Da ki
inta amarr amuwa ka, Are ka a kpanye di a
bu han inklo imimi yi ku Kayisa (Uttu unkpi
nu Roma wa) ka a kisa?"
18 Yesu à hi amarr ndanda ambarr ka,
na zhi ba di, "Imba abi na aseki wre ku
anishirr a bu hi! Imba so tirr ingga na
angginggi? 19 Tsarr ingga inkpinkpri inklo

* 21:42 Kye zizo Asarr 118:22-23.

yi nggo a di han inklo imimi yi na yi!”
Aba gri inkpinkpri inklo dinarri iyirr ga ko.
20 Uwa zhi ba di, “A charr si iyu ashishi ka
unggonggo tuku isa i unggonggo ni inklo
yi?”
21 Aba da di, “Uttu Kayisa.”
I Yesu ddu ba di, “Iwre, a bu han ku Uttu
Kayisa inkindirr yi nggo i si i Uttu Kayisa, na
bu nu Abachi inkindirr yi nggo i si i Abachi.”
22 Nggo a wo meme, na ku ayisurr na
duma na ga share na du ma nabo.

Izhi ni itu i itasi
(Marrku 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Na azhibarr ayiyirr ama wa, anu Sadusi
abanu, nggo a si kpanye nu ure ku itasi ku
hen, a nga ni Yesu ku. 24 A nga ni zhi ma
di, “Unitsarr, Musa à charr di unushirr wa
nggo à ti garr ayamba na ttu sama ni ita
uzayirr wa a bu hru ayamba na ako wa, wre
ba bu ngri amumarr ni isa i uni ttu wa.
25 Ziza, amugo abanu a sa atangba nggo a
di so ni inggya. Ununku ambarr wa à garr
na ttu sama ni ita na ka ayamba wa du ku
uzayirr unu uha wa. 26 Uzayirr unu uha wa
mi meme ni ttu na ka ayamba wa du ku unu
utarr ambarr wa. A so kɨ meme yo kuma nu
unu tangba wa ku. 27 Ni ikikre yi ayamba wa
ni ttu ga ba. 28 Ziza, uwa bu da ki inta, nggo
abi kɨ ba taka tasi, ayamba ama à taka si a
uwatanggo, nggo aba atangba mi a gri wa?”
29 Yesu à ddu ba di, “Imba i ri amarr amba
akama ndanda mi. A si nu nggo imba si
hi ungbamvu ku Abachi ku yo hen, ni si hi
ukyekye ku Abachi ku hen. 30 Nggo Abachi
à taka du abi kɨ ba taka tasi, a taka zzu
nâ ta si abitu ba Abachi ba nu unkplassu.
Aniru na amba a si taka garr hen. 31 Imba
si bre inkindirr yi nggo a da ni itu i abi tasi
ba hen? Abachi à da di, 32 ‘A si ingga yo si
Abachi a Ibrayi ni si Abachi a Ishaku tuku
Abachi a Yakubu.’ A si Abachi yo si Abachi
a abi so tsitsirr ni si si Abachi a abi kɨ hen.”
33 Nggo anishirr ba a wo meme na ku
ayisurr ni itsarr ima yi.

Ure unkpi ku nggo mri are ka we
(Marrku 12:28-34; Luka 10:25-28)

34 Nggo anu Farrisi ba a wo di Yesu à ku ba
anu Sadusi ba nggurr nu ure, na ku nggurr
bi. 35 Uyirr nu umi umbarr ku à si unitsarr
na Are, na kuma ku tirr Yesu kye ni izhi di:
36 “Unitsarr, uwatanggo à si ure unkpi ku
nggo u mri Are ka we?” 37 I Yesu à ddu ma di,
“ ‘Kpanye na Atiko, Abachi amuwa wa ku ni
isisurr imuwa yi na amarr muwa ka namri.’
38 Uwanggo yo a si ure ku mẹmẹ unkpi ku
na are ka nggo se ankpinkpi sha na are ka.
39 Ure ku uha ku u si nâ ta si ku imẹmẹ ku
di, ‘Kpanye ni uni girr amuwa wa ku nâ ta
si nggo ùwà kpanye ni itu muwa.’ 40 Are ka
Musa ka we tuku itsarr i abi kpa are yi, à ku
yi na are aha angga ka yo.”

Izhi ni itu i Kristi wa
(Marrku 12:35-37; Luka 20:41-44)

41 Nggo anu Farrisi banu a nggurr bi, i
Yesu à zhi ba di, 42 “Angginggi si amarr
amba ka ni itu i Kristi wa? A su uhanma a
unggonggo?”
Aba da di, “A su uhanma a Doda.”
43 Yesu ddu ba di, “Anggi mu du Doda à yo
ma di ‘Atiko’? Doda, nu ukyekye ku Izhi à
da di,
44 “ ‘Atiko wa ddu Atiko amungga wa di:
“Ji so nu ungo ri umungga,
di ingga ka abi karr ùwà ba
surr ni imimi du ùwà vu aza sa na ba
bari.’ ”*
45 Doda ka ti yo Kristi wa ki ‘Atiko’, u Kristi
wa ka na kingginggi na gru si ku Doda
uhanma?”
46 Unushirr uyirr mi à si hi inkindirr yi
nggo à taka sa ku Yesu hen. Bazhi na
azhibarr ama wa aba kru izhi ma are zizo.

23

Yesu gba ba utu ni itu i abitsarr na Are na anu Farrisi ba
(Marrku 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

1 Yesu à gru re na akpa anishirr wa kye
na abiga ma ba ba di, 2 “Abitsarr na Are ba
na anu Farrisi aba yo sa abangga ba nggo a
kpanye ba di a bu bre inkindirr yi nggo Are
ka Musa ka a da. 3 Meme nggo imba bu kpa
ni na undu ni inkindirr yi nggo a da di imba
bu na, ni si ga uzirr umbarr ku hen. Kye a
si di na inkindirr yi nggo a so tsarr di a bu
na hen. 4 A di lo ku anishirr iki yi nggo rɨ
nu umpa, ni vri ba igri, na si ri amarr ka ki
uvuvurr ungo mi a zi ba igri iki yi hen.
5 “A di na aseki ambarr ka wemi wre ku
anishirr mu a bu a hi ba. Uwa a ta si anu

* 22:44 Kye zizo Asarr 110:1. * 23:5 Ambu ka ibarr: Inggakpa yi nggo ani Yahuda a di surr angbamvu ka Abachi anẹ nu umi. Abanu ba a di lo inggakpa imbarr ni ichi tuku nu ungo mla di anishirr a bu hi di aba a si abiga kakami.

Farrisi na abitsarr ba nanko, abama a di
na*ambu ka ibarr ambarr ka ki ankpinkpi,
na di du inkinkru imbarr yi i ta ji nanka. 6 A
di zha into iso inkpinkpi ni into i iga tuku
na aki ka issubi ka. 7 Na di zha di anishirr bu
chi ba na kuttu nu udu, na di zha di anishirr
bu yo ba di, 'Unitsarr'.

8 "Uwa a ta si imba nanko, i si wre aba
bu yo unuma ki 'Unitsarr' hen, nggo imba
namri si imuyirr. Unitsarr amba wa à si
uyirr yo. 9 Imba bu si yo undurr ni imimi
inggi yi di 'Aki', hen. Kye, Aki amba wa à si
uyirr yo nu unkplassu. 10 I si wre aba bu yo
imba di 'Ankpye' hen. Kye, Ankpye ni gri
imba wa à si Kristi yo. 11 Unkpi wa nu umi
umba ku a bu su ugarr amba we. 12 Undurr
wa nggo à ti gɨ itu ima, aba ta gri ma kaji.
Undurr wa nggo à ti gri itu ima ji, aba ta gɨ
ma ki tsa.

Yesu à glo abitsarr are tuku anu Farrisi ba
(Marrku 12:40; Luka 11:37-52; 20:47)

13 "Uje umba imba abitsarr Are ba ni imba
anu Farrisi ba. Imba abi na aseki wre ku
anishirr a bu hi! Imba di harr anko ka mirri
ni Ittu i unkplassu yi! Imba ku atu imba si
mirri kuma hen, ni si kpanye di abanu nggo
a so zha a bu rri kuma hen. [14 Uje umba,
abitsarr Are ni imba anu Farrisi ba. Imba
abi na aseki, wre ku anishirr a bu hi! Imba
di ka amba ba ako ba mri, ni di barr tanko di
anishirr a bu kye imba ki anishirr azizi. Ni
ima yo, iha indanda yi mu ta kri bi imba ku
ina ima.]

15 "Uje umba, imba abitsarr na Are ba ni
imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre
ku anishirr a bu hi! Imba di zirr ga abi ni
di cha inyi di imba di zha unushirr uyirr mi
nggo à ta kasarr ga imba na anko amba wa.
Nggo imba ti nga vu unushirr uyirr, imba
di na ma ki ndanda, ma nggo a bu yo ma nu
unto ki iha nu uru ku rri sese, mri atu amba
wa mi.

16 "Uje umba, imba abitsarr anko ba
kreshi! Imba tsarr di, 'Unushirr à ti shi
azhi ni isa i Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku,
azhi akama à si ka gigye. Ùwà ti shi azhi
ni izinarriya yi nggo u kurr nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku, uwa bu na inkindirr
yi nggo a da zu na azhi akama.' 17 Dudurr
imba aba kreshi! Uwatanggo à mri ki imba,
izinarriya yi, ka Uki ku Ibarr ku nggo u na
izinarriya yi ki ku Abachi izizi? 18 Ni di tsarr
di, 'Undurr wa nggo ti shi azhi na akikre
ka ito ka, uwa à kpala ni ishi azhi ima yi,
uwa ti shi azhi ni inkindirr yi nggo a gri
yi nga na akikre ka, azhi akama a si ka
gigye.' 19 Akreshi amba ka! A si kingginggi,
uwatanggo a sha? Inkindirr yi nggo ùwà gri
yi nga, ka akikre ka nggo a na inkindirr yi
ssubi ku Abachi? 20 Meme nggo, unushirr
à ti shi azhi na akikre ka uwa so shi azhi
na aseki ka nggo a so na akikre ka ndo na
akikre ka mi. 21 Uwa ti shi azhi nu Uki ku
Ibarr ku, uwa so shi azhi akama kye na
Abachi nggo à so nu umi. 22 Undurr wa nggo
ti shi azhi nu unkplassu, uwa so zhi azhi ni
imburr i Abachi yi tuku Abachi wa nggo a
so na yi.

23 "Uje umba, imba abitsarr na Are ba ni
imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre
ku anishirr a bu hi! Imba di zha di imba
ta di nu Abachi inkindirr iyirr nu umi ku
aseki awurr ka kye na amwi angbamvu ka
nggo a di surr ni inyi mi. Ni si ga aseki
ankpinkpi ka nu ure ku Abachi ujiji ku hen.
Aseki akama ngga a si, ina wre ku anishirr,
ni itito, ni ikru isisu i Abachi. Abangga ba
yo si aseki ka nggo a wre imba bu na ka ni si
ka atsitsa abanu ba du hen. 24 Imba di tsarr
anishirr anko, ni sa aba akreshishi. Imba si
nâ ta si unushirr wanggo nggo à ttu ivinchi
glo na ama, na sarr so alakurrmi† à ttu mri
nu umi ku ama ku!

25 "Uje umba, imba abitsarr Are ba tuku
imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre
ku anishirr a bu hi! Imba di ngla aseki ka iso
amasirr ka tuku igbigba iri yi ba na abi, ni
di du umi umbarr ku. Imba i se na aseki ka
nggo imba i ka anishirr ngga mri ni ikpa ka,
ni so di na aseki ka nggo a wre ku atu amba
yo mre. 26 Imba anu Farrisi ba akreshi! Hɨ
inkindirr yi nggo se nu umi ku agbugba ku
kuchi bari, abi ka mi a ta wre kye!

27 "Uje umba, imba abitsarr Are na anu
Farrisi! Imba abi na aseki wre ku anishirr
a bu hi! Imba si nâ ta si abe ka nggo a zharr
kaki akikla, nggo a wre ikye ba na abi, na
gri attuttu ka anishirr nu ubobo aseki nu
umi. 28 Imba mi si meme yo, na ábì imba wre
ikye na ashishi ka anishirr, u umi umba ku u
tsarr ssu nu umimi ni di na gigyemi di imba
sa azizi.

† 23:24 Alakurrmi: Ùwà i kpa vri kakami ku ivu sarr ivutsa, ni sarr la ure unkpi sha.

29 "Uje umba, imba abitsarr Are ba tuku
imba anu Farrisi ba! Imba abi na aseki wre
ku anishirr a bu hi imba! Imba me abe ka
abi kpa are ba wre kaba, ni zharr abe ka
anishirr ba nggo zirr zizi du ka wre, 30 ni bre
di, 'Ka di inta i se na ase ka ábáchí amunta
ba, inta ka si yo ungo na ba ni ngɨ abi kpa
are ba hen.' 31 Ina imba yi mi i tsarr di imba
si ahinhan ba anishirr ba nggo a ngɨ abi kpa
are ba nggo! 32 Imba si ba ttungo ni na aseki
andanda ka nggo ábáchí amba ba a na zu na
anko nggo hen!
33 "Imba inkirr i ànìwǎ andanda! Imba
amumarr ani ibi! Abachi à ka lo imba ku
ila ure imba yi ba, angginggi ta kpa imba
ttungo nu uru ku rri sese ku? 34 Uwa a si
ni ima yi yo, ingga ta turr abi kpa are, na
abi bwu ashishi na abitsarr nga ki imba.
Imba ta ngɨ inkpu yi, ni ta kpa inkpu yi
ni inkinkurr, ni ta hlo inkpu imbarr yi na
aki ka issubi ka, ni ta tsutsarr ba ni igbu
yi kago. 35 Ni ima yo, Abachi taka ni zhi
imba ayiyi a anishirr azizi ba we, zhi ni
ingu i Habila unushirr uzizi uwama kuma
ni ingu i Zakarriya, uvuvurr a Barrakiya wa
nggo imba i ngu ma na abi hinga nu unto
ku akikre ka ito ka nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku. 36 Ingga da ki imba jiji mu di,
aseki ka ngga ka wemi a taka nga na atu a
imba anishirr ba ari ba!

Yesu à yi ku Urushalima
(Luka 13:34-35)

37 "Urushalima, imba anishirr bu
Urushalima! Imba i ngɨ abi kpa are ba
ni ta abangga ba nggo Abachi à tu ba na
angbinta. Ttuttumi, ingga di zha anko wa
nggo ingga ta nggurr anishirr amuwa ba bi
nâ ta si nggo iviko à di nggurr amarr ma ba
bi na angba ama ka, imba si di kpanye hen!
38 Kye, Uki unkpi ku Ibarr Abachi umba ku
u ta kaki ako. 39 Ingga da ki imba, bazhi ziza
imba si ta hi ingga zizo hen, kuma nu nggo
imba taka da di, 'Abachi à yo angu azizi ku
unushirr wa nggo à nga ni isa i Atiko yi.' "

24

Yesu à da ba itsi nggarr i Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku
(Marrku 13:1-2; Luka 21:5-6)

1 Nggo Yesu à ssuzzu nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku na so kuma abiga ma ba a
kuma ku tsarr ma ime i Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku. 2 Uwa kpanye ba di, "E-e, Imba
hi ime inggi yi? Ingga ko da ki imba, a taka
turr yi hre pempe. Ingbinta iyirr mi ì si taka
hun so ni itu i inuma hen."

Ivi i iha tuku itsutsarr
(Marrku 13:3-13; Luka 21:7-19)

3 Nggo Yesu gru nabo na hun kuma ku so
ni Igbre nu Olivu wa, abiga ama ba a nga
sharri ni da ku na yi di, "Da ki inta, a taka na
aseki angga ka nita nggo? Sa angginggi taka
tsarr inta di ivi i inga imuwa yi, ni ikikre i
ingbingbru yi i ma ba."
4 I Yesu ddu ba di, "So di gbye, ni si du
undurr à re imba hen. 5 Anishirr shishemi
a taka nga ni isa imungga, na ta ni da di,
'Ingga yo si Kristi wa,' na ta re anishirr
shishemi du ba nga anko. 6 Imba ta wo are
ka iku ywhiywhirr tuku ugbagba. Meme
mi imba bu si du isisurr imba yi i gru hen.
Aseki akama a ti la meme mi, uwama yo a si
ta si ikikre yi hen. 7 Ìgbù ta tsi ni ìgbù, ittu
ita ta iku ni ittu, iyo i ta ki, imimi yi ta battu
na ankla shishemi kago. 8 Uwama à taka si
iha imẹmẹ yi bari, ni taka si nâ ta si ine ingri
nggi i gru ku ayamba.
9 "Aba ta vɨ imba nu ba gri ku tsutsarr
na ngɨ. Ingbingbru yi namri ta karr imba
ni itu imungga. 10 Ni ivivi ima yi, abanu
shishemi a ta kakuma nu ugo ni iga yi.
Anishirr shishemi a ta ki ku ikpa imu, abanu
shishemi a ta karr ikpa. 11 Abi kpa are
abi imu shishemi a ta gru huzzu na ta re
anishirr shishemi. 12 Nu nggo umimi u ta
kri mwe, ikpanye ni ikpa i anishirr shishemi
i ta su. 13 Undurr wa nggo ti kri ngbangba
kuma ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma
ttungo. 14 A taka da Ure ku wre ku Ittu i
Abachi yi kago ni ingbingbru inggi yi, wre
ku anishirr we a bu wo ku kago bari i ikikre
yi i ta nga.

Ivi i iha inkpi yi
(Marrku 13:14-23; Luka 21:20-24)

15 "Imba ti hi 'Inkindirr indanda i ankizhi
yi,' nggo i ttu ūnkẹ́ surr na abubo a Abachi
wa, nâ ta si nggo Daniya uni kpa are wa
à da. (Uni bre wa a bu hi inkpi i ure ima

* 24:15 Kye zizo Daniya 9:27; 11:31; 12:11. † 24:17 Itu i uki: Ni ikuchi yi, ani Yahuda ba a di na akpukpa a ako amba wa du wa kurr, na di la aseki. Na ta si ki uki mu, aba a hun ku di barr Abachi na di ka kurr mi nabo.

yi.)* 16 Meme nggo, anishirr ba nggo a so
nu Yahudiya a bu kru kuma na agbre ka.
17 Unushirr wa nggo à so ni itu† iko a bu si
kru ji du uwa ta rri kuma ku vu iki nu uki
bari hen. 18 Undurr wa nggo à kri ni īlá a
bu si da du uwa a ta kru kuma ni iko ku
ba ankru numa gri bari hen. 19 Iha i ta se
ku amba ba nggo a hru ane ni ivi ima yi,
na amba ba nggo a gri amumarr na ango!
20 Barr Abachi du ukru unggo ku bu si ka
si na aba, ka na Azhibarr a Isu wa hen!
21 Kye iha i ivi ima yi i taka vri mri iha yi
nggo imba nise hi yi kye bazhi ni imẹmẹ i
ingbingbru yi nga ziza. Inkindirr inuma ì
si taka mri inkindirr inggi yi ndanda zizo
hen. 22 A ka sama nu nggo Abachi à tsu ivi
ima yi ki ntsɨmi, Unushirr uyirr mi ka si ka
so tsitsirr hen. Uwa si na atu a abangga ba
nggo Abachi hla ba nggo, aba yo a du Abachi
à ta tsu ivi ima yi ma mi. 23 Ni ivi ima yi,
undurr ti ddu imba di, 'Kye Kristi wanggo ni
inggya!' ka da di, 'Kye uwanggo nu unggu
mu,' imba bu si kpanye na ku hen. 24 Kye,
anu Kristi abi imu na abi kpa are abi imu
a ta gru huzzu na ta na aseki ka ku ayisurr
na ka ikagri, wre ba bu re anishirr kye na
anishirr ba nggo Abachi à hla ba zu, nggo a
ti hi anko. 25 Kye ingga i kuchi gba ki imba
atu, ni itu i inkindirr inggi yi ivi yi ì ni se ni
ichi.

26 "Undurr ti re imba di, 'Kye uwanggo
na ankpuji nggumu,' imba bu si kru kuma
nabo hen, aba a ti da di, 'Kye, uwanggo kri
nu umi uki ni inggya,' imba bu si kpanye
hen. 27 Uvuvurr a Unushirr à taka nggurr
surr, nggo anishirr taka hi ma kago ankpu
ayirr zzu nâ ta si ila i ingẹ nggi nggo di la
nu unkplassu ku zhi na anza ambre kuma
na anza a ingbahru. 28 Nu unto ku nggo iku
i kurr, ananggurru a di nggurr bi nabo.

Azhibarr a inga a Uvuvurr a Unushirr wa
(Marrku 13:24-27; Luka 21:25-28)

29 "Ni ikikre i ivi i iha yi,
" 'azhi wa taka nggurr shirr,
uhwa ku si ta la hen.
Intsintsẹ yi ta kuhre
zhi nu unkplassu,
aseki ka unkplassu ka namri taka
battu.'‡

30 "Ni ivi ima yi a taka hi inkindirr yi nggo
tsarr inga i Uvuvurr a Unushirr yi na akpa.
Anishirr bi ingbingbru ba wemi a taka yì,
nggo a taka hi Uvuvurr a Unushirr ni ko nga
na akpa ka unkplassu ka nu ukyekye tuku
inkpinkpye ima yi. 31 A taka vri unddu unkpi
ku nggo uwa à ta tu abitu ama ba kuma kago
ingbingbru yi, aba ta kuma ku gri anishirr
ama ba kago ni ingbingbru yi nggo a ka hla
ba ni nggurr bi ni inkla iyirr.

Inkindirr yi nggo ure ku ibwa ku u so tsarr anishirr
(Marrku 13:28-31; Luka 21:29-33)

32 "Du ibwa wa a tsarr imba. Nggo
anggingga ama ka a ti ta ko nggarr angu,
imba bu hi di ahru wa a ki ywhiywhirr ba.
33 Na anko ayiyirr ama yo, imba ti hi aseki
angga ka a la we, imba bu hi di ivi ikanga
ima yi ima ba. 34 Ingga da ki imba ure ujiji
di aseki angga ka a taka la bari anishirr ba
ari ba wemi a taka vu sarr. 35 Unkplassu ni
imimi taka ka nado, ure umungga ku u ta so
sese.

Undurr si hi azhibarr a inga a Uvuvurr a Unushirr wa hen
(Marrku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

36 "Undurr mi si hi azhibarr wa nggo a
taka na aseki angga ka hen. Abitu ba Abachi
ba nu unkplassu nu uwa Uvuvurr a Abachi
wa mi à si hi hen. Aki uwa yo à hi azhibarr
wa na nkpama. 37 Azhi a inga a Uvuvurr
a Unushirr wa à taka si nâ ta si inkindirr
yi nggo i la ni ivi i Nuhu yi. 38 Ni ivi yi
nggo amasirr wa a nise ni gu ttu abubo wa,
anishirr a so di ri na so, aniru na amba a
so di garr ikpa ku ma na azhibarr wa nggo
Nuhu à rri ni ijirrigi yi. 39 Na si hi inkindirr yi
nggo i ta la hen, mre na gru kakye amasirr
mu ko gu ba we. I taka si meme yo nggo
Uvuvurr a Unushirr à taka nga. 40 Ni ivi ima
yi, anishirr aha a taka ko na undu ni īlá, aba
ta ba uyirr na ka uyirr wa du. 41 Amba aha a
taka kri na abubo a iko, aba ta ba uyirr wa
na du uyirr wa.

42 "Ni ima yo, imba bu so gbye yi, nggo
imba si hi azhibarr wa nggo Atiko amba wa
à taka nga hen. 43 Ka di akikye ni iko wa ka
hi nita nggo ni ibittu yi unayi wa à ta nga
ni iko ima, a ka di so tsitsirr na si kpanye
du ma à mirri ni iko yi hen. 44 Imba bu so
ssu shissu, kye Uvuvurr a Unushirr taka gru
nga na azhibarr wa nggo imba si kye di à ta
nga hen.

‡ 24:29 Kye zizo Ishaya 13:10; Ishaya 34:4.

Uvurr iko uzizi tuku umimi wa
(Luka 12:41-48)

45 "A su unggonggo si uvuvurr iko uwama
nggo si uni wo ure na su ukrizhizhi? Uwa
yo su uwanggo nggo akiko ma wa à nu ma
inkpinkpye na atu amirr iko abanu ba, di à
ka bu nu ba ila imbarr yi ttuttumi. 46 I ta
wre ku uvuvurr iko uwama kakami, nggo
akiko ma wa a ti kanga ni hi ma, uwa so
na inkindirr yi nggo a da ku bari na kuma!
47 Ingga da ki imba akiko ma wa à ta ba ma
a ki ankpye ni iko ima wa we. 48 Ka di a si
uvurr iko umimi, ka da na amarr ama di,
akiko ama wa à si ta kanga korr hen, 49 na
ta di tsutsarr amirr iko abanu ba ni ihlo,
na ta gru ga abi iso ahi ku di so na ri na
ba. 50 Akiko a uvuvurr iko uwama à ta gru
nga azhibarr ayirr yo, nggo uvuvurr iko wa
à si so kye anko ama wa hen, na azhibarr
wa nggo a si hi hen. 51 Akiko ama wa à ta ni
hlo ma kakami, na ta han ma share ku zu na
abubo a anishirr abi na aseki ba na abi wre
ku anishirr bu hi ba. Nabo yo anishirr a ta
ku di yì na ta anyinyirr.

25

Assurre a áníwá awurr ba

1 "Ni ivi ima Ittu i unkplassu yi i taka si ma
mi: Azhibarr numa nggo áníwá abanu a sa
awurr a gru vu ingba i uru imbarr, na kuma
ko ma nu uni garr ku na anko. 2 Akywi ba
nu umi umbarr ku a si arrurru, akywi ba a
si krizhizhi. 3 Arrurru ba a vu ingba imbarr
yi na si gri anye hen. 4 A krizhizhi ba gri
ingba imbarr yi na gri anye shishemi ssu ni
iki isurr anye imbarr yi. 5 Uni garr ayamba
wa à so nado, na si nga korr hen. Áníwá ba
a so di na gru kurr ina.

6 "Na atsutsu ibittu aba gru du di, 'Uni
garr ayamba wa à nga ba! Imba nga ni ma
na ku na anko!'

7 "Áníwá ba a gru awurr mi na ssu ingba
ambarr yi ki. 8 Arrurru ba a ddu krizhizhi ba
di, 'Imba sha anye amba wa ni inta yi, kye
iru munta yi i ko kazhi.'

9 "Akrizhizhi ba a kisa ba di, 'Iya, a si ta
ma ki inta ni imba hen. Imba kuma ku re
amba.'

10 "Nggo arrurru ba kuma ko re anye wa,
uni garr wa à gru nga. Áníwá akywi ba nggo
a so bi ma a gru rri ga ma kuma nu unto ku
iga ku, na ka anko wa ttu.

11 "Nggo a ta so áníwá akywi ba a ku
kanga, ni ko nggurr anko di, 'Ankpye,
ankpye! Bwu ki inta anko di inta mirri!'

12 "Uni garr wa à ddu ba di, 'Ingga da ki
imba ure ujiji mu, ingga si hi imba hen.' "

13 I Yesu da ba ni ikikre yi di, "Ni ima
yo imba bu so di gbye yi, nggo imba si hi
azhibarr a ikanga i Uvuvurr a Unushirr wa
hen."

Assurre a amirr iko atarr ba
(Luka 19:11-27)

14 Yesu da ba assurre anuma zizo da di,
"Inkindirr yi nggo à taka na yi ni Ittu i
unkplassu yi ì si nâ ta si nggo ugo numa
à kuma nu uzirr. Nggo à gru ta kuma
na yo amirr iko ama ba na ga ba aseki ka
iko ma ka di a bu kye ku. 15 Ugo wa à
hi ukyekye umbarr ku bari na ka aseki ka
du ba. A nu unuma wa inklo abwubwu
akywi, na nu unuma wa uha, unu utarr wa
à kpa abwubwu ayirr. À na meme kre na
gru kuma nu uzirr umaku. 16 Uwanggo wa
nggo à kpa abwubwu akywi ka à kuma ku
re aseki na ka re, na kpa amasirr ni itu yi
ki abwubwu akywi. 17 Uwanggo nggo kpa
abwubwu aha meme ku kru hwri, na kpa
amasirr abwubwu aha. 18 Nggo unu utarr
ambarr wa nggo a nu ma abwubwu ayirr
wa, uwa gri inklo i atiko ama yi, ku ya
udduddu ni imimi na ka wa yo sharri.

19 "Nggo atiko ambarr wa ku so ta anko na
gru kanga zhi nu uzirr ku, na ni yo ba zu du
uwa ta wo inkindirr yi nggo a na ni inklo
ima yi nggo à nu ba. 20 Uwanggo nggo à du
ku abwubwu akywi ka à gri ka nga na gri
amasirr nga kye ma, ni da di, 'Ankpye, uwa
ni ingga abwubwu akywi, kye akywi anuma
ngga amasirr amungga wa.'

21 "Akiko wa à ddu ma di, 'Ingga chi ùwà
nu undu! Ùwà su uvurr iko uzizi uni gri
inkindirr wre. Nu nggo ùwà gri inkindirr
ntsɨ inggi yi wre, ingga ta nu ùwà aseki
shishemi du ùwà kye ki ingga na ka. Nga
ni nyarr ndo ni ingga ku!'

22 "Uwa wanggo nggo a kpa abwubwu
aha ka a mirri nga ni da di, 'Ankpye,
uwa ni ingga abwubwu aha. Kye, amasirr
amungga nggo abwubwu aha.'

23 "Akiko wa à ddu ma di, 'Ingga chi ùwà
nu undu! Ùwà su uvurr iko uzizi uni gri
inkindirr wre. Nu nggo ùwà gri inkindirr
ntsɨ inggi yi wre, ingga ta nu ùwà aseki

shishemi du ùwà kye ki ingga na ka. Nga
ni nyarr ndo ni ingga ku!'
24 "Uvurr iko wa nggo a nu ma abwubwu
ayirr wa, à nga ni ddu atiko wa di, 'Ankpye,
ingga hi ùwà ì tsɨ kakami. Ùwà di hwa aseki
ka nggo ùwà si ttu hen. Ùwà di ssu ikiri yi bi
ni inkla yi nggo ùwà ì si ttu ikiri hen. 25 Ingga
ì kru di inklo imuwa yi ì ta na ingga nado,
ima yo di ingga gri yi ku ya imimi ni sha
yi sharri. Kye! Uwanggo yo si inkindirr yi
nggo ùwà ni ingga.'
26 "Akiko wa à ddu ma di, 'Ùwà undanda
tuku ussussu uvurr iko. Ùwà hi di ingga
di hwa aseki ka nu unto ku nggo ingga si
ttu hen, ni di ssu ikiri yi bi ni inkla yi nggo
ingga si ttu ikiri hen? 27 E-e, à si meme yo,
ùwà ka gri yi kuma ku zu ki ingga na abi zu
inklo na amasirr ba ba, ingga ka ni ba yi na
amasirr ni itu yi.
28 " 'Kpa yi glo na ku, ka nu uwanggo nggo
à se na abwubwu awurr ka. 29 Abangga ba
nggo a se ni inkindirr shishemi, a ta nu ba
inuma sa ni itu. Imbarr yi i ta kri mwe ba
shishemi. Uwa a ta si abangga ba nggo a
sama ni inkindirr na anko, a ta vu ba kpa
ivi ntsɨ inggi yi nggo à se na yi. 30 Uwa ta su
ankalanttu uvurr iko wanggo, a ta ba ma tu
ku tu yo ni ibwu. Nabo yo uwa ta ku yì na ta
anyinyirr.'

Azhibarr i ibre amu a ikikre wa

31 "Nggo Uvuvurr a Unushirr taka nga nu
ukyekye ku Ittu umaku na abitu ba Abachi
ba we na ku, uwa taka so ni imburr ittu ni
inkpinkpye ima yi. 32 Anishirr ba ingbing-
bru ba we taka nggurr bi na ku, uwa taka ga
ba ki aha, nâ ta si nggo uni ho di hla aminta
ba glo na amuwu ba. 33 Uvuvurr a Unushirr
à ta zu aminta ba nu ungo ri uma, na zu
amuwu ba nu ungo mla uma.
34 "Mre uttu wa taka da ku abangga ba
nggo su nu ungo ri umaku di, 'Aki mungga à
yo ki imba angu azizi. Imba nga ni kpa aseki
azizi zhi na Abachi ku. Imba nga ni so ni ri
ndo na abubo a iso ni ittu wa nggo a na yi zu
ki imba zhi nu nggo a na ingbingbru inggi
yi. 35 Nggo iyo i ki ingga, imba ni ingga iri.
Uhre ù ki ingga, imba ni ingga amasirr a iso.
Ingga i su uhẹhẹ ni imba ba, imba kpa ingga
yo na ako amba wa. 36 Ingga so ni inkpohorr,
imba ni ingga iki isurr. Nggo ingga lo, imba
fu ingga. A gri ingga ku harr nu uki, imba
ku rri ni ingga ku.'
37 "Azizi ba ta zhi ma di, 'Atiko, inta na
ku uwa meme nita nggo? Inta hi uwa nu
momonggo, nggo uwa so ni iyo nu uhre,
inta nu uwa iri ni iso? 38 Ùwà i su uhẹhẹ nita
nggo inta kpa ùwà yo na ako munta wa, ka
ùwà sa ni inkindirr isurr inta nu ùwà ankru
surr? 39 Ùwà ì lo nita nggo ni kri ni iharr nita
nggo inta kuma nu ùwà ku?'
40 "Uttu wa ta da di, 'Ingga da ki imba ure
ujiji, nggo imba ti na ku unuma nu umi ku
amuyirr amba abi iklonyarr angga ba nggo
sa amuyirr mungga ba, imba na si ki ingga
yo!'
41 "Mre uttu wa à ta da ku abangga ba
nu ungo mla di, 'Imba nggo Abachi à sarr
antinte a surr imba, chi share ni ingga kuma
ku rri nu uru ku nggo a na ku sese mu zu ku
umimi wa na abitu ama ba. 42 Iyo i ki ingga,
imba si ni ingga ila hen. Uhre u ki ingga,
imba si ni ingga amasirr iso hen. 43 Ingga
i su uhẹhẹ ni imba ba, imba si kpa ingga
hen. Ingga zirr ni ihorr, imba si ni ingga
inkindirr isurr hen. Nggo ingga lo ni kri ni
iharr, imba si kuma ku rri ni ingga ku hen.'
44 "Aba a ta da di, 'Akiko, inta i hi ùwà
nu momonggo ni iyo nu uhre ni si nu ùwà
inkindirr iri, ka i iso hen? Ka ùwà nye
ichirr, ka ihorr, ka ùwà lo, ka a gri ùwà ko
ku ttu nu uki, inta ka izi ùwà?'
45 "Uttu wa à ta da ba di, 'Ingga da ki imba
ure ujiji, nggo imba kà izi uyirr nu umi ku
antsɨntsɨ angga ba, imba kà izi si ingga yo.'
46 "Abangga ba yo a ta turr ba surr nu uru
ku rri sese ku, uwa ta si abi na wre ba a ta
kuma nu unto ku iso sese ku."

26

A zha anko a ingu Yesu
(Marrku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 Nggo Yesu kre itsarr ba are angga ka, na
ddu abiga ma ba di, 2 "Imba hi di a ji ivi iha
zhi ziza, aba a ta na Iga i Ivu Sarr yi, nggo a
ta ba Uvuvurr a Unushirr nu abi karr ma ba
du ba ku kpa ma nu unkunkurr!"
3 Nggo ankpinkpye abikye ba na akikre
anishirr ba a nggurr bi ni iko i Kayafa,
ankpye unkpi abikye wa, 4 na so zha anko wa
nggo aba ta na na vu Yesu nayi ku tsi ngu.
5 Na da di, "Di inta si na meme na azhibarr a
iga wa hen, wre ku anishirr ba bu si gru tsi
akputtu hen."

Ayamba numa surr ku Yesu anye a hun ingba wre nu Betani
(Marrku 14:3-9; Yohana 12:1-8)

6 Yesu à se ni iko i Sima nu Betani, ugo wa
nggo a ki iha nu ulolo ku ishi. 7 Nggo Yesu
so ri ila nabo, ayamba numa gru nga na ku
na gri anye wa nggo a ihun ingba wre na tsɨ
anta ssu na azhizha a alabasta, na gri wa ni
kasurr ku Yesu ni itu.
8 Abiga ma ba a kye na vri isisurr na zhi
ma di, "Uwa ka anye wa hre gigyemi da
angginggi? 9 Nggo a ka ba anye anggo wa a
re kpa inklo shishemi gri ku ga ku abi iha!"
10 I Yesu hi ivri imbarr yi na ddu ba di,
"Imba so tsutsarr ayamba anggo wa na
angginggi? A na ki ingga si inkindirr izizi
mu. 11 Abi iha ba ta di so iso inggi ni imba
ba. Uwa a ta si ingga nanko, imba si ta di hi
ingga ttuttumi hen. 12 À surr ki ingga anye
anggo wa wre ku a bu ssu ukpa mungga ku
bi zzu ni ibe. 13 Ziza, ingga da ki imba ure
ujiji, unto ku nggo a ti ta da Ure ku wre
ku ni itu i Yesu ni ingbingbru inggi yi, aba
ta da inkindirr inggi yi nggo ayamba anggo
wa à na wre ku anishirr a bu si kpamusu na
ayamba wa hen."

Yahuda kpa inklo na ba Yesu nu ba
(Marrku 14:10-11; Luka 22:3-6)

14 Mre uyirr nu umi ku awurr na aha abiga
Yesu ba, nggo a yo ma di Judasi Iskariyoti, à
gru kuma na ankpinkpye abikye ba ba, 15 na
ku zhi ba di, "Imba ta ni ingga angginggi
nggo ingga ti vu ugo nggo Yesu ni imba?"
Aba bre ankpinkpri azurrfa ki iso itarr (30)
a nu ma. 16 Bazhi nu unto kuma, uwa gru di
zha anko wa nggo ta ná nà vu Yesu à nu ba.

Yesu ri Iga i Ivu Sarr yi na abiga ma ba
(Marrku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yohana 13:21-30)

17 Na azhibarr a imẹmẹ wa a Iga i Unfonfo
ni Sama ni Iyisti wa, abiga ma ba a nga ni
zhi Yesu di, "Uwa di inta bi ku ssu unto ki
ku uwa nu momonggo, nggo uwa ta ri Iga i
Ivu Sarr yi?"
18 Yesu à ddu ba di, "Kuma nu umi ìgbù ku,
imba ta ku hi ugo numa nggo, imba ddu ma
di, 'Unitsarr wa à da di azhibarr ama wa a
nga ba, uwa na abiga ma ba à ta na Iga i Ivu
Sarr yi ni iko muwa.' " 19 Mre abiga ma ba
a kuma ku na nâ ta si nggo Yesu à da ba na
ku ssu inkindirr iri yi ki nabo, nggo aba ta
ri Iga i Ivu Sarr yi.
20 Nggo ingbahru yi i ki, i Yesu na abiga
ma awurr na aha ba a ku ji so na ta ko ri.
21 Nggo a so ri wa, i Yesu gru da ba di, "Ingga
da ki imba ure ujiji, uyirr nu umi umba ku à
ta ba ingga nu abi karr ingga ba."
22 Abiga ma ba mi a kpa ure ukuma a vri
isisurr kakami, na gru so zhi ma na ayiyirr
di, "A si ingga? Atiko, ùwà si da di ingga
hen?"
23 I Yesu da di, "Undurr wa nggo à so yo
ungo ku ni ingga ku na agbugba wa à ta ba
ingga re ba. 24 Uvuvurr a Unushirr à ta ttu
nâ ta si nggo a charr da nu Ungbamvu ku
Abachi ku. Uje ku undurr uwama nggo à ta
ba Uvuvurr a Unushirr à re nggo! I ka wre
sha aba si ngri ma mi mremremi hen!"
25 Judasi wanggo nggo à ta ba Yesu à re ba,
à gru zhi meme di, "Unitsarr, ùwà si so da
di ingga hen?"
I Yesu ddu ma di, "Nâ ta si nggo uwa da
ki itu muwa."

Yesu ri ila ima i ikikre yi na abiga ma ba ba
(Marrku 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korrintiya 11:23-25)

26 Nggo a ni so ri, i Yesu ba uvu unga
unfonfo gri nu ungo, na nyarr ku Abachi,
na mɨ ma, na ka nu abiga ma ba di, "Kpa ta
yi. Kye, uwanggo yo su ukpa mungga ku."
27 Na ki ungo ba ukofi ku ahi ku, na nyarr
ku Abachi, na ka ku a nu ba di, "Imba kpa so
yi we. 28 Ayiyi anggo yo a lo ishi azhi i Abachi
yi, ingga i ka wa kahre, wre ku a bu nggurr
ila ure i anishirr shishemi zhi ba. 29 Ingga da
ki imba, bazhi ziza ingga si ta so ususa àmà*
a ugbyarr ku unkunkurr anggo wa zizo hen,
azhibarr wa nggo ingga taka so wa ni imba
ba ki ahẹhẹ a taka si ni ittu i Aki munta yi."
30 Aba gru da usarr na hun kuma ni Igbre
nu Olivu wa.

Yesu da ba nggo Biturr à taka kisa du uwa si hi ma hen
(Marrku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

31 Yesu da ba di, "Ni ibittu i inggi yi imba
wemi ta kru nado ni ta kà ingga du nâ ta si
nggo Ungbamvu ku Abachi ku u da di:
" 'Ingga ta ngu uni ka aminta wa,

* 26:29 Àmà: Yesu à so re ni itu i aseki ndanda ka nggo a ta ku ttu ma nggo di i si nâ ta si iso inkindirr i rɨ kpakpa nggi. † 26:31 Kye zizo Zakarriya 13:7.

aminta ba a ta ga nado.'†
32 Nu ugo ku nggo ingga ti tasi, ingga ta ku
ki imba ichi kuma nu Galili."
33 Biturr re ki Yesu di, "Abanu ba a ti kru
nado mi, ingga si ta kru ni kà ùwà du hen!"
34 Yesu à ddu Biturr di, "Ingga nggo so da
ku ùwà di, agba wa ta nise tu ni ibittu, uwa
ta da ki ankpu atarr di ùwà si hi ingga hen."
35 Biturr da di, "I ti ta ma ki ingga i ittu mi
ndo nu ùwà ku, ingga si ta da meme hen!"
Inkpu banu ba mi a da meme na ku.

Yesu ku barr nu Getsemani
(Marrku 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Yesu na abiga ma ba kuma nu unto ku
nggo a yo ku di Getsemani, uwa ku da ba di,
"Imba ji so ni inggya, ingga ta chi kuma ku
barr." 37 Na yo Biturr gri ndo na amumarr
bu Zabadi ba aha mi. Na gru so wri kpakpa
ku iha yi nggo i so ku ni itu. 38 Na da ba
di, "Ivri yi nggo se ni isisurr imungga, i si
kakami zzu di i ta ngu ingga mu. Imba kuso
ni inggya ni so gbye yi ndo ni ingga ku."
39 Na chi kuma ntsɨ na ji kuttu ni imimi,
na barr Abachi di, "Aki mungga, ùwà ti
kpanye, ùwà ka ama iha anggo wa glo ki
ingga! Ingga i si da di ùwà bu na nâ ta si
nggo ingga da mu hen. Na inkindirr yi nggo
iwre ku uwa."
40 Na kanga na abiga ma atarr ba na
ni hi ba a so kurr ina, na ddu Biturr di,
"Angginggi di imba atarr mi i si sha gbye
ndo ni ingga ku ntsɨmi hen? 41 Imba so
tsitsirr, ni so gbye yi, ni so bi barr wre ku
imba bu si ku ni la ure hen. Kye, izhi imba
yi i so zha ina inkindirr yi nggo iwre, ukpa
umba ku u su."
42 Yesu kakuma ku barr zizo di, "Aki
mungga, ùwà ti si kpanye di a bu ka
iha inggi yi glo ki ingga hen, ùwà bu na
inkindirr yi nggo iwre ku ùwà."
43 Na kanga ni hi ba so kurr ina yi zizo,
nu nggo ina yi gbye ba na ashishi kakami.
44 Yesu ka ba du na kakuma ku barr zizo
ankpu a utarr, na ku da angu ayiyirr akama
yo.
45 Na kanga na abiga ma ba ba, ni da ba di,
"Imba ni so kurr ina yi ni so su mu? Kye!
Azhi wa yo a ma ba nggo a ta vu Uvuvurr a
Unushirr sa ku abi la ure na ango. 46 Imba
gru yi di inta kuma! Kye, uni ba ingga re ba
wa uwanggo à ko zirr nga!"

Ivu i Yesu yi
(Marrku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

47 Nggo Yesu ni so re na ba, u Judasi uyirr
nu umi ku awurr na aha ba a nggurr surr
na akpa anishirr di ga ma na gri injingba
na ankpunkpu inkinkurr, nggo ankpinkpye
abikye ba yo na akikre anishirr ba a tu ba.
48 Uni ba ma re ba wa à ka da ba nggo uwa
ta ku na di, "Ugo wa nggo ingga ta ku nyarr
ma vu gri, uwa à si uyo. Imba i so zha. Imba
bu vu ma!" 49 Mre Yahuda tsi kuma ku ddu
Yesu di, "Unitsarr, ingga chi ùwà," na kla
ma vu gri.
50 Yesu à ddu ma di, "Ukpamu, kuchi ni
ina inkindirr yi nggo i gri ùwà nga!"
Mre, anishirr abanu ba nga ni vu Yesu.
51 Uyirr nu umi ku abangga ba nggo a di ga
Yesu a ttu anjingba à sarr ku ugarr a ankpye
unkpi abikye wa utu.
52 I Yesu à ddu ma di, "Ka anjingba muwa
ka yo nu uhorr ku. Abangga ba nggo a
ddu injinji a ta kɨ ni injinji iyo. 53 Ùwà
si hi di ingga ka zha izi na Aki amungga
ku, ankpu ayirr a ka turr ki ingga abitu
ama ba shishemi ji mri abi ta iku ankinkirr
ankpinkpi awurr na aha ba hen? 54 Ingga ti
na meme Ure ku Abachi ku ta na ki ngginggi
ni bu si jiji, nggo u da di uwama yo si
inkindirr yi nggo a da di i taka la?"
55 Na attuttu akama Yesu kasarr na re na
anishirr ba ba di, "Imba gri injingba na
ankpunkpu inkinkurr di imba ta ni vu ingga
zzu di ingga i si unayi? Ni ivivi yi, ingga so
di tsarr imba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku, imba si vu ingga hen. 56 Aseki angga ka
a si meme, wre ku ure ku nggo abi kpa are
ba a charr na Angbamvu ka Abachi ka bu si
jiji." Abiga ma ba wemi a kru nggarr nado
na ka ma du.

A gri Yesu kuma ni ibre amu na Akaba anu Yahuda wa
(Marrku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

57 Anishirr ba nggo a kuma ku vu Yesu na
gri ma kuma ni iko i Kayafa, ankpye unkpi
abikye wa, nu nggo abitsarr na are ba na
akikre anishirr ba ku nggurr bi. 58 I Biturr
di ga ba nu ugo kremu ku kri na akpla ka
iko i ankpye unkpi abikye wa. Na ku ji so na
abi gbye iko ba ba, wre ku ka hi inkindirr yi
nggo a ta na ni Yesu ku.

59 Ankpinkpye abikye ba na ankpinkpye
abi Akaba anu Yahuda ba a so zha anishirr
shishemi nggo ta ni ki imu ni itu ima yi, wre
ba a bu vu ma tsi ngu. 60 Na si hi anko ayirr
mi hen. Nu nggo anishirr shishemi a gru
huzzu ku bre are mi ni itu ima yi, aba na, na
na chankarr.
Ni ikikre yi, anishirr aha ngga a mirri nga
ni rẹ are, 61 di, "Ugo uwanggo wa à da di uwa
se nu ukyekye ku turr Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku hre na vu ku me ni ivi itarr."
62 Ankpye unkpi abikye wa à gru kri ki kri
na zhi Yesu di, "Ùwà si ta sa ba hen? Ùwà
sama ni inkindirr ida na are ka nggo a so bre
surr ku ùwà?" 63 I Yesu so gbangbami.
U ankpye unkpi abikye wa re na ku zizo
di, "Ingga barr ùwà ni isa i Abachi uni
so sese wa, da ki inta, ùwà yo su Kristi,
Uvuvurr a Abachi wa."
64 I Yesu à ddu ma di, "Nâ ta si nggo ùwà
da. Ingga so da ki imba we, bazhi ziza kuma
ni ichi, imba ta hi Uvuvurr a Unushirr ni so
nu ungo ri ku Abachi ukyekye wa, ni ta hi
ma so nga zhi na akpa ka unkplassu ka!"
65 Nggo ankpye unkpi abikye wa à wo ure
ukuma na nga ankru ama ka hre na da di,
"Kye, à re nâ ta si uwa nggo à si Abachi! Inta
si ta zha iwo inkindirr numa zhi nu undurr
ku zizo hen! Imba mi wo ure undanda
ku nggo a da ni itu i Abachi! 66 Imba kye
kinggi?"
Aba da di, "A la ure, a ta ttu."
67 Anishirr ba nggo a kri nabo a ddu
antinte surr ku Yesu na ashishi na hlo ma
na ankpu ango. Abanu ba hlo ma, 68 na da
di, "Tsarr inta du ùwà si uni kpa are, Kristi.
Da ki inta undurr wa nggo a nggurr ùwà!"

Biturr à da du uwa si hi Yesu hen
(Marrku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

69 Nggo Biturr so na akpla ka iko i Ankpye
Unkpi Abikye wa, uva ugarr unuma à gru
nga na ba ni da di, "Uwa mi à di ga Yesu a
anu Galili wa."
70 Uwa kisa na ashishi ambarr ka di,
"Ingga si hi inkindirr ima nggo uwa so da
hen."
71 Na gru huzzu kukri na anko akpla wa.
Uva numa ku hi ma nabo na da ku anishirr
ba di, "Ugo nggo wa a di ga Yesu anu
Nazareti wa."
72 I Biturr kisa zizo di, "Ingga shi ki imba
azhi, ingga si hi ma hen!"
73 A sha so ntsɨ, anishirr ba nggo a kri
nabo a gru nga ni Biturr ku ni ddu ma di, "A
si jiji mu, ùwà si uyirr nu umi ku anishirr
ba nggo a di ga ugo nggo, ure umuwa ku u
tsarr inta di ùwà zhi nu Galili!"
74 I Biturr à ddu ba di, "Ingga shi azhi di
ingga so da ure ujiji! Abachi bu na ki ingga
inkindirr indanda nggo ingga ti se na ba!
Ingga si hi ugo wama hen!"
Mre agba wa tu. 75 I Biturr ssu hi ida yi,
nggo Yesu à da ku di, "Ùwà ta kisa du ùwà
si hi ingga hen ki inkpu itarr bari agba wa
taka tu." Mre i Biturr à gru huzzu ku yì
kpokpomi na ábì.

27

A gri Yesu na kuma nu Bilatu ku
(Marrku 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32)

1 Ni igambre, ankpinkpye abikye ba wemi
na akikre anishirr ba a nggurr bi na kpanye
di a bu ngu Yesu. 2 Na lo ma na ache gri na
kuma, ku nu Bilatu, ugona anu Roma wa.

Ittu i Yahuda yi
(Indu 1:18-19)

3 Nggo Yahuda, uni vu ma rẹ ba wa à hi di
a kpanye di a ta ngu Yesu, isisurr vri ma,
uwa à vu azurrfa iso tarr ku à gri ga ku
ankpinkpye abikye ba na akikre anishirr ba.
4 Na ku ddu ba di, "Ingga la ure, ni ba ugo
nggo, nggo à si na inkindirr hen i ni imba!"
Aba da di, "Ima si vri ki inta hen. Uwama
si ikye imuwa mu!"
5 U Yahuda ka inklo yi ta yo ba ni imimi
yi nu Uki ku Ibarr ku na ka share, ku klo itu
ima, na ttu.
6 Ankpinkpye abikye ba a ba inklo yi na
da di, "Uwanggo si inklo i ayiyi, are amunta
ka a si kpanye inta bu ka yi yo na abubo a
zu inklo wa nu uki ku ibarr ku hen." 7 Na
re bi, na ba inklo yi ku re abubo nu ugo uni
me impirr wa ku, na ka wa ki abubo a zzu
abichirr. 8 Ima yo du ba so di yo unto ukuma
di "Unto ku Ayiyi" nga na ari. 9 Meme nggo
ure ku nggo Irrimiya uni kpa are wa à da u
su ure ujiji di, "A ba azurrfa iso tarr ka, nggo
ani Israila ba a da di aba ta ni ni itu i Yesu
nggo, 10 a gri ku re abubo nu uni me impirr
wa ku, nâ ta si nggo Atiko wa à da ki ingga
nggo."

Bilatu ku so zhi Yesu are
(Marrku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38)

11 Nggo a gri Yesu na nga na agẹ ka ugona
wa, uwa zhi Yesu di, “Uwa yo su uttu a anu
Yahuda wa?”
Yesu kpanye ku di, “Nâ ta si nggo ùwà
da.”
12 Ankpinkpye abikye ba na akikre an-
ishirr ba a bre are ka nggo a da di a na surr
ku, uwa si sa ba hen. 13 U Bilatu à zhi ma
di, “Ùwà si wo aseki ka nggo a so bre ni itu
imuwa yi hen?” 14 I Yesu so ngbangbami, na
si da inkindirr iyirr mi hen. Inkindirr ima
yi i du ugona wa à ku ayisurr kakami.

A di a bu ngu Yesu
(Marrku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohana 18:39—19:16)

15 Bazhi ni ikuchi yi mu, azhibarr a Iga i
Ivu Sarr wa a ti ma, ugona wa à di du ba
ttu unushirr uyirr nggo a harr ttungo ku
anishirr. 16 Ni ivi ima yi ugo numa à kri ni
iharr, a hi ma kakami di a si ni di tto itsi,
isa ima yi ri Barraba. 17 Nggo anishirr ba a
nggurr bi, i Bilatu à zhi ba di, “Ingga bu ttu
unggonggo ttungo ki imba? Ugo wa nggo
a ri Barraba, ka Yesu wa nggo a yo ma di
Kristi?” 18 Bilatu à zhi ba are angga ka na
hi kakami di ankpinkpye ba nggo a vu Yesu
gri nga ku, nggo a ki ishishi mu i Yesu yi.
19 Nggo Bilatu à so ni imburr inkpi i bre
amu yi, ayamba ama wa à tu ba ni da ku di:
“Ddu ango amuwa huzzu ni itu i ugo nggo.
Ugo wa sama ni ila. Ingga i ki iha nu ula
undanda kakami ni itu ima yi ni ibittu ari.”
20 Ankpinkpye abikye ba na akikre an-
ishirr ba a turr anishirr ba di a bu da ku
Bilatu di a bu ttu Barraba nggo ttungo ba,
na ngu Yesu.
21 U Bilatu zhi anishirr ba zizo di, “Ingga
bu ttu uwatanggo ttungo ki imba nu umi ku
anishirr aha angga ba?”
Aba du vo di, “Barraba!”
22 Bilatu zhi ba di, “Ni bu na Yesu wa nggo
ri Kristi wa kingginggi?”
Aba da wemi di, “Kpa ma nu unkunkurr!”
23 U Bilatu zhi ba di, “À la anggi?”
Aba a du hantu kakami mri imẹmẹ yi di,
“Kpa ma nu unkunkurr!”
24 Nggo Bilatu à hi di uwa sama ni
inkindirr ina zizo, na kru di a ta gru tsi
kputtu, na du ba gri ku amasirr, na kpa wa
a ngla ango ama ka na ashishi ka anishirr
ba, na da di, “Ingga sama nu ungo na ayiyi
a unushirr wanggo. Uwama à si undu umba
mu!”
25 Anishirr ba wemi a du nu ukorr uyirr
di, “Du ayiyi ama wa a so na atu amunta na
amumarr amunta!”
26 U Bilatu ttu Barraba a ttungo ba, na du
ba a hlo Yesu, na ba ma nu ba gri kuma ku
kpa ngu.

Abi ta iku ba a sarr Yesu
(Marrku 15:16-20; Yohana 19:2-3)

27 Abi ta iku bu ugona ba a gri Yesu na rri
kuma na ando a ugona wa, na kuma ku harr
ma yo na atsutsu ndo ni inkpu abi ta iku ba.
28 Na ttu ankru ama ka glo ku, na ku ba ankru
anuma asisarr ni surr ku. 29 Na ru intto ki
anzɨ ni ttu ku ni itu, na ba unflankurr ku
izirr ni nga ku nu ungo ri ki uttu, na so kuttu
na sarr ma di, “Uttu anu Yahuda wa bu so
sese!” 30 A na meme na bu sarr antinte surr
ma, na kpa unflankurr ku nu ungo umaku
ka nggurr ma ni itu ankpu shishemi. 31 Nggo
a sarr ma kre, na ttu ankru ka glo ku na surr
ku ankru ama ka. Na gri ma huzzu ta ku kpa
ngu.

A kpa Yesu nu unkunkru
(Marrku 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

32 Nggo a so huzzu ni igbu wa, na ma nu
ugo numa ku anu Sirrene a yo ma di Sima,
abi ta iku ba a nga ma nggangga du ma à kpa
ku Yesu unkunkurr ku. 33 Na nga nu unto
unuma ku nggo a yo ku di Goligota (Unto
Ku Ukpahe Itu). 34 Nabo yo, abi ta iku ba a
nu Yesu* ahi a rɨ kpakpa. Nggo Yesu à vu wa
la kye, na kà. 35 Aba kpa ma nu unkunkurr
ku, na turr kye ku ni kpa na ga iki isurr
ima yi a ga. 36 Ni ikikre yi, na ku so gbye
ma. 37 Na charr ikpala ima yi a klo ku ni
itu i unkunkurr yi di, “UWANGGO YO À SI
YESU, UTTU A ANU YAHUDA WA.” 38 Abi ta
iku ba a kpa abayi abanu aha ndo ni Yesu
ku, uyirr nu ungo ri, u uyirr nu ungo mla.
39 Anishirr ba nggo so zirr na anko a kye Yesu
na kpanye na atu na marr ma 40 di, “Uwa
yo bre ba du ùwà ta hlo Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku nggarr ni ta vu ku me ni ivi itarr!
Ùwà ti da du ùwà su Uvuvurr a Abachi, ùwà
bu kpa itu muwa ttungo ni ji nu unkunkurr
ku di inta kye!”

* 27:34 Ahi a rɨ kpakpa: Ka bu a si ahi wa nggo a di surr ankpri ahun ka nggo a di ngu ukpa ku unushirr, uwa à si wo ivri hen.

41 Ankpinkpye abikye ba, na abitsarr na
are ba, na akikre anishirr ba a da ku na mẹ
meme di, 42 "A hi ikpa abanu mu ttungo, na
si hi ikpa itu ima ttungo hen? A si si uwa
yo su uttu a anu Israila wa hen? A ti ji nu
unkunkurr ku nggo ku ziza, inta ta kpanye
nu ure ku umaku! 43 A kpanye na Abachi ku
na di yo itu ima ki Uvuvurr a Abachi. Abachi
à ti kpanye na ku, uwa bu ttu ma ji ziza!"
44 Abayi ba nggo a kpa ba ndo na ku mi a
marr ma meme.

Ittu i Yesu yi

(Marrku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

45 Na azhi na atsutsu, abubo wa à nggurr
ibwu kago, ku ma ni ikarrfe itarr i azhi. 46 Ni
ikarrfe itarr yi, i Yesu à bwu angu à yì di,
"Eloyi, Eloyi, lama sabachtani?" nggo si
di, "Abachi amungga, Abachi amungga, a si
anggi mu du ùwà kà ingga du?"

47 Anishirr abanu ba nggo a kri nabo na
wo ma na da di, "À so yo Iliya!"

48 Mre uyirr ambarr wa à kru hanhan mi
kuma ku ba usoso à yo nu ususa ahi na gri
ni lo ni itu i unflankurr ná nà hun kuma ku
Yesu di a bu so. 49 Abanu ba so da di, "Du ma
di inta so ni kye ka bu Iliya ta nga ni ttu ma
ji!"

50 Mre i Yesu nggarr à yi zizo, na ttu.

51 Upri nkru ku† nggo u di klo nu Uki
Unkpi ku barr Abachi ku u nggarr ki anga
uha ba, zhi na atu ji nga na achi ka. Imimi
yi i battu, angbinta ka a nggarr. 52 Abe ka a
bwu, anishirr abanu abi ga Abachi nggo a ka
kɨ ba a tasi. 53 Na ssuzzu na abe ka. Nu ugo
ku nggo Yesu à tasi, aba mirri kuma nu umi
ku ìgbù ni wre ku, anishirr shishemi a hi ba.

54 Ankpye a abi ta iku wa na abi ta iku
ba nggo a so gbye Yesu a hi abubo wa ni
battu yi na aseki ka nggo a la we, isisu ki
ba kakami, aba da di, "Ugo nggo wa à si
Uvuvurr a Abachi jiji!"

55 Amba shishemi nggo a so ga Yesu zhi nu
Galili na di zi ma undu ku, a kri gbagbamu,
na so kye. 56 Nu umi umbarr ku nabo a si anu
Maryamu nggo zhi nu igbu nu Magadala,
tuku Maryamu ayirr a Yakubu tuku Isuhu,
ndo na ayamba a Zabadi wa nggo à si ayirr
a Yakubu tuku Yohana.

Izzu i Yesu yi

(Marrku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

57 Ni ingbahru ima yi, u ugo numa, a yo
ma di Isuhu, nggo à se nu ungo kakami na
si anu Arrimatiya à nga. Uwa mi a su uyirr
nu umi ku abiga Yesu ba. 58 À rri kuma nu
Bilatu ku, ku barr ma iku i Yesu yi. Bilatu
kpanye ku di a bu ku ba yi a nu ma. 59 Nggo
Isuhu a kpa iku yi, na nga ni nyarr yi nu upri
inkru ku nggo a di nyarr iku na ku, 60 na gri
iku yi ku zzu ni ibe ima ihẹhẹ yi, nggo a ya yi
na ankɨ ingbinta wa. Na nyi ampu ingbinta
wa nggo a si yarr a nga ni ttu angu ankonki
ka ibe ka, na share. 61 Maryamu nggo zhi nu
Magadala ndo ni Maryamu unuma wa, a so
nabo na so kye kuma ni ibe yi.

Abi gbye ibe ba

62 Na azhibarr a uha wa, uwa si Azhibarr
a Isu a anu Yahuda wa, nggo su nu ugo
Azhibarr a issubi wa, u ankpinkpye abikye
ba na anu Farrisi ba a ku nggurr bi nu Bilatu
ku 63 na da di, "Ankpye, inta ssu hi anuma
ngga ni itu i uni imu wanggo wa à ni di si
tsitsirr na di da ba di, 'Ingga taka tasi nu ugo
ku ivi itarr.' 64 Ni ima yo, uwa bu ni abi ta iku
du ba ku gbye ibe ima yi ki ivi itarr di inta
kye, wre ku abiga ma ba a bu si ku ttu iku
yi na ku bre ku anishirr di à tasi hen. I imu
ima yi ta mri i mẹmẹ yi."

65 Bilatu à da ba di, "Imba ku du ba a gbye
ibe inggi yi kakami nâ ta si nggo imba hi."
66 Aba kuma ku hu ibe yi kago na du abi gbye
ba hun so na yi na so gbye.

28

Itasi i Yesu yi

(Marrku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

1 Nu ugo ku Azhibarr a Isu wa, nggo
ambre ka azhibarr a imẹmẹ ka a so nggarr
ni igbu, i Maryamu nggo zhi nu Magadala
tuku Maryamu unuma wa, à gru da aba ta
ku kye ibe yi.

2 Mre imimi yi i gru battu kakami. Unitu
a Abachi wa ji zhi nu unkplassu, na kuma ni
ibe yi ku ngi ingbinta yi glo na hun so na yi.
3 Ashishi ka unitu ka a so la nzarrnzarr zzu
ingẹ, ankru ka si akikla pyarr. 4 Isisu ki abi

† 27:51 Upri nkru: Upri nkru ku harr abubo Ankpi Kakami wa ki nanka anuma ka na Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

gbye ibe ba nggo a hi unitu wa, aba a wri
kpakpa na kuhre kurr zzu aku mu.
5 Unitu wa re na amba ba ba di, “Imba
si kru isisu hen. Ingga hi imba i so zha
Yesu yo, nggo a kpa ma. 6 A si se ni inggya
hen. A ka tasi ba, nâ ta si nggo a da. Zirr
nga ni inggya ni kye unto ku nggo a yo ma.
7 Narrma ku da ku abiga ba di, ‘A ka tasi ni
ibe yi ba, na so ku ki imba ichi kuma nu
Galili, imba ta ku hi ma nabo!’ Kye ingga
i ka da ki imba ba.”
8 Amba ba kru ki kru share ni ibe yi, ni
isisu ni inyarr, na kru ko ida ku abiga ma
ba. 9 Mre Yesu ma na ba na anko na chi ba di,
“Ingga chi imba yi.” Aba ku vu ma na aza na
gbyarr ku asa. 10 Yesu ddu ba di, “Si ki isisu
hen. Kuma ku da ku amuya amungga ba di
a bu kuma nu Galili. Nabo yo aba ta ku hi
ingga.”

Ure ku abi gbye ibe ba

11 Nggo amba ba so ga anko wa, abi ta iku
ba nggo a di gbye ibe yi a mirri kuma nu umi
ìgbù ku, ku so bre ku ankpinkpye abikye
ba inkindirr yi nggo ila we. 12 Ankpinkpye
abikye ba na akikre anishirr ba a nggurr bi
na ssu anko wa nggo abi gbye ibe ba si ta bre
ku anishirr ure ukuma hen. Na yo ba na ga
ba inklo shishemi 13 di, “Imba da ku anishirr
ba di, ‘Abiga ma aba yo a kuma ku ba iku yi
ni ibittu nggo inta so kurr ina.’ 14 Ugona wa
ti wo ure ukuma, inta ta kri ki imba nu ugo,
di imba si hi inkindirr ni itu yi hen. Imba ta
sama ni ivri ni itu i ire yi.” 15 Abi gbye ba a
kpa inklo yi nà ná nâ ta si nggo a da ba di a
bu da. Uwama yo su ure ku nggo ani Yahuda
ba so da ku nga zizami.

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma ba

(Marrku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

16 Abiga ma awurr na ayirr ba a kuma nu
Galili, ni igbre wa nggo Yesu a da ba di a bu
kakuma. 17 Aba a hi ma, na kuttu, na gbyarr
ku asa. Ni ihi ma ima yi mi, abanu ba se na
asusurr aha. 18 Yesu chi kuma na ba na ddu
ba di, “A ni ingga ukyekye we nu unkplassu
tuku ni imimi. 19 Ni ima yo, imba bu kuma
na anishirr bi ingbingbru ba ba ni ku na ba
ki abiga amungga. Abangga ba nggo ti kpa
ure mungga ku, imba zzu ba na amasirr ni
isa i Aki yi, tuku i Uvuvurr yi tuku Izhi i
Iwre yi, 20 ni tsarr ba du ba na aseki ka wemi
nggo ingga i da ki imba. Kye, ingga ta di
so ni imba ba ttuttumi, ka ku ma ni ikikre
i ingbingbru yi.”

Ure ku wre ku nggo
Marrku
à charr
Ure ku mẹ̱mẹ̱

A si Marrku nggo isa ima numa yi i ri Yohana Marrku, uwa yo à charr ungbamvu unggo ku. A si si uyirr nu umi ku abiga Yesu awurr na aha ba hen. Anu Bulu tuku Barrnaba a gri ma ki uni zi ba nu uzirr ku bre ure ku Abachi umbarr ku mẹ̱mẹ̱ ku *(Indu 13:13)* A kpanye di are ka nggo Marrku à charr ka a vu ka zhi na are ka Yesu ka nggo Biturr uni ko na angu a Yesu wa à di bre ku anishirr kago nggo. A zzu na ti Marrku yo a si ungbamvu ku mẹ̱mẹ̱ ku nggo a charr nggo. A charr aseki ka ikagri ka nggo Yesu à na ka nu ungbamvu unggo ku mri angbamvu ka are ka wre anuma ka. A si charr ingri i Yesu yi nu umi hen, na kuchi charr izzu Yesu na amasirr yi mu tuku undu umaku mu.

Marrku à charr ure umaku wre ku a bu nu abiga ba nu Roma ukyekye, na bu du ba a hi di Yesu yo à si Kristi (Mezaya). Marrku à tsarr krizhizhi mi di Yesu Kristi à si uvuvurr iko na su Uvuvurr a Abachi jiji mu *(10:45).* A nggurr ungbamvu ku ttu ni ittu tuku igru ni ibe i Yesu yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Yohana uni zzu na amasirr wa tuku izzu na amasirr i Yesu yi *1:1-13*
Undu ku Yesu ku nu Galili *1:14—9:50*
Ikuma nu Urushalima yi tuku i mirri na angu ankonki ka igbu ka *10:1—11:25*
Ivri nu umi igbu ku *11:27—12:44*
Are ka nggo abi kpa are ba a da di a so nga ni ichi *13:1-37*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *14:1—16:20*

Yohana uni zzu anishirr na amasirr wa à ssu anko wa bi
(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

1 Uwanggo yo su Ure ku wre ku ni itu i
Yesu Kristi, Uvuvurr a Abachi wa.
2 Ure ku wre ku na ase ka kuchi ka nggo
Ishaya, uni kpa are ka Abachi wa à charr da
di Abachi da di,
"Ingga ta tu unitu mungga wa
du ma kụchi ku bi ssu anko wa bi ku
uwa."*
3 "Undurr so du na ankpuji,
'Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na wa ki ntto nggo a taka ni wre ku
uzirr!' "†
4 Unitu wa a si Yohana ni di zzu anishirr
na amasirr. À di zirr na ankpuji, na di zzu
anishirr ba na amasirr, na tsarr ba da di,
"Imba du ila ure imba yi, ni du ba zzu imba
na amasirr. Abachi ta nggurr ila ure imba
yi zhi ki imba." 5 Anishirr shishemi a nga
zhi na anga ka nu Yahudiya, na abanu a
zhi nu umi igbu ku Urushalima. A nga ni
wo ure ku Yohana ku, na da ila ure imbarr
yi, uwa zzu ba na amasirr ni inyi nu Joda.
6 Yohana a di surr ankru ka nggo a na ka ni
infunfu i alakurrmi, na lo upri unggakpa na
anklampi. A di ta ìzì na di rẹ̱ utu ku anisso.
7 A di tsarr anishirr ba da di: "Undurr numa
à so nga nu ugo mungga. A mri ingga
kakami. Izhizhi i anggakpaza ima yi mi,
ingga si ma ni ku klo ni ddu ka hen. 8 Ingga
zzu imba na amasirr, uwa ta ka ni zzu imba
ni Izhi Iwre i Abachi yi."

Izzu na amasirr tuku itsarr
Yesu kye yi
(Matiyu 3:13—4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

9 A si ni ivi ima yo i Yesu à nga zhi ni igbu
nu Nazareti, na anga ka Galili ka, i Yohana
nga ni zzu ma na amasirr ni inyi nu Joda
wa. 10 Kakayirr, Yesu à so huzzu zhi nu umi
ka amasirr ku, na hi unkplassu ku u bwu.
A hi Izhi Iwre i Abachi yi nga ni so ku nu
ukpa, ni izzu na sa anddu. 11 Aba wo ukorr
zhi nu unkplassu da di, "Ùwà yo su Uvuvurr
mungga wa nggo ingga kpanye nu ùwà ku.
Izhi mungga yi i nyarr nu ùwà ku kakami."
12 Kakayirr i, Izhi Iwre i Abachi yi nga ni
du ma rri ko na ankpuji. 13 Nabo yo, uwa ku
so ki ivi iso inẹ̱ (40), ndo ni ininazzu i ijiji.
Nabo yo, Isheta à ku tsarr ma kye. Abitu ba
Abachi ba ku so zi ma.

Yesu à yo abiga bi mẹ̱mẹ̱ ba
(Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

14 A vu Yohana ku ttu nu uki, ni ivi ima yi
nggo Yesu à kuma nu Galili, ku so tsarr Ure
ku wre ku Abachi ku. 15 A ddu ba di, "Ivi yi i
nga ba. Ittu i Abachi yi i si ywhiywhirr mi.

* 1:2 Kye zizo Malachi 3:1. † 1:3 Kye zizo Ishaya 40:3.

Imba kasarr ni ila ure imba yi, ni kpanye nu
Ure ku wre ku!"
16 A ti ta so vu sarr nu unddu inyi ku Galili
ku, na hi anishirr aha bi vu ikikla, Sima tuku
Andoro uzayirr wa, a so ta azhizhi ki vu
ikikla ni inyi wa. 17 Yesu à yo ba na ddu ba
di, "Imba ga ingga yi, ni di ingga tsarr imba
nggo imba ta gri anishirr nga ni ingga ku
nâ ta si nggo imba di vɨ ikikla yi." 18 A wo
meme, kakayirr, na du azhizhi ambarr ka,
na ga ma.
19 Na ti sha zirr a ko ntsɨ na hi amuya aha
abanu, Yakubu tuku Yohana, amumarr bu
Zabadi a so nu umi ku uddu umbarr ku, na
so na azhizhi ambarr ka ssubi. 20 Kakayirr,
Yesu à ti sa ashishi na ba, na yo ba, aba wo
na ka aki ambarr wa Zabadi du ndo na amirr
iko abu undu ba na ga Yesu.

Yesu à han izhi ndanda huzzu ku ugo numa
(Luka 4:31-37)

21 Yesu na abiga ma ba, a nga nu Ka-
panahu. Na Asabarr,‡ Azhibarr a Isu anu
Yahuda wa, Yesu à rri ko ku so tsarr nu uki
ki issubi ku. 22 Anishirr ba wo ma. Ayisurr
ambarr wa jaku ni itsarr ima yi. À si tsarr
ba, nâ ta si itsarr i abitsarr are ba hen. A
so tsarr ba kyekye mi zzu nâ ta si uwa nggo
sa akikye nu ure wa. 23 Nggo a se nu uki ki
issubi ku, ugo numa a se ni izhi ndanda na
nggarr angu yi da di, 24 "Yesu anu Nazareti,
uwa zha angginggi ni inta ba? Uwa nga
ingu inta mu? Ingga hi uwa. Uwa yo su Uni
wre wa nggo zhi na Abachi ku!"
25 Yesu a nggarr ito ni izhi ndanda yi ku,
da di, "Ttu angu muwa! Huzzu ku ugo wa
nu ukpa!" 26 Izhi ndanda yi i mri ugo wa, ni
du ma wri kpakpa, ni nggarr iyi, ni huzzu
kuma.
27 Anishirr ba wemi nggo a kri nabo a
ku ayisurr. Na so zhi ikpa ambarr, da di,
"Uwama sa angginggi? Uwanggo a si itsarr
ihẹhẹ mu? Ugo wanggo a se nu ukyekye ki
re ki izhi ndanda, i wo ma!" 28 Nabo yo, ure
ku Yesu ku bwa kago hanhan mi na anga ka
Galili ka.

Yesu du abi vri ba wre
(Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Yesu na abiga ma ba ndo ni Yakubu tuku
Yohana huzzu nu uki ki issubi ku, na kuma
ni iko ini Sima tuku Andoro. 30 Ukpa ku
ayimbarr a Sima wa u nggurr ssu. Nggo a
ti mirri aba da ku Yesu ivri ima yi. 31 Yesu
rri ko na ku, na ko ku vu ma nu ungo, na gɨ
ma gru. Ivri yi du ma, uwa a gru na zzu ba
ila.
32 Ni ingbahru ima yi, azhi wa a ji ba na
klo gbo, aba gri ku Yesu abi lo na abi izhi
ndanda. 33 Anishirr shishemi abu Kapanahu
ba shishemi a nga ni kri na akpla ka iko ka.
34 Yesu du anishirr ba nggo a se ni ilolo yi
na nkanka a wre, na han anazhi ndanda yi
huzzu ku anishirr shishemi nu ukpa. Na si
kpanye di anazhi ndanda ba bu da inkindirr
hen nu nggo aba mi a hi ma.

Itsarr i Yesu nu Galili
(Luka 4:42-44)

35 Ni igambre bwu, nggo abubo wa ni ko
su wriwri, Yesu gru huzzu ni iko yi na ko ku
so barr nu unto ku nggo su ywi. 36 Sima na
akpukpambarr ba a gru huzzu ku di zha ma.
37 Nggo a ko ku hi ma, na da ku di, "Anishirr
ba namri a ko zha uwa."
38 Yesu ddu ba di, "Di inta kuma ni igbu
numa yi meme, di ingga ki itu mungga ku
tsarr ba ure ku Abachi ku nabo. Ima yo gri
ingga nga." 39 Yesu na abiga ma ba di zirr
kago ni igbu i Galili yi. Uwa ku di tsarr ba
na aki ka issubi ka na di han anazhi ndanda
huzzu ba.

Yesu adu uni lo ishi a wre
(Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)

40 Uni lo ishi numa nga ni Yesu ku, na ni
kuttu na agbuzzu na barr ma di, "Uwa ti
kpanye, uwa di ingga wre."
41 Itito i ti Yesu na ku. Yesu ti ungo sa na
ku na di, "Ingga kpanye. Uwa bi wre!" 42 Ishi
yi huzzu keke, uwa wre.
43-44 Yesu gba ku utu kakami di, "Si da
ku undurr inkindirr hen. Kuma ku tsarr
unikye wa ukpa muwa ku. Uwa ti hi du ùwà
wre, uwa bu ni Abachi aseki ka nggo Musa
à da di, uni lo ishi ta wre, uwa bu ni ka, na
du anishirr bu hi du ùwà à wre ba." Na du
ma kuma. 45 Nggo ugo wa huzzu na so bre ku
anishirr kago ankonki. Ima yo du Yesu à si
rri ko nu umi igbu ku na du anishirr hi ma
hen. Na ku di so ni into inggi nggo su ywi

‡ 1:21 Asabarr, Azhibarr a Isu anu Yahuda wa: Azhibarr wa nggo anu Yahuda ba ku di barr Abachi nggo. Uwa yo sa azhibarr wa nggo a ttu wa na da ku anu Yahuda ba di a bu ka bi so su na wa, na so barr Abachi. A di bre azhibarr ambarr wa zhi na anza a ingbahru nu Ungo Kywi ku kre na azhibarr Isati ni ingbahru.

mi. Anishirr ba zha ma ku hi na di kuma na ku.

2

Yesu a du ugo ni ttu ga anga yirr wa wre
(Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)

1 A ki ivi numa ntsɨ, Yesu kanga nu Ka-
panahu, anishirr ba a wo kago da a se ni
iko. 2 Anishirr shishemi a gru ni ttu ma zu
nu umi uki na ssu harr anko wa ke na abi ka
mi anko a mirri ko na ku a sama. Yesu a so
bre ba ure ku Abachi. 3 Nggo, Yesu a ni so
bre ba ure ku, anishirr anẹ, a ba ugo numa
nggo ukpa ku u ttu ywi, na nga na ku di a
bu ni du ma wre. 4 Nggo, anishirr ba a kri
shishemi na harr anko wa, aba si hi unto ki
gri ma na rri ko hen. Aba hun ni ituki yi na
ngri anchirr ka nu unto ku nggo Yesu à so,
na to uni vri wa nu utakpa ku ji nga ni inkla
yi nggo Yesu à se. 5 Nu nggo Yesu a kye iyo
isisurr imbarr yi na ku, na da ku uni vri wa
di, "Uzumu, ingga nggurr ila ure muwa yi
zhi ku uwa."
6 Abitsarr nu ungbamvu ku are ku, a se
nabo, na so ta amarr ni isisurr imbarr yi da
di, 7 "Ugo nggo à da sa angginggi meme? A
re ndanda mi ni itu yi Abachi! Unggonggo
ka nggurr ila ure i anishirr zhi ba. A sa
Abachi yo na kpa ma."
8 Kakayirr, Yesu a hi ni izhi ma yi
inkindirr inggi nggo a so ta amarr ni itu
yi, na zhi ba di, "Sa angginggi di imba ri
amarr ka ma meme? 9 Uwatanggo tsɨ ki
imba, ingga bu da ku ugo uni lo wa di, 'A
nggurr ila ure muwa yi zhi ku ùwà,' ka ingga
bu da ku, 'Gru! Ba abubo a ikurr amuwa,
ni kuma?' 10 Ingga ta tsarr imba di, Ingga,
Uvuvurr a Unushirr, ingga se nu ukyekye ni
ingbingbru yi ki nggurr ila ure zhi." Na da
ku ugo wa nggo ukpa ku ttu wa di, 11 "Ingga
da ku uwa, gru. Chi abubo a ikurr amuwa
ni kuma ni iko!" 12 Na ashishi ambarr ka,
ugo wa gru kri, na chi abubo a ikurr wa, na
narr kuma. Ayisurr ku ba wemi. Aba gru ko
gbyarr ku Abachi asa na da di, "Inta nise hi
inkindirr numa ma mi!"

Yesu à yo Levi
(Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-33)

13 Yesu à kakuma zizo nu unddu inyi nu
Galili wa. Anishirr ba a ddu na nga na ku.
Uwa gru ko tsarr ba. 14 A ti ta ko sarr ko, na
hi uni kpa inklo imimi numa, nggo a yo ma
di, Levi, uvuvurr a Alifiyo, uwa rri so nu uki
ku undu umaku. Yesu yo ma di, "Ga mi!"
Levi gru ga Yesu.
15 A sha so ntsɨ, Yesu gru kuma ni iko yi
Levi, ku so ri inkindirr. Abi kpa inklo imimi
ba na abi kà ikpa ure ku Musa ku, a so ma
mi ni Yesu na abiga ma ba, na so ri ma mi
nu unto uyirr. 16 Anu Farrisi banu nu nggo a
sa abitsarr ba nu ungbamvu ku are ku. A hi
nu nggo Yesu à so na so ri na abi kà ikpa ure
ku Musa ku na abi kpa inklo imimi ba; na
zhi abiga ma ba di, "Angginggi du ma ri na
abi kpa inklo imimi ba na ndanda anishirr
angga ba?"
17 Nu nggo Yesu wo ba ni zhi yi, na da
ba di, "anishirr akyekye a si di zha unahun
hen, a sa abi lo ngga di zha unahun. Ingga
si nga nye i yo abi sa ni ila ure hen, ingga
nga nye i yo andanda ba yo, du ba a kasarr
ni ila ure imbarr yi."

Izhi ni ivu angu gri
(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

18 Azhibarr numa nggo abiga bi Yohana
uni zzu na amasirr wa na anu Farrisi ba a
so vu angu. A banu nga ni zhi Yesu di, "A
sa angginggi abiga bi Yohana uni zzu na
amasirr wa na abiga ba anu Farrisi ba di vu
angu gri, abiga amuwa ba si di vu angu gri
hen?"
19 Yesu ddu ba di, "Imba kye, i ka wre
ikpikpa i uni hru ayamba hẹhẹ bi so ni iyo?
I ka si wre meme hen uwa ta ni so na ba.
20 Azhibarr wa so nga nggo a ta ka ni ba uni
garr hẹhẹ wa glo na ba, aba ta ka vu angu.
21 "Unggonggo ka ba upri inkru uhẹhẹ
warr sa na ankru kuku? Undurr wanggo
nggo ta na meme, nggo a ti ngla ankru ka
upri hẹhẹ ku, ta gbu nga glo, ingahre ima
yi ta kri na imẹmẹ yi. 22 Anishirr si di ba
ahi ahẹhẹ kasurr nu unggakpa ku zu ahi
ukuku hen. Uwanggo nggo a ti na meme,
ahi ahẹhẹ wa ta tsi unggakpa ukuku ku
nggarr na kuhre, unggakpa ku u ta sama nu
undu. Meme nggo, a ta surr ahi ahẹhẹ nu
unggakpa ku zu ahi uhẹhẹ, aba aha mi ta
kurr zizi."

Yesu nggo sa Atiko a Azhibarr a Isu wa
(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

23 Asa Azhibarr a Isu anu Yahuda wa, nggo
Yesu a so zirr ni izzuzzu i ikiri, abiga ma ba

a se na ku, na gru so ngu ingbingbi ikiri yi
ta. [24] Anu Farrisi ba da ku Yesu di, “Kye, iba
munta yi si kpanye ni inkindirr yi, nggo abi
bre amuwa ba a so na undu na Azhibarr a
Isu anu Yahuda wa hen.”
[25] Yesu ddu ba di, “Ingga hi imba ka bre
ba nggo uttu Doda na anishirr ama ba a na,
nu nggo iyo yi ki ba nggo. [26] Doda à ko ku
rri nu uki ku Abachi ku, na ri unfonfo wa
nggo a gri nga ni Iburr i nggurr bi yi Abachi
yi. (Inkindirr ma yi i si meme na attuttu
wa nggo Abiyata nggo à su ankpye unkpi
abikye anishirr ba Abachi ba.) Ni iba munta
yi unikye yo na nkpama di ri ashiki kama. U
Doda ri ka na tsu nu abiga ma ba du ba kpa
ri meme.”
[27] Ni ikre ire yi, Yesu da ba di, “Abachi a
na Azhibarr a Isu wa ku unushirr yo, na si
na unushirr nggo ku Azhibarr a Isu wa hen.
[28] Ingga, Uvuvurr a Unushirr, Ingga yo sa
Atiko a Azhibarr a Isu wa.”

3

Ugo nu unka ungo wa a wre
(Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

[1] Yesu ka rri ko na ba nu uki ki issubi ku
zizo. Ugo numa nggo su nu unka ungo a se
nu umi uki ku. [2] Uwa sa Azhibarr a Isu anu
Yahuda wa. Anishirr banu rri kri na ko gbye
ma, da a ti ka na inkindirr numa aba ka nu
ma ila, na so kye girr mi, di à ta gru du ungo
ku u wre ku ugo wa na azhibarr a isu anu
Yahuda wa. [3] Yesu yo ugo nu unka ungo wa
di, “Gru nga ni ichi.”
[4] Yesu zhi anishirr ba di, “Are ka Musa
ka di inta bu na angginggi na Azhibarr
a Isu wa? Di inta bu na uzizi, ka inta
bu na umimi? Di inta bu du unushirr so
tsitsirr, ka inta bu ngɨ anishirr?” Aba so
ngbangbami na si sa ku hen.
[5] Yesu ki unfu, na kye ba. Itito ki ma ni
ikri itu ambarr yi. Uwa kasarr na ddu ugo
uni vri wa di, “Na ungo ku!” Ugo wa na ku,
u wre ku zizo. [6] Anu Farrisi ba na anishirr ba
Hirridu* ba huzzu ku ssubi na ábì, nggo aba
ta na na ngu Yesu.

Akpa anishirr di ga Yesu
(Matiyu 12:15-21)

[7] Yesu na abiga ma ba gru so ji kuma nu
unddu inyi ku akpa anishirr di ga ba. Akpa
anishirr gru zhi na anga ka Galili, abanu na
anga ka Yahudiya, [8] nu Urushalima, na anga
ka Idumiya, na anga ka inyi nu Joda, na anga
ka igbu Taya tuku Sido. A gru shishemi
na nga ni Yesu ku, da aba ta ni wo na kye
inkindirr yi nggo, aba si di wo da a di na
nggo. [9] Nggo a kye anishirr ba kri garrza
na da ku abiga ma ba du a bi gri ku uwa
uddu, du ku anishirr ta ma uwa. [10] A du abi
vri shishemi wre, abi vri banu ba ni ko nga
ngɨ nga mu, na ko zha anko nggo aba ka ka
ungo sa na ku. [11] Ttuttumi abangga ba nggo
se na anazhi ndanda a rri so ba nu ukpa a ti
hi ma, aba di jaku ni imimi na agẹ ka Yesu,
na di ttu iyi hantu di, “Uwa yo su Uvuvurr
Abachi wa.” [12] Yesu gba ki izhi ndanda yi utu
di i bu si di ba uwa da ku anishirr undurr du
uwa su unggonggo hen.

Yesu hla awurr na aha ba
(Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

[13] Yesu hun kuma ni igbre numa na yo
anishirr ba nggo uwa kpanye na ba na du
ba hun ga ma. [14] Uwa ku hla nu umi ambarr
ku awurr na aha ba, nggo a yo ba ki abi
ko na angu. Na da ba di, “Ingga hla imba
di imba taka bu se ni ingga ku, ni di ingga
bu tu imba ko na anishirr ba nu ure ku
Abachi ki iso sese ku. [15] Ingga ta nu imba
ukyekye ki han izhi ndanda.” [16] Abangga
ba yo sa asa a anishirr awurr na aha ba
nggo Yesu hla ba: Sima nggo Yesu yo ma
ki Biturr, [17] Yakubu tuku uzayirr wa Yohana,
amumarr ba Zabadi, nggo Yesu yo ba di
Bonaji, (anishirr bi ingẹ.) [18] Andoro tuku
Filibu, u Batolomi, u Matiyu, u Toma, u
Yakubu uvuvurr a Alifiyo, Tadawo, tuku
Sima, nggo à se na amarr ka ako ambarr ka.
[19] U Judasi Iskariyoti, nggo vu Yesu nu ba tsi
ngu nggo.

Yesu tu uttu ani inkindirr wa
(Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)

[20] Yesu ko kuma ni iko, anishirr ba bi nga
na ku zizo. Nggo Yesu na abiga ma ba si hi
unto ki ji so na ri ikiri hen. [21] Nggo amla ma
ba wo na gru nga da aba nga nye vu ma gri
kuma ni iko di, “Itu yi gbuddu ku!”
[22] Abitsarr are ba nggo nga zhi nu
Urushalima da di, “Da su Isheta, nggo a yo
ma di, Belzebulu, uttu ani inkindirr yi nggo
nu ma ukyekye ki han izhi ndanda yi.”

* 3:6 Anishirr ba Hirridu: Anishirr abanu nggo a di ga Hirridu na abi iko ama ba.

23 Yesu yo ba chinga nu ukpa uma na da
ba assurre numa, na zhi ba di, “Isheta di han
Isheta? 24 Ìgbù wa nggo ti ga ki na nkanka na
so tsi ni ikpa, a ta kre. 25 Iko inggi nggo ti ga
ki na nkanka ni so tsi ni ikpa i si di kri hen.
26 Ittu yi Isheta ti ga ki na nkanka ni so tsi ni
ikpa i si ta kri hen, i ta jaku ni kre. 27 Unayi
ti ta rri ni iko yi unushirr ukyekye, uwa ta
ku vu ma lo zu bari, na ki ayi ka. 28 Ingga so
da ki imba ure ujiji, a ta nggurr zhi ku abi
ila ure, na abangga ba nggo da are andanda
ni itu yi Abachi. 29 Abachi si ta nggurr zhi ku
unushirr wa nggo ti da ure undanda ni itu
yi Izhi Iwre yi Abachi yi hen, ila ure ima yi i
so sese ni itu ima.”
30 Inkindirr yi nggo Yesu da ba meme,
nggo abanu ba da da à se ni izhi ndanda.

Ayirr na amuyirr bi Yesu
(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

31 Ayirr a Yesu ndo na amuyirr ba gru nga
na ku. Na ni kukri na abi ka iko ka nggo a
so, na tu ba rri ko na ku nu umi iko ku da
abangga kri yo ma na ábì. 32 Akpa anishirr
wa nggo rri so na ku, a da ku di, “Ayirr
muwa ndo na amuyirr muwa so yo uwa na
ábì.”
33 Yesu zhi ba di, “Unggonggo sa ayirr
mungga na abata ngga sa amuyirr mungga
ba?”
34 Yesu kakye anishirr ba nggo so ka ma yo
na atsutsu, na tsarr ba di, “Kye yi abangga
ba yo sa ana ayirr na amuyirr mungga ba!
35 Undurr wa nggo ti na inkindirr yi nggo
Abachi mungga da di a bu na yi, uwa yo a
su uzayirr nu uvayirr na ayirr mungga wa.”

4

Assurre a uni ttu ikiri wa
(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

1 Yesu gru ko ku so tsarr anishirr ba zizo
nu unddu inyi ku Galili. Nggo a ni ko tsarr
ba, akpukpa anishirr ddu na nga na ku,
uwa gru rri so nu uddu ku. Aba turr ku
chi rri ntsɨ na amasirr wa. Anishirr ba
wemi kri nu unddu inyi ku. 2 Uwa tsarr
ba aseki shishemi na assurre, na da ba ni
itsarr ima yi di: 3 “Wo yi! Uni do numa
nggo huzzu ko ttu ingbingbiki. 4 Na so hì,
inuma yi ba kuhre na anko. Aminche ta
yi ri. 5 Ingbingbi ikiri numa yi kuhre na
abubo angbinta nggo imimi yi si ntsɨmi, ni
zzu hanhan mi, nu nggo imimi su tsɨ mi.
6 Nu nggo azhi wa ssu na tu aywi wa. Nggo
izhizhi yi imbarr yi iso fafami, i kru ni kɨ.
7 Ingbingbi ikiri numa yi kusurr ni intto,
nu nggo i to nggo intto yi turr yi, i si hru
ni na ingbingbi hen. 8 Ingbingbi ki numa
yi kusurr nu ubobo imimi, ni zzu, ni furr
korrmi, ni surr ingbingbi shishemi. Ibanu
iso ititarr (30), ibanu iso ititani (60), ibanu
ba ayiyirr yiyirr (100).”
9 Ni ikikre yi uwa da ba di, “Wo yi,
uwanggo nggo ti se na atu ka iwo ure uwa
bu wo.”

Inkindirr yi nggo i du
Yesu da assurre wa
(Matiyu 13:10-23; Luka 8:9-15)

10 Nggo Yesu se na ankpa ma, abanu nggo
a kri na so wo ma, a nga na ku ndo na awurr
na aha ba, di a bu da ku aba inkpi i assurre
yi. 11 Yesu a da ba di, “Abachi tsarr imba yo
anazhi ba ittu i ima yi. Abanu ba nggo a zhi
na ábì, a so wo su assurre mu, 12 da,
“ ‘Aba ta kye, na kye, na si ta hi zizi hen.
Na ta shirr atu, na shirr atu, na si ta vu
inkpi inkindirr gri hen.
A ti hi na wo, aba taka ko na Abachi ku, uwa
ta nggurr ila ure imbarr yi zhi ba!’*
”
13 Yesu zhi ba di, “Imba di imba si hi
inkpi i assurre wanggo wa hen? Imba ta na
kingginggi ni ka hi inkpi i assurre numa?
14 Ingbingbi ikiri nggo uni ttu wa ku ttu yi
nggo, iyo su ure ku Abachi ku. 15 Anishirr
banu a si nâ ta su ingbingbi ikiri yi nggo i
kuhre na anko. Nu nggo a wo ure ku, Isheta
ka ku kpa ku glo na ba. 16 Anishirr banu
a se nâ si ingbingbi ikiri nggo kusurr na
ahan. A ti wo ure ku Abachi ku, aba kpa na
ango aha na nyarr. 17 Ure ku sa ni injinja ni
isisurr imbarr yi, nu nggo iha ti ki ka a ti
karr ba ni itu yi ure ku Abachi ku, aba di
ba ta yo hanhan mi. 18 Abanu ba zizo a se
nâ si ingbingbi ikiri yi nggo kuhre ni intto,
abama wo ure ku Abachi ku, 19 amarr ambarr
ka se kakami ni zha aseki ka ingbingbru ka
mu, ni izha ashiki, na ba ingbingbru ni itu,
di yi rri ba ni isisurr ni turr ure ku Abachi ku
huzzu, aba si surr ingbingbi hen. 20 Abanu
ba ngga si nâ ta si ingbingbi ikiri yi nggo
kuhre nu ubobo imimi. Aba yo wo ure ku na
kpa ku gri, na surr ingbingbi - abanu ba iso

* 4:12 Kye zizo Ishaya 6:9-10.

titarr (30), abanu ba iso ititani (60), abanu ayiyirr yiyirr (100)."

Assurre a ingba nu uru
(Luka 8:16-18)

21 Yesu kuchi ni bre ba are ka di, "Imba ka hi undurr unggonggo ka yo uru ni ingba nu uru na ba agbugba ttu ma, ka na ba ma yo na aza ka agudu? Na si ba ma sa na adida du ma la kago ni iko yi hen. 22 Inkindirr yi nggo a ti na yi sharri a ta gri yi huzzu nga na ábì. Inkindirr yi nggo a ta ttu yi zu aba ta bwu yi zu ndende. 23 Undurr wa nggo ta se na atu ka wo ure, uwama wo!"

24 "Imba shirr atu yi. Agbugba wa nggo imba di tsarr ku abanu na wa, Abachi taka ni tsarr ssu ki imba pwi na wa na kuhre awuwa. 25 Undurr wanggo nggo ta se ni inkindirr kakami, aba ta tsu surr ku. Uwanggo nggo se na yi ntsɨmi aba ta kpa ivi ntsɨ ima yi nu unuma."

Itsarr ni tu i ittu i Abachi yi:

1. Assurre a ikiri yi nggo furr

26 Yesu kuchi ni bre ba are ka zizo di, "Ittu i Abachi yi i zzu nâ ta su unushirr nggo hi ibibi ikiri ni ila ima. 27 Na azhi ni ibittu uwa si hi nggo ikiri na ni so furr hen. 28 Imimi iyo du ikiri zzu ni so furr ni hurr ni surr ingbingbi. Ni imɛ̨mɛ̨, ikiri di kri ahwi, ni na atakpu, ni hurr ane, ni hurr, ni surr ingbingbi. 29 Nu nggo uga ku ti nggarr, ikiri yi i ki iwri wri ba, atakye wa ta ku han yi a ssu zu."

2. Assurre a ingbingbi mosita
(Matiyu 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)

30 Yesu à ddu ba di, "Inta ta da di ittu i Abachi yi i si kingginggi? Inta ka tsarr yi kye na assurre atanggo a ta ma? 31 Ittu yi Abachi yi zzu nâ ta si ingbingbi unkunkurr numa nggi a yo yi du mosita, iyo si ivintsɨ nu umi ki ingbingbi inkinkurr yi ingbingbru yi nggo a di ttu yi. 32 Uwa di zzu na furr ki unkunkurr unkpi mri inkpu inkinkurr yi. Nu di na inggingga shishemi aminu ni di so na na ako ni issu ima yi."

33 Yesu di da ba are ama ka na assurre mu, na so di na undu na anko ka nggo a ta vu gri. 34 Ttuttumi uwa di tsarr anishirr na assurre. Nggo uwa ti ka ki na anga yirr, uwa vu ku bre hre ku abiga ma ba.

Yesu du unddunddu ku ji kurr
(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Ni ingbahru yi azhibarr ama wa, Yesu da ku abiga ma ba di, "Di inta kucha kuma nu ugugarr inyi numa ku." 36 Abiga ma ba du anishirr ba, na rri ni Yesu ku nu uddu ku na gru ko kuma. Nggo iddu numa mi se nu umi ki inyi ku. 37 Nu nggo a ni se nu umi inyi ku, unddunddu go kakami, nu vu amasirr ki ywhiywhirr ssu nu uddu ku. 38 Yesu so kurr ina nu ugo ku uddu ku, na sa itu ima yi na angbanja iki. Abiga ma ba si ma, na da ku di, "Unitsarr, i si ta vri ku uwa hen nggo inta ti kɨ ziza?"

39 Yesu kasi na gru kri, na nggarr ito nu unddunddu ku di, "Ba ttungo!" Na ddu amasirr wa di, "Kukri!" Unddunddu ku kukri, inyi wa ji kurr ywi.

40 Yesu kasarr na zhi ba di, "Imba kru isisu ngginggi kakami meme? Zizami, imba nise kpanye ni ingga ku ni isisurr imba yi?"

41 Isisu i ki ba kakami, aba gru so zhi ikpa di, "Uwanggo su unggonggo, nu nggo unddunddu na amasirr mi a wo ma?"

5

Yesu adu uni ku anazhi ndanda wa wre
(Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)

1 Yesu na abiga ama ba, a cha kako nu ugugarr inyi numa ku, na anga ka nu Gerrasa. 2 Nggo Yesu ti ta ko ji nu uddu ku, na kuma nu ugo numa nggo se ni izhi ndanda, na kru na nga na ku. 3 Ugo wa se ni izhi ndanda na di so na abe. Undurr sama nggo ka vu ma zu na lo ma na achiche. 4 Ankpa shishemi a di lo ma aza na ango ttuttumi, uwa di tsɨ ache ka hre na mɨ ankpu inklo hre na aza ka. A su ukyekye ku nggo undurr ka si vu ma zu hen. 5 Na azhi ni ibittu uwa di so zirr na abe ka na agbre ka, na so di hantu na di nggarr ukpa umaku na angbinta ka.

6 A kri gbagbamu na hi Yesu, na kru nga ni jaku ku na agbuzzu ni imimi, 7 na nggarr iyi hantu di, "Yesu, Uvuvurr a Abachi Unkpi Kakami wa, ùwà zha angginggi ni ingga ku? Ingga barr ùwà ni isa i Abachi si tsutsarr ingga hen!" 8 A da meme nu nggo, Yesu nggarr ito, ni izhi ndanda yi ku di, "Izhi ndanda huzzu nu ugo nggo ku!"

9 Yesu zhi ma di, "Isa muwa yi i ri unggonggo?" Uwa da ku di, "Isa mungga yi i

* 5:9 Akpa: Di a si shishemi. Akpa, na abi ta iku bu Roma ba ka ma aniru ukrɨ kywi (5,000).

rri ‘Akpa.’* Inta kri shishemi.” 10 Izhi yi gri
ibarr di a bu si han aba huzzu ko ta anko
hen.
11 Na ko na meme anikpama ba kri ri
gagami na ba, nu unddu igbre ku nabo.
12 Anazhi ba barr Yesu di, “Turr inta ko na
anikpama ba di inta ku rri so na aba.” 13 Yesu
kpanye ba. Izhi ndanda yi i huzzu ku rri ku
anikpama ba. Akpa anikpama ba ama ukrɨ
uha (2,000) mu na kru ji na agbugbo ka ku
kusurr ni inyi wa, na so amasirr wa na kɨ.
14 Abi ho anikpama ba kru ko nu umi
igbu tuku izzuzzu, ku bre ku anishirr ure
kuma. Anishirr ba huzzu shishemi ta ku
kye inkindirr yi nggo i la. 15 Anishirr bi na
nga ni Yesu ku, na ku hi ugo wa nggo izhi
ndanda yi i rri so ku nu ukpa nggo. Uwa so
na amarr ama ka kanga ku zizi, na so surr
angbanja iki. Isisu ki ba na ku. 16 Abangga ba
nggo ku hi inkindirr ima yi ko ku so da ku
anishirr inkindirr inggi nggo la nu ugo ni
izhi ndanda wa, ni inkindirr yi nggo la na
anikpama ba ba. 17 Anishirr ba gru so barr
Yesu di a bu du anga ambarr ka.
18 Yesu ti ta ko rri nu uddu ku, ugo wa
nggo a han ku izhi ndanda yi huzzu, à barr
ma du uwa ta ga ma. 19 Yesu kisa na ddu
ma di, “Kuma ni iko na anishirr muwa ba,
ku da ba inkindirr inggi nggo Abachi na ku
uwa, ni itito yi inggi nggo Abachi se na yi ni
itu muwa nggo.” 20 Ugo wa kuma, na ku di
zirr kago, na ku di bre ba ure ku na anga ka
nggo a yo ka di Dekapoli,† nggo si di “Igbu
iwurr.” Anishirr ba namri wo na so vu angu
yo gri.

Yesu adu ayamba ni di ji ayiyi wa a wre, u uva a Jarru wa tasi
(Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)

21 Nggo Yesu cha ko nu ugugarr inyi numa
ku nggo a zhi. Nu ugugarr kuma, akpa
anishirr bi na nga na ku. 22 Ugo numa nggo a
yo ma du Jarru, uyirr nu umi ku ankpinkpye
ba nu uki ki issubi ku, a ku nggurr surr, na
sa ashishi ni Yesu ku, na jaku ku na aza. 23 Na
barr ma lolo, “Uva mungga nggo ta ko ttu.
Ga mi ni ku sa ungo muwa ku na ku, du ma
wre na so ki ingga.” 24 Yesu gru ga ma.
Akpa anishirr ko ga Yesu na harr ma hi
harr na anga ka aha mi. 25 Ayamba numa
nggo se nabo, nggo di ji ayiyi kakami ki ase
awurr na aha (12). 26 Nggo abi fu shishemi a
ka fu ma chankarr ba. Uwa ka vu iki ima yi
re nu ba tsatsarr ba, hi du uwa ta wre mu,
inkindirr yi so kaki ndanda mu, ttuttumi.
27 Uwa wo ure ni itu i Yesu na sha aza nga na
anishirr ba nu ugo ki Yesu, na sa ungo na
ankru ka Yesu ka. 28 Na ta amarr ni isisurr
ima di, “Ingga ti sa ungo na ankru ama ka,
ingga ta wre.” 29 A ti ki ungo ku sa na ankru
ka, ayiyi wa kukri keke. Uwa hi nu ukpa
umaku du uwa wre ni ivri ima yi ba.
30 Keke Yesu hi du ukyekye ki ifu umaku u
sha huzzu na ku. Uwa ka kye anishirr ba, na
zhi ba di, “Unggonggo sa ungo na a ankru
mungga ka?”
31 Abiga ama ba ddu ma di, “Uwa hi nu
nggo anishirr ttu uwa, ni ka zhi anggi mu,
du unggonggo sa ungo ni ingga ku?”
32 Yesu so kye kago du uwa ta hi undurr
uwanggo nggo a sa ungo na ankru ka.
33 Ayamba wa hi inkindirr inggi nggo ila ku,
na gru huzzu, ni ku ayisurr ni isisu, ni kuttu
ku na aza, na da ku inkindirr yi nggo ila na
ku tsatsarr. 34 Yesu ddu ma di, “Uva mu iyo
isisurr muwa inggi ni ingga ku du uwa wre.
Kuma ni isisurr muwa iyirr, uwa wre ni ivri
muwa yi ba.”
35 Nggo Yesu ni ko re na ku, abitu zhi ni
iko i Jarru, ankpye nu uki ki issubi ku, a nga
ni da ku di, “Uva mi wa a ka ttu ba, si so
tsutsarr unitsarr wanggo gbami hen.”
36 Yesu wo, na si kpanye ba hen, na ddu
ugo wa di, “Si di isisu ki uwa hen, yo isisurr
muwa yi ni ingga ku mre.”
37 Yesu si kpanye na du akpa anishirr ga
ma zizo hen, na du anu Biturr, ni Yakubu,
nu Yohana uwa uzayirr Yakubu. 38 A ti ko
rri ni iko i Jarru, Yesu hi anishirr ba ni so
kadada, na so yi na ba azhittu hantu. 39 Yesu
mirri ko ku zhi ba di, “ikada imba yi i si i
angginggi? Imba so yi angginggi? Uva wa
si ttu hen, a so kurr si ina mu.” 40 Aba gru
so sarr ma. Uwa han ba huzzu, na yo aki wa
tuku ayirr a uva ni ttu wa, na abiga ma ba
atarr mi, na rri ko nu uki ku nggo uva wa
kurr. 41 Yesu vu uva wa nu ungo na ddu ma
di, “Talita, kumi!” (nggo si di, “Uva, ingga
du uwa bi gru!”) 42 Uva wa nggo, a se na ase
awurr na aha (12), tudo gru kri na zirr kago
nu umi ku uki ku. Anishirr ba nggo a rri kri

† 5:20 Dekapoli: Nggo si di “Ìgbù Iwurr.” Ni irrirri i Girrki a ri “Dekapoli.” Inkla ima i si ku amasirr a kri ni inkla iyirr a Galili wa na anza ambre. Ni ikuchi yi, ìgbù iwurr nggi i di se nabo.

ni Yesu ku, a hi inkindirr yi nggo ila, na kye
na vu angu gri. [43] Yesu gba ba utu da bi si bre
ku anishirr hen, na da ba da bi nu ma ila ri.

6

A kà Yesu anu Nazareti
(Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

[1] Yesu na abiga ama ba a gru na anga
kama, na kakuma nu Nazareti, ako ambarr
ka, nggo à furr. [2] Na Azhibarr a Isu anu
Yahuda wa, uwa gru ku so tsarr ba nu uki ki
issubi ku. Akpa anishirr nggo wo ma na so
vu angu yo mre, na so zhi di kye bari, "Ugo
nggo wa kpa aseki kama nu momonggo?
Unggonggo nu ma ihi ima yi, na du ma so na
iki yi ikagri ma mi? [3] A si su unitarr wanggo
yo hen, uvuvurr a Maryamu wa? A si su
uzayirr a Yakubu, Isuhu, nu Yahuda tuku
Sima hen? A si sa amuyirr ama ba yo so ni
inta ba ni igbu wanggo hen?" Aba vri isisu
na ku kakami, na ka iwo ma.
[4] Yesu ddu ba di, "A di kye uni kpa are a
Abachi ssu nu ungo na ábì. Na di ka iwo
uni kpa are a Abachi ni igbu ama, amuyirr
na amla ma, ni iko imbarr." [5] Yesu si na
inkindirr ikagri nabo hen, nggo a sa ungo
yo na anishirr abi vri abanu ba ntsɨ, aba
wre. [6] Ayisurr ku ba, ni ika iyo isisurr imbarr
yi.

Yesu atu abiga ma
awurr na aha ba
(Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu huzzu ko ku so tsarr ba ni igbu igaga
yi nabo. [7] Yesu a yo awurr na aha ba zu, na
so tu ba na ahaha, na nu ba ukyekye ki han
izhi ndanda huzzu. [8] Yesu nggurr ba di a
bu gri unflankurr ki ka ungo yo, na si gri
ila, na ambu, na bi si gri azo na ambu ka
inkinkru imbarr yi hen. [9] Yesu da ba di a
bu surr anggakpaza na si gri inkinkru ki iha
hen. [10] Iko yi nggo imba ta rri, imba ta so
nabo yo ma na azhibarr wa nggo imba ta ka
du igbu wa. [11] Imba ta ko ni igbu wa nggo a
si kpa imba hen, na si ta wo ure ki imba ku
hen, imba bi hɨ ihurr yi na anggakpaza ka
imba ka surr ba ni kuma, ni du uwama su
ba ure ki ikye.
[12] Aba huzzu ko ku so bre ku anishirr ure
ku Abachi ku da abi du ila ure imbarr yi.
[13] Na han izhi ndanda huzzu shishemi, na ka
anye surr ku abi vri ba ni itu, na du ba a wre.

Ittu i Yohana uni zzu na amasirr
(Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

[14] Nggo uttu Hirridu wo aseki ka nggo
Yesu so na ka. Nu nggo anishirr ba hi isa
i Yesu kago ni ingbingbru yi we. Abanu so
da di, "Yohana uni zzu anishirr wa yo tasi,
ima yo du ma se nu ukyekye ki na iki ikagri
yi."
[15] Abanu kye da si Iliya* uni kpa are
Abachi wa.
Abanu da, "A si uni kpa are Abachi numa
nu umi ku abi kpa are ba Abachi abi ng-
bangba ba."
[16] Nu nggo, uttu Hirridu wo ure ku ma na
da di, "Yohana wanggo nggo ingga ttu ku
itu nggo, uwa yo tasi."
[17] Uwa bumbri Hirridu wama yo du abi lo
ukpa ba vu Yohana ku harr ku nu uki, na di
Hirridiya, ayamba ama bu nyarr. Hirridiya,
ayamba a uzayirr ungbangba Filibu nggo ni
ko so tsitsirr Hirridu ku kpa ku ayamba ama
wa. [18] Yohana ku ddu Hirridu di, "A si ila ure
ùwà bi kpa ayamba a uzumbirr ki ayamba
muwa!" [19] Hirridiya, gri Yohana ni isisurr na
so zha anko a ingu ma, na si hi anko wa mu
hen, nggo Hirridu si kpanye hen. [20] Hirridu
kye Yohana ssu nu ungo kakami. Nggo a hi
da a su unushirr uzizi a Abachi nggo Izhi
Iwre i Abachi iso ku nu ukpa, na du ba gri
ko ku ttu to mi. A di zharr iwo ma ttuttumi.
Ivri ima yi su nu nggo a ta wo ma i isisurr
ima yi di vri kakami.
[21] Ni ikikre yi, Hirridiya hi anko wa nggo
a di zha wa, na azhibarr a ingri a uttu
Hirridu wa. Nggo a na iga, ankpinkpye
ba bi so na ku, na ankpinkpye bi ta iku
ba, na ankpinkpye anishirr nu Galili. [22] Nu
nggo, uva a Hirridiya wa a rri na atsutsu
ka anishirr na rro. Irro ima yi su ku uttu
Hirridu ni ikpikpa ima yi isisurr.
Uttu wa ddu uva wa di, "Da ki ingga
inkindirr yi nggo uwa zha yi, ingga ta nu
uwa na yi." [23] Na da na shi azhi di, "Da ki
ingga inkindirr yi nggo ùwà zha yi, ingga
ta nu ùwà na yi, ka ingga ti ta nggarr ittu
mungga yi mi narrnarr, ni nu ùwà anga yirr
wa."
[24] Uva wa kru huzzu ko ku zhi ayirr wa,
"Ingga bi barr ma angginggi?"
Ayirr wa da ku di, "Itu i Yohana uni zzu
anishirr na amasirr."

* 6:15 Kye zizo 1 Atuttu 17.

25 Kakayirr, uva wa kru kako nu uttu wa ku
ni ibarr ima yi, “Zizami, ingga zha du ùwà
bu ni ingga itu i Yohana uni zzu na amasirr
yi na agbugba.”
26 Ure kuma di isisurr i uttu yi i vri
kakami. Uwa su nu nggo à ka shi azhi na
ankẹ ka ikpikpa ima yi ba, na si kpanye na
re ure hen. 27 Mre ankpa yirr uttu wa tu uni
ta iku numa wa nu ure di a bu ku gri ku uwa
itu i Yohana. Ugo wa kuma, na ku sarr itu
i Yohana yi nu uki ki harr ku, 28 na gri itu yi
na nga na agbugba wa, ni ka nu uva wa. Uva
wa kpa yi ga ku ayirr wa. 29 Nu nggo, abiga
bu Yohana ba wo ure kuma na ni ba iku yi
ku zzu.

Yesu ho anishirr ukrɨ ukywi
(Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

30 Nu nggo, abi ko na angu abu Yesu ba
akanga zhi ni itu yi, na ni harr Yesu yo
na atsutsu na so bre ku, inkindirr yi nggo
aba ku na, ni itsarr yi nggo aba ku tsarr.
31 Anishirr shishemi abi na so ko ni Yesu
ku, abanu so kakuma, na du Yesu na abiga
ma ba a si hi anko i ri inkindirr hen. Uwa
Yesu ka ddu ba di, “Di inta huzzu ko nu
unto ku nggo inta ta ku so, ni di inta ku ttu
unddunddu.”
32 Meme, aba gru rri nu uddu ku, na so ko
nu unto ku nggo u su ywiywimi. 33 Akpukpa
anishirr nggo hi ba ni so kuma yi, na hi da
sa aba yo, na gru zhi ni igbu yi nu kukru ku
gye ba ichi nu unto ku nggo a so kuma wa.
34 Nggo Yesu ta ji na hi akpa anishirr wa, itito
ki ma na ba. Ima yo di, a na zzu aminta ba
nggo sama nu uni ka ba. Mre na gru so tsarr
ba aseki shishemi.
35 Nu nggo, azhi wa so ku, abiga ma ba
da ku di, “Azhi wa so ku, inta kri nu unto
ku nggo ako sama. 36 Du anishirr ba kuma
ni izzuzzu igaga, ni igbu igaga yi ku re
inkindirr i ri na ba.”
37 Yesu da ba di, “Imba nu ba inkindirr
iri.”
Aba da ku di, “E-e! Ila inggi nggo inta
ta nu anishirr angga ba, ka si inklo mu
shishemi, nggo i ka han unushirr uda ki
ihwa itandarr?”
38 Yesu zhi ba zizo, “Imba se na
ankpinkpri unfonfo abirr? Ku klo kye.”
Nu nggo a ku kye ka na ni da ku di,
“Ankpinkpri unfonfo akywi ni ikikla iha.”
39 Yesu da ku abiga ma ba, di a bu du
anishirr ba ga so na ankla na ankla na agiga
assussu ka. 40 Anishirr ba wo na ga so na
ankla ka, abanu ayiyirr yiyirr abanu iso
ikywi kywi. 41 Yesu kpa ankpinkpri unfonfo
akywi ka ni ikikla iha yi, na kye hun ko
nu unkplassu, na nyarr ku Abachi. Na mɨ
ankpinkpri ka nu abiga ma ba, di a bu kpa
ga ku anishirr ba, na ga ba ikikla yi kye
ma. 42 Anishirr ba ri shi na ka du. 43 Abiga
ma ba vu imbimbru ankpinkpri unfonfo yi
ni ikikla yi ki isisa iwurr ni iha. 44 Aniru
ba nggo a se ni iri ima yi, a su ukrɨ ukywi
(5,000).

Yesu zirr na atu ka amasirr
(Matiyu 14:22-23; Yohana 6:15-21)

45 Ankpu yirr, Yesu da ku abiga ma di a bu
rri nu uddu ku, na bi kuchi ko nu ugugarr
inyi numa ku nu Betsada. Yesu di inkpu
anishirr yi kuma. 46 Nu nggo a yo ba na anko
na hun ko ku ibarr ni igbre wa.
47 Ni ingbahru nggo, abiga ma ba nu uddu
ku a ka ku rri na atsutsu inyi ka ba, Yesu ni
kri ni imimi na ankpa ma. 48 A kri ni igbre
wa na so hi abiga ma ba ni so darr uddu
ku chankarr, nggo unddunddu ku nga na ba
narrnarr nu so turr ba ka ko nu ugo. Uwa si
ni gambre nggo agba a imẹmẹ wa a tu ba,
uwa gru so kuma na ba na so zirr na atu ka
amasirr ka, na ta ko nggarr ba. 49 Nggo aba
hi ma ni so zirr na atu ka amasirr ka, na kye
da su uzhi mu, na hantu. 50 Aba wemi hi ma
na ki isisu.
Yesu re na ba di, “Imba vu isisurr, si kru
isisu hen. A si ingga.” 51 Na rri na ba nu
uddu ku. Unddunddu ku kukri ywi. Abiga
ma ba ku ayisurr. 52 Nggo a si hi inkpi yi
unfonfo wa nggo nu anishirr ba du ba ri
hen, inkindirr ima yi i ji ba ukpa. Ni du aba
si kye ure umaku hi hen.

Yesu du abu lolo ba
a wre nu Genesareti
(Matiyu 14:34-36)

53 Nu nggo, a cha inyi wa kre, na rri nu
Genesareti, na ka uddu ku hirr nabo. 54 Nu
nggo, a huzzu nu uddu ku, anishirr ba kye
Yesu hi keke. 55 Na kru kago na anga kama
ka, ku di gri abi vri ba nu utakpa na nga na
ku. 56 Unto ku nggo Yesu ti kuma, ni igbu
itsitsa yi, ni inkpinkpi yi, tuku ni izzuzzu yi,
anishirr di vu abi vri ba na ko nu udu, na
ku di barr ma di a bu du ba sa ungo nu utu

ankru umaku. Abangga ba nggo ti sa ungo
na ka, aba di wre.

7

Iba i anu Farrisi
(Matiyu 15:1-9)

1 Ni ivi numa, nggo a na iga i, anu Farrisi
ba a nga ndo na abanu abitsarr na Are ka bi
iga ka, a nga zhi nu Urushalima, na nga ni
ssubi nu Yesu ku. 2 Nggo na hi abiga ma ba,
a so ri ila na ankizhi* ka mi. Na si ngla ango
ka hen, nâ ta su nggo anu Yahuda ba di na.
3 (Anu Yahuda ba, na anu Farrisi ba wemi, a
si di ri ila sama ni ngla ango hen. A di ga iba
i atiti imbarr yi kakami. 4 A si di ri ila nggo
a ti nga zhi nu udu hen, nggo a ti nga zhi
nu udu aba ta ni mɨ amasirr nu ukpa. Na di
ga iba yi ngla ango yi ni i ngla igbigba yi, ni
itsa, na ampirri, na aseki atsitsa ka).
5 Ni ima yo, anu Farrisi ba na abitsarr Are
ba a zhi Yesu di, "Angginggi da abiga muwa
ba a si ga iba i atiti yi hen? Na di ri ila na
ankizhi, sa ni ngla ango."
6 Yesu ddu ba di, "Inkindirr yi nggo Ishaya
a da na atu a imba si jiji, imba sa anishirr abi
na aseki wre ku anishirr a bu hi ba! Nggo a
charr da di,
" 'Anishirr angga ba a ga ingga na angu
gigyemi,
isisurr ambarr yi i ta anko ni ingga ku.
7 A so ga ingga gigyemi,
itsarr imbarr yi sa are ka anishirr, na
si su ure ku Abachi hen.'†
8 Imba ka Are ka Abachi ka, zu na anga yirr,
ni ga iba i anishirr."
9 Yesu a ddu ba di, "Imba se na anko zizi
ka ka Are ka Abachi ka wre ki imba bu ga iba
imba yi. 10 Nggo Musa a charr da di, 'Uwa bu
kru isisu i aki tuku ayirr muwa. Undurr a ti
da inkindirr indanda ni itu ati ama wa, ka
ayirr ama, aba bi ngu ma.' 11 Imba di tsarr
du, undurr numa ti se ni inkindirr yi nggo
à ta zi ati tuku ayirr, na da di, 'Ashi! Inkini
inggi yi su Kobani‡' (i si i Abachi mu.) 12 Ida
ima yi, i tsarr du ùwà si ta zi ati tuku ayirr
muwa hen. 13 Imba so di tsarr amumarr
amba ba iba imba yi, ni nggurr ugo yo ure
ku Abachi ku. A si si ima yo na ankpa ma
hen, aseki banu se nggo imba so di na ka
meme."

Aseki ka nggo na unushirr
ki undanda
(Matiyu 15:10-20)

14 Yesu yo anishirr ba zizo, na da ba di,
"Imba bi shirr ki ingga atu wemi yi, ni bi hi.
15 Inkindirr sama nggo ka rri nu umi ine ku
unushirr ni na ma ki ndanda. Inkini nggo
di huzzu ni isisurr i unushirr, ima yo di na
unushirr ki ndanda na Abachi ku. [16 Wo yi,
undurr wa nggo a se na utu ka iwo, uwa bu
wo."]
17 Nggo Yesu a du akpa anishirr wa, na gru
ni i ssubi yi, na rri ko ni iko, abiga ma ba
ko ku zhi ma, inkpi i assurre wa nggo a da
ba na ku. 18 Uwa a zhi ba di, "Imba mi si
hi ankpi yi abanu ka hen? Imba mi si kye
hi meme hen? Inkini sama nggo ka mirri
ku unushirr ni ine ni na ma ki ndanda na
Abachi? 19 Inkini ima yi si rri ko ku ni isisurr
hen, irri ko ku si ni ine mu, a si meme yo
nggo a ta ja yi huzzu." (Are ka nggo Yesu a
da ba, a tsarr ba di ikiri i si zizi pempe).
20 Yesu da ba di, "Inkini inggi nggo di
huzzu zhi ni isisurr i unushirr, ima yo di
na unushirr ki ndanda na Abachi ku. 21 Zhi
nu umi ki isisurr i unushirr amarr ndanda
a di huzzu, na ka ma ki umimi, uni zha
amba tuku uni zha aniru, unayi, nu uni ngɨ
anishirr, 22 ni ittu ashishi, ni na awurr, ni
imu, ni izharr inkindirr, ni issu, amparr, gɨ
itu, urrurru. 23 Aseki ndanda angga ka wemi,
a di huzzu zhi nu umi ki isisurr i unushirr,
na di na ma ki ndanda na Abachi ku."

Ukyekye ku ayamba wa nggo a si su anu
Yahuda hen
(Matiyu 15:21-28)

24 Yesu gru nu Galili, na kuma ywhiywhirr
ni igbu nu Taya tuku Sido. Na ko ku rri ko
ni iko numa, di a bu si hi uwa hen, na si hi
unto ki isharri hen. 25 Ayamba numa nggo,
uva uvutsa ama a se ni izhi ndanda, uwa wo
inkindirr yi nggo Yesu so na, na gru horr mi
nga na ku, na ni jaku ku na aza. 26 Ayamba
wa a su anu Girrki. A su unichirr mu, na si
su anu Yahuda hen. A ngri ma nu Fonisiya
nggo su na anga ka Sirriya. A nga ni barr

* 7:2 Ankizhi: Inkindirr inggi yi nggo itsarr i Musa yi i da di a ka si gri ku Abachi na yi hen. † 7:7 Kye zizo Ishaya 29:13. ‡ 7:11 Kobani: Kobani si di inggi yi si i Abachi mu. Anu Farrisi ba na undu nu ure kuma wre ba bu kà izi akiki ambarr. A kye i wre sha aba bu zu inklo ni iru ambarr a Uki ku ibarr ku, nggo a ta di zi abi iha ba.

Yesu da bi ku han izhi ndanda yi glo ku uva
ma wa.
27 Yesu a ddu ayamba wa di, “Du amumarr
ba a ri kuchi. I si ta wre a bi ba ila yi
amumarr yi ta yo ku amiyo hen.”
28 Ayamba wa a kpanye di, “E-e, Akikye, ka
amiyo ba nggo di kurr na aza ki imburr ka a
di ri imbimbru ila amumarr yi.”
29 Yesu da ku di, “Nu ure muwa ku,
kakuma ni iko, izhi ndanda yi i huzzu ku uva
mi wa ba.”
30 Ayamba wa a huzzu kakuma ni iko, na
ko ku hi uva ma wa kurr na abubo ikurr wa.
Izhi ndanda yi i ka huzzu ku jiji ba.

Yesu à du ugo wanggo nga atu na nga anta à wre
(Matiyu 15:29-31)

31 Yesu a gru na du anga ka Taya ka, na
zzu ba nu Sido, na rri ba na anga ka igbu yi
nggo a yo yi di Dekapoli (Igbu Iwurr), na rri
ni inyi nu Galili wa. 32 Anishirr abanu a gri
agbatu nga na ku, nggo a si di re zizi hen.
Na ku barr Yesu di a bu ki ungo sa na ku na
du ma a wre.
33 Yesu à gri ma na kako na anga yirr,
na ki imimarr ungo ima yi surr ku na atu
ka, na sarr antinte, na ki ungo sa ku ni
irrirri yi. 34 Na gɨ ashishi kye unkplassu, na
ttu unddunddu, na re ngbungbru, na da di,
“Efata!” (di, “Bwu!”). 35 Keke, atu ka a bwu
ku. Inkini nggo di lo ku irrirri yi gbuddu.
Uwa a wo ure na re wre.
36 Yesu a gba ba atu, da bi si da ku undurr
inkindirr yi nggo uwa na yi hen. Igba atu
ima yi du ba so da ku anishirr ba kakami.
37 Anishirr so wo na vu angu gri, na da di, “A
na aseki ka wemi zizi. A da aba agbatu ba
wo, abi nganta a re wre!”

8

Yesu nu anishirr ukrɨ nẹ iri
(Matiyu 15:32-39)

1 Ni ivi ima, anishirr nggurr bi shishemi.
Nu nggo aba sama ni inkindirr iri. Yesu a
yo abiga ma, na da ba di, 2 “Itito ki ingga na
anishirr angga ba. Utarr ambarr nggo ari
ni ingga ku, ziza a sa ni inkindirr iri. 3 Ingga
ti du ba kakuma ni iko ni inga aza mi, aba
ta zzu tsi na anko kye, abanu ba a zhi nu
ugbagba mu.”
4 Abiga ma ba, a zhi ma di, “Nu
momonggo, inta ta hi inkindirr iri ni ka
nu anishirr angga ba na ankpuji nggo?”
5 Yesu zhi ba di, “Imba se na ankpinkpri
unfonfo abirr ngga?”
Aba da, “Atangba.”
6 Yesu ddu anishirr ba da bi kuso ni imimi.
Na ba ankpinkpri unfonfo ka atangba mi, na
nyarr ku Abachi, na tsɨ ka ki atsitsa ga abiga
ma ba, aba kpa ga ku anishirr ba. 7 Aba se ni
imu ikikla tsɨ. Uwa ba yi na nyarr ku Abachi,
na du abiga ma ba vu yi ga ba meme. 8 Aba
ri na shi. Aba vu imbimbru yi ssu ni isisa
itangba. 9 Anishirr ba, a su ukrɨ nẹ, uwa du
ba kuma. 10 Keke na a rri nu uddu ku ndo na
abiga ma ba na ko na anga ka nggo a yo ka
du Damanuta.

Anu Farrisi a zha itsarr zhi nu unkplassu
(Matiyu 16:1-4)

11 Anu Farrisi banu ba a nga ni so ri anta ni
Yesu ku, da aba ta tsarr ma kye, da Abachi
kpanye na ku. Ni ima yo, aba da ku Yesu
di, “Na inkindirr ikagri numa nggo i zhi nu
unkplassu, ni di inta kye.” 12 Yesu ta inchorr
ni isisurr kakami na da di, “A sa angginggi
anishirr bu mi ba a zha ihi inkindirr na
ashishi? Ingga da ki imba, inkindirr sama
nggo a ta tsarr imba anishirr bu mi ba!”
13 Nabo yo, uwa du ba na rri nu uddu ku na
kucha ko nu ugugarr inyi numa ku.

Iyisti i anu Farrisi tuku i Hirridu
(Matiyu 16:5-12)

14 Abiga ma ba a kpamusu, na si gri un-
fonfo wa hen. Unfonfo wa nggo a gri su
uyirr yo na ba nu uddu ku. 15 Yesu a gba
ba utu di, “Imba kye yi. Imba ssubi ni kye
iyisti* anu Farrisi na iyisti ani Hirridu wa.”
16 Aba so zhi ikpambarr, “A su nggo inta
si gri unfonfo wa yo hen?”
17 Yesu a hi inkindirr yi nggo a so are, na
zhi ba di, “A sa angginggi di imba so re ni
ikpa di imba sa nu unfonfo? Imba si so hi
hen? Isisurr imba yi tsɨ ni ihi? 18 Imba se na
ashishi, ni si kye hi hen? Imba se na atu,
ni si wo hen? Imba si ssu hi hen? 19 Nggo
ingga tsɨ unfonfo ukywi wa ga ku anishirr
ukrɨ ukywi (5,000) ba, imba i vu imbimbru
yi ssu ni isisa ibirr nggi?”
Aba ddu ma di, “Iwurr ni uha.”

* 8:15 Iyisti: Imbimbru iyisti yi nggo i di du unfonfo a si.

20 "Nggo ingga tsɨ ankpinkpri unfonfo
atangba ga ku anishirr ukrɨ unẹ (4,000) ba,
imba i vu imbimbru yi ssu ni isisa inkpinkpi
ibirr nggi?"
Aba ddu ma di, "Itangba."
21 Yesu zhi ba di, "Ziza mi, imba nise kye
hi?"

Yesu du unakreshishi kye hi nu Betsada

22 Nggo a rri nu Betsada, anishirr abanu
gri unakreshishi na nga ni Yesu ku, na ni
barr ma da bu ki ungo sa na ku. 23 Yesu a vu
unakreshishi wa nu ungo, na gri ma huzzu
ko nu umi igbu ku. Na ku ddu antinte surr
ku na ashishi ka, na ka ango sa ku, na zhi
ma di, "Uwa kye hi?"
24 Unakreshishi wa à kpanye, na da di,
"Ingga kye anishirr ba hi, aba zzu inkinkurr
nggi so zirr."
25 Yesu ka angu ama ka sa ku zizo na
ashishi ka. Unakreshishi wa a surr ashishi
girr, na kye hi zizi mi. 26 Yesu a du ma
kakuma ni iko, na gba ku utu na da ku di,
"Tsi kuma ni iko muwa, ni si kanga nu umi
ki igbu ku zizo hen."

Are ku Biturr ni itu i Yesu
(Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Nggo Yesu na abiga ma ba, a gru rri
kuma ni igbu yi na anga ka Kayisarriya
Filipiya. Nggo a se na anko, uwa à zhi
abiga ma di, "Anishirr ba da di ingga su
unggonggo?"
28 Aba ddu ma di, "Abanu da du uwa su
Yohana uni zzu anishirr na amasirr, abanu
du uwa su Iliya, abanu a da du uwa su uyirr
nu umi ku abi kpa are bi kuchi ba."
29 Uwa zhi ba di, "Imba ku atu amba wa da
di, ingga su unggonggo?"
Biturr a da di, "Uwa yo su Kristi†."
30 Yesu a nggurr ba di, "Imba si da ku
undurr inkindirr ni itu mungga hen."

Yesu a re ni itu ittu ima yi
(Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

31 Yesu gru so tsarr abiga ma ba di, "Ingga
Uvuvurr a Unushirr a ta ki iha kakami.
Ankpinkpye ba ta kà ingga. Ankpinkpye
abikye, na abitsarr ni Iba yi, a ta kà ingga, na
ta ngu ingga. Nu utarr wa, ingga ta tasi." 32 A
da ba krizhizhimi. Nggo Biturr a gba ma ko
na anga yirr, na ku so glo ma di angginggi
du uwa da meme.
33 Nggo, Yesu kasarr na kye abiga ma ba,
na nggarr ito ni Biturr ku di, "Chi huzzu
ni ingga ku, uwa Umimi! Uwa si se na
amarr ka Abachi hen, uwa se na amarr ka
unushirr."
34 Yesu yo anishirr ba na abiga ma ba,
na da ba di, "Undurr nggo ta du uwa ta
ga ingga, uwa bu ka itu ima. Na bu ba
unkunkurr ki garr umaku na ga ingga.
35 Undurr wanggo nggo ta du uwa ta so sese,
uwa ta zha yi chankarr. Undurr wanggo
nggo a ta ni ingga itu ima yi ni i kuchi i ure
ku Abachi ku, uwa ta so sese. 36 Angginggi
su ku unushirr zizi nggo a ti gri inkpinkpye
ingbingbru yi pempe na bi ttu? 37 Unushirr
sa ni inkindirr yi nggo ka ni na kpa itu
ima ttungo. 38 Unushirr wanggo à ti kru
ishisha imungga nu ure ku nggo ingga da,
na ase amimi a ka la ure angga ka, ingga
Uvuvurr a Unushirr mi ta kru ishisha ima yi
na ankẹ ka Abachi, nggo ingga ta kanga ni
ila nzarrnzarr i Aki mungga yi ndo na abitu
ba Abachi abi wre ba."

9

1 Yesu kuchi ni bre ba di, "Ingga da ki
imba ure ujiji, abanu nggo kri ni inggya, a
si ta kɨ bari na ka hi ittu i Abachi yi ni nga
kyekye mi hen."

Ukpa ku Yesu ku u kasarr
(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)

2 Nu nggo azhibarr utani wa i vu sarr, i
Yesu yo Biturr tuku Yakubu, u Yohana du ba
ga ma hun ko ni itu igbre unkpi wa, nu nggo
a ko ku so na akpambarr. Nabo yo, Yesu
ku kasarr na ashishi ambarr ka. 3 Angbanja
iki ama ka la kaki a akikla pyarr nâ ta
sa azzuzzu, nu nggo undurr ni ingbingbru
inggi yi ka si ngla ssu meme hen. 4 Abiga ma
ba atarr mi a hi Iliya, uni kpa are a Abachi
wa, tuku Musa, ni kri re ni Yesu ku.
5 Biturr re ni Yesu ku di, "Unitsarr, a si ki
inta inkindirr iwre nggo inta se ni inggya.
Di inta na aburr atarr ki imba. Iyirr ku uwa,
iyirr ku Musa, iyirr ku Iliya." 6 (Biturr si hi
inkindirr i nggo ko da hen, nggo isisu ki ba
kakami).

† 8:29 Kristi: Kristi tuku Mezaya su inkpi iyirr. A si di unushirr wa nggo a hla ma zu i Abachi ku undu unuma. Kristi à zhi ni irrirri i anu Girrki "Kristos." Mezaya zhi ni irrirri i anu Ibraniya "Mashiyak."

7 Akpa ji zhi nu unkplassu ni ttu ba
nado. Aba wo ukorr nu umi ku akpa ku di,
“Uwanggo yo su Uzumu wa, nggo isisurr
mungga yi i nyarr na ku kakami. Imba wo
ma yi!”
8 Aba ka kye na si hi undurr na ku zizo
hen. Yesu yo se na ankpa ma.
9 Nu nggo a ko ji igbre inkpi wa, Yesu gba
ba utu di, “Imba si da ku undurr inkindirr
yi nggo imba ku hi hen, di ingga Uvuvurr
a Unushirr ka ttu ni ka tasi bari.” 10 Aba vu
ure umaku gri ni isisurr ambarr yi, na ka ko
zhi ikpa di, “Sa angginggi si ittu ni itasi yi?”
11 Aba zhi Yesu di, “Angginggi du abitsarr
are ba di da di Iliya nggo ta ka nga kuchi ku
uni kpa inta ttungo wa.”
12 Yesu da ba di, “Iliya ka nga kuchi ba, ni
ssu anko bi. Ungbamvu ku da di, Uvuvurr a
Unushirr taka ni ki iha aba taka kà ma? 13 Di
ingga da ki imba, Iliya a ka nga ba. Anishirr
ba a ni na ku inkindirr indanda nggo isisurr
imbarr yi i kpanye ba, nâ ta su nggo ure ku
Abachi ku u da ni itu ima yi.”

Yesu du uvuvurr ni izhi ndanda a wre
(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)

14 Nu nggo Yesu na abiga ma ba, atarr ba
ji zhi ni igbre wa, na hi akpukpa anishirr
nabo. Abitsarr are ba so ri anta na abiga ma
banu ba. 15 Nggo anishirr ba hi Yesu, na ku
ayisurr kakami, na kru ko na ku, na ku so
chi ma.
16 Yesu zhi abiga ma ba di, “Imba kri ri
anta ka angginggi na ba?”
17 Ugo numa nu umi ku anishirr ba a da
di, “Unitsarr, ingga gri ku uwa uvuvurr
mungga nggo a se ni izhi ndanda nggo i
du ma si di re hen. 18 Izhi ndanda yi ti
gru ku i di ba ma nggurr ni imimi, uwa
ssu anfu na angu, na ta anyinyirr na tsɨ ki
klakaka. Ingga da abiga muwa ba bi han izhi
ndanda yi huzzu ku uvuvurr wa, aba han yi
chankarr.”
19 Yesu ddu ba di, “Imba anishirr bi kà iyo
isisurr! Imba kye ingga ta so ki ivi ibirr
nggi ni imba ba? Ingga ta ttu angginggi vu
isisurr ni imba ba? Gri uvuvurr wa ga ki
ingga!”
20 Aba gri ma ga ku Yesu. Nu nggo, izhi
ndanda yi hi Yesu, ni ba uvuvurr wa gri ni
nggurr ni imimi du ma tsɨ na ssu anfu na
angu.
21 Yesu zhi aki a uvuvurr wa di, “A ki ase
abirr ngga ni di tsɨ yi?”
Aki wa da ku di, “Zhi ni tsitsa mu. 22 Izhi
yi di zha du uwa ta ngu ma, ni di ba ma tu
nu uru, ni di ba ma yo na amasirr. Uwa ti se
ni inkindirr ina, kye inta na ashishi ka itito,
ni zi inta nggo uwa ti hi aza ka!”
23 Yesu da ku di, “Uwa da angginggi, di
uwa ti hi aza ka? Unushirr wanggo nggo
ti yo isisurr na Abachi ku, uwa di se nu
ukyekye ki na aseki ka namri.”
24 Aki a uvuvurr wa da hantu di, “Ingga
kpanye, ni yo isisurr na Abachi ku, si su
kakami hen. Zi ingga ni di yi su kakami.”
25 Nggo Yesu hi da anishirr ba so nga, na
nggarr ito ni izhi ndanda yi ku di, “Izhi i
agbatu tuku inganta, ingga han uwa huzzu
nu umi umaku, si ka rri na ku zizo hen!”
26 Izhi ndanda yi nggarr angu yi, ni ba ma
nggurr kakami uwa kurr tsɨ. Izhi yi huzzu
kuma. Uvuvurr wa kurr ni inkla yi ywi zzu
da a ttu. Nu nggo anishirr ba da di, “A ttu!”
27 Yesu vu ma nu ungo na gɨ ma gru, uwa gru
kri.
28 Nu nggo, Yesu mi rri ko nu umi ki iko
ku, abiga ma ba ku so zhi ma sharri di,
“Angginggi di inta han izhi ndanda yi huzzu
lankarr?”
29 Yesu ddu ba di, “Inkindirr sama nggo
ka han izhi inggi yi huzzu, ibarr Abachi na
ankpa ma nggo ita zi.”

Yesu are ba zizo ni itu ittu ima yi
(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)

30 Nggo Yesu na abiga ma ba du unto
kuma, na sarr ko na anga ka Galili ka. Yesu
si kpanye du undurr bu hi unto ku nggo
uwa se hen. 31 Nu nggo a so tsarr abiga ma
ba. Na ddu ba di, “A ta ba Ingga Uvuvurr a
Unushirr nu anishirr, nggo ta tsi ingga ngu,
unu utarr wa, ingga ta tasi.” 32 Abiga ma ba
kye ure ki itsarr umaku ssurr. Isisu ki ba ni
zhi ma yi.

Unggonggo sa ankpye?
(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

33 Aba nga nu Kapanahu, nu nggo a rri ko
nu umi uki, Yesu zhi abiga ma ba di, “Imba
di ri anta ka angginggi ga anko?” 34 Ishisha
ki ba ni ka sa ku. Nu nggo a ka so di narr
inkpinkpye nggi na anko, na so zhi ikpa du
unggonggo ta sa ankpye nu umi umbarr ku.
35 Yesu ji so, na yo awurr na aha ba, na da
ba di, “Uwanggo nggo ta zha du uwanggo ta
su ni mẹmẹ, uwanggo bi su uni kre wa, na
bu su ugarr amba namri.”

36 Na ba inkparr uvuvurr numa na du yi
gru kri na atsutsu ambarr ka. Na vu ma gri
nu ungo, na da di, 37 "Uwanggo nggo ti kpa
uyirr nu umi ku antsɨntsɨ abangga ba, ni isa
mungga uwa kpa si ingga. Undurr wanggo
nggo ti kpa ingga, uwa si kpa si ingga na
nkpamu hen, a kpa Abachi nggo a tu ingga
mi."

Undurr wanggo ta si ka inta hen uwa sa amunta
(Luka 9:49-50)

38 Yohana ddu Yesu di, "Unitsarr, inta hi
ugo numa nggo so han izhi ndanda huzzu
ni isa muwa, inta da ku di a bu duma, da a
si se nu umi munta ku hen."
39 Yesu ddu ba di, "Si han ma yi hen.
Undurr wanggo nggo ti na ikagri ni isa
mungga, uwa yo ka si kasarr hanhan mi
na da ure undanda ni itu mungga hen.
40 Undurr wa nggo ta si ka inta hen, uwa sa
amunta. 41 Ingga so da ki imba ure ujiji mu.
Undurr wa nggo ta ni imba amasirr ni isa
mungga, Abachi taka nu ma azadi ama ka
na azhibarr a ikikre wa.

Kru inkindirr yi nggo i ta du ùwà i la ure
(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 "Undurr wa nggo ati na na du uyirr nu
mi ku atsitsa angga ba a ka ko nu ugo ni
iga ingga yi, i wre ka lo ku unushirr uwama
ununa ni ito na turr ma yo ni izzo amasirr.
43-44 Meme nggo, ungo umuwa nggo ti ta du
uwa sarr uza ni ga ingga yi, uwa gye ku ta
yo. I ta wre ùwà bu rri ni iso sese nu ungo
uyirr, nu uwa bi se na ango aha ni bi rri
nu unto ki iha nu uru ki rri sese.* 45-46 Uza
muwa nggo ti ta du uwa rri ni ila ure, gye
ku ta yo. I ta wre ku uwa, uwa bi rri ni iso
sese nu uza uyirr, nu uwa bi se na aza aha
ni bi rri nu unto ki iha sese nu uru. 47 Ishishi
muwa inggi ti du uwa sarr, uwa ttu yi glo. I
ta wre ku uwa bi rri ko ni ittu yi Abachi ni
ishishi iyirr, nu uwa bu gri ashishi aha ni rri
nu unto ki iha nu uru ki rri sese. 48 Nu nggo
" 'inkɨ yi nggo taka ri ni si ta kɨ hen,
uru ku si ta kazhi hen.'†
49 A taka ngla anishirr zzu nu uru na du ba
la zzu nu nggo a di surr ima ni ila na di yi
imarr.

50 "Ima si inkindirr iwre. Imarr yi ti ngla
glo, anko se nggo ta na nà di yi ka ni imarr
zizo? Nggo imba hi ima di marr ni inyi,
imba bi na ku akpukpambirr ba nâ si ima,
ni so zizi na anishirr ba namri."

10

Itsarr i Yesu ni itu i igarr
(Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

1 Yesu gru nu Kapanahu na ji ko na anga
ka Yahudiya, na ku cha inyi nu Joda wa.
Akpa anishirr bi na nga na ku zizo, uwa so
tsarr ba nâ ta si nggo a di tsarr ba ttuttumi.
2 Anu Farrisi ba a nga da aba ta ni tsarr ma
kye, na ni zhi ma di, "Da ki inta. I wre unuru
bu han uwama?"
3 Yesu zhi ba di, "Musa wa charr ki imba
are ka da angginggi?"
4 Aba ddu ma di, "Musa kpanye du unuru
bu charr ku ayamba ama wa ungbamvu ku
ingu igarr na du ma kuma."*
5 Yesu ddu ba di, "Musa charr ure kuma
meme nggo imba kri itu ni si wo ure hen.
6 Ni imeme yi i si se meme yo hen, 'Abachi
à na ba unuru tuku ayamba,' nâ ta su nggo,
a charr nu ungbamvu, 7 'Ni ima yo, unuru
ta du aki na ayirr ma, na nggurr itu bi nu
uwama ku, 8 Aba aha mi ta su ukpa uyirr.'
Na si ta se aha hen. 9 Ni ima yo, inkindirr yi
nggo Abachi zɨ yi bi unushirr bu si tsɨ yi hre
hen."
10 Nu nggo, Yesu ka rri ko ni iko yi, abiga
ma, ku zhi ma ure kuma. 11 Yesu ddu ba
di, "Undurr wa nggo ta han uwama na ku
garr ayamba numa, uwa kpala ku uwama
wa kakami. Na si uni zha amba. 12 Na anko
ayirr ama wa, ayamba wa nggo ta ka uruma
na ko ku garr unuma, uwa kpala ku uruma
wa kakami. Na si uni zha aniru."

Yesu na amumarr tsitsa
(Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

13 Anishirr ba gri ku Yesu amumarr tsitsa
di a bu ni sa ungo na ba, abiga ma ba ni
nggarr ito na anishirr ba. 14 Nggo Yesu hi
ba ni na meme yi, na ki ba unfu, na ddu ba
di, "Du amumarr ba du ba nga ni ingga ku,
ni si han ba hen, ittu yi Abachi yi i si aba ma
yo. 15 Ingga ko da ki imba ure ujiji, undurr
wanggo nggo ta si bwu isisurr na kpa ittu yi

* 9:43-44 Angbamvu anuma ka a surr 44 tuku 46. Aba aha mi a si ungo yirr nu 48 wa nggo a da di: Nu nggo, 'inkɨ yi nggo taka ri ni si ta kɨ hen, uru ku si ta kazhi hen' (kye 48). † 9:48 Kye zizo Ishaya 66:24. * 10:4 Kye zizo Are Ka Zizo 24:1-4; Matiyu 5:31.

Abachi nâ ta si amumarr tsitsa ba hen, uwa
si ta rri na yi hen." [16] Na so vu amumarr ba
na yiyirr, na sa ba ungo ni itu, na yo ba angu
azizi.

Ugo na azo wa
(Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

[17] Yesu su nu umi ku uzirr, ugo numa kru
na nga ni kuttu ku na agbuzzu, na zhi ma di,
"Unitsarr ni iwre, ingga ta na sa angginggi
bari ni ka so sese?"
[18] Yesu zhi ma di, "Angginggi du ùwà yo
ingga ki uni wre? Undurr numa si si uni wre
na antsandirr hen, Abachi yo na ankpa ama
su uni wre. [19] Uwa hi Are ka nggo a da di, 'Si
ngu unushirr hen; si zha amba ba anishirr
hen; si ki ayi hen; si gye ku undurr imu hen;
si de abubo hen; kru isisu i aki muwa tuku
ayirr muwa.'† "
[20] Ugo wa da di, "Unitsarr, nggo ingga ni
su uvutsa mu ni kru isisu Are ka ma."
[21] Yesu kye ma girr, na kpanye na ku, na
ddu ma di, "A ni ji ku ùwà inkindirr iyirr yo.
Kuma ku vu aseki muwa ka re namri, ni ga
ku abi iha ba inklo yi, ni ga ingga, uwa ta se
na ashiki ka kri mwe nu unkplassu."
[22] Nggo, ugo wa wo meme, isisurr ima yi
kaki chichi, na vri isisurr, na kuma ni ivri
isisurr ima yi. Nggo, ugo wa a se na aseki
ka shishemi.
[23] Yesu ka kye abiga ma ba, na ddu ba di, "I
ta ka tsɨ kakami ku aba ashiki ka ingbingbru
ba, na bi rri ni ittu yi Abachi yi."
[24] Isisu ki abiga ma ba na are kama, Yesu
kuchi ni bre ba di, "Amarr mu imba hi nggo
itsɨ ni rri ni ittu yi Abachi yi. [25] A ta si‡
inkindirr isu alakurrmi bi rri ni iywirr i
anurr, nu unushirr wa nggo a se na aseki
ka ingbingbru ka bu rri ni ittu i Abachi yi."
[26] Nu ure kuma, abiga ma ba ku ayisurr
kakami, na ka so zhi ikpa zhazha di, "Meme
Abachi ta kpa unggonggo ttungo?"
[27] Yesu ka kye ba girr na da di, "Inkindirr
yi nggo i mri unushirr, i si tsɨ ku Abachi hen;
na Abachi ku aseki ka wemi si mri ma hen."
[28] Biturr gru na zhi di, "Inta nggo du aseki
munta ka ni ga uwa na?"
[29] Yesu kpanye ba di, "I se meme yo, ingga
ko da ki imba di, undurr wa nggo ti du iko,
ka amuyirr aniru na amba, ka ayirr, ka aki,
ka amumarr, ka izzuzzu, na ga ingga, na da
ba ure ku Abachi ki wre ku, [30] Uwa ta kpa
aseki angga ka shishemi, ako na amuyirr,
ayiyirr, na Amumarr, ni izzuzzu. Na ta kpa
ikarr ni ingbingbru yi. Na ase ka so nga ka,
uwa ta ka kpa izhi iso sese. [31] Abi imɛ̱mɛ̱ ba
ta kaki abi kugo, abi kugo shishemi ta kaki
abi imɛ̱mɛ̱."

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr
(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)

[32] Nggo, aba so kuma nu Urushalima, uwa
so ku ba ichi. Uzirr umaku du abiga ma ba
so ku ayisurr. Inkpu anishirr zi ga ba ni
isisu. Yesu yo awurr na aha ba kaki na anga
yirr na da ba inkindirr yi nggo ta la na ku.
[33] A ddu ba di, "Inta ko kuma nu Urushalima,
nggo a ta ku vu Ingga Uvuvurr a Unushirr
nu ankpinkpye abikye ba na abitsarr are ba.
Aba ta da di a bu ngu ingga, na ta ba ingga
nu abichirr§. [34] Aba ta mɛ̱ ingga, na ta sarr
antinte surr ingga, na ta hlo ingga, na ta
ngu ingga. Unu utarr wa, ingga ta tasi."

A barr Yesu inkindirr
(Matiyu 20:20-28)

[35] Ani Yakubu tuku Yohana, Amumarr bu
Zabadi, gru nga ni zhi Yesu di, "Unitsarr,
inta di inta ta barr uwa, du uwa na ki inta
inkindirr numa nggi?"
[36] Yesu zhi ba di, "Imba zha di ingga bu na
ki imba angginggi?"
[37] Aba da di, "Nu nggo ùwà taka so ni
imburr i ittu muwa yi, ùwà ka du uyirr
munta wa bu so ku ùwà nu ungo ri, uyirr
wa nu ungo mla."
[38] Yesu ddu ba di, "Imba si hi inkindirr yi
nggo imba ko zha yi hen. Imba ka so nu
ukucha ki rɨ kpakpa ni ivri ku nggo ingga
ta so? Ka a ta zzu imba na anko ayirr nggo
a zzu ingga na amasirr, ni iha yi nggo ingga
ta ki yi?"*
[39] Aba di, "Yo-o! Inta ka na." Yesu ddu ba
di, "Imba ta so nu ukucha ki rɨ kpakpa ku
nggo ingga ta so, ni ta kpa izzu na amasirr
nggo a ta zzu ingga. [40] Uwa ti si iso nu ungo

† 10:19 Kye zizo Issuzzu 20:12-16; Are Ka Zizo 5:16-20. ‡ 10:25 Yesu da ku abiga ma ba di i ta vri u unushirr nu ukpa unggo ku bu kpa iso sese (nâ su ugo na azo wa). I ta vri kakami nâ sa alakurrmi, inina unkpi wa, bu rri ni iywirr i anurr. § 10:33 Abichirr: Anishirr ba nggo si si ingri i anu Yahuda hen (anatsi). Anishirr ba nggo si kpa Abachi hen. Anu Yahuda ba nggo sa abiga a ti gru aba di yo ba da abangga ba nggo a sarr ba iji. * 10:38 Iso nu ukucha tuku ivri: Yesu à so zhi di aba mi a ka ki iha yi nggo uwa à ta ki yi nggo?

ri tuku nu ungo mla mungga si si ingga
nggo ta ni imba hen. Sa Abachi mu ta nu
abangga ba nggo a hla ba into ima yi."
41 Nggo, awurr na aha abiga ma ba wo
ure ku nggo ku, na ki unfu ni Yakubu ku
tuku Yohana. 42 Yesu yo ba nggurr bi ni
inkla iyirr, na ddu ba di, "Imba hi anishirr
abangga ba a na ba ki attu na atu anishirr
a se nu ukyekye ku gri ba ndanda mi.
Ankpinkpye anishirr ba di nu ba iha. 43 Imba
bi si na meme yo hen. Undurr wa nggo ti
du uwa ta sa ankpye ni imba ba, uwa bi su
ugarr amba we. 44 Uwanggo nggo ta du uwa
ta si uni mẹmẹ, uwa bu su ugarr amba we.
45 Ingga Uvuvurr a Unushirr mi si nga di a bu
ni gbo ki ingga gbi gbo hen; ingga nga ni itu
mungga nye kpa anishirr shishemi ttungo."

Batimawu unakreshishi wa à wre
(Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)

46 A nga nu Jerriko, Yesu so na abiga
ma ba na anishirr shishemi. Unakreshishi
numa nggo a yo ma du Batimawu, uvuvurr
a Timawu, nggo so nu unddu anko ku na
so barr. 47 Nu nggo a wo da a si Yesu anu
Nazareti, nggo so sarr na gru so yo hantu di,
"Yesu, Uvuvurr a Doda, kye itito mungga!"
48 Anishirr shishemi kpa ma ki, di a bu ba
ttungo. Uwa ka, na so du hantu kakami di,
"Uvuvurr a Doda, kye itito mungga, ni zi
ingga!"
49 Yesu kukri na di, "Yo ma." Aba yo ugo
na kreshi wa, na da ku di, "Vu isisurr, gru
kye ma so yo uwa." 50 Batimawu ttu ikpo
ankru ima yi ta yo, na nga chachacha, na
kuma ni Yesu ku.
51 Yesu zhi ma di, "Uwa zha di ingga bu na
ku uwa angginggi?"
Unakreshishi wa di, "Ankpye, da ashishi
ka bwu ki ingga, ni di ingga kye hi zizo."
52 Yesu ddu ma di, "Kuma, iyo isisurr
muwa nggi du uwa wre." Inkpo iyirr, Bati-
mawu hi abubo, na ga Yesu kuma na anko.

11

Imirri i Yesu nu Urushalima
(Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Nggo, Yesu na abiga ma ba ki ywhiy-
whirr nu Urushalima, nggo a ki gaga irri ni
igbu nu Betifegi tuku Betani, na nga ni Igbre
nu Olivu. Yesu ttu anishirr aha nu umi ku
abiga ma ba, na tu ba kuchi, 2 na gba ba utu
di, "Kuma ni igbu wanggo wa ni ichi imba,
ni imirri imba, imba ta hi uvuvurr ijaki
nggo a lo ma nabo, nggo nise hun yi kye.
Imba ddu yi gri ki ingga ni inggya. 3 Undurr
ti zhi imba di, 'Imba so na angginggi nabo?'
Imba da ku di, 'Akikye wa yo tu inta, à ta du
ba gri yi kanga ziza.' "
4 Aba kuma, na ku hi uvuvurr ijaki wa,
nggo a lo ma zu nu ankonki a iko nga na
anko, aba ku ddu yi. 5 Anishirr banu kri
nabo, na zhi ba di, "Angginggi di imba so
ddu uvuvurr ijaki wa?" 6 Aba da ba ure ku
nggo Yesu a da ba, anishirr ba du ba kuma
nu uvuvurr ijaki wa. 7 Aba gri uvuvurr ijaki
wa ga ku Yesu, na ddu inkinkru imbarr i
abi yi sa ku, na du Yesu hun so. 8 Anishirr
shishemi a ddu angbanja iki ambarr ka la ku
na anko. Abanu mɨ angbamvu surr ku* na
anko wa. 9 Anishirr ba nggo a so ku ki ichi,
na abanu ba nggo a so ga ma nu ugo, gru so
hantu ko da di,
"Hosana!†
Inyarr si i Abachi!
Abachi bu yo angu ama ka wre ku
wanggo nggo a nga ni isa yi Atiko yi!‡
10 Abachi bu sa ungo uma ku wre ku
ni itu yi ittu yi nggo so nga nâ ta
si ittu i aki munta wa Doda!
Inyarr si i Abachi nu unkplassu!"
11 Yesu rri ko nu Urushalima, na ko nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na kye ku kago,
nggo azhi wa so kre, uwa ka huzzu ko nu
Betani na awurr na aha ba.

Ibwa ni ka klo wa
(Matiyu 21:18-19)

12 Nu uha wa nggo a gru nu Betani, iyo
ki Yesu. 13 Uwa yo ashishi hi ibwa numa
gbagba mu, na ko kye du uwa ta ku hi
inkpinkpo numa na ka ywhe ri, na nga ni
ichi yi, na ni hi sa angbamvu yo mre, ibwa
wa si klo hen. A si su ba ivi imbarr iyo hen.
14 Yesu ddu ibwa wa di, "Undurr mi si taka ri
inkpinkpo muwa yi zizo hen." Abiga ma ba
a wo ma ni da yi.

* 11:8 Mɨ angbamvu surr ku na anko wa: Anu Yahuda ba di kpa ankpye unushirr nggo meme (uttu). † 11:9 Hosana: Ni imẹmẹ yi, ani Yahuda ngga a ti ko barr Abachi, aba di da meme di Abachi bu zi ba. Ziza nggo, a ti ko gbyarr ku Abachi asa nggo aba da meme. ‡ 11:9 Kye zizo Asarr 118:26.

Yesu rri ko nu Uki Unkpi ku barr Abachi ku
(Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

15 Aba ku rri nu Urushalima, Yesu kuma
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ko ku
han abi gri iki nga ni re ba na abi so re iki
nu Uki ku Ibarr Abachi ku, na vu ankpu
imburr ka abi so sarr inklo ba kasarr, na
abubo a iso a abi so re ananddu ba. 16 Yesu
kisa ku anishirr ba ni gri inki ire na rri
ba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. 17 Na
da ku anishirr ba di, "A kurr ni icharr nu
ungbamvu ku Abachi ku zhe mu di, Abachi
da di:
" 'A ta di yo Iko imungga yi
ki iko yi ibarr ingga i ingbingbru yi
we.'§
Imba ka yi ki unto ku iso ku abayi!"*

18 Ankpinkpye abikye anishirr na abitsarr
are ba a wo ma mi, na gru so zha anko a ingu
Yesu. Na so kru isisu ima yi, nggo anishirr
ba shishemi a ku ayisurr ni itsarr ima yi, na
kpanye na ku.

19 Nggo azhi wa so ku, Yesu na abiga ma
ba gru huzzu nu umi ìgbù ku.

Itsarr ni tu i ibwa ni ttu wa
(Matiyu 21:20-22)

20 Na ambre ka uha ka, aba gru so ga anko
wa, na ni hi ibwa wa nggo a yo ko angu
ndanda ka, uwa ttu zhi na angbungba ka ji
ku sarr ni izhizhi yi. 21 Biturr kye hi na da ku
Yesu di, "Ankpye, kye ibwa wa nggo uwa na
yo ku angu ndanda ka a ddu!"

22 Yesu da ba di, "Gri Abachi ni isisurr
muwa yi gbangba. 23 Ingga ko da ki imba ure
ujiji di, wanggo nggo ti da ki igbre wa nggo
wa di, 'Gru kuma ku, ku ni inyi,' ni isisurr
ima iyirr na kpanye jiji di inkindirr yi nggo
uwa da yi ta se meme yo, uwa ta na ku na
yi. 24 Meme nggo ingga ko da ki imba, uwa
ti barr zha inkindirr na Abachi ku, uwa bi
kpanye du uwa ka kpa yi ba, uwa ta nu uwa
na yi jiji. 25 Uwa ti gru kri ni ta barr Abachi,
uwa bi nggurr zhi ku abangga ba nggo kpala
ku uwa, ni da Aki muwa nu unkplassu mi ka
ila ure muwa yi glo ku uwama." [26 Uwa ta
si nggurr zhi ku abanu hen, Aki muwa nu
unkplassu mi si ta nggurr zhi ku uwa meme
hen.]

Izhi ni tu i ukyekye ku Yesu ku
(Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)

27 Aba kakuma nu Urushalima zizo. Yesu
ku so zirr kago nu umi Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, ankpinkpye abikye ba, na abit-
sarr Are ba, na akikre anishirr bi igbu ba, a
nga na ku, 28 na ni zhi ma di, "A su nu kyekye
ku unggonggo uwa so na iki isisu inggi yi?
Unggonggo nu uwa ukyekye ki na iki inggi
yi ma mi?"

29 Yesu da ba di, "Ingga mi se ni izhi iyirr
nggo ingga ta zhi imba. Imba ti sa ki ingga
ma, ingga ta da ki imba undurr wa nggo ni
ingga ukyekye ki na aseki ku. 30 Ukyekye ku
nggo izzu yi nggo Yohana di zzu anishirr ba
na amasirr wa u zhi nu momonggo? A kpa
ukyekye ku zhi na Abachi ku, ka Yohana a
na ki itu ima? Da ki ingga."

31 Aba ka ko ri anta, ni ikpa di, "Inta ti da
di, 'A kpa zhi na Abachi ku,' uwa ta da du
uwa sa anggi mu inta si kpanye nu Yohana
ku hen? 32 Inta ti da di, 'A na ki itu ima.' "
(Isisu so ki ba na anishirr ba, nggo anishirr
ba wemi kpanye du Yohana si uni kpa are a
Abachi jiji.)

33 Nggo, na da ku Yesu di, "Inta si hi hen."
Yesu ddu ba di, "Ingga mi si ta da ki imba,
ukyekye ku nggo ingga so na undu na ku
hen."

12

Assurre a amimi anishirr
abi do ila ba
(Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)

1 Yesu gru so tsarr ba na assurre numa
di, "Ugo numa nggo do ila, na ttu inkinkurr
numa nggi a yo yi du grepu. Na harr ila yi
kago na acha, na ya inkpri udduddu nggo
a ta di hin àmà wa surr, na me unto ki ihun
kri na kye kago. Na ba ila yi nu abi do abanu
nggo a ta di kye ku na yi, na kuma nu uzirr
nu unto gbagba. 2 Ni ivi iywhe issubi yi, uwa
tu uvuvurr iko ama numa na abi do ba ba, di
a bu nu ma inkpinkpo ima ga ku uwa. 3 Abi
do ba ku vu ma hlo, na han ma share na
ango aha. 4 Uwa tu uvuvurr iko numa kako
na aba zizo, aba ku hlo uwama nggarr itu
na nu ma ishisha. 5 Akikye wa ku tu unuma
ko na aba ki unu utarr, aba ku ngu uwama.
Uwa ni tu abanu shishemi, aba ku hlo ba, na
ngɨ inkpu yi.
6 "Uwa se nu uvuvurr uyirr yo nggo ta tu,
uzuma wa nggo a kpanye na ku. Na tu ma,
ni ikikre yi, di a ta ku kye ma ssu nu ungo.

§ 11:17 Kye zizo Ishaya 56:7. * 11:17 Kye zizo Irrimiya 7:11.

7 "Abi do ba re ni ikpambarr di, 'Uwanggo
yo su uvuvurr a ugo wa, nggo taka ni gri
abubo wa, nga yi di inta ni ngu ma ni gri
abubo wa ki amunta.' 8 Aba vu uvuvurr wa,
na ngu ma, na ba iku yi huzzu ni ila yi gri ku
ta yo na ábì."
9 Yesu kuchi ni bre ba zizo di, "Akikye ni
ila wa ta ni na ba kingginggi? A ta ni ngɨ abi
do bama ba, na kpa ila yi nu abanu. 10 Imba
nise bre nu Ungbamvu ku Abachi ku nggo a
charr di:
" 'Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi,
iyo kaki itu yi ibarr iko yi.
11 Atiko munta wa Abachi nggo na yi meme,
wanggo si inkindirr iku ayisurr ni hi.'*
"
12 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba so zha
anko a vu Yesu, nggo a hi da a so da assurre
unggo ku na atu ambarr. Aba du ma na
kuma, nggo a so kru isisu i anishirr ba.

Izhi ni tu i han inklo imimi
(Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 Ankpinkpye ba anu Yahuda ba, tuku
anu Farrisi, tuku anishirr ba Hirridu ba a
nga ni Yesu ku, da aba ta ku tirr ma ni izhi
kye, wre ba ka vu ma. 14 Na gru nga na ku di,
"Unitsarr, inta hi uwa so da su ure ujiji, ni
si di kakye inkindirr yi nggo anishirr di da
hen, ni si di kye unushirr ki na nkanka hen.
Ùwà so tsarr anishirr anko a Abachi wa nu
ure ujiji. I wre inta bi han inklo i imimi yi
ku Kayisa† (Uttu unkpi nu Roma wa), ka i si
wre hen mi? 15 Inta bu han, ka inta bu si han
hen?"
Yesu kye ba hi nggo a nga i tirr ma, na zhi
ba di, "Ingga na ki imba angginggi nu nggo
imba nga nye i tirr ingga? Imba gri ki ingga
inkpinkpri inklo dinarri iyirr, ni di ingga ni
kye." 16 Aba gri ku uyirr. Uwa kpa ku kye, na
zhi ba di, "Wanggo so ashishi ka unggonggo
ni isa inggonggo ni inklo yi?"
Aba di, "Uttu unkpi nu Roma wa."
17 Yesu ddu ba di, "To, imba nu Uttu
Kayisa inkindirr yi nggo i si ku i ma, ni nu
Abachi inkindirr yi nggo si i Abachi."
Aba vu angu gri.

Izhi ni tu i itasi
(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Anishirr banu nggo a yo ba da, Anu
Sadusi (Anishirr ba nggo si kpanye da an-
ishirr ta ka tasi hen), nga ni Yesu ku. Na
ni zhi Yesu di, 19 "Unitsarr, Musa à charr ki
inta du: 'Undurr ti ttu na du ayamba sa nu
uvuvurr, uzayirr ama wa bi hru ayamba na
ako wa, na ngri Amumarr surr ku uzayirr ni
ittu wa.'‡ 20 Amugo abanu sa aba atangba,
ununku wa a garr na ttu sa nu uvuvurr.
21 Ususa umaku u ba ayamba wa gri, uwa
mi ni ttu sa nu uvuvurr wa meme. Ni se
meme yo nu unu utarr ambarr wa ku. 22 Aba
atangba mi a gri ayamba wa ama na kɨ sa ni
ita. Ayamba wa mi, ni ikikre yi, nga ni ttu
ga ba sa ni ita yi meme. 23 Ziza, na azhibarr a
itasi wa, uwa taka sa ayamba a uwatanggo,
nggo aba atangba mi a hru ma ki ayamba
ambarr."
24 Yesu da ba di, "Ivri imba yi si iyirr yo,
nggo imba si hi Ungbamvu ku Abachi ku, ka
ukyekye ku Abachi ku hen. Ima yo, di imba
na ndanda mi! 25 Nggo abi kɨ ba taka tasi,
aniru na amba si ta ka garr zizo hen. A ta ka
zzu na su abitu ba Abachi ba nu unkplassu
nggo si di garr hen. 26 Ziza nggo, ni itu
abi kɨ yi, nggo taka tasi: imba nise bre nu
ungbamvu ku Musa ku, nu unto nggo ijiji yi
iso kparri?§ Abachi ddu Musa di, 'Ingga yo
sa Abachi a Ibrayi, Abachi a Ishaku, Abachi
a Yakubu.'* 27 Imba ssurr ndanda mi, Abachi
si sa Abachi abi kɨ hen, a sa Abachi abi so!"

Ure unkpi ku nggo u mri
(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

28 Uyirr a abitsarr ba Are ka, a nga ni wo
ba ni ko ri anta yi, na hi nggo Yesu re na ba
zizi mi, na zhi ma di, "Nu umi ku ankpi are
ka, ita inggi i mri?"
29 Yesu ddu ma di, "Inkindirr inggi nggo
i mri, inggi si, 'Imba wo yi ani Israila!
Atiko, Abachi munta wa, Atiko nggo su
uyirr. 30 Kpanye na Atiko, Abachi muwa
ni isisurr muwa iyirr, ni izhi muwa yi, na
amarr muwa ka, nu ukyekye muwa ku.'†
31 Ure ku uha ku nggo si di:
'Kpanye na anishirr ba namri zzu
na si itu muwa.'‡
Inkpi ire numa sama nggo i
mri aha angga ba."

* 12:11 Kye zizo Asarr 118:22-23. † 12:14 Kayisa: A si si isa i uttu unkpi wa mu hen, ka uvutsa wa. A si isa i ittu mu. ‡ 12:19 Kye zizo Are Ka Zizo 25:5. § 12:26 Kye zizo Issuzzu 3:1-12. * 12:26 Kye zizo Issuzzu 3:6. † 12:30 Kye zizo Are Ka Zizo 6:4-5. ‡ 12:31 Kye zizo Levitiku 19:18.

32 Unitsarr Are wa ddu Yesu di, “Unitsarr,
ingga chi uwa! A su ure ujiji nggo uwa da
di Atiko Abachi wa su uyirr yo, unuma sa
na antsandirr nggo mri ma; 33 Unushirr bu
kpanye na Abachi ku ni isisurr ima iyirr,
na amarr ama ka, nu ukyekye umaku, na
bu kpanye nu anishirr ba na su nggo uwa
kpanye ni itu ima yi; ankpi Are numa sama
na antsandirr nggo a mri aha angga ka,
ankpi Are aha angga ka a mri han amuwu
na tu inina yi nu uru ni iki numa yi nggo a
di gri nga ku Abachi.”
34 Yesu wo nggo ugo wa re krizhizhi mi na
ddu ma di, “Uwa si ywhiywhirr mi ni mirri
ni ittu yi Abachi.” Nu ugo ku uwama ku
unuma si ka zhi Yesu inkindirr zizo hen.

Izhi ni tu i uwanggo
nggo Abachi hla
(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)

35 Nggo Yesu so tsarr ba nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku, uwa zhi ba di, “Abitsarr
Are ba na kingginggi na da di Mezaya§ wa
taka su uvuvurr a Doda? 36 Doda ku itu ima,
nggo Izhi Iwre yi Abachi yi i so ku ni isisurr,
uwa da di:
“ ‘Atiko wa da ku Atiko mungga wa di:
“Ji so nu ungo ri mungga,
ni di ingga ka abi karr ùwà ba
yo ku uwa ni imimi du ùwà so ni sa uza
na ba.’ ”*
37 Doda ni itu ima, à yo Mezaya wa da
‘Atiko.’ Na anko a ta nggo, uwa kaki ku Doda
uzuma?”

Yesu nggurr ba ni itu i abitsarr Are ambarr ba
(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)

Akpukpa anishirr nggo ko wo ma, na ko
nyarr ku kakami.
38 Nggo a so tsarr, na da ba di, “Imba bi
zirr ndindi ni du ku abitsarr Are ba, nggo di
surr atozzo inkinkru, na di zirr kago di zha
ichi na anishirr ba. 39 Na di zha into iso izizi
na aki ka issubi ka, ni into izizi nu nggo a so
na iga nggo. 40 Abangga ba yo sa anishirr ba
nggo di kpa iki na amba bi so na ako ba de
ri, na di barr ta anko na aki ka barr Abachi
ka, da anishirr bi kye ba. Anishirr ba ma,
Abachi taka ki ba iha ndanda mi.”

Ini i ayamba na ako wa
(Luka 21:1-4)

41 Yesu kuso hin nga nu unto ku nggo a di
ka inklo yi nggo anishirr ba di gri na nga
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku surr, na so
kye anishirr ba, ni surr azo ka nu unto ku.
Anishirr shishemi nggo se na azo kakami
a ko surr azo ka kakami. 42 Ayamba numa
nggo so na ako, na sama ni inkindirr, ni
surr angalanzirr atsitsa aha. Nu nggo ka ma
inklo anini ayirr mi.
43 Yesu yo abiga ma ba, na ddu ba di,
“Ingga da ki imba ure ujiji mu da ayamba na
ako anggo wa, a ni azo mri anishirr ba wemi
nggo a yo ungo nu unto ki surr azo ku. 44 Abi
ni shishemi ba, a tsu zhi ni inkindirr yi nggo
a se na yi, ayamba anggo wa a ni zhi nu ntsɨ
wa nggo a se na ku, na ni mri, inkindirr yi
nggo a se na yi ni iso ima yi ni ingbingbru
yi.”

13

Yesu tsarr ni tu ivi i ikikre yi
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)

1 Nggo Yesu so huzzu nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku, uyirr nu umi ku abiga ma
ba ddu ma di, “Unitsarr! Kye angbinta
kpinkpi angga ka na, kye ime inkpi iwre
inggi na!”
2 Yesu ddu ma di, “Uwa hi ime inggi yi, a
taka turr yi hre tsatsarr, ingbinta iyirr si ta
hun so ki inuma nu ugo hen.”

Iha ni ikarr
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)

3 Yesu so, na so ka ashishi ko nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku. Nggo Yesu so ni Igbre
nu Olivu wa, Biturr, Yakubu, Yohana tuku
Andoro ni ko ku zhi ma toto di, 4 “Da ki
inta ni ta nggo inkindirr inggi yi taka na.
Angginggi taka tsarr inta da a si ivi ima yo
ima ba?”
5 Yesu da ba di, “Imba so kye yi, ni su du
unu ni re imba hen. 6 Anishirr shishemi ta
nga ni isa mungga da aba yo su Kristi wa, na
ta re anishirr shishemi. 7 Imba ti hi iku na
are ka iku, imba si ki isisu hen, iki yi nggi yi
ta na. Meme mi ikikre yi nise bari. 8 Ìgbù ta
tsi ni ìgbù. Attu ta tsi na attu. Imimi yi ta
battu ni ingbingbru yi shishemi, iyo inkpi
taka se. Uwanggo ni ko si imẹmẹ iha ingri
yi mu bari.
9 “Imba so gbye yi, a ta vɨ imba gri ko ni
into yi ibre are na attu ba, na ta hlo imba

§ 12:35 Mezaya: Ka Kristi wa. * 12:36 Kye zizo Asarr 110:1.

na aki ka issubi ka. A ta gri imba ko na attu
ba ni itu iga ingga. Wanggo yo ta sa anko
wa nggo imba ta da ba Ure ku wre ku ni
itu mungga. [10] (A ta da ku anishirr Ure ku
wre ku unggo ku ki ni ikikre i ingbingbru yi
wemi bari, ikikre yi ta ka nga.) [11] Ivi yi nggo
a ta vu imba gri na ko ni into ibre yi, imba
bi si ri amarr ka inkindirr yi nggo imba ta
ku da hen. Da ba inkindirr yi nggo Izhi yi
Abachi yi nu uwa na attuttu ama wa. A si
su uwanggo ta re hen, a si Izhi yi Abachi yi
iwre mu ta re ku uwa.

[12] "Imuyirr ta vu imuyirr ku nu ba tsi ngɨ,
akiki mi ta na meme ku Amumarr ambarr.
Amumarr mi ta tirr akiki ambarr ku nu ba
tsi ngɨ. [13] Anishirr namri, ta kà imba ni isa
mungga, uwanggo nggo ti kri ngbangba ku
ma ni ikikre yi, Abachi taka kpa ma ttungo.

Iha i ndanda yi nggo so nye
(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

[14] "Imba ti hi 'Inkindirr indanda i
ankizhi'* i kri nu unto ku nggo u si su ku
uma hen. (Uwa ni bre wa, bu hi inkpi ire
ima yi.) Abangga ngga a so nu Yahudiya bu
kru huzzu ku sharri na agbre. [15] Undurr wa
nggo ti ni so ni ituki† uwa bi kru ji kuma, na
si ka rri ko du uwa ko iba inkindirr nu umi
uki hen. [16] Uwanggo nggo ta kri ni īlá uwa
bu si kru ka ko du uwa ka ko iba ankru ni
iko hen. [17] Ivi ima ta ka vri kakami ku amba
bi ine na amba bi ko gri amumarr. [18] Imba
barr Abachi di ivi ima bi ka si ni ikɨ hen.
[19] Ivri yi ivi ima ta ka si ndanda nggo. Imba
nise hi meme kye ni ingbingbru yi, zhi ni
mẹmẹ yi nggo Abachi a na ingbingbru inggi
yi, ni si ta ka si meme zizo hen. [20] Abachi tsu
ivi ima yi ki ntsɨmi. I ka si si ntsɨmi hen,
unushirr uyirr mi ka si so tsitsirr hen. Uwa
a si ni itu i anishirr ba nggo a hla ba nggo,
ima yo i du ba tsu ivi yi ki ntsɨmi. [21] Undurr
ti ddu imba di, 'Kye, Kristi wanggo nggo,'
ka di, 'Kye uwanggo nu unggu mu,' imba bi
si kpanye na ba hen. [22] Anu Kristi abi imu,
na abi kpa are bi imu ta huzzu. Na ta na iki
yi isisu ni iki ikagri, wre ba ka re anishirr
ba nggo Abachi hla ba nggo a ti hi anko wa.
[23] Imba so gbye kakami! Ingga da ki imba ni
ima yo ni di ivi yi ni se ni ichi.

Ivi i nga i Uvuvurr a Unushirr
(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

[24] "Ni ivi ima yi, nu ugo ki iha ku,
" 'azhi wa ta ka shirr,
uhwa ku si taka la hen;
[25] intsintsẹ yi taka kuhre zhi nu ussu,
ukyekye ku unkplassu ku ta battu.'‡

[26] "Nabo yo anishirr ta hi ingga Uvuvurr
a Unushirr na ashishi ko ji na akpa ka nu
ukyekye ni ila nzarrnzarr. [27] Ingga ta tu
abitu mungga ba zhi nu unkplassu, du ba ni
nggurr anishirr mungga ba bi nggo Abachi
ka hla ba zu ba, zhi na anga anza ambre
kuma na anza a ingbahru, zhi ni ikatu kuma
ni ikashirr, na anga ka anɨ mi kuma ni ikikre
yi unkplassu yi.

Itsarr zhi ni ibwa wa
(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

[28] "Imba bi na undu nu ure ku ibwa ku,
nggo ti ddu angbungba ka, na ko to ahẹhẹ,
imba di hi di ikɨ so nga manu. [29] Meme mi,
imba ti hi aseki angga ka, imba bu hi di
ingga ki ywhiywhirr na anko ba. [30] Ingga
so da ki imba ure ujiji mu, imba ta hi
aseki angga ka anishirr ba umi ba ni so.
[31] Unkplassu tuku imimi ta kre, ure mungga
ku si ta ka kre hen.

Undurr si hi azhi wa hen
(Matiyu 24:36-44)

[32] "A ta sa azhibarr wa, na attuttu a inga
mungga wa. Undurr si hi hen, ka abitu ama
ba nu unkplassu, ka uzuma wa. Aki wa yo hi
na ankpa ma. [33] Imba so, ni so gbye yi, ni si
so kahre hen. Imba si hi attuttu wa nggo a
ta ka nga hen. [34] Ingga Uvuvurr a Unushirr,
si na su unushirr wa nggo so kuma nu uzirr
nu unto ugbagba, na du iko ima yi nu ungo
ku amirr iko ama ba, na ga ba into yi indu
na nkanka, na da ku uni gbye anko wa, da
abi so gbye anko wa zizi, na si kurr ina hen.

[35] "Imba mi bi so gbye, imba si hi attuttu
wa nggo atakye ni iko wa ta kanga hen. A
taka si ni ingbahru nggi, na atsutsu ibittu,
ka na agba tu, ka na ambre. [36] Du ma si ka
gru nga ni ttu imba zu, imba so kurr ina hen
[37] Inkindirr yi nggo ingga da ki imba, ingga
da ku anishirr ba tsatsarr. So gbye yi!"

* 13:14 Kye zizo Daniya 9:27; 11:31; 12:11. † 13:15 Ituki: Ni ikuchi yi, ani Yahuda ba a di na akpukpa a ako amba wa du wa kurr, na di la aseki. Na a si ki uki mu aba a hun ku di barr Abachi na di ka kurr mi nabo. ‡ 13:25 Kye zizo Ishaya 13:10; 34:4.

14

A ssubi ta ngu Yesu
(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 A ji ivi iha aba bi na Iga i Ivu Sarr yi
tuku Iga i Unfonfo ni Sama na Iyisti wa.
Ankpinkpye abikye ba tuku abitsarr Are ba,
a so zha anko wa nggo aba ta vu Yesu ku
tsi ngu na ayi. 2 Aba da di, "Inta bu si na na
azhibarr a iga wa hen, du ku anishirr ba ta
zha are ni inta ba."

A ngu ku Yesu anye nu Betani
(Matiyu 26:6-13; Yohana 12:1-8)

3 Nu nggo Yesu so nu Betani ni iko i Sima
nggo a lo ishi. Nu nggo Yesu so ri ila,
ayamba numa gri anye wa nggo tsi anta na
hun ingba wre na azhizha a alabasta*. A na
wa na anye a unkunkurr ku nggo yo ku du
nadi, na si zɨ wa ni inkindirr hen. Uwa murr
itu azhizha yi na ka anye wa surr ku Yesu ni
itu.
4 Anishirr banu nggo a kri nabo a vri
isisurr, na so re di, "Angginggi du ayamba
nggo so varr anye wa hre gigyemi? 5 Anye
ma nggo ka ba wa re inklo ssu na ango aha
na ga ku abi iha (nggo ka ma azo ka ihan
unushirr nu undu ni ise)." Na nggarr ito na
ayamba wa ku.
6 Yesu ddu ba di, "Imba du ma tomi. Imba
glo ma na anggi? A na ki ingga inkindirr
izizi ni inkindirr iwre mu na. 7 Abi iha ba
ta di so ni imba ba ttuttumi. Azhibarr wa
nggo imba ta hi inkindirr iwre imba na ba.
Uwa ta si ingga, ingga si ta di so iso inggi ni
imba hen. 8 A na inkindirr yi nggo a hi anko
a ina wa. A ka anye anggo wa surr ki ingga,
a ko na ingga ssubi ki iba zzu mungga iyo.
9 Ingga da ki imba ure ujiji mu di, unto ku
nggo a ti ko ku da ba Ure ku wre ku ni itu
mungga ni ingbingbru inggi yi, aba ta da ba
ure ku ayamba unggo ku, na du ba hi ku."

Yahuda kpanye du uwa
ta ba Yesu re
(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

10 Judasi Iskariyoti, uyirr nu umi ku awurr
na aha ba, gru kuma na ankpinkpye abikye
ba, ko ku ba Yesu nu ba. 11 Aba nyarr ku
kakami nggo a wo ure ku na da zu ku da aba
ta nu ma azo. Uwa ko zha anko nggo uwa ta
ku vu ma nu ba.

Yesu ri ila i Iga i Ivu Sarr yi na abiga ama ba ba
(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Yohana 13:21-30)

12 Na azhibarr a imḛmḛ wa a Iga i Unfonfo
ni Sama ni Iyisti wa, nggo a sa azhibarr a di
han imimarr inkru i Iga i Ivu Sarr yi, abiga
bi Yesu ba zhi Yesu di, "Uwa zha di inta bu
ku zzu unto ku ki nu momonggo, nggo inta
ta ku ri Iga i Ivu Sarr yi?"
13 Yesu hla anishirr aha nu umi ku abiga
ma ba na da ba di, "Imba kuma nu umi ìgbù
ku Urushalima, imba ta ku hi ugo numa gri
itsa yi amasirr, na ta ma ni imba ba na anko.
Imba bu ga ma kuma. 14 Ku da ku akikye
ni iko wa nggo uni gri amasirr wa rri di,
'Unitsarr wa du, Uki ku abichirr umungga
ku u se nu momonggo, nggo ingga na abiga
mungga ba ta ni ri Iga i Ivu Sarr yi?' 15 Uwa
ta tsarr imba angbla uki numa na atu, nggo
a ka ssu ku ki zu ba. Imba ssubi ki inta nabo
yo."
16 Abiga ma ba, nggo a hla ba, gru vu anko,
na kuma nu umi ìgbù ku ku hi i se meme yo
nggo Yesu da ba nggo. Na ssubi ki Iga i Ivu
Sarr yi nabo.
17 Ni ingbahru yi Yesu à nggurr surr na
awurr na aha ba. 18 Nggo a so ri ni imburr
iri inkpi yi, Yesu da ba di, "Ingga da ki
imba ure ujiji di, uyirr nu umi umba ku ki
ywhiywhirr i ba ingga nu ba, uyirr amba wa
nggo so ri ni ingga ku."
19 Inkindirr ima yi ivri abiga ma ba isisurr
kakami, aba gru so zhi ma na yiyirr, da di,
"Uwa da di a si ingga? Han?"
20 Yesu ddu ba di, "A ta su uyirr nu umi
umba awurr na aha ba yo. Uwanggo nggo à
so yo ungo ku ni ingga ku na agbugba ayirr,
uwa yo ta ba ingga nu ba. 21 Nâ ta su nu nggo
a charr da nu Ungbamvu ku Abachi ku du
Uvuvurr a Unushirr ta ttu. I ta su ndanda
ku undurr wa ma nggo ta ba Uvuvurr a
Unushirr nu ba! A ka hi meme na si ngri
ma hen!"

Ila i Atiko
(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korrintiya 11:23-25)

22 Nggo a su nu umi ki so ri ku, Yesu ba
unfonfo wa numa na da inyarr ku Abachi,
na nga ma hre, na ka nu abiga ma ba, na

* 14:3 Alabasta: A sa azhizha akikla. Ingbinta yi nggo a si yi ki udduddu. Nadi sa anye a ihun ingba wre.

da ba di, “Kpa yi! Kye uwanggo su ukpa
mungga ku.”
23 Na ki ungo ba ukofi ku, na nyarr ku
Abachi zizo, na ka nu ba. Aba kpa so wemi.
24 Yesu da ba di, “Uwanggo yo sa ayiyi
mungga wa nggo a ka wa hre ku anishirr
shishemi. Ayiyi anggo yo su ishi azhi ihẹhẹ̱
i Abachi ku anishirr. 25 Ingga da ki imba ure
ujiji, ingga si ta so ama a ugbyarr iki numa
ni imba ba zizo hen. A ta ka sa azhibarr wa
nggo ingga ta ka so ama hẹhẹ̱ mu ni ittu i
Abachi nu unkplassu.”
26 Nggo a ri kre, na da usarr, aba gru hun
kuma ni Igbre nu Olivu wa.

Yesu ada di Biturr ta ka uwa
(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

27 Yesu ddu ba di, “Imba ta kru nggarr
nado ni du ingga, zzu nu nggo a charr da
nu ungbamvu ku Abachi ku:
“ ‘Ingga ta ngu uni ka aminta wa, aminta ba
ta kru nggarr nado.’†
28 Nu ugo ku nggo ingga ti tasi, ingga ta ku
ki imba ichi ko nu Galili.”
29 Biturr ddu ma di, “Anishirr ti kru ng-
garr nado namri, ingga si ta kru hen.”
30 Yesu da ku di, “Di ingga da ku ùwà ure
ujiji, ni ibittu i ari yi nggo agba wa ta nise
tu ki inkpu iha, ùwà ka kisa ni ingga ku ki
ankpu atarr ba.”
31 Biturr da ki Yesu kyekye mi di, “A ti ta
ngu ingga kye nu ùwà ku mi, ingga si ta kisa
di ingga si hi ùwà hen.” Abiga ma ba namri
da angu yiyirr kama yo.

Yesu barr Abachi nu Getsemani
(Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

32 Aba gru kuma nu unto numa nggo a yo
ku du Getsemani. Yesu da ku abiga ma ba di,
“Imba ji so ni inggya, di ingga ta ku barr.”
33 Na yo Biturr, Yakubu tuku Yohana gri.
Isisurr ima yi wri kpakpa ni vri. 34 Yesu da
ba di, “Isisurr mungga yi se ni ivri kakami
di ingga ki gaga yi ittu. Imba so ni inggya ni
so gbye yi.”
35 Nggo a sha chi kuma ntsɨ, na jaku ji kurr
ni imimi, na barr di, i ti wre ku Abachi, uwa
bi ka iha inggi glo ma. 36 Na barr di, “Aki!
Aki mungga! Inkindirr sama nggo i ka mri
uwa, nggo uwa ta kpanye, uwa ka iha inggi
yi glo ki ingga. Si na inkindirr yi nggo ingga
zha hen, uwa bi na inkindirr yi nggo iwre ku
uwa!”
37 Nggo a kanga na atarr ba ba, na ni hi
ba so kurr ina, na yo Biturr na zhi ma di,
“Sima, ùwà so kurr ina mu-u? Ùwà ka si sha
so tsitsirr ntsɨ ma attuttu ayirr hen. 38 Imba
so tsitsirr, ni so gbye yi, ni so bi barr du ku
imba bu si ku la ure hen. Kye, izhi imba
yi i so zha ina inkindirr yi nggo iwre, ukpa
umba ku u su.”
39 Na ka ko zizo ku barr, na da inkindirr
yiyirr ima yo. 40 Nggo a kanga zizo, na ni hi
ba so kurr ina yi zizo, nggo ashishi ambarr
ka rɨ ni ina, na si so kye hen, uwa si ba. Aba
si hi inkindirr yi nggo aba ta da ku hen.
41 Nggo a kanga na aba inkpu itarr yi, na
ni zhi ba di, “Imba ni ko kurr ina, ni so su
yi? Ima ba! Attuttu ayo a nga ba! Kye,
ziza undurr numa a ba ingga Uvuvurr a
Unushirr ni na ango ka abi la ure ba. 42 Gru
yi, ni di inta kuma. Uni ba ingga ni wanggo
so nga ywhiywhirr mi!”

A vu Yesu gri na kuma
(Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

43 Nggo Yesu ni so re na ba, Judasi, uyirr
nu umi ku awurr na aha ba, ku nggurr surr.
Na nga na akpa anishirr di ga ma, abanu gri
injingba na abanu ankpunkpu inkinkurr.
Ankpinkpye abikye ba, na abitsarr Are ba,
na akikre anishirr ba, aba yo tu ba di a bu
ku vu Yesu.
44 Ziza, uni ba ma nu ba wa zzu kuma, nâ
ta si nggo a ka tsarr ba ba di, “Ugo wa nggo
ingga ta ku nyarr ma vu ni ma anta, uwa
yo su wanggo nggo imba di zha ma nggo,
imba vu ma gri ni kuma yi.” 45 Nggo a nggurr
surr, Yahuda zzu kuma ni Yesu ku, na da
di “Unitsarr!” na ma anta. 46 Anishirr ba
ki Yesu kpa na vu ma. 47 Uyirr nu umi ku
awurr na aha ba kri gagami na ku, na ki
ungo ttu anjingba, na sarr utu ku ugarr a
ankpye unkpi abikye wa ttu ta yo.
48 Yesu zhi ba di, “Imba kye di ingga su
unayi mu, ni nga ni ingga ku ni injingba
na ankpunkpu inkinkurr ta ni vu ingga?
49 Ttuttumi ingga kri di tsarr imba nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, imba si vu ingga
hen. Inkindirr inggi i na meme nggo a charr
nu Ungbamvu ku Abachi ku ni itu mungga.”

† 14:27 Kye zizo Zakarriya 13:7.

50 Abiga ma ba kru nggarr nado namri na du
ma.
51 Uvuvurr nze numa nggo so ga Yesu, a
kri na garr upri inkru, na si surr inkindirr
nu umi hen. Aba ta vu ma. 52 Uwa kru huzzu
ni ihorr mi, na ka upri inkru ku du ba na
ango, na kuma.

A bre ku Yesu amu na
Akaba anu Yahuda wa
(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71;
Yohana 18:13-14, 19-24)

53 Aba gri Yesu na ko ni iko yi ankpye un-
kpi abikye wa, nu nggo ankpinkpye abikye
ba namri, na akikre anishirr, na abitsarr na
Are ba a nggurr bi. 54 Biturr di ga ba gbagba
mu, rri ko nu ure̱ ki iko ku ankpye unkpi
abikye wa. Biturr ku ji so na abi gbye ma
ba, na so vri uru.
55 Ankpinkpye abikye ba na Akaba anu
Yahuda ba wemi, a so zha anishirr ba nggo
ta da inkindirr indanda ni itu ima yi, da aba
ka ngu ma, na si hi anishirr hen. 56 Anishirr
shishemi a bre imu ni itu Yesu, are ambarr
ka si mirri ni ikpa hen.
57 Abanu gru kri na bre are ka imu ni itu
ima yi di, 58 "Inta wo ma so da di, 'Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku, nggo a me ku na ango
ka unushirr, ingga ta tsi ku nggarr, ni ta vu
ku me ni ivi itarr, ni si ta me ku na ango ka
unushirr zizo hen.' " 59 Meme mi are ambarr
ka si mirri hen.
60 Ankpye unkpi abikye wa gru kri na anke̱
ambarr ka na zhi ma di, "Yesu, uwanggo sa
are ka nggo a so bre ni itu muwa, ùwà da da
angginggi?" 61 Yesu so gbangbami, na si da
ba inkindirr mremremu hen.
Ankpye unkpi abikye wa zhi ma zizo di,
"Uwa yo su Kristi, nggo su Uvuvurr Abachi
wa nggo a di gbyarr ku asa?"
62 Yesu ddu ba di, "Yo-o, a si ingga yo!
Imba ta hi ingga Uvuvurr a Unushirr nggo
ingga ta so nu ungo ri ku Unukyekye wa, ni
ta nga na akpa ka unkplassu ka."
63 Ankpye unkpi abikye wa ki unfu na nga
ankru ama ka hre na da di, "Inta si zha
undurr numa bu da inkindirr mu na ku zizo
hen? 64 Imba wo ire̱ are inggi yi, nggo à
da are andanda ni itu i Abachi. Imba da
anggi?"
Aba da na angu ayirr di ugo wa a la ure,
à ma ni tsi ngu. 65 Abanu gru so ddu antinte
surr ku nu ukpa, na ki ungo ttu ku ashishi
ka, na kirr ma, na zhi ma di, "Da undurr wa
nggo a nggurr uwa?" Abi gbye ba vu ma na
so rɨ ma meme.

Biturr kpa kisa duwa
si hi Yesu hen
(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana
18:15-18, 25-27)

66 Nggo Biturr so ni ikashirr iki yi nu ure̱
ku, uva numa, nggo su uyirr nu umi ku
agarr ba ankpye unkpi abikye wa, nga nabo.
67 Nu unggo, uva wa hi Biturr so vri uru nu
ure̱ ku, na kye Biturr girr, na du ma di,
"Uwa mi di ga Yesu anu Nazareti wa
meme."
68 Biturr kisa di, "Ingga si hi inkindirr ima
nggo uwa so da yi hen." A da meme, na
gru huzzu kuma na anko akaba wa. [Meme
nggo, agba wa tu.]
69 Uva wa ko ku hi ma nabo zizo, na gru
so tsarr abi kri nabo ba di, "Ugo nggo mi su
uyirr nu umi umbarr ku." 70 Biturr kisa zizo.
Abi kri nabo ba gru so ddu Biturr di, "A su
ure ujiji. Uwa se na ba. Uwa sa anu Galili. Si
kpa kisa hen."
71 Biturr shi azhi zhi kisa di, "Ingga da ki
imba ure ujiji. Ingga si hi undurr wa ma
nggo imba so da ma hen. Ingga ti hi ma,
Abachi bi nggurr ingga ngu."
72 Ni inkpu ima yi, agba wa tu inkpu iha
yi.‡ Biturr ssu hi nu nggo Yesu da ku di,
"Agba wa taka nise tu ki inkpu iha, uwa ka
kisa ni ingga ku ki inkpu itarr ba." Biturr
gru ko yi kpokpo.

15

Yesu na akaba a Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohana
18:28-38)

1 Ni gambre bwu, ankpinkpye abikye ba,
na akikre anishirr ba, na abitsarr na Are ba,
na Akaba anu Yahuda ba, ndo nu uki ku we,
na ssubi. Na yo ku Yesu ache, na gri ma ga
ku Bilatu (Uttu wa sa anu Roma nggo so gri
ba na anga ka Yahudiya ka.)
2 Bilatu zhi Yesu di, "Nggi su uwa mu su
uttu anu Yahuda wa?"
Yesu kpanye ku di, "Nggo uwa da."
3 Ankpinkpye abikye ba a so di tto Yesu
na are ki imu shishemi. 4 Bilatu zhi ma zizo,
"Uwa si ta da inkindirr hen? Uwa si wo
are ka nggo a gri nga shishemi ni itu muwa
hen?"

‡ 14:72 Ki inkpi ha 14:30.

5 Yesu si da inkindirr zizo hen. I Bilatu a
ku ayisurr.

A zu ku Yesu ittu
(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohana 18:39—19:16)

6 Ttuttumi ni Iga i Ivu Sarr yi, Bilatu di
ttu unushirr uyirr huzzu ni iharr, wanggo
nggo anishirr ba ti barr ni itu ima yi. 7 Ni ivi
ima yi, ugo numa a ri Barraba, nggo a harr
ma ndo na abanu nggo a tto itsi na di ngɨ
anishirr. 8 Nggo, akpa anishirr wa chinga na
so zhi Bilatu inkindirr inggi yi nggo à di na
ku aba ttuttumi nggo.
9 Bilatu zhi ba di, "Imba zha di ingga bi
ttu uttu anu Yahuda wa huzzu ki imba?"
10 Bilatu mi hi kakami nggo ankpinkpye
abikye ba a gri Yesu ni nu ma, na ttu ashishi
na ku. 11 Ankpinkpye abikye ba ddu anishirr
ba, da ba di a bu du Bilatu ttu Barraba nggo
nu ba.
12 Bilatu a zhi ba zizo, "Angginggi ingga
ta na nu uyirr wa nggo imba yo ma du uttu
anu Yahuda wa?"
13 Aba da hantu, "Kpa ma nga nu un-
kunkurr!"
14 Bilatu zhi ba di, "A la angginggi?"
Aba du nu ukorr unkpi na so da di, "Kpa
ma nga nu unkunkurr ku!"
15 Bilatu zha du uwa ta su ku anishirr ba
isisurr na ttu Barraba ttungo, na ba Yesu nu
abi ta iku ba, da a bu hlo ma na gri ma ku kpa
nga nu unkunkurr.

Abi ta iku ba asarr Yesu
(Matiyu 27:27-31; Yohana 19:2-3)

16 Abi ta iku ba gri Yesu na rri kuma nu
umi ku ando a ugona wa, na yo inkpu i abi
ta iku yi we. 17 Aba so sarr ma na surr ku
ikpo ankru isisarr i uttu yi, na nyarr intto
turr ku ni itu ki anzɨ, 18 na kuttu na so chi ma
di, "Uttu anu Yahuda, izhi muwa yi bu so
sese!" 19 Na so hlo ma ba ni itu ni unflankurr,
na so ddu antinte surr ma, na kuttu ku na
agbuzzu da aba so chi ma. 20 Nggo, a sarr ma
kre, na ttu ikpo ankru isisarr i uttu yi glo ku,
na ka angbanja iki ama ka surr ku, na gri ma
huzzu kuma nu unto ki kpa nu unkunkurr
ku.

A kpa Yesu nu unkunkurr
(Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

21 Nggo a so gri Yesu ko yi kpa, na zzu ma
nu ugo numa nggo ri Sima, aki a Alezanda
tuku Rufo, à sa anu Sirrene, na so rri nga
nu umi ìgbù ku. Aba turr ma du ma ba
unkunkurr ki kpa Yesu ku. 22 Na gri Yesu
kuma nu unto numa nggo a yo ku du Golig-
ota, (a yo ku meme nggo da su Unto Ku
Ukpahe (Uttuttu) Ki Itu.) 23 Nabo yo, aba ku
ni Yesu ahi wa nggo a zɨ na ahun ka nggo a
ri mârr*. Yesu ka iso wa. 24 Mre na kpa Yesu
nu unkunkurr ku, na vu iki isurr ima yi ga.
Na turr† kye ku ikpa ka uwatanggo à ta kpa
ankru atakangga.
25 Nggo si itirr ambrè, aba kpa Yesu. 26 Na
charr ikpala ima yi nggo a vu ma na yi di:
"UTTU ANU YAHUDA WA." 27 Na kpa abayi
banu aha ndo na ku ni inkinkurr i ambarr,
uyirr wa nu ungo ri, uyirr wa nu ungo mla.
[28 Nu nggo yo Ungbamvu ku Abachi ku da
jiji di, "A bre ma surr nu umi ka bi ila ure."]
29 Anishirr ba zzu di ga anko wa ba nabo, na
mɨ atu, na so da are andanda ni itu ima yi
di, "Mhnn! Uwa yo da du uwa ta ddu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ta me ku ni ivi
tarr! 30 I-i! Ziza, ji nu unkunkurr ku ni kpa
itu muwa ttungo ki!"
31 Ankpinkpye abikye ba na abitsarr na
Are ka Musa ba a me̱ Yesu na re ni ikpa, na
da di, "A hi aza ka ikpa abanu ttungo, na si
kpa itu ima ttungo hen! 32 Du Kristi wa nggo
su uttu anu Israila wa, bi ji nu unkunkurr ku
zizami, na di inta bi kye, ni bi yo isisurr na
ku!" Aha ba nggo kpa ba ndo na ku à sarr
ma meme.

Ittu i Yesu
(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

33 Nggo, azhi wa ga na atsutsu, ibwu kri
igbu wa namri, nga ni itarr yi ingbahru. 34 Ni
itarr yi ingbahru yi, Yesu nggarr yi kpokpo
na da di, "Eloyi Eloyi, lama sabachtani?"
A da di, "Abachi mungga, Abachi mungga,
angginggi du uwa kà ingga du?"
35 Inkpu anishirr yi nggo a se nabo a wo
ma ni da yi, na da di, "Wo yi, a so yo Iliya."
36 Uyirr nu umi ambarr, ku kru ko ku ba
usoso yo nu umi ku ususa ahi na ka ti turr ni
itu unflankurr, na gɨ kuma ku Yesu na angu,

* 15:23 Mârr: A sa ahun nggo di zhi ivri. † 15:24 Iturr: A si adu abi ta iku abu Roma aba bi nggarr ankru ka uni kpala ka ga ki ikpa imbarr nâ ta su nggo i kurr charr nu ungbamvu ku Asarr 22:18.

na so da di, “Inta ta kye ka Iliya ta nga ni ttu
ma ji.”
37 Yesu garr angu yi kpokpo mre, na ttu.
38 Upri nkru ku‡ u di klo nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku u nggarr ki uha ba,§ zhi na
atu ji nga na achi ka. 39 Ankpye uni ta iku
wa, nggo kri ni ichi yi unkunkurr yi nggo
kpa Yesu, a hi nggo Yesu ttu, na da di, “Ugo
wa su Uvuvurr Abachi jiji!”
40 Amba banu a se nabo, na kri kre mu, na
so kye ma. Nu umi ambarr ku, Maryamu
nggo zhi nu igbu nu Magadala, nu Salomi,
nu Maryamu ayirr anu Yakubu uvutsa wa
tuku Jose, na abanu shishemi. 41 Aba yo di
ga Yesu nggo a di so nu Galili, na so di zi ma
undu ku, na amba banu shishemi nggo nga
ndo na ku zhi nu Urushalima na se na ku.

Izzu i Yesu yi
(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

42 A sa azhibarr a issubi wa (na ambre ka
uha ka, uwa ta sa Asabarr, azhibarr a isu
anu Yahuda wa). Nggo ni ingbahru yi, 43 ugo
numa a ri Isuhu, unushirr nu Arrimatiya a
nga. A su uyirr nu umi ka akikre ba Yahuda
ba, nggo a di kye ma ssu nu ungo, uwa mi
a su nu umi ki so kye anko nggo Abachi ta
ka so ni ittu ima yi. A kuma kyekye mi nu
Bilatu ku, na ko ku barr ma, da bi nu uwa
iku i Yesu yi. 44 Bilatu a ku ayisurr nggo a
wo di Yesu ka ttu ba. Na yo ankpye abi ta iku
wa, na zhi ma di, “Yesu à ttu ngbangbamu?”
45 Nggo a wo na ankpye wa, Bilatu kpanye
ku Isuhu di a bu kuma ku ba iku Yesu yi.
46 Isuhu ku re upri inkru ukukla ki izzu ku, na
hun ku ttu iku yi ji, na nyarr yi nu upri inkru
ku, na ba iku yi ku yo ni ibe yi, nggo i su nu
Uko uhan, na ku nyi ankɨ ingbinta ankpi ni
ttu angu ka Uko uhan ka. 47 Maryamu nggo
zhi nu Magadala tuku Maryamu ayirr Jose,
a so kye, na hi unto ku nggo a yo ma.

16

Itasi i Yesu yi
(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

1 Nggo Asabarr, Azhibarr a Isu anu
Yahuda wa vu sarr, Maryamu nggo zhi nu
Magadala tuku Maryamu ayirr anu Yakubu,
u Salomi, a re anye a ihun ingba* wre nggo
aba ta ku surr ki iku i Yesu yi. 2 Na ambre
bwu, na azhibarr a uha wa, nggo anza wa a
gru ba, aba kuma ku rri ni ibe i Uko uhan yi.
3 Aba zzu di zhi ikpa na anko di, “Unggonggo
ta ku nyi ingbinta yi ka ki inta ni ibe yi?”
4 Ingbinta si inkpi yi. Nggo a ko ku kye, na
hi a ka nyi ingbinta yi glo ba. 5 Na ko ku rri
kuma nu umi ku Uko uhan ku, na ko ku hi
uvuvurr nze so na anga ungo ri a ibe wa, na
so ttu ikpo ankru akikla. Isisu ki ba.
6 Uwa ddu ba di, “Imba si kru isisu hen!
Ingga hi imba so zha su Yesu, anu Nazareti
yo, uwanggo nggo a kpa ma nggo. A tasi. A
si se hen. Imba kye yi, uwanggo yo su unto
ku nggo a ka ma yo. 7 Ziza nggo, kakuma yi,
ni kuma ku da ki Biturr na abiga ma ba: ‘A
so ku ki imba ichi kuma nu Galili; imba ta
ko ku hi ma nabo, nâ ta si nggo a da ki imba
bari na ka ttu.’ ”
8 Aba ka huzzu nu ukru zhi ni ibe i uko
uhan yi. Ukpa ambarr ku wri kpakpa. Aba
si da ku undurr inkindirr ima yi hen, nggo
isisu ki ba.

Yesu huzzu ku Maryamu nggo zhi nu Magadala
(Matiyu 28:9-10; Yohana 20:11-18)

[9 Nggo Yesu à tasi ni gambre yi, na
azhibarr a imḛmḛ wa (nu ugo ku azhibarr
a isu wa), uwa huzzu mḛmḛ yi ku Maryamu
nggo zhi nu Magadala, nggo Yesu à han izhi
ndanda itangba huzzu ku nggo. 10 Maryamu
nggo zhi nu Magadala, kuma na ko ku da
ba abangga ba nggo di ga ma. Aba so ri
amarr na so yi. 11 Nggo, a wo di Yesu tasi;
du Maryamu nggo zhi nu Magadala à hi ma,
aba si kpanye ni da ima yi hen.

Yesu huzzu ku abiga ma aha ba
(Luka 24:13-35)

12 Nu ugo ku meme, Yesu huzzu na ashishi
numa nanka ku anishirr aha banu, a so
zirr na anko na so zirr huzzu kuma ni ìgbù
numa. 13 Aba ko ku da ku abiga ma abanu ba.
Aba mi si kpanye hen.

‡ 15:38 Upri nkru: Unga nkru ku nggo u ga Unto ku Iwre Sha Kakami yi ki nanka na ankla anuma ka nu Uki Unkpi ku barr Abachi ku. Ime ima i se nu Urushalima. Abachi à da di anu Yahuda ba a bu di gbyarr ku uwa asa nabo yo. § 15:38 Nggarr: Ima tsarr di ittū ima yi bwu ki inta anko a ko na Abachi ku. Kye Ibraniya 9. * 16:1 Anye a ihun ingba: Uwama tsarr ikpanye, tuku ikru isisu ni ikye ssu nu ungo. Igri anye ima si nâ ta gri ugbyarr ku unkunkurr ki ihun ingba wre nggo na nga ni ibe yi ari.

Yesu huzzu ku awurr na yirr ba
(Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

14 Ni ikikre yi, Yesu huzzu ku abiga ma
awurr na yirr ba, nggo a so, na so ri ila.
Uwa glo ba ni kà iyo isisurr ambarr yi, ni
itsɨ kyekye ambarr yi nggo a si kpanye na
abangga ba nggo hi uwa ni tasi yi hen.
15 Uwa da ba di, "Kuma yi ni ingbingbru
yi wemi ku bre ku anishirr Ure ku wre ku
Abachi ku. 16 Uwanggo nggo ta kpanye nu
Ure ku wre ku, aba bi zzu ma na amasirr,
Abachi ta kpa ma ttungo. Uwanggo nggo
ta si kpanye nu Ure ku wre ku hen, ila ure
ima yi i ta so ku ni itu ima sese. 17 Abangga
ba nggo ti yo isisurr imbarr yi ni ingga ku,
ingga ta nu ba ukyekye ku nggo: A ta han
izhi ndanda huzzu ni isa mungga; na ta re
ni irrirri ihẹhẹ, nggo a nise tsarr ba na yi.
18 Inkindirr ndanda si ta ki ba hen, ka ti vɨ
ànìwǎ, ka ti so itsɨ. A ta sa ango ambarr ka
na abi vri ba, aba ta wre."

Yesu hun kuma nu unkplassu
(Luka 24:50-53; Indu 1:9-11)

19 Nu ugo ku nggo Yesu re na ba, aba ba ma
hun kuma nu unkplassu. Uwa ko ku so nu
ungo ri ku Abachi ku. 20 Abiga ma ba kuma
ko ku di bre Ure ku wre ku kago. Atiko wa
so na undu na aba, na tsarr di ibre imbarr
yi si jiji, zhi nu nggo a nu ba ukyekye ki na
iki ikagri.]

Ure ku wre ku nggo
Luka
à charr
Ure ku mẹmẹ

A si charr isa i undurr wanggo nggo à charr ungbamvu unggo ku hen. Ni ima mi, inta i si ni inkindirr yi nggo i tsarr di a su Luka uni ni ahun wa yo à charr ungbamvu ku Luka ku. Luka à na undu nu ure ku nggo abangga ba nggo a hi na ashishi ambarr ngga a da tuku aseki ka nggo a bre ni itu i Yesu nggo a ni so tsitsirr tuku undu ku nggo à na.

Ungbamvu ku Ure ku Iwre unggo ku u zirr bi nu ungbamvu ku Indu i Abi kuma na angu ku. Ure umbarr ku tuku nggo a ssu angbamvu akama a charr nggo a di inta i hi di a su unushirr uyirr nggo à charr angbamvu akama aha mi, na charr ku undurr uyiyirr uwama yo, Tiyofilo *(1:13)*.

Itu i ure i ungbamvu ku Luka ku i si ikpa ttungo i Yesu Kristi yi tuku inkindirr yi nggo à nga nye na yi. Ankla ka kye kakami ka nu ungbamvu ku a si *(19:9, 10)*.

Ungbamvu ku u tsarr ni ikikre yi di Yesu à ttu na tasi nggo abiga ba a so di nyarr na di surr ashishi di ukyekye ku Abachi ku bu nga ni tsarr ssu na ba.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo
Ingri tuku imimarr lala i Yesu yi *1:1—2:52*
Izzu na amasirr tuku itsarr kye i Yesu yi *3:1—4:13*
Undu ku Yesu ku nu Galili *4:14—9:50*
Undu ku Yesu ku na anko a ikuma nu Urushalima *9:51—19:27*
Undu ku Yesu nu Urushalima *19:28—20:47*
Ibre are ka inkindirr yi nggo i taka la ni ichi *21:1-38*
Ittu tuku itasi i Yesu yi *22:1—24:53*

1 Ingga chi uwa, ankpye Tiyofilo.

Anishirr shishemi a ka ta ukpa na charr aseki angga ka nggo Yesu à na ka, nggo a di so ni inta ba. 2 A charr aseki kama nggo inta i wo na angu ka abangga ba nggo a di ga ma, na hi na ashishi, zhi ni imẹmẹ yi, na bre surr ku anishirr ba. 3 Meme yo, ingga ji so kpi mi ni bre aseki ka we nggo a na zhi ni imẹmẹ yi, ni kye i ta wre ingga bu charr ku ùwà, ankpye Tiyofilo, aseki ka na chi na chi. 4 Ingga na meme wre ku ùwà bu hi da aseki akama namri nggo a charr ku ùwà na ka a sa ajiji.

A da ingri i Yohana
uni zzu na amasirr wa

5 Ni ivi yi nggo Hirridu nggo su uttu unkpi wa nggo di gri anga ka Yahudiya ka, ugo numa à su unikye nggo a yo ma du Zakarriya. A zhi ni inkirr i abikye yi nggo a yo ba di Abija. A su uhanma a Aruna. Ayamba ama yo su Alisabatu. Uwa mi su uhanma a Aruna meme. 6 Zakarriya tuku Alisabatu, aba aha mi a zirr wre na ankẹ ka Abachi, na di kru isisu iba i Atiko yi namri. Na si jaku ni inkpi iyirr mi hen. 7 Alisabatu à su nu ukru. Aba aha mi a ka kuyi ba, ni ima yo aba so sama nu uvuvurr.

8 Na azhibarr numa nggo uwa a su ku abikye bu Abija ba undu umbarr, u Zakarriya nggo à so na undu ku unikye umaku nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. 9 A hla Zakarriya hihla mu nâ ta si nggo a di na na adu ambarr a abikye wa di a bu rri nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, ku tu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi. 10 Nggo a so tu itu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi, i so kparri nggo, abi nga ni barr Abachi ba shishemi so barr na ábì.

11 Mre, unitu a Abachi wa nggurr huzzu nu Zakarriya ku, na nga ni kukri na anga a ungo ri a akikre ka a so tu iki ihun ingba nggɨnggɨ yi. 12 Nggo Zakarriya sa ashishi na ku na ki wu, isisu ki ma. 13 Unitu wa à ddu ku di, "Zakarriya si ki isisu hen, Abachi à wo ibarr imuwa yi, uwami wa Alisabatu à ta ngri ku ùwà uvuvurr, ùwà ta yo ma du Yohana. 14 Ùwà ta se ni inyarr kakami ni itu ima yi, anishirr shishemi ta mẹ nyarr ni ingri ima yi. 15 A taka su unkpi na agẹ ka Atiko, na si taka so ahi ka inkindirr yi nggo di ki ihwa mremremu hen. Zhi ni ingri ima yi Izhi i Abachi yi taka rri so na ku. 16 A taka du anishirr bu Israila shishemi a kanga na Atiko Abachi ambarr wa ku. 17 Uwa yo ta su uwanggo taka nga kuchi, bari Atiko wa taka nga. Nggo à ti nga, uwa taka ni na undu nu ukyekye tuku izhi iyiyirr ima yo ni inggi yi nggo Iliya à na undu umaku na yi nggo. À na meme wre ku ka ni nggurr akiki bi na amumarr, ni taka ni na abi kà iwo ure ku Abachi ba ki anishirr azizi, nggo ta se na amarr ka ina wre, nâ ta sa anishirr

ba Abachi. À ta du anishirr ssubi, na so kye
anko a inga i Atiko yi."
18 Zakarriya à zhi unitu wa di, "Ingga ta
na kingginggi ni ta hi di ida muwa yi ta su
jiji? Ingga nggo su uchuche mu, u ayamba
mungga wa mi su uchuche mu meme."
19 Unitu wa ddu ma di, "Ingga yo su Gabre,
ingga di kri na age̱ ka Abachi. Uwa yo tu
ingga nu Ure ku wre ku nga nu ùwà ku.
20 Nu nggo ùwà si kpanye nu ure ku nggo
ingga da ku ùwà hen, ni ima yo, bazhi ziza
ùwà taka di so ywiywimi, sa ni ure, kuma
na azhibarr wa nggo ayamba muwa wa taka
ngri uvuvurr wa. Wanggo yo si inkindirr yi
nggo ùwà taka hi yi nu nggo ivi yi ti ma."
21 Meme nggo, anishirr ba nggo a kri bi
Zakarriya na ábì ka Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku a gru so ki isisu da a su ku anggi
mu uwa à rri ku so gbami nu umi uki ku.
22 Zakarriya à huzzu nggo na re chankarr,
anishirr ba a hi ni ima yo da Abachi à tsarr
ma inkindirr nu Uki ku Ibarr ku. Ima yo du
ma kye na so ki ba na ango, na so jinjirr mi.
23 Nggo ivi i undu i Zakarriya nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku i vu sarr, uwa
kakuma ni iko. 24 Nu ugo ki ivi ima yi,
Alisabatu ayamba ama wa hru ine, na di so
ba nu uki mu ki ihwa ikywi. 25 Na da di, "Kye
bari, ziza yo Atiko na ki ingga inkindirr
inkpi inggi yi. Atiko tsarr ingga ikpanye
ima yi ni ivi inggi yi. A ttu ishisha* glo ki
ingga na anishirr ba!"

A da di a ta ngri Yesu

26 Nggo ine i Alisabatu yi ki ihwa itani, a
Abachi tu unitu ama wa Gabre ni igbu nu
Nazareti na anga ka Galili, 27 nu uva numa
ku nggo a nise hi unuru kye, nggo a yo ma
di Maryamu. Ugo numa nggo a yo ma di
Isuhu, uwa yo à go ma. Ugo wa su uhanma
a uttu Doda. 28 Unitu wa à nye na ku, na ku
da ku di, "Ingga chi ùwà, ùwà nggo Abachi
na wre ku ùwà kakami! Abachi se nu ùwà
ku."
29 Maryamu ki wu kakami, nggo a wo ichi
ima yi, na so ri amarr ni itu i inkpi i ichi
ima yi. 30 Unitu wa ddu ma di, "Maryamu
si ki isisu hen, sa Abachi nggo à ta na wre
ku ùwà kakami. 31 Uwa ta hru ine, ni ta ngri
uvuvurr ni ta yo ma di Yesu. 32 Uvuvurr
wa taka sa ankpye. Anishirr ta yo ma du
Uvuvurr a Abachi Unkpi Kakami wa. Atiko
Abachi taka ni du ma à ri ittu i ábáchí ma,
uttu Doda. 33 Uwa yo taka su uttu a ahinhan
bu Yakubu ba sese. Ittu ima yi taka sama ni
ikikre."
34 U Maryamu ddu unitu wa di, "Ingga ni
su uva mu bari, unuru nise hi ingga kye, i ta
na ki ngginggi ni si ki ingga meme?"
35 Unitu wa ka sa ku di si, "Izhi Iwre i
Abachi yi mu i ta ji nu ùwà ku, ukyekye
ku Abachi Unkpi Kakami wa ta ni ttu ùwà
kago. Uvuvurr wa nggo ùwà ta ngri, a ta sa
ni ìlà. Aba ta yo ma du Uvuvurr a Abachi.
36 Kye, iwrimi Alisabatu, nggo a da di à se nu
ukru, à se ni ine ihwa itani ziza, ni ichiche
ima inggi yi. 37 Inkindirr sama nggo ka mri
Abachi ina."
38 U Maryamu ddu ma di, "Ingga su ugarr
a Atiko. Abachi bu na inkindirr yi nggo iwre
ku ni itu mungga, nâ ta si nggo ùwà da."
Unitu wa à ka ma du.

Maryamu gru kuma na Alisabatu ku

39 Ni ivi ima yi, i Maryamu gru ssubi na
narr kuma na Alisabatu ku ni iko ima yi,
ni ìgbù na agbre wa na anga ka Yahudiya
ka. 40 Nggo Maryamu a nggurr surr ni iko i
Zakarriya, na sa ashishi na Alisabatu ku, na
chi ma. 41 Nggo Alisabatu wo ichi i Maryamu
yi, u uzuma wa nu umi ine ku a ki wu,
Izhi i Abachi yi mirri ku Alisabatu nu ukpa.
42 Alisabatu da hantu di, "Ùwà yo sa ayamba
wa nggo Abachi yo ku ùwà angu ka iwre mri
amba ba namri. Abachi yo ku Uvuvurr wa
nggo ùwà ta ngri ma angu ka iwre meme!
43 Angginggi du inkindirr inkpi ma mi nga
ni ingga ku, nggo uwa ayirr a Atiko mungga
wa gru nga ni ingga ku? 44 Ankpa yirr nggo
ingga wo ichi muwa yi, u uvuvurr mungga
wa nu umi ine à gru ta inyarr. 45 Abachi yo
ku ùwà angu ka iwre nggo ùwà kpanye du
ure ku Atiko ku nggo a tu ba nu ùwà ku, bu
si meme!"

Maryamu da usarr ki inyarr

46 Maryamu da di,
"Isisurr mungga yi ko nyarr ku Atiko.
47 Ingga nyarr ku Abachi nggo à kpa
ingga ttungo.
48 Ingga nggo si si inkindirr hen,
Abachi ssu ingga ugarr ama wa hi.

* 1:25 Ishisha: Na adu a ani Yahuda, a si inkindirr ishisha ayamba à bu sama ni ngri.

Bazhi ziza, ùka ku anishirr namri ta di yo
ingga du ayamba wa nggo Abachi yo
ku angu ka iwre,
49 nggo Abachi Unkpi wa, na ki ingga
inkindirr inkpi inggi yi.
Isa ima yi si iwre.
50 Nggo a se ni itito ni itu i abi kru isisu ama
ba,
bazhi nu ùka numa kuma nu numa.
51 Abachi na ungo uma ukyekye ku nà na
undu unkpi.
A tse abi nggurr ankẹ kahre, na
abangga ba nggo di ri amarr
inkindirr inkpi na atu a ambarr wa.
52 Abachi ddu atuttu ankpinkpi ji ni imburr
imbarr yi,
na gɨ abangga ba nggo si si inkindirr
hen gru.
53 Na nu abi ki iyo ba iki iwre shishemi,
na du abu ungo ba kakuma na ango
aha.
54 A gri ure umaku nggo a da zu ku ábáchí
munta ba,
du uwa taka ni kye agarr ama ba Is-
raila, na ashishi ka itito.
55 Na kye Ibrayi na ahinhan ma ba
na ashishi ka itito ase na ase nâ ta si
nggo a ka da zu ku ábáchí munta wa
ba!"
56 U Maryamu so ni Alisabatu iwrima wa
ku ki ihwa itarr bari na kakuma ni iko nu
Nazareti.

Ingri i Yohana uni zzu anishirr na amasirr wa

57 Nggo ivi i ingri yi nga ku Alisabatu,
uwa ngri uvuvurr unuru. 58 Abi girr ama ba
na amla ma ba a wo inkindirr inkpi i itito
ima yi nggo Atiko na ku Alisabatu na zi ma
inyarr.
59 Nggo uvuvurr wa à ki ivi itandarr ni
ingri, aba nga ni yo ku iji, na gru so ri amarr
ka yo ku isa i aki yi du Zakarriya. 60 Ayirr wa
kisa na da di, "Iya! A ta yo ma du Yohana."
61 Aba a kisa ku di, "Umlama numa à si ri
Yohana hen."
62 Aba zhi aki wa na ango di a bu yo
uvuvurr wa du unggonggo. 63 U Zakarriya
da ba na ango di a bu gri ku uwa inkindirr
numa nggo uwa ta charr na yi. Nggo a gri
ku na yi, uwa kpa yi na charr di, "Isa ima
yi ri Yohana." Aba kukri na so vu angu gri.
64 Na ankpu yirr, irrirri ima yi gbuddu ku,
uwa gru so re na ba, na so nyarr ku Abachi.
65 Isisu ki abi girr ama ba, anishirr ba gru ku
di bre are akama kago ni ìgbù i agbre yi na
anga ka Yahudiya ka. 66 Nggo anishirr ba wo
ure kuma na gru so ta amarr ni itu yi na so bi
zhi di, "Uvuvurr wama taka sa angginggi?"
Nggo a hi ungo ku Abachi ku u se ku ni itu.

Zakarriya nyarr ku Abachi

67 Izhi yi Abachi yi mirri ku Zakarriya aki
a Yohana wa, uwa gru so da ure zu di:
68 "Di inta nyarr ku Atiko Abachi a ani Is-
raila!
Nggo a nga nye zi anishirr ama ba na
ddu ba ttungo.
69 Nggo a ni inta uni kpa ttungo unkpi,
zhi nu uga ku Doda ugarr ama wa.
70 Nâ ta si nggo Abachi à da zu na angu ka
abi kpa are ama abi wre ba ngbang-
bamu.
71 Na da du uwa taka ni kpa inta ttungo nu
ungo ku abi kà inta ba,
abangga ba nggo sa abi karr inta.
72 Na da zizo du uwa taka kye ábáchí munta
ba na ashishi ka itito,
na ssu ishi azhi iwre ima yi hi.
73 Ishi azhi yi nggo à da zu ku ábáchí munta
wa Ibrayi,
74 du uwa taka ni ddu inta ttungo na ango ka
abi karr inta ba,
di inta ga ma sa ni isisu,
75 ni si ni isisurr i iwre ni izirr zizi na agẹ ka
Abachi nggo inta ti so ni ingbingbru
inggi yi.
76 "Uzumu, à ta yo ùwà ki uni kpa are a
Abachi Unkpi Kakami wa.
Ùwà yo ta kuchi ku Atiko ku bi na anko
wa ssubi ku.
77 Ùwà yo ta ku bre ku anishirr da Abachi ta
nggurr ila ure imbarr yi zhi,
na kpa ba ttungo.
78 Itito i Abachi yi si shishemi.
Ima yo du ma ni inta uni kpa ttungo
wa, nggo si nâ ta si anza ambre wa
nggo la zhi nu unkplassu ji nga ni
inta ba.
79 Na la ku abi so ni ibwu ba
tuku abi so ywhiywhirr ni ittu,
na ta tsarr inta anko a isu isisurr."
80 Uvuvurr wa furr ki unkpi, na tsɨ kyekye
ni Izhi i Abachi yi, na gru ku di so na
ankpuji, kuma ni ivi yi nggo a nggurr huzzu
ku anishirr bu Israila ba.

2

Ingri i Yesu
(Matiyu 1:18-25)

1 Ni ivi yi nggo uttu unkpi wa nggo a ri
Kayisa Agostu à gri anga ka Roma ka, na da
di a bu bre anishirr ba nggo uwa so gri ba
nggo namri. 2 (Uwama yo si ibre anishirr
imemẹ yi na ase ka nggo Kwirrinu à su
ugona nu Sirriya.) 3 Anishirr ba we à so
kuma ni igbu imbarr yi, di bu ku charr asa
ambarr wa.
4 Isuhu a di so nu Nazareti na anga ka
Galili ka, na gru kuma meme na anga ka
Yahudiya ni igbu a Doda wa, nggo a yo ma
du Betalami, nggo uwa mi su uhanma a uttu
Doda. 5 Isuhu à gru kuma ni icharr yi nggo
na gri Maryamu, uva wa nggo à go ma ta
garr. Uwa à se ni ine i ko ma ku ingri.
6 Nggo aba se nabo, ivi ingri yi ma ku. 7 Uwa
ngri uvuvurr ama ni imemẹ wa, unuru, na
nyarr ma ttu na angbanja iki na ka ma yo
nu ungblo. A si hi uki ni iko ikpa abichirr
yo hen.

Abi ho ba tuku abitu ba Abachi ba

8 Na anga kama abi ho aminta banu a
kurr ywhiywhirr nabo, na so gbye aminta
ambarr ba ni ibittu. 9 Unitu a Atiko wa à nga
na ba. Inkpinkpye tuku ukyekye ku Abachi
ku u ji nga na ba, abubo wa la zanzarr kago
ba, isisu ki ba. 10 Unitu wa da ba di, "Imba
si kru isisu hen! Ingga gri ki imba Ure ku
wre ku, ure ku nggo anishirr we ta mẹ nyarr
kakami na ku. 11 Kye! Ari a ngri ki imba Uni
kpa ttungo nu Betalami, igbu a uttu Doda
wa. Uni kpa ttungo wa yo su Kristi, Atiko
wa. 12 Inkindirr yi nggo ta ku tsarr imba
na ku inggi si di, imba ta ku hi ba a nyarr
uvuvurr na angbanja iki na ka ma yo nu
ungblo."
13 Mre, abitu ba Abachi shishemi nu un-
kplassu a nggurr huzzu ni nggurr bi nu
unitu wa nggo ku, na so ru ku Abachi asarr
da di,
14 "Di inta nyarr ni gbyarr ku Abachi asa,
nggo sa ankpye nu unkplassu,
du anishirr ba ni imimi nggo Abachi
kpanye na ba, a bu so ni isu isisurr."
15 Nggo abitu ba Abachi ba ka hun kuma
nu unkplassu, abi ho aminta ba gru so da ni
ikpa di, "Di inta kuma nu Betalami, ku kye
inkindirr inggi yi nggo la nabo, nggo Atiko
wa da ki inta."
16 Na gru korrmi kuma, na ku hi Maryamu
tuku Isuhu ndo nu uvuvurr wa, aba ka ma
yo nu ungblo. 17 Nggo a ko ku hi uvuvurr
wa, na bre are ka kago nggo unitu wa da
ba ni itu ima yi. 18 Abangga ba nggo wo are
ka namri, nggo abi ho aminta ba a da, a
ku ayisurr, na aseki ka nggo a da ba. 19 U
Maryamu gri aseki angga ka we ni isisurr
ima, na so di ri amarr na atu ambarr wa.
20 Nggo abi ho aminta ba so kakuma, na so di
gbyarr ku Abachi asa ga anko ku inkindirr
yi nggo aba wo na ku hi, i si meme yo nâ ta
si nggo a da ba.

A gri Yesu kuma nu Uki unkpi ku barr Abachi ku

21 Na azhibarr a utandarr wa, aba yo ku iji,
na du ku isa di, Yesu. Uwa yo si isa yi nggo
unitu a Abachi wa da ba, nggo a nise hru ine
ima yi.
22 Nggo Maryamu à su ukpa ku ingri ku
kre, nâ ta si nggo Are ka Musa a da ba,
Isuhu tuku Maryamu a ba uvuvurr wa na
kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nu
Urushalima ko ku na ma nu Atiko, 23 (nâ ta
si nggo i kurr ni charr na Are ka Atiko ka
di, "Nggo ayamba ti ngri, uvuvurr ni imemẹ
nggo su uvuvurr unuru, aba ta gri ma ku nu
Abachi.") 24 Aba kuma nu Urushalima, na
ko ku na uvuvurr wa nu Abachi, na to ku
Abachi aseki ka, nâ ta si nggo i kurr ni icharr
nu angbamvu ka Are ka Atiko ka. Aseki ka
nggo a di to na ka aka ngga su ananddu aha,
ka amumarr aminche aha.
25 Ugo numa nu Urushalima nggo a yo ma
di Simiyo, a su unushirr uzizi na di kru isisu
i Abachi, na su uyirr nu umi ku abi gbye
anko a uni kpa Israila ttungo wa. Izhi Iwre
i Abachi yi se na ku. 26 Izhi Iwre i Abachi
yi a ka tsarr ma da à si ta ttu hen, à taka
hi Kristi a Abachi wa ni nga yi bari. 27 Izhi
i Abachi yi gri Simiyo rri kuma nu umi ku
urẹ ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Isuhu
tuku Maryamu a gri uvuvurr wa Yesu na rri
kuma nu umi ku urẹ ku Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, nâ ta si nggo iba i Are ka Musa
ka da. 28 Simiyo kpa uvuvurr wa gri na ango
na gbyarr ku Abachi asa da di:
29 "Zizami, Atiko, ùwà na inkindirr yi nggo
ùwà da zu.
Meme nggo, ùwà bu du ingga ugarr
muwa wa kuma ni isisurr iyirr, nâ ta
si nggo ùwà da zu.

30 Ingga hi Uni kpa inta ttungo wa na ashishi
mungga aha,
31 nggo ùwà na ma ssubi na ashishi ka
anishirr we.
32 Uwa yo taka su ku anishirr ba nggo si si
anu Yahuda hen uru ku kye anko ku
na taka gri inyarr nga ku anishirr ama
ba Israila."
33 Isuhu tuku Maryamu a vu ankẹ gri ni
inkindirr yi nggo a wo ma ni ko da ni itu
i uvuvurr yi. 34 Simiyo yo ba angu ka iwre,
na da ku Maryamu, ayirr a uvuvurr wa di:
"Uwanggo su uvuvurr wanggo Abachi hla
nggo. À ta du anishirr banu bu Israila ba
kuhre, na ta gi abanu gru kakami. Uwa yo
ta si itsarr i Abachi yi nggo anishirr ta re
ndanda ni itu ima yi. 35 Uwa yo ta gri amarr
ka nggo sharri ni isisurr i anishirr huzzu.
Nu ùwà ku, ùwà ta vri isisurr kakami, ivri
isisurr muwa yi ta si nâ ta si nggo a nggarr
isisurr unushirr na anji."
36 Ayamba numa nggo su uni kpa are, a
yo ma di Ana. A su uva a Fanuwe, na zhi
nu uga ku Asherr. A su uchuche ayamba,
nggo a so ase tangba yo tuku uruma wa, u
unuru wa ttu. 37 Bazhi ni ima mu, uwa di
rri so na ako ka, ziza à ki ase iso tandarr
na anẹ (84), na di kuma nu Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku ttuttumi na azhi ni ibittu,
uwa di barr Abachi ni ivu angu. 38 Na ankpu
ayirr ama wa, uwa mi nga na anu Isuhu ba
tuku Maryamu, ni nyarr ku Abachi, na da
ure ni itu i uvuvurr wa na abangga ba nggo
so kye anko wa nggo Abachi taka ni kpa
Urushalima ttungo nggo.

A ka ka kuma nu Nazareti

39 Nggo Isuhu tuku Maryamu a ku kre ina
inkindirr yi nggo iba i Atiko yi i da ba nggo,
na kasarr kakuma ni igbu ambarr wa nu
Nazareti na anga ka Galili ka. 40 Uvuvurr
wa furr nà na ki ukyekye ni ihi i Abachi yi.
Abachi kpanye na ku, na yo ku angu ka iwre.

Yesu re na abitsarr ba ba

41 Na ase na ase akiki bu Yesu ba di kuma
nu Urushalima ku di na Iga i Ivu Sarr yi.
42 Nggo Yesu si na ase wurr na aha, akiki ma
ba gri ma na ko ni iga yi, nâ ta si nggo iba yi
tsarr ba. 43 Nggo iga yi i kre, anaki ba gru ko
kuma ni iko, u uvuvurr wa Yesu ka kukri nu
Urushalima. Anaki ba si hi hen. 44 A kye da
à se nu umi ku anishirr ba nggo so kakuma
ni iko. Nggo à zirr ku azhi bari na gru so
zha ma nu umi ku amla ma ba na akpikpa
ambarr ba. 45 Nggo a zha ma chankarr na
kakuma nu Urushalima ko i zha ma nabo.
46 Nggo a zha ma ki ivi itarr na ko ku hi ma nu
urẹ ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, uwa
rri so na abitsarr ba ba, na so shirr ba atu,
na so bu zhi ba are. 47 Anishirr ba nggo so wo
ma, a ku ayisurr ku ihi ima yi, tuku nggo a
so sa ba are ka. 48 Nggo anaki ba hi ma, na ku
ayisurr. Ayirr wa zhi ma di, "Uvuvurr, ùwà
na ki inta uwama sa angginggi? Inta tuku
aki muwa ko zha ùwà kakami."
49 Uwa zhi ba di, "Imba di zha ingga na
angginggi? Imba si hi i si meme yo ingga
bu so ni iko i Aki mungga yi hen?" 50 Aba si
hi inkindirr yi nggo à so da ba hen.
51 Yesu gru ga ba kuma nu Nazareti, na di
wo ba ure. Ayirr wa so di vu aseki kama zu
ni isisurr ima. 52 U Yesu furr ni ikye hi, nu
ukpa ukyekye. Abachi nyarr ma, a anishirr
mi nyarr ma meme.

3

Ure ku wre na angu ka Yohana uni zzu na amasirr wa

(Matiyu 3:1-12; Marrku 1:1-8; Yohana 1:19-28)

1 A si ni ise iwurr ni kywi (15) i ittu i Uttu
unkpi wa nggo a yo ma du Tiberriyosi Siza,
ni ivi ima yi u Pontu Bilatu nggo a su ugona
nu Yahudiya. U Hirridu nggo so gri anga
ka Galili ka, uzayirr wa Filibu nggo so gri
anga ka Ituriya ka tuku anga a Trakoniti.
Lisaniya nggo à so gri Abilene. 2 Ni ivi ima
yo, anu Anasi ngga tuku Kayafa a si abikye
ankpinkpi ba. Ni ivi ima yo zizo, Abachi
re nu Yohana uvuvurr a Zakarriya wa, nu
ankpuji wa. 3 Yohana gru di zirr kago anga
ka inyi nu Joda wa, na di da ku anishirr ba
ure ku Abachi di, "Imba bu kasarr ni ila ure
imba yi ni di ingga zzu imba na amasirr,
da wre ku Abachi bu nggurr ila ure imba yi
zhi." 4 Nâ ta si nggo a charr nu ungbamvu
ku uni kpa are wa Ishaya da di:
"Undurr so hantu na ankpuji wa,
'Ssu anko wa bi ku Atiko wa.
Na wa ki ntto nggo a taka ni wre ku
uzirr.
5 A ta turr imimi surr ttu adduddu,
na ta korr iga inki na agbre ki nggi.
Na ta na anko ka nggo a kachi ki ntto,

* 3:6 Kye zizo Ishaya 40:3-5.

na ta na anko ki klon.
[6] Anishirr namri ta hi ukyekye ku ikpa anishirr ttungo i Abachi yi!' "*
[7] Akpa anishirr gru nga ni Yohana ku, di a bu zzu ba na amasirr, uwa ddu ba di, "Imba inkirr i andanda ànìwǎ! Unggonggo da ki imba di imba bu kru huzzu nu uje ku nggo Abachi ta turr nga ki imba? [8] Ziza, imba bu na iki yi nggo i ta tsarr di imba kasarr ni ila ure imba yi. Ni si gru so da na akpambirr di, 'Ibrayi nggo sa Aki munta' hen. Ingga da ki imba, Abachi se nu ukyekye ku nggo ka ka angbinta angga ka kasarr kì ku Ibrayi ahinhan ma! [9] Ibre amu i Abachi yi ku abi la ure ba i ta si nâ ta si nggo a ka iwra nggi nu uzhizhi ku unkunkurr ba. Meme nggo, unkunkurr ku nggo u si klo inkpinkpo iwre hen, aba a ta tse ku ta yo, na ta sarr ku tu nu uru."
[10] Anishirr ba zhi ma di, "Meme nggo, inta bu na sa angginggi?"
[11] Uwa ddu ba di, "Uwanggo nggo ti se ni inkinkru iha, uwa bu ba ayirr ka nu undurr wa nggo sa na ka. Uwanggo nggo ti se ni ila, uwa bu sha nu undurr wa nggo sa na yi."
[12] Abi kpa inklo imimi banu nga di a bu ni zzu ba na amasirr, na ni zhi ma da di, "Unitsarr, inta ta na sa angginggi?"
[13] Uwa ddu ba di, "Imba bu si kpa mri inkindirr yi nggo a di imba bu ku kpa hen."
[14] Abi ta iku banu gru nga na ku meme ni zhi ma di, "Inta mi na? Inta bu na ki ngginggi?"
Uwa ddu ba di, "Si kpa inklo nu undurr ku nu ungbrengbre hen, ka vu undurr ni imu mi hen. Meme imba bu korr angba ni inkindirr yi nggo a di han imba."
[15] Anishirr a so di kye anko a uni kpa ba ttungo wa, abanu gru so ta amarr di mi Yohana yo su Kristi wa. [16] Yohana ddu ba wemi di, "Ingga zzu imba na amasirr. Undurr numa so nga nggo a mri ingga. Ingga si ma ni kuklo ni ddu ku anggakpaza ama ka hen. A ta ni zzu imba ni Izhi Iwre yi tuku uru. [17] A gri umumu ku ze ikiri umaku, nggo ta ni hwa ikiri yi, na ta vu izizi yi ku surr ni iwurr, na ta vu intinturr yi surr nu uru ku nggo u si di ka zhi hen." [18] Yohana se na anko shishemi nggo à di bre ba Ure ku wre ku da anishirr ba bu kpa ku.
[19] Yohana à glo uttu Hirridu, nggo à garr Hirridiya, ayamba a uzayirr wa, nà na aseki numa ndanda shishemi. [20] Uttu Hirridu wa a na inkindirr numa ndanda zizo, nggo a yo Yohana nu uki ku harr.

Izzu na amasirr i Yesu yi
(Matiyu 3:13-17; Marrku 1:9-11)

[21] Nggo à so zzu anishirr ba na amasirr, na zzu Yesu meme. Nggo Yesu à so barr, unkplassu ku bwu, [22] Izhi Iwre yi, zzu nâ ta si anddu, i ji ni kuso ku. Aba wo ukorr zhi nu unkplassu da di, "Ùwà yo su Uzumu wa, nggo ingga korr angba nu ùwà ku kakami."

Ábáchí ma bi Yesu ba
(Matiyu 1:1-17)

[23] Yesu à vu undu umaku nggo, na se na ase iso itarr. Anishirr ba yo ma du uvuvurr a Isuhu,
nggo su uvuvurr† a Heli. [24] Heli su uvuvurr a Matati.
Matati su uvuvurr a Levi. U Levi su uvuvurr a Meliki.
U Meliki su uvuvurr a Janayi. U Janayi su uvuvurr a Isuhu.
[25] Isuhu su uvuvurr a Matataya. U Matataya su uvuvurr a Emo.
Emo su uvuvurr a Nahumu. U Nahumu su uvuvurr a Esili.
Esili su uvuvurr a Nagayi. [26] U Nagayi su uvuvurr a Mati.
Mati su uvuvurr a Matataya. U Matataya su uvuvurr a Seme.
Seme su uvuvurr a Jose. U Jose su uvuvurr a Joda.
[27] U Joda su uvuvurr a Jowana. U Jowana su uvuvurr a Resa.
U Resa su uvuvurr a Zerrubabe. U Zerrubabe su uvuvurr a Sheyalitiye.
U Sheyalitiye su uvuvurr a Nerri.
[28] U Nerri su uvuvurr a Meliki.
U Meliki su uvuvurr a Adi. Adi su uvuvurr a Kosamu.
Kosamu su uvuvurr a Elimada. U Elimada su uvuvurr a Err.
[29] Err su uvuvurr a Joshuwa. U Joshuwa su uvuvurr a Eliyeza.
Eliyeza su uvuvurr a Jorrimu. U Jorrimu su uvuvurr a Matati.
U Matati su uvuvurr a Levi. [30] U Levi su uvuvurr a Simiyo.
U Simiyo su uvuvurr a Yahuda. U Yahuda su uvuvurr a Isuhu.

† 3:23 Uvuvurr: Ni ibre amla ba nggo a ka kɨ ba, ani Yahuda a ti da di uvuvurr unuru nggo uwa si uhunhan ka imla i tanko mu.

Isuhu su uvuvurr a Jonamu. U Jonamu su
uvuvurr a Eliyaki.
31 Eliyaki su uvuvurr a Meleya. U Meleya
su uvuvurr a Mena.
U Mena su uvuvurr a Matata. U Matata
su uvuvurr a Nata.
U Nata su uvuvurr a Doda. 32 U Doda su
uvuvurr a Jesi.
U Jesi su uvuvurr a Obedi. Obedi su
uvuvurr a Bowazi.
U Bowazi su uvuvurr a Salimo. U Salimo
su uvuvurr a Nashoni.
33 U Nashoni su uvuvurr a Aminada.
Aminada su uvuvurr a Adimini. Adimini
su uvuvurr a Ani.
Ani su uvuvurr a Hezroni. Hezroni su
uvuvurr a Perrezi.
U Perrezi su uvuvurr a Yahuda. 34 U
Yahuda su uvuvurr a Yakubu.
U Yakubu su uvuvurr a Ishaku.
Ishaku su uvuvurr a Ibrayi.
Ibrayi su uvuvurr a Terra. U Terra su
uvuvurr a Naho.
35 U Naho su uvuvurr a Serrugu. U Ser-
rugu su uvuvurr a Rewu.
U Rewu su uvuvurr a Pelegi. U Pelegi su
uvuvurr a Eberr.
Eberr su uvuvurr a Shela. 36 U Shela su
uvuvurr a Keyina.
U Keyina su uvuvurr a Afakadi. Afakadi
su uvuvurr a Shemu.
U Shemu su uvuvurr a Nuhu. U Nuhu su
uvuvurr a Lameki.
37 U Lameki su uvuvurr a Metusela. U
Metusela su uvuvurr a Inoki.
Inoki su uvuvurr a Jarredi. U Jarredi su
uvuvurr a Mahalale.
U Mahalale su uvuvurr a Kenani. 38 U
Kenani su uvuvurr a Enoshi.
Enoshi su uvuvurr a Seti. U Seti su
uvuvurr a Adamu.
Adamu su uvuvurr a Abachi.

4

Itsarr Yesu kye
(Matiyu 4:1-11; Marrku 1:12-13)

1 Nggo Yesu kazhi ni inyi nu Joda wa, Izhi
Iwre i Abachi yi i ssu ku nu ukpa. Izhi yi gri
ma ni rri kuma na ankpuji. 2 Nggo Umimi wa
ku tsarr ma kye ki ivi iso inẹ (40). Ni ivi ima,
uwa si di ri inkindirr hen, iyo ki ma kakami.
3 Umimi wa da ku di, "Ùwà ti du ùwà su
Uvuvurr a Abachi, ùwà ka ingbinta inggi yi
kaki unfonfo."
4 Yesu à ddu ma di, "Ungbamvu ku Abachi
ku da di, 'À si si ila inggi na nkpama un-
ushirr ta ri na so tsitsirr hen.'* "
5 Umimi wa ba Yesu gri kuma ni itu i igbre
numa na tsarr ma ittu ingbingbru yi we.
6 Na ddu ma di, "Ingga ta nu ùwà ittu, nu
ukyekye tuku iwre imbarr yi namri. A ka
ni ingga aseki akama namri ba. Undurr wa
nggo isisurr mungga ti kpanye na ku, ingga
ta nu ma na ka. 7 Iki inggi yi ta si imuwa
namri, nu nggo ùwà ti kuttu ni ni ingga
inkpinkpye."
8 Yesu à ddu ma di, "Ungbamvu ku Abachi
ku da di, 'Ùwà bu kuttu ku Atiko nggo sa
Abachi muwa ni ga uwa yo na nkpama!' "
9 Umimi wa ba ma na kuma nu Urushal-
ima, na gri ma ku sa ni ituki Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku, na ddu ma di, "Ùwà ti du
ùwà su Uvuvurr a Abachi ùwà tu ji zhi ni
inggya di ingga kye. 10 Ungbamvu ku Abachi
ku mi da di:
" 'Abachi ta tu abitu ama ba
du ba ni ko ùwà kpa.†
11 Abitu ba ta gɨ ùwà na ango ambarr ka,
na si ta du ùwà ngri uza ni angbinta
hen.' "‡
12 Yesu à ka sa ku di, "Ungbamvu ku
Abachi ku u da di, 'Si tsarr Atiko wa nggo
si Abachi muwa kye hen.'§ "
13 Nggo Umimi wa tsarr Yesu kye na anko
ka ngga ka wemi, na ka ma bi azhibarr
numa nggo uwa ti ka hi anko.

Yesu vu undu umaku nu Galili
(Matiyu 4:12-17; Marrku 1:14-15)

14 Mre Yesu kanga nu Galili, ukyekye ku
Izhi yi Iwre ku u se na ku. Anishirr ba
wo ure ni itu ima yi kago na anga ama wa.
15 Yesu tsarr ba na Aki ka Issubi ka, anishirr
ba wemi gbyarr ku asa.

A kà Yesu anu Nazareti
(Matiyu 13:53-58; Marrku 6:1-6)

16 Yesu kuma nu Nazareti nggo à furr. Na
Azhibarr a Isu wa, Yesu kuma nu Uki ki
Issubi ku, nggo a di na meme zhe mu. Na ku
gru kri na ta bre nu Ungbamvu ku Abachi
ku. 17 Aba ba ungbamvu ku Ishaya, uni kpa

* 4:4 Kye zizo Are Ka Zizo 8:3. † 4:10 Kye zizo Asarr 91:11. ‡ 4:11 Kye zizo Asarr 91:12. § 4:12 Kye zizo Are Ka Zizo 6:16.

are wa, nu ma. Uwa bwu ku na hi unto ku
nggo a charr di:
18 "Izhi Iwre i Abachi yi i se ni ingga ku,
ima yo du Abachi hla ingga
di ingga bu ku da ku anishirr bi iha ba
Ure ku wre ku.
Abachi tu ingga di ingga bu ku ddu abi kri
ni iharr ttungo,
ni du aba akreshishi ba a hi abubo,*
ni ku ddu abangga ba nggo a so ni itsutsarr
ttungo,†
19 ni da ba di ivi iyo i nga ba, nggo Atiko
ta ni ddu anishirr ama ba ttungo."‡
20 Yesu chi ungbamvu ku, na ka ku nu
unu undu wa nu uki ki issubi ku, na ji so.
Anishirr ba tsatsarr nu umi ku uki ki issubi
ku so surr ku ashishi, 21 uwa à da ba di, "Ari
yo, ankpi are angga ka nggo imba i wo nggo
ingga bre, a si are jiji."
22 Aba wemi nggo a wo ma a bre are zizi
ni itu ima yi, na so ku ayisurr na ankpi are
ka nggo a bre ka, na da di, "Uwanggo si su
uvuvurr a Isuhu hen?"
23 Yesu ddu ba di, "Ingga hi di imba ta da
ki ingga assurre nggo wa di, 'Unifu, fu itu
muwa.' Imba ta da ki ingga di aseki ka nggo
ingga i na ka nu Kapanahu ingga bu na ka
ni inggya ni igbu mungga wa meme."
24 Yesu da ba zizo di, "Ingga so da ki imba
di, 'A si di kye uni kpa are ssu nu ungo ni
igbu ama hen.' 25 Imba wo ingga yi, amba
ba ako a garrza ni Israila na ase ka Iliya,
uni kpa are wa, nggo a so sama na ahru ki
ase tarr ni ihwa itani. Iyo i ki kakami kago
na anga ka ma. 26 Abachi si turr Iliya ko nu
unuma nu umi ku amba ba ako ba ni Israila
hen, na turr ma ko na ayamba na ako numa
ku nu Zarrefa na anga ka Sido. 27 Anishirr
shishemi ni Israila so ki iha ni ishi ni ivi
i Ilisha uni kpa are wa, uyirr mi nu umi
umbarr ku si wre hen, uwa su Nama anu
Sirriya, nggo Abachi du ma wre."
28 Akpa anishirr wa nggo a rri so nu uki ki
issubi ku anu Yahuda ku a wo ure ku Yesu
ukuma na ki unfu kakami na ku. 29 Na turr
gru gba Yesu huzzu ni igbu wa. Na gri ma
hun ko na anga yirr a igbre nu Nazareti wa,
da aba ta ku turr ma ji ni itu igbre yi wre
ku a bu ji ku ttu. 30 Uwa ku gbuddu na angu
ambarr ka na rri ba nu umi umbarr ku na
kuma na ka ba du nabo.

Ugo ni izhi ndanda wa wre
(Marrku 1:21-28)

31 Nabo, Yesu kakuma nu Kapanahu, igbu
numa na anga ka Galili, na ku di tsarr
anishirr ba na Azhibarr a Isu anu Yahuda
wa. 32 Aba ku ayisurr ni itsarr ima yi, nggo à
re kyekye mi zzu nâ ta si uwa nggo sa akikye
nu ure wa.
33 Ugo numa nggo a se ni izhi ndanda, na
rri so na ba nu uki ki issubi ku, na gru re
hantu di, 34 "E-e! Yesu anu Nazareti, ùwà zha
sa angginggi ni inta ba? Ùwà nga i ngɨ inta
mu ki? Ingga hi ùwà! Ùwà yo su Unushirr
uni Iwre a Abachi wa!"
35 Yesu nggarr ito ni izhi yi ku di, "Ba
ttungo, ni huzzu ku ugo wa!" Izhi ndanda
yi ba ugo wa gri ni nggurr, ni huzzu kuma,
uwa si ngri ukpa hen.
36 Anishirr ba vu angu gri na so ddu ikpa
di, "Uwanggo sa angginggi? Ugo nggo wa
re kyekye mi na anazhi ndanda ba ba, aba
huzzu!" 37 Ure ki Yesu ku u bwa kago na anga
ama wa.

Yesu du anishirr shishemi a wre
(Matiyu 8:14-17; Marrku 1:29-34)

38 Yesu huzzu nu uki ki issubi ku na kuma
ni iko yi Sima. Ayimbarr a Sima wa à vri
kakami na rri kurr nu uki, aba da ku Yesu.
39 I Yesu rri ku kukri nu unddu ku abubo a
kurr wa, na ddu ivri yi di i bu huzzu ku. Ivri
yi huzzu ku jiji. Uwa gru na zzu ba ila.
40 Ni ingbahru, abangga ba nggo se na
abi vri na nkanka a gri ba nga na age̱ ka
Yesu, uwa ni sa ungo na ba, aba wre namri.
41 Izhi ndanda yi huzzu ku anishirr shishemi
meme ni da di, "Ùwà yo su Uvuvurr a
Abachi wa!" Yesu nggarr ito na ba, na han
ba ni re yi, nu nggo aba mi hi du uwa yo su
Kristi wa.

Yesu da ure ku Abachi ku na aki ka issubi ka
(Marrku 1:35-39)

42 Na ambre bwu, i Yesu à huzzu nu umi
igbu ku, na kuma nu unto ku nggo kurr
ywiywimi. Anishirr ba gru di zha ma, na
ku hi ma, na da aba ta han ma ni kuma yi.
43 Uwa ddu ba di, "Ingga ta ku da Ure ku
Abachi ku ni igbu numa yi meme, ima yo gri
ingga nga." 44 Na gru kuma di bre ba ure ku
Abachi ku kago na aki ka issubi ka, na anga
ka Yahudiya ka.

* 4:18 Kye zizo Ishaya 61:1. † 4:18 Kye zizo Ishaya 58:6. ‡ 4:19 Kye zizo Ishaya 61:2.

5

Yesu yo abiga bi mẹmẹ ba
(Matiyu 4:18-22; Marrku 1:16-20)

1 Azhibarr numa nggo Yesu kri nu unddu
ku inyi nu Genesareti wa, anishirr shishemi
a bi na ku, di aba ta wo ure ku Abachi ku.
2 Uwa à hi iddu iha kri nu unddu amasirr ku,
nggo abi vɨ ikikla ba a ka yi zu na ko ngla
azhizhi ambarr ka. 3 Yesu mirri nu uddu
uyirr ku nggo su ku Sima,* na da ku Sima
di a bu gburr rri ni inyi wa ntsɨ, Yesu rri so
nu uddu ku na so tsarr anishirr ba ure ku
Abachi ku.
4 Nggo a re kre ba, na ddu Sima di, "Turr
uddu ku chi rri ko na amasirr a ita wa, ùwà
nu ukpami wa imba surr azhizhi ka ni vɨ yi."
5 Sima da di, "Ankpye, inta gri undu zhi
ni ibittu mu, ni si vu inkindirr hen. Ingga
ta yo, nggo ùwà da."
6 Aba surr azhizhi ka, na vu ikikla
shishemi, nggo azhizhi ka ki ywhiywhirr tsi
hre. 7 Nggo aba yo abi girr ambarr ba nu
uddu numa di a bu ni zi aba. Aba ni vɨ ssu
ni iddu yi ha mi, nggo iddu yi ta ko ji zhi na
amasirr wa.
8 Sima Biturr hi inkindirr ima yi na, ji
kuttu na agbuzzu ka Yesu, na di, "Chi share
ni ingga ku, Atiko! Ingga si ni ila ure mu!"
9 A da meme nggo, aba wemi ku ayisurr
na akpa ikikla wa nggo a vɨ. 10 Akpukpa
ma bu Sima ba, ani Yakubu tuku Yohana,
amumarr bu Zabadi ba, aba mi a ku ayisurr
meme.
Yesu ddu Sima di, "Si di isisu ki ùwà hen.
Bazhi ziza nggo, ùwà taka di vɨ anishirr."
11 A turr iddu yi ku zu nu unddu inyi ku, na
ka aseki imbarr ka du namri, na ga Yesu.

Yesu du ugo ni ishi numa a wre
(Matiyu 8:1-4; Marrku 1:40-45)

12 Nggo Yesu ni se ni igbu numa wa, ugo
numa se nabo nggo si uni lo ishi. Nggo à hi
Yesu, na ji kuttu ni imimi na barr Yesu di,
"Atiko, ùwà ta kpanye ùwà di ingga wre!"
13 Yesu sa ungo na ku na da di, "Ingga
kpanye! Ziza ùwà wre ba!" Ankpu ayirr,
ishi yi huzzu ku ugo wa.
14 Yesu gba ku utu di, "Si da ku undurr
hen. Gri itu muwa ku tsarr unikye† wa, ni
to ito yi nggo Musa à da, wre ku anishirr bi
hi du ùwà wre ba."
15 Nu nggo Yesu gba ku ugo wa utu mi, ure
kuma ka ni bwa kago na anga ma wa mri
ngbangba yi. Anishirr shishemi a nga ni wo
ma, na ka bu wre ni ivri imbarr yi. 16 Yesu à
di gru kuma ku barr na ankpa ma nu unto
ku nggo su ywi.

Yesu du ugo wa nggo ukpa ku ttu ywi a wre
(Matiyu 9:1-8; Marrku 2:1-12)

17 A si na azhibarr numa nggo Yesu so
tsarr anishirr ba, anu Farrisi ba na abitsarr
Are banu a so nabo. A zhi ni igbu yi kago
nu Galili tuku Yahudiya, abanu ba a zhi nu
Urushalima. Ukyekye ku Abachi ku rri ku
Yesu nu ukpa, nggo ta du abi lo ba wre.
18 Anishirr banu a ba ugo numa nu utakpa
na nga. Ugo wa nggo a ttu ga anga yirr.
Aba nurr da aba ta gri ma na rri ko ni Yesu
ku. 19 Anishirr ba kri harr anko wa. Aba si
hi anko wa nggo aba ta ba ma na rri kuma
ni iko yi hen. Na kye, na ba ma na hun ni
ituki yi, na ko ku ngri anchirr ka narrnarr
nu unto ku nggo Yesu à so, na to ma ji nu
utakpa ku, ni zu na atsutsu ka anishirr ba,
na agẹ ka Yesu.
20 Nggo Yesu kye iyo isisurr imbarr yi, na
ddu ugo wa di, "Ukpamu, ingga nggurr ila
ure muwa yi zhi ku ùwà."
21 Abitsarr Are ba na anu Farrisi ba gru so
ri amarr di, "Ugo nggo su unggonggo, nggo
so tsarr itu ima yi kye na Abachi ku? Abachi
yo na ankpa ma à se nu ukyekye ki nggurr
ila ure zhi!"
22 Yesu hi isisurr imbarr yi, na ddu ba
di, "Angginggi di imba ri amarr angga ka
meme? 23 Uwatanggo tsɨ ki imba kakami,
ingga bu da di, 'A nggurr ila ure muwa
yi zhi,' ka ingga bu da ku di, 'Gru zirr'?
24 Ingga ta tsarr imba ari di ingga Uvuvurr
a Unushirr se nu ukyekye ku nggurr ila ure
zhi ku anishirr, ni ingbingbru inggi yi." Na
da ku uni lo wa di, "Ingga du ùwà bu gru
ba abubo a ikurr a muwa ni kuma ni iko!"
25 Ugo wa turr do gru, ba utakpa nggo à di
kurr na ashishi ambarr ka, na kuma ni iko,
na so nyarr ku Abachi. 26 Aba wemi ku kri
vu angu. Isisu ki ba. Aba gru so nyarr ku
Abachi da di, "Inta hi aseki ankpinkpi na
ashishi munta ari!"

* 5:3 Sima: Isa unuma i Sima yi i ri Biturr. † 5:14 Unikye: Na Are ka Musa ka, a da di unikye nggo à ta da di uni lo ulolo nu unggakpa ku ukpa à wre ba. Bre kye nu ungbamvu ku Levitiku 14:1-32.

Yesu yo Levi
(Matiyu 9:9-13; Marrku 2:13-17)

27 Nu ugo kuma, Yesu gru huzzu kuma na
ábì na ku hi uni kpa inklo imimi numa nggo
a yo ma du Levi. Uwa rri so na abubo a undu
ama wa. Yesu ddu ma di, "Ga mi." 28 Levi
turr gru na kà aseki ka nggo a kurr nu uki
du, na ga ma kuma.
29 Levi à na ku Yesu iga inkpi ni iko ima.
Anishirr abi kpa inklo imimi ba shishemi na
anishirr banu a se nabo. 30 Anu Farrisi na
abitsarr ambarr ba a gru so zhi abiga i Yesu
ba di, "Angginggi di imba di ri ni so na abi
kpa inklo i imimi ba na abi la ure ba?"
31 Yesu ddu ba di, "Anishirr ba nggo sa
akyekye si di zha uni ni ahun hen, abi vri
ngga di zha ma. 32 Ingga si nye yo abi sa ni
ila ure mu hen, ingga nga i yo abi la ure ba
yo du ba kasarr ni ila ure imbarr yi."

Izhi ni itu i ivu angu
(Matiyu 9:14-17; Marrku 2:18-22)

33 Anishirr banu nga ni da ku Yesu di,
"Abiga bu Yohana ba di vu angu gri ttut-
tumi na so di barr riri mu, abiga ba anu
Farrisi ba mi di na meme yo, amuwa ba so
di ri na so mre."
34 Yesu zhi ba di, "Imba kye ka wre ikpikpa
i unuru ayamba hẹhẹ yi bu so ni iyo nggo wa
unuru a ayamba wa ni so na ba? 35 Azhibarr
wa so nga nggo a taka ba unuru wa glo na
ba bari, aba taka vu angu."
36 Yesu da ba assurre anggo wa di, "An-
ishirr si di tsu upri inkru uhẹhẹ ni warr sa
ku ankru akuku hen. A ta nga ankru ahẹhẹ
ka hre, upri ankru uhẹhẹ ku si ta kpa wre
ku ukuku ku hen. 37 Na anko ayirr ama yo,
anishirr si di ba ahi ahẹhẹ kasurr nu ung-
gakpa ku zu ahi ukuku hen. Uwanggo nggo
a ti na meme, ahi ahẹhẹ wa ta tsi unggakpa
ukuku ku nggarr na kuhre, unggakpa ku u
ta sama nu undu. 38 Meme nggo, anishirr
bu surr ahi ahẹhẹ nu unggakpa ku zu ahi
uhẹhẹ! 39 Undurr wa nggo ta so ahi akuku
wa, uwa si ta kpanye na ahẹhẹ wa zizo hen.
A ta da di, 'Ahi akuku wa a marr sha.' "

6

Izhi ni itu i Azhibarr a Isu wa
(Matiyu 12:1-8; Marrku 2:23-28)

1 Yesu na abiga ma ba a so zirr ba ni
izzuzzu i ikiri na Azhibarr a Isu wa, abiga
ama ba gru so mɨ ato a alikama wa so ngu
ta. 2 Anu Farrisi banu a zhi ba di, "Angginggi
du imba so na inkindirr yi nggo Iba munta
yi kisa di a bu si na yi na Azhibarr a Isu wa
hen?"
3 Yesu zhi ba di, "Imba nise bre inkindirr
yi nggo uttu Doda à na nggo iyo i ki ma na
anishirr ba nggo so zirr na ku? 4 Doda à rri
ko nu uki ku Abachi ku na ku ba unfonfo
wa nggo a gri ga ku Abachi à ta na tsu ga
ku anishirr ama ba. Ni iba munta yi, a si
abikye ngga a di ta uwama na nkpambarr."
5 Ni ikikre yi, Yesu da ba di, "Ingga Uvuvurr
a Unushirr nggo si Atiko a Azhibarr a Isu
wa."

Yesu à du ugo numa nggo ungo umaku u sharr kre a wre
(Matiyu 12:9-14; Marrku 3:1-6)

6 Uwa a si na Azhibarr a Isu numa nggo
Yesu gru ku so tsarr anishirr ba nu uki ku
issubi ku. Ugo numa nggo ungo ri umaku
u sharr kre ku a rri so nabo. 7 Abitsarr na
Are ba na anu Farrisi ba a rri kri nu umi uki
ku, na so zha anko wa nggo aba ta vu Yesu
ni ìlà. Na so kye ma girr mi, di à ta gru du
ungo ku u wre ku ugo wa na Azhibarr a Isu
wa. 8 Yesu hi amarr ambarr ka na ddu ugo
wa di, "Gru nga ni ichi." Ugo wa gru ku kri
ni ichi yi.
9 Yesu ddu ba di, "Di ingga zhi imba: Iba
munta yi i da di inta bu na angginggi na
Azhibarr a Isu wa? Di inta bu na uzizi, ka
inta bu na umimi? Di inta bu du unushirr
so tsitsirr, ka inta bu du ba kɨ?"
10 Na kye ba kago, na ddu ugo wa di, "Na
ungo muwa ku." Uwa na ku. Ungo ku u wre
ku. 11 Aba vri isisurr na ku kakami na gru so
zhi ikpa inkindirr yi nggo aba ta na ku Yesu.

Yesu hla abi ko na angu awurr na aha
(Matiyu 10:1-4; Marrku 3:13-19)

12 Azhibarr numa nggo Yesu hun ku so
barr Abachi ni igbre wa, na ku so barr ng-
garr ambre. 13 Nggo ambre ka nggarr, uwa
yo abiga ama ba nggurr bi na hla anishirr
awurr na aha ba na yo ba ki abi ko na angu.
14 Sima nggo a yo ma di Biturr, nu uzayirr
wa Andoro, i Yakubu tuku Yohana, i Filibu
tuku Batolomi, 15 U Matiyu tuku Toma, i
Yakubu uvuvurr a Alifiyo, i Sima nggo a yo
di ugo nggo à se na amarr ka ako ambarr
ka, 16 Judasi uvuvurr a Yakubu, u Judasi
Iskariyoti nggo na anko du ba vu Yesu.

Yesu tsarr na du anishirr a wre
(Matiyu 4:23-25)

17 Yesu na abi ko na angu ba a kaji zhi ni
igbre wa ni kukri na abubo badada wa. Akpa
anishirr nga ni hi abiga ama ba kri bi ma
nabo. A zhi na anga ka Yahudiya, ni igbu i
Urushalima, nu unddu inyi ku Taya nu Sido.
18 A nga da aba a nye wo ure ku Yesu ku na ku
bu kpa iwre ni ivri imbarr yi. Abanu nggo a
se na anazhi a nga na ni wre. 19 Anishirr so
ta kpukpa da aba ta ku sa ungo na ku, nggo
a so hi ukyekye ku ni huzzu ku nu ukpa, na
du ba wre wemi.

Inyarr ni ivri isisurr
(Matiyu 5:1-12)

20 Yesu kakye abiga ma ba na da di,
"Abachi à yo ki imba angu ka iwre, imba abi
iha zizami;
Ittu i Abachi yi si imba.
21 Abachi à yo ki imba angu ka iwre, imba bi
ki iyo zizami;
imba taka shi!
Abachi à yo ki imba angu ka iwre, imba abi
yi zizami;
imba taka mẹ!
22 Abachi à yo ki imba angu ka iwre, nggo
anishirr kà imba,
na han imba, na marr imba,
na bre are andanda na atu amba, ni itu
mungga Uvuvurr a Unushirr!
23 "Nggo a ti na ki imba meme, imba bu
nyarr, ni mẹ nyarr. Kye, azadi amba ka kri
kakami, nggo a zu ki imba nu unkplassu.
Kye, ábáchí ambarr ba a na ku abi kpa are
mungga ba meme yo.
24 "A ti si imba nggo se ni iki ingbingbru yi
zizami, uje umba ku taka si kakami,
nggo imba ka kpa azadi amba ka ba!
25 Uje umba, imba nggo so shi zizami.
Imba taka so ni ingaza!
Uje umba, nggo so mẹ nyarr ziza nggo;
imba taka ni yì wuwu!
26 Uje umba, nggo anishirr so gbyarr ki imba
asa;
ábáchí ambarr ba mi a na meme yo ni
itu i abi kpa are bi imu ba.

Imba kpanye na abi karr imba ba ba
(Matiyu 5:38-48; 7:12a)

27 "Ingga so da ki imba, imba nggo so wo
ingga: Imba bu kpanye na abi karr imba ba
ba. Imba bu na wre ku abi karr imba ba.
28 Abangga ba nggo a marr imba, imba bu
yo ba angu azizi, ni barr Abachi ku abangga
ba nggo a na ki imba undanda. 29 Undurr ti
nggurr ùwà nu unga uyirr, ùwà ka numa ku
sarr ku. Undurr ti vu ùwà kpa ankru ankpi,
ùwà ba avutsa ka unuma kye. 30 Nu abangga
ba nggo barr imba inkindirr. Undurr ti ba
inkindirr imba, imba bu si ga ma ku kpa yi
hen. 31 Na ku abanu inkindirr yi nggo imba
zha di a bu na ki imba.
32 "Imba ti kpanye na abangga ba nggo
kpanye ni imba ba, imba ta kpa angginggi
iwre? Abi la ure ba mi di na wre ku abangga
ba nggo kpanye na ba! 33 Imba ti na wre ku
abangga ba nggo di na wre ki imba yo mre,
imba ta kpa angginggi zizi nu umi? Abi la
ure ba mi di na meme yo! 34 Imba ti ni uhla
ku abangga ba nggo imba hi da taka han
imba, imba ta kpa angginggi zizi? Abi la ure
ba mi a di nu abi la ure uhla, nu nggo a hi
di a taka ni han ba! 35 Iya! Imba bu kpanye
na abi kà imba ba ba, ni na wre ba. Ni uhla,
ni si kye anko nggo a ta ni han imba bari
hen. Imba ti na meme, azadi imba ka taka
kri kaba. Imba taka si amumarr ba Abachi
Unkpi Kakami wa, nggo uwa yo di na wre ku
abi kà inyarr na agbugbu anishirr. 36 Imba
bu si abi itito nâ ta si Aki amba wa, nggo di
se ni itito.

Ibre are
(Matiyu 7:1-5)

37 "Imba bu si bre ku abanu ila ure imbarr
yi hen. Abachi mi si ta bre ila ure imba yi
hen. Imba si vɨ abanu ni ila hen. Abachi mi
si ta vɨ imba ni ila ure hen. Imba nggurr zhi
ku abanu, Abachi mi ta nggurr zhi ki imba
meme. 38 Imba ti tsu ni abanu, Abachi ta ni
imba meme. Imba ta kpa ssu pwi, i ta kuhre
awuwa. Aba ta ni imba ssu na ango na kpa
kpikpa, na ba vaviva ki awuwa na agẹ amba.
Na agbugba wanggo nggo imba di tsarr ku
abanu, Abachi ta tsarr ki imba na ama yo."
39 Yesu da assurre anggo zizo di, "un-
akreshishi ka si gbu unakreshishi hen.
Unuma ti na meme, aba aha mi ta kuhre
nu udduddu. 40 Uvuvurr uni bre si di mri
unitsarr ama wa hen. Nggo uvuvurr ni bre
wa a ti kre ibre yi nggo, uwa ta si nâ ta si
unitsarr ama wa.
41 "Angginggi du ùwà so kye uvu unkunka
ku ni ishishi i uzumbirr yi, ni si kakye
unkunkurr ku nggo u harr ni muwa yi hen?
42 Ùwà ta na ki ngginggi ni da ku uzumbirr
wa di, 'Di ingga ttu ku ùwà unkunka ku ni

ishishi', ni si hi unkunkurr ku nggo kurr ni
ishishi imuwa yi hen? Ùwà ni na aseki wre
ku anishirr a bu hi. Ttu unkunkurr ku ni
ishishi muwa yi bari, ùwà ta kye hi zizi ni
ttu ku uzumbirr wa unkunka ku ni ishishi
ima yi.

Unkunkurr ni inkpinkpo ima yi
(Matiyu 7:16-20; 12:33-35)

43 "Unkunkurr ki iwre si di klo inkpinkpo
indanda hen. Unkunkurr undanda si di klo
inkpinkpo iwre hen. 44 A di hi unkunkurr ku
inkpinkpo yi, nggo u klo nggo. A si di ywhe
ibwa ka ingo nu unkunkurr ki intto hen.
45 Meme yo, unushirr uzizi à di gri inkindirr
zizi zhi ni isisurr ima izizi yi. Ugbugbu
unushirr di gri amarr ndanda zhi ni ndanda
isisurr ima yi. Angu di da inkindirr yi nggo
i zhi ni isisurr.

Abi me ako aha ba
(Matiyu 7:24-27)

46 "Angginggi di imba so di yo ingga da
'Atiko, Atiko', ni si na inkindirr yi nggo
ingga da ki imba hen? 47 Di ingga ta tsarr
imba di, uwanggo nggo ti nga ni ingga ku,
na ni shirr atu nu ure mungga ku, na kpa ku
na na undu, à si kinggi. 48 A si nâ ta si ugo wa
nggo ta me iko, na ya ibarr ji kuma ni imimi
bari, na zu ibarr iko yi na angbinta. Nggo
inyi wa ssu garrza na ni nggurr ni iko yi, i
si battu hen, nggo a me yi wre. 49 Undurr
wanggo nggo ti wo ure mungga ku, na si na
undu na ku hen, uwa si nâ ta si ugo wanggo
nggo me iko ima yi sama ni ibarr iko yi.
Nggo inyi wa ssu, na ni nggurr iko yi i ji jaku
inkpu iyirr, i jaku yi i si wawami!"

7

Yesu du uvurr iko a ankpye
abi ta iku nu Roma wa wre
(Matiyu 8:5-13; Yohana 4:43-54)

1 Nggo Yesu bre aseki ka kre ku anishirr
ba, na gru kuma nu Kapanahu. 2 Ankpye a
abi lo ukpa nu Roma wa nabo, a se nu uvurr
iko nggo se gaga na ku, uvurr iko wa à kurr
ukpa kakami na ki ywhiywhirr ittu. 3 Nggo
ankpye wa wo di Yesu se, na tu akikre ni
Yahuda da bu ko ku yo ma du nga ni du
uvurr iko wa wre. 4 Aba ko ni Yesu ku, ku so
barr ma kakami da di, "Ugo wa so zha ùwà
kakami. 5 À kpanye na anishirr munta ba ba,
na à me ki inta uki ki issubi ku." 6 Yesu à ga
ba.

Nggo à ko ki ywhiywhirr ni iko yi nggo
ugo wa so, ugo wa tu akpambarr ba ni Yesu
ku di, "Ankpye, si ki itu muwa iha ni irri nga
ni iko mungga hen. Ingga si ma ni du uwa
bu rri nga nu umi iko mungga hen. 7 Ingga
kye itu mungga kpachirr, ingga si ma ni nga
na age̱ muwa hen. Kri nabo ni re uvurr iko
wa ta wre ki ingga. 8 Ingga mi so nu ungo
ku ankpinkpye mungga, ni so gri abi ta iku
banu na ango mungga. Ingga ti tu unuma
di kuma, uwa kuma. Ingga ti yo unuma di
nye, uwa nga. Ingga ti da ku ugarr mungga
wa di na inggi yi, uwa à na yi."

9 Yesu kukri na vu angu gri, na kakye
anishirr ba nggo so ga ma, na ddu ba di,
"Ni Israila mi, ingga nise hi unushirr ni yo
isisurr ma mi!" 10 Abitu bu ugo ba kakuma
ni iko yi ankpye abi ta iku wa na ku hi uvurr
iko wa uwa ka wre ba.

Uvuvurr a ayamba na ako wa à tasi

11 Nggo Yesu huzzu kuma ni igbu wa nggo
a yo ma du Neyi. Abiga ama ba na akpukpa
anishirr di ga ma. 12 Nggo à so mirri na anko
a igbu wa, na hi ba so gri iku yi ko izzu. Uni
ttu wa à su uwa uyirr wama yo ni ingri iyirr.
Ayirr ama wa si ayamba ako. Anishirr bi
igbu ba shishemi huzzu so zirr ndo na ayirr
wa. 13 Nggo Atiko sa ashishi na ayamba wa
ku, itito ki ma, uwa ddu ma di, "Ba ttungo!"

14 Na zirr kuma ku sa ungo nu utakpa ku,
u abi ba iku ba kukri. Yesu da di, "Uvuvurr
nze, ingga du ùwà bu tasi!" 15 Uni ttu wa gru
so, na bwu angu na gru so re. Yesu ka ma
nu ayirr wa.

16 Isisu ki anishirr ba, aba gru so nyarr ku
Abachi na da di, "Uni kpa are unkpi nggo
gru ni inta ba!" Na da di, "Abachi nggo
nga ikpa anishirr ama ba ttungo!" 17 Ure
kuma ni itu yi Yesu u bwa kago na anga ka
Yahudiya ka na abi girr ambarr ba.

Abitu bu Yohana ba
(Matiyu 11:2-19)

18 Nggo abiga bu Yohana ba ku bre ku
inkindirr yi nggo Yesu so na yi, nggo
Yohana yo aha nu umi umbarr ku, 19 na tu
ba di a bu ku zhi Yesu kye di, "Ùwà yo su
uwanggo nggo à taka nga wa, ka inta bu kye
anko a unuma mu?"

20 Nggo a ko ni Yesu ku, na ko ku da ku di,
"Yohana uni zzu na amasirr wa yo di inta
bu ni zhi ùwà di, 'Ùwà yo su uwanggo nggo

à taka nga wa, ka inta bu kye anko a unuma
mu?' "
21 Na attuttu ama wa Yesu du abi vri
shishemi a wre ni ivri ambarr, ni ilolo
imbarr yi, na abi ku anazhi ndanda, na du
aba kreshi shishemi a wre. 22 Uwa ddu abitu
bu Yohana ba di, "Imba kakuma ku da ku
Yohana inkindirr yi nggo imba hi ni wo yi
nggo. Aba kreshi a wre, aba akpre a gru zirr,
abi lo ishi mi a wre, aba agbatu a wo are, na
abi kɨ mi tasi, a bre ku abi iha Ure ku wre
ku. 23 Abachi ta yo ku undurr wa nggo a kpa
ingga ni isisurr iyirr angu ka iwre."
24 Nggo abitu bi Yohana ba a kakuma,
Yesu gru ko bre ku anishirr ba are ni itu i
Yohana di, "Nggo imba di ko nu Yohana ku
na ankpuji wa, imba di kye di imba ko kye
sa angginggi? Itu ihihru* wa nggo a lo wa
klo du ka so wri nu unddunddu? 25 Imba i ko
kye angginggi? Unushirr wa nggo surr iki
iwre? Anishirr ba nggo di surr iki inkpinkpi
i atuttu, na so me̱ nyarr, na di so na akaba
a uttu! 26 Da ki ingga yi, imba i ko kye
sa angginggi? Uni kpa are? E-e, imba hi
undurr wa nggo mri uni kpa are. 27 Yohana
yo su uwanggo nggo Ungbamvu ku Abachi
ku da di Abachi à da di:

" 'Ingga ta tu unitu mungga wa kuchi ku
ùwà,
uwa à ta kuchi nga ni bu ssu anko bi ku
ùwà.'†

28 Ingga so da ki imba, Yohana à mri anishirr
ba nggo ayamba nggo ngri. Undurr wa
nggo uwa yo su uvutsa kakami wa ni Ittu yi
Abachi yi à mri Yohana."
29 (Anishirr ba namri a wo Yohana. Abi
kpa inklo imimi mi a kpanye da Abachi à
na wre, ni ima yo aba du Yohana à zzu ba
na amasirr. 30 U anu Farrisi ba na abitsarr
na are ba nggo sa abi kri atu na kà iwo
ku Abachi ure, na si du Yohana zzu ba na
amasirr hen).
31 Yesu ddu ba zizo di, "Ziza nggo, ingga
ka da anishirr ba ari ba a zzu nâ ta sa
angginggi? 32 A zzu nâ ta sa amumarr ngga
so nu udu. Na so yo ikpa di:

" 'Inta nggurr ki imba inggingga,
imba si rro hen!
Inta ba azhittu,
imba si yi hen!'

33 I Yohana uni zzu na amasirr wa nga, na
si so ahi, ka ri unfonfo hen, imba da di,
'À se na anazhi ni itu.' 34 Ingga Uvuvurr a
Unushirr nggo nga, ni so ri ni so, imba da di,
'Kye ugo nggo! A ri kpekpe, na so na hwa,
na ki ikpikpa na abi kpa inklo imimi ba, na
abi la ure!' 35 Abangga ba nggo a kpanye nu
ukrizhizhi ku Abachi ku a so na inkindirr yi
nggo i tsarr di ukrizhizhi ku Abachi ku su
jiji."

Yesu ni iko i Sima, anu Farrisi wa

36 Anu Farrisi numa a yo Yesu di a bu ku
ri ni iko ima. I Yesu kuma ni iko yi na ku ji
so na ta ko ri. 37 Ayamba numa nggo se nu
umi ku igbu kuma, à si ni ila ure na wo di
Yesu nggo so ni iko i anu Farrisi, na ba anye
a hun ingba wre ssu na a azhizha wa nggo a
na wa ni ingbinta yi nggo a yo yi di alabasta.
38 Na ka ba ku Yesu nu ugo na ni kuttu ku na
aza, na so yi ashishi surr ku Yesu na aza. Na
ki infunfutu ima yi hɨ ku ashishi wa, na surr
ku anye a ihun ingba wre wa na aza na ma
anta.
39 Nggo anu Farrisi wanggo nggo a yo ma
a hi meme na da ku itu ima di, "Ka du ugo
nggo su uni kpa are ujiji, ka si hi da ayamba
anggo wa, nggo so ngu ma ango ka à su uni
la ure hen!"
40 Yesu ddu ugo wa di, "Sima, ingga se ni
inkindirr yi nggo ingga ta da ku uwa."
Sima da di, "Unitsarr, da ki ingga."
41 Yesu ddu ma di, "Anishirr aha banu
nggo a ri ku ugo numa uhla ki inklo. Uyirr
wa à ri ma ayiyirr akywi (500) mu ka in-
gbingbi dinarri.‡ Uyirr wa iso ikywi (50).
42 Aba aha mi a sama na anko a ihan inklo wa.
Ugo wa à ka yi du ba aha mi. Uwatanggo ta
nyarr ku ugo wa sha?"
43 Sima da di, "Ingga kye, a ta su uwanggo
nggo umaku u kri sha."
Yesu ddu ma di, "Ùwà da ma."
44 Na kye kako na ayamba wa ku, na ddu
Sima da di, "Kye ayamba nggo wa. Ingga
mirri ni iko muwa, uwa si ni ingga amasirr
a ingla aza hen. Uwa ni ngla ki ingga aza
ka na ashishi ama, na hɨ ki ingga na ka ni
infunfutu ima yi. 45 Ùwà si kpa ingga ni
ma anta hen, uwa nga so ma anta na aza
mungga ka zhi nggo ingga mirri mu. 46 Ùwà

* 7:24 Ihihru: Meme nggo aba a da di Yohana à si si ulatata hen, na si rrerre nâ ta si uguga ku nggo unddunddu u so go ku. † 7:27 Kye zizo Malachi 3:1. ‡ 7:41 Dinarri: Unushirr à ti na undu ku azhi yirr ni ila i unuma, aba a di han ma inklo dinarri uyirr.

si gri anye ni surr ki ingga ni itu hen, uwa ni
ngu ki ingga anye a ihun ingba wre na aza.
47 Ima yo, ingga so da ku ùwà di a nggurr ila
ure ima i kri mwe yi zhi ku, ima yo du ma
tsarr ikpanye i kri mwe inggi yi. Undurr wa
nggo ti nggurr zhi ku ntsɨmi, ikpanye ima
yi di su ntsɨmi yo."
48 Nabo yo, Yesu ddu ayamba wa di,
"Ingga nggurr ila ure muwa yi zhi ku uwa."
49 Abanu nggo so ri na ku nggo, gru so zhi
ikpa toto di, "Uwanggo su unggonggo na
nggurr ila ure zhi?"
50 Yesu ddu ayamba wa di, "Iyo isisurr
muwa nggi kpa uwa ttungo. Kuma ni isu
isisurr."

8

Amba ba nggo a zi Yesu

1 Nu ugo ku ivi ima, i Yesu gru kuma ku di
zirr kago ni igbu inkpinkpi ni itsitsa yi, na
ku di bre ba Ure ku wre ku ittu i Abachi yi.
À gri abi ko na angu awurr na aha ba (12)
na ku, 2 na amba banu meme, nggo Yesu à
du ba wre ni ivri imbarr yi, na han anazhi
ndanda huzzu ku abanu ba nu ukpa. Uyirr
nu umi ku amba ba a yo ma di Maryamu,
nggo zhi nu Magadala, nggo Yesu à han
anazhi ndanda atangba huzzu ku nu ukpa.
3 Unuma su Yuwana, ayamba a Chuza, ugo
wa su uyirr nu umi ku ankpinkpye ba nggo
a di na undu na ando a uttu Hirridu. U
Suzana, na amba banu ba shishemi, nggo so
di zi Yesu na abiga ma ba na aseki.

Assurre a uni ttu ikiri wa
(Matiyu 13:1-9; Marrku 4:1-9)

4 Anishirr shishemi a so nga ni Yesu ku,
zhi ni igbu yi kago. Nggo akpa anishirr wa
a nggurr bi ni ankla iyirr, Yesu a bre ba
assurre anggo di: 5 "Uni do numa a ssuzzu
kuma ko ku hi ibibi ikiri ima. Nggo a kuma
ku so hi ikiri yi nggo, i ingbingbi inuma yi i
kuhre ga anko, aba cha yi na aza, aminche
a ta yi ri glo. 6 Ingbingbi inuma yi i kuhre
na adantto. Uwa si nggo a amasirr a sama,
achi a ikiri wa a gru ta ko furr mre na ka kɨ.
7 Ibibi ikiri numa yi kuhre ni intto, intto yi i
furr ni harr ikiri di yi furr chankarr. 8 Ibibi
ikiri numa yi i kuhre ni imimi izizi, ni furr
ni klo ingbingbi ayiyirr mri inggi uni do wa
à ttu nggo."

Yesu à bre kre ba nggo na nggarr angu
ddu ba di, "Uwanggo nggo ti si na atu ka
iwo, uwa bu wo."
9 Abiga ma ba a zhi ma inkindirr inggi
nggo assurre wa a da nggo. 10 Yesu à ddu ba
di, "A tsarr imba ihi aseki ka ittu i Abachi yi,
uwa ta sa abanu ba nanko, ingga na undu na
assurre nggo ni tsarr ba, wre ba,
" 'a ti so kye mi, aba si ta kye hi hen;
na a ti so wo mi aba si ta vu gri ni itu
hen.'*
11 "Wanggo yo si inkindirr yi nggo assurre
wa a tsarr nggo: Ingbingbi ikiri yi su ure
ku Abachi ku yo. 12 Ikiri yi nggo i kuhre
ga anko wa nggo i sa abangga ba nggo a
wo ure ku Abachi ku, umimi wa a nga ni
ka ku glo ni isisurr imbarr yi, na han ba ni
kpanye na kpa ikpa ttungo yi. 13 Ingbingbi
ikiri yi nggo i kuhre ni imimi i adantto wa
i si nâ ta si anishirr abangga ba nggo a
wo ure ku Abachi ku na kpa ku ni inyarr.
Uwa a su nggo ure ku u si rri kurr ba ni
isisurr ngbangba hen, aba kpanye na sha
kri ngbangba, itsarr kye ti rri na ba mre aba
jaku. 14 Uwa ta si ikiri inggi yi nggo i kuhre
ni intto yi, ima si nâ ta si anishirr abangga
ba nggo a wo ure ku Abachi ku na kpa ku
nggo, ivri tuku aseki ka ingbingbru ka a nga
ni han ba ni furr ki azizi. 15 Ingbingbi ikiri
yi nggo i kuhre ni imimi izizi yi, inggi sa
abangga ba nggo a wo ure ku Abachi ku na
vu ku gri ni isisurr izizi, na kpanye na vu
gri, na kri karrkarr ma ni klo ingbingbi.

Assurre a uru ki la
(Marrku 4:21-25)

16 "Unushirr ka si murr uru na gru ba
agbugba ttu ingba ni la uru wa hen. A ka si
ba uru ku nggo so la ku zu na aza ka agudu
hen. Iya! A ta ba uru ku sa ni inkindirr
numa tsa, na du ku la ku anishirr ba nggo
so nga ni iko yi. 17 Inkindirr yi nggo a sha
yi sharri nado a taka gri yi ssuzzu na ábì.
Inkindirr yi nggo a ka yi ttu sharri a ta bwu
yi. 18 Uwa a si ni ima yo, imba bu shirr atu
zizi. Undurr wanggo a se ni inkindirr, a ta
tsu yo ku zizo, undurr wanggo a sama ni
inkindirr, aba ta vu ma kpa ivi inkindirr ntsɨ
yi nggo a kye du uwa a se na yi nggo."

Ayirr na amuyirr bi Yesu ba
(Matiyu 12:46-50; Marrku 3:31-35)

* 8:10 Kye zizo Ishaya 6:9.

19 Ayirr a Yesu na amuyirr bi Yesu ba a
nga di aba a ta ni hi ma, akpa anishirr wa
a ttu ma nado, aba ma chankarr ni ichi
ki ywhiywhirr na ku. 20 Undurr numa ddu
Yesu di, “Anayirr muwa ngga na amuyirr
amuwa ba a kri na bi da aba nye hi ùwà.”
21 Yesu à ddu ba di, “Ayirr na amuyirr
amungga ba a si abangga ba nggo a wo ure
ku Abachi ku na na inkindirr yi nggo u da
nggo.”

Yesu à du unddunddu ku u ku kurr

(Matiyu 8:23-27; Marrku 4:35-41)

22 Azhibarr numa, Yesu a mirri nu uddu
ku amasirr na ddu abiga ma ba di, “Di inta i
kucha kuma nu ugugarr ki izzo amasirr ku.”
Aba gru mirri nu ddu ku na so kuma. 23 Nggo
a so darr nu uddu ku na so kuma, ina i vu
Yesu. Unddunddu unkpi gru so go kyekye
mi ni so vu amasirr surr nu umi ku uddu ku,
u gru ta ko ji rri, ittu i klo ba na ashishi.
24 Abiga ma ba ku a si ma di, “Ankpye!
Ankpye! Inta ta kɨ.”
Yesu à gru na nggarr ito nu unddunddu
ku ku tuku ankinkirr ka amasirr ka. Und-
dunddu ku u kukri ni go yi, ankinkirr ka a
ba ttungo, amasirr wa a ba ki ywi. 25 Yesu
à zhi abiga ma ba di, “Ikpanye imba yi i se
namo mu?”
Isisu ki ba, aba a ku ayisurr na zhi ikpa
di, “Uwanggo su unggonggo? A nggarr ito
nu unddunddu ku tuku amasirr mi, aba wo
ma.”

Yesu à du ugo wanggo nggo à se ni izhi ndanda à wre

(Matiyu 8:28-34; Marrku 5:1-20)

26 A kucha zhi na anga a Galili wa na kuma
na anga ka igbu nu Gerrasa wa. 27 Nggo Yesu
à ko huzzu nu uddu ku ma yo nu unddu
ku amasirr ku, na ma nu ugo numa zhi ni
igbu wa, izhi indanda i rri so ku nu ukpa.
Uwa à tanko ba ni di zirr ni ihorr, na si di
so ni iko mremremu hen. À di so na abe.
28 Nggo ugo a hi Yesu, mre na nggarr angu a
yi na jaku ku na aza, na du hantu di, “Ùwà
zha angginggi ni ingga ku, Yesu Uvuvurr
a Abachi Unkpi Kakami wa! Ingga tsi ku
ùwà ango, si ki ingga iha hen!” 29 Ugo wa da
meme nu nggo Yesu à ka da ku izhi ndanda
yi di bu ssuzzu ku nu ukpa. Ankpu shishemi
izhi ndanda yi a di ba ugo wa nggurr. Ni ima
yo, aba di vu ma lo na ache, izhi ndanda yi
di du ma tsɨ ache ka nggo a lo ma na ka na
ango tuku na aza kahre na ssuzzu zirr kuma
na ankla ka nggo anishirr a si do hen.
30 Yesu à zhi ma di, “Isa imuwa yi i ri
unggonggo?” Uwa ddu ma di, “Akpa”,
nu nggo anazhi shishemi a rri so na ku.
31 Anazhi ba tsi ku Yesu ango di a bu si han
ba ku surr nu udduddu ku nggo u ta sama
ni ikikre.
32 Akpa anikpama a so ri ni ine igbre yi.
Anazhi ba a barr Yesu di a bu du aba kuma
ku rri na anikpama ba ba. Yesu a kpanye ba
ma. 33 Mre, anazhi ba a huzzu nu ugo wa ku,
na ku rri ku anikpama ba, akpa anikpama
wa kru ji ni ine igbre yi, na ku kuhre rri na
amasirr na gu kuma.
34 Nggo abi so ho anikpama ba a hi
inkindirr yi nggo i la, na kru rri nu umi igbu
ku na ga igbu itsitsa yi, na so bre ure ku
kago. 35 Anishirr huzzu nye ikye inkindirr yi
nggo la. Nggo a nga ni Yesu ku, na ni hi ugo
wa nggo anazhi ba huzzu na ku nggo, uwa
so hinga ku Yesu na aza, na surr iki, itu ima
yi i si iyirr, isisu ki anishirr ba. 36 Abangga
ba nggo a ku hi nggo na kakuma ku da ku
anishirr iwre i ugo wa nggo anazhi ba a di
so na ku nggo. 37 Mre, isisu ki anishirr ba na
anga ka Gerrasa ka we, aba barr Yesu di a bu
huzzu share na anga kama. Nggo Yesu rri
nu uddu ku na ta ko share, 38 ugo wa nggo
anazhi ba a ssuzzu ku nggo, a tsi ku Yesu
ango di a bu du uwa ga ma. Yesu à kisa ku
na ddu ma di, 39 “Kakuma ni iko ku bre ba
inkindirr yi nggo Abachi a na ku ùwà.” Ugo
wa à kakuma kago umi igbu ku na so bre ba
inkindirr inkpi yi nggo Yesu a na ku.

Yesu à du ayamba a iji ayiyi wa wre, na du uva a Jarru tasi

(Matiyu 9:18-26; Marrku 5:21-43)

40 Nggo Yesu à kucha kakuma nu ugugarr
ku izzo amasirr ku zizo, anishirr ba nggo a
kri ko kye anko ama wa a kpa ma na ango
aha. 41 Ugo numa nggo a yo ma di Jarru, à sa
ankpye nu uki ku issubi ku igbu ku, na nga
ni jaku ku Yesu na aza, na tsi ku ango, di a
bu ga uwa kuma ni iko ima, 42 du uva ama ta
ko ttu. Uva wa a si na ase awurr na aha, na
si ku ayirr wa uyirr wama yo.
Nggo Yesu à zzu so ga anko wa, akpa
anishirr wa a ma ma, uwa à ma ittu und-
dunddu chankarr. 43 Ayamba numa a ki ase
awurr na ha nu ululo ku ji ayiyi. A ka varr
azo na abi fu ba chankarr ba. 44 Ayamba a

rri ga akpa anishirr wa, na nga nu ugo ku
Yesu, na ni sa ungo nu nzirrnzirr ku ankru
ka Yesu ka. Mre, iji ayiyi yi i kukri.
45 Yesu zhi ba di, "Unggonggo a sa ungo ni
ingga ku?"
Anishirr ba wemi a kisa. Biturr à ddu
Yesu di, "Ankpye, ùwà ssurr akpa anishirr
wa nggo a ttu ùwà nggo?"
46 Yesu a ddu ma di, "Undurr a sa ungo
ni ingga ku. Ingga i hi ukyekye u ssuzzu ki
ingga nu ukpa."
47 Nggo ayamba wa à hi da a fo uwa hi, na
gru so wri kpakpa na ni jaku ku Yesu na aza.
Na da ku na ashishi ka anishirr ba, inkindirr
yi nggo i du uwa a nga ni sa ungo ku na
ku nggo, tuku nggo iji ayiyi i ba ttungo ku
inkpo yirr. 48 Yesu a ddu ma di, "Iviya, iyo
isisurr imuwa inggi du ùwà wre. Kuma ni
isu isisurr."
49 Nggo Yesu a ni so re, unitu numa a zhi ni
iko i Jarru na ni ddu Jarru di, "Si so tsutsarr
unitsarr wa gbami hen, uva mi wa a ka ttu
ba."
50 Yesu à wo meme nggo, na ddu Jarru di,
"Si du isisu ki ùwà hen. Yo isisurr yo mre,
uva wa a ta wre."
51 Nggo à nga ni iko i Jarru yi, Yesu à kisa
ku inkpu anishirr yi ni rri ga ba yi, na du ani
Biturr, i Yohana tuku Yakubu, na aki tuku
ayirr a uva wa du ba a rri ga ma. 52 Anishirr
ba wemi a ko ba azhittu na yi uva wa hantu.
Yesu à ddu ba di, "Si yì hen, uva wa si ttu
hen, a kurr si ina mu!"
53 Aba hi du uva a ka ttu ba, na mẹ Yesu
mi mẹ mu. 54 Yesu a vu uva wa nu ungo na
da di, "Inkparr uva, tasi!" 55 Mre, izhi i uva
yi ikanga, uwa turr do gru kri ki kri. Yesu
ddu ba di a bu nu ma inkindirr a ri. 56 Akiki
bu uva ba a ku ayisurr, Yesu à nggurr ba, di
a bu si da ku undurr inkindirr yi nggo uwa
na hen.

9

Yesu à tu abi ko na angu awurr na aha ba
(Matiyu 10:5-15; Marrku 6:7-13)

1 Yesu à yo abi ko na angu awurr na aha
ba ni inkla yirr, na nu ba ukyekye ku han
anazhi ndanda we, na bu du abu ilolo a wre.
2 Na tu ba di a bu ku bre ku anishirr ure ku
ittu i Abachi yi, na bu du abu ilolo a wre. 3 Na
ddu ba di, "Imba si gri inkindirr ni huzzu
kuma nu uzirr ku hen. Si ba unflankurr ku
yi ungo mi hen, ka ambu, ka ila, ka azo, ni
si gri inkinkru iha hen. 4 Nggo imba ti rri ni
iko yi nggo a kpa imba, imba bu so ni iko ima
yi ma na azhibarr wa nggo imba taka gru ni
igbu wa. 5 Anishirr bi igbu ba nggo a ti kà
imba, imba ti ta share imba ttu ihurr* yi na
aza amba surr ba. Uwama su ba inkindirr
igba ba utu, di Abachi taka ki ba iha." 6 Abi
ko na angu ba kuma ni igbu tsitsa yi kago,
ku di bre ba Ure ku wre ku, na du anishirr
wre ni ivri imbarr yi.

Isisu i Hirridu yi
(Matiyu 14:1-12; Marrku 6:14-29)

7 Nggo Hirridu, uni gri anga ka Galili wa à
wo aseki ka nggo Yesu ko na ka, na nggurr
zarr, nggo anishirr banu ko ku da ku di
Yohana uni zzu na amasirr wa a tasi, na se.
8 Abanu so da di Yesu à su Iliya uni kpa are
a Abachi, uwa mu nggurr huzzu. Abanu da
di Yesu su unuma nu umi ku abi kpa are bi
kuchi ba yo à tasi zizo. 9 U Hirridu à da di,
"Yohana nggo ingga i ka du ba vu ma ttu ku
itu ba. Uwa su unggonggo, nggo a so bre are
ni itu yi zizo?" Na gru so zha anko wa nggo
uwa ta sa ashishi ni Yesu ku.

Yesu à ho anishirr ukri ukywi
(Matiyu 14:13-21; Marrku 6:30-44; Yohana 6:1-14)

10 Nggo abi ko na angu ba a ku kanga, na ni
da ku Yesu inkindirr yi nggo aba ko ku na yi,
uwa yo ba na kuma ni igbu wa nggo a yo ma
di Betsada, nggo a ta ko kuso na akpambarr
nabo. 11 Akpa anishirr wa wo unto ku nggo à
ko na gru ga ma. Uwa kpa ba, na bre ba ure
ni itu i Ittu i Abachi yi, na du abi lo ba wre,
nâ ta si nggo a so zha.
12 Nggo azhi wa ta ko ku, abi ko na angu
ba, aba awurr na aha mi (12), a gru nga ni
Yesu ku ni ddu ma di, "Du anishirr ba kuma
ni igbu itsitsa yi ni izzuzzu yi nggo se kago
ni inggya, hi da a ta ku hi ila na abubo ikurr.
Inggya a si nâ ta si ankpuji mu."
13 Yesu ddu ba di, "Imba ku atu amba,
imba nu ba inkindirr iri."
Aba da di, "Inta se na ankpinkpri unfonfo
akywi (5) yo ni ikikla iha (2), nggo iji inkpu.
Uwa zha di inta bu ku re ku akpa anishirr
anggo ila?" 14 (Anishirr aniru ka ma ukri
ukywi (5,000) mu, nggo a kri nabo).

* 9:5 Ttu ihurr yi na aza: Ina ima i tsarr di a kà anishirr angga ba.

Yesu da ku abiga ma ba di, “Imba du
anishirr ba ga so na ankla na ankla ki iso
ikywi kywi.” [15] Abiga ma ba a na meme
yo, anishirr ba we a ji so. [16] Yesu ki ungo
kpa ankpinkpri unfonfo akywi ka ni ikikla
iha yi, na kye hun ko nu ussu, na nyarr ku
Abachi, na mɨ ka nu abiga ma ba, di a bu kpa
ga ku anishirr ba. [17] Aba ri shi na du ikpu
imbimbru yi, abiga ma ba vu yi ssu ni isisa
iwurr ni iha (12).

Biturr nggarr Yesu la
(Matiyu 16:13-19; Marrku 8:27-29)

[18] A si na azhibarr numa nggo Yesu ko ku
so barr na ankpa ma, abiga ma aba yo a se
na ku mre. Uwa zhi ba di, “Anishirr ba da di
ingga su unggonggo?”

[19] Aba ddu ma di, “abanu da du uwa su
Yohana uni zzu na amasirr, abanu da du
uwa si Iliya, abanu da du uwa su unuma nu
umi ku abi kpa are bu ngbangba ba, nggo
tasi.”

[20] I Yesu zhi ba da di, “Imba na? Imba da
di ingga su unggonggo?”

I Biturr da di, “Ùwà yo su Kristi wa nggo
zhi na Abachi ku.”

[21] Yesu gba ba utu gbigbi di a bu si da ku
undurr hen.

Yesu ada ba iha tuku ittu ima yi
(Matiyu 16:20-28; Marrku 8:30—9:1)

[22] Yesu da ba zizo di, “Uvuvurr a Unushirr
ta ki iha kakami. Akikre anishirr ba, na
ankpinkpye abikye ba, na abitsarr are ba ta
kà ingga, na ta ngu ingga. U nu utarr wa,
Abachi ta ta ingga si.”

[23] Yesu ddu ba wemi di, “Undurr wa nggo
ti zha du uwa ta ga ingga, uwa bu kpamusu
ni itu ima, na di ba unkunkurr ku ikpa
umaku ttuttumi, na ga ingga. [24] Undurr wa
nggo ti du uwa ta kpa itu ima ttungo, uwa
ta ttu. Undurr wa nggo ti ba itu ima yi a
ni ingga, uwa si ta ttu hen. [25] Unushirr ta
kpa angginggi nu nggo à ti se na aseki ka
ingbingbru ka namri, i ni ikikre yi uwa si
taka kpa iso sese hen? [26] Undurr wa nggo
ti kru ishisha mungga ni itsarr mungga
yi, ingga Uvuvurr a Unushirr mi taka ni
kru ishisha ima yi, nggo ingga taka nga ni
inkpinkpye imungga yi, ni inkpinkpye i Aki
mungga yi, na abitu abi wre ama ba. [27] Ingga
so da ki imba di abanu ni inggya a taka hi
ittu yi Abachi bari na kɨ.”

Ikasarr i Yesu yi
(Matiyu 17:1-8; Marrku 9:2-8)

[28] Nu ugo ku ivi itandarr nggo Yesu bre
ba aseki angga ka, uwa ba Biturr, i Yohana
tuku Yakubu, na hun kuma ni igbre numa
ko kuso barr. [29] Nggo Yesu ku so barr wa,
ashishi ama ka a kasarr, iki isurr ima yi i
là nzarrnzarr. [30] Aba kakye anishirr aha a
kukri so re na ku. Uwa à su anu Musa tuku
Iliya. [31] Aba aha mi kri ni inkpinkpye, na ni
kri so re ni Yesu ku ni itu yi nggo a da di à ta
ni ttu nu Urushalima. [32] Biturr na akpukpa
ama bu zirr ba a ku kurr ina zzu nâ ta sa a ku
mu. Nggo a kasi, na hi ila nzarrnzarr i Yesu
yi. Na hi anishirr aha ba, anu Musa tuku
Iliya, aba so re ni Yesu ku. [33] Nggo anishirr
aha ba a ta kuma na ka Yesu du, Biturr ddu
ma di, “Ankpye, i wre kakami nggo inta se
nu ùwà ku ni inggya. Inta ta na ki imba
aburr atarr, iyirr muwa, iyirr ku Musa, iyirr
ku Iliya.” (Na si hi inkindirr yi nggo à so da
hen).

[34] Nggo a ni so re, akpa ji zhi nu unkplassu
ni ttu ba nado. Isisu ki abiga ma ba, nu nggo
akpa ka ji ni ttu ba nggo. [35] Aba wo ukorr zhi
na akpa ka da di, “Uwanggo yo su Uzumu
wa, nggo ingga hla. Imba wo ma yi!” [36] Nggo
ukorr ku ba ttungo, aba hi Yesu kri na ankpa
ma. Ni ivi ima yi abiga ma ba a ji nga na ni
ki ywi na si da ku undurr inkindirr yi nggo
aba hi hen.

Yesu du uvuvurr ni izhi ndanda wa à wre
(Matiyu 17:14-18; Marrku 9:14-27)

[37] Nu uha wa, nggo Yesu na abiga ma ba
atarr mi a ka ji zhi ni igbre wa, akpa anishirr
nga ni ma na ku na anko. [38] Ugo numa
nu umi ku akpa anishirr ku a du hantu di,
“Unitsarr! Ingga barr ùwà, kye uzumu wa
nggo à si ki ingga ingbingbi iyirr ima yo
mre. [39] Izhi ndanda nggi di tsutsarr ma,
ni du ma di hantu tankpami, na di tsɨ ssu
antinte na angu, ni so di na ma ki undanda
ttuttumi, ni si ttu ma ttungo hen. [40] Ingga
barr abiga muwa ba di a bu han izhi yi huzzu
ku uvuvurr wa, aba a han yi chankarr.”

[41] Yesu ddu ba di, “Imba bi sa ni iyo isisurr!
Imba ndanda anishirr! Imba kye ingga ta di
so sese mu nggi ni imba ba, ni ka so di vu
isisurr?” Na da ku ugo wa di, “Gri uzumi wa
nye ni inggya.”

[42] Nggo uvuvurr wa ta ko gru kuma ni
Yesu ku, izhi yi i ba ma gri ni nggurr kparr,

ni du ma tsɨ. I Yesu nggarr ito ni izhi
indanda yi ku na du uvuvurr wa wre, na ka
ma nu aki wa. 43 Anishirr ba wemi nggo kri
nabo a hi inkindirr ima yi na ku ayisurr nu
ukyekye ku Abachi ku.

Yesu da ba ittu ima yi zizo
(Matiyu 17:22-23; Marrku 9:30-32)

Nggo anishirr ba ni ko ku ayisurr na aseki
ka nggo aba a ku hi Yesu ni ko na ka, uwa
ddu abiga ma di, 44 "Imba bu si kpamusu
ni inkindirr yi nggo ingga ta da ki imba
ziza nggo hen! A ta ba ingga Uvuvurr
a Unushirr nu anishirr abi kà ingga ba."
45 Abiga ma ba si hi inkpi i ure ima yi hen.
Abachi nggo ka inkpi i ure yi sharri ba. Isisu
ki ba ni zhi ma inkindirr ni itu yi.

Unggonggo sa ankpye
(Matiyu 18:1-5; Marrku 9:33-37)

46 Abiga ma ba gru so ri anta ni ikpa du
uwatanggo ta sa ankpye. 47 Yesu hi amarr
ambarr ka, na ba inkparr uvuvurr numa, na
du ma kri ku na anga yirr, 48 na ddu ba di,
"Undurr wa nggo ti kpa uvuvurr uvutsa ma
mi ni isa mungga, uwa kpa si ingga. Undurr
wa nggo ti kpa ingga, uwa kpa su undurr wa
nggo à tu ingga. Undurr wa nggo su uvutsa
kakami nu umi umba ku, uwa yo sa ankpye
kakami wa."

Undurr wa nggo ta si kà imba hen,
uwa à si amba
(Marrku 9:38-40)

49 U Yohana da di, "Ankpye, inta i hi
undurr numa nggo à ko han anazhi huzzu
ku anishirr ni isa muwa, na si se nu umi
munta ku hen, inta han ma di a bu du ma."
50 Yesu ddu ma di, "Imba bu si han ma
hen! Undurr wa nggo ta si kà imba hen, uwa
sa amba."

Igbu numa nu Samarriya i kà ikpa Yesu

51 Nggo ivi yi i so nga nggo a ta ba Yesu
hun kuma nu unkplassu, uwa gru kpanye ni
isisurr ima du uwa ta kuma nu Urushalima.
52 Na tu abitu abanu kuchi kuma ni igbu
numa nu Samarriya, di a bu ku ssu aseki
ka bi ku namri. 53 Nu nggo abi igbu ba
a hi krizhizhi mi di Yesu à so kuma nu
Urushalima, ima yo du anishirr ba nabo a
si kpa ma hen. 54 Abiga ma ba, Yakubu tuku
Yohana a hi meme na zhi ma di, "Atiko, uwa
zha di inta bu yo uru nggo zhi nu ussu du ku
ji ni tu ba ngɨ?" 55 Yesu kasarr, na nggarr ito
na ba. 56 Mre i Yesu na abiga ma ba a kuma
ni ìgbù numa.

Abangga ba nggo a da di aba ta ga Yesu
(Matiyu 8:19-22)

57 Nggo Yesu na abiga ma ba a vu anko
so kuma, ugo numa à nga ni ddu Yesu di,
"Unto ku nggo uwa ti kuma, ingga ta ga
uwa."
58 Yesu ddu ma di, "Anihon a se na ahon,
aminu a se ni ako, ingga Uvuvurr a Un-
ushirr sama nu unto ku ka itu sharri."
59 Na ddu ugo numa wa di, "Ga mi."
Ugo wa da di, "Ankpye, di ingga ku so ni
ka ba aki mungga zzu bari."
60 Yesu ddu ma di, "Du abangga ba nggo
sa ni izhi iso sese nggo a si nâ ta sa abi kɨ a
bu ko ku zzu ikpa ambarr. Ùwà, kuma ku da
ure ku ittu i Abachi yi."
61 Ugo numa ddu ma di, "Ankpye, ingga
ta ga ùwà, ùwà bu di ingga ku da ku abi iko
mungga ba bari."
62 Yesu ddu ma di, "Uni do ni ilando wa
nggo ti ko do, na bu kakye ugo, uwa si ta
ma ina undu ni ittu i Abachi yi hen."

10

Yesu tu anishirr iso itangba na aha (72) ba

1 Nu ugo kuma Yesu hla anishirr iso
itangba na aha* (72) na tu ba huzzu na aha
ha, du ba bu kuchi kuma ni igbu yi ni into
yi nggo uwa ta ko kuma na yi nggo. 2 Na da
ba di, "Ikiri inggi i wri kakami, abu undu ba
a su ntsɨmi. Imba barr Akikye ni ikiri wa du
ma turr abu undu huzzu shishemi du ba ni
ssu ikiri bi. 3 Ziza nggo, ingga ko tu imba zzu
amumarr aminta ngga nu umi ku aniche.
4 Imba si gri ambu, ka azo, ka anggakpaza ki
aha hen. Si kukri ni so chi undurr na anko
hen.
5 "Nggo imba ti rri ni iko i undurr, imba
bu da di, 'Iso su ni iko inggi yi.' 6 Unushirr ni
iso su nggo di kpanye na anishirr ba à ti se
ni iko yi, imba du ichi imba i iso su yi i kuma
na ku, undurr ti sama imba ba ichi imba i iso
su yi ni kuma. 7 Imba so ni iko iyiyirr ima yi
nggo a kpa imba yo, ni ri ni so inkindirr yi
nggo a ti ri na so na tsu ni imba. I wre a bu
han ku unu undu azadi ka undu ama ka, ni
si gru di sarr akonki hen.

* 10:1 Iso itangba na aha (72): Angbamvu anuma a charr di iso itangba (70).

8 "Imba ti mirri ni igbu aba kpa imba,
imba bu ri inkindirr yi nggo a zu ki imba
na age̱. 9 Ni du abu lolo ba wre ni igbu wa.
Ni da ku anishirr ba nabo di, 'Ittu i Abachi
yi i si ywhiywhirr mi ni imba ba.' 10 Imba ti
mirri ni igbu wa nggo a kà ikpa imba, imba
ka huzzu zirr ga anko ka umi igbu ka ni da
di, 11 'Ihurr igbu imba yi nggo i so ki inta na
aza, inta ttu yi surr ki imba, wre ki imba bu
hi di Abachi taka ni ki imba iha. Imba bu
hi meme di: Ittu i Abachi yi i si ywhiywhirr
mi ni imba ba.' 12 Ingga so da ki imba di na
azhibarr a ibre amu wa, Abachi taka ki itito
nu Sodomu† ku mri igbu wa ma!

Ìgbù yi nggo i kà ibwu isisurr yi
(Matiyu 11:20-24)

13 "Uje umba Korrazi! Uje umba mi meme
Betsada! Iki i ikagri yi nggo a na yi ni imba
ba, ka da a na yi nu Taya tuku Sido,‡ ka si ma
anishirr ba nabo a ka ku so na surr angbanja
iki ka ivri isisurr ba, na surr inturu ni itu,
na tsarr da aba a ka kasarr ni ila ure imbarr
yi ngbangbamu. 14 Na azhibarr ibre amu
wa, Abachi taka ki itito na anu Taya tuku
Sido ba mri imba. 15 Imba anishirr ba nu
Kapanahu!§ Imba kye da Abachi ta gri imba
hun kuma nu ussu? A si ta na meme hen.
Iya! A ta turr imba surr nu abubo a iso abi
kɨ wa!"
16 Yesu da ku abiga ma ba di, "Undurr wa
nggo ti wo imba uwa so wo si ingga. Undurr
wa nggo ti kà imba, uwa kà si ingga. Undurr
wa nggo ti kà ingga uwa kà undurr wa nggo
à tu ingga."

Ikanga yi iso itangba na aha yi

17 Anishirr iso itangba na aha (72) angga
ba a kanga ni inyarr, na da di, "Atiko, anazhi
mi a wo inta, nggo inta nggarr ito na ba ni
isa muwa!"
18 Yesu ddu ba di, "Ingga hi Isheta ko jaku
zhi nu unkplassu zzu nâ ta si ìlà i inge̱. 19 Wo
yi! Ingga ni imba ukyekye nggo imba ta hun
zirr na ànìwǎ, na anila, ni nu imba ukyekye
ku nggo imba ta ba Isheta uni kà imba wa,
inggurr. Inkindirr si ta ki imba hen. 20 Imba
bu si nyarr di anazhi ba a wo imba hen.
Inyarr imba yi bu si nu nggo a charr asa a
imba wa nu unkplassu nggo."

Inyarr i Yesu yi
(Matiyu 11:25-27; 13:16, 17)

21 Na ankpu ama wa, Izhi Iwre yi i du Yesu
à si ni inyarr. I Yesu da di, "Aki, Akikye
nu unkplassu tuku imimi, ingga nyarr ku
ùwà, nggo ùwà tsarr amumarr ba aseki ka
nggo ùwà sha ka sharri ku abi bwu ashishi
na abangga ba nggo a hi ibre angbamvu.
I si meme yo, Aki mungga, uwanggo yo si
inkindirr yi nggo uwa nggo kpanye ni na yi
meme.
22 "Aki mungga wa à ni ingga aseki ka
namri. Undurr si hi ka uvuvurr wa à su
unggonggo hen. Uwa sa Aki wa yo na
nkpama à hi. Undurr si hi nggo Aki wa
se hen, Uvuvurr wa yo na nkpama hi, na
abangga ba nggo Uvuvurr wa hla ba na
tsarr ba na ku nggo."
23 Yesu kasarr ko na abiga ma ba na anga
yirr, na ku da ba sharri di, "Abachi à yo ki
imba angu ka iwre, nggo imba hi aseki ka
nggo imba so hi ka ziza nggo! 24 Ingga ko da
ki imba di abi kpa are na atuttu shishemi a
zha da aba ka hi aseki ka nggo imba so hi
ka, na si hi anko wa hen, na zha da aba ka
wo aseki ka nggo imba so wo ka, na si wo ka
hen."

Assurre anu Samarriya uni na wre wa

25 Unitsarr na angbamvu ka Are ka à gru
kri du uwa ta tsarr Yesu kye di, "Unitsarr,
ingga ta na kingginggi wre ki ingga bu kpa
iso sese?"
26 Yesu zhi ma di, "Ungbamvu ku Abachi
ku da kingginggi? Inkpi i ure yi i si da
angginggi?"
27 Ugo wa da di, " 'Kpanye na Abachi,
Atiko muwa wa ni isisurr iyirr, ni izhi muwa
iyirr, nu ukyekye muwa ku wemi, na amarr
muwa ka namri'*; ni 'Kpanye nu uni girr
amuwa nâ ta si nggo ùwà kpanye ni itu
muwa.'† "
28 Yesu ddu ma di, "Uwa da ma. Na meme
yo, uwa ta kpa iso sese."
29 Unitsarr na Are wa zha di anishirr a bu
hi du uwa di kru isisu i Are yi, na gru zhi ma
di, "Unggonggo su uni girr amungga wa?"
30 Yesu ddu ma di, "Ugo numa ko ji zhi nu
Urushalima na ko kuma nu Jerriko, abayi a

† 10:12 Sodomu: Ìgbù wa nggo Abachi à tu anishirr ba nu uru ku umimi umbarr ku. ‡ 10:13 Taya tuku Sido: Ìgbù yi nggo amimi anishirr a so na yi. § 10:15 Korrazi, Betsada tuku Kapanahu: Ìgbù yi nggo i se nu unddu ku inyi nu Galili wa. Yesu à di bre ku anishirr ba ure ku nabo yo. * 10:27 Kye zizo Are Ka Zizo 6:5. † 10:27 Kye zizo Levitiku 19:18.

zzu vu ma, na kpa iki ima yi, na hlo ma ki
rrerre, na ka ma du. [31] Nggo unikye a anu
Yahuda numa so ga anko ama wa, na ni hi
ugo wa kurr na anko wa, na zirr ni gigarr ka
ga anga numa wa, na kuma. [32] Uni zi undu
nu Uki ku Abachi numa, nggo zhi nu uga ku
Levi, à nga na ni na meme yo. A ni ko ku
klo kye ugo wa, na kakuma meme. [33] U anu
Samarriya numa à zirr uzirr uma mu na tsi
ni ma nu ugo wa ku uwa kurr, na ki itito
na ku. [34] Na kuma na ku, ku ba ma, na hi
ku ukpa, na surr ku anye na ahi‡ na ankpa
ka, na lo ku na ka nu upri inkru. Na ba ugo
wa ni sa ni ijaki ama wa, na gri ma kuma
nu unto ku nggo anishirr abi ko nu uzirr a
ku di kurr na ri ila. Na ku kye ma nggarr
ambre. [35] Nggo ambre ka nggarr, uwa zzu nu
unikye abubo wa inklo azurrfa aha, na da ku
di, 'Bubomi, imba kye ki ingga na ku. Ingga
ta kanga na anko anggo wa, ni ta ni han ku
uwa inkindirr yi nggo ihun ni itu yi.' "

[36] Ni ikikre yi, Yesu zhi unitsarr are wa di,
"Ni ikye muwa, uwatanggo nu umi umbarr
ku atarr mi a su uni girr a ugo wa nggo abayi
ba a hlo ma?"

[37] Unitsarr na are wa da di, "Uwanggo
nggo na wre ku ugo wa nggo."

Yesu ddu ma di, "Uwa mi kuma ku na
meme yo!"

Yesu kuma ni iko i anu Marrta tuku Maryamu

[38] Nggo Yesu na abiga ma ba ko zirr na
anko so kuma nu Urushalima, na ku rri ni
ivi igbu numa. Ayamba numa nggo a yo wa
di Marrta, a so ni igbu wa, na kpa ba gri
kuma ni iko ima. [39] Na se nu uvayirr nggo
a yo ma di Maryamu. Maryamu ku ji so ku
Atiko na aza, na so wo itsarr ima yi. [40] U
Marrta ki unfu di Maryamu à kà undu ku
du ku uwa pempe, na du uwa so na ku na
ankpa ma. Na kuma ku zhi Yesu di, "Atiko,
i wre nggo uvamburr wa kà undu ku du ki
ingga di ingga so na ku na ankpa mu? Da ku
du ma nga ni zi ingga undu ku!"

[41] Yesu ddu ma di, "Marrta! Marrta!
Uwa zharr itsutsarr itu muwa na ashiki
shishemi. [42] Inkindirr yi nggo i si izizi i si
iyirr yo. Uvambirr Maryamu à ttu inkindirr
izizi ima yo, nggo a si taka vu ma kpa yi
hen."

11

Itsarr i Yesu yi tuku ibarr
(Matiyu 6:9-13; 7:7-11)

[1] Na azhibarr numa nggo Yesu ku so barr
nu unto numa. Nggo à barr kre, uyirr nu
umi ku abiga ma ba a ddu ma di, "Atiko,
tsarr inta nggo inta ta barr, nâ ta si nggo
Yohana a tsarr abiga ma ba."

[2] Yesu ddu ba di, "Imba ti ta barr, imba da
ma mi:
" 'Ati munta,
du isa muwa yi i kurr wre;
du íttû muwa yi nga.
[3] Ni inta ila iri munta yi ni ivivi yi, nggo inta
di zha.
[4] Ni nggurr ila ure munta yi zhi ki inta,
nâ ta si nggo inta di nggurr zhi ku abi
kpala ki inta ba.
Si gri inta kuma nu unto ki tsarr kye
hen.' "

[5] Yesu ddu abiga ma ba di, "Ka du uyirr nu
umi umba ku a gru kuma ni iko i ukpama
na atsutsu ibittu, na ku da di, 'Ukpamu,
ni ingga uhla ku ankpinkpri unfonfo atarr
ngga. [6] Kye, ukpamu nggo à ko zhi nu uzirr
na mirri ni iko mungga. Ingga sama ni
inkindirr iri nggo ingga ta ba nu ma ri!'

[7] "Uwa wo ukpami wa à re nu umi uki mu
di, 'Si ttutsarr ingga hen! A ka han anko
ba. Ingga na amumarr mungga ba, inta ka ji
kurr ba. Ingga si ta gru ni nu uwa inkindirr
hen.' [8] Di ingga da ki imba, a ti du uwa si
ta gru ni nu uwa unfonfo wa du uwa su ku
ukpama mi hen, uwa à ta gru ni nu ma aseki
ka namri nu nggo à si kru ishisha hen, na ka
na so zhi ma gbami hen.

[9] "Meme nggo, ingga ko da ki imba di:
Imba bu zhi, imba ta kpa; zha, imba ta
hi; nggurr, aba ta bwu ki imba anko wa.
[10] Undurr wa nggo ti zhi, uwa ta kpa, undurr
wa nggo ti zha, uwa ta hi. Undurr wa nggo
ti nggurr, anko wa aba ta bwu ku.

[11] "Unggonggo nu umi umba akiki à ka nu
uzuma ìwǎ nggo à ti zhi ma ikikla? [12] Ka
uzumi ka à zhi ùwà ihen, ùwà nu ma ìlǎ?
[13] Imba amimi mu di nu amumarr amba
ba aseki azizi. Aki amba wa nggo su nu
unkplassu wa mu nggo à di ni Izhi Iwre yi
ku abangga ba nggo ko barr ma ka si hi ini
aseki mri meme hen?"

‡ 10:34 Anye na ahi: A di ki anye tuku ahi nu unkpa na du yi wre.

Yesu tuku izhi ndanda
(Matiyu 12:22-30; Marrku 3:20-27)

14 Yesu ku han izhi huzzu ku ugo numa
nggo izhi du ma si di re hen. Nggo izhi
yi huzzu, ugo wa gru so re. Anishirr ku
ayisurr. 15 Abanu a da di, “A su Belzebulu,
uttu ani inkindirr, uwa yo nu ma ukyekye
ku han ba huzzu ku.” 16 Abanu zha da aba
ta tirr Yesu kye, di a bu na inkindirr numa
isisu nggo i ta tsarr ba di Abachi nggo à tu
ma.
17 Yesu hi amarr ambarr ka nggo na ddu
ba di, “Anishirr bi ìgbù ba nggo ti ga akpa
ki na nkanka, na ko di tsi ni ikpa, a si di ma
ivi iha hen. Uga ku nggo ti ga ki na nkanka
u di jaku meme. 18 Anishirr bi Isheta ba ti ga
kri na ko tsi ni ikpa, ittu yi ta kri kingginggi?
Ingga da meme, nu nggo imba da di ingga so
han izhi yi ssuzzu, di a su Belzebulu nggo
ni ingga ukyekye ku na meme ku. 19 Ingga
ti so han anazhi ba huzzu nu ukyekye ku
Belzebulu, abiga amba ba di han ba nu ku
unggonggo? Abiga amba ba mi da di imba
da ndanda mi! 20 A su nu ukyekye ku Abachi
nggo ingga di han izhi i ndanda yi. Ima mi i
tsarr imba di ittu i Abachi yi i ka nga ni imba
ba ba.
21 “Unushirr ukyekye, à ti zu atita ama ka
itsi so gbye iko ima, iki iko ima yi i ta kurr
ku zizi. 22 Undurr ukyekye nggo à mri ma ti
nga ni tsi na ku na mri ma, uwa ta vu atita
ama ka gri na kuma na vu iki i iko ma yi ga
ku anishirr.
23 “Undurr wa nggo ta si si amungga hen,
uwa à karr ingga. Undurr wa nggo ta si zi
ingga ssu ikiri bi hen, uwa si uni se kahre.

Ikanga i izhi i ndanda yi
(Matiyu 12:43-45)

24 “Izhi i ndanda ti huzzu nu ukpa ku
unushirr, i di zirr kuma ku zha unto ku iso
su. I ti ku zha lankarr, i di ddu itu ma di,
‘Ingga ta kakuma ni iko mungga yi.’ 25 Nggo i
ti kakuma ni ku hi iko yi ikurr krizhizhi wre.
26 I di kakuma ku gri anazhi abanu atangba
nggo a mri ma umimi, aba ta ga ma ku so
nabo. Nggo a ti ku kuso kre ba, undurr wa
kaki ndanda mri ni imemẹ yi.”

Inyarr izizi yi

27 Nggo Yesu ni so re, ayamba numa nu
umi ku anishirr ku à gru re di, “Ayamba wa
nggo a ngri ùwà nggo, Abachi à yo ku uwa
angu azizi!”
28 Yesu ddu ma di, “Abangga nggo a wo
ure ku Abachi ku na kpa ku na undu, aba
mi Abachi yo ba angu ka iwre mri meme.”

Izha aseki ka kagri
(Matiyu 12:38-42)

29 Nggo akpa anishirr wa kri kago Yesu,
uwa da ba di, “Anishirr bi ivi angga ba a si
agbugbu kakami! A zha ihi ikagri. Undurr si
ta na ba na yi mri inggi nggo Abachi à na ku
Yunana* hen. 30 Na anko wa nggo Yunana
a sa angba ku anu Nineve, uwa si meme yo
ingga Uvuvurr a Unushirr ta si ku anishirr
ba ari ba angba. 31 Na Azhibarr a Ibre Ure wa,
Ayamba† wa nggo su Uttu nu Sheba taka
gru kri na ni imba ba ari ba ikpala. Nggo
à zirr zhi ni ìgbù numa gbagbamu, na kuma
du uwa ko iwo itsarr i bwu itu i Uttu Solomo
yi. Ingga ko da ki imba, undurr numa se ni
inggya nggo à mri Solomo. 32 Na Azhibarr a
Ibre Amu wa, anishirr bu Nineve a taka gru
kri ni imba anishirr ba ari ba ba, na ta da di
imba i kpala. Nggo a wo ure ku Abachi ku
nu Yunana ku, na kasarr ni ila ure imbarr
yi. Di ingga da ki imba, undurr numa se ni
inggya nggo à mri Yunana inkpinkpye!

Ingba ni la uru
(Matiyu 5:15; 6:22-23)

33 “Undurr ka si yo uru ni ingba nu uru na
ba ma sharri à ka si zu ma na ba agbugba
ttu ma hen. A ta ba ma sa nu unto ku nggo
su tsa, wre ku bu la kago ni iko yi na du
anishirr ba kye hi. 34 Ashishi amba ka a su ku
ukpa umba ku ingba nu uru. Ashishi amba
ka ti si azizi imba ta kye wre. Nggo ashishi
ka ti vri, ukpa ku si ni ibwu. 35 Kri gbangba
ni du uru imba ku la ni si du ibwu ki hen.
36 Ukpa umba ku ti ko la namri intankla iyirr
mi, i si se ni ibwu hen, u ta la kago nâ ta si
nggo a di yo uru ni ingba wa u di la ki imba
nggo.”

Yesu glo anu Farrisi ba na abitsarr Are ba
(Matiyu 23:1-36; Marrku 12:38-40)

37 Nggo Yesu bre are kama kre, anu Farrisi
numa a yo ma di a bu ku ri na ku. Uwa mirri

* 11:29 Yunana: Ikurr i Yunana ki ivi itarr yi nu umi ine ku ikikla ku, i si nâ ta su nggo Yesu à kurr ki ivi itarr ni ibe yi.

† 11:31 Ayamba wa nggo su Uttu nu Sheba: À zirr ta anko du uwa à ta ni wo ure krizhizhi ku Abachi ku nu Solomo ku. Kye nu ungbamvu Atuttu 10:13.

ga ma ku ji so na abubo a iri wa. [38] U anu
Farrisi wa a ku ayisurr, nu nggo Yesu ta ko
ri sama ni ingla ango.‡
[39] U Atiko wa ddu ma di, "Imba anu Farrisi
ba di ngla ugo ku igbigba imba yi, u nu umi
ku imba sa amimi anishirr. [40] Arrurru imba!
A si sa Abachi uyirr uwama yo nggo na abi
ka, uwa yo na umi ku hen? [41] Imba nu abi iha
ba aseki ka nggo se nu umi ku igbigba umba
ku, aseki ka tsatsarr ta ngla zzu ki imba na
agẹ ka Abachi.
[42] "Uje umba anu Farrisi, nggo imba di nu
Abachi uyirr nu umi ku uwurr nu umi ku
aseki ka hin inyi, ni kà ikpanye na Abachi
ku, ni si na uzizi hen. Imba bi na aseki ka
wemi ni si ttu inuma glo hen.
[43] "Uje umba anu Farrisi, imba di zha
abubo a kuso ankpinkpye na aki ka is-
subi ka, ni di zha di a bu chi imba ichi i
ankpinkpye nu udu.
[44] "Uje umba yi! Imba si nâ ta si abe ngga,
nggo a si di ssu ka kye hi hen, na du anishirr
di zirr ba na ka si hi hen."
[45] Uyirr nu umi ku abitsarr Are ba à ddu
ma di, "Ùwà ti da meme, ùwà marr inta mi
kye na aba!"
[46] I Yesu ddu ma di, "Uje umba abitsarr
Are! Imba di vu iki irɨ sa ku anishirr na ago,
imba ku atu amba si ta na ivri ungo mi, izi
ba gri yi hen.
[47] "Uje umba! Nggo imba i ssu abe ka abi
kpa are ba na wre nanka. Abi kpa are ba
nggo ábáchí ambirr a ngɨ ba, imba me ba
abe ka wre. [48] Meme nggo, imba kpanye
ku ábáchí ambirr ba da a na wre. Ábáchí
ambirr ba a ngɨ abi kpa are ba, imba me ba
abe ka. [49] Ni ima yo, Abachi, nu ukrizhizhi
umaku, à da di, 'Ingga ta tu ba abi kpa are na
abitu. Aba ta ngɨ inkpu yi, na ta ki inkpu yi
iha.' [50] Meme nggo, Abachi taka ni zhi imba
anishirr ba ari ba ayiyi a abi kpa are ba we,
zhi ni imẹmẹ i ingbingbru yi. [51] E-e, ingga
ko da ki imba anishirr ba ari ba, Abachi taka
ni zhi imba ayiyi a anishirr angga ba namri,
bazhi nu nggo a ngu Habila mu kuma nu
nggo a ngu Zakarriya§ nu Uki ku Abachi ku,
na atsutsu ka akikre ka ito nu Unto ku Iwre
Sha Kakami ku.
[52] "Uje umba abitsarr Are ba! Imba i gri
inkpẹ ibwu anko i kuma ni iko i ihi i Abachi
yi. Imba si ta rri ko hen, ni han anishirr ni
mirri kuma!"
[53] Nggo Yesu à share nu unto kuma, abit-
sarr Are ba na anu Farrisi ba a re ku Yesu
kago, na gru so zhi ma aseki shishemi, [54] da
aba ta hi anko wa nggo aba ta vu ma ni da
inkindirr numa ndanda.

12

Igba utu ni tu i ashishi aha
(Matiyu 10:26-27)

[1] Na attuttu ama wa nggo akpa anishirr
nu ukrɨ nu ukrɨ a huzzu shishemi na ko cha
ikpa, i Yesu ddu abiga ma di, "Imba bu hi
ndanda itsarr i anu Farrisi yi, nggo i si i
ashishi aha. [2] Inkindirr yi nggo a ti ttu yi
zu sharri, aba taka ni bwu yi la na azhi.
Inkindirr yi nggo ti na yi sharri, a taka gri yi
nga ni ihi i anishirr. [3] Meme nggo, inkindirr
yi nggo anishirr ti da yi sharri ni ibwu, aba
ta da yi huzzu na azhi du anishirr wo yi.
Inkindirr yi nggo uwa ti da yi zhazha nu uki,
a ta kpa yi du hantu ni ituki.

Undurr wa nggo imba ta kru isisu ima yi
(Matiyu 10:28-31)

[4] "Akpukpamburr, ingga da ki imba, imba
bu si kru isisu i abangga ba nggo a ta ngu
ukpa ku yo mre, na si ta na inkindirr mri
meme hen. [5] Ingga ta tsarr imba undurr
wa nggo imba ta kru ma isisu nggo. Kru
isisu i Abachi nggo se nu ukyekye ku ngu
unushirr na turr ma yo nu uru. Ingga ta da
ki imba zizo, Abachi nggo si ni ikru! [6] A si di
vɨ ananddu akywi re angalanzirr aha hen?
Abachi si kpamusu nu uyirr nu umi umbarr
ku hen. [7] Infunfutu imba yi mi i kri ni ibre
mu namri. Imba bu si ki isisu hen. Kye,
imba mri ananddu ba nggo kri shishemi!

Ikpanye ni ika Yesu
(Matiyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

[8] "Ingga da ki imba, undurr wa nggo ti
bwu angu ama da du uwa ga ingga, ingga
Uvuvurr a Unushirr ta na ku meme yo na
agẹ ka abitu ba Abachi ba. [9] Undurr wa nggo
ti huzzu krizhizhi mi na kà ingga, ingga

‡ 11:38 Ri sama ni ingla ango: Uwanggo a si adu ani Yahuda nggo anu Farrisi ba a kye wa ssu na ango.

§ 11:51 Habila tuku Zakarriya: Nu ungbamvu ku Imẹmẹ ku Angbamvu ka Abachi ka ani Yahuda ka, Habila yo à si unushirr uni imẹmẹ wa nggo a ngu ma, u nu ungbamvu ku Aseki ka nggo vu sarr ku uha ku, Zakarriya nggo à si unushirr uni ikikre wa nggo a ngu ma. Kye Imẹmẹ 4:8 tuku Aseki ka nggo vu sarr ku uha ku 24:20-21.

Uvuvurr a Unushirr mi ta kà ma na agẹ ka
abitu ba Abachi ba. [10] Undurr wa nggo ti
da ure undanda ni itu imungga Uvuvurr a
Unushirr, aba ta nggurr zhi ku. Undurr wa
nggo ti da ure undanda ni itu i Izhi Iwre yi,
aba si taka nggurr zhi ku hen.
[11] "Nggo ti gri imba kuma nu unto ku
ibre amu na agẹ ka ankpinkpye ba, ka na
atuttu ba, imba si ku ayisurr ni ri amarr
ka inkindirr yi nggo imba ta da ni kpa atu
amba ttungo nu unto kuma hen. [12] Izhi Iwre
i Abachi yi i ta tsarr imba inkindirr yi nggo
imba ta da."

Assurre a ugo unazo wa

[13] Ugo numa nu umi ku anishirr ku, à ddu
Yesu di, "Unitsarr, da ku uzumburr wa di a
bu tsu iki yi nggo aki munta a ttu na kadu
ki inta a ni ingga."
[14] Yesu ddu ma di, "Ukpamu, unggonggo
na ingga ki uni bre amu ka uni ga ki imba
iki?" [15] Na kuchi ni da ba di, "Imba bu so
gbye ni bu kye ni si na ki abi zharr inkindirr
hen. Undurr ka ti se na ashiki ka kinggi mi,
uwa si ta so sese hen."
[16] Yesu à da ba assurre anggo di: "Ugo
numa nggo à su nu ungo ni ikuchi yi, na se
ni ila iwre ikiri. [17] Ugo wa gru ko ri amarr
ni isisurr ima di, 'Ingga sa nu unto ku nggo
ingga ta zu ikiri mungga yi. Ingga ta na ki
ngginggi?'
[18] "Na ddu itu ima di, 'Ingga ta hlo iwurr
imungga yi nggarr ni me inkpinkpi mu
nggo ingga ta zu aseki ni ikiri mungga yi.
[19] Ni ta da ku itu mungga di, "Ugo ni murrvu!
Ùwà se na aseki zizi nggo ùwà ta zu ma ase
shishemi. So su, ni ri, ni so, ni nyarr ku itu
muwa.' "
[20] "Abachi ddu ma di, 'Urrurru ùwà! Ni
ibittu inggi yi ùwà ta ttu. Unggonggo ta na
undu na aseki angga ka nggo ùwà zu?' "
[21] Ni ikikre yi Yesu da ba di, "I se meme
yo na abangga ba nggo so turr aseki ka
ingbingbru ka zu ku atu ambarr, na sa ni
inkindirr na agẹ ka Abachi."

Iyo isisurr na Abachi ku
(Matiyu 6:25-34)

[22] Yesu da ku abiga ma ba di: "Imba bu si
tsutsarr atu amba, ni inkindirr yi nggo imba
ta ri, ka imba ta surr hen. [23] Iso tsitsirr i
mri ila. Ukpa u mri iki i surr. [24] Imba kye
aminche ba nggo a si di do hen, na si di hwa
hen, na sama na aki ka zu ikiri, ka iwurr,
ka inzaba. Abachi à so di nu ba iri. Imba
mri aminu! [25] Itsutsarr imba yi ka yo ki imba
azhi yirr ni iso imba yi ni ingbingbru inggi
yi? [26] Imba ti ma chankarr ni ivintsɨ ma mi
nggo mri imba ina, inkpinkpi yi mu na?
[27] "Imba kye ugbyarr ku nggo di furr na
ankpuji. U si di na undu inkindirr hen, na si
di warr iki isurr ku atu ambarr hen. Ingga
ko da ki imba di, Uttu Solomo nggo se na
aseki shishemi, a si se na iki isurr iwre na
ugbyarr ku ijiji ku hen. [28] Sa Abachi nggo di
ni agiga ka iki isurr. Agiga ka nggo se ari,
ambre a ka kɨ, aba ku yo uru na ka. Nggo
Abachi di na meme ku agiga mu, uwa ta na
kingginggi na si ta ni imba isurr hen! Imba
abi isisurr ivuntsɨ! [29] Imba si di tsutsarr atu
amba gbami ni inkindirr yi nggo imba ta ri,
ka imba ta so hen. [30] (Anishirr bi ingbingbru
ba di so yo isisurr imbarr yi na aseki ka ngga
ka ma mi.) Aki amba wa a hi aseki akama
nggo imba so di zha ka. [31] Imba bu zha ittu
ima yi, uwa ta ni imba inkpu iki yi namri
kye ma.

Aseki nu unkplassu
(Matiyu 6:19-21)

[32] "Imba si ki isisu hen, imba amumarr
aminta. Aki amba wa a kpanye du uwa ta ni
imba ittu ima yi. [33] Vu aseki amba ka re, ni
ka inklo yi ga ku abi iha. Ni na ku atu a imba
into isurr inklo yi nggo i si taka ngahre hen.
Imba zu aseki amba ka nu unkplassu, nggo
a si taka kre hen. Nabo, unayi si ta ku ba
hen, idarr si ta ri hen. [34] Unto ku nggo aseki
amba ka a se, isisurr i imba yi ta se nabo yo.

Uvuvurr iko ni so kye anko wa

[35] "Imba ssubi ku undu, ni yo uru ni ingba
imba yi, [36] ni na zzu nâ ta si amirr iko ba
nggo so gbye anko a Atiko ambarr nggo ta
kanga zhi nu unto ku ihru ayamba. Nggo à
ti nga ni nggurr ba anko wa, aba ta gru bwu
ku na wa hanhan mi. [37] Amirr iko abama ta
sa abi nyarr nu nggo Atiko ambarr wa taka
kanga na ni hi ba so gbye! Ingga da ki imba,
a taka ttu ankru ama ankpi ka glo, na taka
ji so, na ri na ba. [38] Amirr iko ba a ta sa abi
nyarr kakami, nggo a ti ni hi ba so ssubi, ka
à nga si ni ibittu, ka ni igambre! [39] Imba mi
hi di akikye ni iko ka hi azhibarr wa nggo
unayi ta nga ni iko ima yi, uwa ka si kpanye
na du unayi wa mirri hen. [40] Imba mi bu so
ssubi. Kye ingga Uvuvurr a Unushirr ta nga
na azhibarr wa nggo imba si ta hi hen."

Uvuvurrko u ni yo isisurr,
ka uni sa ni iyo isisurr
(Matiyu 24:45-51)

41 Biturr ddu Atiko wa di, "Ùwà so da ki
inta ngga, assurre wa, ka ùwà so da ku
anishirr ba namri."
42 Atiko wa à ddu ma di, "A su ung-
gonggo se nu uvuvurr iko ukrizhizhi nggo
yo isisurr? Uwa yo su wanggo nggo akiko
ma wa ba ma yo ki ankpye ni iko yi, di a
bu gri iko yi na nu amirr iko banu ba ila
na ankpu na ankpu. 43 Uvurr iko wama taka
nyarr kakami nggo akiko ma wa à taka nga
ni hi ma uwa so na undu ku wre ni iko yi.
44 Akikye ni iko wa à ta du ma kye iko yi
namri. 45 Uvurr iko wa ti gru da di akiko ama
wa ta so gbami bari na kanga, na gru ko hlo
amirr iko abanu ba, aniru na amba ba, na ri
na so na hwa, 46 Akiko ma wa à gru nga na
azhibarr wa nggo uvuvurr iko wa si hi hen,
na attuttu wa nggo a si so kye anko hen.
Akikye wa taka ni tse ma ki ankpunkpu aha,
na ta ki ma iha ndo na abi kà iwo ure abanu
ba.
47 "Uvurr iko wa nggo hi inkindirr yi nggo
akiko ma wa zha di a bu na ku na yi, na
kà ina yi, a ta kpa ihlo kakami na amfarr.
48 Uvurr iko wa nggo si hi inkindirr yi nggo
aki iko ma wa zha da a bi na ku hen, nà ná
inkindirr indanda, a ta hlo ma meme. Ihlo
ima yi ta ma mi. Abachi ta zha shishemi nu
unushirr wa nggo Abachi nu ma shishemi
nggo. Uwanggo nggo a nu ma kri kakami, a
taka kpa kri kakami na ku.

Yesu gri iga ki na nkanka
(Matiyu 10:34-36)

49 "Ingga nye iyo uru ni ingbingbru yi.
Ingga kye i ka wre i ka rri ba! 50 Ingga se
ni izzu na amasirr* yi nggo ingga ta kpa yi.
Bazhi ziza, ingga ta so se nu umi ku iha ka
ku ma na azhibarr wa nggo ingga ta kpa yi.
51 Imba kye di ingga nye gri isu isisurr mu ga
ki ingbingbru yi? Iya! A si si isu isisurr mu
hen, si iga ki na nkanka mu. 52 Bazhi ziza,
iko yi nggo se na anishirr akywi i ta ga ki
nanka. Atarr ba ta gru vi na aha ba ba, aha
ba ta gru vi na atarr ba ba. 53 Akiki ta gru
vi na amumarr ambarr ba ba, amumarr ta
vi na akiki ambarr ba ba. Ayiyirr ta gru vi
na amumarr áníwá ba, áníwá ta gru vi ku
ayiyirr ba. Ayimbarr ta gru ku ayamba a
uzuma, amba amumarr ta gru vi na ayiyirr
ba aniru ambarr."

Ihi i ivi yi
(Matiyu 16:2-3)

54 Yesu ddu anishirr ba wemi di, "Imba ti
hi akpa ka so gru zhi ni ingbahru, imba di da
di, 'Ahru ta ku,' ahru wa a ku jiji. 55 Imba ti
wo unddunddu u go ni hun hi hun, imba di
da di issu i ki ywhiywhirr ba uwa si meme
yo. 56 Imba abi na aseki wre ku anishirr a
bu hi! Imba di kye imimi yi, ni kye akpa ka,
ni da inkindirr yi nggo i ta la. Meme nggo,
angginggi di imba si hi uzirr ku ingbingbru
ku ni ivi inggi yi hen, nggo ingga se ni imba
ba ziza.

Ssubi nu uni girr a muwa ku
(Matiyu 5:25-26)

57 "Angginggi di imba si di hla kye bari, ni
na inkindirr yi nggo i si iwre hen? 58 Undurr
ti se nu ure ni itu muwa, na gri ùwà ko nu
unto ki ibre amu, ùwà bu zha issubi na ku
ni iko, ni si du imba kuma nu unto ki ibre
amu ku hen. Ùwà ti kà, uwa ta gri ùwà ku
nu uni hla amu wa. Uni hla amu wa ta kpa
ùwà nu abi lo ukpa ba, aba ta gri ùwà ku ttu
nu uki. 59 Ùwà ta si han inkindirr yi nggo a
zu ku ùwà tsatsarr hen, uwa si ta du ùwà
huzzu nabo hen."

13

Du ila ure imba yi, wre ki imba bu si kɨ hen

1 Na azhibarr ama wa, anishirr a se na ku,
na da ku Yesu nggo Bilatu* à ngɨ anu Galili
na azhibarr nggo a nga ni so han inina yi na
ko to ayiyi wa na agɛ̱ ka Abachi. 2 Yesu ddu
ba di, "Anu Galili ba nggo a ngɨ ba meme,
imba kye di abangga si abi la ure mri inkpu
anishirr nu Galili? 3 Imba mi, ingga ko da ki
imba, imba ta si kasarr, ni du ila ure imba
yi hen, imba mi ta kɨ meme yo. 4 Abangga
ba na anishirr awurr na atandarr ba nggo
ugonka ku Silowa ku u ji ywhe ba na? Imba
kye di abangga si ndanda mri anishirr ba nu
Urushalima na? 5 Ingga ko da ki imba i si si
meme hen! Imba ta si kasarr ni du ila ure
imba yi hen, imba mi ta kɨ meme yo."

Assurre a ibwa ni kà iklo wa

* 12:50 Izzu na amasirr: Yesu à so re ni itu i iha yi nggo a ji ku ntsɨmi uwa à ki yi.

* 13:1 Bilatu: Bilatu à su ugona nu Yahudiya, bazhi ni ise i 26 kuma ni 36 nu ugo ku ītū i Yesu.

6 Yesu gru da ba assurre anggo wa di: "Na
sese ugo numa nggo ttu ibwa ni ila ima. Na
ko ku di zha inkpinkpo yi, ibwa wa si klo
hen. 7 Ugo wa à da ku unu undu ama wa di,
'Kye, wanggo si ise itarr nggi nggo ingga di
nga ni di zha inkpinkpo ibwa nu unkunkurr
unggo ku, u si klo hen. Tse ku ta yo! U ta kri
na angginggi ni so harr abubo wa gigyemi.'
8 "Unu undu wa ddu ma di, 'Du ku ma
ni inarr bari. Di ingga ya imimi surr kago
ku ichi yi, ni surr ku ingbarr i amuwu.
9 Unkunkurr ku ti klo ìmbrèyìrr, i wre. U ta
si klo hen bari, ùwà tse ku ta yo.' "

Yesu à du ayamba a so gbo gbi gbo wa a wre na Azhibarr a Isu wa

10 Nggo Yesu ku so tsarr ba nu uki ku
issubi ku na Azhibarr a Isu wa, 11 ayamba
numa nggo anazhi a ki ma ulolo, uwa so
di gbo gbi gbo ase awurr na tandarr, na vu
darr na à ka si gru ki tsa hen. 12 Nggo Yesu
hi ayamba wa, na yo wa na ddu ma da di,
"Ayamba, ivri imuwa yi i wre ba!" 13 Na sa
ungo na ku, uwa gru na ukpa, na gru kri ki
kri, na nyarr ku Abachi.
14 Ankpye nu uki ku issubi wa a ki unfu,
nggo Yesu à du ayamba wa wre na Azhibarr
a Isu wa. Na gru kri na ddu anishirr ba di,
"Inta se ni ivi itani i na undu. Imba nga ni
ivi ima yi ni kpa iwre imba yi, ni si nga na
Azhibarr a Isu wa hen!"
15 Atiko wa à ddu ma di, "Imba abi na aseki
wre ku anishirr a bu hi! Imba si di ddu
ilando ka ijaki imba yi zhi nu unto ku ri
umbarr ku, du ba ku so amasirr na Azhibarr
a Isu wa hen? 16 Kye, ayamba anggo wa su
uhanma a Ibrayi, nggo Isheta lo ma zu ki ase
awurr na atandarr, imba di ingga bu si ddu
ma ttungo na Azhibarr a Isu wa hen?"
17 Ida ima yi i du ishisha ki abi karr ma ba.
Anishirr shishemi a nyarr ni iki iku ayisurr
yi nggo Yesu a na yi.

Assurre a ingbingbi i mosita
(Matiyu 13:31-32; Marrku 4:30-32)

18 Yesu à zhi ba di, "Ittu i Abachi yi i si
nâ ta si angginggi? Ingga ta tsarr Ittu i
Abachi kye na angginggi ku? 19 I zzu nâ ta
si ingbingbi i mosita, nggo ugo numa nggo
gri ku ttu ni ila ima. I zzu, ni kaki ichi inkpi.
Aminche bi ingbingbru ba a ku na ako ni
inggingga ima yi."

Assurre a imbimbru iyisti
(Matiyu 13:33)

20 Yesu à zhi zizo di, "Ingga ta tsarr ki imba
angginggi kye ni Ittu i Abachi yi? 21 I zzu
nâ ta si ayamba nggo à ba imbimbru ikpu
ssu na agbugba na tsu iyisti† surr imbimbru
ikpu yi i gru si."

Anko avutsa wa
(Matiyu 7:13-14, 21-23)

22 Yesu ko kuma nu Urushalima, na zzu di
tsarr anishirr ba ga igbu inkpinkpi ni itsitsa
yi. 23 Ugo numa à zhi ma di, "Ankpye, Abachi
ta kpa anishirr ntsɨmi yo ttungo?"
Uwa ddu ba di, 24 "Ùwà mi bu ta ukpa ni
rri ga anko avutsa wa. Ingga da ku ùwà,
anishirr shishemi ta gru da aba ta rri kuma,
na si ta hi anko wa hen. 25 Nggo akikye ni
iko wa ta gru ku han anko wa, nggo imba ta
kri nabo ni ta ko nggurr anko wa ni da di,
'Ankpye, bwu ki inta anko wa!'
"Uwa ta ddu imba di, 'Ingga si hi inkla yi
nggo imba zhi hen!'
26 "Nabo yo, imba ta gru ko da di, 'Inta i
ri ni so ndo nu ùwà. Ùwà i tsarr ni igbu
imunta yi!'
27 "Uwa ta da di, 'Ingga si hi inkla yi nggo
imba zhi hen! Imba chi share ni ingga ku,
imba bi na awurr!'
28 "Nabo yo, imba ta yì, ni ta nyirr nyirr,
nu nggo imba ta hi Ibrayi, Ishaku, Yakubu
na abi kpa are ba Abachi ba ni Ittu i Abachi
yi, nggo a ta ddu imba glo! 29 Anishirr ta zhi
na anza ambre tuku ni ingbahru. Abanu ta
zhi ni ikatu tuku ni ikashirr na nga, ni so
ni imburr imbarr yi ni iga ittu i Abachi yi.
30 Abanu nggo sa abi imẹmẹ a ta kaki abu
ikikre, abi ikikre a ta kaki abi imẹmẹ."

Yesu à vri ni itu i Urushalima
(Matiyu 23:37-39)

31 Nabo, anu Farrisi ba nga ni ddu Yesu di,
"Gru share ni inggya. Kye, uttu Hirridu ko
zha du uwa ta ngu ùwà."
32 Yesu ddu ba di, "Imba ko ku da ku
inkindirr ima yi, 'Ingga ko han izhi indanda
huzzu, ni ko du anishirr wre ari. Na ambre,
ívri nggi, ingga ta kre undu mungga ku.'
33 Ingga ta ko kuchi nu undu mungga ku ari,
ambre ni ívri. I si ta wre a bi ngu uni kpa are
nu unto numa nggo si su Urushalima hen."

† 13:21 Iyisti: Imbimbru ahun yi nggo i di du unfonfo a si.

34 Yesu da di, “E! Urushalima, Urushalima! Imba nggo ngɨ abi kpa are ba, ni di ta
abitu ba Abachi ba na angbinta, nggo a tu ba
ni imba ba! Inkpo ibirr nggi ingga zha issu
amumarr amba ba bi, nâ ta si nggo ayirr
iviko di kye na ssu amumarr ama ba bi na
angba ama ka. Imba di kà! 35 Kye, Abachi
taka kà Uki unkpi ku Ibarr Abachi imba ku
ni igbu imba wa. Ingga ko da ki imba di,
imba si ta hi ingga zizo hen, imba taka hi
ingga na azhibarr wa nggo imba ta ko da di,
‘Uwanggo nggo nga ni isa i Atiko yi, Abachi
bu yo ku angu ka iwre.’‡ ”

14

Yesu du uni lo numa a wre

1 A si na Azhibarr a Isu numa nggo, i Yesu
ko ku ri ila ni iko yi ankpye numa nu umi ku
anu Farrisi ba, anishirr ba nggo a kri nabo
gru so surr ku ashishi girr. 2 Ugo numa nggo
aza ama ka na ango ka a si,* à nga ni Yesu
ku. 3 Yesu à zhi abitsarr Are ba na anu Farrisi
ba di, “I wre aba bu du unushirr a wre na
Azhibarr a Isu wa, ka a bi du ma?” 4 Aba so
gbangbami. Uwa yo ugo wa na du ma wre,
na du ma kuma.
5 Na ddu ba di, “Unggonggo alando ka
uvuvurr alando amaka a jaku ni inkpri ud-
duddu na Azhibarr a Isu wa, uwa ka kà wa
du?” 6 Aba si ddu ma inkindirr hen.

Iki itu nggi tuku igɨ itu

7 Yesu hi nggo abichirr ba nggo a yo ba
ni iga yi a di zharr into i iso i iwre yi na
abubo a iga wa, na da ba assurre anggo wa
di: 8 “A ti yo ùwà ni iga numa, ùwà bu si
narr ku ji so nu unto ku ankpinkpye ku hen.
Mi, a yo ankpinkpye banu nggo a mri ùwà.
9 Ugo wa nggo yo imba ha mi ta ni ddu ùwà,
du ùwà bu gru ni nu ugo nggo wa abubo a
iso wa. Ishisha ta ki ùwà ni ku so na abubo
avutsa wa. 10 Nggo a ti yo ùwà, ùwà bu ku ji
so na abubo a iso avutsa wa, wre ku uni iga
wanggo ta nga, uwanggo ta ni da ku ùwà di,
‘Ukpamu, gru ku ji so na abubo ankpi a iwre
wa.’ Anishirr ba ta kye ùwà ssu nu ungo.
11 Undurr wa nggo ti gɨ itu, aba ta nggurr ma
yo nu ugo. Undurr wa nggo à ti kà itu ima
ta yo, aba ta gɨ ma ki nu ussu.”
12 Yesu ddu ugo wa nggo a yo ma di, “Ùwà
ti na iga, si yo akpukpambirr, ka amuyirr,
ka amla mi, ka abi girr bu ungo hen, wre
ku aba mi taka ni yo ùwà meme, han ùwà
unka ku. 13 Ùwà ti na iga, ùwà bu yo abi iha,
aba ankpu aza na aba ankpu ango, na aba
akreshi. 14 Abachi ta yo ku ùwà angu azizi.
Nggo anishirr abama sama ni inkindirr i
ka ni han ùwà, Abachi taka han ùwà na
azhibarr wa nggo à taka ta anishirr ba nggo
a kye ba a sa azizi ba kasi.”

Assurre a iga inkpi yi
(Matiyu 22:1-10)

15 Uyirr nu umi ku abi so ri ndo ni Yesu ba
ba à wo ure ku nggo Yesu da, na ddu ma di,
“Abangga ba nggo taka so ni imburr inkpi
yi na azhibarr a iga wa ni iko yi Abachi taka
nyarr kakami!”
16 Yesu à ddu ma di: “Ugo numa nggo à
ta na iga, na yo anishirr shishemi. 17 Nggo
azhibarr wa ma, uwa tu amirr iko ama ba di
a bu ku da ku anishirr ba nggo a yo ba di,
‘Nga yi ki kye inta issubi ba!’
18 “Abichirr ba gru so da ivri imbarr na
nkanka. Uni imḛmḛ wa da di, ‘Ingga re īlá, i
wre ingga bu ku kye yi. Kpa iyi imungga yi.’
19 “Unu uha wa da di, ‘Ingga re ilando ido
iwurr, di ingga gri yi ku tsarr kye bari. Kpa
iyi imungga yi.’
20 “Unuma wa da di, ‘Ingga garr ayamba
ahḛhḛ ni ivi inggi yo. Ingga si ta ko hen.’
21 “Uvurr iko wa kakuma ku da ku akiko
ama wa, akiko wa ki unfu na ddu uvuvurr
iko wa di, ‘Narr huzzu ku ga anko kpinkpi
ka na a atsutsu ka umi igbu ku, ni yo abi iha,
na aba kpre aza, na aba ankpunkpu ango, na
aba kreshi.’
22 “Uvurr iko wa à ddu ma di, ‘Ankpye,
inkindirr yi nggo ùwà da, ingga i ka na yi
ba, i zizami into ki iso u nise ma.’
23 “Akiko ma wa à ddu uvurr iko wa di,
‘Kakuma na anko ka unddu ìgbù itsitsa yi, ni
ku turr ba du ba nga, ni tsarr ssu ki ingga ni
iko yi. 24 Ingga nggo ko da ku ùwà, abangga
ba nggo ingga yo ba ni imḛmḛ yi, uyirr mi
si taka la ila imungga yi kye hen!’ ”

Inkindirr yi nggo unushirr ta na bari na si uniga Yesu
(Matiyu 10:37, 38)

25 A sa azhibarr numa nggo, akpa anishirr
so ga Yesu. Uwa kasarr na ddu ba di:
26 “Undurr wa nggo ti du uwa ta ga ingga, na

‡ 13:35 Kye zizo Asarr 118:26.
* 14:2 Aza na ango ka a si: Ulolo ku nggo u di du ukpa ku unushirr u so si ki unkpi.

si kpanye ni ingga mri ana ayirr, nu uwama,
na amarr ma, na amuyirr aniru na amba, ni
itu ima hen, uwa si ma uni ga ingga hen.
27 Undurr wa nggo ta si ba unkunkurr ku
ikpa umaku na ga ingga hen, uwa si ma uni
ga ingga hen.
28 "Undurr wa nggo ti du uwa ta me iko,
uwa si ta ji so na bɨ inklo yi kye, ka i ta ma,
ka i ta klonyarr bari hen? 29 A ta si na meme
hen, na gru zu ibarr i iko yi na du ime yi
kukri na anko, anishirr ba nggo ti ko sarr
ba nabo na hi yi a ta mẹ ma. 30 Na da di, 'Ugo
nggo à du uwa ta me, nggo na klonyarr na
anko!'
31 "Ka, ka du uttu numa nggo ta ko ni ta
iku nu uttu numa, na si ku so na han kye,
uwa na anishirr ukrɨ uwurr (10,000) ta ku
ta iku nu uttu wa nggo se na anishirr ukrɨ
iso iha (20,000) ku hen? 32 Uttu wa ti hi du
uwa ka si tsi kpa na ku hen, nggo a ti nise
gbagbamu, uwa ta tu anishirr ama ba du ba
ku zha issubi na ku. 33 Na anko ayirr ama wa,
undurr wa nggo ta si nggurr ugo nu aseki ka
nggo se na ka hen, uwa si ma uni ga ingga
hen."

Assurre a ima yi nggo
si marr hen
(Matiyu 5:13; Marrku 9:50)

34 Yesu da ba zizo di, "Ima i wre, imarr
ima yi ti ka nado, a ta na yi kingginggi na
du imarr yi i kanga? 35 I si ta se nu undu ku
imimi mi hen, na ka si tsu yi surr na atsu mi
hen. A ta ba yi ku kahre. Undurr wa nggo ti
se na atu ka iwo ure, uwa bu wo!"

15

Ivinta wa nggo à nado
(Matiyu 18:12-14)

1 Na azhibarr numa nggo, abi kpa inklo
imimi ba na abi la ure a gru nga ni Yesu
ku, wre ba bu ni wo ma. 2 Anu Farrisi ba
na abitsarr Are ba a gru ko re gbrungbru di,
"Ugo wa nggo à di kpa abi la ure na ri na
ba!"
3 I Yesu da à ba assurre numa di: 4 "Ka du
uyirr nu umi umba ku, a se na aminta ayirr
yirr (100), uyirr nu umi umbarr ku nado,
uwa ta na kingginggi? Uwa ta ka iso itirr
na atirr (99) ba du ni ijiji yi, na kuma ku zha
uyirr wa nggo nado, ku hi bari. 5 A ti hi ma
uwa ta nyarr na ba ma sa na abubwa, 6 na ta
gri ma nga ni iko. Na ta ni yo akpikpa ama
na abi girr ama ba, na da ba di, 'Ingga se ni
inyarr, nggo ingga ku zha ivinta mungga wa
nggo a nado hi. Ingga yo imba, di imba bu
ni zi ingga inyarr ima yo!' 7 Na anko ayiyirr
ama yo, ingga ko da ki imba di, inyarr ta se
nu unkplassu kakami ni itu i unushirr uni
la ure uyirr nggo à du ila ure ima yi na kpa
Abachi. A mri iso itirr na atirr ba (99) nggo
a si abi wre ba nggo kye i si si ba inkindirr i
iwre aba bu du ila ure imbarr yi hen."

Inklo yi nggo i nado

8 Yesu à da ba assurre anuma zizo di, "Ka
di ayamba numa nggo se na angalanzirr
awurr, i kpinkpirr iyirr i jaku nado, uwa ta
na kingginggi? À ta murr uru ki, na vu uki
ku, na so zha ku kye bwemi. 9 Nggo à ti hi
yi, uwa ta yo akpukpama na abi girr ama ba
na ddu ba di, 'Ingga se ni inyarr, nu nggo
ingga zha inklo mungga yi nggo i nado hi.
Imba nga di inta ni nyarr yi!' 10 Meme nggo,
ingga ko da ki imba da abitu ba Abachi ba
nu unkplassu ta se ni inyarr kakami ni itu i
unushirr uyirr nggo a du ila ure ima yi."

Uvuvurr ni nado wa

11 Yesu da ba zizo di: "Ugo numa nggo à se
na Amumarr aniru aha. 12 Uvutsa wa ddu aki
ambarr wa di, 'Aki mungga, vu iki imuwa yi
ga ki inta zizami, ni ni ingga imungga.' Aki
ambarr wa vu aseki ama ka ga ba aha mi.
13 "Ni ivi ntsɨmi, uvutsa wa vu aseki ama
ka re tsatsarr na kpa inklo yi na gru kuma
nu uzirr. À kuma ni ìgbù numa gbagbamu
na ku ri inklo yi kre na angu. 14 Nggo inklo yi
i kre namri, iyo gru ki na anga akama, uwa
sa ni inkindirr. Iyo ki ma kakami. 15 Uwa gru
kuma ku zha undu nu ugo numa ku, nggo a
si abi ìgbù wama. Ugo wa à turr ma kuma
nu unto ku nggo a zu anikpama ama ba, di a
bu kuma ku di ho ku nabo. 16 Uwa ku di zha
du uwa ta ho itu ima ni ila yi nggo a di ni
anikpama ba. Undurr mi si nu ma inkindirr
iri hen.
17 "Nggo amarr ama ka a kanga ku, uwa
da di, 'Amirr iko ba aki mungga ba, a se na
aseki nggo a mri ba iri. Kye, ingga nggo ko
ttu ni ingaza ni inggya mi! 18 Ingga ta gru
kuma na aki mungga ku. Ni ta ku da ku di,
Aki mungga, ingga la ure na agẹ ka Abachi,
ni ila ure na agẹ muwa. 19 Ingga si ma uni
yo ki uzumi zizo hen. Na ingga ki uyirr nu
umi ku amirr iko amuwa ba, nggo so di na

ku ùwà undu.’ [20] Nggo, na gru ko kuma na
aki wa ku.
“Nggo a ni ko ta anko ni iko, aki wa hi
ma ni ko nga yi, itito ki ma na ku. Uwa kru
kuma nu uvuvurr wa ku, ku nyarr ma vu.
[21] “Uvuvurr wa da di, ‘Aki mungga, ingga
la ure na agẹ ka Abachi tuku na agẹ amuwa.
Ingga si ma uni yo ki uzumi zizo hen.’
[22] “Aki wa yo amirr iko ama ba na ddu
ba di, ‘Narrma nye! Ku ba ankru ahẹhẹ ka
wre ni surr ku yi. Ni ba indehri ni yo ku ni
uvuvurr ungo, ni vu anggakpaza ni surr ku
na aza. [23] Ni kuma ku kye uvuvurr alando
uzizi, nggo a ki ahihi, ni vu han yi, ni di inta
nyarr ni na iga! [24] Uzumu wanggo a ka ttu
ba, i zizami uwa tasi. A nado, i ziza ingga hi
ma.’ Mre aba a kuchi ni iga yi.
[25] “Nggo a ko na meme, uzayirr nunku
wa a nado ni ɪlá. Nggo a ko kanga, na ki
ywhiywhirr ni iko na wo asarr ni inggingga
irro yi. [26] Na yo ugarr uyirr wa na zhi ma di,
‘Angginggi zzu?’ [27] Uwa da ku di, ‘Uzumbirr
wa yo a kanga ni iko, aki muwa à vu uvuvurr
alando uzizi, nggo ki ahihi han ku, nggo a hi
ma kanga kyekye.’
[28] “Uzayirr nunku wa ki unfu du uwa si ta
mirri ni iko yi hen. Aki wa wo na huzzu
ko ku barr ma di a bu mirri. [29] Uwa ddu
aki wa di, ‘Kye, ase angga ka nggo ingga
so na ku ùwà undu zzu ugarr mu ni si
kpala ku ùwà nu unto numa hen. Ùwà
na ki ingga angginggi? Ivuwu mi nggo
ùwà ka vu ni ingga di ingga kpa na irro
na akpukpamburr, ùwà nise na meme kye!
[30] Uwa nggo yo su uzumi wanggo nggo à vu
aseki muwa ka ku kahre ni izha amba, nggo
nga ni iko ùwà ngu ku uvuvurr alando uzizi,
nggo a ki ahihi.’
[31] “Aki wa ddu ma di, ‘Uzumu, ùwà di so
se ni ingga ku ttuttumi. Inkindirr yi nggo
ingga se na yi i si imuwa namri. [32] Ima ki
inta ni inyarr yi, nggo uzumbirr wa a ttu na
tasi. A nado, i ziza uwa kanga.’ ”

16

Uvurr iko ukrizhizhi wa

[1] Yesu da ku abiga ma ba ure unggo ku
di, “Ugo numa nggo se nu ungo. Na se na
ankpye a amirr iko, nggo di kye ku ashiki
ama ka. Ugo wa à wo di uvuvurr iko wa di
varr azo ama ka hre na anko ndanda. [2] Nggo
na yo ma rri ku ddu ma di, ‘Ingga wo da
angginggi ni itu muwa? Gri angbamvu ka
nggo ùwà charr aseki ka nggo ingga du ku
ùwà i nga namri, di ingga ni kye. Ùwà yo si
ta su uni gri ki ingga aseki mungga ka zizo
hen.’
[3] “Uvurr iko wa à ri amarr na ddu ma di,
‘Akiko mungga à ta ku han ingga nu undu
mungga ku. Ingga ta na kingginggi? Ingga
nggo si su ukyekye nggo ingga ka do hen.
Ishisha ki ingga ni ku barr ma yi. [4] Ingga
hi inkindirr yi nggo ingga ta na! I ta si
meme undu mungga ku ti kre, ingga ta se
ni ikpikpa, nggo a taka di kpa ingga yo na
ako ambarr wa.’
[5] “Na yo anishirr ba nggo a ri ku ugo wa
ahla ka na ayiyirr. Na zhi uni imẹmẹ wa di,
‘Uhla ku nggo ùwà ri ku akiko amungga wa
u su ubirr nggo?’
[6] “Uwa ddu ma di, ‘Ingga kpa uhla ku anye
olivu impirr inkpinkpi ayirr yirr (100).’
“Uvuvurr iko wa à ddu uni ni uhla wa di,
‘Ji so ni charr hanhan mi di ayiyirr anẹ (400)
nu ungbamvu muwa ku.’
[7] “Na yo unu uha wa mirri ku zhi ma di,
‘Ùwà na? Uhla muwa ku u su ubirr nggo?’
“Uwa da di, ‘Umungga ku su ikiri abubwu
ukrɨ uyirr (1,000).’
“Uvuvurr iko wa da ku di, ‘Charr abubwu
ayiyirr atandarr (800).’
[8] “Ni ikikre yi, akiko a uvurr iko ni varr
iki hre wa à gbyarr ku asa, nggo à na undu
uma ku krizhizhi mi. I si meme yo nggo
anishirr bi ingbingbru ba si krizhizhi ba
ni na aseki ka ingbingbru ka mri anishirr
abiga ba Abachi ba.” [9] Yesu kuchi ni bre ba
di, “Ziza, ingga ko da ki imba di, ki ikpikpa
na ashiki ka ingbingbru ka, wre ba a ti ka
kre aba ta kpa ùwà ni iko i iso sese yi.
[10] “Undurr wanggo nggo à ti kpanye na
ku ni gri inkindirr ivutsa, aba ta kpanye na
ku ni gri inkpi. Undurr wanggo nggo à ti
si kpanye na ku ni gri inkindirr ivutsa hen,
aba si ta kpanye na ku ni gri inkpi yi hen.
[11] Meme nggo, imba ti si hi achi ka gri iki i
ingbingbru yi hen, imba ta na kingginggi ni
gri iki inggi yi nggo i si i unkplassu? [12] Imba
ti si hi gri inkindirr yi nggo i si i undurr
unuma hen, unggonggo ta ni imba imba yi?
[13] “Uvuvurr iko uyirr ka si na undu ku
atitiko aha hen. À ta karr uyirr wa na ta
kpanye nu unuma wa. À ta kru isisu i uyirr
na ta kà uyirr wa. Na anko ayiyirr ama yo,

ùwà ka si ba itu imuwa ni undu ku Abachi tuku izha inklo narrnarr hen."

Are ka Yesu numa ka
(Matiyu 11:12-13; 5:31-32; Marrku 10:11-12)

14 Nggo anu Farrisi ba wo are angga ka namri, na sarr Yesu, nggo a hi da aba mi zharr inklo. 15 Yesu ddu ba di, "Imba yo atu amba wa di imba ngga si abi na wre na ashishi ka anishirr. Abachi mu hi isisurr imba yi. Inkindirr yi nggo anishirr bre yi surr na amu, ima yo si inggi yi nggo Abachi à kà yi.

16 "Anishirr a di kru isisu i Are ka Musa ka na angbamvu ka abi kpa are ka, nga ni ma ni ivi yi nggo Yohana uni zzu na amasirr wa à ku nggurr surr. Bazhi ni ima yo aba a gru di da Ure ku wre ku ni itu i Ittu Abachi yi. Anishirr shishemi a ko ta ukpa da aba ta mirri ni ittu yi. 17 Meme mi, ure ku Musa ku u se. A si inkindirr ivintsɨ, unkplassu ni ingbingbru inggi a bu ka nado, mri nggo inkindirr ivutsa nu umi ku Are ka i bu sama nu ukyekye.

18 "Undurr wa nggo ti han ayamba ama na ku garr anuma, uwa kpala na si uni zha amba. Undurr wa nggo ti garr ayamba wa nggo a han wa, uwa mi kpala na si uni zha amba."

Ugo uni inklo wa tuku Lazarru

19 Yesu kuchi ni bre ba ni itsarr yi di, "Ugo numa nggo a se nu ungo kakami na di surr iki i iwre ni i tsɨ anta. Na se na aseki azizi kakami, na su kpukpa na iga yo mre. 20 Ugo numa se zizo nggo a su uni iha i isa ima yi i ri Lazarru, nggo ukpa umaku sa ankpa mi. Aba di ba ma ni zu na aminko ka mirri ko ni iko i ugo nu ungo wa. 21 A di zha du uwa ta di vu imbimbru ila yi nggo ugo nu ungo wa ti ri na du inkpu. Amiyo ba nga di rẹ ku ankpa ka.

22 "Uni iha wa a ttu, abitu ba Abachi ba a gri ma hun ku zu ywhiywhirr ni Ibrayi ku. Unu ungo wa ttu, aba zzu ma. 23 Nggo a so nu abubo a iso abi kɨ wa, na gɨ ashishi kye nu ussu na hi Ibrayi gbagbamu, u Lazarru so ku na anga ayirr. 24 Uwa bwu angu yo di, 'Aki mungga Ibrayi! Kye iha mungga ni du Lazarru yo uvuvurr ungo na amasirr na tsẹ yo ki ingga ni irrirri di igbigbarr mungga yi su. Kye, ingga ko wo ivri kakami nu uru!'

25 "Ibrayi ddu ma di, 'Uzumu, ssu hi nggo ùwà di so ni ingbingbru yi, ùwà se na ashiki ka ingbingbru ka shishemi. U Lazarru a se na aseki andanda. Ziza nggo, Lazarru so mẹ nyarr, ùwà so se ni ivri. 26 Meme mi, inkpri udduddu i se ki inta na atsutsu nu ùwà. Nggo abanu ti da aba ta cha ko nu ùwà ku, aba ta cha chankarr. Abanu nggo ti da aba ta cha nga zhi ni imba ba na nga ni inta ba, aba ta cha ma chankarr.'

27 "Ugo nu ungo wa da di, 'Ingga ko barr ùwà aki munta Ibrayi, tu Lazarru kuma na amuya mungga ba ni iko i aki mungga. 28 Ingga se na amuyirr mungga a sa akywi. Du Lazarru ku gba ba utu du ba si ka ni ki iha nu unto ku nggo ingga se hen.'

29 "Ibrayi ddu ma di, 'Amuya amuwa ba a se na Are ka Musa ka tuku itsarr i abi kpa are yi nggo a charr, nggo a ta gba ba atu. Amuyirr muwa ba bu shirr atu ku itsarr imbarr yi.'

30 "Uni ungo wa à da di, 'Aki munta, Ibrayi! Iya, i nise ma ki ingga, undurr nu umi ku a bi kɨ ba kakuma na aba, aba ta wo ma na du ila ure imbarr yi.'

31 "Ibrayi ddu ma di, 'A ta si ta wo Are ka Musa ka ni itsarr i abi kpa are yi hen, aba si ta wo zizo hen, ka undurr ka tasi na kuma na ba, aba si ta kpanye hen.' "

17

Itsarr ni tu ila ure
(Matiyu 18:6-7, 21-22; Marrku 9:42)

1 Yesu ddu abiga ma ba di, "Iki yi nggo di du anishirr la ure i ta nga ki imba. Uje ku undurr wa nggo i ta nga zhi na ku nggo! 2 Iwre ka ba ununa ki iko à klo ku ni ito, na turr ma yo ni inyi. Ima i wre na ku nggo a bu du ma so na du atsitsa angga ba la ure. 3 Kye inkindirr yi nggo ùwà di na yi!

"Uzumbirr ti la ure, ùwà bu glo ma, uwa ti ba ttungo, ùwà bu nggurr zhi ku. 4 A ti kpala ku ùwà ki inkpo tangba na azhi ayirr, na ko nga nu ùwà ku inkpo itangba yi, ni barr da di, 'Ingga i si ta na meme zizo hen,' Ùwà bu nggurr zhi ku."

Iyo isisurr

5 Abi ko na angu ba a ddu Atiko wa di, "Na ni du iyo isisurr imunta yi i kri mri i ziza yi."

6 Yesu ddu ba di, "Imba ti se ni iyo isisurr ntsɨmi nâ ta si ingbingbi ikiri yi nggo a yo yi di mosita, imba ti ddu unkunkurr unggo ku di, 'Huzzu ni izhizhi imuwa yi we ku ji rri ni inyi!' U ta na nâ ta si nggo imba i da.

Undu ku uvuvurr iko

7 "Ka du uyirr nu umi umba ka a se nu
uvuvurr iko nggo di do ku, ka di ho ku.
Nggo uvuvurr iko wa ti nga zhi ni īlá, atiko
ama wa di ddu ma di a bu narrma ku ri ila
ima yi? 8 Iya! Atiko wa ta ddu ma di, 'Ssu
ila yi zu ki ingga ni ku ssubi ni nga ni ni
ingga na yi, di ingga ni ri ni so bari, ùwà
nga ni ji so ni ri imuwa yi.' 9 Uvurr iko wa
si ta kpa igbyarr asa numa hen, nu nggo à si
so na undu ku nggo akiko ama wa à nu ma
hen. 10 Imba mi bu na meme, nggo imba ti
na inkindirr yi nggo a da ki imba, imba da
di, 'Inta sa amirr iko mu. Inta i si ma a bi kpa
igbyarr asa imuwa yi hen, inta so na undu
munta mu.' "

Yesu à du anishirr
bi lo ishi awurr a wre

11 Yesu à so kuma nu Urushalima na nga
nu udirr ku Samarriya tuku Galili. 12 Nggo
ta ko rri nu umi igbu numa, anishirr abi
ishi awurr gru ni ma na ku na anko. Na
kri gbagbamu, 13 na du ma hantu di, "Yesu!
Ankpye munta! Ki itito ni inta ba!"
14 Nggo a hi ba na ddu ba di, "Kuma ku
tsarr abikye anishirr ba ikpa imba yi." Nggo
a ko kuma na kakye aba wre.
15 Uyirr nu umi umbarr ku nggo hi du uwa
wre, na kasarr kuma na so nyarr ku Abachi
na so bre asarr hantu. 16 Na kuma ku kuttu
ku Yesu na aza na nyarr ku. Ugo wa a zhi nu
Samarriya.
17 Yesu zhi ma di, "Ingga kye di a sa
anishirr awurr ngga nggo ingga du ba wre?
Uyirr yo à kanga, atirr ba na? 18 Sa angginggi
du uyirr wanggo nggo à su unichirr mu
à kanga ni da ku Abachi inyarr ima yi?"
19 Yesu ddu ma di, "Gru kuma. Kye, iyo
isisurr muwa nggi i du ùwà wre."

Inga i ittu i Abachi yi
(Matiyu 24:23-28, 37-41)

20 Anu Farrisi banu a nga ni zhi Yesu di Ittu
i Abachi yi i taka nga nita mu. Yesu à ddu
ba di, "Ittu i Abachi yi i si ta nga na anko
wa nggo imba ta hi na ashishi amba hen.
21 Undurr si ta da di, 'Kye! Si inggi inggya!'
ka 'Kye! Si inggi nu nggo hen!' Ittu i Abachi
yi i ka rri ba so ni imba ba."
22 Na ddu abiga ma ba di, "Ivi yi ko nga
nggo imba ta zha di imba ka hi azhi yirr nu
umi ku ivi yi Uvuvurr a Unushirr yi, ni si ta
hi wa hen. 23 Abanu ta re imba mi di, 'Kye
inggi ni inggya!' ka, 'Kye kuma unggu mu!'
Imba bu si kuma ku di zha yi hen. 24 Nggo
imba di hi ingẹ i là nu ussu, ni là zhi na
anga numa kuma na anga numa, Uvuvurr
a Unushirr taka si meme yo na azhibarr wa
nggo a taka kanga. 25 Uvuvurr a Unushirr
taka ki iha kakami. Anishirr ba a se angga
ka a ta kà ma.
26 "Nâ ta si nggo a na ni ivi i Nuhu yi, i
taka se meme yo ni ivi yi nggo Uvuvurr a
Unushirr a taka kanga. 27 Na ase ka Nuhu
ka, anishirr namri a so di ri na so. Aniru na
amba a so di garr ikpa ku ma na azhibarr wa
nggo Nuhu a rri ni ijirrigi ima yi, amancha
wa ku nga ni ngɨ ba namri.
28 "I taka se nâ ta si nggo i se ni ivi i Lotu
yi. Anishirr a so di ri na so, na re na vu
ka re, na so ttu ikiri na so me ako. 29 Na
na meme ma na azhibarr wa nggo Lotu a
huzzu nu Sodomu, uru tuku solfa u ji zhi nu
unkplassu ni tu ba ngɨ namri.
30 "I taka se meme yo nu nggo Uvu-
vurr a Unushirr wa taka kanga aba taka
hi inkpinkpye nu ukyekye umaku. 31 Na
azhibarr ama wa, unushirr wa nggo so ni itu
iko ima, a bu si ji rri ni iko yi du uwa ta ku ba
inkindirr nu umi hen. Meme yo, unushirr
wanggo nggo ti kri ni īlá, a bu si kru kanga
ni iko du uwa ta ni ba inkindirr hen. 32 Imba
bu ssu hi inkindirr yi nggo i la na ayamba
a Lotu wa!* 33 Undurr wa nggo ti du uwa ta
kpa itu ima ttungo, uwa ta ttu. Undurr wa
nggo ti ba itu ima à ni, a ta kpa ma ttungo.
34 Ni ibittu ima yi, ingga nggo ko da ki imba,
anishirr aha ta kurr na abubo ayirr, aba ta
ba uyirr na du uyirr wa nu ugo. 35 Amba aha
taka so kò nu ununa. Aba ta ba uyirr wa na
du uyirr wa nu ugo. [36 Anishirr aha taka
klo ko na undu ni īlá, aba ta ba uyirr na du
uyirr wa."]
37 Abiga ma ba a zhi ma di, "Atiko, a taka
na meme nu momonggo?"
Yesu ddu ba di, "Nu unto ku nggo iku ti
se, anangguru di nggurr bi nabo yo."

18

Assurre ni itu i ayamba na ako wa tuku uni hla are wa.

* 17:32 Ayamba a Lotu: Ure ku inkindirr yi nggo i la na ayamba a Lotu wa nggo u se nu ungbamvu ku Imẹmẹ 19:15-17, 26.

[1] Yesu à bre ku abiga ma ba assurre nggo
ta tsarr ba di a bu so di barr ttuttumi, na si
su ukpa hen. [2] Yesu da di: "Ni ìgbù numa
nggo uni hla are numa di so, na si kru isisu
i Abachi hen, na si kye unushirr mi ssu ni
ishishi hen. [3] Ayamba na ako numa ni igbu
wama à di nga na ku ttuttumi, ni di barr ma
ki itu ima di, 'Zi ingga ni itu i abi karr ingga
ba!'
[4] "Zhi ngbangbamu uni hla are wa di kà
ina inkindirr ni itu yi. Ni ikikre yi uwa da
ku itu ima di, 'Nu nggo ingga si kru isisu i
Abachi hen, ni si kye unushirr ssu ni ishishi
hen, [5] nggo ayamba wa nggo di tsutsarr
ingga, ingga ta ta ukpa ni na ku inkindirr
yi nggo so zha yi. Ingga ta si na meme hen,
uwa ta di tsutsarr ingga meme yo, na ka ni
ki ingga udi!' "
[6] Atiko wa à da di, "Wo inkindirr yi nggo
ugbugbu uni hla are wa à da. [7] Nggo uni
hla are andanda wa mu ka ti na meme ku
ayamba na ako wa, imba kye Abachi ka
si na inkindirr izizi mri meme ku anishirr
abangga ba nggo a so di barr ma zha izi na
azhi na ingbahru hen? A si ta su ukpa ni zi
ba hen. [8] Ingga da ki imba, Abachi ta nu ba
inkindirr yi nggo i si ba imbarr, na ta ni yi
hanhan mi. Uvuvurr a Unushirr à ti nga wa
à taka ni hi anishirr shishemi a bi yo isisurr
na ku ni ingbingbru inggi yi?"

Assurre ni itu i anu Farrisi ba tuku uni kpa inklo imimi wa

[9] Yesu à bre assurre anggo ku anishirr ba
nggo a di kye da abangga na wre ka ba,
na di kye abanu kpachirr. [10] À ddu ba di,
"Anishirr aha banu ngga a huzzu kuma ni
ibarr Abachi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku. Uyirr wa sa anu Farrisi, unuma wa à
su uni kpa inklo imimi. [11] Anu Farrisi wa à
gru kri ku itu ima na barr di, 'Abachi, ingga
nyarr ku ùwà nggo ùwà na ingga ki nanka
ni inkpu anishirr, abi de anishirr, agbugbu,
abi zha amba, ni si si nâ ta si uni kpa inklo
imimi wanggo wa hen. [12] Ni ivi itangba,
ingga di vu angu ankpu iha. Ni ti se ni
inkindirr iwurr ingga ttu iyirr nu ùwà.'
[13] "Uni kpa inklo imimi wa gru kri kremi
na si kpanye na gɨ ashishi hun kuma nu ussu
hen, na sa ungo na ankẹ na da di, 'Abachi, ki
itito ni ingga uni la ure ku!' "
[14] Yesu da di, "Ingga ko da ki imba, uni kpa
inklo imimi wa yo kuma ni iko ni isu isisurr.
Undurr wa nggo ti gɨ itu ima aba ta gri ma
kaji, undurr wa nggo ti gri itu ima yi ji aba
ta gɨ ma hun."

Yesu a yo ku amumarr tsitsa angu azizi
(Matiyu 19:13-15; Marrku 10:13-16)

[15] Anishirr banu mi a so gri amumarr
ambarr na nga ni Yesu ku, di a bu yo ba
angu azizi. Abiga ma ba hi ba na han ba ni
na meme yi. [16] Yesu yo amumarr ba chinga
nu ukpa uma na ddu abiga ma ba di, "Du
amumarr tsitsa du ba nga ni ingga ku. Si
han ba yi hen. Ittu yi Abachi yi si i abangga
ba nggo a si nâ ta si amumarr angga ba.
[17] Imba bu hi di, undurr wa wanggo ti si kpa
Ittu yi Abachi nâ ta si uvuvurr uvutsa hen,
uwa si taka ni rri ni ittu yi hen."

Ugo uni inklo wa
(Matiyu 19:16-30; Marrku 10:17-31)

[18] Azhibarr numa nggo, ankpye numa a
zhi Yesu di, "Unitsarr uni wre, ingga ta na
sa angginggi ni ka kpa iso sese?"
[19] Yesu a zhi ma di, "Angginggi du ùwà
yo ingga ki uni wre? Abachi yo su uni wre
na nkpama. Undurr numa uni wre à sama.
[20] Ùwà hi Are ka, 'Si zha amba na aniru hen.
Si ngu unushirr hen. Si ki ayi hen. Si vu
undurr ni imu mi hen. Kru isisu i aki muwa
na ayirr muwa.' "
[21] Ugo wa ddu ma di, "Zhi nggo ingga ni
di su uvutsa mu, ingga di na aba ma."
[22] Nggo Yesu wo meme, na ddu ma di,
"Inkindirr iyirr yo ni ji ku ùwà. Kuma ku
vu aseki muwa ka re namri, ni kpa inklo yi
ga ku abi iha, ùwà ta se na aseki shishemi
nu unkplassu. Ùwà ti na meme ùwà nga ni
ga ingga."
[23] Nggo ugo nggo à wo meme, isisurr i vri
ma kakami, nu nggo ugo wa à se nu ungo
kakami. [24] Yesu hi ma ni ivri isisurr yi na da
di, "I taka tsɨ kakami unu ungo a bu rri ni
Ittu i Abachi yi! [25] Alakurrmi ta rri ni iywirr
i anurr kuchi unushirr nu ungo ka rri ni ittu
i Abachi yi."
[26] Anishirr ba nggo kri nabo na wo meme
na a zhi ma di, "Unggo mu taka kpa ikpa
ttungo?"
[27] I Yesu ddu ba di, "Inkindirr yi nggo tsɨ
ku unushirr, Abachi ka na yi."
[28] I Biturr ddu ma di, "Kye! Inta nggo i kà
ako munta wa du ni kà aseki ka nggo inta i
se na ka du, ni ga ùwà na?"

[29] Yesu à ddu ba di, “Undurr wanggo a ka
du iko ima du, na ayamba ama, na amuyirr
aniru na amba, na akiki ma, na amarr ma ni
itu Ittu i Abachi yi, [30] uwa ta kpa kri shishemi
na ase angga ka bari, ni ka kpa iso sese na
ase ka so nga ka.”

Yesu da ba ittu ima yi inkpu itarr
(Matiyu 20:17-19; Marrku 10:32-34)

[31] Yesu yo abiga ama awurr na ha ba kaki
na anga yirr, na ddu ba di, “Wo yi! Inta ta
ko kuma nu Urushalima. Inkindirr yi nggo
abi kpa are ba a charr, i ta ku la jiji ni itu
i Uvuvurr a Unushirr. [32] A ta ku ba ma nu
abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen, aba
a ta mẹ ma, na marr ma, na ta ddu antinte
surr ma. [33] Na ta hlo ma, na ta ngu ma, unu
utarr wa, uwa ta tasi.”

[34] Abiga ma ba si hi inkindirr ima yi nggo
a ko da yi hen. Inkpi i ure yi i sharri ba, aba
si hi inkindirr yi nggo Yesu ko re ni itu yi
hen.

Yesu du unakreshishi a wre
(Matiyu 20:29-34; Marrku 10:46-52)

[35] Nggo Yesu so ki ywhiywhirr nu Jer-
riko, unakreshishi numa nggo so di barr nu
unddu anko ku nabo. [36] Nggo a wo anishirr
ba ni so sarr kuma na zhi ba di, “A sa
angginggi ima yi?” [37] Aba da ku da di, “a si
Yesu anu Nazareti nggo à so sarr kuma”

[38] Uwa yo hantu di, “Yesu! Uvuvurr a
Doda! Kye, ki itito ni ingga ku!”

[39] Anishirr ba nggo a si ni ichi a nggarr
ito na ku di, a bu ba ttungo. Uwa kà na yo
hantu kakami di, “Uvuvurr a Doda! Kye iha
mungga yi!”

[40] Yesu à kukri na da di a bu vu ma ga
ku uwa. Nggo a ki ywhiywhirr, i Yesu zhi
ma di, [41] “Ùwà zha di ingga bu na ku ùwà
angginggi?”

Uwa da di, “Ankpye, di ingga kye hi.”

[42] Yesu ddu ma di, “Bwu ashishi! Iyo
isisurr imuwa nggi i du ùwà wre.” [43] Inkpu
iyirr, uwa bwu ashishi na kye hi, na ga Yesu,
na ko nyarr ku Abachi. Nggo anishirr ba a
hi meme, na gru ko nyarr ku Abachi.

19

Yesu tuku Zakiyo

[1] Nggo Yesu mirri nu Jerriko, na ko vu
sarr. [2] Ankpye abi kpa inklo imimi numa
nabo a ri Zakiyo, nggo a se nu ungo. [3] Na
zha du uwa ta hi Yesu, na su unkpunkpu
kakami, anishirr ba a harr ma. [4] Uwa kru ku
ku anishirr ba ichi, ku hun nu unkunkurr
numa nggo a yo ku di sikamo, u kri nu uddu
anko ku, na hi di Yesu so ba nabo yo.

[5] Nggo Yesu à rri ni ichi unkunkurr yi, na
kukri na gɨ ashishi kye Zakiyo, na ddu ma
di, “Zakiyo! Narr ji. Kye, ingga ta kurr ni
iko muwa ari.” [6] Zakiyo wa narr ji, ni inyarr
ni kla ma vu.

[7] Anishirr ba hi na re gbrungbru di, “Ugo
nggo à ko ichirr ni iko i uni la ure wanggo!”

[8] U Zakiyo gru kri ki kri, na ddu Atiko
di, “Ankpye, wo ingga! Ingga ta ga aseki
mungga ka narrnarr, ni ta ba anga ayirr nu
abi iha. Ingga ti de undurr, ingga ta han ku
ki inkpu inẹ inkindirr yi nggo ingga kpa.”

[9] Yesu ddu ma di, “Ari, ikpa ttungo i
nga ni iko inggi yi. Ugo nggo mi meme
a su uhanma a Ibrayi. [10] Ingga Uvuvurr a
Unushirr i nga nye i zha abi nado ba ni kpa
ba ttungo.”

Assurre a amirr iko awurr ba
(Matiyu 25:14-30)

[11] Nggo anishirr ba ko shirr ku atu, Yesu
kuchi na bre ba na assurre unuma, nu nggo
à ki ywhiywhirr nu Urushalima aba kye di
Ittu i Abachi yi ta gru nga. [12] Uwa da ba di,
“Ugo numa nggo sa ankpye na gru kuma ni
ìgbù numa gbagbamu ko ikpa ittu, na kanga
ni iko. [13] Nggo a ta ko kuma na yo amirr
iko ma ba awurr mi, na nu ba angalanzirr
ayiyirr, na da ba di, ‘Ingga ti kuma, imba bu
hi inkindirr yi nggo imba ta ka inklo inggi
yi sarr na yi nggo.’*

[14] “Anishirr abi igbu ama ba a kà ma, na
tu abanu di a bu kuma ku da ku abi ttu ba
di, ‘Inta kà. Ugo nggo à si ta si uttu munta
hen.’

[15] “Ni ima mi, uwa à ku kpa ittu yi, na
kanga ni iko, na ni yo amirr iko ba awurr
mi zu, wre ku a bu wo inkindirr yi nggo a
kasarr, na amasirr ni itu.

[16] “Uni imẹmẹ wa à da di, ‘Ankpye, ingga
se na angalanzirr awurr nggo ùwà ni ingga.’

[17] “Atiko ma wa à da di, ‘Ingga chi ùwà nu
undu. Ùwà su uvuvurr iko uzizi! Nggo ùwà
hi igri ivutsa, ingga na ùwà ki uttu ni itu i
igbu iwurr.’

* 19:13 Angalanzirr: A yo angalanzirr ka di “mina” ni irrirri i Girrki. Mina i Girrki iyirr i si inklo yi nggo a di han unu undu azadi ama ka ni ihwa itarr.

18 “Unu uha wa da di, ‘Atiko, ingga se na
angalanzirr a kywi kye na angga ka nggo
ùwà i ni ingga nggo.’
19 “Atiko ma wa à ddu uwama di, ‘Ùwà ta
gri igbu ikywi.’
20 “Uni utarr wa mirri na ddu ma di,
‘Ankpye, kye inklo muwa inggi. Ingga i
gri yi ku yo sharri ku ùwà nu unga ankru.
21 Isisu ki ingga nu ùwà ku, nu nggo ùwà tsɨ
kyekye. Ùwà di kpa inkindirr yi nggo i si si
ajiji amuwa hen, ni di hwa nu unto ku nggo
ùwà si ttu hen.’
22 “Atiko ma wa à ddu ma di, ‘Ùwà ug-
bugbu uvuvurr iko. Angu muwa ka a vu
ùwà. Ùwà hi di ingga tsɨ, ni di ri ajiji ka
abanu ni di hwa nu unto ku nggo ingga si
ttu hen. 23 Ùwà ka gri inklo imungga yi ku zu
ki ingga nu unto ku zu inklo ku. Kye, ingga
ka kanga ni ba yi na amasirr ni itu yi.’
24 “Na ddu anishirr ba nggo a kri na ku
di, ‘Imba kpa inklo yi glo na ku, ni ka yi nu
uwanggo wa nggo se na angalanzirr awurr
ka.’
25 “Aba a da ku di, ‘Ankpye, kye a se
na awurr mremremu!’ 26 Uttu wa a ddu
ba di, ‘Ingga nggo ko da ki imba, undurr
wanggo ti se ni inkindirr, a ta tsu inuma
nu ma shishemi. Undurr wanggo ti sama
ni inkindirr, a ta kpa ivintsɨ yi nggo a se na
yi. 27 Uwa a ta si abi karr ingga ba, nggo a
si kpanye di ingga nggo bu su uttu ambarr
wa hen, vɨ ba ni tsi ngɨ na ashishi a mungga
nggo mi!’ ”

Yesu à mirri nu Urushalima
(Matiyu 21:1-11; Marrku 11:1-11; Yohana 12:12-19)

28 Nggo Yesu bre are ka kre, na ku ba ichi
kuma nu Urushalima. 29 Nggo Yesu na abiga
ma ba a ki ywhiywhirr nu Betifegi tuku
Betani, igbu yi nggo i si na anga ka Igbre
nu Olivu wa, uwa a tu abiga ma ba aha di
aba bu kuchi 30 Na ddu ba di, “Kuma ni igbu
wanggo ni ichi imba. Imba ti kuma, imba ta
ku hi uvuvurr ijaki nggo a lo ma zu, nggo a
nise hun ma kye. Ddu ma gri nga ni inggya.
31 Undurr ti zhi di imba ko ddu ma ta na
angginggi, imba bu da ku da Atiko wa yo à
zha ma ta na undu na ku.”
32 Aba aha ba a kuma na ku hi yi si meme
yo nggo Yesu à da ba. 33 Nggo a ko ddu
uvuvurr ijaki wa, akikye wa à zhi ba di,
“Imba ko ddu ma na angginggi?”
34 Aba da ba di, “Atiko wa ko zha ma.”
35 Nggo a ttu ma ga ku Yesu. Na ni ddu
inkinkru imbarr i abi yi sa ki inina wa nu
ugo, na ba Yesu sa. 36 Nggo Yesu a so kuma,
anishirr ko ddu inkinkru imbarr i abi yi surr
ku na anko.
37 Nggo a ki ywhiywhirr nu Urushalima,
nu nggo anko wa zzu ji ni Igbre nu Olivu
wa, akpa anishirr wa nggo so ga ma, gru
so nyarr ku Abachi, na da aseki ka iwre ka
nggo Abachi na ba hantu, nggo a hi ikagri
yi nggo Yesu à na ba, na da di:
38 “Abachi bu yo ku Uttu wa nggo, nga ni isa
i Atiko yi angu azizi!†
Isu bu se nu unkplassu. Inta bu gbyarr
asa ku Abachi nggo a hru aseki ka
wemi!”
39 Anu Farrisi banu nggo se nabo, a re ni
Yesu ku di, “Unitsarr, nggarr ito na abiga
ba ba du aba ba ttungo ni da meme!”
40 Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba, abiga
mungga ba a ti ba ttungo ni igbyarr ki ingga
asa, angbinta a ta gru so hantu na gbyarr
asa kama.”

Yesu yi ku Urushalima

41 Nggo Yesu ki ywhiywhirr na kye
Urushalima, na yì ku ìgbù wa, 42 na da di,
“Ka kaki di ùwà hi inkindirr yi nggo ta gri
isu nga ari! Aba ka yi sharri ku ùwà. 43 Azhi
wa so nga nggo abi karr ùwà ba ta ni harr
ùwà zu nu ugonka, na ta harr ùwà yo na
atsutsu. 44 Na ta rɨ ùwà nggarr tsatsarr na
anishirr ba nggo a so nu umi umuwa ku, na
si ta du ingbinta iyirr mi nu unto umaku
hen, nggo ùwà si hi azhi wa nggo Abachi
nga ni kpa ùwà ttungo hen!”

Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku
(Matiyu 21:12-17; Marrku 11:15-19; Yohana 2:13-22)

45 Yesu rri kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, na ku han abi gri iki ire ba huzzu,
46 na ddu ba di, “Ungbamvu ku Abachi ku u
da di, Abachi à da di, ‘A ta yo Iko imungga
ki iko ibarr.’ Imba nanko ka yi ki unto ku
sharri ku abayi.”
47 Ni ivivi ima yi Yesu di tsarr ba nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Ankpinkpye
abikye ba, na abitsarr are ba, na akikre ba

† 19:38 Kye zizo Asarr 118:26.

a di zha da aba ta ngu ma, [48] na si hi anko wa
hen, nggo anishirr ba wemi a ko shirr ku atu
kakami.

20

Izhi ni itu i inkpinkpye i Yesu yi
(Matiyu 21:23-27; Marrku 11:27-33)

[1] A si na azhibarr numa nggo Yesu so
tsarr anishirr ba nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku na so bre ba Ure ku wre ku,
ankpinkpye abikye ba, na abitsarr Are ba,
na ankpinkpye anu Yahuda ba a gru nga ni
Yesu ku, [2] ni ddu ma di, "Da ki inta undurr
wa nggo nu ùwà ukyekye ku na aseki angga
ka ma mi. A su unggonggo nu ùwà na ku?"
[3] Yesu ddu ba di, "Imba di ingga zhi imba
ure uyirr. [4] Ukyekye ku nggo Yohana à di
zzu anishirr na amasirr wa, u zhi na Abachi
nggo ku, ka u zhi nu anishirr ku?"
[5] Aba gru ko ri anta na atu ambarr di,
"Inta ta da ku da angginggi? Inta ti da di,
'Abachi nggo a nu ma na ku,' uwa ta da di,
'uwa sa anggi mu inta si kpanye na are ka
Yohana ka hen?' [6] Inta ti da di, 'U zhi nu
anishirr ba,' akpa anishirr anggo a ta ta inta
na angbinta. Nggo anishirr ba a ka kpanye
di Yohana a si uni kpa are ba."
[7] Na gru da di, "Inta si hi unto ku nggo
ukyekye umaku u zhi hen."
[8] Yesu ddu ba di, "Ingga mi si ta da ki
imba, nu ukyekye ku unggonggo ingga ko
na undu unggo ku hen."

Izhi ni itu i inkpinkpye i Yesu yi
(Matiyu 21:33-46; Marrku 12:1-12)

[9] Yesu da ku anishirr ba assurre anggo
wa di, "Ugo numa nggo a ttu inkinkurr i
grepu ni ila, na ba yi nu abi do, na kuma
nu uzirr nu unto gbagba, na ku so ta anko.
[10] Nggo ivi i ywhe yi i ma, uwa tu uvuvurr
iko ama na abikye ila ba ba di a bu ku kpa
inkindirr yi nggo a tsu zu ku. Abi do ba ku
hlo uvuvurr iko wa na han ma kakuma na
ango aha. [11] Uwa ni tu uvuvurr iko numa
zizo inkpu iha. Aba ku hlo ma meme, na nu
ma ishisha, na du ma kakuma na ango aha.
[12] Inkpu itarr inggi, uwa ni tu unuma, aba ku
ki ma unkpa meme, na turr ma huzzu.
[13] "Akikye ni ila wa da di, 'Ingga ta na
kingginggi ziza nggo? Di ingga tu uzumu
wa wanggo ingga kpanye na ku. A ta ku wo
ma!'
[14] "Nggo abi do ba hi ma nggo, na ddu ikpa
di, 'Uwanggo yo su uvuvurr a akikye ni ila
wa, di inta ngu ma, iki ima yi i ta si imunta!'
[15] Na ba ma huzzu ni ila yi, ku tsi ngu."
Yesu ddu ba di, "Meme nggo, akikye ni ila
wa ta na abi do ila abama kingginggi? [16] A
ta nga ni ngɨ abi do abama, na ka ila yi nu
abi do banu." Nggo anishirr ba a wo ure ku
nggo Yesu a bre ba nggo, na da di, "Abachi
bu si du inkindirr inggi yi ila hen!"
[17] Yesu kakye anishirr ba, na zhi ba di,
"Uwa ti si meme, ungbamvu ku Abachi ku
u da di angginggi?
" 'Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi di i si
ndanda,
ima iyo i kaki ingbinta inkpi yi nggo si
iso gri ibarr i iko yi.'*
[18] Undurr wa nggo ti jaku ni ingbinta nggi yi,
uwa ta mɨ ki ankpunkpu. Undurr wa nggo
ingbinta nggi yi ì ti ji jaku ku nu ukpa, ì ta
ko ma ki imbimbru."
[19] Abitsarr na Are ba na ankpinkpye
abikye ba a hi di Yesu da assurre anggo ni
itu imbarr. Ima yo du ba zha anko wa nggo
aba ta vu Yesu korrmi. Isisu so ki ba na
anishirr ba ba, aba kru di anishirr ba a ta
gru tsi akputtu, na si vu ma hen.

Izhi ni itu i han inklo imimi
(Matiyu 22:15-22; Marrku 12:13-17)

[20] Abitsarr Are ba na ankpinkpye abikye
ba gru zha anko, wre ba ka vu ma gri ku
ugona wa nggo a ttu ma zhi nu Roma. Na
tu anishirr abanu, di a bu ku na zzu da aba
si anishirr azizi, na bu tirr Yesu kye ni izhi.
[21] Abangga ba nggo a tu ba a nga ni ddu Yesu
di, "Unitsarr, inta hi di ure muwa ku, ni
itsarr muwa yi a si jiji. Inta hi du ùwà si di
na wre ku amuwa nanka hen. Ùwà di da si
inkindirr yi nggo Abachi zha di unushirr a
bu na. [22] Da ki inta, i wre inta bu han inklo
imimi ku Kayisa, uttu nu Roma, ka i si wre
hen?"
[23] Yesu à hi isisurr imbarr yi, di a ko tirr
uwa mu, na ddu ba di, [24] "Tsarr ingga dinarri
uyirr, a charr ashishi ka unggonggo, ni isa
inggonggo na ku?"
Aba da di, "Uttu Kayisa."
[25] Nabo yo Yesu ddu ba di, "Imba bu nu
Uttu Kayisa inkindirr yi nggo i si i Uttu
Kayisa, ni nu Abachi inkindirr yi nggo i si
i Abachi."

* 20:17 Kye zizo Asarr 118:22.

26 Aba si hi inkindirr yi nggo aba ta na nà
ka vu ma na ashishi ka anishirr ba nabo hen.
A ku ayisurr ni ida ima yi, na ba ki ywi.

Izhi ni itu i itasi
(Matiyu 22:23-33; Marrku 12:18-27)

27 Anishirr abanu nggo a yo ba da anu
Sadusi, nggo a si kpanye di anishirr bi kɨ,
a taka tasi hen, ambarr abanu a nga ni Yesu
ku ni zhi ma di, 28 "Unitsarr, Musa à charr
ki inta are angga ka di, 'Unushirr ti ttu na
kà ayamba du na sa nu uvuvurr, uzayirr a
uni ttu wa à ta gri ayamba wa, wre ku a bu
ngri amumarr ni isa i uzayirr yi.' 29 Amugo
abanu sa atangba. Ununku wa garr na ttu,
sa nu uvuvurr. 30 Ususa umaku ba ayamba
wa, na ttu meme, sama nu uvuvurr. 31 Mre
uzayirr nu utarr wa a ba ma na ttu. Na ko
na meme yo aba atangba mi a garr ma na
kɨ, ayamba wa a si ngri ku uyirr mi ambarr
hen. 32 Ni ikikre yi, ayamba mi ni ttu. 33 Da
ki inta, na azhibarr wa nggo abi kɨ ba taka
tasi, uwatanggo taka gri ayamba wa, nggo
aba atangba mi a garr wa?"

34 Yesu ddu ba di, "Ima ku anishirr bi
ingbingbru ba a di garr, na ba garr. 35 Uwa
a taka si si meme yo na ase ka so nga ka
hen. Abangga ba nggo Abachi kye i wre aba
bu ka tasi na ase akama, ni wre aba bu ka
so tsitsirr, a si taka garr zizo hen. 36 Na si
taka kɨ zizo hen. A taka zzu nâ ta si abitu ba
Abachi ba nu unkplassu. A taka sa amumarr
ba Abachi, nggo Abachi taka du ba tasi ni
ibe, na du ba so tsitsirr. 37 Jiji mu, Abachi ta
abi kɨ ba si. Musa tsarr da abi kɨ ba taka tasi
na gru so tsitsirr. Nu unto ku nggo ijiji yi i
kparri, Musa à da di Atiko nggo a si, 'Abachi
a Ibrayi, na Abachi a Ishaku, na Abachi a
Yakubu.' 38 A si Abachi a abi so tsitsirr, na
si si Abachi a abi kɨ hen. Ima i tsarr di inta
wemi ni ikye i Abachi, i so tsitsirr."

39 Abitsarr na Are abanu ba a gru re
di, "Unitsarr, ida imuwa inggi yi i si ure
ujiji!" 40 Bazhi ni ima, undurr a si zhi Yesu
inkindirr zizo hen.

Izhi ni itu i uvuvurr a Doda
(Matiyu 22:41-46; Marrku 12:35-37)

41 Yesu zhi ba di, "Anggi mu du anishirr a
da di Kristi wa à su uhanma a Uttu Doda?
42 U Doda na nkpama à charr nu Ungbamvu
ku Asarr ka Igbyarr Asa ku di:
" 'Atiko Abachi à ddu Atiko mungga wa di:
"Ji so nu ungo ri umungga
43 ni di ingga na abi karr ùwà ba
ki inkindirr yi nggo ùwà ta vu aza
muwa sa na ba.' "†
44 Uttu Doda ki itu ima a yo ma ki 'Atiko.'
Kristi wa ka na kingginggi na kaki ku Doda
uhanma?"

Igba utu i Yesu ni itu i abitsarr Are ba
(Matiyu 23:1-36; Marrku 12:38-40)

45 Nggo anishirr ba ko shirr ku atu, Yesu
ddu abiga ma ba di, 46 "Imba na ni bu kye
abitsarr Are ba. Nggo di zharr izirr ni
inkinkru inkpinkpi kago, na di zha da an-
ishirr bi so chi ba na kuttu ba nu udu, na
di zha into inkpinkpi nu uki ku issubi ku,
tuku iso ni ichi ni into i iga. 47 Anishirr angga
ba di ka amba ba ako mri, na vu ba kpa
àko ambarr wa. Na di barr ta anko, wre ku
anishirr a bu kye da aba a hi Abachi kakami!
Abachi ta ki anishirr abama iha mri abanu
ba!"

21

Ini i ayamba na ako wa
(Marrku 12:41-44)

1 Nggo Yesu kye kago na hi abu ungo ba
ko surr inklo na agbugba a uki ku ibarr wa,
2 na hi ayamba na ako nggo si ni iha à ko
yo angalanzirr atsitsa aha. 3 Na ddu ba di,
"Ingga da ki imba da ayamba na ako wa
nggo à si ni iha, à yo mri abanu ba. 4 Abanu
ba tsu zhi na akpukpa aseki anggo wa nggo
a se na wa, ayamba anggo à ba inkindirr yi
nggo se na yi namri."

Yesu da nggo a taka tsi Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nggarr
(Matiyu 24:1-2; Marrku 13:1-2)

5 Abiga ma abanu ba a ko re ni itu i
angbinta zizi ka nggo a me Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku na ka nggo, ni ini yi nggo
a gri ga ku Abachi. Yesu da di, 6 "Imba i
hi angbinta angga ka? Azhibarr wa a so
nga nggo a taka hlo ime inggi yi nggo imba
ko kye yi nggarr. Imba si taka hi ingbinta
inuma so ku numa ni itu zizo hen. A taka
turr ka kahre tsatsarr."

Iha ni itsutsarr
(Matiyu 24:3-14; Marrku 13:3-13)

7 Abanu zhi Yesu di, "Ankpye, i taka si
meme nita nggo? Angginggi taka tsarr inta
da ina ima i ta ko ki ywhiywhirr i la?"

† 20:43 Kye zizo Asarr 110:1.

8 Yesu ddu ba di, "Imba so kye yi, ni si na
ki arrurru hen. Anishirr shishemi ta gru da
aba nga ni isa imungga. A ta ni da di, 'Ingga
yo su Kristi! Kye, ivi yo i nga ba!' Imba si ga
ba hen. 9 Imba bu si du isisu i ki imba hen,
nggo imba ta wo are ka iku, ni itsi kputtu.
Abama ba yo ta kuchi nga bari, meme mi
nggo ikikre yi i nise."
10 Na da zizo di, "Ìgbù ta tsi ni ìgbù. Ittu
ta tsi ni ittu. 11 Imimi yi ta battu, iyo ta ki,
anishirr ta wo ikɨ kago ni ingbingbru yi, na
ta ki iha ku ilolo ndanda. Iki yi isisu ta ji zhi
nu ussu.
12 "Nggo aseki angga ka a ta nise nga, aba
ta vɨ imba ku tsutsarr. A ta gri imba na
kuma, ku bre amu na aki ka ibarr ka, na ta
harr imba na aki ka iharr. A ta gri imba na
kuma na atuttu ba ba, na ankpinkpye bi gri
anishirr, nu nggo imba i si abiga amungga.
13 Uwama yo ta si ki imba anko wa nggo
imba ta da ku anishirr ba Ure ku wre ku
ni itu imungga. 14 Nggo a ti vɨ imba, imba
bu yo isisurr imba yi ni ingga ku, ni si ri
amarr ka inkindirr yi nggo imba ta da hen.
15 Ingga nggo ta ni imba ankpi are ka ni ihi
du imba hi inkindirr yi nggo imba ta da.
Uyirr nu umi ku abi karr imba ba a si ta
kri na kpa kisa ni inkindirr yi nggo imba i
da hen. 16 Akiki ambirr, na amuyirr ambirr,
na amla ambirr, na akpukpambirr a ta re
imba, na ta ngɨ inkpu imba yi. 17 Anishirr
namri ta kà imba ni isa mungga. 18 Meme mi
ingbingbi infunfutu iyirr imba i si ta nado
hen. 19 Imba ti kri ngbangba, imba ta kpa
atu amba ttungo.

A ta turr Urushalima kahre
(Matiyu 24:15-21; Marrku 13:14-19)

20 "Imba ti hi abi ta iku ba kri kago
Urushalima, imba bu hi di ivi yi i ki ywhiy-
whirr ba, nggo a ta hlo igbu wa nggarr.
21 Abangga ba nggo a so nu Yahudiya a bu
kru hun kuma na agbre ka. Abi so nu umi
ku ìgbù nu Urushalima a taka kru huzzu.
Abangga ba nggo se na ábì a bu si ka rri
kuma nu umi ìgbù ku zizo hen. 22 Ivi ima
yo taka si 'Ivi Iha' nggo Abachi taka du yi
ki ani Israila ba. Iki iha inggi iyo i taka
nga nâ ta si nggo a charr nu Ungbamvu ku
Abachi ku. 23 Ivi ima yi taka vri ku amba ba
ane kakami, na amba abi gri amumarr alala!
Iha ndanda ta se ni ingbingbru yi. Unfu ku
Abachi nggo taka ji na atu a anishirr angga
ba. 24 A taka ngɨ abanu ni injingba, na ta
vɨ abanu ku harr ni igbu numa. Anishirr
angga ba nggo a si si ani Yahuda hen a taka
ni tsi nu Urushalima ku, na ta ri igbu wa.
Aba ta gri Urushalima kakuma ni ivi ikikre
yi.

Inga i Uvuvurr a Unushirr yi
(Matiyu 24:29-31; Marrku 13:24-27)

25 "Aseki ka isisu taka se na azhi a la wa, nu
uhwa ku, tuku ni intsintsẹ yi. Ni ingbingbru
yi, anishirr ta so ni isisu i iku. A taka zha
inkindirr ina yi chankarr. Amasirr ni inyi a
taka yi na gru na ankinkirr. 26 Anishirr ta hi
aseki ka isisu ka nggo ko gru ni ingbingbru
yi, abanu taka tsɨ ku isisu. Ukyekye ku ussu
ku taka battu wemi. 27 Aseki ndanda angga
ka a ti kre nggo, mre anishirr kago a ta hi
ingga Uvuvurr a Unushirr so rɨ huzzu, ji zhi
na akpa nu ukyekye ni inkpinkpye. 28 Nggo
imba ti hi aseki ka ko na meme nggo, imba
gru kri ni so gbye kakami, kye ikpa ttungo
imba yi i si gagami."

Itsarr i ibwa yi
(Matiyu 24:32-35; Marrku 13:28-31)

29 I Yesu da ba assurre di: "Kye ibwa ni
inkinkurr numa yi. 30 Imba ti hi ba ko to
angbungba ahẹhẹ, imba hi da ajiji nggo ko
nga. 31 Na anko ayiyirr ama wa, imba ti hi
aseki angga ka, imba bu hi di ittu i Abachi
yi i si ywhiywhirr mi.
32 "Di ingga da ki imba, anishirr abanu
na ase angga ka a taka se tsitsirr, aseki
angga ka a taka ni vu sarr bari, aba ta kɨ.
33 Unkplassu ni imimi taka kre, ure mungga
ku si taka kre hen.

Iso gbye tuku iso kye anko

34 "Ima yo, imba bu ki bwe, ni si tsutsarr
atu amba ki iri ni iso inyarr iki, tuku iso ni
ingbingbru yi hen, wre ku Azhibarr ama wa
a bu si ka ni vu imba kpa mi hen. 35 Azhibarr
ama wa taka vu anishirr kago ingbingbru yi.
36 Imba bu gbye ni so barr Abachi ttuttumi,
wre ku bu ni imba ukyekye ku bwa huzzu
na aseki ka ngga ka nggo taka nga nggo,
wre ki imba ka ku kri na agẹ ka Uvuvurr a
Unushirr."
37 Yesu à ba ivi ima yi namri ku so tsarr ba
nu Uki ku Ibarr ku. Nggo ingbahru ti ki, uwa
di huzzu kuma ku so nggarr ambre ni Igbre
nu Olivu wa. 38 Ttuttumi ni igambre anishirr

ba ta gru nga ni shirr atu na wo ure umaku
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

22

*Yahuda a kpanye du uwa ta
re Yesu mi ku nu ba*

*(Matiyu 26:1-5, 14, 16; Marrku 14:1, 2, 10, 11;
Yohana 11:45-53)*

1 Ivi yi ki ywhiywhirr, nggo a ta na Iga i
Unfonfo ni Sama ni Iyisti wa, nggo a yo yi
di Iga i Ivu Sarr yi. 2 Ankpinkpye abikye ba
na abitsarr Are ba a so kru isisu i anishirr yi,
ima yo du ba so zha anko wa nggo aba ta vu
Yesu sharri. 3 Nggo Isheta mirri ni isisurr
i Yahuda, nggo a yo ma di Iskariyoti. Uwa
yo su uyirr nu umi ku awurr na aha ba. 4 U
Yahuda gru kuma na ankpinkpye abikye ba
ba na ankpinkpye abi gbye Uki ku Ibarr ba,
na ku bre ba nggo uwa ta ná, nà ka ba Yesu
re ba. 5 Aba nyarr ku na ddu ma di aba ta
nu ma inklo. 6 I Yahuda kpanye na gru ko ri
amarr ka anko zizi, wre ku bu vu Yesu a nu
ba na yi, anishirr shishemi a si ta se nabo
hen.

*Yesu na abiga ama ba a ssubi ku Iga i Ivu
Sarr yi*

*(Matiyu 26:17-25; Marrku 14:12-21; Yohana
13:21-30)*

7 Na azhibarr wa nggo a ko na Iga i Un-
fonfo ni Sama ni Iyisti wa. A sa azhibarr
nggo anishirr a ko han imimarr inkru i Iga
i Ivu Sarr yi. 8 I Yesu tu Biturr tuku Yohana
na ddu ba di, “Imba kuma ku ssu ila i Iga i
Ivu Sarr yi ssubi di inta ni ri.”
9 Aba ka zhi ma di, “Ùwà zha di inta bu ku
ssu yi ki nu momonggo?”
10 Uwa da ba di, “Imba ti ta mirri nu umi
ìgbù ku, imba ta hi ugo numa nggo gri itsa
i amasirr na nga ni imba ba. Imba ga ma rri
ko ni iko yi nggo a ta rri, 11 ni zhi akikye ni
iko wa di, ‘Unitsarr wa à da di, uki ku nggo
ingga na abiga mungga ba ta ri ila i Iga i Ivu
Sarr yi u si momonggo?’ 12 Akikye ni iko wa
à ta gri imba hun ku tsarr angbla uki numa
na atu, nggo a ka ssu ku ki zu ba. Imba surr
inkindirr iri yi nabo yo.”
13 Aba huzzu na ku hi aseki ka meme yo nâ
ta si nggo Yesu a da ba, na na ila yi Iga i Ivu
Sarr yi nabo.

Ila i Atiko yi

*(Matiyu 26:26-30; Marrku 14:22-26; 1 Kor-
rintiya 11:23-25)*

14 Nggo azhi wa ama ba, Yesu ku ji so na
ri ila yi na abi ko na angu ama ba ba. 15 Na
ddu ba di, “Ingga so kye anko di ingga ka ri
ila Iga i Ivu Sarr yi ni imba ba bari, ni ka ki
iha yi! 16 Ingga da ki imba, ingga si taka ri yi
zizo hen. Uwa taka se ni ikikre yi mu bari
nggo a taka hi inkindirr yi nggo du ba so ri
ni Ittu i Abachi yi.”
17 Yesu ki ungo ba ukofi ku, na nyarr ku
Abachi, na da di, “Imba kpa ga ki ikpa imba.
18 Ingga ko da ki imba di bazhi ziza, ingga i si
taka so ahi a ugbyarr unkunkurr numa zizo
hen, Ittu i Abachi yi taka nga bari.”
19 Na ba unfonfo wa gri na nyarr ku
Abachi, na mɨ ma, na ka nu ba di, “Uwanggo
su ukpa umungga ku nggo aba ku ni ni itu
amba. Imba na meme, wre ki imba ka di ri
amarr amungga.”
20 Nggo a ri kre, Yesu ba ukofi ku nu ba
meme yo, na da di, “U uwanggo yo a si ayiyi
amungga wa nggo a ka wa kahre ki imba.
Ama yo a tsarr azhi ahẹhẹ ka nggo Abachi à
shi ku anishirr ba nggo kpanye na ku. 21 Kye!
Uwanggo nggo à ta re ingga nu ba, à so ni
imburr yi ni ingga ku! 22 Ingga Uvuvurr a
Unushirr ta ttu nâ ta si nggo Abachi kye
iwre ku. Uje ku unushirr uwama nggo ta
ba ingga re!” 23 Aba gru so zhi ikpa di, a su
unggonggo nu umi umunta ku nggo à ta na
meme.

Izha inkpinkpye

24 Abi ko na angu ba a gru ko ri anta ni ikpa
di uwatanggo ta sa ankpye nu umi umbarr
ku. 25 Yesu ddu ba di, “Atuttu bi ingbingbru
ba a hru anishirr ambarr ba nu ukyekye mu.
Ankpinkpye angga ba nggo a si nu ukyekye
na atu anishirr wa a yo atu ambarr di, ‘Abi
zi anishirr’. 26 I si si meme yo ni imba ba hen.
Unkpi wa nu umi umba ku bu kaki uvutsa.
Uni gri imba wa a bu na ki ugarr. 27 Undurr
wa nggo à si ankpye, uwanggo su unushirr
wa nggo ji so na ri, ka uwanggo nggo a so
na ku undu? E-e! Undurr wa nggo ji so.
Ingga su uvurr iko nu umi imba ku. 28 Imba
di so ni ingga ku ni hi itsarr kye mungga
yi namri. 29 A si nu nggo Aki mungga à ni
ingga ukyekye ku hru anishirr nâ ta su uttu,
ingga mi ta ni imba meme inkpinkpye ihru
anishirr nâ ta su atuttu. 30 Imba ta ri, ni so ni
ingga ku ni imburr inkpi yi ni ittu imungga
yi, ni ta si atuttu abi gri aki awurr na aha ka
Israila ka.

Yesu da nggo Biturr taka kà ma
(Matiyu 26:31-35; Marrku 14:27-31; Yohana 13:36-38)

31 "Sima! Sima! Wo! A bwu ku Isheta anko
di a bu tsarr imba kye, nggo a di hla azizi ba
glo na andanda ba, nâ ta si nggo uni do à di
ze ikiri na ddu akpukpla ka. 32 Ingga ko barr
ku ùwà, Sima, di iyo isisurr imuwa yi bu si
jaku hen. Nggo ùwà ti kanga ni ingga ku,
ùwà nu amuya amuwa ba ukyekye."
33 Biturr ddu ma di, "Atiko, ingga ta ga
ùwà kuma nu uki ki iharr ku, ni ta ttu ndo
nu ùwà ku!"
34 Yesu ddu ma di, "Ingga da ku ùwà,
Biturr, agba wa ta nise tu ni ibittu inggi yi,
ùwà taka kisa ki ankpu tarr du ùwà si hi
ingga hen."

Ambu tuku anjingba

35 Nggo Yesu gru zhi abiga ma ba di,
"Nggo ingga turr imba kuma ni mẹmẹ yi
sama na ambu a uzirr, na ambu a inklo, na
anggakpaza, imba zha inkindirr chankarr?"
Aba da di, "Iya, inta i si zha inkindirr
chankarr hen."
36 Yesu ddu ba di, "Zizami, undurr wanggo
nggo ti se na ambu a uzirr, ka ambu a inklo,
uwa bu ba gri. Undurr wa nggo ti sama na
anjingba, uwa bu ba ankru ama ka a re na
re ayirr. 37 Imba na meme, wre ku inkindirr
yi nggo Angbamvu ka Abachi ka a da ni itu
mungga nggo i bu la meme yo. Angbamvu
ka a da di, 'A bre ma yo na abi la ure ba.' "
38 Abiga ma ba a da di, "Ankpye, kye inta i
se na anjingba aha!"
Uwa ddu ba di, "A ma ba!"

Yesu ku barr ni Igbre nu Olivu
(Matiyu 26:36-46; Marrku 14:32-42)

39 Yesu gru huzzu ni igbu wa nâ ta si nggo
a di na ttuttumi na kuma ni Igbre nu Olivu
wa. Abiga ma ba a ga ma. 40 Nggo a ku rri
nu unto ku na da ba di, "Imba barr yi, wre
ki imba bu si jaku ni itsarr kye yi hen." 41 Na
chi kuma ntsɨ, ma nggo ka ta ingbinta ko, na
kuttu na agbuzzu na barr di, 42 "Aki mungga,
ùwà ti kpanye ùwà ka ukofi* ku iha unggo
ku glo ki ingga. Na inkindirr yi nggo i wre
ku ùwà, si na inkindirr yi nggo ingga nggo
i zha du ùwà bu na hen." 43 Unitu a Abachi
wa à ji zhi nu ussu ni nu ma ukyekye ku vu
isisurr. 44 Yesu à se nu umi ku ivri ni isisurr
kakami, na so barr kakami na gba ajiji, ajiji
ka ko tse zzu ayiyi mu surr ni imimi.
45 Nggo Yesu gru zhi nu unto ku ibarr ku,
na kakuma na abiga ma ba ba, na ku hi ba a
ka di ba na so kurr ina. Isisurr imbarr yi i se
ni ivri. 46 Uwa ddu ba di, "Imba so kurr ina
ngginggi yi? Gru so tsitsirr ni barr yi, wre
ki imba bu si jaku ni itsarr kye yi hen."

Avu Yesu
(Matiyu 26:47-56; Marrku 14:43-50; Yohana 18:3-11)

47 Nggo Yesu ni ko re, akpa anishirr
shishemi nga na ku. Uyirr nu umi ku abiga
ba, a ri Judasi a so zirr ni ichi imbarr, na
zirr nga ni nyarr Yesu vu gri. 48 Yesu zhi ma
di, "Judasi, ùwà nga ni ngu ingga Uvuvurr a
Unushirr na ango, wre ku ùwà bu ba ingga
re ba yo?"
49 Nggo abiga Yesu ba a hi inkindirr yi
nggo ko zirr, na zhi ma di, "Atiko, inta bu
na undu ni injingba munta yi?" 50 Uyirr nu
umi ku abiga ma ba à ka itu anjingba a sarr
ku ugarr a ankpye unkpi abikye numa wa
utu ku ungo ri.
51 I Yesu à ddu ba di, "I ma ba!" Na ki ungo
vu ku utu ku, u ku wre.
52 I Yesu ddu ankpinkpye abikye ba,
na ankpinkpye bu Uki ku Ibarr ba, na
akikre anishirr abanu nggo nga ivu ma di,
"Imba nga nye vu ingga yo ni injingba na
ankpunkpu inkinkurr, zzu di ingga la ki
imba ure? 53 Ttuttumi ingga di se ni imba
ba nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, imba si
vu ingga hen. Ziza yo sa azhibarr a ivu wa,
nggo uttu ni ibwu wa ko gri ittu yi."

Biturr à kisa du uwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:57-58, 69-75; Marrku 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27)

54 Nggo a vu Yesu, na gri ma na kuma ni
iko i ankpye unkpi abikye wa, Biturr à so ga
ba gbagba mu nu ugo. 55 Aba mu uru nu urẹ
ku na ko vri, Biturr ku ji so na ko vri na ba.
56 Uva ugarr numa nggo hi ma ni so na ba yi,
na kye ma girr, na da di, "Ugo nggo mi se ni
Yesu ku!"
57 Biturr kisa di, "Ayamba, ingga si hi ma
hen!"
58 A sha so ntsɨmi, ugo numa à hi Biturr
ni so yi, na da di, "Ùwà mi su uyirr nu umi
umbarr ku meme!"

* 22:42 Ukofi: Yesu à so re ni itu i iha yi nggo uwa à ta ki yi nggo. Iki iha ima i ta tsi nâ ta si iso inkindirr i rɨ kpakpa nggi.

Biturr da di, “Ugo nggo, ingga si se hen!”
59 A sha so ntsɨmi zizo, ugo numa kri
karrkarr di, “Ugo nggo a se ni Yesu ku, uwa
mi sa anu Galili!”
60 Biturr da di, “Ugo nggo, ingga si hi
inkindirr ima nggo ùwà ko da yi hen!” Nggo
à ni ko re mre, agba wa tu. 61 Ni ima, Atiko
wa kasarr na kye Biturr girr. Biturr à ssu hi
inkindirr yi nggo Atiko wa da ku di, “Agba
wa ta nise tu ùwà ta kisa ki inkpu itarr du
ùwà si hi ingga hen.” 62 I Biturr gru huzzu
ku kri na abi na so yi kakami.

A mẹ Yesu na hlo ma
(Matiyu 26:67-68; Marrku 14:65)

63 Anishirr ba nggo a so gbye Yesu à gru
ko sarr ma na hlo ma. 64 Na ki upri ankru
ttu ku ashishi ka, na zhi ma di, “Unggonggo
nggurr ùwà? Gye da!” 65 Na bre are andanda
numa ssu ku.

Yesu na agẹ ka ankpinkpye
(Matiyu 26:59-66; Marrku 14:55-64; Yohana 18:19-24)

66 Nggo ambre ka nggarr, akikre anishirr,
na ankpinkpye abikye ba, na abitsarr Are
ba, a nggurr bi, na gri Yesu nga na agẹ ka
inggurr bi i ankpinkpye yi. 67 Na ku zhi ma
di, “Da ki inta, ùwà yo su Kristi wa?”
Yesu ddu ba di, “Ingga ti da ki imba mi
imba si ta kpanye hen. 68 Ingga ti zhi imba
ure, imba si ta sa ki ingga hen. 69 Bazhi
zizami kuma ni ichi, ingga Uvuvurr a Un-
ushirr ta so nu ungo ri ku Abachi nggo su
Unukyekye we.”
70 Aba zhi ma di, “Ùwà yo su Uvuvurr a
Abachi wa?”
Uwa ddu ba di, “Imba da meme yo di
ingga su Uvuvurr a Abachi.”
71 Aba da di, “Inta si zha inkindirr numa
na ku zizo hen. Inta wo na atu amunta
inkindirr yi nggo a da ni ibarr angu ima
nggo!”

23

Yesu na gẹ ka uttu Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Marrku 15:1-5; Yohana 18:28-38)

1 Anishirr ba gru namri na gri Yesu kuma
nu Bilatu ku, 2 na gru so re kisa ma na ku
di, “Inta vu ugo nggo uwa so re anishirr di
a bu si han inklo imimi ku Kayisa hen, na
gru ko da na nkpama du uwa yo si Kristi wa,
wanggo a su uttu.”
3 U Bilatu a zhi Yesu di, “Ùwà yo su uttu a
anu Yahuda wa?”
I Yesu ddu ma di, “Nâ ta si nggo ùwà da.”
4 U Bilatu à ddu ankpinkpye abikye ba na
anishirr ba di, “Ingga si hi ugo nggo ni ìlà
nggo ingga ka ttu ma iba hen.”
5 Aba kà na gru kri ku kyekye mi di,
“Itsarr ima yi gri itsi nga ku anishirr ba
kago nu Yahudiya. A tsarr zhi nu Galili mu,
uwanggo ziza a rri ni inggya.”

Yesu na agẹ ka Hirridu

6 Nggo Bilatu wo meme, na zhi ba di, “Ugo
nggo sa anu Galili?” 7 Nggo à wo di Yesu
zhi na anga ka nggo Hirridu so gri ka, na
turr ma kuma ku Hirridu. Hirridu à se nu
Urushalima ni ivi ima yi.
8 U Hirridu nyarr kakami, nggo a hi Yesu
ashishi na ashishi. A ta anko ba na di wo
are ama ka, na si hi inkindirr yi nggo uwa
ka na, na hi ma hen. Na a ko yo isisurr du
uwa ka hi ma ni na inkindirr numa ikagri.
9 I Hirridu zhi Yesu are shishemi. I Yesu kri
ngbangbami. 10 Ankpinkpye abikye ba na
abitsarr Are ba gru chi kuma na hantu, na
bre ku Hirridu are ka imu andanda ni itu i
Yesu. 11 U Hirridu na abi ta iku ama ba a sarr
Yesu, na ku ba ankru ka uttu, ni surr ku, na
turr ma kakuma ku Bilatu. 12 Na azhibarr
ama yo Hirridu tuku Bilatu a vu ikpikpa.
Ngbangba ka a so di karr ikpa.

A ngu Yesu
(Matiyu 27:15-26; Marrku 15:6-15; Yohana 18:39—19:16)

13 Bilatu yo ankpinkpye abikye ba, na
akikre ba, na anishirr ba namri, 14 na da ba
di, “Imba gri ugo nggo ni nga ni ingga ku
di a so di re anishirr mi. Kye, ingga zhi ma
na ashishi amba ni si hi ma ni inkindirr ìlà
iyirr mi nu umi ku aseki ka nggo imba bre
ku na ka hen. 15 Hirridu mi meme a si hi ma
ni ìlà hen, na turr ma kanga ni inta ba. Ugo
nggo à si na inkindirr numa nggo ima itsi
ma ngu hen. 16 A ta si meme ingga ta hlo ma
ni du ma kuma.” [17 Ttuttumi ni Iga i Ivu
Sarr yi ani Yahuda ba a ti barr, u Bilatu di
ttu unushirr uyirr nggo ttungo, nu umi ku
abangga ba nggo a kri harr.]
18 Anishirr ba namri a gru hantu di, “Ngu
ma! Ni ttu Barraba ttungo ki inta!” 19 (A
yo Barraba wa ni harr yi di a tto itsi nu
Urushalima, na ngɨ anishirr).

[20] Bilatu ko zha du uwa ta ttu Yesu nggo
ttungo, na barr anishirr ba zizo. [21] Aba kisa
na nggurr ungo na angu di, “Kpa ma! Kpa
ma nga nu unkunkurr ku!”
[22] Bilatu da ba inkpu itarr yi di, “Ugo nggo
à là angginggi? Ingga si hi inkindirr yi nggo
a na hen, imba di imba ta ngu ma! Ingga ta
hlo ma ni ttu ma ttungo.”
[23] Aba kisa na hantu kisa di a bu kpa Yesu.
Ni ikikre yi ihantu, imbarr yi i du amarr
ka Bilatu ka a ba kasarr, uwa ba ma nu ba.
[24] Bilatu à yo ba ungo ni inkindirr yi nggo a
ko zha ni itu i Yesu. [25] Na ttu ugo wa nggo
a harr ma nu uki, ku itsi ni ingɨ anishirr yi
ttungo. Bilatu ba Yesu nu ba di a bu kuma
ku na inkindirr yi nggo isisurr imbarr da ba.

A kpa Yesu nu unkunkurr
(Matiyu 27:32-44; Marrku 15:21-32; Yohana 19:17-27)

[26] Abi ta iku ba a gri Yesu na share. A so
kuma nggo na zzu hi ugo numa a sa anu
Sirrene, a yo ma di Sima. Uwa so ka zhi ni
ivi ìgbù numa, na ta ko rri nu Urushalima.
Aba vu ma, na ba unkunkurr ku garr ku
a sa ku nu umpa, na du ma gri ku, na ga
Yesu nu ugo. [27] Akpukpa anishirr di ga ma.
Amba banu se nu umi umbarr ku na a so
yì ku Yesu. [28] Yesu kakye ba na ddu ba di,
“Imba amba bu Urushalima! Imba si yì
ki ingga hen, yì ku atu amba na amumarr
amba ba. [29] Ivi yi so nga nggo anishirr ta
da di, ‘Amba ba nggo Abachi à yo ba angu
azizi, a si abangga ba nggo a nise ngri kye,
nggo uvuvurr a nise ma ba asisa ambarr
kye!’ [30] Uwama yo ta si ivi yi nggo anishirr
ta ddu agbre ka di, ‘Ji ttu inta!’ na ta ddu
agbre ingbinta di, ‘Sha inta sharri!’
[31] Anishirr ka ti na aseki a kama ni ivi yi nggo
unkunkurr i to ni shirr, i ta si kingginggi ni
ivi yi nggo i ti kru?”
[32] Abi ta iku ba a gri abi la ure aha abanu
kye ku Yesu ta ku kpa ba ni inkinkurr yi ma
mi. [33] Nggo a ni rri nu unto ku nggo a yo
ku di, “Ukpahe Itu”, na kpa Yesu nabo na
abayi ba aha mi. Uyirr wa nu ungo ri, uyirr
wa nu ungo mla. [34] Yesu da di, “Aki mungga,
nggurr zhi ba! Kye, a si hi inkindirr yi nggo
a ko na hen.”
Abi ta iku ba a ba ankru ama ka nggarr
ga, na ko hla hi hla.
[35] Anishirr ba kri na ko kye, u ankpinkpye
anu Yahuda ba ko mẹ ma di, “A kpa abanu
ttungo, a ti du uwa yo su Kristi wa nggo
Abachi a hla ma, uwa bu kpa itu ima ttungo
di inta kye.”
[36] Abi ta iku ba mi kri na ko sarr ma, na
nga, ni nu ma ususa ahi, [37] na da di, “Kpa itu
muwa ttungo, ùwà ti da du ùwà yo su uttu
anu Yahuda wa!”
[38] Ni itu ima yi a charr nu unkunkurr ku
di: UWANGGO YO SU UTTU ANU YAHUDA
WA.
[39] Uni la ure uyirr wa, nggo a kpa ma bi ni
Yesu ku nggo, à gru ko marr ma di, “A si su
ùwà yo su Kristi hen? Ttu itu muwa ttungo
kye ni inta mi meme!”
[40] Uyirr wa nggarr ito na ku di, “Ùwà si
kru isisu i Abachi hen? Ùwà kpa iha iyirr
ndo na ku. [41] Imunta yi ima ki inta, inta
ko vu inkindirr yi nggo inta ngga i ttu yi,
uwama à si na inkindirr hen.”
[42] Na ka ddu Yesu di, “Kakye ingga hi ni
ittu muwa yi!”
[43] Yesu ddu ma di, “Ari, ùwà ta so ni ingga
ku nu unkplassu.”*

Ittu i Yesu yi
(Matiyu 27:45-56; Marrku 15:33-41; Yohana 19:28-30)

[44] Nu nggo a si na azhi na atsutsu mi, nggo
azhi wa a kà ila yi, igbu wa wemi a shi ibwu,
kuma ni itarr ingbahru. [45] Azhi wa kà ila yi.
Ungbanja ankru ku nggo a klo ku nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku u nggarr ki anga
aha. [46] Yesu à yì hantu di, “Aki mungga! Izhi
imungga yi i si na ango muwa!” Nggo a da
meme, na ttu.
[47] Ankpye abi ta iku wa nggo a se nabo
nggo, a hi inkindirr yi nggo i la, na nyarr ku
Abachi di, “Jiji mu, ugo nggo à su unushirr
uzizi!” [48] Anishirr ba nggo kri nabo na ko
kye inkindirr yi nggo ko zirr, na hi inkindirr
yi nggo i la, a kakuma ni iko, ni ivri isisurr,
na sa ango na ankẹ. [49] Abangga ba nggo a hi
Yesu ashishi na ashishi, na amba ba nggo a
di ga ma zhi nu Galili, a kri gbagbamu na so
kye ma.

Izzu i Yesu yi
(Matiyu 27:57-61; Marrku 15:42-47; Yohana 19:38-42)

* 23:43 Unkplassu: Inkla yi nggo anishirr abi wo ku Abachi ure a ti kɨ, aba a kuma nggo.

50 Ugo numa a ri Isuhu, nggo su uyirr
nu umi ku akikre ba ni inggurr bi i anu
Yahuda yi, na su unushirr uzizi, nggo a
di kye ma ssu na ango. 51 A si kpanye na
amarr ka ankpinkpye abanu ba hen, na kisa
ni inkindirr yi nggo a na nggo. Isuhu a
zhi ni igbu numa ni Yahudiya, nggo a ri
Arrimatiya. Na so di kye anko a inga a ittu
i Abachi yi. 52 A gru kuma ku barr Bilatu iku
i Yesu yi. 53 Na hun ku ttu iku i Yesu yi ji,
na nyarr yi nu upri inkru nggo a di nyarr
iku na ku, na ba yi ku yo ni ibe yi nggo a
ya yi na ankɨ ingbinta wa, na nise na undu
na yi. 54 A si na azhibarr nggo ani Yahuda
ba a so ssubi ku azhibarr Asabarr, nggo a si
Azhibarr a Isu anu Yahuda. A si ni ingbahru,
nggo Azhibarr a Isu wa a ko ma.
55 Amba ba nggo a ga Yesu zhi nu Galili, a
ga Isuhu ku kye ibe yi, nggo a yo iku yi. 56 Na
kakuma ni iko ku na anye a ihun ingba wre
ku iku yi.

Na Azhibarr a Isu wa, aba so su, nâ ta si
nggo Are ka Musa ka a da.

24

Itasi i Yesu yi
(Matiyu 28:1-10; Marrku 16:1-8; Yohana 20:1-10)

1 Ni igambre bwu, nu uha na Azhibarr a
Isu ani Yahuda wa, amba ba gru kuma ni ibe
yi, na gri anye ka a hun ingba wre wa nggo
a na ka ssubi. 2 Na ku hi a ngi ingbinta yi glo
na angu anko ka ibe ka. 3 A mirri kuma, na
si ku hi iku i Atiko Yesu yi ni ibe yi hen. 4 A
kukri nabo kpi, na ko ri amarr ni inkindirr
ima yi, mre na gru kakye anishirr aha a kri
na aba, na surr inkinkru i la zanzarr nâ ta
si azhi. 5 Isisu i ki amba ba, aba kuttu ni
imimi. Abitu ba Abachi ba a zhi amba ba di,
"Sa angginggi du imba ko zha uni so tsitsirr
nu umi ku abi kɨ? 6 A si se ni inggya hen! A
ka tasi ba. Imba bu ssu hi inkindirr yi nggo
à da ki imba nu Galili. 7 'A ta ba Uvuvurr a
Unushirr sa ku abi la ure na ango, du ba kpa
ma, u nu ugo ki ivi itarr, uwa ta tasi.' " 8 Mre
amba ba a ssu hi di Yesu à da meme.
9 Na share ni ibe yi na kakuma ku da
ku awurr na ayirr ba ni inkpu anishirr
yi. 10 Amba ba nggo a kuma ni ibe yi a
su Maryamu nu Magadala, tuku Yuwana,
u Maryamu ayirr a Yakubu. Aba ni inkpu
amba yi, a ga ba ku da ku abi ko na angu
ba. 11 Abi ko na angu ba kye ure kuma ki
ankalanttu, na si kpanye na ba hen. 12 Biturr
gru kru kuma ni ibe yi ku klo kye na hi iki
izzu anishirr iyo kurr, iku i Yesu yi i sama
nu umi. Uwa kakuma ni iko ni ku ayisurr ni
inkindirr yi nggo uwa ku hi.

Yesu na anko a ko nu Emayo
(Marrku 16:12-13)

13 Na azhibarr ayiyirr ama wa, anishirr
aha nu umi ku abiga Yesu ba, a ko kuma
ni igbu wa nggo a ri Emayo, nggo ka ma
kilomita iwurr ni yirr zhi nabo na kuma nu
Urushalima. 14 Aba ko re ku ikpa ni inkindirr
yi nggo i la. 15 Nggo a ko re na ko ta amarr,
Yesu ni itu ima à nga ywhiywhirr, ni ko zirr
na ba. 16 Aba ko hi undurr wa, na si kye ma
hi ka su unggonggo hen.
17 Yesu zhi ba di, "Imba zirr ni ko re da
angginggi ga anko?" Aba kukri ngbang-
bami, ni ivri na ashishi ambarr ka. 18 Uyirr
nu umi ku, a yo ma di Kliyopa, a zhi ma
di, "Ùwà yo si unichirr wa na nkpami nu
Urushalima nggo si hi inkindirr yi nggo i la
nabo ni ivi inggi yi hen?"
19 Yesu a zhi ba di, "Imba ko re da
angginggi?"

Aba ddu ma di, "Ni itu i inkindirr yi nggo
i la ni Yesu anu Nazareti wa ku nggo. Ugo
nggo wa à su uni kpa are mu a Abachi, na
di na aseki ka ku ayisurr shishemi. Abachi
à na anishirr ba namri du ba kye ma ssu
na ango. 20 Ankpinkpye abikye munta ba na
ankpinkpye ba, a ba ma a ni, di a bu tsi ma
ngu. Aba a kpa ma nu unkunkurr. 21 Inta
ko yo isisurr du uwa yo taka ni kpa Israila
ttungo! Ari su utarr mu nggo a na inkindirr
ima yi. 22 Kye, amba banu nu umi munta ku,
a ni da ki inta ure ki ku ayisurr da aba zzu
han kuma na ambre ni ibe yi, 23 na si ku hi
iku yi hen. Na kanga da aba ku hi zzu da
su nu ula, abitu ba nggo a da ba di Yesu à
si tsitsirr. 24 Abanu nu umi munta ku, a kru
kuma ku kye ibe yi, na ku hi meme yo nggo
amba ba a da, na si hi ma hen."
25 Yesu ddu ba di, "Imba sa arrurru, imba
si kpanye na aseki ka wemi nggo abi kpa
are ba a da hen! 26 Imba kye, i wre ku Kristi
wa du ma ki iha bari Abachi ka kye ma ssu
na ungo kakami nu unkplassu?" 27 Yesu bre
ba aseki ka nggo a charr nu Ungbamvu ku
Abachi ku ni itu ima yi, bazhi ni imɛ̱mɛ̱ yi na
Angbamvu ka Musa ka tuku ni inkpu icharr
i abi kpa are ba.

[28] Nggo a ki ywhiywhirr ni igbu nu Emayo
wa, nggo a so kuma, Yesu à na zzu du uwa a
ta tsi so kuma ni ichi mu. [29] Aba tsi ku ango
di, “Nga ni so ni inta ba, kye azhi wa ko ku,
ibwu ta ko ki.” Uwa ka ga ba rri kuma ku so
na ba.
[30] Nggo a ji so na ta ko ri, Yesu ba unfonfo
wa, na nyarr ku Abachi, na mɨ ma ga ba.
[31] Mre, aba gru ko kye ma hi. Uwa ka nado.
[32] Aba gru ko zhi ikpa di, “A si si nâ ta si uru
nggo u ko rri ni isisurr munta yi nggo à ko re
na anko wa, nggo ko tsarr ki inta Angbamvu
ka Abachi ka hen?”
[33] Mre, aba tudo gru ankpa ayirr kaji
kuma nu Urushalima, na ku hi abi ko na
angu awurr na ayirr ba so na abanu. [34] Abi
ko na angu ba a ddu aba aha ba di, “Atiko
munta wa à tasi jiji! A bwu ku Sima ashishi
na du ma à hi ma!” [35] Anishirr aha abi zhi nu
Emayo ba a gru so da ba inkindirr yi nggo
aba a zzu hi na anko, tuku nggo aba kye ma
hi nggo a ko mɨ unfonfo wa.

Yesu huzzu ku abiga ma ba

(Matiyu 28:16-20; Marrku 16:14-18; Yohana 20:19-23; Indu 1:6-8)

[36] Nggo aha ba ni ko bre ba, mre aba kakye
Yesu kri na ba, na ddu ba di, “Imba bu se ni
isu isisurr.”
[37] Aba ki wu, na kye da aba ko hi uzhi mu.
[38] Uwa ddu ba di, “Imba kru isisu ngginggi?
Angginggi di imba si kpanye hen? [39] Kye,
inkpa ango imungga yi, na atoza amungga
ka, ni bu hi di a si ingga yo ni itu mungga.
Sa ungo ni ingga ku kye imba ta hi. Kye, izhi
i sama ni inina ikpa tuku attuttu, imba hi
ingga se na aseki akama.”
[40] Nggo a da meme, na tsarr ba ango ka
na aza ama ka. [41] Aba nyarr kakami na ku
ayisurr di jiji mu Yesu a si tsitsirr, na si
kpanye hen. Uwa zhi ba di, “Imba se na
angginggi iri ni inggya?” [42] Aba ba kukru
ikikla nggi ni surr sisurr a nu ma. [43] Uwa kpa
ta na ashishi ambarr.
[44] Yesu ddu ba di, “Nggo ingga ni di se
ni imba ba, ingga bre ki imba di: Aseki
ka wemi nggo a charr na are ka Musa ka,
tuku angbamvu ka abi kpa are ka, tuku
Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa ku, a ta
la ni itu imungga.”
[45] Mre, uwa bre ba di a bu hi ankpi ire
ka nggo a charr na Angbamvu ka Abachi
ka nggo. [46] Na a ddu ba di, “A charr na
Angbamvu ka Abachi ka di Kristi wa à ta ki
iha na ttu, unu utarr wa uwa a ta gru ni ibe
yi. [47] A charr zizo na Angbamvu ka Abachi
ka di anishirr a ta ba isa ima yi bre Ure ku
wre ku Abachi ku. Bazhi nu Urushalima na
kago igbu i ingbingbru inggi yi wemi a ta
bre da anishirr bu du ina ndanda na kanga
na Abachi ku, wre ku a bu nggurr ila ure
imbarr yi zhi ba. [48] Imba yo i ki ashishi
hi aseki angga ka, kuma ku da ku abanu
inkindirr yi nggo imba hi nggo. [49] Ingga ku
itu mungga ta tu ki imba Izhi Iwre yi nggo
Aki mungga wa à da zu. Imba bu ku so nu
Urushalima bi ukyekye ku nggo ta ji zhi nu
ussu nga ki imba.”

A ba Yesu hun kuma nu unkplassu

(Marrku 16:19-20; Indu 1:9-11)

[50] Mre, Yesu gri ba na huzzu nu umi igbu
ku, kuma ni igbu nu Betani, na ku gɨ ango
ama ka ki nu ussu na yo ba angu ka iwre.
[51] Nggo a so yo ba angu azizi ka, mre aba
attu ma ki nanka na ba ma hun kuma nu
unkplassu. [52] Aba kuttu na so gbyarr ku
asa na kakuma nu Urushalima, ni inyarr
kakami. [53] Bazhi ni ima yi, aba a ka ko nu
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na so gbyarr
ku Abachi asa.

Ure ku wre ku nggo Yohana à charr Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu ku Ure ku wre unggo ku a si Yohana, uni ko na angu wa. A su uvuvurr a Zabadi nggo à si uzayirr a Yohana, uni ko na angu wa. A si ankpye kakami ni inggurr bi i abiga abi imẹmẹ ba. A si yo ma ni isa nu ungbamvu unggo ku hen. A yo ma chuchichu di, "Uniga wa nggo Yesu à kpanye na ku." *(13:23; 19:26; 20:2; 21:7, 20, 24)* A charr nâ ta si uwanggo nggo à hi aseki ka na ashishi ama.

Uni charr Yohana wa à da na nkpama inkindirr imẹmẹ yi nggo i du uwa à charr ungbamvu ku nggo di, "A charr aseki angga ka, wre ki imba bu kpanye di Yesu à si Kristi, Uvuvurr a Abachi. Ni bu hi di imba ti kpanye na ku, imba ta kpa iso tsitsirr ijiji ni isa ima yi." *(20:31).* A charr ku abiga ahẹhẹ ngga ungbamvu ku, na charr ku di zha abangga ba nggo a si si abiga hen. Zhi nu à zu ni isisurr ima du uwa à charr ku abi hi irrirri i Girrki ngga ungbamvu ku. Ambarr abanu ba a ka wo itsarr indanda yi ba, uwa nanko à ko zha du uwa à ta na ba ki abiga Abachi.

Atu re na ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ ku *1:1-14*
Undu ku Yesu ku nggo u kuchi ku undu ku Galili ku *1:15—4:54*
Undu ku Yesu ku nu Galili tuku ivri nu Urushalima *5:1—10:42*
Itasi i Lazarru yi tuku nggo a zha anko a ngu Yesu *11:1-57*
Imirri i Yesu nu Urushalima tuku itsarr ikikre ima yi *12:1—17:26*
Ittu tuku itasi ni ibe i Yesu yi *18:1—20:10*
Itasi tuku inggurr ssuzzu ku anishirr i Yesu yi *20:11—21:25*

Ure ku iso sese

1 Ure* u se ni imẹmẹ i aseki yi. Ure ukuma
u di se ndo na Abachi ku. Ure ukuma u si
Abachi. 2 Ure kuma u di se ndo na Abachi
ku zhi ni imẹmẹ yi.
3 Abachi à na aseki ka we nu ure ukuma
yo, na a si na inkindirr inuma nanka sama
nu ure ukuma hen. 4 Iso tsitsirr i zhi nu uwa
yo ku, i iso ima iyo su i so là nâ ta si uru nggo
u so là kago ku anishirr. 5 Uru ukuma yo u
so là ku abi so ni ibwu ba. Ibwu yi ka si tsi
ku zhi hen.
6 Abachi à tu unitu ama wa, nggo isa ima
yi ri Yohana,† 7 di a bu nga ni tsarr anishirr
ure ni itu i ìlà yi, wre ku anishirr we a bu wo
ma na kpanye nu ure ku. 8 Yohana nggo à si
si uru ku ìlà jiji ku hen, à si uni tsarr anko
mu. 9 Uwa uwanggo nggo à si uru ku ìlà ujiji
ku nggo, uwa yo à so nga ni ingbingbru yi,
na taka ni là kago ku ingbingbru yi.
10 Ure ku u se ni ingbingbru yi, Abachi à na
ingbingbru nu ure uku yo, i ingbingbru yi i
si hi ma hen. 11 Uwa à nga nu unto umaku,
u anishirr bu unto ku uma ba a kà na si kpa
ma yo hen. 12 Abanu ba a kpa ma na kpanye
na ku. Abangga ba nggo a kpanye na ku,
uwa nu ba ukyekye du ba kaki amumarr ba
Abachi. 13 Amumarr ba nggo a si si ingri i
ukpa hen, ka akiki ba anishirr hen, ka ni ida
i anishirr hen, amumarr ba nggo a ngri ba
zhi na Abachi mu ku.
14 Ure ku u kaki unushirr ni rri so ni
inta ba ni ingbingbru inggi yi. Inta i hi
inkpinkpye ima yi, inkpinkpye i Uvuvurr
uwama nggo à si ku Aki wa uyirr uwa yo,
a tsarr ssu nu uzizi tuku ujiji.
15 Yohana à bre ure hantu ni itu i unushirr
uwama wa di, "Uwanggo yo su uwanggo
nggo ingga ko re ni itu ima yi di, 'Uwanggo
nggo à so nga nu ugo umungga, na mri
ingga, na à se ku ki ingga ichi.' " 16 À si ina
wre ima iyo, i du inta i so kpa aseki ka iwre
ka na achi na achi. 17 Musa nggo a gri Are ka
nga, i Yesu Kristi nggo à gri ina wre ni ina
jiji nga. 18 Undurr nise hi Abachi kye. Abachi
yo ki itu ima, à du Uzuma wa na ankpa ma,
uwanggo wa nggo so ywhiywhirr na Aki wa
ku, à nga ni du anishirr ba hi di Abachi à si
kingginggi.

Yohana à re ni itu i Yesu
(Matiyu 3:1-12; Marrku 1:1-8; Luka 3:1-18)

19 Wanggo yo su ure ujiji ku nggo Yohana
à da, nggo ankpinkpye anu Yahuda ba nu
Urushalima a tu abikye ba na abi zi undu nu
Uki ku Abachi ba di a bu ku zhi ma di, "Ùwà

* 1:1 Ure: Ni inggya, a yo Kristi nggo meme. Kristi yo à si anko wa nggo Abachi à du anishirr a hi du uwa yo à si Abachi nggo. † 1:6 Yohana: Yohana uni zzu na amasirr uwa yo à bre ku anishirr ure ku Abachi ku ni itu i inga i Kristi yi.

su unggonggo?” [20] Yohana à re kyekye mi na
da ba ssuzzu di, “À si si ingga yo i si Kristi
wa, nggo Abachi à da zu di uwa à taka tu ma
nga hen.”
[21] Aba a zhi ma zizo di, “Uwa su unggo
mu? Uwa si Iliya mu?”
Uwa à kisa di, “Iya, ingga i si si Iliya hen.”
Aba zhi ma di, “Uwa yo su uni kpa are wa
nggo Abachi à da di à taka nga?”
Uwa kisa di, “Iya.”
[22] Aba zhi ma zizo di, “Ùwà su ung-
gonggo? Da ki inta ùwà i si unggo, ni di
inta kakuma ku da ku abitu inta ba. Ùwà
su unggonggo?”
[23] Yohana da ba ukorr ure ku Ishaya uni
kpa are wa di, “Ingga yo su ukorr ku nggo u
so du na ankpuji di, ‘Na anko wa ki ntto ku
Atiko wa!’ ”‡
[24] A si anu Farrisi ngga a tu ba, [25] aba gru
zhi ma di, “Ùwà i ta si si Kristi, ka Iliya, ka
uni kpa are hen, ùwà i zzu anishirr ba na
amasirr, ni na nggye mu?”
[26] I Yohana à ddu ba di, “Ingga zzu na
amasirr, undurr numa se ni inggya nggo
imba i si hi ma hen. [27] A su uwa yo nggo
so nga nu ugo umungga, ingga i si ma uni
kuklo ni ddu azhizhi ka anggakpaza ama ka
hen.”
[28] Yohana a da ure unggo ku, nu nggo a
so zzu anishirr ba na amasirr nu Betani nu
ugugarr numa ku inyi nu Joda wa.

Yesu, Uvuvurr Inkru ni to a Abachi wa

[29] Nu uha wa u Yohana à hi Yesu à so nga
na ku na ddu ba di, “Imba kye uwanggo yo
a si Uvuvurr Inkru§ a Abachi wa nggo à ba
ila ure i ingbingbru yi glo! [30] Uwa yo su
uwanggo nggo à so nga nu ugo umungga,
nggo ingga i da ki imba di, ‘Undurr numa so
nga nu ugo umungga, nggo à mri ingga, na
à se ni ingbingbru inggi yi ku ki ingga ichi.’
[31] Ingga mi i si hi ma hen. Ingga i ko zzu imba
na amasirr wre ku anishirr bu Israila ba a bu
hi ma wemi.”
[32] I Yohana a da di, “Mre, ingga kakye Izhi
Iwre yi i ji zhi nu ussu nâ ta si anddu ni ku
so na ku. [33] Ingga mi nise hi ma kye. Undurr
wa nggo à turr ingga di ingga bu nga ni
zzu anishirr na amasirr wa nggo, uwa yo a
da ki ingga di, ‘Ùwà ti hi Izhi i ji ni ku so
nu ugo numa ku, uwa bu hi di uwa yo à su
uwanggo nggo à taka ni zzu anishirr ni Izhi
Iwre yi.’ [34] Ingga hi inkindirr inggi yi, ni na
meme jiji bari, ni da ki imba di a su Uvuvurr
a Abachi.”

Abiga Yesu abi imẹmẹ ba

[35] Nu uha wa zizo, nggo Yohana à kri na
abiga ma aha banu ba, [36] na gru hi Yesu à
ko zirr ba na ba, na gru ddu ba di, “Kye,
Uvuvurr Inkru a Abachi wanggo!”
[37] Nggo abiga ma aha ba a wo Yohana ni da
meme yi, na gru ga Yesu. [38] Nggo Yesu kakye
na hi ba ni so ga ma, na zhi ba di, “Imba so
zha angginggi?”
Aba ddu ma di, “Rabayi, ùwà di so nu
momonggo?” (“Rabayi” inkpi inggi yi su di,
“Unitsarr.”)
[39] I Yesu ddu ba di, “Imba ga mi ku kye
yi.” (Meme nggo, azhi wa a ka ma inẹ ni
ingbahru mu ba.) Anishirr aha ba a kuma
ni Yesu ku, na ku hi unto ku nggo à di so, na
ku so inkpu azhi yi kre nabo.
[40] Uyirr nu umi ku anishirr ba nggo à wo
ure ku Yohana ku na ga Yesu, uwanggo a su
Andoro, uzayirr a Sima Biturr. [41] Inkindirr
i imẹmẹ yi nggo Andoro à na yi inggi, i si
nggo à gru ku zha uzayirr Sima, na da ku
di, “Inta i hi Mezaya wa.” (Inkpi inggi yi su
“Kristi”.) [42] Andoro wa à gri uzayirr wa na
nga ni Yesu ku.
Yesu à ni kye ma na da di, “Uwa yo i
si Sima uvuvurr a Yohana, a ta yo uwa di
Kefa.” (Isa i Kefa ka Biturr si “ingbinta”
nggi i ri meme.)

Yesu à yo anu Filibu tuku Nataniya

[43] Nu uha wa zizo, i Yesu à gru kuma nu
Galili na ku hi Filibu na ddu ma di, “Ga mi!”
[44] (Filibu à zhi nu Betsada ni igbu uyirr
ndo na anu Andoro tuku Biturr.) [45] Filibu
à ku zha Nataniya na da ku di, “Inta hi
uwanggo nggo Musa na abi kpa are ba a
charr ni itu ima yi. Uwa yo à su Yesu anu
Nazareti, uvuvurr a Isuhu wa.”
[46] U Nataniya zhi ma di, “Nazareti!
Inkindirr izizi inuma i ka zhi nu Nazareti?”
Filibu à ddu ma di, “Nga ni kye.”
[47] Nggo Yesu à hi Nataniya ni ko zirr nga
na ku na da di, “Kye, uwanggo yo à sa ani
Israila ujiji, nggo à di da ure yo!”

‡ 1:23 Kye zizo Ishaya 40:3. § 1:29 Uvuvurr Inkru a Abachi: A si isa i Yesu. Yesu à si nâ ta si uvuvurr inkru wa nggo aba ma a ni ki inina wa nggo aba ma ahan to ku Abachi.

48 U Nataniya à zhi ma di, “Ùwà na king-
ginggi ni hi ingga?”
Yesu ddu ma di, “Ingga hi ùwà ni ichi
ibwa yi bari Filibu kuma ku yo ùwà.”
49 U Nataniya ddu ma di, “Unitsarr, ùwà
yo su Uvuvurr a Abachi wa jiji! Ùwà yo su
Uttu ni Israila!”
50 Yesu à zhi Nataniya di, “Nggo ingga i
da ku ùwà di ingga i hi ùwà ni ichi ibwa
yi, ima yo i du ùwà i kpanye? Ùwà ta hi
aseki ka nggo a mri meme!” 51 I Yesu ddu
ba di, “Ingga ta da ki imba ure ujiji, imba
ta hi unkplassu ku ni bwu yi, ni ta hi abitu
ba Abachi ba a so ji na bu kahun ni itu i
Uvuvurr a Unushirr.”

2

Ihru ayamba yi nu Kena

1 Nu utarr wa aba so na iga i ihru ayamba
nu Kena, na anga ka Galili ka, u Maryamu
ayirr a Yesu a se nabo. 2 Aba a yo Yesu ni iga
yi, uwa ndo na abiga ma ba a kuma nabo.
3 Nggo à se nabo ahi wa a gru kre, u ayirr a
Yesu à nga da ku di, “Ahi wa à na ba kre.”
4 I Yesu ddu ma di, “Aya, ùwà nggo si ta da
ki ingga inkindirr yi nggo ingga ta na hen.
Attuttu wa a nise ma ki ingga.”
5 U ayirr a Yesu kakuma ku da ku amirr
iko ba di, “Inkindirr yi nggo a ti da ki imba
di imba bu na, imba na yi.”
6 Nu unto ku, aba zu itsa inkpinkpi itani,
nggo a na yi na angbinta, na di surr amasirr
a ingla ukpa* nggo na yi, nâ ta si nggo iba
i anu Yahuda yi i da di a bu di na. Itsa iyirr
ka ba amasirr ma indu iso iha ka iso itarr.
7 I Yesu da ku amirr iko ba di, “Imba surr
amasirr ssu ni itsa inggi yi we.” Aba surr
amasirr wa ssu pwi.
8 I Yesu à ddu ba di, “Imba tsu amasirr
anggo wa ga ku uwanggo nggo so kye iga
yi.”
Aba tsu amasirr wa ga ku ugo wa nggo
so kye iga yi. 9 Nggo à kpa amasirr wa à la
kye, amasirr wa à ka kaki ahi ba. Na si hi
unto ku nggo a gri ahi wa zhi hen. (Amirr
iko aba yo a hi unto ku.) Meme nggo, uwa à
yo uwanggo nggo à gri ku ayamba wa, 10 na
da ku di, “A di gri ahi a iwre a yo huzzu
kuchi, nggo abichirr a ti so shi bari aba di
gri anuma wa nggo a wre ma mi a huzzu.
Hai! Ùwà i so gri ahi a iwre wa huzzu ziza
nggo yo!”
11 Uwama yo si inkindirr ikagri i imẹmẹ yi
nggo Yesu à na nu Kena, na anga ka Galili.
Nabo yo Yesu à tsarr ba inkpinkpye umaku,
abiga ma ba a hi na kpanye na ku.
12 Nu ugo ukuma, i Yesu na ayirr wa ndo,
na amuyirr ba, na abiga ma ba, a gru kuma
ku sha so ma ivi ntsɨ nu Kapanahu.

Yesu à kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku

(Matiyu 21:12, 13; Marrku 11:15-17; Luka 19:45, 46)

13 Nggo ivi i Iga i Ivu Sarr i anu Yahuda
yi i ki ywhiywhirr, i Yesu à gru kuma nu
Urushalima. 14 Nabo nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku, uwa kuma ku hi anishirr a gri
ilando, na aminta, na ananddu ni so re, na
abi so sarr inklo a ga so ni imburr imbarr
yi. 15 I Yesu à vu izhizhi cha ki amfarr, na
han ilando yi na aminta ba huzzu nu Uki
ku Ibarr ku, na vu ankpu imburr ka abi sarr
inklo ba kattu na angu na di inklo yi varr
hre. 16 Na da ku abi zu ananddu ba di, “Imba
vu ni huzzu ni inggya! Imba si na uki ku Aki
mungga ku ki udu hen!”
17 Abiga ma ba ssu unto nggo ku hi nggo
u da nu ungbamvu ku Abachi ku di, “Ingga
kpanye ni iko yi Abachi, ikpanye ima i so rri
nâ ta si uru nggo ni isisurr imungga.”
18 Ankpinkpye anu Yahuda ba a gru nga na
ku na are di, “Unggonggo nu ùwà ukyekye
ku na aseki angga ka? Na inkindirr i ikagri
inuma nggo i ta tsarr inta di Abachi nggo
nu ùwà ukyekye ki na meme ku.”
19 I Yesu da ba di, “Imba tsi Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku nggarr, Ingga ta gɨ ku ni ivi
itarr.”
20 Aba zhi ma di, “Ùwà du ùwà ta vu ku
me zizo ni ivi itarr? Ùwà si hi di a me Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku ki ase iso inẹ na
atani bari, na kre ku hen?” 21 Uki ku Ibarr
Abachi ku nggo Yesu à so re ni itu yi, a su
ukpa uma uku yo. 22 Nggo à tasi ni ibe yi bari,
abiga ma ba a ssu ida ima yi hi, na kpanye
nu ungbamvu ku Abachi ku, ni inkindirr yi
nggo Yesu a bre ba.

Yesu à hi nggo isisurr i anishirr i se

23 Nggo Yesu à se nu Urushalima ni Iga i
Ivu Sarr yi, anishirr shishemi a hi iki i ikagri
yi nggo a na yi na kpanye du uwa yo à si

* 2:6 Ingla ukpa: Ani Yahuda a di na ingla ukpa inuma nggi bari na ri ila, ka a mirri ku barr Abachi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, tuku na ankpu anuma azizi.

Kristi wa. [24] Yesu si kpanye na ba hen, nggo
à hi nggo isisurr imbarr yi i se. [25] À si zha du
undurr mu bi da ku ure na atu ambarr wa
hen. Uwa ki itu ima à hi inkindirr yi nggo i
se ni isisurr imbarr yi.

3

Yesu tuku Nikodemu

[1] Ugo numa nggo a yo ma du Nikodemu,
à su uyirr nu umi ku anu Farrisi ba, na si
ankpye anu Yahuda. [2] Azhibarr numa nggo
ni ibittu uwa gru kuma ni Yesu ku, na ku
da ku di, "Unitsarr, inta hi du ùwà yo su
unitsarr, nggo Abachi à tu ùwà di ùwà bu
nga ni tsarr inta ure umaku. Ka sama na
Abachi, uwa ka si so na aseki ka ikagri angga
ka hen."

[3] I Yesu ddu ma di, "Ingga da ku ùwà ure
ujiji, a ta si ngri ùwà zizo hen, ùwà si ta ka
mirri ni Ittu i Abachi yi hen."

[4] U Nikodemu zhi ma di, "Unushirr ka ti
chĕ ba, aba ta na kingginggi na ngri ma
zizo? A ka si ka rri ku ayirr ni ine, na du
ba ngri ma inkpo iha hen!"

[5] I Yesu da ku zizo di, "Ingga da ku ùwà
ure ujiji. A ta si ngri ùwà zhi na amasirr
tuku ni Izhi i Abachi yi hen, ùwà si taka rri
ni Ittu i Abachi yi hen. [6] Unushirr nggo di
ngri unushirr, meme yo Izhi i Abachi nggi
di ngri izhi yi nggo se nu umi munta. [7] Ùwà
bu si ku ayisurr nu nggo ingga da ku ùwà di
a ta ngri ùwà zizo hen. [8] Unddunddu di go
ni kuma nu unto ku nggo u wre ku. Ùwà wo
ankɨnkɨ ka, ni si hi unto ku nggo u zhi hen,
ka unto ku nggo u so kuma hen. I si meme
yo nu unushirr wa nggo a ngri ma zhi ni Izhi
i Abachi yi."

[9] U Nikodemu a zhi ma di, "A ka na
kingginggi na na meme?"

[10] Yesu ddu ma di, "Ùwà i si unitsarr
unkpi mu ni Israila, ni si hi aseki angga ka
hen? [11] Ingga da ku ùwà ure ujiji, inta so da
inkindirr yi nggo inta hi yi, ni inkindirr yi
nggo inta sa ashishi na yi, imba si kpanye ni
kpa are yi nggo inta da ki imba hen. [12] Ingga
bre ki imba aseki angga ka nggo a si ka
imimi inggi yi, imba si kpanye hen. Meme
yo, imba ta na sa anggingga ni ta kpanye
ni ingga ku nggo ingga ti bre ki imba ure
ni itu aseki ka nggo a si ka unkplassu hen?
[13] Undurr à nise hun kuma nu unkplassu kye
na kanga, uwa a si ingga, uwa yo iji zhi nu
unkplassu ni nga ni imimi inggi yi, uwa yo
su ingga Uvuvurr a Unushirr. [14] A taka gɨ
Uvuvurr a Unushirr ki tsa nu unkunkurr ku
nâ ta si nggo Musa à gɨ ìwǎ na anga inklo wa
nu unkunkurr ku na ankpuji wa,* [15] wre ku
undurr wa nggo ti kpanye na ku, uwa taka
so sese.

[16] "Abachi nggo à kpanye na anishirr ba
ingbingbru ba kakami na ba Uzuma wa
nggo si ingbingbi iyirr yo a ni, wre ku
undurr wa nggo à ti kpanye na ku, uwa taka
so sese na si taka ttu hen. [17] Abachi à si turr
Uzuma wa ji nga di a bu ni vɨ anishirr ba
ingbingbru ba ni ila ure mu hen, a tu ma
di a bu ni kpa ba ttungo mu. [18] Anishirr ba
nggo a kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa ku
a si ta vɨ ba ku ila ure hen, abangga ba nggo
a si kpanye na ku mu hen a vɨ ba ku ila ure
imbarr yi, nggo a si kpanye nu Uvuvurr a
Abachi wa ku hen. [19] Ibre amu i Abachi inggi
i si di: Uru ku là ku Abachi ku u nga ni
ingbingbru inggi, aba si kpanye na ku hen.
Na ka na zha ibwu mu, nggo a so di na aseki
amimi. [20] Abi na umimi, aba yo kà uru ku là
ku, na si ta nga ni ìlà yi hen mi, nggo a hi di i
ta tsarr umimi ku nggo a so di na. [21] Abangga
ba nggo a ga anko a ina jiji wa, aba yo di nga
nu uru ku là ku ni isisurr iyirr. Ìlà iru yi i
tsarr di aseki ka nggo a so na ka, a zhi na
Abachi ku."

Yesu tuku Yohana uni zzu
na amasirr wa

[22] Nu ugo kuma, i Yesu na abiga ama ba
a gru di ga anga ka Yahudiya ka a kuma
ku so ndo na abiga ama ba na ku di zzu
anishirr na amasirr. [23] I Yohana mi a di
zzu anishirr ba meme nu Ayeno hinga nu
Salimu, nggo amasirr a kri nabo kakami.
Anishirr a di kuma nabo du Yohana ku di
zzu ba na amasirr. [24] (A na meme ni ivi yi
nggo a nise vu Yohana ku ttu.) [25] Abanu nu
umi ku abiga bu Yohana ba a gru so ri anta
ndo na anu Yahuda numa ni itu ingla ukpa
i abiga yi. [26] Na gru nga ni zhi Yohana di,
"Unitsarr, du ùwà hi ugo nggo a nga nu ùwà
ku nu unddu inyi ku Joda ku, uwanggo nggo

* 3:14 Musa à gɨ ìwǎ na ankpuji: Nggo ànìwǎ ba a tse ani Yahuda ba aba a so kɨ wa nggo, Abachi à du Musa à na ìwǎ numa ni inkpinkpu inklo na klo nu unkunkurr. Anishirr angga ba nggo a gɨ ashishi kye ìwǎ wa nggo, a wre. (Kye nu Ibraniya 21:4-9.)

ùwà da ure ni itu ima yi? Kye uwanggo à so
zzu anishirr na amasirr, anishirr shishemi
a so kuma na ku!"
27 I Yohana a ddu ba di, "Undurr sama
nu ukyekye ku kpa inkindirr numa inggi
yi nggo Abachi nggo à si nu ma na yi hen.
28 Imba ku atu amba, i wo nggo ingga da
ki imba di, 'Ingga yo i si su Kristi wa hen.
Ingga si uni ssu anko mu ki ku.' 29 Ni iga i
ihru ayamba, uwanggo wa nggo à di gri ku
ayamba wa, uwa yo à si akikye na ayamba
wa. U ukpama wa à ta nyarr, nggo uwa se
nu unto ku na wo ukorr umaku. Ima yo di
ingga se ni inyarr kakami. 30 Inkpinkpye ima
ti ita so hunhihun, ingga ta kaji jiji.

Uwanggo wa nggo à nga zhi nu unkplassu

31 "Uwanggo nggo à nga zhi nu unkplassu
uwa à yo mri anishirr ba we. Undurr wa
nggo à zhi ni imimi a su unushirr ni imimi
na di re ni itu i aseki ka imimi ka. Undurr
wa nggo a nga zhi nu unkplassu a mri ba
we. 32 À ko bre inkindirr yi nggo à hi na wo,
undurr si kpanye ni inkindirr yi nggo a ko
bre ba hen. 33 Undurr wa nggo à ti kpanye
nu ure umaku, undurr wama à tsarr di ure
ku Abachi ku u su jiji. 34 Undurr wa nggo
Abachi à tu ma à ni bre ure umaku, Abachi
à nu ma Izhi yi nggo i si wawami. 35 Aki wa à
kpanye nu Uzuma wa ku, na nu ma ukyekye
na atu a aseki ka we. 36 U abangga ba nggo a
kpanye nu Uvuvurr a Abachi wa a ta so sese.
U abangga ba nggo a kà Uvuvurr a Abachi
wa a si ta kpa iso sese hen. U unfu ku Abachi
ku u so na atu ambarr wa."

4

Yesu na ayamba nu Samarriya wa

1 Yesu à hi di anu Farrisi ba a wo du uwa
so zzu anishirr na amasirr, anishirr ba a
so kuma na ku mri ni Yohana ku. 2 Meme
mi uwa si si Yesu nggo ku itu ima à ko zzu
ba hen. A si abiga ama ba mu a so zzu
ba. 3 Nggo Yesu a wo meme, na du anga ka
Yahudiya ka na kakuma nu Galili.
4 Ni inkpu ima yi uwa ta ga anko wa ba
nu Samarriya. 5 Mre Yesu ku nggurr surr nu
igbu a anu Samarriya wa nggo a yo ma di
Sukarr, nggo a su ywhiywhirr mi ni ila yi
nggo Yakubu a nu uzuma wa Isuhu na asese
ka. 6 Udduddu ku tsu amasirr i Yakubu yi i
kri nabo. Nggo Yesu à zirr di na anko a ita
wa na ni ji so nu ukotu ku udduddu ku, na
azhi na atsutsu.
7 A sha so ntsɨmi, ayamba nu Samarriya
numa gru nga nye tsu amasirr i Yesu à ddu
ma di, "Bubomi tsu amasirr wa ni ingga so."
8 (Abiga ma ba a mirri ko ire ila nu umi igbu
ku, uwa so na nkpama).
9 Ayamba wa à ku ayisurr na zhi Yesu di,
"Kye! Ùwà sa anu Yahuda mu, ingga sa
ayamba nu Samarriya mu. Ùwà na kinggi
ni so zhi ingga amasirr a iso?" (Anu Yahuda
ba a di kpa anu Samarriya ba chirr.)
10 I Yesu à ddu ma di, "Ka du ùwà hi nggo
Abachi à di ni anishirr inkindirr, ùwà ka zhi
ingga ni di ingga nu ùwà amasirr a iso sese."
11 Ayamba wa à ddu ma di, "Ankpye, ùwà
sama ni izhizhi ka unga inkindirr ki itsu
amasirr, i udduddu inggi yi ita kakami. Ùwà
ta kpa amasirr a iso sese ama wa zhi nu
momonggo? 12 Meme mi, ùwà kye du ùwà
nggo mri ábáchí amunta wa Yakubu nggo à
ya ki inta udduddu inggi yi, na so amasirr
na yi na amarr ma ba ni ilando ima yi?"
13 Yesu ddu ma di, "Anishirr ba nggo ti so
amasirr ama wa uhre di ki ba zizo. 14 Uwa ta
sa amasirr wa nggo ingga di ni a di ka uhre
ku glo ba mremremu. Amasirr ama wa ta
kaki umblo nu umi umbarr ku, nggo a ta gri
ba iso sese."
15 Ayamba wa à da di, "Bubomi Ankpye,
sha amasirr ama wa ni ingga! Nggo a si ta
di ingga ki uhre zizo hen, ni si taka ni gba
amasirr ni inggya zizo hen."
16 I Yesu à ddu ayamba wa di, "Kuma ku yo
urumi wa ni nga."
17 Ayamba wa à da di, "Ingga sama nu
unuru."
I Yesu ddu ma du, "Ùwà da ma di ùwà i
sama nu unuru. 18 Ure ku nggo su di ùwà
i garr ki aniru akywi ngga, uwanggo nggo
ùwà so na ku mi à si su urumi hen. Ùwà da
ki ingga ure ujiji."
19 Ayamba wa da di, "Ankpye, ùwà su uni
kpa are. 20 Ziza, da ki ingga, sa angginggi
du imba anu Yahuda ba kri ngbangba di
Urushalima nggo na nkpama su unto ku
nggo anishirr a bu kuma ku barr Abachi ku?
Akiki amunta anu Samarriya ba a da di a si
ni igbre uwanggo mu nggo ábáchí munta ba
a ku di barr."
21 I Yesu da ku di, "Ayamba, kpanye ki
ingga, ivi yi ko nga nggo imba si taka
hun kuma ku barr Aki wa ni igbre, ka nu
Urushalima zizo hen. 22 Imba anu Samarriya
ba hi ntsɨ ni itu yi undurr wa nggo imba

ku di barr ma. Inta anu Yahuda ba hi ma
kakami, nggo ikpa ttungo yi iba ni inta anu
Yahuda ba yo ba. 23 Kye yi! Ivi yi ko nga ni
i ka nga ba nggo abiga ajiji ba ta ga Abachi
Aki amunta wa nu ukyekye ku Izhi i Abachi
yi tuku nu nggo uwa à se jiji. Aki wa mi
ko zha anishirr bama bu ga ma. 24 Abachi
su Izhi, abangga ba nggo ti ta ga ma i wre
aba bu ga ma nu ukyekye ku Izhi i Abachi yi
tuku nu nggo uwa à se jiji."

25 Ayamba wa da di, "I ingga hi du Mezaya
wa (nggo à yo ma du Kristi) à ko nga. Uwa
ti nga, uwa taka ni bre ki inta aseki we."

26 I Yesu da ku di, "À su uchichi ingga
uwama yo ko re nu ùwà ku."

27 Ntsɨmi ma yo u abiga ma ba a kanga, na
ku ayisurr nu nggo a hi ma so re na ayamba
ku. Uyirr mi nu umi umbarr ku à si zhi
ayamba wa di, "Ùwà zha anggi?" hen. Uyirr
mi à si zhi Yesu di, "Angginggi du ùwà so re
na ayamba wa ku?" hen.

28 Nggo ayamba wa ka itsa itsu amasirr
ama wa zu na kakuma ku da ku anishirr ba
nu umi igbu ku di, 29 "Imba nga ni kye un-
ushirr wa nggo wa à bre ki ingga inkindirr
yi nggo ingga so di na yi tsatsarr. Hi du
uwa yo ka su Kristi wa?" 30 Mre, anishirr gru
huzzu shishemi nu umi igbu ku ni kye Yesu.

31 Nu unto kuma mi u abiga ma ba so da
ku di, "Ankpye, inta barr ùwà ri inkindirr
manu!"

32 Uwa da ba di, "Iya, ingga se ni ila yi nggo
imba si hi yi hen."

33 Abiga ma ba a zhi ikpa ambarr di, "Ung-
gonggo mu gri ga ku?"

34 Mre, i Yesu gru da ba di, "Ila mungga
inggi si ingga bi na undu ku uwama wa nggo
a tu ingga, ni bu na ku kre. 35 Imba si di da di,
'A ji ihwa inẹ yo aba bu rri ni na atu ikiri wa'
hen? Ingga nggo da ku ùwà, bwu ashishi ni
kye izzuzzu yi ni kye nggo ikiri wri zha ihan!
36 A di han ku abu undu ba azadi ambarr ka
wre, i ziza mi nggo ikiri yi nggo a so hwa i sa
anishirr ba nggo a gri ba kuma ni iso sese.
Wre ku undurr wa nggo a ttu, nu undurr
wa nggo a hwa ssubi abi mẹ nyarr. 37 I ta si
meme ida inggi yi i si jiji di, 'Unuma mu ttu
unuma mu ku hwa.' 38 Ingga tu imba di imba
bi ku hwa nu unto ku nggo imba si ttu hen.
Abanu a ka na undu ku vri ukpa ku ba, imba
nga ni hwa ido imbarr yi."*

39 Anu Samarriya shishemi ni igbu wama
a kpanye ni Yesu ku, nggo ayamba wa a da
ba di, "A da ki ingga aseki ka nggo ingga so
di na ka tsatsarr." 40 Nggo anu Samarriya a
nga ni hi ma na barr ma di a bu sha so ni
igbu a ambarr wa bari. Uwa kpanye na sha
so ki ivi iha. 41 Ni itu are ama ka, anishirr
shishemi a kpanye na ku.

42 Na ddu ayamba wa di, "Ziza nggo, inta
mi kpanye nggo inta mi ku wo ma na atu
munta, na si si ki ida muwa yi mu hen.
Inta hi jiji du uwa yo su Uni kpa ttungo ni
ingbingbru wa."

Yesu du uvuvurr a ankpye numa ni iko i uttu wa wre

43 Nu uha wa i Yesu gru kuma nu Galili.
44 (Nâ ta si nggo Yesu di da di, "A si di kye
uni kpa are ssu nu ungo ni ìgbù ama hen.")
45 Anu Galili ba kpa ma na ango aha, nggo
aba mi a se nu Urushalima nggo a na Iga i
Ivu Sarr yi na hi ma ni na aseki ka ikagri ka.

46 Nu umi ku uzirr kuma nggo a ba nu
Galili na rri nu igbu nu Kena, nggo a ka
amasirr wa ki ahi. Ankpye numa ni iko i
uttu à se na ba, nggo uzuma wa nggo so nu
Kapanahu à vri kakami. 47 Nggo à wo di Yesu
à nga zhi nu Yahudiya na so zirr nu Galili,
uwa kuma ku zha Yesu hi na tsi ku angu di a
bu ga ma kuma nu Kapanahu ku du uzuma
wa wre, nggo uvuvurr wa ki ywhiywhirr i
ttu.

48 Yesu zhi ma di, "Ingga ti na inkindirr
ikagri bari imba ta kpanye ni ingga?"

49 Ugo wa barr di, "Ankpye, bubomi ga mi
ku du uvuvurr wa tasi ki ingga."

50 I Yesu da ku ugo wa di, "Kakuma ni iko,
uzumi wa ta wre ku uwa."

Ugo wa kpanye ni Yesu ku na so kakuma
ni iko. 51 Nggo ugo wa se na anko a ikuma
wa na zzu ma na amirr iko ama banu ba, aba
da ku du uvuvurr wa wre ni ivri ima yi ba.
52 Ugo wa zhi ba attuttu wa nggo uvuvurr
wa wre nggo. Aba da ku di, "Uvuvurr wa
na wre nare, ni iyirr i azhi na atsutsu."

53 U aki wa hi du uwama yo sa attuttu wa
nggo Yesu na da ku du, "Uzumi wa ta wre
nggo." Ima yo du ugo wa na anishirr bi iko
ima ba a kpanye ni Yesu ku.

* 4:38 Hwa: Yesu à tu abiga ama ba di a bu kuma ku gri anishirr nga ku Abachi nâ ta si nggo uni do à di tu abu undu di a bu ku hwa ikiri gri nga ku.

54 Uwama yo si inkindirr i ikagri i iha nggo
Yesu a na nu Galili nu ugo ki ikanga umaku
zhi nu Yahudiya.

5

Yesu du ugo numa wre ni izzo amasirr i Betsada

1 Nu ugo ku aseki kama ka, Yesu à gru
kuma na ba ni iga i ani Yahuda numa nu
Urushalima. 2 Nu Urushalima i izzo amasirr
inuma à yo yi di Betizata ni irrirri i Ibraniya,
i se na anko akywi. Izzo amasirr ima yi
i se hinga na anko wa nggo a yo wa du
Amunko ka Aminta. 3 Nu unddu ku, abi lolo
na nkanka a kurr kago amasirr wa na anko
ka akywi mi, abanu sa aba kreshi abi gbo na
ampi na abangga ba nggo ukpa ku u ttu. [
4 Nggo unitu a Abachi wa nu unkplassu ti ji
ni rru amasirr wa ni ivi numa, undurr wa
nggo ti rri na amasirr wa kuchi, uwa di wre
ni ivri ima yi.] 5 Ugo numa nggo di kurr
nabo, ivri ima yi i ki ase iso itarr na atandarr
(38). 6 Nggo Yesu hi ma ni ikurr yi na hi du
ugo wa a di vri zhi ngbangbamu na zhi ma
di, "Uwa zha du uwa ta wre?"
7 Ugo uni vri wa ddu ma di, "Ankpye,
ingga sama nu undurr wa nggo à ta ba
ingga yo na amasirr wa, nggo a ti nga ni
zzu amasirr wa. Nggo ingga ti ta ko mirri,
unuma di rri kuchi ki ingga."
8 I Yesu ddu ma di, "Gru kri ki kri, ni ba
abubo a ikurr muwa wa ni zirr." 9 Ugo wa
wre ni inkpo iyirr na ba abubo a ikurr ama
wa na zirr kuma.
Azhibarr wa nggo Yesu a na undu ku a si
na Azhibarr a Isu a anu Yahuda wa. 10 Nggo
ankpinkpye ba anu Yahuda ba a hi ugo wa ni
ba abubo a ikurr wa na ko kuma, na ddu ma
di, "Ari sa Azhibarr a Isu, uwa kpala ku Are
ka Musa ka nu nggo uwa ba abubo a ikurr
muwa wa ni zirr."
11 Uwa ddu ba di, "Ugo wa nggo di ingga
wre, uwa yo da ki ingga meme di ingga bi
ba abubo a ikurr mungga wa ni kuma."
12 Aba zhi ma di, "A su unggonggo uwama
nggo da ku uwa du uwa bi ba abubo a ikurr
wa ni kuma?"
13 Ugo wa mi si hi Yesu hen, nggo anishirr
ba a kri kakami nu unto ku, i Yesu a mirri
nado nu umi ku anishirr ku.
14 Nggo Yesu ku zha ugo wa hi nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na ddu ma di,
"Kye ùwà wre ba. Ùwà bu du ila ure du,
ku inkindirr numa indanda mri inggi yi si
taka la nu ùwà ku hen." 15 Ugo wa nggo Yesu
du ma wre nggo à kakuma ku da ku anu
Yahuda ba da a si Yesu yo du uwa wre.

Uvuvurr Abachi à di nu anishirr iso tsitsirr

16 Nggo Yesu a ko du anishirr ba wre na
Azhibarr a Isu a Anu Yahuda wa aba gru
so zha are na ku. 17 I Yesu ddu ba di, "Aki
mungga wa nise kukri nu undu ku umaku,
ima yo di ingga mi so na undu ku tsi kuma
meme." 18 Meme nggo anu Yahuda ba kuchi
ni zha anko a ingu ma wa, na da di, à kpala
na are aha. Uku mẹmẹ ku u si di à ko na
undu na Azhibarr a Isu wa. Uku uha ku
nggo su nggo à da di Abachi nggo su ku Aki,
na ko tsarr itu ima kye na Abachi ku.
19 Nggo i Yesu ddu ba di, "Di ingga da ki
imba, wanggo su ure ujiji mu du Uvuvurr a
Abachi wa sama nu ukyekye ki na inkindirr
numa ki itu ima sama ni ihi i Aki yi. A di nâ
ta si inkindirr yi nggo a hi Aki wa ni ina yi
na so na yi narrnarr, nâ ta si nggo aki wa
di na. 20 Aki wa a kpanye nu Uzuma wa na
tsarr ma aseki ka nggo a na ka we. Aki wa ta
tsarr ma aseki numa mri meme, nggo a ta di
imba ku ayisurr. 21 Nâ ta si Aki wa di du abi
kɨ ba tasi na ka ni so tsitsirr, na anko ayiyirr
ama wa Uvuvurr wa mi ta gri iso sese nga ku
undurr wa nggo à kpanye na ku. 22 Aki wa
si di bre amu ni itu i undurr hen, nggo na
na uzuma wanggo ki uni bre amu wa na atu
anishirr we. 23 Aki wa zha da anishirr bi kru
isisu i Uvuvurr yi nâ ta si nggo a di kru isisu
ima yi. Undurr wa nggo ti kpa Uvuvurr wa
chirr, ina ima yi tsarr da a si kru isisu i Aki
wa nggo tu ma hen.
24 "Ingga nggo ko da ki imba, undurr wa
nggo ti wo ure mungga ku na kpanye nu
uwanggo nggo tu ingga nggo. Uwa se ni iso
sese, Abachi si ta vɨ ba ni ila ure hen. Na a
ka ya gẹ ittu ba. 25 Ingga ko da ki imba ure
ujiji mu, ivi yi ko nga ni i ka nga ba, nggo
abi kɨ ba ta wo ukorr ku Uvuvurr a Abachi
ku, u abangga ba nggo ti shirr ku atu ta so.
26 Aki wa se nu ukyekye ki gri iso sese na nu
Uzuma wa ukyekye kuma meme. 27 Na nu
Uzuma ukyekye ki ibre amu na atu anishirr
we, nu nggo uwa yo su Uvuvurr a Unushirr.
28 "Imba bu si ku ayisurr hen, vure ivi
yi ko nga nggo abi kɨ ba na abe ta wo
ukorr umaku, 29 mre na ta gru huzzu na abe
ambarr ka. Abangga ba nggo a di so wre

taka ni so sese, u agbugbu ta tasi ni ma ki
ibre amu.

Yesu su Uvuvurr a Abachi

30 "Ingga ka si na inkindirr ki itu mungga
hen. Aki mungga nggo à tu ingga, nâ ta
si uwa yo tsarr ingga nggo ingga ta di bre
amu ka nggo. Ingga di bre amu amungga ka
narrnarr, nggo ingga kru isisu ima yi, ni si
so na inkindirr yi nggo ta su ki ingga nggo
isisurr hen. Ingga ko na nâ ta si nggo Aki
amungga wa à da.
31 "Ka di ingga ko re si ki itu mungga,
ingga ka sa na anko a itsarr imba du ure
mungga ku u su ujiji. 32 U undurr numa se
nggo di kpa re ki ingga. Ingga hi da a di da
ure ujiji.
33 "Imba tu anishirr du ba kuma ni Yohana
ku, uwa ko ku da ba ure ujiji. 34 Ingga si ba ki
inkindirr, inkindirr yi nggo anishirr di da ni
itu mungga ki inkindirr hen. Ingga ko bre ki
imba are angga ka, wre ki imba bu kpa ikpa
ttungo. 35 Yohana yo à si ingba nu uru wa
nggo a la kago, imba mi nyarr ni ila ima yi
ki ivi ntsɨmi.
36 "Inkindirr numa se nggo mri inggi nggo
Yohana a da ni itu mungga nggo. Ingga ko
na aseki ka nggo Aki mungga wa ni ingga
di ingga bu ni na ka nggo. Aseki akama
yo ko kpa re ki ingga na tsarr da Aki wa
yo tu ingga jiji. 37 Aki wa nggo tu ingga à
tsarr imba du uwa nggo tu ingga jiji, ka nu
nggo imba nise wo ukorr umaku ni si hi ma
ashishi na ashishi hen. 38 Imba si kpanye
nu ure umaku hen, nggo imba si kpanye nu
undurr wa nggo a tu ma hen. 39 Imba bre
Ungbamvu ku Abachi ku ni kye di imba ta
hi iso sese nu umi umaku. Ungbamvu ku
Abachi kuma yo so re si ni itu mungga yo!
40 Nggo imba kà ni si nga ni kpa iso sese yi ni
ingga ku hen.
41 "Ingga si ko zha igbyarr asa na anishirr
ba hen. 42 Nggo ingga hi imba, ni hi di imba
sama ni ikpanye i Abachi yi ni isisurr imba.
43 Aki mungga wa yo tu ingga nu ure umaku
di ingga bu nga ni bre ku anishirr. Imba
ni kà ingga, ni ta kpa abangga ba nggo ta
nga ni so re ka atu ambarr. 44 Imba ta na
kingginggi ni kpanye nu ure ku Abachi ku,
nggo imba so di zha igbyarr asa na anishirr
ba, ni si ri amarr ka igbyarr asa yi nggo i zhi
na Abachi ku hen.
45 "Imba bu si kye di ingga nggo taka gri
imba ku bre ku Abachi hen, nggo imba yo
isisurr imba yi nu Musa ku uwa yo taka
gri imba ko ku bre. 46 Musa à charr ni itu
mungga, imba ka ti kpanye nu Musa ku,
imba ka kpanye ni ingga ku. 47 Imba ta si
kpanye ni inkindirr yi nggo Musa à charr
hen, imba ta na kingginggi ni kpanye ni ida
mungga yi?"

6

Yesu ho anishirr ukrɨ ukywi

(Matiyu 14:13-21; Marrku 6:30-44; Luka 9:10-17)

1 Nu ugo ku nggo Yesu na aseki ka kre
na gru cha kuma nu ugugarr inyi numa ku
Galili ku (nggo à yo ku du inyi nu Tiberriya).
2 Akpa anishirr a ddu na kuma na ku, nggo a
hi aseki ka ikagri ka nggo a hi Yesu ni so na
yi, nggo a so du anishirr wre ni ilolo imbarr
yi. 3 I Yesu na abiga ma ba gru hun kuma
ni itu i igbre wa ku ji so nabo. 4 Ni ivi ima
yi nggo Iga i Ivu Sarr i anu Yahuda yi ki
ywhiywhirr.
5 Nggo Yesu kakye na hi akpa anishirr ni
so nga na ku, na ddu Filibu di, "Inta ka re
ila nu momonggo, nggo ta ma ku anishirr
angga ba iri?" 6 (I Yesu à da meme so tsarr
Filibu kye mu. Na ka hi inkindirr yi nggo
uwa ta na ba).
7 I Filibu a ddu ma di, "Inta ka na undu ma
ihwa itandarr mu bari, anishirr angga ba ka
kpa inkindirr ntsɨ la kye na yiyirr."
8 U uyirr nu umi ku abiga ma ku, nggo a
yo ma du Andoro nggo a su uzayirr a Sima
Biturr wa da di, 9 "Kye uvuvurr numa nggo
gri ankpinkpri unfonfo akywi ni ikikla iha.
Uwama mi ta ma ku anishirr ba angginggi?"
10 Yesu da ku abiga ma ba di a bu du
anishirr ba ji so. (Agiga assussu a se kakami
na abubo wa.) U anishirr ba we ji so nabo.
Aniru ba nggo a se nabo a su ukrɨ ukywi
(5,000). 11 Mre i Yesu ba unfonfo wa, na
nyarr ku Abachi ni itu ima yi na ka nu
anishirr ba nggo a so nabo, na ba ikikla yi
mi na na meme yo. U anishirr ba a kpa ga
ba, aba kpa ri na shi.
12 Nggo a ta shi na ka, uwa ddu abiga ma
ba da a bu ga na vu imbimbru yi nggurr bi,
wre ba si varr yi hre hen. 13 Aba ga na vu
imbimbru i unfonfo yi ki isisa iwurr ni iha
nggo a ri shi na kadu.

[14] Nggo anishirr ba a hi ikagri ima yi nggo
Yesu a na yi nggo, na da di, “Uwa yo ta su
uni kpa are wa jiji nggo Abachi à da da à taka
nga ni ingbingbru yi!” [15] Nggo Yesu hi amarr
ka nggo anishirr ba ko ri, da aba ta vu ma nu
ungbrengbre ku na ma ki uttu ambarr wa,
na gru hun kuma na agbre ka na ankpa ma.

Yesu zirr na atu ka amasirr
(Matiyu 14:22-33; Marrku 6:45-52)

[16] Ni ingbahru ima yi, abiga ba Yesu ba a
gru ji kuma nu unddu ki inyi nu Galili wa.
[17] Nggo abubo wa ko shi ibwu, i Yesu nise
kanga na ba, abiga ma ba kye na rri nu uddu
ku na gru ta cha kuma nu Kapanahu. [18] Nggo
a se nu umi ku icha ku, mre u unddunddu
numa gru go kyekye mi, na du ankinkirr ka
amasirr ka gru ko gru kakami. [19] Nggo abiga
ma ba a ka zirr ma kilomita ikywi ka itani
kuma ni imimi mu ba, na hi Yesu ko zirr na
atu ka amasirr ka na ko ga ba ywhiywhirr
nu uddu ku, isisu ki ba aba wri kpakpa. [20] I
Yesu ddu ba di, “A si ingga yo! Imba bi si
kru isisu hen!” [21] Abiga ma ba a nyarr na du
ma rri nu uddu ku, mre aba kukri nu unddu
ku amasirr ku nu unto ku nggo a ko kuma
wa.

Anishirr ba ko zha Yesu

[22] Nu uha wa, anishirr ba nggo di so nu
ugarr ku inyi ku a hi du uddu ku u su uyirr
yo nggo u kri nabo. Na hi nu nggo abiga
ma ba gru, i Yesu sama nu uddu ku. [23] Iddu
numa i nga zhi na anga ka Tiberriya ni kukri
ywhiywhirr mi nu unto ku nggo Yesu a nu
ba iri yi. [24] Na ku hi di Yesu na abiga ma ba a
kakuma ba, nggo aba ka rri ni iddu imbarr
yi na darr kuma na anga ka Kapanahu kaku
zha Yesu nabo.

Yesu nggo à su unfonfo wa nggo di ni iso sese

[25] Nggo anishirr ba a kuma ku zha Yesu
hi nu ugugarr ki inyi ku, na zhi ma di,
“Ankpye, uwa nga inggya nita mu?”

[26] I Yesu ddu ba di, “Ingga di imba si so
zha ingga ni itu i iki i ikagri yi nggo ingga
na hen. Imba di zha ingga nu nggo imba ri
shi mu. [27] Imba bi si tsutsarr itu imba ki ila
yi nggo i di na i ki ndanda hen, imba bi na
undu zha ila yi nggo di gri iso sese. Uvuvurr
a Unushirr yo ta ni imba ila ima yi, ni itu yi
nggo Aki ama wa Abachi nggo kpanye ku da
a bu na meme.”

[28] Anishirr ba a zhi ma di, “Abachi zha di
inta bu na sa angginggi mremremu?”

[29] Yesu ddu ba di, “Abachi zha di imba bi
yo isisurr imba nu uwanggo wa nggo uwa
tu ma.”

[30] Aba zhi ma di, “Uwa ta na si ikagri i ta
inggi nggo inta ta hi ni bu kpanye nu uwa
ku? [31] Kye nu nggo ábáchí munta ba di zirr
ni ijiji yi, Abachi a nu ba unfonfo zhi nu
ussu nggo a yo ma du mana, du ba ri. I su
meme nâ ta si nggo a charr nu Ungbamvu
ku Abachi ku di, ‘Abachi a nu ba unfonfo zhi
nu unkplassu du ba a ri.’ ”

[32] I Yesu ddu ba di, “Ingga da ki imba ure
ujiji, unfonfo wa nggo Musa à ni imba, uwa
yo a si su unfonfo ujiji zhi nu unkplassu ku
hen. A su Aki mungga nggo à di ni imba
unfonfo ujiji wa zhi nu ussu. [33] Unfonfo wa
nggo Abachi ni, uwa yo ji zhi nu unkplassu
ni di gri iso tsitsirr ki ingbingbru yi.”

[34] Aba ddu ma di, “Ankpye, di ni inta
unfonfo wama ttuttumi.”

[35] I Yesu ddu ba di, “Ingga yo su unfonfo
ni gri iso sese wa. Undurr wa nggo ti nga ni
ingga ku i iyo i si ta ki zizo ma hen. Undurr
wa nggo ti yo isisurr ni ingga ku u uhre si ta
ki ma zizo hen. [36] Ingga ka da ki imba ba di,
imba hi ingga ni kà iyo isisurr yi. [37] Undurr
wa nggo Aki mungga wa ti ni ingga, uwa ta
nga ni ingga ku, u undurr wa nggo ti nga
ni ingga ku i ingga si ta han ma share hen.
[38] Ingga si ji zhi nu unkplassu di ingga i ta
ni na inkindirr inggi nggo isisurr mungga
nggi ikpanye hen. Ingga nye na inkindirr
yi nggo Abachi wa nggo tu ingga à zha.
[39] Uwanggo yo si ina i Abachi yi, di ingga bu
si du uyirr nu umi ku anishirr ba nggo à ni
ingga na ba a nado hen. À di ingga bu ka
ba si na azhibarr a ikikre wa. [40] Abangga ba
nggo a ti surr ashishi nu Uvuvurr a Abachi
wa na yo isisurr na ku a ta kpa iso sese.
Ingga ta ta ba si na azhibarr a ikikre wa.
Wanggo yo si inkindirr yi nggo aki mungga
wa à zha.”

[41] Anishirr ba gru so re ngbungbru nu
nggo Yesu da ba di, “Ingga yo su unfonfo
wa nggo à ji zhi nu unkplassu.” [42] Na gru so
zhi ikpa di, “Uwanggo si si Yesu, Uvuvurr a
Isuhu hen? A kye di inta si hi aki ama wa na
ayirr wa hen? Na na kingginggi na ko da du
uwa ji zhi nu unkplassu?”

[43] I Yesu kakye ba na ddu ba di, “Imba
du ire ngbungbru ni ikpa. [44] Undurr ka si

gru nga ni ingga ku ki itu ima, na si si
Aki mungga nggo yo ma hen. Aki mungga
wama yo tu ingga, na turr ma nga. Ingga
ta tà ma si na azhibarr a ikikre wa. 45 Uyirr
nu umi ku abi kpa are ba a charr di: 'Abachi
nggo ki itu ima ta tsarr ba.' U unushirr wa
nggo ti shirr ku Aki wa atu na kpa itsarr
ima yi na undu, uwa ta nga ni ingga ku.
46 Undurr wa nggo zhi na Abachi ku, uwa
yo hi Aki wa na nkpama. Undurr numa si
hi ma zizo hen. 47 Di ingga da ki imba ure
ujiji, unushirr wa nggo ti yo isisurr ima yi
ni ingga ku uwa se ni iso sese. 48 Ingga yo su
unfonfo wa nggo di gri iso tsitsirr. 49 Ábáchí
amba ba a ri mana wa ni ijiji yi, meme mi
na kɨ. 50 Kye unfonfo ni gri iso wa nggo ji zhi
nu unkplassu, undurr wa nggo ti ta ma, uwa
si taka ttu zizo hen. 51 Ingga yo su unfonfo
ni so sese wa nggo ji zhi nu unkplassu.
Unushirr wa nggo ti ta unfonfo wama uwa
ta so sese. Inina imungga yi iyo su unfonfo
wa nggo ingga ta ni, wre ku anishirr ba
ingbingbru ba bi kpa iso tsitsirr."

52 Ankpinkpye ba anu Yahuda gru so ri
anta kakami ni ikpa na gru so zhi ikpa di,
"À ta na kingginggi na ta ni inta inina ikpa
ima yi di inta ta?"

53 I Yesu ddu ba di, "Ingga da ki imba
ure ujiji, imba ta si ta inina ikpa ni si so
ayiyi a Uvuvurr a Unushirr hen, imba ta
sa ni iso tsitsirr nu umi umba. 54 Abangga
ba nggo ti ta inina ikpa imungga yi na so
ayiyi amungga aba ta kpa iso sese. Ingga
taka tà ba si na azhibarr a ikre ungo wa.
55 Inina ikpa mungga iyo si ila iri ijiji yi u
ayiyi mungga a yo si inkindirr ijiji yi nggo di
gri iso tsitsirr. 56 Abangga ba nggo ta inina
mungga yi na so ayiyi mungga wa a so nu
umi mungga, ingga mi so nu umi umbarr
ku meme. 57 Abachi nggo tu ingga, ingga
so nâ ta si nggo Abachi à se meme, undurr
wa nggo ti ta inina ikpa imungga yi uwa ta
so nâ ta si nggo ingga mi so. 58 Ingga si se
nâ ta si unfonfo wa nggo ábáchí ambirr ba
a ta nggo hen. A ta unfonfo wama wa na
kɨ. Ingga yo su unfonfo wa nggo à ji zhi nu
unkplassu. Undurr wa nggo ti ta unfonfo
wama uwa ta so sese." 59 Yesu a bre ba are
kama nggo a ko tsarr ba nu uki ki issubi ku
nu Kapanahu.

Are ka iso sese

60 Nggo abiga ma ba shishemi a wo ure
kuma, abanu ba a da di, "Itsarr inggi yi i tsɨ
ki inta unggonggo ka kpa yi?"

61 Nggo Yesu hi da abiga ma ba a se ni
ivri ni itu itsarr ima yi, i na zhi ba di,
"Itsarr inggi i du iyo isisurr imba yi kako
nu ugo? 62 U nu nggo imba ti ka hi Uvuvurr
a Unushirr ni ko hun kuma nu unkplassu
unto ku nggo à zhi na? 63 A si Izhi iyo di gri
iso tsitsirr. Inina ikpa si di gri iso tsitsirr
hen. Are ka nggo ingga bre ki imba sa are
ka Izhi, na di gri iso tsitsirr. 64 U abanu nu
umi umba ku si yo isisurr ni ingga ku hen."
(Nggo Yesu ka hi abangga ba nggo a kà iyo
isisurr zhi ni imẹmẹ mu ba, na hi uwanggo
wa nggo taka ni vu ma re nggo.) 65 Nggo
Yesu da ba di, "Imba sama nu ukyekye ki
nga ni ingga ku sama na Aki mungga nggo
ni turr imba nga yi. Ima yo di ingga bre ki
imba are angga ka we."

66 Ni itu i inkindirr yi nggo Yesu a bre ba
u abiga ma ba shishemi a kà iga ma yi na
kakuma nu ugo.

67 I Yesu zhi abiga ma ba di, "Imba mi ta
kuma meme?"

68 I Sima Biturr ddu ma di, "Atiko, inta ta
kuma nu unggonggo ku? Ùwà yo se nu ure
ki iso sese ku. 69 Inta kpanye ni hi du ùwà yo
su Uni wre wa nggo zhi na Abachi ku."

70 I Yesu ddu ba di, "Ingga yo hla imba
awurr na aha mi, u uyirr wa nu umi umba
ku à su a Isheta umimi wa." 71 I Yesu à ko
re ni itu i Judasi, uvuvurr a Sima Iskariyoti
wa yo, nu nggo Judasi a su uyirr nu umi ku
abiga ma ba, uwa yo su uwanggo wa nggo
taka ni vu ma re ba.

7

Amuyirr abu Yesu ba si yo isisurr na ku hen

1 Nu ugo ki na aseki ka angga ka, i Yesu
gru di zirr kago na anga ka Galili ka, na
si zirr na anga ka Yahudiya ka hen, nggo
a hi da ankpinkpye ba Yahuda ba ko zha
anko a ingu ma. 2 Uwa si ni ivi yi nggo
anu Yahuda ba ta na Iga i Aburr imbarr yi.
3 Nggo amuyirr bi Yesu ba nga ni da ku di,
"Gru kuma na anga ka Yahudiya ka ku na
aseki ka ikagri angga ka ni du abiga muwa
ba nabo mi hi. 4 Unushirr wa nggo ti zha
du uwa ta zzu isa, uwa si di kà ina ima yi
sharri hen. Ku na aseki ka angga ka ni di

ingbingbru i hi uwa!" [5] Ima tsarr da amuyirr
bi Yesu ba mi a si kpanye na ku hen.
[6] I Yesu ddu amuyirr ba di, "Azhibarr
mungga wa nise nga, uwa ta si imba azhi wa
sa a imba namri. [7] Ingbingbru yi ka si karr
imba hen, i karr ingga nu nggo ingga da ba
ila ure imbarr yi. [8] Imba bi kuma na abubo a
iga wa ingga nise bari, attuttu mungga wa
nise." [9] Yesu bre ba are kama na so nu Galili.

Yesu à ko ni iga i aburr yi

[10] Amuyirr bi Yesu ba a kuma ni iga yi, i
Yesu mi gru ga ba nu ugo, na ku so sharri na
si du anishirr ba hi ma hen. [11] Ankpinkpye
ba anu Yahuda ba ko ku so zha ma na abubo
a iga wa di, "Ugo nggo wa à ba momonggo?"
[12] Anishirr ba nggo a kri na abubo a iga
wa, a gru so re ni ikpa di, "Ugo nggo su
unushirr uzizi."
Abanu ba da di, "A si si meme hen, à
bri ku anishirr ashishi mu." [13] Unushirr ni
isisurr sama nggo ta gru kri na da inkindirr
kyekye mi ni itu i Yesu, nggo a so kru isisu i
ankpinkpye anu Yahuda ba.

Yesu tsarr ni iga yi

[14] Nggo à se na atsutsu ka ivi Iga i Aburr
yi Yesu gru kuma ku so tsarr nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku. [15] U anu Yahuda ba gru
so vu angu na da di, "Ugo nggo nise kuma
na abubo a ku ibre kye, na na kingginggi na
hi ungbamvu ku ma mi?"
[16] I Yesu ddu ba di, "Aseki ka nggo ingga
ko tsarr si sa amungga hen, a nga zhi nu
uwanggo a tu ingga mu ku. [17] Anishirr ba
nggo ti zha ina inkindirr yi nggo Abachi a
da ba, aba ta hi di itsarr mungga yi i zhi
na Abachi ku, ka i si imungga. [18] Undurr
wa nggo di tsarr ihi ima yi, à so di zha si
inkpinkpye ima mu, u undurr wa nggo so
zha inkpinkpye i uwanggo nggo à tu ma
nggo, à so da su ure ujiji na si ki imu hen.
[19] U Musa à ni imba are ka, a si si meme hen?
U uyirr amba mi si kru isisu imbarr yi hen.
A sa angginggi du imba so zha anko a ingu
ingga?"
[20] Anishirr ba ddu ma di, "Ùwà se na
anazhi ndanda nggo a mirri ku ùwà.
Angginggi du ùwà kye da anishirr ta ngu
ùwà?"
[21] I Yesu da ba di, "Ingga na inkindirr i
ikagri iyirr yo imba kukri vu angu. [22] U Musa
a da ki imba ure ki isarr iji. (Na si su Musa
nggo a ni imba isarr iji yi hen. Ure kuma u
zhi na ábáchí amburr ba.) Meme yo imba di
sarr ku amumarr amba ba iji na Azhibarr a
Isu wa mi kye. [23] Imba ta di sarr ku amumarr
amba ba iji na Azhibarr a Isu wa nâ ta si
Are ka Musa a da, uwa sa anggi mu di imba
so ki unfu ni ingga ku di ingga du unushirr
wa pempe mi a wre na Azhibarr a Isu wa?
[24] Imba bu si di kye aseki nâ ta si nggo a na
ka hen, imba bu di kye aseki ka nâ ta si nggo
a se."

Yesu yo su Kristi wa?

[25] Inkpu anishirr ba nggo so nu Urushal-
ima a da di, "Uwanggo yo à si su ugo wa
nggo a ko zha anko ta ngu ma hen? [26] Kye
ma ko tsarr nu unto ku nggo anishirr ka
kye ma hi na wo ma krizhizhi mi, undurr
mi à si ko ku gye ku angu hen. Imba kye da
ankpinkpye ba kpanye du uwa yo su Kristi
wa jiji? [27] Uwa ta si inta, inta hi unto ku nggo
ugo nggo a zhi. Nggo Kristi ujiji wa kanga,
undurr si ta hi unto ku nggo à zhi hen."
[28] Nggo Yesu à ko tsarr ni Uki Unkpi ku
Ibarr Abachi ku à du hantu di, "Yo! Ingga hi
di imba hi ingga, ni hi unto ku nggo ingga
zhi. I Ingga si nga ki itu mungga mu hen,
a su uwanggo wa nggo su ujiji wa yo, nggo
imba si hi ma hen, uwa yo tu ingga. [29] Uwa
ta si ingga, ingga zhi nu uwa yo ku nggo à
tu ingga nggo. Ima yo di ingga hi ma."
[30] Nggo Yesu da meme, u anishirr ba gru
horrhorr da aba ta vu ma, u nu nggo ivi i
ivu ma i nise ma, unushirr uyirr mi si sa
ungo na ku hen. [31] I inkpu anishirr shishemi
a kpanye na ku na kpa ure umaku. Na da di,
"Kristi wa ti nga, uwa ta ni na aseki ka ikagri
numa mri ka ngga ka nggo ugo nggo so na?"

Ankpinkpye ba a zha anko a ivu Yesu

[32] Nggo anu Farrisi ba a wo anishirr ni so
bre are ni itu i Yesu. U ankpinkpye abikye
ba ndo na anu Farrisi ba a tu abi gbye iko i
Abachi ba di a bu ku vu ma nga.
[33] I Yesu da ba di, "Ingga ta so ni imba
ntsɨmi ni ta kakuma nu uwanggo wa nggo
tu ingga. [34] Imba ta zha ingga ni si ta hi ingga
hen, ni si hi anko a inga nu unto ku nggo
ingga se hen."
[35] Ankpinkpye ba anu Yahuda ba a re ni
ikpa di, "Ugo nggo ta ko nu momonggo
nggo inta si ta zha ma hi hen. A bu ta ko
ni igbu i anu Girrki yi nggo anishirr munta
ba a so na ta ku tsarr anu Girrki ba nabo yi?

36 À da di, ‘Imba ta zha ingga ni si ta hi ingga
hen,’ tuku nu nggo à da di, ‘Imba si ta hi
anko a inga nu unto ku nggo ingga se hen.’
A da uwama à sa angginggi?”

Yesu re ni itu i Izhi yi

37 Na azhibarr a ikikre a iga wa nggo a yo
sa azhibarr ankpi wa, i Yesu gru kri na du
hantu di, “Undurr wa nggo uhre ti ki ma,
bu nga ni ingga ku ni so. 38 Undurr wa nggo
ti kpanye ni ingga ku, amasirr wa nggo a ta
du unushirr so tsitsirr a ta gu zhi nu umi
umaku, nâ ta si nggo ungbamvu ku u da.”
39 Yesu à ko re ni itu i Izhi Iwre iyo. A nise
ni Izhi i Iwre yi, nggo Yesu nise tasi kuma
ni inkpinkpye ima yi. Nu ugo ku nggo a ta
Yesu si ni ibe yi, abangga ba nggo ti kpanye
na ku ta kpa Izhi yi.

Amarr ka anishirr ba ga ki na nkanka

40 Inkpu anishirr ba nggo a kri nabo na so
wo Yesu ni re yi a da di, “Ugo nggo su uni
kpa are ajiji wa.”

41 Abanu ba a da di, “Uwa yo su Kristi wa!”

Meme mi abanu ba a da di, “Kristi wa si
ta nga zhi nu Galili nggo hen! 42 Ungbamvu
ku u da du Kristi wa ta nga zhi nu uga ku
Doda zhi nu Betalami, ni igbu wa nggo Doda
a so.” 43 I iri anta gru ku anishirr ba nabo ni
itu i Yesu. 44 Abanu zha da aba ta vu ma, u
unushirr uyirr mi si sa ungo na ku hen.

Ankpinkpye ba si kpanye ni Yesu ku hen

45 Abi gbye iko i Abachi ba a kakuma ku da
ku ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba,
aba a ka zhi ba di, “Anggi mu di imba si vu
Yesu gri nga ni inggya hen?”

46 Abi gbye ba da di, “Inta nise wo undurr
ni re meme kye!”

47 Anu Farrisi ba zhi ba di, “Meme nggo
Yesu wa à re imba meme? 48 Imba hi uyirr
nu umi ku ankpinkpye ba ka anu Farrisi ba
a kpanye na ku? 49 Anishirr ba nggo si hi
inkindirr na are ka Abachi ka hen, a sa abu
uje!”

50 Uyirr nu umi ku anu Farrisi ba nggo à
yo ma du Nikodemu,* à se nu umi umbarr
ku. Uwa yiyirr wama yo à kuma ni Yesu ku.
À da di, 51 “Iba munta si di vu unushirr ni
ìlà sama ni iwo ma bari hen, ka hi inkindirr
indanda nggo a na bari.”

52 Aba zhi ma di, “Ùwà mi zhi nu Galili wa
mu meme? Ka ku ji so ni bre angbamvu ka
kye, ùwà ta hi di uni kpa are à si ta kanga
zhi nu Galili hen.”

[53 Anishirr ba ga kuma ni iko.

8

Ayamba wa nggo a vu ma nu unuru numa ku

1 Yesu à hun kuma ni Igbre nu Olivu wa.
2 Na kaji kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku ni igambre. Anishirr bi na nga na ku uwa
ji so na ko tsarr ba. 3 U abitsarr na are ba na
anu Farrisi banu a gri ayamba numa nggo
a vu wa a ko kurr ìga tuku ugo numa nggo
a si su ku uruma hen. Aba gba wa gri na
kuma ku kri na ankẹ ka anishirr ba. 4 Na ko
ku ddu Yesu di, “Unitsarr, inta vu ayamba
anggo aba so kurr ìga tuku unuru numa.
5 Are ka Musa ka tsarr di inta bu ta ayamba
wa nggo inta ti vu wa ko na meme ngu na
angbinta. Uwa na, ùwà da da anggi?” 6 Na
ko zhi meme, wre ba bu tirr Yesu kye. A zha
di aba ta wo inkindirr indanda na ku, na ka
vu ma. I Yesu ji kuklo na gru ko charr ni
imimi ni uvuvurr ungo. 7 Nggo a ka na ko zhi
ma ure kuma uwa gɨ itu na zhi ba di, “Imba
wemi, Unushirr wa nggo ta nise la ure kye,
uwa yo bu tarr ayamba wa kuchi.” 8 Na ji
kuklo zizo na ko charr ni imimi yi.

9 Anishirr ba nggo a kri nabo na wo Yesu,
a gru so ga share na yiyirr, zhi na akikre ba
kuma ni inkpu yi ku, na du Yesu yo nabo
tuku ayamba wa. 10 Nggo Yesu gɨ itu na zhi
ma di, “Ayamba, anishirr ba na? Uyirr mi si
da du uwa vu ùwà ni ila ure hen?”

11 A ayamba wa da di, “Uyirr mi sama,
Ankpye.”

I Yesu ddu ma di, “Ingga mi si vu ùwà ni
ikpala imuwa yi hen. Kuma, ni si ka la ure
zizo hen.”]

Yesu su uru ku là ku ingbingbru yi

12 Nu ugo kuma, i Yesu re na anishirr ba
ba zizo di, “Ingga si ìlà i ingbingbru yi.
Unushirr wa nggo ti ga ingga uwa si ta zirr
ni ibwu zizo hen. A ta se ni ìlà yi nggo i ta
nu ma iso tsitsirr.”

13 U anu Farrisi ba a ddu Yesu di, “Ùwà ti
re ni itu imuwa, ùwà su uwanggo nggo taka
da na ankpami di ida muwa si jiji. Inta si
kpanye hen.”

* 7:50 Nikodemu: Ure ku nggo Nikodemu à kuma na ku so re ni Yesu ku, u se nu Yohana 3:1-21.

[14] I Yesu ddu ba di, “Ingga ti ko re si ki itu
mungga mi ida imungga yi i si jiji. Ingga hi
unto ku nggo ingga zhi, nu unto ku nggo
ingga ko kuma. Uwa ta si imba, imba si hi
unto ku nggo ingga zhi, nu unto ku nggo
ingga ko kuma hen. [15] Imba kye ingga nu
ukpa ni so bre amu, uwa ta si ingga nanko,
ingga si ko bre amu ni itu i unu hen. [16] Ingga
ta di ingga ta bre amu ka mi, i ibre amu
mungga yi ta si ijiji, nu nggo ingga si se
na ankpa mu hen. Aki mungga wa nggo tu
ingga a se ndo ni ingga ku. [17] Are amba ka
a da di anishirr aha ti da ure uyirr, imba bi
kpanye na ba. [18] Ingga su uyirr nu umi ku abi
re ni itu mungga, u Aki mungga wa nggo tu
ingga, uwanggo su unu uha wa.”

[19] Aba zhi ma di, “Aki muwa wa se
momonggo.”

I Yesu ddu ba di, “Imba si hi ingga hen
ni si hi Aki mungga wa hen. Imba ka ti hi
ingga, imba taka hi Aki mungga wa meme.”
[20] Yesu à bre ku ankpinkpye anu Yahuda
ba are kama nu nggo à ko tsarr ba nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku iyo, hinga ni unto
ku nggo a di zu inklo yi. Undurr mi si vu ma
hen, nggo ivi a ivu ma yi nise.

Anishirr ba si wo Yesu zizi hen

[21] I Yesu da ku ankpinkpye anu Yahuda ba
zizo di, “Ingga ti du imba, imba ta zha ingga,
ni ta kɨ ni ila ure imba yi. Nggo imba ka si
kuma nu unto ku nggo ingga so ko hen.”

[22] Aba zhi di, “Yesu ta ngu itu ima mu?”
Ima yo du ma ko da di, “Imba si ta hi anko a
ikuma nu unto ku nggo ingga se hen.”

[23] Yesu ddu ba di, “Imba anishirr angga
ba, imba zhi ni imimi inggya mi, uwa ta si
ingga nanko, ingga zhi nu unkplassu. Imba
sa abi ingbingbru, ingga si si abi ingbingbru
inggi yi hen. [24] Ima yo di ingga ko da ki
imba di jiji mu, imba ta kɨ ni ila ure imba
yi. Imba ta kɨ ni ila ure imba yi, nggo imba
ta si kpanye di ‘Ingga yo su undurr wa nggo
ingga i da di a si ingga nggo’ hen.”

[25] Nggo aba a zhi ma di, “Ùwà su ung-
gonggo?”

I Yesu a ddu ba di, “Ingga yo su uwanggo
wa nggo ingga ka da ki imba bazhi ni imẹmẹ
yi ba. [26] Ingga se na aseki ka ida kakami na
atu a imba nggo ingga ka vu imba na ka.
Ingga si ta da ka hen. Nggo ni kye ni ko
da ku ingbingbru yi aseki ka nggo uwanggo
wa nggo tu ingga yo mre, uwa yo di da ure
ujiji.”

[27] U anishirr ba si hi da a so re ba ni itu
i Aki yi mu hen. [28] Nggo i Yesu ddu ba
di, “Nggo imba ti klo Uvuvurr a Unushirr,
imba ta hi di ‘Ingga yo su undurr wa nggo
ingga i da di a si ingga nggo.’ Imba ta hi da
aseki ka nggo ingga so di na ka a si su nu
ukyekye mungga mu hen. Ingga so di da si
inkindirr yi nggo Aki mungga wa di ingga
bu ni da. [29] Uwanggo wa nggo tu ingga a
se ndo ni ingga ku. Ingga so di na aseki ka
nggo a di su ku isisurr. Ima yo du ma si du
ingga hen.” [30] Nggo Yesu ko bre ba are kama
ka u anishirr shishemi a kpanye na ku.

Ujiji ku ta ddu imba ttungo ni igarr

[31] Yesu da ku anu Yahuda ba nggo kpanye
na ku di, “Imba ti kuchi ni ga itsarr mungga
yi, imba sa abiga mungga ba jiji. [32] Imba ta
hi ure ujiji ku, u ure ujiji ku ta kpa imba
ttungo.”

[33] Aba a ddu ma di, “Inta sa amumarr ba
Ibrayi, ni si sa agarr ba unu kye hen, nggo
ùwà ta da ki inta ure ku ikpa ttungo.”

[34] I Yesu da ba di, “Ingga da ki imba ure
ujiji mu di, unushirr wa nggo ti so ni ila
ure, uwa su ugarr a ila ure. [35] Ugarr si di so
iso inggi ni iko yi sese hen, uvuvurr à di so
iso inggi ni iko yi. [36] Meme nggo, Uvuvurr
wa ti ddu imba ttungo, imba ta sa amumarr
iko ni si ta sa agarr zizo hen. [37] Ingga hi di
imba sa ahinhan ba Ibrayi. Imba ba ma yo
ko zha anko a ingu ingga, nggo ure mungga
ku si so ki imba ni isisurr hen. [38] Ingga so
da inkindirr yi nggo Aki mungga wa tsarr
ingga, imba so na inkindirr yi nggo aki
amba nggo à bre ki imba.”

[39] Aba a ddu ma di, “Ibrayi nggo sa aki
munta wa.”

Yesu ddu ba di, “Ka di imba sa amumarr
ba Ibrayi jiji mu, imba ka na inkindirr yi
nggo a na. [40] Ingga nggo so di bre ki imba
ure ujiji ku nggo ingga kpa zhi na Abachi ku,
imba so di zha anko ka ngu ingga. Ibrayi à
si na inkindirr numa meme hen. [41] Imba so
na si inkindirr yi nggo aki amba wa mu a di
na.”

Aba da ku di, “A si hru ine iko nggi na ngri
inta hen. Abachi nggo sa Aki munta wa na
nkpama.”

[42] I Yesu ddu ba di, “Ka da Abachi yo sa
Aki a imba wa jiji mu imba ka kpanye ni
ingga kakami, nu nggo ingga zhi na Abachi

ku ni se nu nggo ziza. Ingga si nga su ku itu
mungga hen, uwa yo tu ingga. 43 Inkindirr
yi nggo du ure mungga ku u tsɨ ki imba, su
nu nggo imba si kpanye ni shirr atu ku ure
mungga ku hen. 44 Imba sa amumarr ba aki a
imba umimi wa, ni so na inkindirr yi nggo à
zha. Nggo a su ni ngɨ anishirr zhi ni imḛmḛ
yi na nise na inkindirr numa ijiji. Nggo ina
jiji sama nu umi kuma ku. A ti ki imu, uwa
so na su ku undu uma mu. Nggo a su uni
imu na sa aki a abi imu we. 45 Ingga da ki
imba ure ujiji, ima yo du imba si kpanye ni
ingga ku hen. 46 Unggonggo nu umi umba ka
gru kri na tsarr inkla yi nggo ingga i la ure
nggo? Ingga da ki imba ure ujiji anggi mu di
imba si kpanye ni ingga ku hen? 47 Unushirr
wa nggo sa a Abachi à di shirr atu ku ure
ku Abachi ku. Imba mi, si zhi na Abachi ku
hen. Ima yo du imba si ta shirr atu hen."

Yesu à mri Ibrayi

48 Anu Yahuda ba ddu Yesu di, "Inta si da
ma nggo inta i da du ùwà sa anu Samarriya
ni se ni izhi ndanda hen?"
49 Yesu da ba di, "Ingga sama na anazhi
ndanda. Ingga nu Aki mungga wa
inkpinkpye ima yi, imba kpa ingga chirr.
50 Ingga si so zha inkpinkpye ki itu mungga
hen. U undurr à se nggo à so zha yi, na su
uwa yo à su uni bre amu wa. 51 Ingga so da ki
imba ure ujiji, undurr wa nggo ti ga itsarr
mungga yi uwa si taka ttu hen."
52 Anu Yahuda ba ddu ma di, "Ziza yo inta i
kye uwa kre ba. Inta hi du uwa se na anazhi
ndanda. Ibrayi a ttu, u abi kpa are ba a
kɨ. Uwa da du undurr wa nggo ti ga itsarr
muwa yi uwa si taka ttu hen. 53 Ùwà mu mri
Aki munta wa Ibrayi nggo à ttu? Ùwà mu
mri abi kpa are ba nggo a kɨ? Ùwà kye du
ùwà su unggonggo?"
54 Yesu ddu ba di, "Ka di ingga ta gɨ itu
mungga yi ku inkpinkpye mu, inkpinkpye
ima ka si i igigye. Uwanggo wa nggo
ni ingga inkpinkpye yi uwanggo sa Aki
mungga wa, wanggo wa nggo imba bre da
a si ki imba Abachi a imba. 55 Imba si hi ma
hen, i ingga hi ma. Ka di ingga ta da ki imba
di ingga si hi ma hen. Ingga kaki imu nâ si
imba. I ingga hi ma ni ga ure kuma ku. 56 Aki
amba wa Ibrayi à nyarr du uwa ka hi inga i
mungga yi. Na hi yi na nyarr."
57 Aba ddu ma di, "Uwa nggo nise ma ase
iso ikywi, nggo ni ka hi Ibrayi?"
58 Yesu ddu ba di, "Ingga da ki imba ure
ujiji, ingga i se kuchi bari aba ngri Ibrayi."
59 Nggo Yesu à da meme, aba kuklo na vu
angbinta da aba ta ta ma, i Yesu sharri ba
na huzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

9

Yesu du ugo wa nggo angri ma
na akreshishi à wre

1 Nggo Yesu so zirr kuma, na ku hi ugo
numa nggo à su unakreshishi zhi nggo ayirr
à ngri ma mu. 2 U abiga ma ba a zhi ma
di, "Unitsarr, angginggi du ba a ngri ugo
wanggo wa na akreshi? À si ila ure ima nggi
ka si i akiki ma?"
3 I Yesu da ba di, "À si si ki ila ure ima ka
i akiki ma hen. Abachi à du ba a ngri ma
meme, wre ku bi tsarr ba ukyekye umaku
ni itu i ma yi. 4 Iwre i inta bu na undu ku
uwanggo wa nggo à tu ingga du azhi wa
nise, wre ku ibittu ti nga undurr si ta na
undu zizo hen. 5 Ziza, nu nggo ingga nise
nu ugo ki imimi ku, ingga yo sa azhi wa ku
ingbingbru yi."
6 Mre Yesu ttu antinte yo ni imimi na hu
imimi vu re ku na ashishi ka. 7 Na da ku
di, "Ku ngla ashishi ka ni indinda amasirr
i Silowa." (Inkpi inggi yi, "A tu ma.") Ugo
wa kuma ku ngla ashishi ka na kuma ni iko
na ko kye abubo hi.
8 Abi girr ama ba na anishirr ba nggo a di
hi ma ni so na di barr a zhi ikpa di, "À su ugo
wa nggo à so di barr wanggo yo?" 9 Abanu
da, à su uwa yo.
U abanu da da à su unuma mu à zzu ugo
ni barr wa.
Ugo ni barr wa à kri karrkarr mi di, "À si
ingga yo."
10 Aba zhi ma di, "Unggonggo du ùwà wre,
à sa angginggi la?"
11 A ddu ba di, "Ugo wa nggo à yo ma di
Yesu, uwa yo hu imimi re ki ingga na ashishi
na da ki ingga di kuma ku ngla ashishi ka ni
indinda amasirr i Silowa. Mre ingga ku ngla
ni hi abubo."
12 Aba zhi ma di, "Uwa se momonggo
ziza?"
Uwa ddu ba di, "Ingga si ka hi hen."

Anu Farrisi ba a zhi inkindirr yi nggo i la

13 Aba a gri ugo wa nggo a di su un-
akreshishi na kuma na anu Farrisi ba.
14 Azhibarr nggo Yesu à hu imimi zharr ku

ugo wa na ashishi ka na du ma wre si na
Azhibarr a Isu Anu Yahuda ba. [15] U anu
Farrisi ba a zhi inkindirr yi nggo ila ni du ma
wre. Uwa da ba di, "À hu imimi nggi zharr
ki ingga na ashishi, nggo ingga ku ngla yi
glo, ziza ingga kye hi."
[16] Anu Farrisi banu ba a da du, "Yesu
wanggo yo si zhi na Abachi ku hen. Kye ma
so na undu na Azhibarr a Isu wa."
Abanu ba a da di, "Imba kye uni la ure ka
na aseki ka ikagri angga ka meme?" Na vi
na ga ki na nkanka.
[17] U anu Farrisi ba ka ku zhi ugo wa
nggo à di se na akreshi ka di, "Ùwà da du
ugo wa nggo à bwu ku ùwà ashishi ka su
unggonggo?"
Ugo wa da di, "À su uni kpa are."
[18] Ankpinkpye bu Yahuda abanu ba si
kpanye da à su unakreshishi jiji hen, na si
kpanye di ashishi ka a bwu ku hen, na yo
anaki ma ba rri, [19] na zhi ba di, "Uwanggo
su uvuvurr a imba? À di su unakreshishi
jiji? Uwa ta di su unakreshishi uwa na
kingginggi na kye hi ziza?"
[20] Anaki ba a ka sa ba di, "Inta hi da à
su uvuvurr munta. I inta ngri ma ttu na
akreshi. [21] I inta si hi nggo ashishi ka a na
na wre ku hen, ka undurr wa nggo bwu ku
ashishi ka. Uwa mi si su uvuvurr hen, imba
zhi ma uwa ta da ki imba ni itu ima!" [22] A da
meme nggo a ko kru isisu i ankpinkpye bu
anu Yahuda ba, nggo a du undurr wa nggo
ti da di Yesu su Kristi, aba ta ttu ma glo nu
uki ki issubi umbarr ku. [23] Ima yo du anaki
ba a da di, "À kri unushirr ba, imba zhi ma
du da ni itu ima."
[24] Aba yo ugo wa nggo à di se na akreshi
ka rri inkpo i iha, na ddu ma di, "Ùwà da du
ùwà di kru isisu i Abachi, da ki inta ure ujiji
na ankẹ ka Abachi! Inta hi du ugo wa nggo
à du ùwà wre à su uni la ure."
[25] Ugo wa ddu ba di, "Ingga si hi ka à su uni
la ure hen. Inkindirr yi nggo ingga hi nggo
inggi ì si di: Ingga i di su unakreshishi, i ziza
ingga ko kye hi."
[26] Aba zhi ma di, "À na sa angginggi, na na
kingginggi na bwu ku ùwà ashishi ka?"
[27] Ugo wa ddu ba di, "Ingga ka da ki imba
ba, imba kà iwo. Imba zhi ingga anggi mu
zizo? Imba mi zha di imba mi ta ga ma mu
meme?"
[28] Mre, aba marr ma da di, "Ùwà mu si
uniga a undurr uwama, i inta sa abiga ba
Musa mu. [29] Inta hi da Abachi à re nu Musa
ku. Uwa ta su undurr muwa wa inta si hi
unto ku nggo à zhi hen!"
[30] Ugo wa ddu ba di, "U kuma ù shi ki
ingga ibwu! Imba di imba si hi unto ku nggo
à zhi hen, ka bu à zhi momo? Ingga nanko,
inkindirr yi nggo inggi ingga hi si di, ugo
wa à du ashishi mungga ka bwu. [31] Inta hi
Abachi si di wo ibarr i uni la ure hen, na di
wo abangga ba nggo a so di ga ma na di na
inkindirr yi nggo à da a bu na yo mre. [32] Zhi
ni imẹmẹ yi nggo Abachi à na ingbingbru yi
mu, imba ka wo du undurr ka bwu ashishi
ku unuma nggo a ngri ma na akreshi du ma
hi abubo ba? [33] Ka du ugo nggo si zhi na
Abachi ku hen, ka si na undu kuma hen."
[34] Aba a ddu ma di, "À ngri ùwà ni ila ure,
ùwà di la ure ttuttumi nggi ni du ùwà ta
tsarr inta ure ku Abachi?" Na ttu ma huzzu
nu uki ki issubi ku.

Akreshi ni Izhi

[35] Nggo Yesu wo inkindirr yi nggo a na
nu ugo wa, na zha ma. À ku hi ma nggo
na da ku di, "Ùwà kpanye nu Uvuvurr a
Unushirr?"
[36] Ugo wa zhi ma di, "Ankpye, uwanggo su
unggonggo? Da ki ingga, hi di ingga mi ta
kpanye na ku."
[37] I Yesu ddu ma di, "Ùwà ka hi ma ba, a
su uwa yo ko re nu ùwà ku."
[38] Ugo wa da di, "Yo, Atiko, ingga kpanye!"
Na kuttu ku Yesu.
[39] I Yesu ddu ma di, "Ingga nga ni ingbing-
bru yi i tsarr iga ki na nkanka anishirr yi
ssuzzu na ábì. Ingga nga i du aba kreshi*
bu kye hi, ni bu tsarr abangga ba nggo kye
da aba so kye hi nggo di a sa aba kreshi."
[40] Nggo anu Farrisi banu a wo Yesu ni da
meme yi, na zhi ma di, "Ùwà da anggi? Ùwà
di inta mi sa aba kreshi?"
[41] Yesu ddu ba di, "Ka di imba sa aba
kreshi, a ka si vu imba ku ila ure hen. Nu
nggo imba da di imba kye hi, imba ta kri ilo
ku ila ure yi meme yo."

10

Assurre ni itu i aminta

* 9:39 Aba kreshi: Yesu à so re ni itu i anishirr abangga ba nggo izhi imbarr yi i si kye hi hen. A si so re ni itu i aba kreshi ajiji mu hen.

1 Yesu da di, “Di ingga da ki imba ure ujiji,
undurr wa nggo ti hun ba ni itumpa na si
ga anko hen, à su unayi ni di kpa iki nu
ukyekye. 2 Undurr wa nggo à di rri ga anko,
uwa yo su uni ka aminta wa. 3 Uni gbye anko
wa di bwu ku anko uni ka aminta wa, uwa
ta rri, u aminta ba a di wo ukorr umaku na
nga na ku. Uwa di yo aminta ama ba na asa
na gri ba huzzu. 4 Nu ugo ku nggo a ti gri
aminta ba ssuzzu na ábì, uwa zzu ku ba ichi.
Nggo a hi ukorr umaku, ima yo du ba ga ma.
5 A si ta ga undurr tankpami hen. Undurr ti
yo ba aba ta kru, nggo a si hi ukorr uma ku
hen.” 6 Yesu à da ba assurre nggo ku, aba wo
na si hi inkpi i ire ima yi hen.

Yesu nggo su uni ka aminta uzizi

7 Uwa gru ko da ba zizo di, “Ingga da ki
imba ure ujiji, ingga yo su anko a uki ku
aminta wa. 8 Inkpu yi nggo a kuchi ki ingga
a sa abayi na di kpa inkindirr nu ukyekye, u
aminta a jiji ba a si wo ba hen. 9 Ingga yo sa
anko a uki ku aminta wa, undurr wa nggo ti
rri ba ni ingga ku a ta kpa ma ttungo. Unto
ku nggo à ti kuma uwa ta hi agiga a ssussu.
10 Undu ku unayi ku sa ayi, ingu, tuku ina
ki ndanda. U undu mungga ku su ki ni iso
tsitsirr, ni bu ni yi tsarr ssu.

11 “Ingga yo su uni ka aminta uzizi wa. Uni
ka aminta wa di ba itu ima ni ku aminta ba.
12 Uni ka aminta ni inklo wa si si uni ka wa
nggo aminta ba a su ku ama hen. Nggo a ti
hi iche so nga na ku, à ta kru share, na du
aminta ba. I iche wa ta ngɨ ba, na ta du na
da du inkpu yi kru varr ni ijiji. 13 Ugo wa ta
kru share, nggo à so na su undu ku uda mu,
i isisurr ima yi si se ni itu i aminta ba hen.

14 “Ingga yo su uni ka aminta uzizi wa.
Ingga hi aminta mungga ba, aba mi hi
ingga. 15 Nâ ta si nggo ingga hi Aki mungga
wa, uwa mi hi ingga. Ima yo di ingga i ba itu
mungga ni ku aminta mungga ba. 16 Ingga
se na aminta banu nggo a si se nu uki ku
aminta ku hen. Ingga ta ku gri ba nga,
ni surr na abangga ba. Aba ta wo ukorr
mungga, na ta zirr bi ndo, u uni ka ba wa
à ta su uyirr yo. 17 Ingga ka itu mungga
yi ni, wre ki ingga bu kpa itu mungga yi
kanga. Ima yo du Aki mungga wa kpanye
ni ingga ku. 18 Undurr sa nu ukyekye ki kpa
itu mungga yi, ingga nggo kpanye ni ba yi
ni. Ingga nggo i tsarr ma ku imungga ni ba
itu mungga yi, ni se nu ukyekye ki ka yi kpa
zizo. À sa Aki mungga nggo à da ki ingga di
ingga bu na meme.”

19 Ida i Yesu ima yi di anishirr ba ga ki na
nkanka zizo. 20 Abi kri mwe ba so da di, “À ku
anazhi, na là! Imba kri wo ku angginggi?”

21 Inkpu yi da di, “Uni ku anazhi ka na
kingginggi na re ma mi? Uzhi ka na king-
ginggi ni du unakreshishi kye hi?”

A kà Yesu

22 Uwa su ni ivi yi nggo ani Yahuda ba ta
na Iga i bwu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi yi
nu Urushalima. Ivi ima yi si ni umvru, 23 i
Yesu so zirr na anga a Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi wa, nggo à yo wa da akaba a Solomo
wa. 24 Anu Yahuda ba ni nggurr bi na zhi
ma di, “Ùwà ta di zu inta kakuma nita nggo
bari, ni ka da ki inta ure ujiji ku? Uwa yo su
Kristi wa jiji? Da ki inta ziza nggo.”

25 Yesu ddu ba di, “Ingga ka da ki imba
ba, imba si kpanye hen. Aseki ka ikagri
nggo ingga na ni isa i Aki mungga yi a
tsarr imba na angu mungga ka. 26 Meme
mi, imba si kpanye hen, nggo imba si sa
aminta mungga hen. 27 Aminta mungga ba
di wo ukorr mungga. Ingga hi ba, aba di ga
ingga. 28 Ingga nu ba iso sese. Aba si taka kɨ
mremremu hen. Undurr si ma nggo ka kpa
ba glo nu ungo mungga hen. 29 Aki mungga
wa ni inga aminta mungga ba, à su ukyekye
mri anishirr ba we, undurr si ma nggo ka
kpa ba glo nu ungo ku Aki mungga hen.
30 Inta tuku Aki mungga wa inta sa ayirr.”

31 Anu Yahuda ba a vu angbinta zizo da
aba ta tà ma. 32 Yesu ddu ba di, “Ingga na
aseki ka ikagri kama na ashishi amba nggo
Aki mungga wa ni ingga. Ni itu i uwata nggi
imba ta tà ingga na angbinta ka?”

33 Aba ddu ma di, “Inta si di inta ta tà ùwà
ku ina wre nggi hen. Inta ta tà ùwà nggo
ùwà re ndanda mi ni itu i Abachi. Ùwà su
unushirr na ayiyi nu ukpa ni so zha du ùwà
ta da du ùwà sa Abachi!”

34 Yesu ddu ba di, “A charr nu ungbamvu
ku Are ka imba ka di, ‘Ingga i ka da ba du
imba sa ábáchí.’ 35 Inta mi hi du Ungbamvu
ku Abachi ka si kasarr hen. Anishirr bama
a nu ba ure ku Abachi ku nggo, Abachi à
re na ba na yo ba ki ábáchí. 36 Sa anggi mu
du imba di ingga da ure undanda ni itu i
Abachi, nggo ingga da di, ‘Ingga su Uvuvurr
a Abachi’ nggo? Ingga yo su uwanggo wa
nggo Abachi à ttu na tu nga ni ingbingbru

yi. 37 Ingga ti si so na sa aseki ka nggo Aki
mungga à zha di ingga bu na nggo hen,
imba bu si kpanye ni ingga ku hen. 38 Ingga
ti ko na aseki ka Aki amungga a ka yo, ka nu
nggo imba si kpanye ni ingga ku na aseki ka
nggo ingga so na mi hen, imba bu kpanye
na aseki ka ikagri ka yo, wre ki imba bu hi
ankpu uyirr mre da Aki mungga wa se nu
umi mungga, i ingga mi se nu umi ku Aki
mungga." 39 Aba zha da aba ta vu Yesu zizo,
uwa sarr huzzu ba na ango.

40 Mre Yesu cha inyi nu Joda wa zizo
kakuma nu ugarr ku nggo Yohana à so
di zzu anishirr ba, na kuma ku so nabo.
41 Anishirr shishemi a nga na ku. A ddu ikpa
di, "Yohana à si na inkindirr i ikagri hen, u
ure ku nggo à da ni itu i unushirr wanggo u
si jiji." 42 Anishirr shishemi nabo a kpanye
ni Yesu ku.

11

Ittu i Lazarru

1 Ugo numa nggo à di so nu Betani, aba
yo ma di Lazarru. Uwa à vri. Betani wa
yo si igbu a ani Maryamu tuku uvayirr wa
Marrta. 2 (Maryamu wama yo à surr ku
Atiko anye a ihun ingba wre wa na aza na
hɨ wa ni infunfutu ima yi. Lazarru à su ku
uzayirr). 3 Amuyirr ba, anu Marrta tuku
Maryamu a tu ba ni Yesu ku di, "Atiko,
ukpami wa nggo ùwà kpanye na ku à vri."

4 Nggo Yesu wo, na da di, "Ikikre i ulolo
kuma si ta si ittu i Lazarru hen. Inkindirr
ima i si meme, wre ku anishirr bu hi
inkpinkpye i Abachi yi, ni ta si anko wa
nggo Uvuvurr a Abachi wa mi taka kpa
inkpinkpye meme." 5 Yesu à kpanye na anu
Marrta ba nu uvayirr ama wa tuku Lazarru.
6 Meme mi nggo, Yesu à wo ivri i Lazarru na
so nu unto ku nggo à se ki ivi iha bari.

7 Na gru ddu abiga ma ba di, "Gru di inta
kakuma nu Yahudiya."

8 Aba zhi ma di, "Unitsarr, inta kye di a ta
tà ùwà na angbinta ka nabo yo, i ivi yi i nise
kri mwe ùwà du ùwà ta kakuma nabo zizo?"

9 I Yesu ddu ba di, "Azhi yirr se ni ankpi
awurr na aha, i si si meme hen? Unushirr
wa nggo ti zirr na azhi uwa si ta bwu uza
hen, nu nggo azhi wa a so la ku ingbingbru
yi. 10 Uwa ti zirr ni ibittu nggo abubo wa shi
ibwu, uwa ta bwu uza nggo à si gri uru hen."

11 Yesu da ba meme, na da ba zizo di,
"Ukpama munta wa Lazarru à kurr ina, di
ingga ku si ma."

12 Abiga ma ba da ku di, "Atiko, à ti ko kurr
si ina, uwa à ta wre." 13 Yesu à ko da ba di
Lazarru à ttu. Abiga ma ba a kye da à si ina
jiji.

14 I Yesu kye na da huzzu ba di, "Lazarru
à ttu. 15 Inyarr imungga yi i si ki imba yo,
nu nggo ingga sama nabo, wre ki imba bu
kpanye. Di inta kuma na ku."

16 U Toma (nggo a di yo ma di Didimo,
nggo ri Amuhẹ) à ddu abiga banu ba di, "Di
inta ga Yesu, di inta ku kɨ na ku!"

Yesu si itasi tuku iso tsitsirr

17 Nggo Yesu mirri nu Betani na hi du
Lazarru à ka ttu ba, izzu ima yi i ki ivi unẹ
mu ba. 18 Betani ka ma kilomita itarr zhi nu
Urushalima. 19 Anu Yahuda shishemi a nga
nye chi anu Marrta tuku Maryamu ni ittu
i uzayirr umbarr yi. 20 Nggo Marrta wo di
Yesu so nga na gru kuma ko ima na ku na
anko, u Maryamu à so ni iko.

21 Marrta ddu Yesu di, "Atiko, ka du ùwà
se ni inggya, uzayirr amungga wa ka si ttu
hen! 22 Ni ima mi, ingga hi di inkindirr yi
nggo ùwà ti barr Abachi uwa ta nu ùwà na
yi."

23 Yesu ddu ma di, "Uzumbirr wa ta gru
zizo."

24 Marrta da di, "Ingga hi da à taka tasi
na azhibarr a itasi wa nggo a si azhibarr a
ikikre wa."

25 Yesu da ku di, "Ingga yo i di du anishirr
a tasi ni du ba a so tsitsirr zizo. Undurr
wa nggo ti kpanye ni ingga ku, à ti ttu mi
uwa ta so tsitsirr. 26 U unushirr wa nggo ti
so tsitsirr na kpanye ni ingga, uwa si taka
ttu mremremu hen. Marrta, ùwà kpanye
meme?"

27 Marrta à da di, "Atiko, ingga ka kpa-
nye ba du ùwà yo su Kristi wa, Uvuvurr a
Abachi, nggo a so kye anko da à taka nga ni
ingbingbru yi."

Yesu à yì

28 Nggo Marrta da meme na ku yo
Maryamu, uvayirr wa kaki na anga yirr, na
da ku di, "Unitsarr wanggo à se ni inggya,
na so zha du uwa ta hi ùwà." 29 Nggo
Maryamu à wo meme na ssubi na kru huzzu
kuma na ku. 30 (Yesu ni kri nu unto ku nggo
Marrta à ku hi ma, na nise mirri nu umi ku
igbu ku.) 31 Anishirr ba nggo a ni so chi ba a

se ndo ni Maryamu ku. Na hi ma nggo à gru
kru huzzu, na kye da a ko kuma ko yi ni ibe
yi mu, na ga ma.
32 Maryamu ko nu unto ku nggo Yesu à se.
Nggo à sa ashishi na ku na ji jaku ku na aza,
na da ku di, "Atiko, ka du ùwà se ni inggya,
uzumburr wa ka si ttu hen!"
33 Nggo Yesu hi ma ni so yi yi, na hi nggo
anishirr ba mi a ko yi na ku meme, itito ki
ma na ba, i isisurr ima yi gru. 34 Yesu zhi ba
di, "A zzu ma nu momonggo?"
Aba da di, "Atiko, nga ni kye."
35 I Yesu à yì.
36 Anishirr ba da di, "Imba kye nggo a
kpanye na ku kakami bari."
37 Abanu ambarr ba a da di, "À si bwu ku
aba kreshi ashishi hen? À ka si zu Lazarru
na han ma ni ittu yi hen?"

Yesu à du Lazarru à tasi

38 Nggo itito ki ma zizo, i Yesu gru zirr
kuma ni ibe yi. Ibe yi ì su nu uko uhan, aba
ttu yi ni ingbinta. 39 Yesu ddu ba di, "Imba
ba ingbinta yi glo."
Marrta uvayirr a uni ttu wa à ddu ma di,
"Atiko, a su unẹ mu ari nggo a zzu ma, à ta
hun ingba kakami!"
40 Yesu à ddu ma di, "Ingga si da ku ùwà
du ùwà ta hi inkpinkpye i Abachi nggo ùwà
ti kpanye hen?"
41 Aba ngi ingbinta yi glo, i Yesu kye ko nu
unkplassu na da di, "Ingga nyarr ku ùwà Aki
mungga, nggo ùwà di wo ingga. 42 Ingga hi
du ùwà di wo ingga ttuttumi. Ingga ko da
ure unggo ku, wre ku anishirr angga ba bu
hi na kpanye di ùwà nggo tu ingga."
43 Nggo Yesu à da meme, na yo ma hantu
di, "Lazarru, gru huzzu!" 44 Mre, Uni ttu wa
gru huzzu, u ango ka na aza ka a kurr ni ilo
nu upri ankru ku ibe ku, ni lo ku na ashishi
ka meme.
Yesu ddu ba di, "Imba ddu ma yi, ni du
ma kuma."

A zha anko a ingu Yesu
(Matiyu 26:1-5; Marrku 14:1-2; Luka 22:1-2)

45 Anishirr ba shishemi nggo a nga nye
ichi ani Maryamu a hi inkindirr yi nggo
Yesu à na, na kpanye na ku. 46 Abanu nu
umi umbarr ku a kuma na anu Farrisi ba
ba na ku da ba inkindirr yi nggo Yesu à na.
47 Anu Farrisi ba na ankpinkpye abikye ba a
yo inggurr bi i Akaba anu Yahuda ba na da
di,
"Inta ta na sa angginggi? Imba kye ikagri
yi nggo unushirr wanggo so na yi! 48 Inta ti
so kye ma du u kuchi meme, anishirr ba we
ta ka ku ga ma, u atuttu ba nu Roma ba a ta
nga ni kpa inkpinkpye imunta yi nu Uki ku
Ibarr munta ku na kpa Igbu munta yi!"
49 Uyirr nu umi umbarr ku nggo a yo ma
di Kayafa, nggo uwa yo à sa Ankpye unkpi
abikye ba ni i se ima yi, à da di, "Imba
sa arrurru mu? 50 Imba kye i si wre sha
unushirr uyirr a bu ttu ku anishirr ba we
hen, nu nggo anishirr ba bu kɨ we?"
51 Kayafa mi à si da ure ukuma ku itu ima
mu hen. Nu nggo uwa yo à sa ankpye unkpi
abikye wa ni ise ima yi mi, à so da inkindirr
yi nggo i taka la ni ichi mu, di Yesu ta ku
ttu, wre ku anu Yahuda ba bu so. 52 Na si su
ku anu Yahuda ba yo na akpambarr hen, a
su ku anishirr ba Abachi ba nggo a ga so ni
ingbingbru inggi yi we. 53 Bazhi na azhibarr
ama wa kuma ni ichi ankpinkpye ba anu
Yahuda ba a gru di zha anko a ingu Yesu.
54 Ni ima yo, Yesu gru di zirr sharri, na gru
kuma ku di so na abiga ma ba ba hinga na
ankpuji, ni igbu wa nggo a yo ma du Ifremu.
55 Nggo ivi i Iga i Ivu Sarr anu Yahuda yi i
ki ywhiywhirr, anishirr shishemi ni ìgbù yi
a gru kuma nu Urushalima da aba ko ingla
ukpa umbarr ku, nâ ta si nggo iba imbarr
yi ì da ba bari na ka ma ni iga yi. 56 Na so
zha di aba ta hi Yesu, nggo a ku so nu Uki
ku Ibarr ku, na gru so zhi ikpa di, "Imba kye
kingginggi? À si ta nga ni iga inggi yi hen?"
57 Ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba a
ga da ku anishirr ba, di undurr uwanggo ti
hi unto ku nggo Yesu à se, uwa bu da ba wre
ba ku vu ma.

12

Maryamu a surr ku Yesu
anye nu Betani
(Matiyu 26:6-13; Marrku 14:3-9)

1 Nggo a ji ivi tani aba na Iga i Ivu Sarr
yi, i Yesu mirri nu Betani ni igbu wa nggo
Lazarru, ugo wa nggo Yesu a ta ma si, à di
so. 2 Aba zzu ku Yesu ila. Nggo Marrta a nu
ba, u Lazarru ni so ri na ba. 3 I Maryamu à ba
anye à tsɨ anta kakami ssu na azhizha. A na
anye wa zhi nu unkunkurr ku nggo à yo ku
du nadi, na si zɨ wa ni inkindirr hen. Na gri
wa ni surr ku Yesu na aza, na hɨ ku aza ka ni

infunfutu ima yi. I ingba i anye yi ì varr ssu
ni iko yi.
4 Judasi Iskariyoti, uyirr nu umi ku abiga
Yesu ba (nggo uwa yo à taka ba Yesu re
nggo) à se nabo, na gru da di, 5 "Inklo i anye
anggo wa i ka ma azurrfa ayiyirr atarr mu,
aba ka si ba wa re na ka inklo yi ga ku abi iha
ba hen?" 6 Yahuda a da mu, na si se na amarr
ka abi iha ba jiji mu hen. A da meme nu
nggo à su unayi. Uwa yo di gri ba abubwu a
inklo wa, uwa ti gru uwa ttu inklo yi na yi.
7 I Yesu ddu Yahuda di, "Du ayamba wa
tomi! A na wre nggo a zu anye anggo bi
azhibarr a izzu ingga wa. 8 Abi iha ba ta di so
iso inggi ni imba ba. Uwa ta si ingga nanko,
ingga si ta di so iso nggi ni imba ba hen."

Anishirr ba ko zha anko a vu Lazarru

9 Anu Yahuda ba shishemi a wo di Yesu
se nu Betani na gru kuma ko i hi Yesu
tuku Lazarru, nggo Yesu à ta ma si. 10 U
ankpinkpye abikye ba a ssubi da aba ta ngu
Lazarru mi meme. 11 Nggo si ni itu i Lazarru
iyo anu Yahuda shishemi a so ka iga imbarr
yi na so kakuma ku kpanye ni Yesu ku.

Yesu mirri nu Urushalima
(Matiyu 21:1-11; Marrku 11:1-11; Luka 19:28-40)

12 Nu uha wa anishirr shishemi a so nu
Urushalima ku Iga i Ivu Sarr yi. Nggo a
wo di Yesu so nga nu Urushalima, 13 na mɨ
ahiharr iri na ko ima na ku na anko, na ko
di hantu di,
"Hosana!*"
"Abachi à yo angu ka iwre ku ugo wa nggo
à so nga ni isa i Atiko yi!"
"Abachi à yo angu ka iwre ku Uttu a Israila
wa!"†
14 Nggo Yesu à du ba a gri ku ijaki wa na hun
so na ku, nâ ta si nggo a charr di,
15 "Imba anishirr bu Zayo, imba si ki isisu
hen!
Kye uttu amba wanggo à so nga,
na hun so ni uvuvurr ijaki."‡
16 Ni imẹmẹ yi abiga ma ba si kye inkindirr
ima hi hen. Nu ugo ku nggo Yesu à
ttu na tasi na hun kuma nu unkplassu ni
inkpinkpye ima yi bari, aba a ssu hi da a
charr inkindirr ima zu ni itu i Yesu nâ ta si
nggo a na ku.
17 Anishirr shishemi a se ni Yesu ku nggo
à du Lazarru à tasi na da ku di a bu gru
huzzu ni ibe yi. Ziza, aba ko bre ku anishirr
inkindirr yi nggo Yesu a na. 18 Anishirr ba
wo iki i ikagri yi nggo Yesu a na, ima yo
du anishirr shishemi a gru kuma ko ima ni
Yesu ku na anko. 19 Anu Farrisi ba gru so re
ki ikpa di, "Imba hi di inta sama ni inkindirr
numa izizi? Kye, anishirr bi ingbingbru ba
a ko ga uwa mu we."

Yesu re ni itu i īttū ima yi

20 Anishirr banu nggo a yo ba ki anu Girrki
a se nabo meme. A nga nye ibarr Abachi ni
Iga yi nu Urushalima. 21 Aba mi gru kuma
nu ugo numa ku nggo a zhi nu Betsada na
anga ka Galili ka, nggo yo ma di Filibu, ku da
ku di, "Ankpye, inta zha di inta ka hi Yesu."
22 I Filibu a da ku Andoro, aba aha mi a gru
kuma ku da ku Yesu.
23 Yesu da ba di, "Ivi iyo i nga ba nggo
Abachi à ta tsarr anishirr inkpinkpye jiji
i Uvuvurr a Unushirr. 24 Di ingga da ki
imba ure ujiji, ingbingbi ikiri ta ji jaku rri
ni imimi ni ttu, wre ku i bu klo ingbingbi
shishemi. Ì ta si ttu hen, ì ta di kurr iyiyirr
ima yo mre. 25 Undurr wa nggo à zharr
itu ima à ta ttu, u undurr wa nggo ti kà
itu ima ni ingbingbru inggi yi à ga anko
zizi a iso sese. 26 Undurr wa nggo ti na ki
ingga undu, uwa ta ga ingga. Uvuvurr iko
amungga wa ta se ni ingga ku ttuttumi nu
unto ku nggo ingga ti kaba. Aki amungga
wa à ta ni abangga ba nggo so ga ingga nggo
inkpinkpye.

Yesu re ni itu i ittu ima yi zizo

27 "Ziza nggo ingga se ni ivri ni isisurr.
Ingga ta da kingginggi? Ingga bu da di Aki
mungga bu kpa ingga ttungo ni ivri inggi
yi? Iya, ingga i nga ku ima yo mremremu.
28 Aki, na inkindirr yi nggo ta du anishirr a
kye uwa ssu nu ungo!"
Mre aba wo ukorr zhi nu unkplassu da di,
"Ingga i ka na isa imungga yi ki inkpinkpye
ba, ni ta na yi zizo." 29 Anishirr ba nggo a
kri nabo na wo ukorr ku, na da di, à si ingẹ.
Abanu ba a da di, "A si unitu a Abachi mu
nggo a re na ku!"
30 I Yesu ddu ba di, "Ukorr ukuma u si ki
imba yo nu su si ki ingga hen. 31 Uwanggo

* 12:13 Hosana: Ani Yahuda ngga a di barr Abachi di a bu zi aba, na yo inkpi ire ima. Aba a yo inkpi ire yi ni inggya so gbyarr ku Abachi mu asa ka inyarr. † 12:13 Kye zizo Asarr 118:25-26. ‡ 12:15 Kye zizo Zakarriya 9:9.

yo su ku abi ingbingbru ba ivi i ibre amu yi.
Ziza nggo a ta han uttu ni gri ingbingbru wa
ssuzzu. 32 Nggo a ti gɨ ingga gru ni imimi yi,
ingga ta du anishirr ba we a nga ni ingga
ku." 33 (Yesu ko da ba sa anko wa nggo uwa
à taka ttu).
34 Anishirr ba da di, "Inta bre na
Angbamvu ka Abachi du Mezaya wa à taka
so sese, uwa sa anggi mu du ùwà ka ko da
di, 'A ta gɨ Uvuvurr a Unushirr ki nu ussu'?
A su unggonggo su 'Uvuvurr a Unushirr'
uwama?"
35 I Yesu ddu ba di, "Uru mungga ku u ta
sha la ki imba ki ntsɨmi yo. Meme imba bu
na undu nu nggo abubo wa ni ko la, wre ku
ibwu ta vu imba kpa undu ku. Imba ti zirr
ni ibwu, imba si ta hi unto ku nggo imba so
kuma hen. 36 Kpanye ni uni ila uru wa ku,
nggo à ni so se ni imba ba, wre ki imba bu
kaki amumarr ba azhi." Nggo Yesu da ba
meme na share na ba kuma ku sharri.

Anishirr banu a kà ikpanye ni Yesu ku

37 Nggo Yesu a di se na ba na di na aseki ka
ikagri shishemi, aba kà ikpanye na ku. 38 Ima
i si nâ ta si nggo uni kpa are a Abachi wa,
Ishaya a da di,
"Atiko, unggonggo kpanye ni inkindirr yi
nggo inta bre ba?
Atiko à tsarr ku unggonggo ukyekye
umaku?"§
39 U anishirr si kpanye hen nâ ta si ida
Ishaya yi zizo di,
40 "Abachi à ttu ba ashishi
na di isisurr imbarr yi shi ibwu,
du ba si ta kye hi na ashishi ambarr ka hen,
na si ta ri amarr hi ni isisurr imbarr yi
hen,
na si ta kanga ni du ingga du ba wre ni
ivri imbarr yi hen."*
41 Ishaya à kuchi hi inkpinkpye i Yesu yi na
da ure ni itu ima yi.
42 Anishirr shishemi a kpanye ni Yesu ku
kye na abi gri anishirr ba meme. Na so kru
isisu i anu Farrisi ba, na si gru kri na da di
aba kpanye ni Yesu ku hen. A kru da a ta
ddu ba glo na aki ka ibarr ka. 43 A zha igbyarr
asa i anishirr mri i a Abachi yi.

Ibre amu ì ta zhi nu Ure ku Yesu ku

44 I Yesu à da hantu di, "Undurr wa nggo
ti kpanye ni ingga ku, uwa si kpanye si ni
ingga ku hen, à kpanye su nu uwanggo wa
nggo tu ingga. 45 Undurr wa nggo hi ingga,
uwa hi wanggo wa nggo tu ingga. 46 Ingga
gri ku abi ingbingbru ba uru, du undurr wa
nggo ti kpanye ni ingga ku, uwa si ta so ni
ibwu zizo hen.
47 "U undurr wa nggo ti wo ure umungga
ku na si kpanye na ku hen, ingga si vu
ma ni ila ure hen. Ingga si nga ibre ki
ingbingbru yi amu mu hen, ingga nga nye
kpa yi ttungo mu. 48 Undurr wa nggo ti kà
ingga na si kpa nu ure umungga ku hen,
uwa se nu uwanggo wa nggo ta bre ku amu.
Ure umungga, uku yo taka bre ku amu na
azhibarr a ikikre wa! 49 Ingga si ko re ki
itu mungga hen. Ingga ko re ni itu i Aki
amungga wa nggo tu ingga, a tsarr ingga
ure ku, nggo ingga ta da na di ingga i da ku.
50 Ingga hi du ure umaku u di gri iso sese.
Meme nggo, inkindirr yi nggo ingga ti da,
uwa si inkindirr yi nggo Aki wa mu à da ki
ingga."

13

Yesu ngla ku abiga ma ba aza

1 A si azhibarr wa nggo a ta zzu na ambre
ka na na Iga i Ivu Sarr yi, i Yesu à hi
da azhibarr yo a nga ba nggo uwa ta du
ingbingbru inggi yi na kakuma na Aki wa
ku. À di kpanye na abiga ma ba ba nggo so
ni ingbingbru yi kakami kuma ni ikikre yi.
2 Ni ingbahru Yesu na abiga ma ba a ko ri
ila. Umimi wa à na undu nu Judasi, uvuvurr
a Sima Iskariyoti, nggo na nu ma amarr ka
iba Yesu re. 3 Yesu hi du uwa zhi na Abachi
ku na ta kakuma na Abachi ku. Na hi da
Abachi nu ma ukyekye ku we. 4 Ni ima yo
Yesu gru kri na ttu ankru ama ka abi ka, na
ba upri inkru ki ihɨ ukpa lo na anklampi.
5 Na ba amasirr kasurr na agbugba na gru
ko ngla ku abiga ma ba aza, na ko hɨ ba aza
ka nu upri inkru ku.
6 Nggo Yesu nga ni Sima Biturr ku, uwa da
di, "Atiko uwanggo ta ngla ki ingga aza?"
7 I Yesu ddu ma di, "Uwa si hi inkindirr yi
nggo ingga ko na ziza hen, uwa taka hi yi ni
ichi."
8 I Biturr ddu ma di, "Uwa si ta ngla ki
ingga aza mremremu hen."
I Yesu ddu ma di, "Uwa ta si kpanye di
ingga bu ngla ku ùwà aza muwa ka hen, uwa

§ 12:38 Kye zizo Ishaya 53:1. * 12:40 Kye zizo Ishaya 6:10.

si su uyirr nu umi ku anishirr amungga ba
hen."
9 U Sima Biturr ddu ma di, "Atiko, ngla
aza mungga ka kye na ango ka ni itu yi mi!"
10 Yesu da di, "Nggo unushirr ti su ukpa,
ankizhi a sama ku nu ukpa zizo uwa à ta
zha ingla aza yo mre. Imba si shirr ankizhi
wemi hen, unushirr uyirr yo à se na ankizhi
nu umi umba ku." 11 (Yesu a hi wanggo wa
nggo ta vu ma re, ima yo du ma da di, "A si
si imba wemi mu a sama na ankizhi hen.")
12 Nggo a ngla aza ka kre ba, na ba ankru
ama ka surr na ka ku ji so zizo. Na zhi ba
di, "Imba hi inkindirr yi nggo ingga na ki
imba? 13 Imba yo ingga du Unitsarr tuku
Atiko. Uwa a ma ki imba, ingga su uwa yo.
14 Ingga nggo su unitsarr ni si Atiko a imba,
ni ngla ki imba aza. Imba mi bi ngla ki ikpa
aza meme. 15 Ingga na meme tsarr imba,
di imba mi ka bu na meme ki ikpa imba.
16 Ingga da ki imba ure ujiji du uvurr iko ni
itu si di mri akiko ma hen. Na anko ayiyirr
ama yo unitu si di mri wanggo nggo à tu ma
hen. 17 Nggo imba hi aseki angga ka, imba ti
na ka, Abachi à ta yo angu ka iwre ki imba!
18 "Ingga si ko re na atu imba wemi hen.
Ingga hi abangga ba nggo ingga hla ba nggo.
Wre ku ure ku Abachi bu si meme nâ ta si
nggo u da di, 'Uwanggo wa nggo a so ri ni
ingga ku nu unto uyirr uwa vu ingga re ba.'
19 "Ingga ko da ki imba ziza, ni du
inkindirr inggi yi nise la, wre nggo i ti la,
imba ta kpanye di Ingga su Uwa Yo. 20 Ingga
da ki imba ure ujiji mu, undurr wa nggo
ti kpa unushirr nu umi abangga ba nggo
ingga tu ba, uwa kpa si ingga. Undurr wa
nggo ti kpa ingga, uwa si kpa si ingga hen,
uwa kpa si uwanggo nggo à tu ingga."

Yesu à da ivu re ima yi

(Matiyu 26:20-25; Marrku 14:17-21; Luka 22:21-23)

21 Nggo Yesu a bre ure kuma kre ba, isisurr
ima yi i se ni ivri kakami. Uwa da di, "Ingga
so da ki imba, uyirr amba nggo à ta vu ingga
re ba."
22 U abiga ma ba kakye ikpa, nggo a si hi
uwanggo wa nggo Yesu ko re ni itu ima yi
hen. 23 Unuma nggo Yesu kpanye na ku nu
umi ku abiga ma ku nggo à nga ni so hinga*
ni Yesu ku. 24 I Sima Biturr zhi ma na ango
di a su unggonggo?
25 Uwama mi à chi kuma na kuyi ni Yesu
ku na zhi ma meme di, "Atiko, a su ung-
gonggo?"
26 I Yesu ddu ba di, "Ingga ti ba unfonfo
wa na agbugba wa, undurr wa nggo ingga
ti ki ni inyi yi ni ka nu ma, uwa su uwa
yo." I Yesu ba unfonfo wa à ki ni inyi yi na
ka nu Judasi, uvuvurr a Sima Iskariyoti wa.
27 Nggo Yahuda ki ungo kpa unfonfo wa, mre
Umimi wa à rri ku ni isisurr.

I Yesu ddu ma di, "Na inkindirr yi nggo
ùwà ta ko na kokorr!" 28 Unushirr uyirr mi
na abubo a iri wa si hi inkindirr yi nggo i du
Yesu da ki Yahuda meme hen. 29 Nggo Judasi
yo su uni zu ba inklo wa, abanu kye di Yesu
ko da di a bu ku re inkindirr mu ku iga yi, ka
a bu nu abi iha ba inkindirr. 30 Mre, i Judasi
à yo ungo ba unfonfo a gri na narr ssuzzu.
Uwa a si ibittu mu.

Are hẹhẹ ka

31 Nggo Judasi gru kuma, i Yesu da ba
di, "Ziza yo, Uvuvurr a Unushirr a kpa
inkpinkpye. Abachi yo a kpa inkpinkpye ni
itu ima yi. 32 Abachi ti kpa inkpinkpye ni itu
ima yi, Abachi à ta nu ma inkpinkpye, na ta
nu ma na yi ziza yo.
33 "Amarr mu, ingga ta so ni imba ba
ntsɨmi yo. Imba ta zha ingga lankarr. Ingga
da ki imba ziza, nâ ta si nggo ingga da ku
anu Yahuda ba di, 'Imba ka si kuma nu unto
ku nggo ingga ta ko hen.'
34 "Ingga ko ni imba su ure uhẹhẹ mu.
Imba kpanye ni ikpa. Nâ ta si nggo ingga
kpanye ni imba ba, imba bu kpanye ni ikpa
meme. 35 Imba ti kpanye ni ikpa, anishirr ba
ingbingbru bu ta hi di imba sa abiga ingga."

Biturr da di uwa si hi Yesu hen

(Matiyu 26:31-35; Marrku 14:27-31; Luka 22:31-34)

36 Sima Biturr zhi Yesu di, "Atiko, ùwà ta
kuma nu momo nggo?"

I Yesu ddu ma di, "Ùwà ka si kuma nu
unto kuma nggo ingga ta kuma ziza hen,
ùwà taka ga ingga nu ugo mu."
37 I Biturr zhi ma di, "Atiko, angginggi ta
han ingga ni iga ùwà ziza? Ingga kpanye
ingga ta ttu ku ùwà!"

* 13:23 So hinga: Anishirr aba ase akama, a di kurr kikurr na yi nu ungo uyirr nggo a ta ri ila.

38 I Yesu zhi ma di, “Ùwà du ùwà kpanye
du ùwà ta ttu ki ingga? Di ingga da ku ùwà,
nggo agba wa ta nise tu, ùwà ta da ki inkpu
itarr du ùwà si hi ingga hen.”

14

Yesu zhi ku abiga ma ba isisurr

1 Yesu à da ku abiga ma ba di, “Imba si
di isisurr imba yi vri hen. Imba yo isisurr
na Abachi ku ni yo isisurr ni ingga ku. 2 Àkí
se shishemi ni iko i Aki mungga yi. I ka si
si meme hen, ingga ka si da ki imba hen?
Ingga ko kuma ko ina abubo ssubi ki imba.
3 Nggo ingga ti kuma ku ssu abubo wa ki ki
imba, ingga ta kanga ni gri imba ni kuma
ndo, wre ku unto ku nggo ingga ti so imba
mi ta so meme. 4 Imba hi anko a ikuma nu
unto ku nggo ingga ko kuma.”

5 U Toma ddu ma di, “Atiko, inta si hi
unto ku nggo ùwà so kuma hen. Inta ta na
kingginggi ni hi anko wa?”

6 Yesu ddu ma di, “Ingga yo sa anko wa, ni
su ujiji wa, ni su iso tsitsirr yi. Undurr ka si
kuma na Aki mungga wa ku sa ni ba ni ingga
ku hen. 7 Ka di imba hi ingga kakami, imba
ka hi Aki mungga wa meme. Zhi ziza nggo,
imba hi ma, ni sa ashishi na ku.”

8 U Filibu da di, “Atiko, tsarr inta Aki wa.
Uwanggo si inkindirr yi nggo inta zha.”

9 I Yesu ddu ma di, “Ingga so ni imba
ba zhi ngbangbamu, imba si hi ingga hen,
Filibu? Undurr wa nggo ti hi ingga, uwa hi
Aki mungga wa. Anggi mu di imba ka so
da di, ‘Tsarr inta Aki muwa wa’? 10 Imba si
kpanye di ingga se nu umi ku Aki mungga
ku, ùwà se nu umi mungga hen? Are ka
nggo ingga di bre ki imba a si di zhi si ni
ingga ku hen. A sa Aki mungga wa yo nggo à
rri so nu umi mungga na di na undu umaku.
11 Imba bi kpanye ni ingga ku nggo ingga
da ki imba di, ingga se nu umi ku Aki ku,
u Aki wa se nu umi mungga. Ka imba bi
kye aseki ka ikagri ka nggo ingga na, ni
kpanye. 12 Ingga da ki imba, undurr wa nggo
ti kpanye ni ingga ku uwa ta na aseki ka
nggo ingga so di na. U abangga ba nggo ti
kpanye aba ta na aseki ankpinkpi mri kanga
ka nggo ingga na, ni itu yi nggo ingga ko
kuma ko iso na Aki wa ku. 13 Inkindirr yi
nggo imba ti zhi ni isa mungga, ingga ta na
ki imba na yi, wre ku Uvuvurr wa bi tsarr
anishirr inkpinkpye i Aki yi. 14 Inkindirr yi
nggo imba ti zhi ingga ni isa mungga, ingga
ta na yi.”

Yesu da ku abiga ma ba du uwa ta nu ba Izhi Iwre

15 Yesu à kuchi da ku abiga ma ba di, “Imba
ti kpanye ni ingga, imba ta na inkindirr yi
nggo ingga da di imba bu na. 16 Ingga ta zhi
Aki wa, uwa ta ni imba Uni zi* numa nggo ta
ni so ni imba ba sese. 17 Izhi Iwre iyo i ta tsarr
imba inkindirr yi nggo i si ijiji. Anishirr bu
ingbingbru ba a si kpanye na ku hen, nggo
a si hi ma hen. Imba hi ma, nggo à se ni
imba ba, na ta di so ni imba ba. 18 Ingga si
ta du imba na akpambirr nâ ta si amumarr
ba ako hen, ingga ta kanga ni imba ba. 19 Ni
ivi ntsɨmi ingbingbru yi si ta hi ingga zizo
hen. Imba ta di hi ingga. Nu nggo ingga ta
so tsitsirr, imba mi ta so tsitsirr meme. 20 Na
azhibarr ama yo imba ta hi di ingga se nu
umi ku Aki mungga ku, imba mi se nu umi
mungga, ingga se nu umi umba. 21 Abangga
ba nggo a hi ure mungga ku na so ga ku, aba
yo sa abangga ba nggo a kpanye ni ingga ku.
Aki mungga wa ta kpanye na abangga ba
nggo kpanye ni ingga. Ingga mi ta kpanye
na ba ni si ta ka sharri ba hen.”

22 I Judasi (si si Judasi Iskariyoti hen) à da
di, “Atiko, angginggi du ùwà tsarr inta yo
itu muwa yi, ni si ta tsarr inkpu anishirr i
ingbingbru yi hen?”

23 Yesu à ka sa ba di, “Anishirr ti kpanye ni
ingga ku aba ta na inkindirr yi nggo ingga
da ba. Aki mungga wa ta kpanye na ba. Inta
ta nga ni so na ba. 24 Abangga ba nggo kà
ingga a si di ga itsarr mungga yi. Itsarr nggo
imba so wo yi i si si mungga hen, i zhi na Aki
mungga wa nggo tu ingga.

25 “Ingga bre ki imba aseki ka angga ka
nggo ingga ni so ni imba ba. 26 Uni zi imba
wa taka ni tsarr imba aseki ka we, na ta ni
imba amarr ka hi inkpu aseki yi nggo ingga
bre ki imba. Uni zi uwama yo si Izhi i Iwre
yi nggo Aki mungga wa à taka turr nga ni
isa mungga. 27 Ingga ni imba isu isisurr. Isu
isisurr i inggi yi nggo ingga yo di ni yi na
ankpa mu. Isu isisurr ima yi si si nâ ta si i
ingbingbru yi hen. Imba vu isisurr ni si kru
isisu hen.

28 “Imba wo nggo ingga da ki imba di
ingga ta kuma, ni ta kanga ni imba ba. Imba

* 14:16 Uni zi: Yesu à so re ni itu i Izhi Iwre yi.

ti kpanye ni ingga ku, imba bu se ni inyarr
nggo ingga ta kakuma na Aki mungga ku,
nggo imba hi da Aki mungga wa à mri ingga.
29 Ingga ko da ki imba are ka ngga ka ziza,
ni du inkindirr inggi yi nise la, wre nggo i
ti la, imba ta kpanye ni ingga ku. 30 Ingga
si ta ka re ni imba ba ma mi zizo hen, nu
nggo uttu ni ingbingbru wa ko nga. A sama
nu ukyekye ni itu mungga. 31 Ingga zha
da anishirr bi ingbingbru ba ka hi di ingga
kpanye na Aki mungga wa ku. Ima yo di
ingga i so na aseki ka nggo à da ki ingga.

"Gru, di inta kuma yi."

15

Yesu à si nâ ta si anggunggurr a grepu

1 Yesu da ku abiga ma ba di, "Ingga yo si
anggunggurr a grepu ajiji wa, Aki mungga
wa yo si uni do wa. 2 A di tse inggingga
mungga yi nggo ì si di klo inkpinkpo hen.
Na di kurr angga wa nggo di klo, wre ku
uwa bi klo kakami. 3 Imba mi si nâ ta si
anggingga ka nggo a ka kurr ka ba nu nggo
imba i kpa itsarr imungga yi. 4 Imba rẹ nga
ni ingga ku, ingga mi ta rẹ nga ni imba ba.
Unggungga ka si klo inkpinkpo ku itu ima
sama ni rẹ nga na anggunggurr wa hen.
Meme yo, imba mi ka si klo sama ni rẹ nga
ni ingga ku hen.

5 "Ingga yo si anggunggurr wa, imba ngga
si inggingga yi. Undurr ti rẹ nga ni ingga
ku, i ingga mi rẹ nga ku, à ta klo inkpinkpo
shishemi. Imba ka si na inkindirr ku atu
amba sama ni ingga hen. 6 Undurr wa nggo
ta si rẹ nga ni ingga ku hen, uwa si nâ
ta si unggungga ku nggo a gye ku ta yo u
ttu. A di ssu inggingga ima bi na yo uru.
7 Imba ti nggurr itu bi ni ingga ku ni ga itsarr
mungga yi, inkindirr yi nggo ùwà ti barr ni
isa mungga aba ta na ku ùwà na yi. 8 Imba
bi klo inkpinkpo shishemi, ni tsarr anishirr
ba di imba sa abiga ingga jiji. Ima yo di gri
ku Aki mungga inkpinkpye.

9 "Ingga i kpanye ni imba nâ ta si nggo
Abachi à kpanye ni ingga. Ziza, imba so
ni ikpanye imungga yi. 10 Imba ti ga are
mungga ka, ingga ta di kpanye ni imba ba
nâ ta si nggo ingga so di ga are ka Aki
mungga ka uwa di kpanye ni ingga ku.
11 Ingga bre ki imba are angga ka, wre ki
imba bu si ni inyarr kakami nâ ta si nggo
ingga mi i se. 12 Ziza, ingga ni ko da ki imba
di imba bu kpanye ni ikpa nâ ta si nggo
ingga kpanye ni imba ba. 13 Anko wa nggo
ùwà ta tsarr unushirr di ùwà kpanye na ku,
anggo su wa bi ka itu muwa yi ni ni ttu ku
undurr wama. 14 Imba ta si akpukpamburr
nggo imba ti ga are mungga ka. 15 Ingga si ta
yo imba ki amirr iko zizo hen, nggo uvuvurr
iko si di hi aseki ka we nggo akiko ma wa di
na hen. Ingga yo imba ki akpukpamburr,
nggo ingga bre ki imba aseki ka we nggo
Aki mungga wa bre ki ingga. 16 Imba ngga
si hla ingga hen. Ingga nggo i hla imba, ni
ni imba undu ku nggo ku, di imba bu ku klo
inkpinkpo, inkpinkpo yi nggo a ta so sese. U
Aki mungga wa ta ni imba inkindirr yi nggo
imba zha na ku ni isa mungga. 17 Uwanggo
yo su ure mungga ku: Imba bu kpanye ni
ikpa yi.

Anishirr bi ingbingbru ba a karr abiga ba

18 "Anishirr ba i ingbingbru ba ti karr
imba, imba bu hi da a karr ingga kuchi.
19 Imba ti si abi ingbingbru yi, aba ta kpanye
ni imba ba nâ ta si ambarr. Ingga hla imba
glo na ba. Ziza, imba si se na ba zizo hen,
ima yo du ba karr imba. 20 Imba bu ssu
hi inkindirr yi nggo ingga da ki imba du:
'Uvuvurr iko à si di mri Akiko ma hen.'
Anishirr ti tsutsarr ingga aba ta tsutsarr
imba mi meme. Ka da a wo itsarr imungga
yi a ta wo imba mi. 21 A ta na ki imba meme
nggo imba so ga ingga, a na meme nggo a si
hi wanggo nggo à tu ingga hen. 22 Ingga ka
si nga ni re na ba hen, a ka si hi di aba kpala
hen. Ziza, a ka si da di, 'Inta si hi di inkindirr
yi nggo inta di na si ikpala hen.' 23 Undurr
wa nggo ti karr ingga uwa karr Aki mungga
meme. 24 Ingga na aseki ka nggo undurr nise
na ka kye nu umi umbarr ku. Ka da a nise
hi ingga ni na aseki ngga ka, a ka si da da
a kpala hen. Aba a hi ingga ni na aseki ka
angga ka na karr ingga na Aki mungga wa
meme. 25 Inkindirr inggi i si meme, wre ku
ure ku Abachi bu si meme nâ ta si nggo a
charr na Are ka di, 'A karr ingga gigyemi.'

26 "Ingga ta tu Uni zi wa zhi na Abachi
ku, uwa yo si Izhi Iwre yi nggo i zhi na Aki
mungga wa ku. Izhi yi ta ni tsarr ure ujiji ni
itu i Abachi. Uwa ti nga, uwa ta ni zi imba
ni ta bre ki imba are ni itu mungga. 27 Imba
mi bi ku bre ku anishirr ure ni itu mungga,
nggo imba mi i se ni ingga ku zhi ni imẹmẹ
yi.

16

1 "Ingga bre ki imba are ka angga ka, wre
ki imba bu si ka ko nu ugo ni iyo isisurr imba
yi hen. 2 A ta han imba huzzu na aki ka issubi
ka. Ivi yi ko nga nggo abi ngɨ imba ba ta kye
di aba ko zi Abachi mu undu. 3 A ta na aseki
kama ni ibwu nu nggo a si hi Aki mungga
wa hen, na si hi ingga mi hen. 4 Ingga bre
ki imba aseki ka angga ka ni du ivi yi nise,
nggo a ti ka la imba ta ssu hi di ingga ka gba
ki imba utu ba.

Undu ki Izhi Iwre ku

"Ingga di se ni imba ba, ima yo di ingga si
bre ki imba are angga ka ni imḛmḛ yi hen.
5 Ziza nggo, ingga ko kakuma nu uwanggo
nggo à tu ingga nggo. Uyirr amba mi à si
zhi ingga di ingga ta ko nu momonggo hen?
6 Ingga hi di isisurr imba yi i vri nggo ingga
bre ki imba are ka angga ka. 7 Ingga bre ki
imba si are ajiji mu, ì wre ingga bu du imba.
Ingga ti kuma ingga ta ku tu Uni zi wa nga
ki imba. Ingga ta si kuma hen, Uni zi wa
si ta nga hen. 8 Nggo Uni zi wa ti nga, uwa
taka ni tsarr anishirr ba ingbingbru ba are
ni itu i ila ure, tuku ni itu i izirr wre na agḛ
ka Abachi, tuku ni itu i ibre amu. 9 Uni zi wa
ta tsarr ba di ika ikpanye ni ingga ku i si ila
ure, nggo a kà ikpanye ni ingga ku. 10 Na si
hi inkindirr yi nggo si isa ni ila ure na agḛ
ka Abachi hen, nggo ingga nggo ta ko kuma
na Aki mungga ku, imba si ta hi ingga zizo
hen. 11 Uni zi wa à ta ni tsarr ba di Abachi à
ka bre ku uttu ni ingbingbru wa amu ba.

12 "Ingga se na aseki shishemi nggo ingga
ta bre nggo, a ta mri imba ivu gri. 13 Izhi yi
nggo di tsarr anishirr ba ure ujiji ku ta nga,
ì ti nga ì ta ni gri imba na anko ajiji wa. À
si ta re ku itu ima hen, à ta bre si inkindirr
yi nggo a wo ka ni ingga ku nggo, na ta bre
aseki ka nggo a so nga. 14 Izhi ijiji yi taka ni
tsarr imba inkpinkpye mungga yi. Nggo ì ta
bre ki imba si inkindirr yi nggo ingga ka da
ki imba nggo. 15 Aseki ka nggo Aki mungga
wa à se na ka we a si amungga. Ima yo di
ingga da di Izhi yi ta ni bre ki imba inkindirr
yi nggo ingga ka bre.

Azhibarr wa nggo ivri isisurr ta kaki inyarr

16 "A ji ntsɨ imba si ta hi ingga hen, u
ntsɨmi imba ta hi ingga zizo."

17 Abiga ma abanu ba zhi ikpa di, "Yesu a
da uwama sa angginggi di, 'A ji ntsɨmi imba
si ta hi ingga hen, u ntsɨmi imba ta hi ingga
zizo?' Na da uwama sa angginggi di, 'Nggo
ingga ko kuma na Aki amungga wa ku?' "
18 "Na zhi zizo di na da uwama si angginggi
di, 'ntsɨmi'? Inta si hi inkindirr ima yi nggo
a so bre hen!"

19 Yesu à hi di abiga ma ba a zha di aba
ta zhi ma are akama, na ddu ba di, "Imba
ko zhi ikpa inkindirr yi nggo ingga da yi di,
'Ntsɨmi imba si ta hi ingga hen, u ntsɨmi
imba ta hi ingga zizo'? 20 Ingga da ki imba
ure ujiji mu di, imba ta yi ni vri isisurr,
abi ingbingbru ba ta mḛ nyarr. Imba ta
vri isisurr, i ivri isisurr imba yi taka kaki
inyarr. 21 Ayamba ti ta ko ngri uvuvurr, uwa
di wo ivri nggo azhibarr wa a ma ba. Nggo
uwa ti ngri uvuvurr wa gri na ango ba, uwa
kpamusu ni ivri yi, na nyarr nu uvuvurr wa
nggo a ngri ma nga ni ingbingbru yi. 22 I ta si
ki imba meme yo. Ziza imba ko vri isisurr.
Nggo ingga taka ni hi imba zizo imba taka
mḛ nyarr, undurr si taka kpa inyarr ima yi
glo ki imba hen. 23 Na azhibarr ama wa imba
si taka zhi ingga inkindirr zizo hen. Ingga
da ki imba, Aki mungga wa taka ni imba
inkindirr yi nggo imba ti barr ma ni isa
mungga. 24 Imba nise barr inkindirr numa
ma mi na anko anggo wa kye. Ziza nggo,
imba ta barr ni isa mungga, a ta ni imba na
yi, wre ki imba bi mḛ nyarr kakami.

Yesu à ka ba ingbingbru yi nggurr ba

25 "Ingga bre ki imba are angga ka na
assurr are, azhibarr wa ko nga nggo ingga
ta re ki imba krizhizhi mi. Ingga taka
bre ki imba are ni itu i Aki mungga wa.
26 Na azhibarr ama wa, imba taka zhi Aki
mungga wa aseki ni isa mungga, imba ku
atu amba nggo taka barr ma si ta si ingga
hen. 27 Abachi nggo à si Aki, à kpanye
ni imba, nggo imba kpanye ni ingga, ni
kpanye di ingga nga zhi na ku. 28 Ingga zhi
na Aki mungga wa ku, ni nga ni ingbingbru
yi, ziza nggo ingga ko du ingbingbru yi ni
kakuma na ku."

29 Abiga ma ba a da ku di, "Kye ziza yo ùwà
ko re ki inta krizhizhi mi ni si ko na undu
na assurr are nggo vri ki inta ikye hi hen.
30 Ziza nggo yo, inta kpanye du ùwà hi aseki
ka we, ni si zha undurr wa nggo ka zhi ùwà
ure hen. Ima yo di inta kpanye du ùwà nga
zhi na Abachi ku."

31 I Yesu da ba di, "Ziza yo imba kpanye?
32 Kye na! Ivi yi ko nga, ni i ka nga ba, nggo

imba wemi taka ga nado, imba wemi taka
ga kuma na ako amba. Imba taka kà ingga
du na ankpa mu. Meme mi, ingga si ta se na
ankpa mu hen, nggo Aki mungga wa à se ni
ingga ku.
33 "Ingga bre ki imba are angga ka, wre
ku imba bu se ni isu isisurr nu nggo imba
i nggurr bi ki uyirr ni ingga ku. Imba ta
ni se ni ingbingbru inggi imba ta ki iha,
meme mi imba bi vu isisurr, kye ingga ka
mri ingbingbru yi ba!"

17

Yesu à barr ku itu ima

1 Nggo Yesu re kre na abiga ma ba na gɨ
ashishi kye hun ko nu unkplassu na barr di,
"Aki mungga, azhibarr a yo a nga ba.
Nu Uzumi wa inkpinkpye, wre ku Uzumi
wa mi bu nu ùwà inkpinkpye yi. 2 Ùwà
nu Uvuvurr wa ukyekye na atu a anishirr
we, wre ku bu ni iso sese ku abangga ba
nggo ùwà nu ma. 3 Iso sese inggi su a bu hi
ùwà, du ùwà yo sa Abachi ujiji na nkpami,
na bu hi Yesu Kristi nggo ùwà tu. 4 Ingga
kre undu ku nggo ùwà ni ingga di ingga
bu na nggo. Meme yo nggo, ingga nu ùwà
inkpinkpye ni ingbingbru inggi yi. 5 Ziza
nggo, Aki, ka inkpinkpye imɛ̱mɛ̱ yi nggo
ingga i di se na yi ni ingga, iyiyirr ima yo
nggo ingga di se na yi bari ùwà na imimi
yi nggo.

Yesu à barr ni itu abiga ma ba

6 "Ùwà ni ingga anishirr angga ba zhi ni
ingbingbru yi, ingga tsarr ba nggo ùwà se
nggo. A sa anishirr muwa, ùwà ni ingga
na ba. Aba a kru isisu i ure muwa ku.
7 Ziza nggo, aba hi da aseki ka we nggo
ùwà ni ingga a zhi nu ùwà ku. 8 Ingga
tsarr ba are ka nggo ùwà ni ingga na ka,
aba kpanye na ka. Aba a hi di ingga zhi
nu ùwà ku, na kpanye du ùwà yo tu ingga
jiji. 9 Ingga ko barr ni itu imbarr. Ingga
si ko barr ku anishirr ba ingbingbru ba
hen. Ingga ko barr ku anishirr ba nggo
ùwà ni ingga, nggo a si amuwa mu ziza.
10 Inkindirr yi nggo ingga se na yi i si
imuwa, i inkindirr yi nggo i si imuwa i
si imungga. Aba yo ta tsarr inkpinkpye
imungga yi. 11 Ingga si ta so ni ingbingbru
yi zizo hen. Ingga ko nga nu ùwà ku. Aba
ta so ni ingbingbru yi bari. Aki Uni wre,
zu ba zizi nu ukyekye ku isa muwa ku,
isa yi nggo ùwà ni ingga nggo, wre ba bu
sa ayirr, nâ ta si nggo inta tuku ùwà sa
ayirr. 12 Nggo ingga di so na ba, ingga di
zu ba zizi ni di kri ba nu ukyekye ki isa
muwa ku, isa yi nggo ùwà ni ingga nggo.
Ingga di kri ba. Uyirr ambarr mi à si nado
hen, uwa su uyirr wanggo yo nggo à su
undanda wa à na ingga nado nâ ta si nggo
ure ku Abachi ku u da nggo.
13 "Ingga ta ko nga nu ùwà ku ziza nggo,
ni ko bre ba aseki ka angga ka mi, nggo
ingga ni so ni ingbingbru yi na abiga ba
ba, wre ku abiga ingga ba bu tsarr ssu
ni inyarr iyiyirr yi nggo ingga se na yi.
14 Ingga tsarr ba ure muwa ku, u anishirr
ba ingbingbru ba a karr ba, nggo a si si
abi ingbingbru ba na ba zizo hen, nâ ta
si nggo ingga mi si si abi ingbingbru wa
hen. 15 Ingga si ko barr du ùwà bu vu
ba glo ni ingbingbru yi mu hen, ingga
ko barr du ùwà bu gri ba ni ka umimi
wa glo ba ma. 16 A si sa abi ingbingbru
inggi yi hen, na su nggo ingga mi si si
uni ingbingbru wa hen. 17 Ure muwa ku
ù su ujiji. Meme yo, du ujiji ku na ba
ki anishirr muwa namri. 18 Ingga tu ba
na anishirr ba ingbingbru ba ba, nâ ta si
nggo ùwà tu ingga na ba ni ingbingbru yi.
19 Ingga nu ba itu mungga yi, wre ku aba
mi bu ni atu ambarr wa na ga ùwà ku are
muwa ka, nggo sa ajiji.

Yesu à barr ni itu i abi yo isisurr na ku

20 "Ingga si ko barr ku abangga ba yo
na akpambarr hen. Ingga mi ko barr ku
abangga ba nggo ta kpanye ni ingga ku
ku itsarr imbarr yi. 21 Aki, ingga so barr di
a bu sa ayirr, nâ ta si nggo ùwà se nu umi
mungga, ingga se nu umi muwa. Ingga
ko barr di ùwà bu nggurr ba bi ni inta ba.
Ima yo ta du anishirr ba ingbingbru ba a
kpanye du uwa yo tu ingga jiji. 22 Ingga
nu anishirr angga ba inkpinkpye yi nggo
ùwà ni ingga, wre ba bu si ayirr, nâ ta si
nggo ùwà ni ingga sa ayirr. 23 Ingga se nu
umi umbarr ku, ùwà se nu umi mungga,
wre ba bu kaki ukpa uyirr chi. Ima yo ta
du anishirr bi ingbingbru ba hi du ùwà yo
tu ingga. A ta hi du ùwà kpanye na abiga
mungga ba ba nâ ta si nggo ùwà kpanye
ni ingga ku.

[24] "Aki, ingga zha di abangga ba nggo
ùwà ni ingga bu se ni ingga ku ttuttumi,
wre ba bu hi inkpinkpye mungga yi nggo
ùwà ni ingga, nggo ùwà kpanye ni ingga
ku zhi ni imemẹ yi nggo ùwà nise zu ibarr
i ingbingbru yi.
[25] "Aki mungga uzizi, ingbingbru an-
ishirr yi i ssurr ùwà, ingga hi ùwà, u
abiga mungga ba a hi du ùwà yo tu ingga.
[26] Ingga tsarr ba ùwà, ni ta kuchi ni du
ba hi ùwà, wre ku ikpanye muwa yi nggo
ùwà se na yi ni itu mungga bi se na
atu ambarr wa, ingga mi bu se nu umi
umbarr ku."

18

A vu Yesu
(Matiyu 26:47-56; Marrku 14:43-50; Luka 22:47-53)

[1] Nggo Yesu à barr kre na gru na abiga ma ba ba cha uhangbu numa nggo a yo ku du Kidro. Ila numa nggo a ttu inkinkurr i olivu i se nabo, u Yesu na abiga ma ba a rri ko na yi.

[2] Judasi, wanggo à vu Yesu à re ba nggo, à hi unto kuma kakami, nggo Yesu na abiga ma ba a di nggurr bi nabo na ankpu na ankpu. [3] Nggo Yesu na abiga ma ba a ni se ni ila yi, u Judasi a nggurr surr ni inkirr i abi ta iku bu Roma ba na abi gbye Uki ku Ibarr ku, nggo ankpinkpye abikye ba na anu Farrisi ba yo a tu ba. Aba hru iki itsi ni ingba i murr uru.

[4] Nggo Yesu a ka hi inkindirr yi nggo ta la na ku ba, na zirr kuma na ba, na zhi ba di, "Imba di zha unggo?"

[5] Aba ddu ma di, "Yesu anu Nazareti."

I Yesu ddu ba di, "À si ingga yo nggo." (I Judasi uni ba Yesu re wa à kri na ba nu unto ku.) [6] Nggo Yesu à ddu ba di, "À si ingga yo," aba kakuma nu ugo ku kuhre ni imimi.

[7] I Yesu zhi ba zizo di, "Imba di imba di zha unggonggo?"

Aba da di, "Yesu anu Nazareti."

[8] Yesu ddu ba di, "Ingga da ki imba di à si ingga yo. Imba ti ko zha si ingga yo, imba du inkpu anishirr yi kuma." [9] (I si meme, wre ku are ka nggo Yesu à da ba bu si jiji: "Uyirr mi si nado nu umi ku anishirr ba nggo uwa ni ingga hen.")

[10] Sima Biturr à gri anjingba, na kpo ka ssuzzu na ttu ku uvuvurr iko unuma a ankpye unkpi abikye wa utu ku ungo ri ku. (Isa i ugarr yi ì ri Maluku.)

[11] I Yesu à ddu Biturr di, "Ka anjingba muwa ka yo nu uhorr. Ùwà kye di ingga si ta so umplango ku iha ku nggo Aki mungga à ni ingga di ingga bu so hen?"

A gri Yesu na nga nu Anasi ku

[12] Mre u abi ta iku ba na ankpye ambarr wa, na abi gbye Uki ku Ibarr ku, a vu Yesu, na lo ma na azhizhi. [13] Na gri ma na kuma nu Anasi nggo ku imemẹ yi. Uwa yo si uhima a Kayafa, ankpye unkpi abikye ba ni ise ima yi. [14] Kayafa wama yo à da ku anu Yahuda ba di i wre u unushirr uyirr bi ttu ku inkpu anishirr yi.

Biturr à da uwa si hi Yesu hen
(Matiyu 26:69-70; Marrku 14:66-68; Luka 22:55-57)

[15] Sima Biturr tuku uniga unuma wa a so ga Yesu. Nu nggo ankpye unkpi abikye wa à hi uniga uwama wa, aba a kpanye ku du ma a ga Yesu rri na ando wa. [16] I Biturr kukri na anko, uwa uniga numa wa nggo a hi ankpye unkpi abikye wa na ka huzzu nga ni re nu uva wa nggo ì kri harr anko wa na du Biturr à mirri.

[17] Uva wa kri na anko wa na ddu Biturr di, "Ùwà si su uyirr nu umi ku abiga bu ugo uwanggo wa hen?"

I Biturr da di, "Iya, ingga si se hen."

[18] Abubo wa à su, amirr iko ba na abi gbye abubo ba a kri so vri uru. I Biturr mi kukri vri uru ku na ba.

Yesu na agẹ ka ankpye unkpi abikye wa

[19] Ankpye unkpi abikye wa à zhi Yesu ure ni itu i abiga ma ba ni itsarr ima yi.

[20] I Yesu ddu ma di, "Ingga si re ku ingbingbru sharri hen. Ingga so di tsarr ba na aki ka issubi ka nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, nggo ani Yahuda ba wemi a di nggurr bi. Ingga si da inkindirr sharri hen. [21] Ùwà zhi ingga angginggi? Zhi anishirr ngga ba nggo so di wo ingga. A hi inkindirr yi nggo ingga di bre ba."

[22] Nggo Yesu a re meme, u uyirr nu umi ku abi gbye abubo ba à kri hinga na ku na nggurr ma na ashishi, na zhi ma di, "Uwanggo yo su anko a ire na ankpye unkpi abikye wa ku?"

[23] Yesu ddu ma di, "Ingga ti da inkindirr numa indanda, ùwà tsarr ingga na yi. Ingga

ta si da undanda hen, ùwà nggurr ingga na
anggi mu?" [24] Mre u Anasi à du ba gri Yesu ni
ilo ango yi na kuma ni Kayafa, ankpye unkpi
abikye wa ku.

Biturr da ba zizo du uwa
si hi Yesu hen
(Matiyu 26:71-75; Marrku 14:69-72; Luka 22:58-62)

[25] Nggo Sima Biturr kri so vri uru ku na
ba, aba gru zhi ma di, "Ùwà mi si su uyirr
nu umi ku abiga ma ba hen?"

I Biturr à kisa di, "Iya, ingga si se hen."

[26] Uyirr nu umi ku agarr bi iko yi ankpye
unkpi abikye wa a kri nabo. Ugo wama a su
umlama a ugo wa nggo Biturr a ttu ku utu
ku nggo. A gru da di, "Ingga si hi ùwà na ku
ni ila i Olivu yi hen?" [27] I Biturr kisa zizo di,
"Iya, a si imu, a si si ingga hen." Mre agba
wa tu.

A gri Yesu na kuma ni Bilatu ku
(Matiyu 27:1-2, 11-14; Marrku 15:1-5; Luka 23:1-5)

[28] Ni gambre yi, ani Yahuda ba a gri Yesu
zhi ni iko i Kayafa na kuma na ando a ugona
anu Roma wa. Na si mirri na ando wa hen.
A na meme, wre ba bu gri ukpa umbarr ku
zizi,* na ka ni ri ila i Iga i Ivu Sarr yi. [29] U
Bilatu wa a gru nga na ba na akpla ka, ni zhi
ba di, "A la ki imba angginggi?"

[30] Aba a da ku di, "A ka si na inkindirr
hen, inta ka si gru gri ma ni nga nu ùwà ku
gigyemi hen."

[31] Bilatu da ba di, "Imba gri ma ni kuma
ku bre ku amu ka ni itsarr imba yi."

Aba a ddu ma di, "Are amba ka a si
kpanye di inta bi tsi undurr ngu hen mi."
[32] (Uwanggo à si meme, wre ku ida i Yesu yi
ni itu ittu ima yi bu si meme yo jiji).

[33] U Bilatu ka rri kuma ku ji so na ando wa
na yo Yesu, ku zhi ma di, "Ùwà yo su uttu a
anu Yahuda ba?"

[34] I Yesu a zhi ma di, "Uwanggo yo si izhi
muwa yi, ka undurr a bre ku ùwà ure ni itu
mungga?"

[35] U Bilatu a da ku di, "Ingga su anu
Yahuda? A sa anishirr a imba ba mu na
ankpinkpye abikye ba a gri ùwà na nga.
Ùwà na ba angginggi?"

[36] I Yesu da ku di, "Ittu mungga yi si si
ingbingbru inggi yo hen. Ka di i si imimi
inggi yo amirr iko mungga ba a taka tsi, wre
ba bu si ba ingga nu anu Yahuda ba hen. I
ittu mungga yi i zhi nu unto numa mu!"

[37] U Bilatu à ka sa di, "Nggi ùwà su uttu
mu?"

I Yesu à ka sa ku di, "Ùwà mu di ingga su
uttu. Ima yo du ba ngri ingga ni ingbingbru
yi, di ingga bu ni da ku anishirr ure ujiji.
Undurr wa nggo ti kpanye nu ure ujiji ku
uwa yo di shirr atu ku ure mungga ku."

[38] U Bilatu à zhi ma di, "Angginggi su
ujiji?"

A bre amu ni itu i Yesu da
a ta ngu ma
(Matiyu 27:15-31; Marrku 15:6-20; Luka 23:13-25)

Nggo Bilatu à da meme na gru kuma na
anu Yahuda ba na ábì, ku da ba di, "Ingga
si hi ma ni ikpala hen. [39] Imba i hi di iba
imba ì da di ingga bu ttu uni kri iharr uyirr
ttungo ki imba ni ivi Iga i Ivu Sarr yi. Imba
zha di ingga bi ttu 'Uttu a anu Yahuda' wa
yo ttungo?"

[40] Aba kisa vo di, "Iya, si su uwa yo hen!
Inta zha Barraba mu!" (Barraba à su ugo wa
nggo su uni tsi sharri narr igbu ambarr).

19

[1] I Bilatu da ba di a bu gri Yesu kuma ku
hlo na amfarr. [2] Abi ta iku ba a nyarr intto
yarr na ka yo ku ni itu, na ku gri ikpo ankru
asisarr ni surr ku, [3] na so nga na ku ni so me
ma di, "Inta chi ùwà Uttu anu Yahuda wa."
Na hlo ma na ashishi.

[4] I Bilatu gru kanga ni ddu ankpinkpye ani
Yahuda ba di, "Imba kye, ingga ta gri ma
ssuzzu ki imba ziza nggo, ni ima mi imba bu
hi krizhizhi mi di ingga si vu ma ni ikpala
hen." [5] I Yesu huzzu na surr intto yi ni itu
ikpo ankru sisarr yi. I Bilatu ddu ba di,
"Kye! Ugo wanggo nggo!"

[6] Nggo ankpinkpye abikye ba na abi gbye
Uki ku Ibarr ku a hi ma na hantu di, "Kpa
ma! Kpa ma!"

U Bilatu ddu ba di, "Imba ku kpa ma na
akpambirr yi. Ingga si vu ma ni ikpala hen."

[7] Anu Yahuda ba a kri karrkarr mi di,
"Inta se ni iba yi nggo i da da a bu ttu, nggo
a da du uwa su Uvuvurr a Abachi."

* 18:28 Wre ba bu gri ukpa umbarr ku zizi: Na adu ani Yahuda wa, unushirr à ti rri kuma ni iko i undurr wanggo nggo à si si ani Yahuda hen, undurr uwama à ta kaki ankizhi, na si ta ri ila i Iga i Ivu Sarr yi hen.

8 Nggo Bilatu a wo meme, i isisu ki ma
kakami. 9 Uwa ka rri kuma na ando wa, ku
zhi Yesu di, "Ùwà zhi nu momo nggo?" I
Yesu si sa ku hen. 10 U Bilatu da di, "Ùwà kà
i re yi ni ingga ku? Ùwà si hi di ingga se nu
ukyekye ki kpa ùwà ttungo nu ukyekye ki
du ba a ngu ùwà hen?"
11 Yesu a ddu ma di, "Ukyekye ku nggo
ùwà se na ku ni itu mungga su ukyekye ku
nggo Abachi nggo nu ùwà. Undurr wa nggo
à ba ingga nu ùwà, uwanggo su uni la ure wa
kakami."
12 Nggo Bilatu wo meme, na gru ta ukpa
du uwa ta zha anko a ttu Yesu ttungo du à
kuma, anu Yahuda ba a kisa di, "Ùwà ti du
ugo nggo kuma, ùwà si su ukpama a Kayisa
zizo hen! Undurr wa nggo ti ba du uwa su
uttu, undurr uwama à si kpanye ni Kayisa
ku hen."
13 Nggo Bilatu à wo ba ni ko re yi meme, na
gri Yesu ssuzzu, na hun so ni Igbre Ingbinta
Ibre Amu yi. (Ni irrirri i Ibraniya, unto
kuma u ri "Gabata".) 14 A si na azhi na
atsutsu na azhibarr wa nggo a ta zzu na
ambre ka na na Iga i Ivu Sarr.
U Bilatu à ddu anu Yahuda ba di, "Kye
uttu amba wa nggo!"
15 Aba kà na hantu di, "Ngu ma! Ngu ma!
Kpa ma!"
U Bilatu à zhi ba di, "Imba zha di ingga bi
kpa uttu amba wa?"
U ankpinkpye abikye ba a da ku di, "Uttu
munta wa nggo i su u Kayisa na nkpama!"
16 U Bilatu à ba Yesu nu abi ta iku ba di a
bu kpa ma ngu.

A kpa Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marrku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Aba kpa ma na kuma. 17 Uwa gri un-
kunkurr ku garr gi garr umaku na kpa ma
ssuzzu nu umi igbu ku na kuma nu "Unto
ku Ukpahe Itu ku," (nggo a yo ku ni irrirri i
Ibraniya du, "Goligota.") 18 Na kuma ku kpa
ma nabo, na kpa abayi banu aha ndo na ku.
Uyirr wa nu ungo ri, u unuma wa nu ungo
mla, i Yesu na atsutsu.
19 U Bilatu du ba charr ikpala ima yi ko ku
klo ku ni itu i unkunkurr umaku du: YESU
ANU NAZARETI, UTTU A ANU YAHUDA WA.
20 A charr ni irrirri i Ibraniya, tuku irrirri i
Latini tuku Girrki. Unto ku nggo a kpa Yesu
u si hinga nu umi ìgbù, u anu Yahuda ba
shishemi a bre icharr yi hi. 21 Ankpinkpye
abikye ba a kisa ku Bilatu da à bu si charr
du "Uttu a anu Yahuda" hen, da a bu charr
du, "Ugo nggo da du uwa nggo su Uttu a anu
Yahuda."
22 Bilatu ddu ba di, "Inkindirr yi nggo
ingga charr, ingga ka charr yi ba."
23 Nggo abi ta iku ba a kpa Yesu kre na ba
ikpo ankru ima yi nggarr ki anga anẹ, ga ki
ikpa aba anẹ mi. Na ba ankru ama ka umi
ka, nggo a ru ka su upri uyirr yo zhi na atu
nga na achi.
24 Abi ta iku ba ddu ikpa di, "Inta bu si nga
ankru angga ka hre hen. Di inta turr ni kye
undurr wa nggo ta kpa ka."
Ure kuma u si meme nâ ta si nggo a charr
nu ungbamvu di,
"A ba ankru mungga ka ga ki ikpa
na ba ankru mungga a turr."*
U abi ta iku ba a na ma nâ ta si nggo a charr
na angbamvu ka Abachi.
25 Ayirr wa, tuku uvayirr a ayirr wa, ni
Maryamu ayamba a Klopa, ni Maryamu wa
nggo a zhi nu Magadala a kri hinga nu
unkunkurr ku garr gi garr ku a kpa Yesu
nggo. 26 Nggo Yesu hi ayirr ama wa tuku
uniga ma wa nggo à kpanye na ku kakami
nggo a kri ywhiywhirr mi, na ddu ayirr wa
di, "Ayamba, kye uzumi wanggo." 27 Uwa
ddu uniga ma wa di, "Kye ayirr amuwa
nggo." Bazhi ni ima nggo, u uniga wa à ba
ayirr a Yesu wa du ma ku so ni iko ima yi.

Ittu i Yesu yi

(Matiyu 27:45-56; Marrku 15:33-41; Luka 23:44-49)

28 Nggo Yesu à hi du uwa à kre undu
umaku ba, na da di, "Uhre ki ingga." À da
meme, wre ku icharr i angbamvu ka Abachi
ka i bu si jiji. 29 Itsa numa i kri nu ususa ahi
nabo. Aba ba usoso a yo na wa na ka harr
nu unflankurr ku nggo a yo ku di hiso, ná
nà hun ko ku Yesu na angu. 30 Nggo Yesu la
ahi wa kye na da di, "A kre ba!" Na ki itu
nggi na ttu.

A turr Yesu ni itankparr

31 Nggo anu Yahuda ba si kpanye da aku
wa bi klo meme ni inkinkurr yi ma na
Azhibarr a Isu wa hen, anu Yahuda ba ku
barr Bilatu di a bu du ba ku mɨ ba aza ka,
na ddu aku wa glo. Uwa si na azhibarr wa

* 19:24 Kye zizo Asarr 22:18.

nggo a ko ssu atutu ka Iga i Ivu Sarr yi, unu
uha wa ta su ku anu Yahuda ba Azhibarr a
Isu ambarr ankpi wa. 32 Mre abi ta iku ba a
nga ni mɨ aza ka ugo unuma wa nggo a kpa
hinga ni Yesu ku nggo. Na mɨ aza ka uyirr
wa meme. 33 Nggo a nga ni Yesu ku na a ni hi
ma uwa ka ttu ba, aba si murr ku uza hen.
34 Uni ta iku numa wa su ku itankparr nu usa,
u ayiyi na amasirr a huzzu. 35 (Undurr wa
nggo à kri nabo na hi inkindirr ima yi na
ashishi ama, uwa yo à bre. Are ka nggo à
bre ki imba a su jiji, na hi du uwa à ko da
su ure ujiji, na bre ka di imba bu kpanye
ni ga ma.) 36 Aseki ka a zirr meme nâ ta si
nggo ungbamvu ku Abachi ku u da nggo di,
"A si ta murr uttuttu uma uyirr hen." 37 U
ungbamvu numa ku u da di, "A taka kye
uwanggo wa nggo a turr ma nggo."

A zzu Yesu

(Matiyu 27:57-61; Marrku 15:42-47; Luka 23:50-56)

38 Nggo a hi di Yesu a ttu ba u Isuhu nggo
zhi nu Arrimatiya ko ku barr Bilatu di a bu
nu uwa iku i Yesu kpa ku zzu. (Isuhu a su
nu umi ku abiga na yi ba nggo di kru anu
Yahuda ba). Nggo Bilatu kpanye ku, uwa
ku ttu iku i Yesu yi glo. 39 U Nikodemu,
uwanggo nggo a ka nga ni Yesu ku ni ibittu
yi nggo, à ga Isuhu. Aba gri àgà a inkinkurr
yi nggo a yo yi di mârr, tuku unuma ku
nggo a yo ku di alosi, du ba ta ni gbo ku
iku i Yesu du yi si kaki ndanda hanhan hen.
Àgà wa ka a rɨ ma atu ima ankpinkpi aha
mu. 40 Anishirr aha angga ba, a ba iku i
Yesu yi nyarr nu upri inkru kukla ku nggo
a di nyarr iku na ku, na so bu surr àgà
unkunkurr wa, nâ ta si nggo anu Yahuda
ba di zzu unushirr nggo. 41 Ila numa i se
ywhiywhirr mi nabo nu unto ku nggo a kpa
Yesu. Ni ila ima yi aba a ya ibe numa nggi
hẹhẹ mi nggo a nise na undu kye na yi.
42 Nu nggo a so ssu atutu ku Azhibarr a Isu
Anu Yahuda wa, aba a ba iku i Yesu zzu ni
ibe ima, nu nggo ibe yi i se ywhiywhirr mi
nabo.

20

Yesu à ta si

(Matiyu 28:1-8; Marrku 16:1-8; Luka 24:1-12)

1 Na azhibarr a imẹmẹ wa nu ugo ki iga
ku, u Maryamu nggo zhi nu Magadala à gru
han kuma ni ibe yi, abubo wa ni ko shi ibwu.
Nggo a ko ku hi ba a ka ba ingbinta yi glo na
angu ka ibe ka ba. 2 Na kru ko ku da ku Sima
Biturr ndo tuku uniga unuma wa nggo Yesu
à di kpanye na ku di, "A ba Atiko wa nado ni
ibe yi, inta si hi unto ku nggo a zu ma hen!"
3 Mre i Biturr tuku uniga unuma wa kru
na kuma ni ibe yi. 4 A so kru ki kru aha mi,
uniga unuma wa kru mri Biturr na ku rri
ni ibe yi kuchi. 5 Nggo à ji kinggi na kye
rri kuma nu upri inkru kukla ku nggo kurr
nabo nggo, na si rri kuma nu umi hen. 6 I
Sima Biturr, nggo à su ku nu ugo uma, kru
na kuma ku tsi rri kuma nu umi ki ibe ku.
Na ko ku hi upri inkru kukla ku yo ù kurr.
7 Na hi upri ku nggo a nyarr ku na ku ni itu.
Upri ankru ku a nyarr ku zu na nkpama, na
chi ku zu nanka nu unuma ku. 8 Uniga numa
wa nggo a kru rri ni ibe yi kuchi a mirri ko
meme, na ku hi na kpanye. 9 (Ni ima mi aba
a nise ssu hi unto kuma nu ungbamvu ku
nggo u da di Yesu taka tasi nggo.) 10 Abiga
ma ba a kakuma ni iko.

Yesu nggurr huzzu ku Maryamu nggo zhi nu Magadala

(Matiyu 28:9-10; Marrku 16:9-11)

11 Maryamu nggo zhi nu Magadala à kri ni
ibe yi so yi na abi ka. À so yi nggo, na ji klo
kye rri kuma ni ibe yi 12 na hi abitu ba Abachi
aha a surr iki ikikla a so nu unto ku nggo a
ka Yesu yo nggo, uyirr wa ni itu u uyirr wa
na aza.
13 Aba zhi ma di, "Ayamba, ùwà so yi
angginggi?"
Uwa da ba di, "A ka ba Atiko mungga
wa nado ba, ingga si hi unto ku nggo a zu
ma hen!" 14 Nggo Maryamu à da meme na
kasarr na hi Yesu à kri nabo, na si hi da a si
Yesu hen.
15 I Yesu à zhi ma di, "Ayamba, ùwà so yi
anggi mu? Ùwà ko zha unggonggo?"
Uwa kye di à su uni di kye inkinkurr ni ila
yi mu, na zhi ma di, "Ankpye, ùwà ti ba ma
glo, ùwà da ki ingga unto ku nggo ùwà ka
ma zu, ni di ingga ku ba."
16 U Yesu gru yo ma di, "Maryamu!"
Uwa kasarr kye ma na da na ako ambarr
ka, ni irrirri i Ibraniya di, "Raboni!" (A si di
"Unitsarr.")
17 Yesu ddu ma di, "Si so rẹ ingga gri hen.
Kye ingga nise hun kuma na Aki ku. Iya,
kuma ku da ku amuyirr amungga ba di,
'Ingga taka kuma na Aki mungga wa nggo

sa Aki amba meme, nggo sa Abachi mungga
na Abachi amba meme.' "
18 Maryamu, nggo zhi nu Magadala, à wo
meme, na kuma na abiga ma ba, ku da ba di,
"Ingga hi Atiko wa!" Na da ba inkindirr yi
nggo Yesu a da ku.

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma ba

(Matiyu 28:16-20; Marrku 16:14-18; Luka 24:36-49)

19 Ni ingbahru yi na azhibarr ama wa,
abiga ba a rri so nu uki na han anko wa kru
anu Yahuda ba. Mre, aba kakye Yesu kukri
ba na atsutsu na da ba di, "Isu isisurr ku
imba yi!" 20 Nggo à da meme nggo na tsarr
ba inkpa ango ima yi, nu usa ku, abiga ma ba
a nyarr kakami nggo aba hi Atiko wa nggo.
21 Yesu à da zizo di, "Isu isisurr ku imba
yi! Nâ ta si nggo Aki mungga wa a tu ingga,
ingga ko tu imba ngga ziza." 22 Nggo a da
meme na ttu unddunddu surr ba di, "Imba
kpa Izhi Iwre yi. 23 Imba ti nggurr ila ure
i unu zhi ku, aba a ta nggurr zhi ki imba.
Imba ta si nggurr zhi ku unu hen, aba si ta
nggurr zhi ki imba hen."

Yesu nggurr huzzu ku Toma

24 Toma (nggo a di yo ma da Didimo, nggo
ri Amuhe̱) nggo à su uyirr nu umi ku abiga
ma awurr na aha ba, a sama na ba nggo Yesu
a nga nggo. 25 Nggo à ku nga nggo inkpu yi
ni ko da ku di, "Inta hi Atiko wa!"
U Toma à da di, "Ingga si kpanye nu ure
umba ku hen. Ingga ti hi ma, ni hi ku aywirr
ka na ango, ni yo ivirr ungo na aywirr ka
inkpu inklo ka, tuku nu usa ku bari ingga ta
kpanye."
26 Nu utangba wa abiga ba a rri so nu uki
zizo, u Toma a se na ba. Aba han anko
ka. Nu nggo anko ka à kurr ni ihan mi, i
Yesu à nga na kukri na atsutsu ambarr, na
da di, "Isu isisurr ku imba yi." 27 Na ddu
Toma di, "Yo uvuvurr ungo muwa yi nu
unggo mungga ku. Yo ungo muwa ku nu
usa mungga ku kye. Si na isisurr muwa yi
di yi tsi nanka hen, kpanye!"
28 U Toma da di, "Atiko amungga na
Abachi amungga!"
29 Mre i Yesu à ddu ma di, "A su nggo ùwà
hi ingga, ima yo du ùwà kpanye. Abangga
ba nggo a nise hi ingga na ka na kpanye ni
ingga ku Abachi à ta yo ba angu azizi!"

Angginggi du Yohana charr ungbamvu unggo ku

30 Yesu à na iki i ikagri inuma shishemi na
ashishi ka abiga ma ka, nggo aba a si charr
ka nu ungbamvu ku unggo ku hen. 31 Uwa
ta si are angga ka na anko, a charr ka wre ki
imba bu kpanye di Yesu à si Kristi, Uvuvurr
a Abachi. Ni bu hi di imba ti kpanye na ku,
imba ta kpa iso tsitsirr ijiji ni isa ima yi.

21

Yesu nggurr huzzu ku abiga ma atangba ba

1 Nu ugo ukuma i Yesu à gri itu ima ku
tsarr abiga ama ba zizo nu unddu inyi nu
Tiberriya. Itsarr ima inggi ì si ma mi:
2 A sa azhibarr numa nggo Sima Biturr,
Toma, (nggo a di yo ma da Didimo, nggo ri
Amuhe̱), u Nataniya, nggo zhi nu Kena na
anga ka Galili ka, na amumarr ba Zabadi ba
aha mi, na abiga aha banu a si ndo. 3 I Sima
Biturr gru ddu ba di, "Ingga ko ivu ikikla."
Inkpu yi da di, "Inta mi ta ga ùwà." Na gru
ga ma ku rri nu uddu ku. Na ku so tirr ikikla
nggarr ambre na si vu inkindirr ni ibittu
ima yi hen.
4 Ni igambre yi, i Yesu nga nu unddu inyi
ku, abiga ma ba a kye ma ssurr.
5 I Yesu zhi ba di, "Akpukpamburr, imba
vu anggi?"
Aba di, "Inta si vu inkindirr hen."
6 Uwa ddu ba di, "Imba yo azhizhi amba
ka na anga a ungo ri a uddu wa, imba ta vu
inkindirr." Mre aba a tu azhizhi ka surr na
gba ka kanga chankarr, nu nggo azhizhi ka
a vɨ ikikla shishemi.
7 Uniga unuma wa nggo Yesu di kpanye
na ku kakami nggo à ddu Biturr di, "A sa
Atiko yo!" Nggo Sima Biturr à wo da a si
Yesu, na ba ankru kama ka (nggo à ttu ka
zu ko na undu ku) na vu ka nyarr nu ukpa,
na tu rri na amasirr wa. 8 Abiga abanu ba
nggo a so nu uddu ku a so darr uddu ku nga
na ábì, na gba azhizhi ka ssuzzu ni ikikla nu
umi pwi. A si kri ta anko mu zhi na ábì ka
hen, a ka ma imita ayirr yirr. 9 Nggo abiga ba
a ssuzzu nu uddu ku nggo na ni hi unfonfo
tuku ikikla na akikla uru.
10 I Yesu ddu ba di, "Imba ttu ikikla yi nggo
imba vɨ ga mi."
11 I Sima Biturr à rri nu uddu ku na ku
gba azhizhi ka ssuzzu nga na ábì. Ikikla
inkpinkpi ima i sa ayirr uyirr ni iso ikywi
ni itarr (153), u azhizhi ka si tse̱ hre hen. 12 I
Yesu yo ba di, "Imba nga ni ri yi." Isisu i ki

ba, uyirr mi na abiga ba à si zhi ma di, “Ùwà
su unggonggo?” hen, nggo aba mi a hi da a
sa Atiko yo. 13 Yesu à ba unfonfo wa a gri nu
ungo uma na ka ma nu ba. Na ba ikikla wa
mi gri na ka ma nu ba. 14 Uwama a si inkpo
itarr nggi nggo Yesu à ko tsarr abiga ba itu
ima yi nu ugo ki ittu umaku.

Yesu à re ni Biturr ku

15 Nggo a ri kre, i Yesu yo Sima Biturr
di, “Sima, uzuma a Yohana, ùwà kpanye ni
ingga ku jiji mri abanu ba?”

Uwa da di, “A si meme yo, Atiko, ùwà mi
hi di ingga kpanye nu ùwà.”

I Yesu ddu ma di, “Ho amumarr aminta
amungga ba.”

16 I Yesu yo ma zizo, “Sima uzuma a
Yohana, ùwà kpanye ni ingga ku jiji mu?”

Uwa da di, “Atiko, ùwà hi di ingga kpanye
nu ùwà ku.”

Yesu ddu ma di, “Kye ki ingga aminta
mungga ba.”

17 Yesu a zhi ma inkpu itarr yi zizo di,
“Sima uzuma a Yohana, ùwà kpanye ni
ingga ku?”

I Sima na ki ivri isisurr nggo Yesu ko
zhi ma inkpu itarr nggi di, “Ùwà kpanye
ni ingga ku?” I Biturr ddu da, “Atiko, ùwà
hi aseki ka we. Ùwà hi di ingga kpanye nu
ùwà.”

Yesu ddu ma di, “Ho aminta mungga ba.
18 Nu nggo ùwà ni di su uvuvurr nze, ùwà di
ba unggakpa muwa ku murr na anklampi,
ni di kuma nu unto ku nggo isisurr muwa
yi da ku ùwà. Ni ivi yi nggo ùwà ti ka chě
nggo, ùwà ta gɨ ango ki tsa unuma mu ta
gbyarr ku ùwà ankru amuwa ka, na gri ùwà
kuma nu unto ku nggo ùwà si du ùwà ta ko
hen.” 19 (Yesu à da meme, ni itu i ittu yi nggo
Biturr à taka ttu na taka nu isa i Abachi yi
inkpinkpye.) Na ddu Biturr di, “Ga mi!”

Yesu tuku uyirr nu umi ku abiga ma ba

20 Biturr à kasarr na hi uniga wa nggo
Yesu à kpanye na ku nggo, uwa à so ga ba.
(À su uyiyirr uwama yo nggo à so hinga ni
Yesu ku na abubo a iri ila wa, na zhi ma di,
“Atiko, unggonggo ta vu ùwà re?”) 21 Nggo
Biturr kakye ugo na hi ma nggo na zhi Yesu
di, “Atiko, uwanggo wa na?”

22 Yesu à ka sa ku di, “Ingga ti di à ta so
tsitsirr ma ni inga imungga yi, angginggi
imuwa nu umi? Ùwà bu ga mi!” 23 Aba gru
di bre ku abiga ba kago du uwama si taka
ttu hen. I Yesu a si da meme da à si taka ttu
hen. A da di, “Ingga ti di à ta so tsitsirr ma
nu unga imungga yi, angginggi imuwa nu
umi?”

24 A si uniga wa nggo à re ni itu i aseki
angga ka, uwa yo à charr zu, inta hi di
inkindirr yi nggo à da ì si ijiji.

Ikikre yi

25 Yesu à na aseki anuma shishemi zizo.
Ka di a charr ka zu namri, ingga kye ing-
bingbru yi we ka si ma isurr angbamvu ka
we nggo a ka charr ka hen.

Indu
i abi ko na angu yi
Ure ku mẹmẹ

Uni charr ungbamvu unggo ku à si Luka, uni ni ahun wa. Uwa yo à si ukpama unu zirr a Bulu. À charr ungbamvu unggo ku ku Tiyofilo na abangga ba nggo a kpanye na Abachi. Ungbamvu unggo ku u bazhi ni inkla yi nggo ungbamvu ku Ure ku wre ku Luka ku u kukri nggo. Ungbamvu ku Indu ku u tsarr nggo inggurr bi i abiga yi i kuchi nu undu ku nggo Yesu à gri ssuzzu. Ungbamvu ku u bre aseki ka nggo inggurr bi i abiga yi i na na ase iso tarr (30) ka imẹmẹ ka. U bre undu ku nggo Izhi Iwre yi à na, tuku ifurr i inggurr bi i abiga yi. Ure ni itu i abangga ba nggo a kisa na abiga ba ba, tuku ikpa abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, tuku indu yi nggo anu Biturr tuku Bulu a na.

Ungbamvu ku u bazhi ni inga i Izhi Iwre yi nggo Yesu à da zu. U bre ingri tuku iga ki varrvarr i inggurr bi i abiga yi. Izhi yi i du anishirr abi sama ni isisu angga ba a bre Ure ku wre ku na tsarr ku, na du abi ilolo a wre, na tsarr anishirr ikpanye ni ikpa na aki ka issubi ka ani Yahuda ka, tuku aki ka itsarr, na ako anishirr, tuku nu udu, na aki ka ibre amu, ni inggingga anko, na ga igbre, na rri ni ijirrigi i amasirr, na ga anko ka ankpuji. Ankla ka nggo Abachi à tu ba kuma, aba kuma na ku ka iso i anishirr yi kasarr.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ivi imẹmẹ i nggurr bi i abiga yi *1:1—5:42*
A ki ba iha, ure ku u ga ssuzzu *6:1—9:31*
Izirr ssuzzu i Biturr yi ku undu ku Abachi ku *9:32—12:25*
Izirr ssuzzu imẹmẹ i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *13:1—14:28*
Ikuso yi nggo a yo yi nu Urushalima *15:1-35*
Izirr ssuzzu iha i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *15:36—18:22*
Izirr ssuzzu itarr i Bulu yi ku undu ku Abachi ku *18:23—21:14*
Ivu i Bulu yi tuku ikuma ima yi nu Roma *21:15—28:31*

1 Tiyofilo,

Ingga i charr ku ùwà nu ungbamvu
mungga ku mẹmẹ ku aseki ka nggo Yesu à
gru di na ni imẹmẹ yi, na di tsarr anishirr
2 ma na azhibarr wa nggo a ba ma na hun
kuma nu unkplassu. Nggo a nise ba ma
hun kuma nu unkplassu, Izhi Iwre yi i du
ma tsarr abi ko na angu ama ba nggo à hla
ba nggo, inkindirr yi nggo a ta na. 3 Nggo
Yesu à ki iha yi kre, na gri itu ima ku tsarr
anishirr angga ba na tsarr ba aseki angga ka
nggo a ta du aba mi a hi di Yesu à si tsitsirr.
Yesu à gri itu ima di tsarr ba ki ivi iso nẹs
na so di re ba are ka Ittu i Abachi yi. Abi ko
na angu ba a hi ma. 4 Na ankpu numa nggo
uwa so ri ila na ba, na ttu ba ukorr da di,
"Si gru share nu Urushalima yi hen. So bi
inkindirr yi nggo Aki amungga wa à da di
uwa taka ni imba nggo. Imba i wo ingga i re
ki imba ni itu i inkindirr ima yo. 5 Yohana a
zzu imba na amasirr, ingga so da ki imba di
a ji ivi ntsɨmi aba ta zzu imba ni Izhi Iwre."

A ba Yesu hun kuma nu unkplassu
(Marrku 16:19-20; Luka 24:50-53)

6 Uwa a si meme yo abi ko na angu ba a
nga ni nggurr bi ni inkla iyirr nggo na zhi
ma da di, "Atiko, ùwà ta ba ittu yi ka nu anu
Israila ba ziza yo?"

7 Yesu a ddu ba da di, "Ivi yi na attuttu wa
nggo Aki wa a zu ni inkpinkpye ima yi a si si
inkindirr ihi imba hen. 8 Nggo Izhi Iwre yi à
ti nga ni imba ba, uwa ta ni imba ukyekye,
imba ta si abi da ku anishirr inkindirr yi
nggo imba ihi nggo nu Urushalima tuku
Yahudiya tuku Samarriya tuku ingbingbru
yi kago we."

9 Nggo Yesu à da meme mre, aba a ba ma
na ashishi ambarr, a akpa a ttu ma nado,
aba si hi ma hen.

10 Abiga ma ba a kri so kye yoyo hun kuma
nu ussu uwa so kuma. Mre aba gru ka kye
anishirr aha a surr iki ikikla a kukri ba na
anga yirr, na a ddu abiga ma ba 11 di, "Anu
Galili, imba kri so kye angginggi hun kuma
nu ussu. Yesu uyirr yirr wanggo a ba ma glo
ni imba ba hun kuma nu unkplassu, a taka
ka nga meme yo nâ ta si nggo imba i hi ma
so hun kuma nu unkplassu nggo."

A hla Matiya da à bu ba unto ku Yahuda
(Matiyu 27:3-10)

12 Mre abi ko na angu ba a ji ni igbigbu
yi nggo a yo yi di Olivu.* I ta i anko yi zhi
nabo kuma nu Urushalima ka ma mita ukrɨ
yirr na ayirr yirr (1,100). 13 A kanga nggo na
ni hun kuma nu uki, ni iko issu yi nggo a
ku di so nggo. Abangga ba nggo a se nabo
a si ani Biturr, u Yohana, u Yakubu tuku
Andoro, i Filibu tuku Toma. Abanu ba a si
anu Batolomi, u Matiyu, i Yakubu, uvuvurr
a Alifiyo, u Sima nggo à se na amarr ka ako
ambarr ka kakami, tuku Judasi uvuvurr a
Yakubu. 14 A nggurr bi wemi na amba ba
na ku so di barr Abachi ttuttumi na anu
Maryamu ayirr a Yesu, na amuyirr abi Yesu
ba.
15 A ki ivi ntsɨmi na na issubi i abiga. (A
ka ma anishirr ayirr yirr ni iso iha (120).)
Biturr à gru kri, 16 na ddu ba di, "Amuya
abiga, Ungbamvu ku Abachi ku u ta na
inkindirr yi nggo Izhi Iwre yi i da na angu ka
Doda ni itu i Judasi Iskariyoti nggo à gri abi
vu Yesu ba ni tsarr ba na ku nggo. 17 Yahuda
à si ni inta ba nu undu ku nggo a di inta bu
na ku nggo."
18 (Yahuda à kpa inklo i umimi ima yi
ku re īlá, na ji jaku nabo yo na ttu. Ine
ima yi nggarr arirẹ ka a ssuzzu. 19 Anishirr
bu Urushalima ba we a wo ure unggo ku
kago, na ka di yo īlá yi na ako ambarr ka di
Akelidama, di i si "Īlá i Ayiyi.")
20 Biturr à da di, "A charr nu Ungbamvu
ku Asarr ka Igbyarr Asa di,
" 'A bu kà iko ima yi du,
undurr bu si du uwa ta ku so na yi
hen.'†
A charr zizo di,
" 'A bu du undurr a ba inkpinkpye ima yi.'‡
21 Ni ima yo, i wre inta bu ttu unuma nggo
a ta sarr ba inkla i Yahuda Iskariyoti yi. A
bu su uyirr nu umi ku anishirr angga ba
nggo a di se ni inta ba, ni imẹmẹ yi nggo
Atiko Yesu wa à di zirr kago ni inta ba nggo.
22 Bazhi nu nggo Yohana à zzu Atiko Yesu
na amasirr nga nu nggo a ba ma hun kuma
nu unkplassu. Uyirr nu umi ku abangga ba
nggo a ta ku zi inta da ku anishirr di, Yesu à
tasi ni ibe."
23 A gri asa a anishirr aha: Isuhu nggo a
di yo ma di Basaba (isa inuma yi i ri Yustu),
na gri isa i Matiya. 24 Nggo na barr Abachi
di, "Atiko, ùwà i hi isisurr i anishirr namri.
Tsarr inta uyirr wanggo nggo ùwà i ttu ma
nu umi ku anishirr aha angga ba nggo 25 à ta
ba undu ku abi ko na angu ku nggo Judasi
Iskariyoti à kaku du na kakuma ni inkla
nggo à zhi ma." 26 Mre aba a mɨ ankinka a
ki na bre kye, u Matiya nggo a ri. Nggo aba
du ma à rri na abi ko na angu awurr na yirr
ba ba.

2

Izhi Iwre yi nga na Azhibarr a Pentiko

1 Uwa a si na azhibarr Iga i Pentiko yi
abiga ga Yesu ba a ku so ni inkla iyirr.
2 Nggo mre na gru wo i inkindirr i yi zhi nu
unkplassu nâ ta si unddunddu unkpi, iyi yi i
tsarr ssu nu iko yi nggo a so nggo. 3 Aba a hi
inkindirr izzu nâ ta si irrirri iru i ji ga so ku
so ku abiga ba na yiyirr na atu. 4 Izhi Iwre i
tsarr ssu na ba wemi, aba a gru so re irrirri
na nkanka.
5 Ni ivi ima, ani Yahuda nggo a di kru
isisu i Abachi na zhi ni igbu yi na nkanka
a di so nu Urushalima. 6 Nggo a wo iyi i
unddunddu yi akpa anishirr a nggurr bi. A
ku ayisurr nu nggo a wo ba a so re na ako
ambarr. 7 Na zhi da di, "Anishirr angga ba
wemi a si di re ni irrirri i nu Galili hen?
8 A si anggi mu inta wemi i wo ba a so re
ni irrirri imunta? 9 Inkpu munta yi a zhi
nu Patiya, u Mediya tuku anu Elamu, na
abi zhi nu Mesopotamiya, u Yahudiya tuku
Kapadosiya, abi zhi nu Ponto, tuku Asiya,
10 na abi zhi nu Frigiya tuku Pamfiliya, na
abi zhi nu Masarr tuku igbu i Libiya nggo
si hinga nu Sirrene. Amunta abanu ba a
zhi nu Roma. 11 Abi na ani Yahuda ba tuku
abangga ba nggo a ttu anko a iga ambarr wa
ttungo na kanga ni rri ni iga i ani Yahuda
yi. Inkpu munta yi a zhi nu Kreti tuku
Arrabiya, inta i wo ba a so bre ni irrirri
imunta aseki ka ku ayisurr ka nggo Abachi
à na ka!" 12 Ayisurr a jaku ba aba a zhi ikpa
da di, "Ina inggi yi i da di angginggi?"
13 Anishirr abanu a sarr are na ba da di
zhinu a so hwa sa ahi.

Biturr à re na akpa anishirr wa ku

14 Biturr à gru kri na abiga Yesu awurr
na yirr ba na re ba nu ukorr unkpi da di,
"Amuya mungga ani Yahuda, ni imba nggo

* 1:12 Igbigbu i Olivu: Inkinkurr i Olivu nggi i to mwe ni igbigbu inggi yi. I si ta anko mu ni zhi nu Urushalima hen.
† 1:20 Kye zizo Asarr 69:25. ‡ 1:20 Kye zizo Asarr 109:8.

so nu Urushalima, di ingga bre ki imba aza
ka inkindirr inggi yi. Shirr atu zizi yi ni wo
inkindirr yi nggo ingga i ta da. [15] Imba i kye
di anishirr angga ba a hwa ahi. A si si meme
hen. A ni si ikarrfe itirr i ambre mu bari.
[16] Ina inggi yi si inkindirr yi nggo uni kpa are
Abachi wa Jowe à da nggo:
[17] " 'Abachi à da di, ni ivivi ikikre yi,
ingga ta ka Izhi imungga yi i ka surr ku
anishirr we.
Amumarr aniru na áníwá a ta kpa are ka
Abachi ka da ki imba.
Amumarr nze amba ba a ta rri ala,
Achiche anishirr amba ba a ta gru rri
ala.
[18] Ni ivivi ima, ingga ta ka Izhi mungga yi i
surr ku agarr
amba na aniru
aba a ta kpa are ka Abachi so bre.
[19] Ingga ta tsarr ikagri nu unkplassu
ni ta na aseki ka i ku ayisurr ni imimi.
Ayiyi tuku uru tuku intsi a ta se ma.
[20] Azhi à la wa à ta shi ibwu,
uhwa ku u ta kaki ayiyi
bari azhibarr ankpi wa nggo Atiko wa
à ta kanga nggo a taka ma.
[21] Meme nggo undurr uwanggo à ti yo
isa i Atiko wa, aba taka kpa ma
ttungo.'*
[22] "Anishirr imba bu Israila wo ure nggo
ku! Yesu nggo zhi nu Nazareti à su unushirr
wanggo imba i hi krizhizhi undu ku nggo
Abachi a nu ma. A na aseki a ka ku ayisurr
na ka ikagri, imba mi i hi ka. [23] Abachi nggo
a ba ugo nggo ni imba ni ihi ima. Anishirr
amimi a zi imba klo ma nu unkunkurr, uwa
ttu. [24] Abachi à ddu ma ttungo na ango ka
ittu na ta ma si. I ittu si hru ma nu ukyekye
hen. [25] Doda mi à re ni itu i Yesu da di,
" 'Ingga i hi Atiko wa, uwa di si ni ingga ku
ttuttumi.
À kri ki ingga nu ungo ri,
isisu ì si ta ki ingga hen.
[26] Ni itu ima yo, ankpi are amungga ka a tsarr
ssu ni inyarr, isisurr mungga yi ta se
ni inyarr,
ukpa mungga ku mi ù ti ttu, ingga yo
isisurr di ingga ta so tsitsirr.
[27] Nggo Atiko à du uwa si ta kà ingga du ku
abubo a iso abi kɨ wa hen,
na si ta du Uni wre muwa wa à bo ni
ibe hen.
[28] Ùwà ka tsarr ingga anko nggo ingga ta zirr
ba ma,
ni ta di du ingga nyarr na age̱
amuwa.'†
[29] "Amuya, ingga ta da ki imba sama ni
ikru inkindirr da ábáchí amunta wa uttu
Doda à ttu, aba zzu ma, ibe ima yi i se ni
inta ba ari. [30] Uwa à su uni kpa are ka Abachi
na à hi di Abachi à shi azhi du uwa taka ba
uhanma numa a sa ni ittu ima yi. [31] Doda
à hi inkindirr yi nggo i so nga ni ichi. Ima
yo i du ma à re di Kristi a ta tasi. A si ka
ma du na abubo a iso abi kɨ wa hen, ukpa
umaku u si bo hen. [32] Abachi à ka gɨ Yesu
gru tsitsirr ba. Inta mi i hi ure ukuma. [33] A
nu Yesu inkpinkpye nu ungo ri ku Abachi.
Uwa kpa Izhi Iwre yi nggo Abachi à da du
uwa à taka ni nggo. Yesu à surr ki imba Izhi
ima yi nggo imba i ko wo ni ko hi. [34] Doda
nggo à si hun kuma nu unkplassu mi hen, à
da di,
" 'Atiko wa à ddu Atiko amungga wa di:
"Ji so ki ingga nu ungo ri mungga
[35] di ingga ka abi karr ùwà ba
ki inkindirr yi nggo ùwà ta vu aza sa
nggo.' "‡
[36] "Meme nggo Israila a bu hi di Yesu
wanggo nggo imba i kpa ma nu unkunkurr,
Abachi à na ma ki Atiko na na ma ki Kristi!"
[37] Nggo anishirr ba a wo meme, inkindirr
yi i tsutsarr ba ni isisurr a ba a zhi ani Biturr
na abi ko na angu abanu ba da di, "Amuya,
inta ta na kingginggi?"
[38] Biturr a ddu ba di, "Ttu anko nggo imba
so ga wa ttungo, ni du ba a zzu imba namri
na amasirr ni isa i Yesu Kristi, nggo a ta
nggurr ila ure imba yi zhi. Meme nggo imba
ta kpa Izhi Iwre yi. [39] Abachi à da inkindirr
inggi yi zu ki imba na amumarr amba, na
anishirr wemi nggo se gbagba mu Atiko
Abachi amunta wa à yo ba nggo."
[40] Biturr à gba ba utu na are numa
shishemi, na tsi ba ango di, "Imba du ila ure
imba yi ni du Abachi kpa imba ttungo ku
inkindirr yi nggo taka kuttu amimi anishirr
bi ingbingbru ba nggo!" [41] A zzu abangga
ba nggo a kpa ure umaku nggo na amasirr.
Na azhibarr ama anishirr a ma ukrɨ utarr
(3,000) a ku ki ku abiga ba.

Inggurr bi i abiga yi

* 2:21 Kye zizo Jowe 2:28-32. † 2:28 Kye zizo Asarr 16:8-11. ‡ 2:35 Kye zizo Asarr 110:1.

42 Abiga ba a so di zha da aba a ta hi aseki
ka nggo abi ko na angu ba a ta tsarr ba nggo,
na di so di nggurr atu bi ni i ri bi tuku ibarr
Abachi. 43 Abi ko na angu ba a na aseki ka ku
ayisurr na ka ikagri, isisu ì ki anishirr ba we.
44 Abiga ba wemi a nggurr bi na so di ga aseki
ka narrnarr. 45 A vu aseki ambarr ka re, na
kpa inklo yi ni nggurr bi bari, na vu ga ku
abangga ba nggo a zha chankarr nggo. 46 A
di kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku
ni ivivi yi. Na di ri bi na nyarr na aseki ka
ni isisurr iyirr. 47 A di ru ku Abachi asarr,
anishirr we a kpanye na ba. Abachi à di nu
ba abiga ahehe ni ivi yi.

3

Biturr tuku Yohana a du unakpre aza à wre

1 Azhibarr numa, nggo azhi wa à ma ikar-
rfe itarr, na ma ibarr, i Biturr tuku Yohana
a gru so kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku. 2 Ugo numa à mɨ aza zhi nggo a ngri
ma mu, aba ba ma ku zu na angu ankonki
ka Uki ku Ibarr Abachi ku nggo à yo ka di
Ankonki a Iwre wa. A di ba ma ni ivi yi nga
ni zu wre ku à bu barr anishirr a bi so rri ba
inklo. 3 Nggo à hi anu Biturr tuku Yohana a
so mirri nu Uki ku Ibarr Abachi ku na barr
ba inklo. 4 A kye ma, i Biturr à ddu ma da
di, “Kye inta na!” 5 Uwa gɨ ashishi kye ba na
kye di a ta nu ma inkindirr.

6 Biturr à ddu ma da di, “Ingga sama ni
inklo, ima yo di ingga ta nu ùwà inkindirr
yi nggo ingga i se na yi nggo. Ni isa i Yesu
Kristi nu Nazareti, gru kri ni zirr!” 7 Nggo
Biturr vu ma nu ungo ri, na gɨ ki tsa, mre aza
ama ka na agbuzzu a kaki kyekye. 8 Ugo wa a
tu ki tsa na gru kri na aza ama, na gru so zirr
kago. Na mirri ga ba kuma nu Uki ku Ibarr
ku. À zirr na di tu ki tsa na so gbyarr ku
Abachi asa. 9 Anishirr ba nabo a hi ma so zirr
na so gbyarr ku Abachi asa. 10 Nggo a hi da
à su ugo ni di barr na angu ankonki ka Uki
ku Ibarr Abachi ka nggo à yo ka di Ankonki
a Iwre wa, a ku ayisurr na vu angu gri ni
inkindirr yi nggo ila nu ugo wa ku nggo.

Ure ku Biturr ku nu Uki ku Ibarr ku

11 Ugo wa à kure ani Biturr tuku Yohana,
anishirr ba we a ku ayisurr na kru kuma
na ba nu unto ku nggo a yo ku di akaba a
Solomo. 12 Nggo Biturr a hi anishirr ba nggo
na ddu ba di, “Amuya anu Israila, angginggi
di imba ku ayisurr ni inkindirr inggi yi?
Imba so kye inta na anggi? Imba kye di inta
du unushirr wanggo gru zirr nu ukyekye
umunta mu, ka ku i sama ni ila ure, ka
iga imunta? 13 Abachi a Ibrayi, Ishaku ni
Yakubu, Abachi a akiki munta à nu uvuvurr
iko ama wa Yesu inkpinkpye. Imba ba ma
nu ba di a bu kpa ngu ni kà ma na ashishi
ka Bilatu. Uwa Bilatu a ka ttu ma ttungo
ba. 14 Imba i kà Yesu nggo à sama ni ila
ure nâ su unushirr uzizi, ni da di a bu ttu
uni ngɨ* anishirr wanggo ttungo ki imba.
15 Imba ingu uwanggo nggo a di nu anishirr
iso, Abachi à ta ma si inta yo i si abangga
ba nggo a ki ashishi ihi inkindirr ima nggo.
16 Imba so kye unushirr wanggo hi, ni hi ma.
A yo isisurr ni isa i Yesu na kaki ukyekye.
Iyo isisurr ni Yesu ku iyo du ugo wa à wre
na ashishi amba.

17 “Amuya, ingga si hi di imba na
ankpinkpye amba ba mi si hi inkindirr yi
nggo imba na hen. 18 Abachi à du abi kpa
are ama ba ngbangba mu di a bu nga ni da
ki inta di Mezaya wanggo a tu ma nggo à ta
ni ki iha, inkindirr inggi yi du ure umaku u
kurr meme yo. 19 Imba kanga na Abachi
ku ziza nggo ni du ila ure imba yi, wre
ku Abachi bu nggurr ila ure imba yi zhi
ki imba. Imba ti na meme nggo, 20 ivi yi
ko nga nggo Abachi à ta ni imba ukyekye
uhehe, na ta tu ki imba Yesu u Kristi wa
nggo Abachi à ka hla zu ki imba ba. 21 Yesu à
ta so nu unkplassu ku na du Abachi na aseki
ka kaki ahehe nâ ta si nggo à tu abi kpa are
ama abi wre ba ngbangbamu du ba a nga ni
da nggo. 22 Musa a da di, ‘Atiko Abachi amba
wa à taka ttu uyirr ni imba ba ki uni kpa are
nâ ta si nggo a ttu ingga nggo. Imba bu wo
ku aseki ka wemi nggo a da ki imba nggo.
23 Undurr wa nggo a ti kà iwo ku uni kpa are
wa ma, aba ta ttu ma glo na anishirr ama
ba ba.’

24 “Bazhi ni Samwila ku, abi kpa are ba
nggo a zzu sama nggo, a so di re ni itu i
aseki ka nggo inta so hi ka ari nggo. 25 Imba
yo sa abangga ba nggo Abachi à da ku abi
kpa are ba di a bu re na ba. Aba a ni imba
ida zu yi nggo Abachi à da zu ku ábáchí
mbirr wa Ibrayi di, ‘Abachi ta yo angu ka

* 3:14 Uni ngɨ: Barraba, ugo wanggo nggo anishirr a ddu Bilatu di a bu ttu ma ttungo ba na angu ka Yesu nggo (Luka 23:18).

iwre ku anishirr bi ingbingbru ba we ni itu
i unushirr uyirr nu uga umba ku.' [26] Abachi
à ta uvuvurr iko ma wa si ni ibe yi na du
ma kuma ni imba yo ba ni imḕmḕ yi, wre ki
imba bu kpa iyo angu zizi i Abachi yi ni du
ila ure imba yi imba wemi."

4

A gri Biturr tuku Yohana nga na Akaba anu Yahuda wa

[1] Anu Biturr tuku Yohana a ni so re na an-
ishirr ba ba nggo, mre ankpinkpye abikye
ba na ankpye a abi gbye Uki ku Ibarr ba na
anu Sadusi ba a zirr nga na ba. [2] Ankpinkpye
ba a ki unfu kakami ni itsarr i abi ko na
angu yi, nggo a da di anishirr ba nggo a kɨ
a taka tasi nâ ta si nggo a ta Yesu si. [3] Aba
vɨ ani Biturr tuku Yohana, nggo a kye si
ingbahru, na gri ba ku harr nu uki zu nu uha
wa. [4] Anishirr shishemi nggo a wo ure ku a
kpanye na ku. Abangga ba nggo a kpa Yesu
a hun ma ukrɨ ukywi (5,000).

[5] Ambre ka à nggarr nggo abi hru igbu
ba, na aninku, na abitsarr Are ka Musa ba a
nggurr bi nu Urushalima. [6] Anasi nggo a sa
ankpye unkpi abikye wa à se tuku Kayafa,
u Yohana tuku Alezanda na abanu ni ine i
ankpye unkpi abikye wa. [7] A du ba a gri anu
Biturr tuku Yohana nga ba, na ni so zhi ba
di, "Imba i so na aseki angga ka nu ukyekye
uta ku nggo, ka imba so na aseki ka ni isa i
unggonggo?"

[8] Mre Izhi Iwre yi i tsarr ssu ni Biturr ku,
uwa ddu ba di, "Ankpinkpye na aninku bu
Israila! [9] Imba ti di imba so zhi inta inkindirr
izizi yi nggo inta na ku uni gbo na ampi wa,
ni so da di inta bu tsarr imba nggo inta na
ni du à gru zirr nggo, [10] imba na anu Israila
namri imba bu wo yi. Inta i zha di imba
bu hi di unushirr wanggo nggo à kri na agḕ
amba ziza à wre ni ivri ima yi tsatsarr nu
ukyekye ku isa i Yesu Kristi anu Nazareti
wa. Wanggo nggo imba i kpa ma ngu, a
Abachi a ta ma si ni ibe yi nggo. [11] Uwa yo
à si,

" 'Ingbinta yi nggo imba abi me ba i kà yi,
ima iyo i kaki ibarr iko yi.'*

[12] Yesu yo na nkpama à se nu ukyekye ku
kpa anishirr ttungo! Isa numa sama nggo
Abachi à ni yi ni ingbingbru yi, nggo i ka
kpa anishirr ttungo."

[13] Nggo a hi ani Biturr tuku Yohana a
re sama ni kru isisu, na hi da a si bre
ungbamvu hen, na sa anishirr abangga ba
nggo aba di hi ba ttuttumi nggo, anishirr ba
a ku ayisurr. Na ssu hi da ani Biturr tuku
Yohana a di se ni Yesu ku. [14] Nggo a hi uni
gbo na ampi wa à kri krikri na ba nabo, na
zha inkindirr ida yi chankarr. [15] A han ani
Biturr huzzu nu uki ku iso ku Akaba anu
Yahuda wa. Aba ankpinkpye ba a nggurr itu
bi, [16] na re da di, "Inta ta na anishirr angga
ba kingginggi? Nggo a na inkindirr ikagri
inkpi anishirr bu Urushalima ba wemi a hi
yi, inta ka si kisa hen. [17] Inta ti si kpanye da
anishirr bu wo ure unggo ku kago hen, inta
bu gba ba atu da a bu si re ni isa i Yesu zizo
hen."

[18] Mre na yo ba ka mirri ku fḕ ba ashishi di
a bu si re nu undurr ku ni isa i Yesu yi zizo
hen. [19] Ni da ima mi anu Biturr tuku Yohana
a ddu ba da di, "Imba mi kye ku atu imba,
uwatanggo à wre na agḕ ka Abachi? Inta
bu na inkindirr inggi yi nggo imba ngga da
di inta bu na, ka inta bu na inggi yi nggo
Abachi nggo da? [20] Inta si ta ba ttungo ni
re inkindirr yi nggo inta i wo ni hi na atu
munta hen."

[21] Ankpinkpye ba a sha ba ji meme nggo
na du ba a kuma. Nggo a si hi ila yi nggo
a ta vu anu Biturr hen. Anishirr ba a so
gbyarr ku Abachi asa ni inkindirr yi nggo
a na, mre ankpinkpye ba a ma chankarr ni
ki anu Biturr iha. [22] Ugo wa nggo a gru zirr
ku ikagri inggi yi nggo a mri ase iso nḕs.

Abiga ba a barr di Abachi a bu du ba a kri ngbangba

[23] A ttu ba ttungo ma yo mre, anu
Biturr tuku Yohana a narr kuma ku da ku
akpukpambarr abiga ba inkindirr yi nggo
ankpinkpye abikye ba na abi gri anishirr
ba a ddu ba nggo. [24] Abiga ba a wo meme
nggo na nggurr bi ni isisurr iyirr na so barr
Abachi da di, "Atiko unkpi, ùwà nggo i na
unkplassu ku, ni imimi yi, na amasirr ka,
ni inyi inkpinkpi yi, na aseki ka nggo a so
nu umi umbarr ku. [25] Ùwà re na angu ka
ugarr amuwa wa Doda, ábáchí amunta wa,
nu ukyekye ku Izhi Iwre imuwa yi da di,

" 'A sa angginggi du anishirr abangga ba
nggo a si si anu Yahuda hen a varr
unfu?

* 4:11 Kye zizo Asarr 118:22.

Angginggi du anishirr ba so ri amarr
ka nggo à si ta gri ba inkindirr izizi
hen?
26 Atuttu bi ingbingbru ba a ttu ukpa ku itsi,
abi hru igbu ba a nggurr bi
ta tsi na Atiko ku
tuku Kristi ama wa, uwanggo nggo à
hla ma ki nanka nggo.'†
27 Aseki angga ka a la jiji. Kye, Hirridu tuku
Pontu Bilatu na abangga ba nggo a si si anu
Yahuda hen, na anu Israila ba, a nggurr bi
we nu Urushalima ni itu i Yesu. Yesu yo à
su uvuvurr iko uni wre amuwa, wanggo wa
nggo ùwà na ma ki Kristi wa. 28 A nga ni na
inkindirr ima yi nggo ùwà da nu ukyekye ni
ihi muwa yi ngbangbamu di ì taka la nggo.
29 Atiko, kye nggo anishirr angga ba a ttu
isisu ssu ki inta nu ukpa, ni bu kpanye ki
inta, agarr uwa, di inta re ure muwa ku
sama ni isisu. 30 Uwa bu du anishirr a hi
ukyekye umuwa ku, ni di inta bu du abu lolo
a wre, ni bu na aseki ka ikagri na aseki ka
iku ayisurr ni isa i uvurr iko muwa wa, Yesu
nggo uwa i hla ma."
31 Nggo a barr Abachi kre, abubo a ibarr
wa à battu gburrgburr. Izhi Iwre i rri ni
tsarr ssu ba wemi nu ukpa, aba a gru so re
ure ku Abachi ku na si kru isisu hen.

Abiga ba a vu aseki ka nggo a se na ka nggo a ga ku ikpa

32 Abiga ba wemi a se ni isisurr iyirr,
amarr ayirr. Unuma a si da di inkindirr ima
i si ima na nkpama hen. A ga ku ikpa aseki
angga ka nggo a se na ka nggo narrnarr.
33 Abi ko na angu ba a kri kyekye kakami na
da ku anishirr ba di a ta Yesu si ni ibe yi jiji.
Abachi à na wre ba we kakami. 34 Unuma na
abiga ba ba a si zha inkindirr chankarr hen.
Abangga ba nggo a si na anila tuku ako a vu
ba re, na kpa inklo yi nga 35 ni nu abi ko na
angu ba. Aba a kpa yi ga ku abangga ba nggo
a sama ni inkindirr nggo.
36 Ani Isuhu, uni zi undu nu Uki ku Abachi
wa nggo a ngri ma nu Sayiprosi à na meme
yo. Abi ko na angu ba a yo ma di Barrnaba
(nggo si di "Uni du unushirr à kri kyekye.")
37 Isuhu à se ni ílá, na ba yi re, na gri inklo yi
ni nu abi ko na angu ba.

5

Ananiya tuku Safirra

1 Ugo numa nggo à yo ma di Ananiya tuku
uwama à ri Safirra a ba ila imbarr a re. 2 A
ba ila yi re nggo na nggurr angu bi tuku
uwama wa na ttu inklo inuma yi zu sharri,
na ba inkpu yi nga ni nu abi ko na angu ba.
3 Biturr à zhi ugo wa di, "Ananiya, ùwà na
kingginggi ni du Isheta a mirri ku ùwà ni
isisurr meme na du ùwà i ki imu ku Izhi Iwre
yi ni itu i inklo yi nggo ùwà ikpa ni ila yi
nggo ùwà ba yi re nggo? 4 Abubo wa a di kri
nggo na sa amuwa, ùwà ba wa re mi inklo
yi nggo a re wa nggo i si imuwa. Uwa a si
angginggi du ùwà i ni isisurr imuwa du ùwà
ta na inkindirr inggi? Ùwà si ki ku anishirr
mu imu inggi yi hen. Ùwà i ki ku Abachi mu
imu yi."
5 Nggo Ananiya à wo meme mre na jaku
iku. Isisu i ki anishirr kago nggo a wo
inkindirr yi nggo i la. 6 Anzinze abanu a gru
ni nyarr iku yi nu upri inkru, na ba yi ku
zzu.
7 A so ki awa atarr ayamba a Ananiya wa
a mirri nu uki ku nggo Biturr à so na si hi
inkindirr yi nggo ila nu uruma wa ku hen.
8 Biturr à zhi ayamba wa di, "Uwanggo yo a
si inklo yi pempe nggo imba i ba ila yi re ni
kpa nggo?"
Ayamba wa à kpanye di, "Inklo inggi
namri."
9 Biturr à ddu ma di, "Angginggi du imba
tuku urumi i kye di imba ka nggurr angu bi
ni tsarr Izhi i Abachi yi kye ùwà si ta na ki
imba inkindirr hen? Kye! Abi zzu urumi
abangga a so nga, a ta ba ùwà mi ku zzu
meme!"
10 Mre ayamba wa a jaku ku Biturr na aza
na ttu. Anzinze ba a mirri na ni hi da à ttu
nggo na ba ma gri ku zzu hinga nu unuru
wa ku. 11 Isisu i ki abiga ba we na anishirr ba
kakami nggo a wo ure unggo ku.

Aseki ka ikagri na aseki ka ku ayisurr

12 Abi ko na angu ba a na aseki ka ikagri
na aseki ka ku ayisurr shishemi na anishirr
ba ba. Abiga ba wemi a nggurr atu ambarr
wa bi na abubo a ikuso nggo yo wa di
Akaba Solomo. 13 Abangga ba nggo a si se
na abiga ba ba hen a kru na si rri na ba
hen. Ni ina ima mi anishirr a kye ba ssu na
ango. 14 Amba na aniru shishemi a kpanye
na Abachi ku na nga ni nggurr atu a bi na
abiga ba ba. 15 Anishirr ba a hi aseki angga

† 4:26 Kye zizo Asarr 2:1-2.

ka na vu abu ilolo na abubo a ikurr ambarr
wa nga ni zu ga anko di Biturr a ti so sarr
ba nabo iyu ima yi i ta jaku na abu lolo ba
ba, aba ta wre. 16 Akpa anishirr mi a hru
abu ilolo na abangga ba nggo anazhi a so
di tsutsarr ba nggo zhi ni igbu yi nggo i kri
kago Urushalima nggo a ba ni kaki kyekye.

A ki Abi ko na angu ba iha

17 Ankpye unkpi abikye wa na akpukpama
ba, nggo a si anu Sadusi ba, a kri angbachi
na ba, na gru da aba ta ki ba iha. 18 A vu abi
ko na angu ba gri ku harr na abubo nggo a
di harr abi la ure. 19 U ni ibittu ima unitu
Atiko wa a nga ni bwu anko abubo a harr
wa. Na gri abi ko na angu ba ssuzzu na ddu
ba di, 20 "Kuma ku kri nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku ni da ku anishirr ba ure ku anko
a iso ahẹhẹ wa."
21 Abi ko na angu ba a wo ku unitu Abachi
wa, na gru ssuzzu ni gambre kuma nu
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku ku so tsarr
anishirr ba.

Nggo ankpye unkpi abikye wa na anishirr
ama ba a nga nggo, na ni yo Akaba ankpi
anu Yahuda wa na akikre anu Israila ba, na
tu ba di a bu kuma ku gri ba abi ko na angu
ba zhi na abubo a harr wa. 22 Nggo abi lo
ukpa ba a nga na abubo a harr wa na ni
zha abi ko na angu ba chankarr, mre na
kakuma na abubo a ssubi wa ku da ba di,
23 "Inta kuma nye na ba a harr anko abubo
a harr wa gbangba ni inkpẹ iharr yi. Ni hi
abi so gbye abubo ba mi aba kri karrkarr.
Inta bwu anko nggo ni si hi undurr nu umi
hen." 24 Nggo ankpye abikye Uki ku Ibarr wa
tuku ankpinkpye abikye ba a wo meme na
ku ayisurr di a sa angginggi ima i so la.

25 Nggo ugo numa a nga ni ddu ba di,
"Anishirr angga ba nggo imba i harr ba
nggo a kri so tsarr anishirr nu Uki ku Ibarr
ku." 26 A wo meme, mre ankpye abi gbye
abubo a harr wa à kuma na ankpinkpye
abanu ku gri abi ko na angu ba nga. A si nga
ba nggangga mu hen. A kru di anishirr ba
ta tà ba na angbinta.

27 A kuma ku gri abi ko na angu ba na nga
na Akaba anu Yahuda wa, wre ku ankpye
unkpi abikye wa bu ni zhi ba are. 28 Ankpye
abikye wa à ddu abi ko na angu ba di, "Inta
i si gba ki imba utu di imba bu si tsarr
anishirr ni isa i ugo wanggo hen? Kye
inkindirr yi nggo imba na nggo. Imba ka ga
ni tsarr anishirr kago Urushalima ba. Ni ta
du ayiyi a ugo nggo wa a so ki inta na ango
di a bu da di inta ngga i ngu ma."

29 Biturr na abi ko na angu a abanu ba a
ka sa ba da di, "Inta ta na inkindirr inggi yi
nggo Abachi mu da di inta bu na, ni si ta na
inkindirr yi nggo anishirr mu di inta bu na
yi hen. 30 Nggo imba i kpa Yesu ni klo ma ngu
nu unkunkurr ku, Abachi a akiki amunta wa
a ta ma ka si ni ibe yi. 31 Abachi a ba ma ku zu
nu ungo ri uma, na na ma ki uttu tuku uni
kpa ttungo. Meme nggo anu Israila ba ta
hi anko wa nggo a ta ba ttungo nu undanda
umbarr ku, aba ta nggurr ila ure imbarr yi
zhi ba. 32 Inta i nye da ki imba inkindirr yi
nggo Abachi a na nggo. Izhi Iwre yi nggo
Abachi a nu abangga ba nggo a wo ku ure
nggo, i di da aseki ka Abachi ka meme."

33 Nggo abi di so na akaba anu Yahuda ba
a wo meme na cha ukpa di a bu ngɨ abi ko
na angu ba. 34 Uyirr nu umi ku anu Farrisi ba
à ri Gamaliya. À si unitsarr na Are ka Musa
ka. Anishirr a di kye ma yo ni chi kakami.
Uwa yo gru kri na Akaba anu Yahuda wa
na ttu ukorr di a bu gri abi ko na angu
ba a ssuzzu. 35 Nggo na ddu akaba wa di,
"Anishirr bu Israila, ki bwe ni inkindirr yi
nggo imba ta ko na ku anishirr angga ba.
36 Ivi i nise tanko nggo Tiyuda à gru nggurr
ankẹ du uwa si kaba. A na meme anishirr
ama ayiyirr anẹ (400) a gru di ga ma. A ngu
ma, abiga ma ba a ga ki varr varr namri. I
nggurr bi imbarr yi i ttu nado. 37 Ima ivu
sarr nggo mre anu Galili nggo a yo ma di
Judasi à nga ni ivivi nggo à bre anishirr ba
nggo. Uwa mi à gburr anishirr aba di ga ma
shishemi, aba ngu ma meme abiga ma ba
ga ki varr varr. 38 Ni itu inkindirr yi nggo
i ko zirr ziza nggo, ingga ko da ki imba si na
ku anishirr angga ba inkindirr hen. Du ba
kuma. Inkindirr yi nggo a so na yi i ta si ina
i unushirr, i si ta tà anko hen. 39 Inkindirr
imbarr yi i ta zhi na Abachi ku imba si ta ba
ba nggurr hen. Imba ka kye imba so tsi na
Abachi mu ku." Akaba wa a kpa amarr ka
Gamaliya ka.

40 Na yo abi ko na angu ba mirri na du abi
gbye abubo a ibarr ba a hlo ba na gba ba atu
di a bu si so re ku anishirr ba ni isa i Yesu yi
hen, na ddu ba ttungo.

41 Abi ko na angu ba a ka share na Ak-
aba anu Yahuda wa na so nyarr kakami di
Abachi à kye aba ma abi ki iha ku isa i Yesu.

42 A di rri nu Uki ku Ibarr ku na ga ako
anishirr na so tsarr na bre Ure ku wre ku
Yesu Kristi ku ni ivivi yi.

6

A ddu anishirr atangba ki a bi zi nu undu

1 Ni ivivi ima nggo abiga ba a so kri mwe
nggo uvi u gru ku ani Yahuda abangga ba
nggo a di re irrirri imbarr yi, na ani Yahuda
abanu ba nggo a di re irrirri i Girrki. Ani
Yahuda abi di re Girrki ba a yì di a si di kye
amba bi so na ako ambarr ba zizi ni ga ila
yi nggo a di nu amba bi so na ko ba ni ivi
yi hen. 2 Abi ko na angu awurr na aha ba a
wo meme nggo na yo abiga ba bi na da ba
di, "I si wre inta bu ka ure ku Abachi ku du
ni ka ku di na undu ku iga ila hen. 3 Amuya,
a ti si meme, imba ddu anishirr atangba nu
umi umba ku nggo a di kye ba ssu na ango.
Abangga ba nggo Izhi Iwre yi itsarr ssu na
ba, na a si abi hi inkindirr. Inta du abangga
a so di kye ki inta undu ku ga aseki unggo
ku. 4 Inta mi ta kukri kakami nu undu ku
so barr Abachi tuku so bre ku anishirr ure
umaku."
5 Abiga ba wemi a kpanye ni ida i abi ko na
angu yi. Na ttu Istifanu, unushirr wanggo
kpanye kakami nu ure ku Abachi ku, Izhi
Iwre yi i si na ku. Na ddu anu Filibu,* u
Prokoro, tuku Nikano, u Timo, u Pamena
tuku Nikola, uwama a si si ani Yahuda hen,
na zhi nu Antakiya. À kà iga i ábáchí ama
yi na kpa iga i anu Yahuda yi. 6 Aba a gri
anishirr atangba ba ni tsarr abi ko na angu
ba aba sa ba ango ni itu na barr Abachi.
7 Meme nggo anishirr shishemi a wo ure
ku Abachi ku na kpa ku. Abiga ba a gru
so kri mwe nu Urushalima. Abikye ba
shishemi a kpanye nu ure ku Abachi ku.

Ankpinkpye bu Yahuda ba a du ba vu Istifanu

8 Istifanu a su Unushirr wanggo ungo ku
Abachi ku u so na ku ni nu ma ukyekye. Uwa
na ku anishirr aseki ka ikagri na a ka ku
ayisurr. 9 Mre anishirr abanu a gru ko kisa
ku Istifanu. Anishirr abama a si na abubo
a issubi anu Yahuda nggo a ri, "Abubo
abangga ba nggo a ka ddu ba ttungo ni igarr
ba,†" na zhi nu Sirrene tuku Alezandra.
Abanu ambarr ba a zhi nu Silisiya tuku
Asiya. Aba wemi a gru ko ri anta ni Istifanu
ku. 10 Ni na imbarr yi mi, Izhi i Abachi yi i
nu Istifanu ihi, aba ama ma chankarr nu ure
ku.
11 Aba kye na kuma ku ssubi na anishirr
abanu ba sharri na yi di a bu nga ni ki imu
ni itu i Istifanu di, "Inta wo Istifanu a ko re
are andanda ni itu i Musa tuku Abachi!"
12 Mre na tto anishirr ba na ankpinkpye
ba tuku abitsarr Are ka Musa ba. Aba vu
Istifanu na gba ma na nga na Akaba anu
Yahuda wa. 13 Na ku gri anishirr banu du
ba a nga ni re are ni itu i Istifanu di, "Ugo
nggo wa à so di re are andanda ni itu i Uki ku
Ibarr Unkpi ku tuku Are ka Musa ka. 14 Inta
i wo ma da di, Yesu anu Nazareti wanggo a
ta turr abubo a ibarr munta wa kahre. Na ta
vu aseki ka nggo Musa à tsarr akiki munta
ba na ka nggo a kasarr."
15 Anishirr ba wemi na Akaba anu Yahuda
wa a kye Istifanu karr na hi ashishi amaka a
gru so la zzu ashishi ka unitu Abachi mu.

7

Istifanu a re na Akaba anu Yahuda wa

1 Ankpye unkpi abikye ba a zhi Istifanu di,
"Are ka nggo anishirr angga ba a bre du uwa
da, a si meme yo?"
2 Istifanu à ka sa ku di, "Amuya na akiki,
imba wo ki ingga. Abachi à nggurr huzzu nu
inkpinkpye uma, ku aki amunta wa Ibrayi,
uwa à ni di so ni igbu nu Mesopotamiya
bari na ka gru sorr kuma nu Harra. 3 Abachi
à ni ddu ma da di, 'Gru ni ìgbù amba wa
na anishirr amuwa ba ni kuma nu unto ku
nggo ingga ta tsarr ùwà.'
4 "Mre, Ibrayi à gru zhi igbu anu Kalidiya
wa na ku kuso nu Harra. Nggo aki a Ibrayi
à ttu, Abachi à du Ibrayi à gru à nga ni igbu
wa nggo imba so nggo. 5 Ni ima, Abachi à
nise nu Ibrayi inkla numa ntsɨ nggo à ka yo
ki ima. Abachi à da zu ku mu du uwa taka nu
ma igbu wanggo nggo à taka si ama na ahan
ama. Abachi à so da ure kuma nggo Ibrayi à
sama nu uvuvurr. 6 Abachi à ddu ma da di,
'Ahinhan amuwa ba a ta so ichirr na ta kaki
agarr ni ìgbù numa, aba ta ki ba iha ke ase
ayiyirr nẹ̱s. 7 Anishirr ba nggo aba a so garr
yi na ba nggo ingga ta ki ba iha. Ahinhan
amba ba a taka huzzu zhi ni ìgbù uwama na
nga ni di barr ingga ni inkla abubo inggi yi.'

* 6:5 Filibu: A si si uni kuma na angu wa nggo a yo ma di Filibu hen. † 6:9 Ddu ba ttungo ni igarr ba: Ani Yahuda ba ka akiki ambarr ba a di si agarr ni ikuchi yi, i ziza nggo a si si agarr zizo hen.

8 Mre nggo Abachi à lo shi azhi tuku Ibrayi.
Abachi à ddu Ibrayi di, 'Iyo iji inggi i taka si
angba anggo nggo a si taka du ba a kpamusu
na azhi ambarr ka hen.' Ni ima yo, aba a
ngri ku Ibrayi uzuma wa Ishaku, uwa à ki
ivi itandarr u Ibrayi à yo ku iji. Ishaku mi à
yo ku amarr ma ba iji meme. U Yakubu mi
à na meme ku amarr ma ba, ábáchí munta
awurr na aha ba a na meme yo.

9 "Ishishi i ki ábáchí ba nu Isuhu ku. Aba
a vu ma a re ki ugarr ni igbu nu Masarr.
Abachi mu à ka na so zi ma. 10 Na di ttu ma
a ssuzzu ni aseki ndanda ka nggo anishirr
a na ku nggo. Abachi à du Isuhu a si ni
ihi na si ukrizhizhi, na ti ta nga na agẹ ka
Firrawuna, uttu nu Masarr wa, nggo uwa
kpanye na ku. Firrawuna à na Isuhu ki
ankpye ni igbu na di kye iko ittu yi.

11 "Nggo ingaza ì ki ba nu Masarr tuku
Kenanu ni du iha ki ba kakami, akiki munta
ba a zha ila chankarr. 12 Nggo Yakubu à wo
di ila ì se nu Masarr na tu amumarr ama
ba nggo aba yo a si akiki amunta ba. Aba
a kuma na ankpu a mẹmẹ wa. 13 Na ankpu
aha wa i Isuhu à bwu itu ima a tsarr amuyirr
ba, i Firrawuna, uttu nu Masarr mi à gru hi
akiki bi Isuhu ba. 14 Isuhu à tu ba ni Yakubu,
aki ama wa ku di a bu gru ni iko ima yi we na
nga nu Masarr. Aba wemi a si anishirr iso
tangba na kywi (75). 15 Yakubu gru na kuma
nu Masarr, na ku kɨ nabo na amarr ma ba.
16 A gri aku ambarr wa ku zzu nu Shekemu,
ni ibe inggi yi nggo Ibrayi à re ni inklo na
amumarr bu Hamo ba ba nggo.

17 "Nggo ivi yi ì ki ywhiywhirr Abachi bu
na ku Ibrayi inkindirr yi nggo à da zu ku du
uwa à taka na nggo, anishirr amunta ba a
ka kri mwe nu Masarr ba. 18 Mre uttu uhẹhẹ
mu nggo à si hi Isuhu hen, à hun ni ittu i
Masarr yi. 19 Na ssu anko amimi ku anishirr
munta ba na di ki ba iha. À di han ba du ba
a di ka amumarr abangga ba nggo a ngri a
du na bi du ba a kɨ.

20 "Uwa a si ni ivivi ima yo aba a ngri
Musa. Uvuvurr ni wre kpekpe na ashishi ka
Abachi. Musa à ki ihwa itarr ni iko imbarr,
akiki ama ba a ssu ma gri. 21 Nggo a ba ma
ku kadu na abi ka nggo uva a Firrawuna à ba
ma gri ku ho ki ama. 22 À tsarr Musa ihi i anu
Masarr yi pempe. Uwa à furr ki Unushirr
nggo à su kakami nu ure, tuku aseki ka nggo
a di na ka.

23 "Nggo Musa à ki ase so nẹs na gru kuma
ni ichirr na ambarr ani Israila ba. 24 Na ku
hi anu Masarr a ko ki anu Israila numa iha,
mre Musa kuma ku ngu anu Masarr wa kpa
ku anu Israila wa. 25 Musa à kye di aba ako
ambarr wa a ta hi di Abachi nggo a ta du
uwa Musa a ni kpa ba ttungo. Aba a si hi
meme hen. 26 Ambre ka nggarr nggo u Musa
à hi ani Israila ambarr aha a so tsi na gru du
uwa ta narr ba, na ddu ba di, 'A wo yi amuya,
imba si imu yirr anggi mu di imba ko tsi ni
ikpa?'

27 "Unuma nggo à ko ki uyirr wa iha yi
nggo à turr Musa ka glo na zhi ma di,
'Unggonggo à na ùwà ki uttu tuku uni bre
ki inta are? 28 Ùwà nye ingu ingga nâ ta
si nggo ùwà na ngu anu Masarr wa nare
nggo?' 29 Nggo Musa wo meme mre na kru
share nu Masarr. Na kuma ku so ni igbu anu
Midiya. Nggo à di so nu Midiya ayamba ama
wa à ngri ku amumarr aha.

30 "Nu ugo ku ase iso inẹ unitu a Abachi
wa nggurr huzzu ku nu umi ku irrirri iru na
ankpuji ywhiywhirr ni igbre nu Sinayi wa.
31 Nggo Musa à hi uru ku, na ku ayisurr ni
ihi ima yi. A chi kuma du uwa ta ku kye uru
ku kakami nggo na wo ukorr ku Atiko ku da
di, 32 'À si ingga Abachi a akiki amuwa ba, ni
si Abachi a Ibrayi, tuku Ishaku, i Yakubu.'
Musa à wri kpakpa na ma bwu ashishi kye
chankarr.

33 "Atiko wa à ddu ma da di, 'Ddu anggak-
paza amuwa ka glo, abubo wa nggo ùwà ì
kri à si a iwre. 34 Ingga ihi iha i anishirr
amungga ba nu igbu nu Masarr ni wo iyi
imbarr yi, ni ji nye kpa ba ttungo. Nye ni
inggya, ingga ta tu ùwà kakuma nu Masarr.'

35 "Uwa su Musa uyiyirr wama yo nggo
ani Israila ba a kà ma na da di, 'Unggonggo
à na ùwà ki uttu tuku uni bre ure a munta?'
Abachi à tu uwa yo na du unitu ama wa à
nga ni re nu Musa ku ni ijiji yi nggo i so
kparri nggo. Abachi à du unitu wa à yo
Musa na nu ma undu ku gri anishirr ba ki
uttu tuku uni kpa ba ttungo. 36 Musa à gri
anishirr ba huzzu nu Masarr. À na aseki ka
ikagri tuku a ka ku ayisurr nu Masarr, ni
Inyi Ususarr wa tuku na ankpuji wa ki ase
iso inẹ (40).

37 "Uwa si Musa yo à ddu anu Israila ba
di, 'Abachi à ta tu uni kpa are na ba, nâ
ta si nggo à tu ingga nggo. Uwa à ta su
uyirr amba.' 38 Uwa yo à di zirr na anishirr

ba ba na di nggurr bi ni ijiji. Uwa yo à di
zirr na akiki munta ba ba tuku unitu Abachi
wanggo nggo à re na ku ni igbigbu i Sinayi.
À kpa ure ku Abachi ku nggo u di ni inta iso
tsitsirr, wre ku bu turr ku nga ki inta.

39 "Akiki munta ba a si wo ku hen. A kà
ma na da di aba a zha di aba kà kakuma nu
Masarr ku mu. 40 Nggo na ddu Aruna di, 'Na
ki inta ábáchí unuma nggo a ta di ku ki inta
ichi nggo. Inta si hi inkindirr yi nggo ì la nu
Musa wanggo à gri inta ssuzzu nu Masarr
nggo hen.' 41 Ni ima yo aba a na ankpunkpru
a uvuvurr ilando na han ayiyi a to ku. Na na
iga na rro nyarr ku inkindirr yi nggo a na
nggo. 42 A na meme nggo, Abachi à kà ugo a
nu ba, na du ba ka di kye intsintsẹ na akpa
ki ábáchí ambarr wa nâ ta si nggo a charr
nu ungbamvu ku abi kpa are ba di,

" 'Anishirr bu Israila! Imba i si di han ayiyi
a ininazzu wa to ki ingga
ki ase iso nẹs ni ijiji hen.

43 Imba i ba iburr i azhi Mole,
na ankpunkpru iki ka Refa, azhi amba
a intsintsẹ wa.
Abama a si aseki ka nggo imba i na di
abangga a si ábáchí amba ba.

Ni itu ima yo, ingga ta turr imba kuma
ni igarr gbagbamu nu Babilo ng-
gumu.'*

44 "Akiki amunta ba a se ni Iburr Iwre i
nggurr bi i Abachi yi. Ima yo i tsarr di
Abachi à si na ba ni ijiji yi. A tarr yi mwe
ma nggo Abachi à da ku Musa di à bu na yi
nggo. 45 A so shi akiki amunta ba a kpa Iburr
i nggurr bi Abachi yi na akiki ambarr ba ba,
na di gri yi ma nu nggo Joshuwa a kpa igbu
yi nggo Abachi à han ba huzzu ba. Iburr yi
i di se ma na ase ka Doda. 46 Doda à su ku
Abachi isisurr. Na à barr Abachi di a bu du
uwa à me ku Abachi a Yakubu iko. 47 Uwa à
su Solomo mu à me ku uki ku ibarr ku.

48 "Abachi Unkpi Kakami wa à si di rri so
na ako anggo nggo anishirr ngga a me wa
hen. Uni kpa are wa à da di,

49 "Abachi à da di, 'Unkplassu ku u si idaba i
ittu imungga yi,
ingbingbru yi ì si inkla i sa aza
amungga.

Imba ka me ki ingga iko ita nggi?
Abubo a kuso amungga a si nu
momonggo?

50 A si si ingga yo ì na aseki angga ka wemi
hen?'†

51 "Imba anishirr bi kà iwo! Isisurr imba
yi ì si nâ ta si isisurr i abangga ba nggo a kà
ure ku Abachi! Imba ta angbinta harr atu
ku ure ku Abachi ku. Imba i si nâ ta si akiki
amba ba. Ttuttumi imba mi i di kà iwo ku
Izhi Iwre yi! 52 Akiki amba ba a si ki uni kpa
are uwa watanggo iha hen? A ngɨ abi kpa
are ba nggo a da are ni itu i Uwanggo nggo
à di wo ku Abachi ure ttuttumi. Imba ngga
zizo i yo ku uza ni ngu ma. 53 Imba yo i kpa
Are ka Musa ka zhi na abitu ama ba ba. Ni
ima mi imba i ka ni si na inkindirr yi nggo
a di imba bu na hen."

A ta Istifanu na angbinta ngu

54 Nggo abi so na akaba ba a shirr ku
Istifanu atu, unfu u ki ba, aba ta anyinyirr
na ku. 55 Ni ina ima mi, Izhi Iwre yi ì tsarr
ssu ni Istifanu ku, uwa gɨ ashishi hun ko nu
unkplassu na hi inkpinkpye i Abachi yi, i
Yesu à kri nu ungo ri ku Abachi. 56 Istifanu à
ddu ba di, "Kye yi, ingga i hi unkplassu ku u
bwu, Uvuvurr a Unushirr wa à kri nu ungo
ri ku Abachi."

57 Aba a yi hantu na ki ango ttu atu, na
gru kru ku kuttu ma ankpa yirr. 58 A turr
ma kakuma nu ugo ku ìgbù ku na ta ma na
angbinta. Abangga ba nggo a bre are ka
imu surr ku nggo a ddu iki isurr imbarr yi
a zu nu uvuvurr nze numa ku a yo ma du
Shawulu.

59 A ko ta Istifanu na angbinta ka, uwa yì
na yo Atiko wa di, "Atiko Yesu, ùwà bu kpa
izhi imungga yi." 60 Na kuttu na nggarr angu
a yi nu ukorr unkpi di, "Atiko, si du ila ure
imbarr yi iso ba na atu ambarr hen." À da
meme mre, na ttu.

8

1 Shawulu à kpanye di a na wre nggo a ngu
Istifanu nggo.

A ki abiga ba iha, aba a ga ki varrvarr

Na azhibarr ama anishirr a ki abiga ba nu
Urushalima iha kakami. Abiga ba wemi a
gru kru varr kuma ni igbu i Yahudiya tuku
Samarriya, na ka abi ko na angu ba yo a du.
2 Aniru abi kru isisu i Abachi kakami a zzu
Istifanu, na ba azhittu kakami ni ittu ima yi.
3 Shawulu na anko à zha anko nggo à ta ngɨ
abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi. À di

* 7:43 Kye zizo Emo 5:25-27. † 7:50 Kye zizo Ishaya 66:1-2.

ga ako wa na yiyirr na gba aniru na amba
kuma ku surr na aki ka iharr.

A da Ure ku wre ku nu Samarriya

4 Abiga ba nggo a ga kru nggo, a zirr ga
ankla ka wemi na so di da Ure ku wre ku.
5 Filibu a kuma ni ìgbù numa nu Samarriya
na ku bre ba ure ku Kristi. 6 I nggurr bi i
anishirr yi wemi a shirr atu ku inkindirr
yi nggo Filibu à so da. A wo na hi aseki
ka ikagri ka nggo à na. 7 Anazhi ndanda
a ta ukpa na ssuzzu nu ukpa ku anishirr
shishemi nggo a di rri so na ba nggo. Na
so han atu. Anishirr bangga ba nggo a ki
ga anga yirr na aba kpre aza a kaki kyekye.
8 Anishirr abi ìgbù ba a nyarr kakami.

Unutirr wa nggo à yo ma di Sima

9 Ugo numa nu umi ìgbù ku à yo ma di
Sima, à si unutirr. Aseki ka nggo à di na
ka à du anishirr abi igbu ba wemi a ku
ayisurr kago nu Samarriya, na di ga angba
du uwa si ankpye mu kakami. 10 Anishirr ba
wemi ni igbu wa, atsitsa na ankpinkpi a di
da di, "Wanggo yo à su ukyekye ku Abachi
wa nggo à yo ma di 'Unukyekye Unkpi.' "
11 Ase ka a kri ba nggo a so di na aseki ka
ku ayisurr anishirr ba a so di shirr ku atu
kakami. 12 Nggo anishirr ba a kpanye nu ure
ku Filibu ku ni itu ittu i Abachi yi tuku isa
i Yesu Kristi, na du ba zzu ba na amasirr,
amba na aniru. 13 Sima mi à kpanye meme,
aba a zzu ma na amasirr. Uwa di ga Filibu
kago na ku ayisurr na aseki angga ka nggo
a na ka.

14 Nggo abi ko na angu ba nggo a si nu
Urushalima na wo di anu Samarriya ba a
kpa ure ku Abachi ku, na tu anu Biturr tuku
Yohana kuma na ba. 15 Ni inga imbarr nabo
nggo na ni barr Abachi di abiga ba bu kpa
Izhi Iwre yi. 16 Ni ima Izhi Iwre yi i nise ji ku
undurr na ba. A zzu ba na amasirr yo mre
ni isa i Atiko Yesu. 17 Nggo anu Biturr tuku
Yohana a sa ungo na ba, aba kpa Izhi Iwre
yi.

18 Nggo Sima à hi di abi ko na angu ba a
ti na ungo sa na anishirr ba aba a kpa Izhi
Iwre yi mre na ttu inklo du uwa ta nu ba 19 na
da di, "Na ingga mi ki kyekye wre ku undurr
wanggo ingga ti sa ungo na ku uwa bu kpa
Izhi Iwre."

20 Nggo Biturr à ka sa ku di, "Ùwà bu
kuttu ni inklo imuwa yi mi, nu nggo ùwà
kye di ùwà ka ba inklo re inkindirr yi nggo
Abachi à ni yi na si kpa inkindirr na yi hen!
21 Angginggi imuwa, ùwà sama nu ungo nu
undu unggo ku, nu nggo isisurr imuwa yi ì
si ndanda na age̱ ka Abachi. 22 Meme nggo,
uwa bu ba amarr andanda amuwa kama
ttungo, ni barr Abachi hi di à ka nggurr
amarr amuwa akama zhi ku ùwà. 23 Ingga
kye ùwà si ssu nu kpakpa isisurr. Ila ure
imuwa yi i lo ùwà zu ki ugarr."

24 Sima à ddu anu Biturr tuku Yohana
di, "Ingga tsi ki imba ango, barr ki ingga
Abachi di a bu si du aseki angga ka nggo
imba bre a kuttu ingga hen."

25 Nggo a da ku anishirr ba inkindirr yi
nggo a hi ni itu i Yesu nggo, na re ure ku
Atiko ku, ani Biturr tuku Yohana a kakuma
nu Urushalima. Na ga igbu i Samarriya yi
na di bre ure ku Yesu ku.

Filibu tuku ankpye anu Habasha

26 Unitu a Atiko wa à re ni Filibu ku di,
"Gru kuma ni ingbahru na anko nggo a zhi
ni Urushalima na ko nu Gaza." (A si di ga
anko ma zizo hen.) 27 I Filibu à gru kuma.
Na anko ama ugo anu Habasha numa, à
si ankpye uni di kye abubo a zu inklo a
Kandaki, ayamba wa nggo a su uttu nu
Habasha. Ugo wa à so zhi ni ibarr Abachi nu
Urushalima 28 na so kakuma ni iko. À rri so
ni inga ama wa na so bre nu ungbamvu ku
nggo Ishaya uni kpa are Abachi wa à charr
nggo. 29 Izhi Iwre yi ì ddu Filibu da à bu chi
ki ywhiywhirr nu ugo wa ku.

30 Filibu à chi kuma na wo ma so bre nu
ungbamvu ku Ishaya. Na zhi ma da di, "Ùwà
ì hi inkpi inkindirr yi nggo ùwà so bre yi
nggo?"

31 Anu Habasha wa à ka sa ku Filibu di,
"Undurr ti si tsarr ingga hen, ingga ta na
kingginggi ni hi?" Na tsi ku Filibu ango di à
bu hun so nu uwa ku.

32 Inkla yi nggo anu Habasha wa à so bre
na angbamvu ka Abachi ka nggo, à si inkla
inggi yi nggo da di,

"À si nâ ta si ivinta nggo à gri ta ku ngu.
À si nâ ta si uvuvurr inkru nggo à kurr
ku infunfu ikpa,
uwa à si da inkindirr hen.
33 A nu ma ishisha na a si na wre ku nâ ta si
nggo a ka na hen.
Unggonggo ka bre are ni itu i ahinhan
ma ba?
A ngu ma glo ni ingbingbru inggi yi."

34 Ankpye wa a ddu Filibu di, “Da ki ingga,
uni kpa are wa à so re ni itu ima ka à so re ni
itu i undurr mu?” 35 Mre i Filibu à gru so re
ku Ure ku wre ku ni itu i Yesu zhi na achichi
are kama nggo a so bre nggo.
36 A so ga anko wa na nga ni inkla
numa i amasirr, ankpye wa a ddu Filibu di,
“Amasirr nggo inggya, anggi ta han ùwà ni
zzu ingga na wa?” [37 Filibu à da di, “Ùwà
ti kpanye ni Yesu ku ni isisurr imuwa yi we
a ka zzu ùwà na amasirr wa.” Ugo wa à ka
sa ku di, “Ingga kpanye di Yesu Kristi à su
Uvuvurr a Abachi.”] 38 Ankpye wa à du inga
ni gba ba wa a kukri. Aba aha mi, u Filibu
tuku ankpye wa, a ji kuma na amasirr wa,
Filibu à zzu ma na wa. 39 Nggo a ssuzzu na
amasirr wa Izhi i Atiko yi i ki Filibu ba share.
Ankpye wa à si hi ma zizo hen. Na kuchi nu
uzirr umaku isisurr ima yi ì si pyarr. 40 Mre i
Filibu à kakye uwa à si ni igbu nu Azotu, na
di ga igbu yi na so bre Ure ku wre ku Yesu
ku nga ni rri ni Kayisarriya.

9

Shawulu à kaki uniga Yesu

1 Nggo Shawulu à ni so vri sasa na so ta
anyinyirr du uwa ta ngɨ abiga Atiko ba. Na
kuma na ankpye unkpi abikye wa ku 2 di a bu
ku charr ungbamvu angga ka nggo a ta da
ba du uwa Shawulu à su unggonggo. Na bu
nu uwa na ka, uwa à ta kpa ka na kuma na
abubo a ssubi anu Yahuda wa nu Damasika,
wre ku à ti ku hi abangga ba nggo a ga anko
nggo a tsarr nggo uwa à ta vɨ ba amba na
aniru nga ni harr nu Urushalima. 3 Nggo
Shawulu à zirr ki ywhiywhirr nu Damasika
mre uru numa u gru ji zhi nu unkplassu nu
la nzarr kago ma. 4 Uwa jaku ni imimi na wo
ukorr u so ddu ma di, “Shawulu, Shawulu,
ùwà so ki ingga iha ngginggi?”
5 I Shawulu à zhi di, “A su ùwà ung-
gonggo, Atiko?”
Ukorr ku da di, “A si ingga Yesu wanggo
nggo uwa i so ki ma iha yi nggo. 6 Gru
kuma nu umi ìgbù ku aba ta ku da ku uwa
inkindirr yi nggo uwa ta na nggo.”
7 Anishirr ba nggo a so zirr ni Shawulu ku
à kukri sama nu ure na so wo ukorr ku na
si hi undurr hen. 8 Shawulu à gru ni imimi
yi na bwu ashishi ama ka nggo na si kye hi
naka hen. Aba a gbu ma nu ungo mu na rri
nu Damasika. 9 Uwa ki ivi itarr sama ni hi
abubo, na si ri ka so inkindirr hen.
10 Uniga numa à se nu Damasika à yo di
ma Ananiya. Atiko wa à yo ma nu la di,
“Ananiya!”
Uwa kpanye ku di, “Ingga nggo Atiko.”
11 Atiko wa à da ku di, “Kuma ni iko i
Judasi* na anko a umi ìgbù wa nggo yo wa
di Ntto, ni kuma ku zhi ba ugo numa a yo
ma di Shawulu a sa anu Taso, à so barr. 12 À
hi unushirr nu ula à yo ma di Ananiya uwa
nga ni sa ango na ku da ashishi ama ka bu
bwu.”
13 Ananiya à da di, “Atiko, ingga ka wo
are ka ugo ma ba na anishirr ba shishemi
na aseki ndanda ka nggo a na ku anishirr
amuwa ba, nu Urushalima. 14 Na nga ni
inggya ni ikpanye i ankpinkpye abikye ba
du uwa ta nga ni vɨ abangga ba nggo a so di
barr ni isa imuwa yi nggo.”
15 Atiko wa à ddu Ananiya di, “Kuma! A su
undurr wanggo nggo ingga ì ttu ma zu di a
bu na ki ingga undu. A ta da ure umungga
ku ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, na atuttu na anishirr bu Israila ni itu
mungga. 16 Ingga ta tsarr ma iha yi nggo à
ta ki yi ni itu mungga, wre ku anishirr a bu
hi ingga.”
17 Mre u Ananiya à gru kuma ni iko yi nggo
Shawulu à so, na ku sa ku Shawulu ango
ni itu, na ddu ma di, “Uzumburr Shawulu,
Atiko Yesu à tu ingga. Ùwà i hi uwa yo na
anko. À zha di ashishi amuwa ka a bu kye
hi ni bu si undurr wanggo nggo Izhi Iwre
i Abachi i ta tsarr ssu nu ùwà ku kakami
nggo.” 18 Ankpa yirr mre, inkindirr i si nâ ta
si akpakpla ka ikikla issuzzu ku na ashishi
kuhre ni imimi uwa kye hi zizo. A gru kri
aba a zzu ma na amasirr. 19 Uwa gru kpa ila
à ri na ri kre nggo ukyekye umaku u kanga
ku nu ukpa.

Shawulu à bre Ure ku wre ku nu Damasika

Shawulu à so ki ivi ntsɨmi na abiga ba ba
nu Damasika. 20 A tsi kuma na abubo a ssubi
anu Yahuda na gru so re ku anishirr di Yesu
à su Uvuvurr a Abachi. 21 Abi wo ure umaku
a ku ayisurr wemi, na zhi da di, “A si su
ugo nggo a di ngɨ abi yo isa i Yesu ba nu
Urushalima hen? À nga ni inggya ku ima
yo, wre ku a bu ni vɨ ba gri ku ankpinkpye
abikye ba?” 22 Ni ina ima mi u Shawulu ka

* 9:11 Yahuda: Uwanggo à si si uyirr nu umi ku abi kuma na angu ba nggo a yo ba di Yahuda hen.

na re ure ku kyekye mi. Ina ima i du anu
Yahuda ba nggo a so nu Damasika a zha
inkindirr ida chankarr di Yesu à su Kristi
wa.
23 Ivi shishemi i vu sarr anu Yahuda ba
a nggurr bi na ssu anko da aba ta ngu
Shawulu. 24 Aba a farr da ku. A kuma ku di
sa ma na azhi ni ibittu na anko ka ìgbù ka
da aba ta ngu ma. 25 Azhibarr numa nggo ni
ibittu abi di ga Shawulu ba a ba ma na asa,
na lo ku asa izhizhi, na to ma ji bwe ba ime
yi nggo a me harr igbu wa kago nggo.

Shawulu nu Urushalima

26 Shawulu à kuma nu Urushalima na ku
du uwa ta nggurr itu bi na abiga ba ba nabo,
aba si kpanye da a si uniga jiji hen. Isisu i ki
ba na ku. 27 Nggo Barrnaba à nga ni zi ma
na gri ma na kuma na abi ko na angu ba ba.
Na ku bre ba nggo Shawulu a hi Atiko wa
na anko, na bre ba nggo Atiko wa à re na ku
tuku nggo Shawulu à bre ure ku Abachi ku
ni isa i Yesu nu Damasika sama ni ikru isisu.
28 Meme bari i Shawulu rri ki ambarr na zirr
ga Urushalima kago sama ni ikru undurr na
so di bre ure ku Abachi ni ku isa i Atiko yi.
29 À kuma ku di re na ri anta na ani Yahuda
ba nggo a di re irrirri i Girrki nggo aba a zha
anko da aba ta ngu ma. 30 Nggo amuya ba a
wo meme na gru gri Shawulu na kuma nu
Kayisarriya na ku tu ma kuma nu Taso.
31 Uwa a si ni ima mre abiga ba kago
Yahudiya, Galili tuku Samarriya a si ki iha
ni ivi ima hen. Izhi Iwre yi i nu abiga ba iso
su, aba gru so kri mwe na so ni isisu i Atiko
wa.

Biturr à nga ni Lida tuku Jopa

32 Biturr à zirr kago ìgbù yi. Azhibarr
numa nggo uwa kuma ni chirr na anishirr
ba Abachi ba ba nu Lida. 33 Na kuma ku hi
ugo numa nabo a yo ma di Aniya. A ttu ga
anga yirr na ki ase atandarr sama ni igru na
abubo a ikurr ama wa. 34 Biturr à ddu ma di,
"Aniya, Yesu Kristi à du uwa wre, gru chi
abubo a ikurr amuwa." Mre u Aniya à gru.
35 Anishirr ba kago Lida tuku Sharroni a hi
ma na kaki abiga.

Biturr à du Tabita à tasi

36 Ayamba numa nu Jopa à si uniga na ri
Tabita (Tabita ni irrirri i Girrki à si Doka.)
Tabita à so di na uzizi na di zi abi iha. 37 Ni
ivi ima uwa gru lo na ttu. Aba a su ku iku yi
ukpa na ba yi gri ku zu nu uki ku ussu ku.
38 Jopa à si ta anko zhi nu Lida hen. Nggo
abiga ba nu Jopa a wo di Biturr à se ni Lida,
mre na tu anishirr aha di a bu ku tsi ku ango
di, "Bubomi, narrma nga ni inta ba!"
39 Nggo Biturr à gru ttu ukpa na ga ba.

À mirri nggo aba gri ma na hun kuma
nu uki ku nggo à zu iku yi. Amba shishemi
nggo aniru ambarr ba a ka kɨ ba nggo a
nggurr bi wemi kago Biturr na so yi na bu
tsarr iki isurr yi nggo Doka à ni su tsitsirr
na ru ba na yi nggo.
40 Biturr à han ba di a bu gru ssuzzu wemi
nu uki ku, na kuttu na barr Abachi. À kakye
iku yi na da di, "Tabita, gru." Uwa bwu
ashishi na hi Biturr na gru so si so. 41 Biturr
à chi kuma na gɨ ma gru, na yo abiga ba na
amba ba nggo aniru ba a ka kɨ ba a mirri,
na nu ba na ku. 42 Ure ukuma u zirr kago
Jopa, anishirr shishemi a kpanye na Atiko.
43 Biturr à sha so ta anko nu uni hu anggakpa
numa ku nu Jopa à yo ma di Sima.

10

Konelu à tu ba yo Biturr

1 Ugo numa à se nu Kayisarriya a yo ma di
Konelu. À si ankpye a inkirr i abi ta iku abu
Roma ba nggo a yo ba di "Inkirr i Italiya."
2 À su unushirr Abachi. Uwa na abi iko ma
ba wemi a di kru isisu i Abachi. À di zi ani
Yahuda abi iha ba. Na so di barr Abachi
ttuttumi. 3 Azhibarr numa nggo, azhi wa a
ka kasarr ba, u Konelu à so tsitsirr a Abachi
à tsarr ma nu ula uwa a hi krizhizhi mi
unitu a Abachi a mirri na so yo ma ni isa di,
"Konelu!"
4 Uwa kye unitu wa ni isisu, na ddu ma di,
"A sa angginggi, Atiko?"

Unitu wa à ddu ma di, "Abachi à nyarr
ibarr imuwa yi na hi aseki ka nggo ùwà di
nu abi iha ba. Nggo na gru ta tsarr ùwà du
uwa bu hi. 5 Tu ba ko nu Jopa, ni du ba yo ku
ùwà ugo numa nggo à ri Sima Biturr. 6 A su
unichirr ni iko uni hu anggakpa numa a yo
ma di Sima. Iko ima yi i si nu unddu ku inyi
ku."
7 Nggo unitu wa à kakuma, Konelu à yo
amirr iko ama aha tuku uni ta iku wa nggo à
su Unushirr a Abachi na à di zi Konelu undu.
8 Na bre ba inkindirr yi nggo ì la na tu ba
kuma nu Jopa ku.

Ula ku Biturr ku

9 Na azhibarr a uha wa na azhi na atsutsu,
abitu ba a ki ywhiywhirr nu Jopa, i Biturr
à hun ko barr Abachi na atu ka iko issu yi.
10 Iyo so ki ma uwa du ba ko zzu ku ila. A
ni ko zzu ila yi uwa à so tsitsirr ula ù gru
ki ma. 11 Uwa hi unkplassu ù bwu nu la ku.
Inkindirr ì so ji zhi nu ussu ku ji nga ni
imimi nâ ta si upri inkru nggo à vu ku gri
na anga ka nẹ mi. 12 Nu umi ku upri inkru ku
a gri ininazzu i akpre tankpami, abi nga ngi
nga, na aminche abi ijiji. 13 Uwa à wo ukorr
ù da di, "Biturr gru, ngɨ ni ta."
14 Biturr à da di, "Atiko, ingga ka si na
meme kpa hen. Ingga i nise ri inkindirr
ndanda i ankizhi yi nggo amunta a si di ri
yi hen."
15 Ukorr ku u ddu ma ankpu aha wa di,
"Inkindirr inggi yi nggo Abachi à na yo ki
izizi, ùwà bu si yo yi ki i ankizhi hen."
16 Inkindirr inggi yi i na meme ki ankpu
tarr, mre à ba gba upri inkru ku na hun
kuma nu unkplassu.
17 Nggo Biturr à ko ta amarr ni itu i ula
ku, anishirr abangga ba nggo Konelu à tu ba
nggo, a zha iko i Sima yi hi na kukri na angu
ankonki ka. 18 A nggarr angu a yo, na zhi di,
"Biturr, uwanggo nggo à yo ma di Sima à so
ni inggya yo?"
19 Biturr à ni so bɨ kye ni isisurr di ula ku
ù so da ku uwa sa angginggi. Mre Izhi Iwre
yi ì ddu ma di, "Wo! Biturr gru kye anishirr
atarr ngga a so zha ùwà. 20 Gru ji ga ba, ni si
kru inkindirr hen. Ingga yo tu ba."
21 Biturr à ji ku ddu anishirr ba di, "À si
ingga yo nggo imba i so zha nggo. Imba i
nye na si angginggi?"
22 Anishirr ba a ddu ma di, "Inta zhi nu
Konelu ankpye abi ta iku wa ku. Uwa yo
à tu inta. A si Unushirr uzizi na di kru
isisu i Abachi. Ani Yahuda wemi a di nu
ma inkpinkpye kakami. Unitu Abachi nggo
à ddu ma di a bu du ba yo uwa, na bu wo
inkindirr yi nggo uwa i ta da ku." 23 Mre
Biturr à yo ba mirri na kpa ba ki abichirr
ama.

Biturr ni iko i Konelu

A zzu na ambre ka, i Biturr à gru ga ba,
amuya banu abiga nu Jopa a ga ma. 24 A
zzu nu uha wa na rri nu Kayisarriya. Meme
nggo u Konelu so ko kye ba anko. Na yo
amuyirr na akpukpama gbangba. 25 Nggo
Biturr à ta ko mirri, i Konelu à gru nga ni
ma na ku na anko, na ku ttu ku aza na chi
ma. 26 Biturr à ka, na du ma gru. Na ddu ma
di, "Gru ki tsa, ingga mi i si unushirr nâ ta
si ùwà."
27 Biturr à so re nu Konelu ku na rri
kuma ni iko yi na ku hi anishirr shishemi.
28 Na ddu ba di, "Imba mi i hi di a di han
ani Yahuda ni na inkindirr bi nu undurr
wanggo nggo à si si ani Yahuda hen. Na bu
si kuma ni ichirr na ku hen. Uwa à si Abachi
mu à tsarr di ingga bu si da du undurr à si
uni hlo iki ka uni zɨ iki hen. 29 Ima yo du ba a
ni yo ingga nggo ingga gru ni si ri anta hen.
Di ingga i zhi ùwà, ùwà i tu ba yo ingga na
angginggi?"
30 Konelu à sa ko di, "A su unẹ nggo ari,
ingga so barr Abachi ni iko mungga. Nggo
azhi wa à kasarr ba, mre unushirr à surr iki
i la nzirrnzirr a kukri ki ingga na ashishi.
31 Na yo ingga na ddu ingga di, 'Konelu,
Abachi à wo ibarr imuwa yi. Aseki ka ngga
ùwà di nu abi iha ba nggo a so ku ni isisurr.
32 Tu anishirr abanu kuma nu Jopa du ba ku
yo ku uwa Sima nggo à ri Biturr. A se ni iko i
Sima uni na anggakpa wa, nggo iko yi ì si nu
unddu ku inyi wa nggo.' 33 Si ima yo ingga i
gru tu ba korrmi, iwre nggo ùwà i nga nggo.
Ziza nggo inta i si na agẹ ka Abachi ni ta wo
pempe inkindirr yi nggo Abachi à di ùwà bu
ni da ki inta nggo."
34 Mre Biturr à gru bwu angu ddu ba di,
"Ziza nggo yo ingga i hi di Abachi à si
kpanye na abanu mri abanu hen. 35 A ti si
anabata mi, na ti di kru isisu ima yi na na
wre ku, uwa à ta kpa ma. 36 Imba i hi ure
ku nggo Abachi à nu ba gri ku ani Israila ba
nggo. Ure ukuma yo ù si Ure ku wre ku di
Yesu Kristi Atiko a anishirr ba wemi, uwa
yo à gri iso isu. 37 Imba i ka hi inkindirr yi
nggo i la kago Yahudiya ba. Bazhi nu Galili,
nu ugo ku nggo Yohana* uni zzu na amasirr
wa à bre ku anishirr di a bu nga du ba ni
zzu ba na amasirr. 38 Abachi à nu Yesu anu
Nazareti Izhi Iwre yi tuku ukyekye. Abachi
à se ni Yesu ku, nu nggo Yesu à zirr di na
aseki azizi kago na du anishirr abangga ba
nggo Isheta à de ba zu a wre.
39 "Inta mi i hi inkindirr yi nggo a na
ni ìgbù nu Urushalima tuku igbu inuma ni
Yahuda yi. A klo ma nu unkunkurr uwa a

* 10:37 Yohana: Yohana, uni zzu na amasirr wa nggo à bre ku anishirr ure ni itu i inga i Kristi yi nggo.

ttu. 40 Unu utarr wa Abachi à ta ma ka si
ni ibe yi, na du anishirr a hi ma. 41 A si si
anishirr wemi mu a hi ma hen. A si inta
nggo Abachi à hla di inta bu kuma ku da
ku anishirr Ure ku wre ku nggo. Inta yo hi
ma, ni ri, ni so na ku, nu ugo ku nggo a tasi
nggo. 42 À ttu ki inta ukorr di inta bu da are
kago ku anishirr ba, ni bu da ba di uwa yo
à si uwanggo nggo Abachi à ttu ma ki uni
bre amu ku abi so tsitsirr na abi ki. 43 Abi
kpa are ka Abachi ba wemi a da ni itu ima
yi di undurr wanggo ti kpanye na ku aba ta
nggurr ila ure ima yi zhi ku nu ukyekye ku
isa ima yi."

Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a kpa Izhi Iwre yi

44 Biturr à so bre are angga ka mre Izhi
Iwre i rri ku abi kri so wo are ka ni isisurr.
45 Ani Yahuda, abiga ba nggo a ga Biturr zhi
nu Jopa a ku ayisurr di abangga ba nggo a
si si ani Yahuda mi hen, Abachi à nu ba Izhi
Iwre yi. 46 Uwa a si nggo a hi anishirr abama
a ko re ni irrirri inuma na nkanka nggo aba
si hi hen, na so gbyarr ku Abachi asa ku
ukyekye umaku.

Biturr à ddu ba di, 47 "Abangga ba a kpa
Izhi Iwre yi na ti inta i kpa nggo, angginggi
ta han ni zzu ba na amasirr?" 48 Na ddu ba
di a bu zzu ba na amasirr ni isa i Yesu Kristi.
Aba barr Biturr di a bu sha so ivi ntsɨ na ba
bari.

11

Biturr à bre ku abiga nu Urushalima

1 Abi ko na angu ba na amuya abiga ba nu
Yahudiya a wo kago da abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen a kpa ure ku Abachi ku.
2 Nggo Biturr à kanga nu Urushalima abanu
nggo a kpanye ni iyo iji yi a glo ma 3 di, "Ùwà
kuma na anishirr abangga ba nggo a si yo ba
iji hen, ni ku ri ila bi na ba."

4 Biturr à bre ba inkindirr yi nggo ì la zhi
ni imḛmḛ yi nggo. 5 À ddu ba di, "Ingga so
barr Abachi ni ìgbù nu Jopa. Nggo ingga so
tsitsirr ula ki ingga. Ingga ì hi ba a so gri
upri inkru unkpi so ji zhi nu unkplassu, na
a vu ku gri na atu wa anḛ mi. U ji ni kukri
hinga ni ingga ku. 6 Ingga kye nu umi ku ni
hi ininazzu i akpre, na abi nga ngi nga tuku
aminche abi ibwa. 7 Ingga i wo ukorr u ddu
ingga di, 'Biturr, gru ngɨ ni ta.'

8 "Ingga ka sa ku ukorr ku di, 'Atiko, ingga
ka si ta abangga ba hen. Inkindirr ndanda
na ankizhi nise rri na angu amungga kye.'

9 "Ukorr ku ù re ankpu aha wa zhi nu
unkplassu di, 'Inkindirr yi nggo Abachi à na
yi ki izizi, ùwà bu si yo ki i ankizhi hen.'
10 A na meme ki ankpu tarr, aba gba iki yi
kakuma nu unkplassu zizo.

11 "Mre ingga kakye anishirr atarr nggo
a tu ba ni ingga ku zhi nu Kayisarriya a ni
kukri ni iko yi nggo ingga i so. 12 Izhi yi da ki
ingga di ingga bu ga ba, ni si ri amarr nanka
hen. Amuya abiga atani ngga a ga ingga.
Inta ku rri ni iko i ugo yi ma mi. 13 Uwa da
ki inta du uwa a hi unitu Abachi à kri ni
iko ima na ddu ma di, 'Tu ba kuma nu Jopa
du ba ku yo ku uwa Sima nggo à rri Biturr
nggo. 14 Uwa yo a ta gri ku uwa na anishirr bi
iko muwa ba are angga ka nggo ta kpa imba
ttungo nggo.'

15 "Ingga gru so re nggo Izhi Iwre yi ì rri
na ba na ti nggo ì rri ni inta ba ni mḛmḛ yi
nggo. 16 Mre ingga ì ssu hi nggo Atiko wa a
da di, 'Yohana à zzu imba na amasirr, uwa
ta si imba, aba taka zzu imba ni Izhi Iwre.'
17 Meme nggo uwa ta si Abachi nggo à nu
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, Izhi
Iwre yi na ti nggo a ni inta abi kpanye na
Atiko Yesu Kristi ku. Ingga ì su unggonggo
ni kisa ku Abachi?"

18 Nggo a wo ma meme mre na zha
inkindirr i da yi chankarr na ka so gbyarr ku
Abachi asa di, "Abangga ba nggo a si si ani
Yahuda mi hen, Abachi à nu ba ikpa ttungo
ni na ndanda imbarr yi, na nu ba iso sese."

Abiga ba nu Antakiya

19 Abangga ba nggo a varr ki na nkanka ku
iha yi nggo i gru ni ittu i Istifanu yi nggo
à kru kuma nu Fonisiya tuku Sayiprosi, u
Antakiya. Na bre ku ani Yahuda yo Ure ku
wre ku na akpambarr. 20 Abanu ambarr ba,
aniru nggo a zhi nu Sayiprosi tuku Sirrene
na kuma nu Antakiya na ku so bre ku an-
ishirr ba nggo a di re ni irrirri i Girrki Ure
ku wre ku ni itu i Atiko Yesu wa. 21 Ukyekye
ku Abachi ku ù se na ba, anishirr shishemi
a kpanye na ku na kpa Atiko wa.

22 Abiga ba nu Urushalima a wo inkindirr
yi nggo a la nu Antakiya na tu Barrnaba
kuma nabo. 23 Nggo uwa mi à nga ni hi
inkindirr yi nggo Abachi nu uzizi umaku à
na yi na nyarr na nggurr ba di a bu kri ng-
bangba ni iga yi ni isisurr iyirr. 24 Barrnaba

à su Unushirr uzizi, Izhi Iwre yi ì so na ku,
uwa à kpanye na Abachi kakami. Anishirr
shishemi a kpa Atiko nabo.
25 Barrnaba à ssuzzu kuma nu Taso du uwa
ta ku zha Shawulu, 26 na ku hi ma nggo na gri
ma na nga nu Antakiya. Abiga ba shishemi
a nggurr bi ni inkla iyirr na ki ise iyirr, na
di kpa itsarr i anu Barrnaba tuku Shawulu.
A si na Antakiya yo aba yo abiga ba inkpu
imḛmḛ di abi si nâ ta si Kristi.
27 Ni ivivi ima abi kpa are abanu a zhi
nu Urushalima na nye nu Antakiya. 28 A yo
unuma wa na ba di Agabu. Izhi yi i du ma a
gru à re aseki ka nggo a ta la ni ichi. Uwa da
di iyo ta ki kago ingbingbru yi namri. (Iyo
ima yi ì ki na ase ka nggo Kladiyu à su Uttu
unkpi wa.) 29 Abiga ba wemi a gru shirr aseki
ta zi amuya abiga ba ni Yahudiya. Anishirr
a ni nâ ta si nggo ukyekye umbarr u nu ba.
30 Na shirr aseki ka nu anu Barrnaba tuku
Shawulu, di a bu kpa gri ku akikre anishirr
ba.

12

A ki abiga ba iha inkpi zizo

1 Na attuttu a ka ma uttu Hirridu à gru
so ki abiga abanu ba iha sama ni itito. 2 À
ngu Yakubu, uzayirr a Yohana na anjingba.
3 Nggo à hi di ani Yahuda ba a nyarr, ni ina
ima, na vu Biturr meme. A na inkindirr
inggi ni ivivi nggo anishirr ba a so na iga
inggi nggo a yo yi di Iga i Unfonfo ni Sama
ni Iyisti. 4 A vu Biturr na gri ku harr, na du
abi ta iku ba inkirr inḛ, na anḛnḛ nggo, so
kye ma sarr kpa. Hirridu à na anko wa nggo
a ta gri ma kuma ni Iga i Ivu Sarr bari na ka
ttu Biturr a nu ba du bre ku amu.
5 Ima yo i du Biturr à kri ni harr. Ni ina
ima mi, abiga ba a kri ni isisurr iyirr na barr
Abachi ni itu i Biturr.

Unitu a Abachi à ttu Biturr ssuzzu ni iharr

6 Ni ibittu yi nggo Hirridu ta zzu na ambre
ka na ka gri Biturr ssuzzu ku anishirr ba du
ba ni bre ku ure amu ka nggo, Biturr à rri
kurr ku abi ta iku aha ba na atsutsu. Aba lo
ma na ache aha. Abi gbye anko banu a kri
na anko a imirri wa. 7 Aba gru kakye unitu
a Atiko wa a kukri, uru ula nu uki ku harr
ku. Uwa tto Biturr nu ungba na si ma, na
ddu ma di, "Narrma, gru!" Ache ka a kuhre
ankpa yirr glo ku Biturr na ango.
8 Unitu a Abachi wa à ddu ma di, "Surr
ankru ni lo anggakpaza amuwa ka." Biturr
na ku meme yo. Unitu wa à ddu ma di, "Ba
ankru amuwa ka abi ka garr ni ga mi." 9 Na
ssuzzu, Biturr ga ma, na si hi di inkindirr yi
nggo unitu wa so na i si jiji mu hen. Na kye
du ula mu so ki ma. 10 A ni nggarr abi gbye
abi imḛmḛ ba tuku abu uha ba, na nga na
anko wa nggo a na wa na ankpunkpu inklo.
A di ba na anko ama yo na kuma nu umi
ìgbù ku. Anko ama à bwu ba na nkpama,
aba rri ba ma. Nggo a zirr na nggarr anko a
imḛmḛ wa, unitu wa a ka nado na du ma na
nkpama.
11 Mre Biturr a hi di inkindirr inggi yi i
si jiji. Na da di, "Ziza yo ingga hi di i si
jiji. Atiko wa à tu unitu ama wa, uwa ni kpa
ingga ttungo na ango ka Hirridu tuku aseki
ka nggo ani Yahuda ba a ko kye di aba a ta
na ki ingga nggo."
12 Nggo a hi meme, na tsi kuma ni iko i
Maryamu, ayirr a Yohana nggo à yo ma ki
Marrku. Anishirr shishemi a nggurr bi na
so barr Abachi nabo. 13 Biturr a nggurr anko
a bi wa. Uvurr iko, uva nggo a yo ma di Roda
à nga nye i kye à su unggonggo ko nggurr
anko wa. 14 Nggo a wo ukorr ku Biturr ku
na nyarr kakami na kru kakuma na si bwu
anko wa hen. Na ku da ba di, "Biturr nggo
kri na anko wa!"
15 Aba ddu ma di, "Ùwà si ni ìlà." Uwa kisa
du uwa da su ure ujiji mu. Aba da di, "A su
izhi i unitu wa nggo à di gbye ma mu."
16 Meme nggo Biturr à kri so nggurr anko
wa. Nggo a bwu anko wa na hi ma na ku
ayisurr. 17 Biturr ki ba nu ungo di a bu ki ywi,
na bre ba nggo Atiko wa à gri ma ssuzzu nu
uki ku iharr ku nggo. Na ddu ba di, "Ku da
ku ani Yakubu na amuya ba inkindirr inggi
yi." Na ka ba du na kuma na ntsandirr mu.
18 Na ambre ka abi gbye abubo ba a kye
nkankarr mi na zhi di, "Biturr à ba nu
momo?" 19 Hirridu à da ba di a bu zha ma
kye. Aba à zha ma chankarr. Na du ba a yo
abi gbye abubo ba ni zhi ba inado i Biturr yi,
mre na da di a bu ngɨ ba.

Ittu i Hirridu

Nu ugo ku Iga i Unfonfo ni sama na iyisti
wa, u Hirridu gru zhi nu Yahudiya ji kuma
nu Kayisarriya, ku so ma ivi nabo. 20 Hirridu
à di se ni ivri na anishirr bu Taya tuku Sido
ba. Anishirr bu Taya tuku Sido ba a nggurr
bi nga ni vu ku Blasitu uza di à bu zi ba na re
nu uttu wa ku. Uwa yo à si ankpye na akaba

a uttu wa. Blastu à kpanye du uwa ta zi ba.
Aba ku barr ma di aba a ta so zizi na ku, nu
nggo aba mi di kpa ila zhi ni ìgbù ama wa
yo.
21 Na azhibarr wanggo a ttu zu nggo,
i Hirridu à surr inkinkru i ittu na so ni
imburr ittu ima yi na re na anishirr ba ba.
22 Aba hantu di, "Uwanggo à si si unushirr
nggo à so re hen, à si ábáchí." 23 Ankpa yirr
mre unitu Atiko wa à nggurr ma ta yo, nu
nggo à kpa inkpinkpye i Abachi, na na nâ ta
si ábáchí mu. Inkɨ i ri ma, uwa ttu keke.
24 Ure ku Abachi ku u so kuchi kago.
25 Barrnaba tuku Shawulu a kre undu na
ka zhi nu Urushalima, na ba Yohana, nggo
à yo ma du Marrku à gri kye.

13

Izhi Iwre yi du ba tu anu Barrnaba tuku Shawulu ssuzzu

1 Abi kpa are na abitsarr a se na abiga ba
ba nu Antakiya. A si Barrnaba, u Simiyo,
wanggo nggo a di yo ma di Niga (nggo su
unushirr ushishirr), u Lukiyu anu Sirrene,
tuku Manayi (nggo à furr ni inkla iyirr tuku
uttu Hirridu nggo), u Shawulu. 2 Nggo a so
kuttu ku Abachi na vu angu, i Izhi Iwre yi ì
ddu ba di, "Ttu anu Barrnaba tuku Shawulu
zu ku undu ku nggo ingga ì yo ba na ku
nggo." 3 Mre aba a barr na vu angu, na sa
ba ango ni itu na du ba kuma.

Barrnaba tuku Shawulu nu Saprosi

4 Aba aha mi nggo Izhi Iwre yi tu ba nggo,
a kuma nu Salukiya, na ku gru nabo a rri
nu ddu na kuma nu Sayiprosi. 5 Nggo a se
nu Salami, na bre ure ku Abachi ku na aki
ka issubi ka ani Yahuda ka. Na gri Yohana
Marrku di a bu di zi ba nu undu.
6 A zirr kago igbu wanggo a amasirr a ka
ma yo na atsutsu nggo na kuma nu Pafo. A
ku hi unutirr unuma nabo. A di re anishirr
du uwa di kye na hi inkindirr yi nggo i ta
la ni ichi nggo. A si anu Yahuda. Aba yo
ma ni irrirri i Girrki di Barr-Yesu. 7 A di se
ndo nu Sajo Bulu, nggo à si krizhizhi ku,
na si ugona ni igbu wa nggo amasirr wa a
harr ma yo na atsutsu. Sajo Bulu à tu ba
yo anu Barrnaba tuku Shawulu du uwa à
ta ni wo ure ku Abachi ku na ba. 8 Nggo
Ilima uni ikagri wa (wanggo yo si inkpi isa
yi ni irrirri i Girrki) à ta ukpa du uwa ta han
ugona wa ni yo isisurr ima yi na Atiko ku.
9 Mre, Izhi Iwre yi gru nga ku Shawulu, nggo
a di yo ma du Bulu, uwa kye uni ikagri wa
girr, 10 na ddu ma di, "Ùwà uvuvurr a umimi,
ùwà si di kpanye ni inkindirr yi nggo i di si
izizi hen. Ni se na anko ka di re anishirr na
amimi aseki ka ikagri, ni di da ba di are ajiji
ka Abachi ka a si are ka imu. 11 Atiko wa a
ta nggurr ùwà ta yo ziza nggo, ùwà ta kaki
unakreshishi ni si ta kye hi hen ma nu nggo
Abachi a taka da nggo."
Mre Ilima kakye ame a ttu ashishi ama
ka. Uwa à nga chacha di zha undurr wa
nggo à ta gbu ma nu ungo nggo. 12 Nggo
ugona wa à hi inkindirr yi nggo ì là nu Ilima
ku, na ku ayisurr ni itsarr inggi yi ni itu i
Atiko na yo isisurr na Atiko wa ku.

Anu Barrnaba tuku Bulu ni igbu nu Antakiya nu Pisidiya

13 Bulu na abi zirr ama ba a darr nu uddu
ku zhi nu Pafo na nga ni igbu nu Pega
nggo se na anga ka Pamfiliya nggo. Yohana
nggo a yo ma du Marrku à ka ba du nabo
na kakuma nu Urushalima. 14 Aba gru zhi
nu Pega na nga nu Antakiya na anga ka
Pisidiya. Uwa si na Azhibarr a Isu Anu
Yahuda wa, aba a rri ku so nu uki ku issubi
ku. 15 Nggo a bre kre zhi na Are ka Musa
ka tuku icharr i abi kpa are ba Abachi ba,
ankpinkpye bu uki ku issubi ba a tu ba
nu anu Bulu ba di, "Amuya, imba ti si ni
inkindirr i da ku anishirr ba imba re na ba."
16 Bulu à gru kri na ki ba nu ungo, na da di:
"Amuya ani Israila na abangga nggo a kuttu
ku Abachi wemi na a si si anu Yahuda hen,
imba wo yi! 17 Abachi à anishirr bu Israila à
ttu akiki amunta ba na na ba ki anishirr abi
inkpinkpye nu nggo a si abichirr ni ìgbù nu
Masarr. Abachi à gri ba ssuzzu nu Masarr
nu ukyekye unkpi umaku. 18 Aba si kpanye
na ku hen, uwa vu isisurr na so di zirr na ba
na ankpu jiji wa ki ase iso nẹs (40). 19 À ngɨ
igbu itangba na tsi ako ambarr wa nggarr na
anga ka Kenanu ka, na ka anishirr ama ba ki
akikye bi igbu ba. 20 A ba ma ase ayiyirr anẹ
ni iso ikywi (450) ngga na na aseki akama.
"Nu ugo ukuma uwa à nu ba abi bre amu
aba di se meme yo nga ni ma ku Samwila,
uni kpa are a Abachi wa. 21 Nggo a gru so
zha uttu, Abachi a nu ba Shawulu uvuvurr
a Kishi, nggo zhi nu uga ku Benyami. Uwa
a hru ittu yi ki ase iso nẹs (40). 22 Nu ugo
kuma, u Abachi à ttu Shawulu glo ni ittu
yi na na Doda ki uttu wa. Wo inkindirr yi
nggo Abachi a da ni itu Doda, 'Ingga ì zha

Doda uvuvurr a Jesi i hi nggo à su Unushirr
wanggo a kuma ki ingga ni isisurr. A su
unushirr wanggo nggo à ta na inkindirr
inggi yi nggo ingga da ku di a bu na yi nggo.'
23 "Abachi à na uhanma a Doda nggo ki
uwanggo nggo à ta ni kpa anishirr bu Israila
ttungo nâ ta si nggo à da zu nggo. Ugo
uwama yo à si Yesu. 24 Nggo Yesu à nise
ssuzzu undu umaku, i Yohana a di bre ku
anishirr bu Israila ba wemi da a bu ba ila
ure imbarr yi ttungo, na ka isisurr imbarr
yi kanga na Abachi ku, na bu du ba zzu ba
na amasirr. 25 Nggo Yohana a ta so kre undu
umaku na ddu anishirr ba di, 'Imba kye di
ingga su unggonggo? Ingga i si si uwanggo
nggo imba so kye ku anko hen. Kye yi, ingga
ta kre bari uwa ta nga. Ingga i si ma uni ddu
ku azhizhi ka anggakpaza hen.'
26 "Amuya, ahan ma bu Ibrayi na abangga
ba nggo a si si anu Yahuda hen na di barr
Abachi, kye a gri ki inta yo ure ku ikpa
ttungo unggo ku. 27 Anishirr ba nggo a so nu
Urushalima na ankpinkpye ambarr ba, a di
bre angbamvu ka abi kpa are ba na Azhibarr
a Isu anu Yahuda wa na si hi inkpi i are yi
hen. A ngu Yesu na si hi di aba a ko na si
inkindirr yi nggo a ka da zu mu ba hen. 28 Nu
nggo a si hi ma ni ila hen, na si hi inkpi i ngu
ma yi hen, na ka na ddu Bilatu di a bu du ba
ngu ma. 29 Nggo a na aseki ka wemi nggo
angbamvu ka Abachi ka a da di a taka na ku
Yesu na ka nggo, na ttu ma ji nu unkunkurr
ku klo ku na kama yo ni ibe. 30 Abachi à ta
ma si ni ibe yi. 31 Uwa kanga ni di zirr ki ivi
shishemi, anishirr ba nggo a di ga ma zhi nu
Galili kuma nu Urushalima, a hi ma. Abama
yo a ka di da ku anishirr bu Israila aseki ka
ni itu ima yi.
32 "Abachi à da zu ku ábáchí amunta ba
aseki ka nggo uwa à taka na ba nggo, inta
nye bre ki imba Ure ku wre ukuma yo. 33 Ziza
nggo Abachi à na ki inta, ahinhan ambarr
ba inkindirr ima yo, nu nggo a ta Yesu si
ni ibe. Uwa a si meme yo nggo a charr nu
Ungbamvu ku Asarr ka Igbyarr Asa ku uha
ku da di:

" 'Ùwà su Uzumu;
ari ingga kaki Aki amuwa.'*

34 Abachi à ta Yesu si ni ibe, na si du ukpa
umaku u bo hen. Ni ima yo Abachi à da di:

" 'Ingga ta ni imba ida zu iyiyirr ima yo nâ
ta su nggo ingga da zu ku Doda.'†

35 Nâ ta si nggo a da nu Ungbamvu ku Asarr
ka Igbyarr Asa unuma ku di:

" 'Ùwà si ta du Uni wre amuwa wa à bo ni
ibe hen.'‡

36 "Doda à na undu ku Abachi ma ni ittu.
A zzu ma hinga na ábáchí ama ba ba, uwa
a bo. 37 A ta su uwanggo nggo Abachi à tasi
nggo, à si bo hen.
38 "Ima yo, imba amuya wemi, bu hi gbigbi
di ure ku nggurr ila ure zhi ku u zhi ni
inkindirr yi nggo Yesu à na na nkpama nggo
inta so bre ki imba. 39 Imba bu hi di undurr
wanggo à ti kpanye ni Yesu ku, aba a kpa ma
ttungo ni ila ure ima yi nggo Are ka Musa ka
a ma chankarr ni kpa ma ttungo nggo. 40 Ki
bwe, ni si du ure ku abi kpa are ku ka ùwà
vu hen.
41 " 'Kye yi, imba abangga ba nggo re are
andanda ni itu inkindirr yi nggo
Abachi à da nggo,
ku ayisurr ni ki yi.

Ingga ì ta na inkindirr ni ivi imba yi,
uwa si inkindirr inggi yi nggo undurr
ka ti bre ki imba mi,
imba si ta kpanye hen.'§ "

42 Nggo anu Bulu tuku Barrnaba a ta so
ka share nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku,
anishirr ba ddu ba di a bu ka kanga ni bre
ba aseki angga ka zizo na Azhibarr a Isu à
so nga anu Yahuda wa. 43 Nggo anishirr a
gru ni issubi yi nggo ani Yahuda shishemi
na abangga ba nggo a so ga iga i ani Yahuda
yi, na so kuttu ku Abachi à gru so ga anu
Bulu tuku Barrnaba. Anu Bulu a re na ba, na
tsi ba ango di a bu si kakuma nu ugo hen, na
bu kye uzizi ku nggo Abachi à na ba nggo.
44 A zzu na Azhibarr a Isu anu Yahuda a
uha wa, anishirr ba ni ìgbù wa a ssuzzu
wemi nga ni wo ure ku Atiko ku. 45 Nggo
ani Yahuda ba a hi akpa anishirr wa nggo
na zha di a ka si aba mu, na re are ndanda
ni itu i ure ku Bulu ku na marr ma.
46 Mre anu Bulu tuku Barrnaba a si kru
undurr hen, na ddu ba di, "A si gbigbi mu
inta bu da ki imba yo ure ku Abachi ku kuchi
bari ni ka ku bre ku abanu meme. Imba kà
ku. Ima tsarr di imba si so zha iso sese hen.
Ziza inta ko kuma na abangga ba nggo si si

* 13:33 Kye zizo Asarr 2:7. † 13:34 Kye zizo Ishaya 55:3. ‡ 13:35 Kye zizo Asarr 16:10. § 13:41 Kye zizo Habaku 1:5.

ani Yahuda hen. 47 Uwanggo yo si inkindirr
yi nggo Abachi à di inta bu na:
“ ‘Ingga na ùwà ki uru ku la ku abangga ba
nggo si si anu Yahuda hen,
wre ku ùwà bu gri ikpa ttungo nga ku
anishirr we ni ingbingbru yi.’* ”
48 Nggo abangga ba nggo a si si anu
Yahuda hen a wo ure ukuma, na nyarr
na gbyarr ku Abachi asa nu ure kuma.
Abangga ba nggo Abachi à ka hla ba di a
taka so sese nggo, a yo isisurr na Abachi ku.
49 Ure ku Abachi ku ù bwa kago na anga
akama. 50 Anu Yahuda ba a ddu aniru
abangga ba nggo a kye ba ssu na ango ni
ìgbù wa, na amba abi kru isisu i Abachi,
nggo a di kye ba ssu na ango, aba gru so
ki anu Bulu tuku Barrnaba iha ni ìgbù wa,
na han ba share na anga ka igbu ambarr ka.
51 Abi ko na angu ba a ttu ihurr yi na aza†
ambarr ka surr ku igbu uwama na kuma
nu Ikoniya. 52 Abiga ba nu Antakiya a nyarr
kakami, Izhi i Iwre yi ì tsarr ssu ba ni isisurr
kakami.

14

Anu Bulu tuku Barrnaba ni Ikoniya

1 Ni Ikoniya anu Bulu tuku Barrnaba a na
meme yo nâ ta si nggo a na nu Antakiya nu
Pisidiya nggo. A rri kuma nu uki ku issubi
ku anu Yahuda ku. Na ku re kakami, ani
Yahuda ba na abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen shishemi a kaki abiga. 2 Ani
Yahuda ba nggo a si kpa ure ku hen, a gru
tto abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen,
na du ba a ki unfu na amuya abiga ba ba.
3 Anu Bulu tuku Barrnaba a sha so ta anko
nabo, na re ure ku Abachi ku sama ni isisu.
Abachi a nu ba ukyekye na du ba na aseki
ka ikagri na ka ki isisu, nggo a tsarr di ure
umbarr ku ni itu ina wre i Abachi yi ù su
ujiji. 4 A kpa anishirr wa nu umi ìgbù ku a ga
ki aha na amarr ambarr ka. Abanu a kpanye
ni inkindirr yi nggo anu Yahuda ba a so da.
Abanu ba a kpanye nu Bulu tuku Barrnaba,
abi ko na angu ba. 5 Mre abangga ba nggo a
si si anu Yahuda hen, na anu Yahuda ba, na
ankpinkpye ba, a zha anko wa nggo aba ta
ki ba ankpa, na ta ba na angbinta. 6 Abi ko
na angu ba a wo nggo na kru kuma na anga
ka Likoniya na mirri ni ìgbù i Lisitra tuku
Debe tuku ìgbù yi nggo se nabo, 7 na ku bre
Ure ku wre ku.

Bulu tuku Barrnaba a bre Ure ku wre ku nu Lisitra tuku Debe.

8 Ugo uni mɨ aza numa à se nu Lisitra. Zhi
nu nggo a ngri ma mu à si di zirr hen. 9 A
so na ko wo ure ku Bulu ku, u Bulu à kye
ma girr na hi du ugo wa à se ni iyo isisurr yi
nggo ta du ma wre, 10 na du hantu di, “Gru
kri ki kri.” Ugo wa à tu ki tsa na gru so zirr
kago.
11 Nggo akpa anishirr wa a hi inkindirr yi
nggo Bulu a na, na hantu na ako ambarr
ka ani Likoniya da di, “Ábáchí ba a kaki
anishirr na ji nga ni inta ba!” 12 A yo
Barrnaba di Zeyusi,* na yo Bulu di Hemisi,†
nu nggo uwa yo à su uni so re wa. 13 Unikye
a ábáchí Zeyusi wa nggo uki ku ibarr umaku
u si na abi ka ìgbù ka, a kuma ku gri ilando
iniru tuku ugbyarr ku unkunkurr gri na nga
na angu ankonki ka ìgbù ka di aba a ta han
ilando yi a to ku anu Bulu tuku Barrnaba.
14 Nggo anu Barrnaba tuku Bulu, abi ko
na angu ba, a wo inkindirr yi nggo anishirr
angga ba a ta ko na nggo, mre na nga
inkinkru imbarr yi hre na kru rri na atsutsu
ka anishirr ba na hantu di, 15 “Imba ko na
meme da angginggi? Inta si anishirr nâ ta
si imba. Inta nga nye i da ki imba Ure ku
wre ku Yesu ku ni bu ka imba glo na aseki
andanda angga ka yo, ni ka imba kakuma na
Abachi uni so tsitsirr ku nggo na unkplassu
tuku imimi, amasirr na aseki wemi nggo a
se nu umi umbarr ku. 16 Ni ikuchi yi à du
anishirr wemi a ga anko na nkanka. 17 Ni
na ima mi, Abachi a na aseki azizi nggo a
ta du anishirr a hi di uwa à si Abachi. A du
ahru a ji zhi nu ussu. Na du ikiri wri. A ni
imba ila, na ni imba inyarr ni isisurr.” 18 Nu
ure unggo ku mi, anu Bulu kisa kakami bari
anishirr ba a ba ttungo ni ito yi.
19 Ani Yahuda abanu a zhi nu Antakiya nu
Pisidiya, abanu a zhi nu Ikoniya, na nga ni
na anishirr ba du ba kpanye na ba, na ta
Bulu na angbinta, na kye di a ttu. Na gba
ma ssuzzu nu umi ìgbù ku. 20 Nggo abiga ba a
ni nggurr bi kago ma, uwa à gru na kakuma

* 13:47 Kye zizo Ishaya 49:6. † 13:51 Aza: Igbye utu. Ina ima i tsarr di a kà anishirr abama. * 14:12 Zeyusi: Ani Girrki ba a kpanye na anazhi shishemi na na aseki tankpami ki azhi ambarr, u Zeyusi yo à mri ba wemi. † 14:12 Hemisi: Ani Girrki ba a kpanye di anazhi abanu ba a di tu uwa yo.

nu umi ìgbù ku. Nggo ambre ka nggarr aba
tuku Barrnaba a kuma nu Debe.

Anu Bulu a ka kuma nu Antakiya nu Sirriya

21 Anu Bulu tuku Barrnaba a bre Ure ku
wre ku nu Dabe. Anishirr shishemi a kpa
Yesu. Aba kakuma nu Lisitra, na ku kuma
nu Ikoniya tuku Antakiya nu Pisidiya. 22 Aba
nggurr abiga ba na ddu ba di a bu kri
karrkarr ni iga yi, na da ba di, "Inta abiga
wemi a ta ki iha kakami bari na rri ni ittu
i Abachi yi." 23 A ti rri na abiga ba ba na
aki ka nggurr bi ka Abachi we, aba a di ddu
abanu ki ankpinkpye, na barr Abachi, na vu
angu bari na ka ba sa na ango ka Abachi
wa, nggo a yo isisurr imbarr yi na ku nggo.
24 Nggo a zirr anga ka Pisidiya ka kre na rri
nu Pamfiliya. 25 A ku bre Ure ku wre ku nu
Pega na ji kuma nu Ataliya.

26 A gru zhi nu Ataliya na darr nu uddu
ka kakuma nu Antakiya na anga ka Sirriya.
A si nabo yo nggo abiga ba a ka anu Bulu
tuku Barrnaba sa na ango ka Abachi ni itu
i undu ku nggo a na kre nggo. 27 Ni nggurr
surr imbarr nabo, aba yo abiga ba nggurr bi,
na da ku anishirr ba aseki ka nggo aba na,
nggo Abachi à zi ba tuku nggo à du abangga
ba nggo si si anu Yahuda hen a yo isisurr ni
Yesu ku. 28 A so ta anko na abiga ba ba nabo.

15

Inggurr bi i Urushalima yi

1 Anishirr abanu a zhi nu Yahudiya na nga
nu Antakiya ni so tsarr amuya abiga ba da
di, "A ta si yo ku Unushirr iji nâ ta su ure
ku Musa ku u da di a bu na hen, Abachi à
si ta kpa undurr uwama ttungo hen." 2 Anu
Bulu tuku Barrnaba a ri anta na vi na ba ku
ida ima yi. Ima yo i du abiga ba a da di anu
Bulu tuku Barrnaba, na abanu nu Antakiya
a bu kuma ku hi abi ko na angu ba tuku
ankpinkpye ba nu Urushalima ni itu i ure
kuma. 3 Abiga ba a gri ba ku yo na anko, aba
a ba nu Fonisiya tuku Samarriya na di bre
ba di abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, a kpa Abachi. Ure kuma u du abiga
ba a nyarr kakami. 4 Nggo anu Bulu à rri
nu Urushalima nggo, abiga ba na abi ko na
angu ba na ankpinkpye ba a kpa ba na ango
aha. Anu Bulu a bre ba aseki ka nggo Abachi
a na nggo.

5 Abiga abanu ba nggo a se ni nggurr bi
i anu Farrisi yi a gru na da di, "A bu yo ku
abangga ba nggo si si anu Yahuda hen iji na
du ba a di na inkindirr yi nggo Are ka Musa
ka a da nggo."

6 Abi ko na angu ba na ankpinkpye ba a
nga ni nggurr bi na bɨ ure ukuma kye. 7 Nggo
a ri anta ta anko, i Biturr à gru kri na ddu ba
di, "Amuya amungga, imba i hi di Abachi
à yo ingga zhi ni imba ba di ingga bu bre
Ure ku wre ku, ku abangga ba nggo a si si
anu Yahuda hen. Meme nggo a ti wo aba
a ta kpanye. 8 Abachi nggo à hi amarr ka
anishirr, a kpanye na abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen, na nu ba Izhi Iwre
meme yo nâ ta si nggo a ni inta. 9 Abachi
a si kye inta nanka na ba hen. A kpanye
na ku nggo, uwa à ngla isisurr imbarr yi.
10 Angginggi du imba zha itsarr Abachi kye,
ni vu angbungbru iki angga ka i de abiga ba
nggo a si si anu Yahuda hen, nu ugo nggo
inta mi na ábáchí amburr ba ka si ba ka
kpa hen. 11 Iya, ka si si meme yo hen. Inta
kpanye di Abachi à kpa inta ttungo nu uzizi
ku nggo Yesu a na ki inta nggo. Abachi a
kpa aba mi ttungo meme yo."

12 Anishirr ba wemi a ba ki ywi nggo a wo
anu Bulu tuku Barrnaba so bre aseki ka iku
ayisurr na ka ikagri ka nggo Abachi à du ba
na ku anishirr abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen. 13 Nggo a re kre, u Yakubu a
gru ddu ba di, "Wo ingga yi amuya! 14 Sima
à bre ki inta inkindirr yi nggo Abachi à na
zhi ni imeme yi, nggo à ttu abanu nu umi ku
abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen ki
anishirr ama. 15 Abi kpa are ba mi a da meme
yo ni itu i ure unggo ku, nu nggo angbamvu
ka Abachi ka da di,

16 " 'Ni ichi ingga ta kanga,
ni vu àko ka Doda ka me.
Ime yi nggo a na yi ki ndanda ingga ta vu yi
me,
ni ta na yi ki kyekye,
17 wre ku inkpu anishirr yi nggo a ni so
tsitsirr ni ingbingbru yi,
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
a bu ga anko a Atiko wa.
Ingga, Abachi yo nggo i da meme.
18 Atiko wa yo à du anishirr ba hi meme
ngbangbamu.' "*

* 15:18 Kye zizo Emo 9:11-12.

[19] Yakubu à ddu ba di, “Ni ikye mungga,
abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, nggo so kanga na Abachi ku, inta bu
si ki ba iha gigyemi hen. [20] Ni ina ima, i wre
inta bu charr ungbamvu bre ba, di a bu si
ri ila inggi yi nggo a di zzu ku anazhi ngga
na yi hen, na bu si di yo atu ambarr na are
ka zha amba ka aniru hen, na bu shi inina
yi nggo a si han ayiyi wa kahre ku ininazzu
wa hen, na bu si ta ayiyi hen. [21] Inta bu hi
di a di bre Are ka Musa ka ni igbu yi we zhi
ngbangbamu, na di bre ka ttuttumi ni Ivi i
Isu i anu Yahuda yi nggo anu Yahuda ba ti
nggurr bi.”

A charr ungbamvu ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen

[22] A kye meme nggo, abi ko na angu ba,
na ankpinkpye ba, na abiga ba wemi, a
ddu anishirr abanu a kye ku anu Bulu tuku
Barrnaba, na tu ba kuma na Antakiya. Na
ttu Judasi (nggo ri Basaba) tuku Sila, abiga
ba a di kye anishirr aha aba ma ssu na
ashishi. [23] Na tu ba nu angbamvu angga ka
di:

Inta abi ko na angu na ankpinkpye ba,
nggo si amuya amba we,

Inta so chi imba we,

Amuya abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, zhi nu Antakiya, tuku Sirriya,
tuku Silisiya.

[24] Inta wo di abanu munta ba a nga ni
imba ba, ni ko bre ki imba are ka nggo
gri ki imba uvi tuku iso ndanda. Inta
ngga si tu ba meme hen. [25] Ima yo di inta
nggurr bi ni tu abanu ni imba ba. A ta
ga akpamburr munta ba anu Bulu tuku
Barrnaba nggo inta kpanye na ba kakami.
[26] A so na undu ku Atiko Yesu Kristi ni
ittu na ashishi. [27] Inta so tu Judasi tuku
Sila. Ni ima yo aba mi ta bre ki imba
na akpambarr aseki ka nggo inta charr
nggo. [28] Izhi Iwre i kye i si ta wre aba
bu di imba ki iha numa zizo hen. Inta
mi kpanye meme yo. Imba bu na aseki
angga ka yo mre. [29] Imba bu si ri ila inggi
yi nggo a di zzu ku anazhi ngga na yi hen,
ni si ta ayiyi hen, imba bu shi inina yi
nggo a si han ayiyi wa kahre ku ininazzu
wa hen, ni si zha ayamba ka unuru wa
nggo si si amuwa hen. Imba ti na meme i
ta wre ki imba.

Abachi bu di imba so zizi.

[30] Abitu ba a gru nu Urushalima, aba gri
ba ku yo na anko. Aba kuma na Antakiya na
ku yo abiga ba ni inkla iyirr na nu ba ung-
bamvu ku. [31] Anishirr ba a bre ungbamvu ku
na nyarr na kaki kyekye. [32] Anu Judasi tuku
Sila nggo a si abi kpa are ka Abachi, a bre ku
abiga are ka ta anko. Are kama a du abiga ba
vu isisurr na kaki ukyekye. [33] Nggo a sha so
nabo abiga ba a gru yo ba na anko ni isisurr
iyirr. Aba kakuma na abangga ba nggo a tu
ba nggo. [[34] Sila nanko à so nabo na si ga ba
hen.] [35] Anu Bulu tuku Barrnaba a ku sha so
ma ivi nu Antakiya, na bi na abiga abanu ba
na bre ure ku Atiko ku.

Bulu a ri anta tuku Barrnaba na ga ki na nkanka

[36] Nggo a sha so ki ivi nabo u Bulu à gru
ddu Barrnaba di, “Di inta ka ga igbu yi nggo
inta i bre ba ure ku Atiko ku ni kye abiga ba
nu uzirr umbarr ku.” [37] Barrnaba a zha di
aba bu gri Yohana, nggo a yo ma du Marrku
kye, [38] u Bulu à kisa di Yohana à si ta ga ba
hen, na da di à ku ka aba du nu Pamfiliya nu
uzirr ku imeme̱ ku na si ga ba kuma ni ikikre
yi hen. [39] A ri anta kakami nu ure ukuma
na ga ki na nkanka. Barrnaba a ba Marrku
na ga uddu ku amasirr kuma nu Sayiprosi.
[40] U Bulu na anko, à ttu si Sila nggo di à bu
ga ma. Abiga ba a barr Abachi bu hru ba
zizi. [41] Aba ba nu Sirriya tuku Silisiya na
so nggurr abiga ba na aki ka nggurr bi ka
Abachi ka di aka bu kri ngbangba.

16

Timoti à ga anu Bulu tuku Sila

[1] Bulu à kuma nu Debe na ku gru nabo
kuma nu Lisitra. Uniga numa a ri Timoti à
se nabo. Ayirr ama wa a si ani Yahuda na
si uniga meme. Aki wa yo à si anu Girrki.
[2] Amuya abiga ba nu Lisitra tuku Ikoniya a
re are zizi ni itu Timoti. [3] Bulu à zha du uwa
ka gri Timoti kye, ni ima yo uwa à du ba a
yo ku Timoti iji. Ani Yahuda ba wemi nggo
a si ni igbu ima a hi di aki a Timoti wa à si
anu Girrki, ima yo du Bulu à du ba yo ku iji
yi. [4] A di ga ìgbù yi nggo na di da ba aseki ka
nggo abi ko na angu ba na ankpinkpye ba nu
Urushalima a da a bu na nggo. Na ddu ba di
a bu ga are kama. [5] Meme nggo abiga ba na
aki ka nggurr bi ka Abachi a ka kri ngbangba
nu ure ku Abachi ku, na gru so ngri mwe ni
ivivi yi.

Ula ki Bulu nu Torrowa

6 Anu Bulu a zirr ba na a nga ka Frigiya
tuku Galatiya. Izhi Iwre yi i si du ba a da
itu yi na anga ka Asiya hen. 7 Nggo a nga
nu udirr ku Misiya na zha di aba ka rri nu
Bitiniya, Izhi i Yesu yi i han ba ni rri yi.
8 Aba kye na tsi ba nu Misiya na ji kuma
nu Torrowa. 9 I ni ibittu ula u ki Bulu di
Unushirr nu Makidoniya a nga ni kri so
barr ma di, “Nga nu Makidoniya ni zi inta.”
10 Nggo ula ku ki Bulu meme nggo inta i hi
di Abachi a ko da di inta bu bre ku anishirr
bu Makidoniya ure umaku mre inta ttu kpa
ku kuma ni Makidoniya wa.

Lidiya à rri ni iga yi nu Filipiya

11 Inta gru nu Torrowa nu uddu ku
amasirr ni darr ba nu Samotrakiya. Ambre
ka nggarr inta nga nu Niyapoli. 12 Ni gru
nabo i rri ga umi kuma nu ìgbù unkpi nu
Roma numa na anga ka Makidoniya ka. A
yo ma di Filipiya. Inta i sha so mwe ivi nabo.
13 Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa inta
ssuzzu ni ìgbù wa ni kuma nu unddu ku inyi
ku ni kye di inta ta hi abubo wa nggo ani
Yahuda ba a ku di barr Abachi nggo. Inta
ku so ni re na amba ba nggo a ni nggurr bi
nabo nggo. 14 Ayamba numa nggo a wo inta
ni so re yi a ri Lidiya na zhi nu Tiyatirra. À
gri iki isurr ì kri inklo nggi di re. Ayamba
ama wa à di ga Abachi. Atiko wa à bwu ku
isisurr na du ma shirr ku Bulu atu. 15 A zzu
ba na abi iko ma ba na amasirr wa nggo, uwa
ga inta na di tsi ki inta ango di, “Imba ti kye
ingga ki uniga a Atiko ujiji, imba bu nga ni
so ni iko imungga.” Na na inta di inta gru
ga ma.

A vu anu Bulu tuku Sila a harr

16 Azhibarr anuma nggo inta i so kuma
na abubo a ibarr Abachi, ni zzu ma nu uva
ugarr numa ku na anko. A si ni izhi indanda.
Izhi yi i di du ma a da aseki ka nggo a taka
là ni ichi nggo. Na di kpa ku akikye ama ba
azo ni ina ima. 17 Uva wanggo à ga inta na
anu Bulu na di hantu di, “Anishirr angga ba
a si amirr iko ba Abachi Unkpi Kakami wa.
Aba yo di tsarr anko a ikpa ttungo a Abachi
wa.” 18 Uva wa à ga ba na di na meme ni ivivi
yi. Unfu gru ki Bulu, uwa kasarr na ddu izhi
yi di, “Nu ukyekye ku nggo u se ni isa i Yesu
Kristi, ingga du ùwà bu ssuzzu nu uva wa
ku!” Mre, izhi yi i ssuzzu glo nu uva wa ku
na attuttu ama wa.

19 Nggo akikye ama ba à hi di anko a azo
ambarr wa nu uva wa ku a tarr han ba, mre
na du ba vɨ anu Bulu tuku Sila gri na kuma
na abubo a ibre amu wa nggo à se ni inkla i
ri udu yi. 20 Na gri ba kuma na abi bre amu
ba ba na ku ddu ba di, “Anishirr angga ba a
si ani Yahuda, na nga ni ko tto itsi ni ìgbù
amunta wa. 21 A nga ni ko tsarr itsarr ihẹhẹ
di inta bu na aseki anuma ngga nggo inta si
di na na ako munta hen. Inta sa anu Roma
ni si di na aseki akama hen.”

22 Anishirr ba a gru zi ba kuttu anu Bulu
tuku Sila. Ankpinkpye abi bre amu ba a
du ba nga inkinkru i anu Bulu yi tuku Sila
nga hre, na da ku anishirr ba di a bu hlo
ba na amfarr. 23 A hlo ba kakami na gri ba
ku harr na da ku uni harr abubo wa di a bu
harr ba gbangba. 24 Uni harr abubo wa à na
inkindirr yi nggo a da ku nggo. A gri ba ku
harr na abubo wa nggo a harr wa nu umi
kakami, na lo ba ache na aza gri ku lo na
ankpunkpu inkinkurr ankpinkpi.

25 Na atsutsu ibittu nggo anu Bulu tuku
Sila a so barr Abachi na so ru asarr. Abi kri
ni iharr abanu ba a so shirr atu. 26 Mre aba
gru wo abubo wa a battu kakami. Anko ka
abubo a harr ka a bwu. Ache ka a ddu hre
ku anishirr ba we na ango. 27 Uni kye abi kri
harr ba à kasi na hi anko ka a kru ibwu yi
na kye di abi kri ni harr ba a ssuzzu kuma
nado ba. Na ttu anjingba ama ka du uwa ta
ngu itu ima. 28 Nggo Bulu à nggarr ito na ku
da di, “si han ukpa muwa hen, inta ngga so
wemi!”

29 Uni kye abi kri iharr ba a du ba gri ku
uru. Na kru ku jaku so wri kpakpa ku anu
Bulu tuku Sila na aza. 30 Na ddu ba ssuzzu
na zhi ba di, “Ingga ta na ki ngginggi ni du
ba kpa ingga ttungo?”

31 Anu Bulu a ddu ma di, “Ùwà bu kpanye
na Atiko Yesu ku, uwa ta kpa ùwà ttungo na
abi iko amuwa ba.” 32 Mre aba bre ku na abi
iko ima ba we ure ku Atiko ku. 33 Ni ibittu
ima, uni harr abubo wa à gri anu Bulu a
ssuzzu ku ngla ba ankpa ka. Aba a zzu ma na
abi iko ima ba we na amasirr keke. 34 Uni kye
abi kri ni iharr wa a gri anu Bulu na kuma
ni iko ima, na ku nu ba ila ri. Uwa na abi
iko ma ba a nyarr kakami nggo a kpanye na
Abachi ku nggo.

35 A zzu na ambre ka, abi bre amu ba a tu
abi ta iku ba di a bu da ku abikye abi kri ni
iharr ba di a bu ttu anu Bulu ttungo du ba

kuma. [36] Uni kye abi kri iharr ba a ddu Bulu
di, “Abi bre amu ba a tu ba di ingga bu ddu
ùwà tuku Sila ttungo di imba kuma. Imba
bu ssuzzu kuma ywiywimi.”
[37] U Bulu a ddu abi lo ukpa ba nggo a tu
ba nggo di, “Inta i si na inkindirr numa
indanda hen, aba a gri inta ku hlo na ashishi
ka anishirr na ábì. Nu nggo inta i si anishirr
abu Roma mi, aba ka na gri inta ku hlo na
ashishi ka anishirr na si wo ure umunta ku
bari hen. Na turr inta surr nu uki ku iharr.
I ziza nggo aba da aba ta ddu inta ttungo
na yi? Inta kà. Du ankpinkpye bu Roma
abangga a ta nga ni ddu inta ssuzzu na ki
imbarr.”
[38] Abi lo ukpa ba nggo a tu ba di a bu ni
ddu anu Bulu ttungo nggo a kakuma ku da
ku abi bre amu ba. Nggo abi bre amu ba
a wo di anu Bulu tuku Sila a si anu Roma,
isisu ki ba. [39] Ima yo du ba a nga ni tsi ku
anu Bulu ango, na gri ba ssuzzu nu uki ku
iharr ku na ddu ba di a bu share ni ìgbù wa.
[40] Bulu tuku Sila a ssuzzu nu uki ku iharr ku
na kuma ni iko i Lidiya. Nggo a ku hi amuya
abiga ba nabo na re ba ure ku nggo ù ta nu
ba ukyekye. A re kre nggo na kuma.

17

A ki Bulu na abu zirr ama ba iha nu Tesalonika

[1] Anu Bulu a zirr ba ni igbu yi nggo a
yo yi di Amfipoli tuku Apoloniya na nga
nu Tesalonika, nggo uki ku issubi ku ani
Yahuda ku u se nggo. [2] Bulu a rri ga ba nu
uki ku issubi ku nâ ta à di na ttuttumi. Bulu
a ki Ivi Isu ani Yahuda yi itarr, na ku di re na
anishirr ba ba nu ure ku Abachi ku. A di bre
ba inkindirr yi nggo ure ku u da nggo, [3] na
di bre ure ku Abachi ku a tsarr anishirr ba
di i wre u Kristi wa nggo Abachi à ttu ma na
tu ma a ta ki iha na tasi ni ibe. Bulu a ddu ba
di, “Yesu uwama yo ingga ko da ki imba ure
umaku, uwa yo à si Kristi wa.” [4] Ani Yahuda
abanu ba a kpanye nu ure ku anu Bulu ku
na nggurr bi na di zirr na anu Bulu ba tuku
Sila. Anu Girrki abanu shishemi nggo a di
kru isisu i Abachi, a bi na amba ankpinkpi
ni igbu wa na nggurr bi na di zirr na anu
Bulu ba tuku Sila.
[5] Ani Yahuda ba a ki unfu nggo anishirr
shishemi a kpanye nu ure ku Bulu ku. Na
kuma ku yo anishirr amimi nggo a so gi-
gyemi a nggurr bi ki abi tto itsi. A na meme
na du anishirr gru so tto itsi ni ìgbù wa,
na narr kuma ku ttu iko i Jaso na so zha
anu Bulu tuku Sila wre ba bu gri ba ssuzzu
nga ku akpa anishirr wa. [6] Nggo a zha ba
chankarr nggo na vɨ anu Jaso na amuya
abiga abanu gri na kuma na ankpinkpye abi
ìgbù ba ba. Na so hantu da di, “Anu Bulu
tuku Sila aba yo a so tto itsi kago, na nga
ni ìgbù amunta wa, [7] u Jaso à kpa ba zu ni
iko ima. A si so na inkindirr yi nggo Kayisa
a da di inta bu na hen. A so da di uttu
numa mu a se na ri Yesu.” [8] Anishirr abi
ìgbù ba na ankpinkpye ba a wo meme mre
na varr abubo. [9] Ankpinkpye ba a du Jaso na
anishirr banu ba a ni inklo na ttu ba ttungo
na du ba kuma.

Bulu tuku Sila a kuma nu Berriya

[10] Ibittu ki nggo, amuya abiga ba a du Bulu
tuku Sila a kuma nu Berriya. Nggo a ku
rri nggo, na kuma nu uki ku issubi ku ani
Yahuda ku. [11] Anishirr ba nu Berriya a kpa
ba zizi mri anishirr bu Tesalonika ba. A
shirr atu ku ure umbarr ku, na so di bre
ure ku Abachi ku ni ivivi yi na ga aba ta
kye ka bu inkindirr yi nggo Bulu à di da
i si jiji. [12] Ina ima i du anishirr shishemi
nabo a kpanye nu ure ku Abachi ku. Amba
anu Girrki shishemi, nggo anishirr di kye
ba ssu na ashishi nggo, aba mi na aniru anu
Girrki shishemi a kpanye nu ure ku Abachi
ku meme.
[13] Nggo ani Yahuda abu Tesalonika ba
a wo di Bulu à so bre ure ku Abachi ku
nu Berriya meme, na gru nga nabo ni du
anishirr ba nggurr bi na varr abubo. [14] Mre
amuya abiga ba a gru turr Bulu kuma nu
unddu inyi ku na du anu Sila tuku Timoti
a so nu Berriya. [15] Anishirr ba nggo a so gri
Bulu na kuma nggo a ga ma ku rri na Atina.
A ka ta kuma u Bulu tu ba da ku anu Sila
tuku Timoti di a bu nga nu uwa ku korr.

Bulu à re na anishirr bu Atina ba

[16] Nggo Bulu a so kye anko anu Sila tuku
Timoti nu Atina, na vri isisurr nu nggo ìgbù
wa a tsarr ssu na ana ábáchí. [17] Bulu à di
rri ga ba na aki ka issubi ka, ku di re na ani
Yahuda ba ba tuku abangga ba nggo a si si
ani Yahuda hen na di barr Abachi. Na di kri
na ri anta na anishirr bangga nggo a nga
nye wo ku nggo. [18] Anishirr abanu nggo a
yo inggurr bi imbarr yi di Ipikurriya tuku
abanu nggo a yo ba di Sitoyi, aba mi a di nga

ni ri anta na ku. Abanu ba a da di, “Uwama
à bre angginggi?” Abanu zizo a da di, “A
zzu nâ ta à so re ni itu i ábáchí ba anishirr
bi igbu numa.” A si nggo a wo Bulu à di re
ba ni itu i Yesu ni itasi ima yi ni ibe yi, ima
yo du ba a da meme. [19] A si ima yo aba a yo
Bulu di a bu ga ba kuma ni issubi yi nggo
di na yi na abubo nggo a ri Ariyopagu.* Na
ddu ma di, “Da ki inta itsarr ihẹhẹ yi nggo
ùwà so re ni itu yi nggo. [20] Aseki numa ka
nggo inta i wo ùwà so bre nggo inta nise wo
ka kye. Inta zha di inta ka hi achi ka a are
akama.” [21] (Anishirr bi igbu nu Atina ba, na
abanu nggo a gru isorr nga ni di so ngu azhi
wa yo gigyemi nabo, nggo a di zha di aba ka
so di bre na wo aseki ahẹhẹ).

[22] Mre u Bulu à gru kri ni ichi i anishirr ba
nggo a so ni issubi yi na ddu ba di, “Anishirr
ba Atina, ingga i hi di imba di ta ukpa
kakami ku are ka iga. [23] Nggo ingga so zirr
ga umi igbu umba ku ni hi ankla na aseki ka
nggo imba ku di barr ábáchí amba ba nggo,
ni ku hi ba a charr ni inkla i akikre numa di:
WANGGO À SI KU ABACHI WANGGO NGGO
INTA SI HI MA HEN. Uwanggo nggo imba
di kuchu ni barr ma nggo ni si hi ma hen,
ingga so re ki imba ni itu ima yo.

[24] “Abachi nggo à na ingbingbru yi na
aseki ka nggo a se ni ingbingbru yi we, uwa
yo si Atiko wa nggo a hru unkplassu ku tuku
imimi yi, na a si di rri so nu uki izhi nggo
Unushirr a me hen. [25] Na si di zha inkindirr
yi nggo Unushirr a ta na ku hen. Uwa yo a
nu anishirr ba wemi iso tuku ususi, na aseki
ka wemi. [26] Abachi à na anishirr ba wemi ni
ingbingbru yi zhi nu unushirr uyirr ku, na
du ba a ga so kago ni ingbingbru yi we. Uwa
na nkpama à zu ba ivi imbarr yi ni inkla iso
imbarr yi bari na na ba. [27] Abachi à na meme
wre ku anishirr a bu zha ma na zha kago hi
di a ka zha ma hi. Ni ima mi, Abachi à si ta
anko nu uyirr amunta ku hen. [28] ‘Inta i rri so
na ku. Ni zirr na ku ni i se na ku.’ Abanu abi
ru asarr amba ba a da di, ‘Inta si amumarr
ama.’

[29] “Nu nggo inta i si amumarr ba Abachi,
inta bu si kye ma ki ankpunkpru azhi wa
nggo a na wa ni izinarriya ka azurrfa ka
ingbinta hen. À si si nâ ta si inkindirr inuma
nggo unushirr mu han kye na na yi ku itu
ima hen. [30] Ni ikuchi yi, Abachi à nggurr
ima a zhi we, nu nggo anishirr a si hi mu
na na ka hen. Uwa a ta si ziza nggo nanko,
Abachi à da di anishirr kago we a bu kasarr
nu umimi umbarr ku na kanga nu uwa ku.
[31] Abachi à ka zu azhibarr ba nggo uwa a
taka ni bre amu ku anishirr we na si taka
ka unuma mri hẹn, na à ka ttu undurr ni bre
amu ama wa ba. À tsarr inta kakami du uwa
a ta na meme. Ima yo i du ma à du Unushirr
uwama à tasi.”

[32] Nggo anishirr ba a wo Bulu ni da di
ugo numa à ttu na à tasi ni ibe, ambarr
abanu ba a gru so mẹ. Abanu ba a da di,
“Inta taka wo ku ùwà ure ukuma bwe mu.”
[33] Meme mre u Bulu à gru share na du ba.
[34] Aniru abanu a kpanye nu ure umaku na
kpa Abachi. Dayonisu nggo a si aba yo a di
na issubi i Ariyopagu yi a kpanye nu ure ku
Bulu ku. Ayamba numa a ri Damarri, uwa
mi na abanu a kpanye nu ure ku Bulu ku na
kpa Abachi.

18

Bulu bre ba Ure ku wre ku nu Korrintiya

[1] Bulu à re kre na abubo a issubi a Ariy-
opagu wa nggo na gru nu Atina kuma nu
Korrintiya. [2] A ku hi anu Yahuda numa nabo
a ri Akila, nggo a ngri ma nu Ponto. Aba
mi a nga ni ivivi ima yo zhi ni Italiya tuku
uwama Priskila, nu nggo Kayisa Kladiyu a
han anu Yahuda ba share nu Roma nggo.
Bulu a kuma na ba, [3] na ku so nabo na di
na undu na ba. Undu umaku u si ku di na
inggakpa i ttu ahru. Akila mi a di na undu
kuma yo. [4] Ni Ivi i Isu i anu Yahuda yi Bulu
à di ga ba ku di ri anta na anu Yahuda, na
anu Girrki ba ba nu uki ku issubi ku di a bu
kpanye na are ama ka.

[5] Nggo ani Sila tuku Timoti a nga zhi nu
Makidoniya, Bulu a ba ivi na di bre ba ure
ku Yesu ku na di tsarr ani Yahuda ba kakami
di Yesu yo si Kristi wa. [6] Aba a gru kisa ku
Bulu na bre aseki amimi ni itu ima yi, uwa
à tsɨ kisa na hɨ ihurr* glo ni iki isurr ima yi
na ddu ba di, “Imba ti du Abachi à kà imba,
imba taka yì ku atu amba. Ungo umungga
ù sama nu umi. Ziza nggo ingga ta di kuma
na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.”

* 17:19 Ariyopagu: Akaba a ankpinkpye bi hru ìgbù nu Atina. A si nâ ta si abi bre amu ngga.

* 18:6 Hɨ ihurr glo: Uwanggo a si igbye utu di Bulu à re kre na anu Yahuda ba nu umi igbu ku.

7 A da meme mre na ka ku di so ni iko i
Titiyu Yustu. Uwama à si si ani Yahuda hen
na di barr Abachi. Iko ima yi i si hinga nu
uki ku issubi ku ani Yahuda ku. 8 Krispu,
ankpye nu uki ku issubi ku ani Yahuda ku,
uwa mi na abi iko ma ba we a yo isisurr na
Atiko wa ku. Abanu shishemi nu Korrintiya
a wo Bulu. A zzu anishirr ba wemi nggo a
yo isisurr na Atiko wa ku nggo na amasirr.
9 Azhibarr anuma ni ibittu Atiko wa a nye
ku Bulu nu ula na ni ddu ma di, "Si du isisu
ki uwa hen. So bre ure umungga ku meme
yo ni si so ywiywimi hen. 10 Ingga i si ta
kà ùwà du hen. Undurr a si ta na ku uwa
inkindirr indanda hen. Anishirr shishemi
ni ìgbù nggo a si amungga." 11 Mre u Bulu a
so ki ise ni inkpu nabo na di tsarr anishirr
ba ure ku Abachi ku.
12 Nggo a na Galiyo ki ugona nu Roma na
anga ka Akaya, anu Yahuda ba a nggurr bi
na vu Bulu na kuma na abubo a bre amu.
13 Na ku da di, "Unushirr wa nggo à ko re
anishirr di a bu di barr Abachi na anko
anuma nggo are amunta ka a si di inta bu
na hen."
14 Bulu a ta so re nggo u Galiyo a ddu
anu Yahuda ba di, "Imba anu Yahuda, ka di
Bulu a na inkindirr indanda ingga ka shirr
ki imba atu ni wo. 15 Uwa a si iri anta mu
ni itu i ankpi are, tuku asa, na are amba ka.
Imba ku ssubi na ki imbirr yi. Ingga nggo si
ta si uni bre amu ku are a kama hen." 16 Na
han ba ssuzzu na akaba a bre are wa. 17 Aba
we a vu Sositene, ankpye nu uki ku issubi ku
ani Yahuda wa, na hlo ma na ashishi ka abi
bre amu ba, u Galiyo a si kakye ba mi hen.

Bulu ka kuma na Antakiya wa nggo a si nu anga ka Sirriya

18 Bulu a sha so mwe ivi na amuya abiga
ba ba nu Korrintiya, mre na gru ga ijirrigi i
amasirr na anu Priskila tuku Akila na kuma
nu Sirriya. A nise gru, u Bulu à shi ku
Abachi azhi, ima yo i du ma à kurr itu†
ima yi bari na gru ni ìgbù nu Kenkriya wa.
19 Nggo a rri nu Afisa nggo u Bulu à kà anu
Priskila tuku Akila du. Na rri nu uki ku
issubi ku na ku so ri anta na ani Yahuda ba
ba. 20 Aba ddu ma di a bu sha so ta anko
na ba, uwa kà. 21 Na ta so kuma na ddu ba
di, "Abachi ti kpanye ingga i taka kanga ni
imba ba." Mre na ga ijirrigi yi kuma na
Afisa. 22 Bulu à rri nu Kayisarriya nggo na ku
kuma nu Urushalima ku chi abiga ba nabo
bari na kuma nu Antakiya.
23 A so ki ivi ntsɨ na gru nabo, na kuma na
anga ka Galatiya tuku Frigiya, na di da ku
abiga ba di a bu kri karrkarr.

Apolo a bre ba ure ku nu Afisa tuku Korrintiya

24 Ani Yahuda numa a yo ma di Apolo, a
ngri ma nu Alezandra. A nga nu Afisa. A
hi ure kakami na hi angbamvu ka Abachi ka
kakami meme. 25 A kpa ibre ima yi na anko
a Atiko wa na di re na tsarr ba ni isisurr
iyirr ni itu i Yesu ni isisurr nu ukyekye
umaku we. Ni ina ima mi uwa hi ure ku izzu
na amasirr uku yo mre nggo Yohana à bre
nggo. 26 A gru so re sama ni kru isisu nu uki
ku issubi ku. Nggo Priskila tuku Akila a wo
ma ni ire yi, na gri ma na kuma ni iko imbarr
yi a ku bwu ku ashishi zizi na anko a Abachi
wa.
27 Nggo Apolo à gru du uwa à ta kuma nu
Akaya, abiga ba nu Afisa a zi ma na charr
ku amuya ba nu Akaya di a bu kpa Apolo
na ango ahaha. Inga ni sha so ima yi i zi
abangga ba nggo uzizi ku Abachi ku u du
ba kaki abiga nggo. 28 Apolo a kri karrkarr
na re mri ani Yahuda ba. Nggo a tsarr ba
na Angbamvu ka Abachi ka di Yesu yo a su
Kristi wa.

19

Bulu à re nu Afisa ni itu i Yesu

1 Nggo Apolo à se nu Korrintiya, u Bulu à
di zirr ga igbu yi na nga nu Afisa. Na nga ni
hi abiga abanu nabo. 2 Na zhi ba di, "Imba
i kpanye ni Yesu ku nggo, i imba i kpa Izhi
Iwre yi?"
Aba a ddu ma da di, "Iya, inta nise wo mi
di Izhi Iwre i se."
3 Bulu à zhi ba di, "Izzu na amasirr imba
yi i si ita nggi?"
Aba ddu ma di, "I si izzu na amasirr i
Yohana iyo."
4 Bulu à ka sa ba di, "Yohana à zzu anishirr
na amasirr wa wre ba bu kasarr kanga na
Abachi ku. Na da ba kye ma di undurr
unuma à so nga. Na ddu ba di a bu yo isisurr
imbarr yi na ku. Yesu yo à si undurr uwama
nggo Yohana à so re ni itu ima yi nggo."
5 Nggo a wo meme mre na du ba a zzu na
amasirr ni isa i Atiko Yesu yi. 6 Mre u Bulu a

† 18:18 Kurr itu: Ina ima i di tsarr di ani Yahuda ba a so ivi yi nggo a da zu ku Abachi kre ba.

sa ungo na ba Izhi Iwre yi inga ba, aba a re
ni irrirri na nkanka. Na bre ku anishirr ure
ku nggo zhi na Abachi ku nggo. 7 Aba wemi
a se aniru awurr na aha.

8 Bulu à rri kuma nu uki ku issubi ku, na
ki ihwa tarr na di bre ba ure ku Abachi ku
kyekye mi na tsi ba ango, di a bu kpanye di
inkindirr yi nggo uwa à so bre ba nggo i si
ijiji. 9 Abanu ba a kà iwo na si kpanye hen.
Na bre ku anishirr ba aseki amimi ni itu i
Anko a Atiko wa. Ni ima yo, Bulu à ka ssuzzu
share na ba, na gri abiga ba kye. Ni ivivi yi à
so di tsarr na abubo nggo Tirranu à di tsarr
nggo. 10 Bulu di na meme ki ase aha, mre
anishirr ba na anga ka Asiya ka, ani Yahuda
na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
a wo ure ku Atiko ku.

Amumarr bu Sikeva a na da aba ta han anazhi ndanda ssuzzu

11 Abachi a du Bulu a ko na aseki ka ikagri.
12 À vu aprinkru ka ihɨ ajiji tuku ka ilo na
anklampi nggo Bulu a di lo na na undu mi,
a gri ku abi vri ba, aba wre, anazhi ndanda
ba a ssuzzu ku anishirr nu ukpa.

13 Ani Yahuda abanu a di zirr kago na di
han anazhi ndanda ssuzzu ku anishirr. Aba
mi a na da aba ta han anazhi ba ni isa i Atiko
Yesu. A ddu anazhi ndanda ba di, “Inta
ko nggarr ito ni imba ba di, ni isa i Yesu
wanggo nggo Bulu à di re ku anishirr ure
umaku nggo, ssuzzu yi nu unushirr wa nggo
ku.” 14 Ankpye abikye ani Yahuda numa a ri
Sikeva, à se na amumarr aniru atangba aba
a so di na meme yo. 15 Izhi ndanda yi i ddu
ba di, “Ingga i hi Yesu ni hi Bulu, uwa a ta si
imba, imba sa abata ngga?” 16 Mre ugo uni
ku izhi ndanda wa à gru kuttu amumarr bu
Sikeva ba na hlo ba. Ihlo yi i si kakami, aba
a kru ssuzzu ni iko yi na angbanja iki na so
ja ayiyi nu ukpa.

17 Ani Yahuda ba na abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen, a wo ure kuma kago
Afisa, isisu i ki ba, aba a gbyarr asa ni isa i
Atiko Yesu yi kakami. 18 Abiga ba shishemi
a ssuzzu na abi na so bre aseki andanda
ka nggo aba na ka nggo. 19 Abi di ki utirr
shishemi a vu angbamvu ka ibre utirr am-
barr ka a ssuzzu ni tu na ashishi ka anishirr
we. Inklo yi nggo a ka vu angbamvu ka
re na kpa yi nggo ka ma azurrfa ukrɨ so
kywi. 20 Ina ima i du ure ku Abachi ku u kaki
kyekye anishirr a wo ku kago.

Anishirr a tsi kputtu nu Afisa

21 Aseki angga ka a vu sarr nggo Bulu a gru
du uwa ta ba nu Makidoniya tuku Akaya na
kuma nu Urushalima. Bulu a da di, “Ingga
ti kuma nabo, ingga ta ku kuma nu Roma
meme.” 22 Bulu à tu abi zi ma aha, Timoti
tuku Irrasitu kuma nu Makidoniya, na à sha
so na anga ka Asiya ka bari.

23 A si ni ivi ima yo ivri i rri nu Afisa ni itu i
Anko a Atiko wa. 24 Uni di la aseki na azurrfa
numa a ri Demetru a la uvu uki izhi nggo u si
nâ ta si uki ku barr ábáchí animba wa nggo
yo wa di Atemi. Undu ukuma u di gri ku abu
undu abama inklo shishemi. 25 U Demetru
a yo ba bi na abanu nggo undu umbarr ku
mi si meme na ddu ba di, “Amuya, imba i
hi di inta di kpa inklo shishemi nu undu
unggo ku. 26 Imba mi i wo ni hi inkindirr
yi nggo u Bulu undurr nggo a so na. À da
di ábáchí abangga ba nggo anishirr a me
na akpambarr a si si ábáchí hen. Anishirr
shishemi a wo na kpanye ku ni igbu nu Afisa
tuku anga ka Asiya ka we. 27 Isisu inggi i si
nggo anishirr a ta kye undu umunta unggo
ku ndanda mi. A si si ima yo mre hen, ivri
inkpi inggi i si nggo anishirr a ta kye uki
ku ibarr ku ábáchí animba wa Atemi na kpa
ku chirr. Isa ima yi ita jaku na ashishi ka
anishirr. Uwa yo a si ábáchí animba wa
nggo anishirr kago Asiya tuku ingbingbru
yi we a di kuttu na barr uwa yo.”

28 Nggo abi la aseki ba a wo are akama,
mre na varr unfunfu na gru so hantu di,
“Atemi nu Afisa a si kaba!” 29 Anishirr kago
ìgbù wa a wo na gru ko kye nkankarr mi,
na vu anu Gayu tuku Arristaku. Abama
a si anishirr bu Makidoniya nggo a di ga
Bulu. Anishirr ba a gba ba na narrma kuma
na abubo nggo anishirr a bi igbu ba a di
nggurr bi. 30 Bulu à gu gru du uwa ta rri
na akpa anishirr wa ku, abiga ba a han ma.
31 Ankpinkpye abi igbu abanu ba nggo a si ku
Bulu ikpikpa ima, a tu ba tsi ku ango di a bu
si kuma na abubo irro wa hen.

32 A so na meme nggo, issubi i ka kaki
varrvarr ba. Abanu a hantu na da inggi
yi, abanu da inuma mu nanka. Inkindirr
yi nggo i du ba a na meme nggo i si nu
nggo igarr imbarr yi a si hi inkpi iyo ba ni
nggurr bi yi hen. 33 Ankpinkpye anu Yahuda
ba shishemi a turr ugo numa à ri Alezanda
yo ku anishirr ba ni ichi, na gru so bre ku

inkindirr yi nggo a ta da nggo. Mre uwa ki
ba nu ungo di a bu ba ttungo, wre ku bu bre
ba inkindirr yi nggo i ko la. [34] Nggo anishirr
ba a hi di à si ani Yahuda, mre na gru so
hantu ki awa aha na so da inkindirr iyiyirr
ima yo di, "Atemi nu Afisa a si kaba!"
[35] I ni ikikre yi ankpye uni charr ni ìgbù
wa a du anishirr a ba ki ywi. Na ddu ba
di, "Anishirr bu Afisa, anishirr wemi a hi di
ìgbù nu Afisa, uwa yo à di kye uki ku ibarr
ku Atemi ku, na di kye ba ingbinta* yi nggo
i jaku zhi nu unkplassu. [36] Undurr ka si ri
anta na aseki angga ka hen. Ni ima yo, imba
bu ki ywi ni si na inkindirr sama na amarr
hen. [37] Imba gri anishirr angga ba ni nga ni
inggya aba a si ki ayi na aki ka barr ka hen,
na si da inkindirr indanda ni itu i ábáchí
animba amunta wa hen. [38] Ka di Demetru ni
inkpu abu undu ba a se ni ivri nu undurr
ku, abi bre are ba a zu ni ivi yi nggo abi
vri a bu ku bre are ambarr ka nabo. [39] Imba
ti si ni inkindirr mri meme nggo imba zha
nggo, aba a ta kaku issubi ki imba ni issubi i
igbu yi nggo ankpinkpye ba a di yo yi nggo.
[40] Anu Roma ba a ta ba di inta ngga i tto itsi
kputtu yi nggo a tsi ari nggo. Undurr ka
si da inkindirr i kpanye nggo i du ba a tsi
ari hen. Inta mi ka si da inkindirr jiji nggo
du anishirr ba a gru na meme hen." [41] À re
meme kre nggo, na du anishirr ba na abubo
a issubi, na ga kuma na ako ambarr.

20

Bulu a ka kuma nu Makidoniya tuku Girrki

[1] Nggo itsi kputtu yi i ba ttungo nggo, u
Bulu a yo abiga ba nggurr bi na bre ba are
ka nggo ta nu ba ukyekye ni iga yi na ddu
ba du uwa a so kuma. Mre na gru kuma
nu Makidoniya. [2] Bulu à ga anga akama na
di bre ba are shishemi nggo a ta du ba kri
kyekye ni iga yi nggo. Na nga nu Girrki,
[3] na ni ki ihwa itarr nabo. A ko ttu ukpa
ku kuma nu Sirriya nggo na gru wo di ani
Yahuda ba a ko ssu anko nggo a ta ngu
ma, a hi meme nggo na kye na ka ba nu
Makidoniya. [4] Sopata, uvuvurr a Pirru, nggo
zhi nu Berriya nggo, à ga ma. U Arristaku
tuku Sekondu a zhi nu Tesalonika, Gayu à
zhi nu Debe, anu Tikiku, u Trofimu a zhi na
anga ka Asiya, tuku Timoti abi na ga Bulu.
[5] Anishirr angga ba a kuchi ku so bi inta nu
Torrowa. [6] Inta i ri Iga i Unfonfo ni Sama ni
Iyisti wa nggo ni ga amasirr ankpi wa zhi nu
Filipiya, ni ki ivi kywi bari ni nga na ba nu
Torrowa ni so ki ivi itangba nabo.

Bulu kuma nu Torrowa ankpu akikre

[7] Na Azhibarr a Isu anu Yahuda wa, ni
ingbahru, inta ku nggurr bi na Agbugba a
Atiko ni ri ila bi. Bulu à re na anishirr ba
ba, na re ma na atsutsu ibittu, nu nggo à hi
du uwa à ta share na ambre ka nggo. [8] Ingba
iru shishemi i so la nu uki ku ussu ku nggo
inta i so na issubi yi nggo. [9] Uvuvurr nze
numa à ri Yutiku à so ni iywirr i uki na so
durr ina, nggo Bulu à so re na ba tanko mi.
Ina yi gru vu ma kakami, uwa ji zhi nu ussu
ku tarr ku nga ni jaku ni imimi. Aba gɨ ma
nggo uwa si iku mu. [10] Bulu à ji nga na ba
ni imimi na ni kuklo na nyarr iku yi gri na
ango. Na ddu anishirr ba di, "Si vri yi hen,
à ni su utsitsirr." [11] Mre na ka hun ko nu
uki ku ussu ku mɨ unfonfo wa ta na abiga
ba ba. Nggo Bulu a re na ba tanko ma na
anza ambre, na gru kuma. [12] Anishirr ba a
ga uvuvurr wa tsitsirr ko ni iko ni isu isisurr
kakami.

Bulu zhi nu Torrowa na kuma nu Miletu

[13] Inta kuchi kuma ni ijirrigi i amasirr yi
ni ku darr kuma nu Aso, nu nggo Bulu a ta
ku rri ni inta ba ni ijirrigi yi. Uwa yo a da
di inta bu ka zzu ba uwa nabo, nu nggo uwa
a ta zirr na aza mu kuma nabo. [14] A hi inta
nu Aso nggo inta gri ma kye ni inta ba ni
kuma nu Mitilini. [15] Inta gru nu Mitilini ni
nga na inkla numa ni ingbahru nggo à ka
kri nabo na kye Kiyosi i. Inta zzu nu uha wa
ni nga nu Samosi. Ambre ka nggarr, inta rri
nu Miletu. [16] Bulu à ba ni isisurr ima du uwa
a ta sarr ba nu Afisa, wre ku uwa bu si ku ta
anko na anga ka Asiya ka hen. À so narrma
du uwa ka rri nu Urushalima na azhibarr a
nggo a yo wa di Pentiko nggo.

Bulu a re ku akikre bu Afisa ba du uwa so kuma

[17] Nggo inta rri nu Miletu, u Bulu à tu ba
kuma nu Afisa ku da ku akikre abiga ba nabo
di a bu nga ni hi uwa. [18] Aba a nga nggo uwa
ddu ba di, "Imba hi nggo ingga i di si ni imba
ba ttuttumi, bazhi na azhibarr a imɛ̱mɛ̱ wa
nggo ingga i rri na anga ka Asiya ka. [19] Anu
Yahuda abanu ba a ssu anko ka ngu ingga na

* 19:35 Ingbinta: ka bu uwanggo a si ingbinta yi nggo anishirr ba a kye di i zzu Atemi.

ki ingga iha na ni ingga i vri kakami, ni ina
ima mi ingga i ka ni ki itu nggi na ashishi
na ashishi ni so na undu ku Atiko ku. [20] Ni
di tsarr itsarr imungga yi na abi tuku na
ako amba wa, ingga i si sha inkindirr izizi
inuma sharri ki imba hen. [21] Ingga gbye ku
ani Yahuda ba utu na abangga ba nggo a si
si ani Yahuda hen, di a bu kasarr nu nggo a
di la ure ku Abachi na kpanye ni Yesu Atiko
amunta wa ku.
[22] "Ziza nggo, ingga ta na inkindirr yi
nggo Izhi Iwre yi ì ko da di ingga bu na
nggo. Ingga so kuma nu Urushalima, ni si
hi inkindirr yi nggo i ta la ni ingga ku nabo
hen. [23] Ingga ì hi inkindirr iyirr yo nggo Izhi
Iwre yi i so gba ki ingga utu ni ìgbù yi wemi
nggo ingga ì zirr, di a ta ku harr ingga nu uki
na ki ingga iha. [24] Ingga ì si ba iso imungga yi
ni ingbingbru inggi yi ki inkindirr ni ingga
ku hen. Ingga na meme, wre ki ingga bu kre
undu ku nggo Atiko Yesu wa a ni ingga di
ingga bu na nggo. Undu ukuma nggo u si di
ingga bu da ku anishirr Ure ku wre ku ni itu
i uzizi ku Abachi ku.
[25] "Ingga zirr kago imba we ni di da ki
imba ure ku ittu i Abachi yi. Ziza nggo,
ingga i hi di uyirr amba a si taka hi ingga
zizo hen. [26] Uwa a si ni ima yo, ingga so da
ki imba kakami di, unuma ni imba ba a ti ka
ku zha abubo a iso chankarr na Abachi ku,
u ungo umungga u sama nu umi. [27] Ingga si
ka inkindirr numa nggo Abachi à da du uwa
taka na ku anishirr sharri ki imba hen. [28] Ssu
ikpa imba yi gri zizi na anishirr ba nggo Izhi
Iwre yi i vu ba a sa ki imba na ango nggo.
Imba bu gri abiga ba nâ ta si abi ka ilando
ngga. Aba yo a si ilando yi nggo a re yi na
ayiyi a Uzuma wa. [29] Ingga i hi di ingga ti
share, anishirr abangga ba nggo a si nâ ta
si ininazzu ndanda a ta mirri na abiga ba
ba, na ta ki ba ankpa. [30] Ivi yi i so nga nggo
anishirr abanu nu umi umba ku a ta bre ku
abiga ba mi imu aba ta gru kà imba du, na
ga imu yi. [31] Kri karrkarr yi ni si kpamusu yi
hen. Ingga i di yi ashishi na azhi ni ibittu ni
di tsarr imba ure ku Yesu ku ki ase atarr.
[32] "I ziza nggo, ingga ka imba i sa na ango
ka Abachi. Si kpamusu nu ure ku uzizi
unkpi umaku hen. Ure ukuma yo ta di imba
furr, ni ta ni imba iyo angu izizi yi nggo
Abachi a da zu ku anishirr ama ba wemi
nggo. [33] Ingga i si surr ashishi ni inkindirr
i undurr hen. [34] Imba mi i hi na atu amba
di ingga i na undu na ango amungga ni
kpa inklo ire inkindirr yi nggo ingga na abu
zirr amungga ba i zha nggo. [35] Ingga i tsarr
imba na anko shishemi di ina meme yo i ta
di inta i zi abangga ba nggo a si si kyekye
hen. Ni si kpamusu nu ure ku nggo Yesu mi
na nkpama à da di, 'Unushirr wanggo à nu
unuma inkindirr à se ni nyarr ni isisurr ima
yi mri nggo à ti kpa inkindirr zhi nu undurr
ku nggo.' "
[36] Bulu à re kre na kuttu na gbuzzu na
anishirr ba ba na barr Abachi. [37] Aba a so
yo ma na anko nggo na so yì, na so ngu ma
na ango. [38] A vri kakami nu nggo Bulu à ddu
ba di a si taka hi ashishi ama zizo hen. Na
ga ma kuma ni ijirrigi i amasirr yi.

21

Bulu à kuma nu Urushalima

[1] Nggo inta du anishirr ba ni darr ntto
kuma nu Kosi, ni zzu nu uha wa ni rri nu
Rodesi, ni gru nabo kuma nu Patarra. [2] Nu
Patarra, inta i hi ijirrigi i kuma nu Fonisiya,
ni ga yi kuma. [3] Inta nga nu unto ku nggo
inta ka kye Sayiprosi hi, ni ka ba ku igbu
wa na chi ni kuma nu Sirriya. Inta kukri nu
Taya, aba ta ddu iki yi nggo i si ni ijirrigi
glo ma nabo. [4] Inta zha abiga abanu hi nabo
ni ku so na ba ki ivi itangba. Izhi Iwre yi
i da ba di a bu da ku Bulu di a bu si kuma
nu Urushalima hen. [5] Nggo ivi imunta yi na
ba i kre, inta kuma ni kuchi nu uzirr munta
ku. Abiga ba wemi na amba na amumarr
ambarr ba a ga inta ssuzzu ni ìgbù wa. Inta
kuttu na gbuzzu wemi nu unddu ku amasirr
ku ni barr Abachi. [6] Inta chi ikpa yi kre ni ku
rri ni ijirrigi yi, anishirr ba a ga kuma na ako
ambarr wa.
[7] Inta kuchi nu uzirr munta ku zhi nu Taya
ku kukri nu Tolema, ni chi amuya abiga
nabo ni so ki azhi ayirr nabo. [8] Unu uha wa
inta i rri nu Kayisarriya. Nabo inta ku kuma
ni iko i Filibu, ni ku so na ku. Filibu à su
uyirr nu umi ku anishirr atangba ba nggo
a hla ba nu Urushalima di a bu zi abi ko na
angu ba. [9] A si na áníwá a nẹ̱s nggo a nise
garr na di kpa are zhi na Abachi ku.
[10] Inta ki ivi nabo, uni kpa are ka Abachi
numa nggo à ri Agabu à nga nu Yahudiya.
[11] A nga ni inta ba na ni ttu upri inkru ku
nggo Bulu di lo na anklampi, na ka ku lo aza
na ango ama ka na da di, "Izhi Iwre yi i da di,
'Akikye nu upri nkru unggo ku, ani Yahuda

nu Urushalima a ta lo ma meme yo, na ta ba
ma nu abangga ba nggo a si si anu Yahuda
hen.' "
12 Inta na anishirr ba nabo i wo meme
nggo ni tsi ku Bulu ango di a bu si kuma nu
Urushalima hen. 13 Bulu ddu inta di, "Imba
so yi angginggi meme ni lo ingga isisurr?
Ingga si so kuma ku ilo na aza yo mre nu
Urushalima hen, ingga ka ttu mi ku isa i
Atiko Yesu." 14 Inta i da di a bu ka amarr
amaka sarr ni na chankarr ni ba ttungo, ni
barr di, "Aseki ka we nggo a ta la, a bu si nâ
ta si nggo Atiko wa a da."
15 Inta so ivi nabo, ni gru ssu aseki amunta
ka bi ni vu anko a Urushalima. 16 Abiga
abanu nggo a zhi nu Kayisarriya a ga inta,
na gri inta kuma ni iko i ugo nggo inta ta ku
so na ku nggo. A yo ma di Munasoni. À zhi
nu Sayiprosi, na si uniga zhi ni ivi imẹmẹ yi
mu.

Bulu a ku rri nu Yakubu ku

17 Nggo inta rri nu Urushalima amuya
ba nabo a kpa inta na ango aha na nyarr
kakami. 18 Ambre ka nggarr u Bulu a ga inta
ku re nu Yakubu ku, a akikre ba we a se na
ba. 19 Bulu a chi ba na bre ba aseki ka na
ayiyirr we nggo Abachi à du Bulu à na ku
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
20 Nggo a wo ma, mre na gru so nyarr
ku Abachi, na ddu Bulu di, "Akpamburr
amunta ni iga, kye nggo aseki ka a se, ani
Yahuda ama u kri shishemi a kpanye nu Ure
ku wre ku na yo itu kakami ni na inkindirr
yi nggo Ure ku nggo a nu Musa nggo u da
di a bu na. 21 A ka bre ba are amuwa ka ba di
uwa di tsarr ani Yahuda ba wemi nggo a so
ni igbu i abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, di a bu ba ure ku Musa ku ttungo na
bu si yo ku amumarr ambarr ba iji hen, na
si ga inkindirr yi nggo ani Yahuda ba a di
na hen. 22 A ka wo di uwa se ba. A ti si
meme a ka na kingginggi? 23 Di inta da ku
uwa inkindirr yi nggo inta i kye uwa ka na
nggo. Anishirr anẹ abanu ni inggya a ka vu
angu na Abachi ku ba. 24 Ga ba ni rri na ba
ni iba i ngla ukpa yi na agẹ ka Abachi, ni
han inklo yi nggo anishirr abama ka han ba
nggo, wre ba bu kurr atu* ambarr wa. Ùwà
ti na meme nggo, anishirr ba wemi a ta hi di
aseki ka nggo a bre ni itu imuwa yi nggo a si
si jiji hen. Na ta hi du ùwà mi di na inkindirr
yi nggo Are ka Musa ka a da nggo 25 Uwa ta
si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
na kpanye nu Ure ku wre ku, inta i charr
ungbamvu da ba di inta ka kpanye di a bu si
ri ila yi nggo a di zzu ku anazhi na yi hen,
na bu si ta ayiyi hen, na bu si ta inina yi
nggo a si han ayiyi kahre hen, na bu si ki
ika tankpami hen."
26 Nggo nu uha wa Bulu à yo anishirr anẹ
ba, na kuma na ba ku ngla ukpa nâ ta si nggo
iba i anu Yahuda yi i da di a bu di na. Na gru
kuma nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku, na
ku da ivi yi nggo a taka na ingla ukpa ikikre
yi. Na azhibarr a ikikre wa, nggo aba a taka
gri aseki ka nggo a ta ni ka nggo.

A vu Bulu

27 Nggo ivi itangba yi i ta so kre, ani
Yahuda abanu nggo a zhi na anga ka Asiya
ka, a hi Bulu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku, na gru tto akpa anishirr wa na vu Bulu.
28 A hantu da di, "Anishirr bu Israila, a nga
yi ni zi inta! Wanggo yo à su ugo wa nggo à
di zirr kago na di re are andanda ni itu i ani
Israila ba tuku Are ka Musa ka, nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku. I ziza nggo uwa a gri
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na
du ba ni na abubo a wre anggo ki ndanda."
29 (Nu nggo a ka hi Trofimu anu Afisa wa nu
umi ìgbù tuku Bulu ba na kye di Bulu à gri
ma rri nu Uki ku Ibarr ku).
30 Itsi kputtu gru ni ìgbù wa kago, ni du
anishirr gru so kru ku nggurr bi. Na ku
kla Bulu vu na gba ma ssuzzu nu Uki Unkpi
ku Ibarr Abachi ku na han anko ka Uki ku
Ibarr ka ankpa ayirr. 31 Akpa anishirr a so
zha anko a ngu Bulu nggo na gru ku da ku
ankpye abi ta iku nu Roma unkpi wa di a ko
tsi kputtu nu Urushalima. 32 Mre uwa a vu
ankpinkpye abi ta iku banu na abi ta iku na
kru ji kuma na anishirr ba ba. Anishirr ba a
hi ma na abi ta iku ba mre na ba ttungo ni
hlo Bulu yi.
33 Ankpye abi ta iku wa à zirr kuma nu
Bulu ku, na vu ma na ddu ba di abi lo
ma na ache aha. Ankpye wa à zhi ba di,
ugo wanggo wa a su unggonggo, na na
angginggi? 34 Anishirr abanu ba hantu da
inkindirr iyirr, abanu ba a da inuma mu
nanka. Anishirr a re na nkanka ina ima i
du ankpye wa si hi karr inkindirr yi nggo so
zirr hen. Ima yo i du ma ddu anishirr ama

* 21:24 Kurr atu: Ina ima i di tsarr di ani Yahuda ba a so ivi yi nggo a da zu ku Abachi kre ba.

ba di, a bu ba ma na kuma na abubo a abi
ta iku wa. 35 Aba gri ma ku rri ni inkla i hun
kuma ni ime yo mre, nggo akpa anishirr wa
a varr unfu kakami, abi ta iku ba a kye na ba
ma kye ba. 36 Anishirr ba a so ga ba ttu na so
du hantu di, "Ngu ma!"

Bulu a re ta kpa itu ima ttungo

37 Nggo a ta so ba Bulu na rri na abubo
nggo abi ta iku ba a di so nggo, uwa a re
na ankpye wa ku di, "Ùwà ka di ingga da ku
ùwà inkindirr nggi?"

Ankpye à da di, "Ùwà i re irrirri Girrki?
38 Ùwà yo si si anu Masarr wa nggo à tto itsi
yi ni ikuchi yi, ni gri anishirr ukrɨ unẹ ni kru
kuma na ankpuji, ku di ssu anko di aba ta
nga ni kpa inkpinkpye i igbu yi hen?"

39 Bulu à kisa ku di, "Ingga si ani Yahuda.
A ngri ingga nu Taso ku Silisiya, unushirr ni
ìgbù unkpi. Ingga tsi ku ùwà ango di ingga
re na anishirr ba ba."

40 Ankpye abi ta iku wa à kpanye di a bu
re. Mre u Bulu a gru kri ni idaba yi na ki
anishirr ba nu ungo. Nggo aba ki ywi u Bulu
a re na ba ni irrirri i Ibraniya.†

22

1 "Amuya na akiki, imba wo nggo ingga ta
re kisa na agẹ amba na aseki ka nggo imba i
da di ingga na nggo." 2 Nggo a wo ma a so re
ni irrirri i Ibraniya, na ba ki ywi mri imẹmẹ
yi.

U Bulu à ddu ba di, 3 "Ingga si anu Yahuda.
A ngri ingga ni ìgbù nu Taso nggo si ni Sil-
isiya. Ingga ì furr mu ni inggya nu Urushal-
ima ni si uvuvurr ni bre a Gamaliya.* A
tsarr ingga kakami na are ka nggo a nu akiki
amunta ba naka nggo. Ingga i nu Abachi itu
imungga yi kakami ni ga are ka na ti imba
i se ari. 4 Ingga i ki abi ga anko a Atiko ba
iha, abanu a kɨ. Ingga i vɨ aniru na amba
isurr na aki ka harr. 5 Ankpye unkpi abikye
uki ku ibarr wa, tuku akaba ani Yahuda wa
we a ka da ki imba di ingga so da si ure
ujiji. A charr angbamvu mi a ni ingga gri
ku ambarr ankpinkpye ani Yahuda ba nu
Damasika, wre ki ingga bu kuma ku i vɨ
anishirr abiga ba lo na ache gri ni nga ni ki
ba iha nu Urushalima.

Bulu a bre nggo uwa a na na kaki uniga
(Indu 9:1-19; 26:12-18)

6 "Nggo ingga so kuma ni ki ywhiywhirr
nu Damasika na zhi na atsutsu, uru numa
gru la nzarr zhi na akpa kago ingga. 7 Ingga
jaku ni imimi ni wo ukorr u ddu ingga di,
'Shawulu! Shawulu! Ùwà ki ingga iha
ngginggi?'

8 "Ingga ì zhi di, 'A su uwanggo, Atiko?'

"Atiko à ddu ingga di, 'A si ingga Yesu anu
Nazareti, nggo ùwà ki ma iha.' 9 Abangga ba
nggo inta i so zirr ma mi nggo a hi ila iru
yi na si wo ukorr ku uwanggo nggo so re ni
ingga ku hen.

10 "Ingga zhi di, 'Ingga ta na kingginggi,
Atiko?'

"Atiko wa à ddu ingga di, 'Gru ni rri kuma
nu Damasika. Aba ta ku da ku ùwà aseki ka
we nggo Abachi a ba ni isisurr du uwa ta
na.' 11 Uru ku u du ingga i kaki unakreshishi,
akpukpamu bu zirr mungga ba mu a vu
ingga nu ungo na rri kuma nu Damasika.

12 "Ni igbu wa, ugo numa à ri Ananiya, a
su unushirr ni barr Abachi kakami, na di na
inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da nggo.
Ani Yahuda ba nggo a so nu Damasika we
a di kye ma ssu na ashishi kakami. 13 Ugo
ma a nga ni kri ki ingga na anga yirr na da
di, 'Iziya Shawulu, kye hi zizo!' Ankpa yirr
ingga kye ma hi.

14 "Uwa da di, 'Abachi a akiki munta wa
à hla ùwà du ùwà bu hi inkindirr yi nggo
Abachi à ssu zu ku ùwà nggo, ni bu hi Uvurr
Iko ama wa nggo di na uzizi ku nggo, ni bu
wo ma so re nu ukorr uma. 15 Ùwà ta su uni
hi tuku uni da ku anishirr uzizi ku Abachi
ku. 16 Ziza nggo, ùwà kri bi anggi? Gru ni
du ba a zzu ùwà na amasirr na ngla ila ure
imuwa yi glo, ni so yo isa i Atiko wa.'

17 "Ingga ì kakuma nu Urushalima, nggo
ni ku so barr nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi
ku, azhibarr anuma nggo ula gru ki ingga.
18 Nu ula ukuma ingga i hi Atiko wa a ddu
ingga di, 'Narrma ssuzzu share korr nu
Urushalima. Anishirr ba ni inggya a si ta
kpanye nu ure ku nggo ùwà ta da ba ni itu
imungga hen.'

19 "Ingga i da di, 'Atiko, à hi di ingga ì di
kuma na aki ka issubi ka ani Yahuda ka ku
di vu abangga ba nggo a kpanye nu ùwà
nggo nga ni hlo. 20 Nu nggo a so ngu Istifanu,

† 21:40 Irrirri i Ibraniya: Irrirri i Ibraniya tuku Arrama, nggo ani Yahuda ba a di re nggo. * 22:3 Gamaliya: Ankpye kakami unitsarr anu Farrisi (Indu 5:34).

uni da ure amuwa wa, ingga ì se ni inkla yi.
Ingga i kpanye ni ingu ma yi ni so kye ku abi
ngu ma ba inkinkru imbarr yi.'
21 "Atiko wa a ddu ingga di, 'Kuma, ingga
ta tu ùwà kuma gbagba mu na abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen.' "

Bulu anu Roma wa

22 Anishirr ba a so shirr ku Bulu atu ma nu
nggo à ddu ba du uwa ta kuma na abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen. Mre, aba
bwu akorr da di, "Gri ma ni share yi, ku ngu
ma. Imba si du ma à so tsitsirr hen!"
23 Anishirr ba a so yi kisa, na ddu inkinkru
imbarr yi a yi nu ussu, na tsu imbimbru
imimi so varr ko nu ussu.† 24 Ankpye abi
ta iku nu Roma unkpi wa a du anishirr ba
a ba Bulu na rri kuma na abubo nggo abi
ta iku ba a di so nggo. Na ddu ba di a bu
hlo ma na amfarr wre ku Bulu a bu da ba
inkindirr yi nggo i du ani Yahuda ba a so re
kisa ku meme. 25 Nggo a lo ma ta hlo nggo
u Bulu a ddu ankpye wa nggo a kri na ba
nabo di, "Are amunta ka a kpanye di a bu
hlo Unushirr wanggo nggo a si anu Roma‡
sama ni bre amu ku ila ima yi?"
26 Nggo ankpye wa a wo meme mre na
kuma na ankpye abi ta iku wa ku ku ddu ma
di, "Ùwà ta na kingginggi? Ugo uwama à si
anu Roma."
27 Ankpye a abi ta iku unkpi wa a kuma nu
Bulu ku ku zhi ma di, "Da ki ingga, ùwà si
anu Roma?"
U Bulu à kpanye di, "Yo-o, ingga si anu
Roma."
28 Ankpye abi ta iku unkpi wa a da di,
"Ingga i ni inklo shishemi bari aba a na
ingga ki anu Roma."
Bulu a ddu ma di, "Ingga na anko ingga
su uvurr ingri nu Roma."
29 Abangga ba nggo a nga ni so zhi Bulu
nggo a nggurr itu ka share na ku, isisu i ki
ankpye abi ta iku unkpi wa nggo a hi di Bulu
a si anu Roma uwa a yo ma na ache.

A gri Bulu nga na Akaba ani Yahuda wa

30 Ankpye abi ta iku unkpi wa à zha du uwa
ta hi karr di ani Yahuda ba a nga Bulu di a
na ba angginggi. Ima yo i du ankpye wa à
zzu na ambre na du ba a ddu ku Bulu ache
ka. Na yo ankpinkpye abikye ba tuku Akaba
anu Yahuda ba mre na gri Bulu na nga na ba.

23

1 Bulu à kye anishirr ba Akaba anu Yahuda
ba girr na da di, "Amuya mungga, uzirr
umungga ku na age̱ ka Atiko wa ba zhi ni
ime̱me̱ yi nga na azhibarr ari wa, isisurr
imungga yi i si da ki ingga di ingga i na
inkindirr indanda hen." 2 Ankpye unkpi
abikye wa, Ananiya* à da ku abangga ba
nggo a kri hinga nu Bulu ku di a bu nggurr
ma na angu. 3 Bulu à ddu ma di, "Abachi à
ta nggurr ùwà, ùwà ugonka ku nggo a hɨ ku
kaki ukukla. Ùwà so nabo du ùwà ta bre ki
ingga are na si nggo Are ka Musa ka à di a
bu na nggo. Ùwà uyiyirr wama yo i ya ge̱
inkindirr yi nggo are ka Atiko ka a han inta
ni na yi nggo, ni du ba a nggurr ingga!"
4 Anishirr ba nggo a kri hinga nu Bulu ku
a ddu ma di, "Ùwà ko marr ankpye unkpi
abikye a Abachi wa yo meme?"
5 Bulu à ddu ba di, "Amuya amungga,
ingga si hi du uwa yo a si ankpye unkpi
abikye wa hen. Ungbamvu ku Abachi ku da
di, 'Ùwà bu si re ku uni gri anishirr amba ba
ure andanda hen.' "
6 Nggo Bulu a hi di anishirr abanu ba a
si anu Sadusi, abanu ba a si ani Farrisi, na
gru re ku anishirr ba na Akaba anu Yahuda
wa hantu di, "Amuya mungga, ingga si anu
Farrisi, ingri i anu Farrisi. A si gri ingga
nga ku ibre amu inggi yi ku inkindirr inuma
mu hen. A si nu nggo ingga ì yo isisurr di
Abachi à taka du abi kɨ ba a tasi ni ibe."
7 Nggo a da meme mre, anu Farrisi ba na anu
Sadusi ba a gru so vi, na ga ki na nkanka.
8 (Anu Sadusi ba a da di anishirr abangga ba
nggo a kɨ a si taka tasi hen, na si kpanye di
abitu ba Abachi a se hen, na da di anazhi a
sama. Anu Farrisi ba na anko a kpanye na
aseki atarr akama).
9 A gru ko hantu ka mwe, abitsarr are
abanu nggo a si na ba ni nggurr bi i anu
Farrisi yi, a gru kri karrkarr na kisa kakami
di, "Inta si hi inkindirr indanda nggo ugo
nggo à na hen, ka bu unitu à Abachi ka izhi
inggi ì re na ku?" 10 Iri anta yi gru kaki nu
unfu kakami, isisu i ki ankpye abi ta iku wa,

† 22:23 Varr ko nu ussu: Ina ima i tsarr di ani Yahuda ba a ki unfu kakami nu Bulu ku.

‡ 22:25 Anu Roma: Are ka Roma ka a kpanye di a ti nise wo ku anu Roma amu ama ka, aba bu si kuchi hlo ma hen.

* 23:2 Ananiya: Uwanggo à si nanka nu ugo wanggo a ri Ananiya nu Indu 22:12.

uwa kye di a ta nga Bulu kahre. A kye meme
nggo na du abi ta iku ama ba a ji kuma na
anishirr ba ba na ku vu Bulu share na ba na
gri ma kuma na abubo nggo abi ta iku ba a
di so nggo.
11 Ni ibittu ima, Atiko wa à nga ni kri nu
Bulu ku na ddu ma di, "Vu isisurr, ùwà da
ba ure umungga ku nu Urushalima inggya,
ùwà ta na meme yo nu Roma."

Ani Yahuda ba a ssu anko
a ngu Bulu

12 Ambre ka a nggarr, ani Yahuda abanu
ba a nggurr bi na ssu anko. A shi azhi di aba
ta ngu Bulu bari na ri na so inkindirr. 13 A
mri anishirr iso nẹs (40) nggo a nggurr bi
na na anko ama wa. 14 Mre, na gru kuma na
ankpinkpye abikye ba ni nggurr bi i akikre
yi na ku ddu ba di, "Inta i nggurr bi ni
shi azhi di inta ta ngu Bulu bari ni ri ni so
inkindirr. 15 Ziza nggo, imba na anishirr ba
wemi na Akaba anu Yahuda wa ta kuma na
ankpye abi ta iku unkpi wa ku ni ku da ku
di a bu gri ma nga na Akaba wa, wre ba bu
nga ni wo ma zizo. Imba ti so na meme
nggo, inta ta kuma ku so sharri ni ngu ma
na anko."
16 Ugi a Bulu à wo inkindirr yi nggo a so
da, na ku rri kuma na abubo nggo abi ta iku
ba a di so nggo na ku bre ku Bulu.
17 Mre u Bulu à yo ankpye a inkirr abi ta
iku uyirr wa, na ddu ma di, "Gri uvuvurr
nze wanggo ni kuma na ankpye abi ta iku
unkpi wa ku. À si ni inkindirr inggi yi nggo
à ta da ku." 18 Ankpye a inkirr abi ta iku uyirr
wa à gri uvuvurr wa na kuma na ankpye abi
ta iku unkpi wa ku.
Na ku ddu ma di, "Bulu, uni kri iharr wa,
à yo ingga na ku di ingga bu gri uvuvurr
nze uwanggo ni nga nu ùwà ku, da à si ni
inkindirr ì da ku ùwà."
19 Ankpye abi ta iku unkpi wa à vu ma nu
ungo na gri ma na nkima na share. Na ku
zhi ma di, "Ùwà i si na angginggi i da ki
ingga?"
20 Uvuvurr wa da di, "Ankpinkpye anu
Yahuda ba a ka nggurr angu bi ba di ambre
aba a ta nga ni re ùwà mi, di ùwà bu nu
ba Bulu gri na kuma na Akaba anu Yahuda
wa ku zhi ma are numa ngga ni itu ima yi.
21 Ùwà bu si wo ba hen. Anishirr a mri iso
nẹs (40) a ta kurr sharri bi ma. A ka shi
azhi ba di aba a ta ngu Bulu bari na ri na
so inkindirr. A ka ssubi ba nggo aba ta ngu
ma na kri bi inkindirr yi nggo ùwà ta da."
22 Ankpye abi ta iku unkpi wa à ddu ma
di, "Si da ku undurr du ùwà i da ki ingga
ure unggo ku hen." Na du uvuvurr nze wa
a share.

A turr Bulu kuma nu Ugona Feli ku

23 Ankpye abi ta iku unkpi wa à yo
ankpinkpye aha na ddu ba di, "Ni ikarrfe
itirr ibittu, ùwà ddu abi lo ukpa ayiyirr aha
(200) ssubi ni kuma nu Kayisarriya. Gri
abi ta iku a bi hun inga iso tangba (70), na
abi zirr na aza ayiyirr aha (200) du ba hru
itankparr. 24 Zha inga wa nggo Bulu à ta hun,
ni gri ma zizi ni kuma nu Ugona Feli ku."
25 Ankpye abi ta iku wa à charr ungbamvu
à da di:
26 À si ingga Kladiyu Lisiya.
Ingga ì charr ku ùwà Ankpye Ugona Feli.
Ingga ì chi ùwà.
27 Ani Yahuda ba a vu ugo nggo na ta ko
ngu ma. Ingga wo nggo ni gri abi ta iku
amungga ba ni ku kpa ma na ba, nggo ni
wo di à si anu Roma. 28 Ingga i zha di ingga
ta hi inkindirr yi nggo a da di à na nggo,
ni gri ma ni kuma na ba na Akaba ambarr
wa. 29 Ingga ku hi di a si na inkindirr inggi
ita du ba a ngu ma hen, na si si inggi a ka
yo ma ni iharr hen. Inkindirr yi nggo a
da di à na i si ni itu i are ambarr ka ani
Yahuda ka. 30 Nggo a ni da ki ingga di ani
Yahuda abanu a ko ssu anko ndanda ni
itu ima yi, ingga kye ni di a bu nga nu ùwà
ku. Ingga i da ku abangga ba nggo a da di
à na aseki ndanda ka nggo di a bu nga ni
bre ku ùwà aseki ka.
31 Abi ta iku ba a na inkindirr yi nggo
ankpye wa à da di a bu na. A ku gri Bulu ni
ibittu na kuma nu Antipatri azhibarr ama.
32 A zzu na ambre ka abi ta iku ba aza ba a
kakuma na abubo nggo abi ta iku ba a di so
nggo. Na du abi hun inga ba a ga ma. 33 A gri
ma na nga nu Kayisarriya, na ni nu Ugona
wa ungbamvu ku na ba Bulu nu ma. 34 Ugona
wa a bre ungbamvu ku na zhi Bulu di à zhi
na anga a ta nggo. Nggo à wo di à zhi nu
Silisiya, 35 na ddu ma di, "Abi bre are surr ku
ùwà ba a ti nga, ingga i ta wo ku ùwà." Na
da ba di a bu zu Bulu na du abi ta iku a so
kye ma na ando wa nggo uttu Hirridu à me.

24

Ani Yahuda ba a bre are surr ku Bulu na ashishi ka Ugona Feli

1 Ivi i kywi i vu sarr, u Ananiya, ankpye
unkpi abikye wa à kuma nu Kayisarriya, na
gri akikre abanu tuku Tatulu, uni kpa are re
ku anishirr wa. A ni kri na age̱ ka Ugona Feli
na bre are ka nggo a da di Bulu à na nggo.
2 Mre aba a yo Bulu a mirri, u Tatulu à gru so
bre aseki ka nggo a da di Bulu à na ka nggo
na age̱ ka Feli. À bre are angga ka: "Uttu
unkpi, u krizhizhi umuwa ku u di inta so su
ta anko sama ni itsutsarr. Ùwà so vu aseki
kasarr wre ku ìgbù amunta wa a bu kuchi.
3 Na anko ka wemi, inta i nyarr ku ùwà kago,
inta i nyarr ku ùwà Feli, ankpye unkpi sha
wa. 4 Ingga i si ta gri ùwà ta anko ni so wo
ingga hen. Inta tsi ango di ùwà bu shirr atu
ku uvu ure ku nggo inta ta re.
5 "Inta kye hi di ugo wanggo à si ni tto itsi
na ka na igbu ki ndanda. À du ani Yahuda
a gru so tsi akputtu kago ingbingbru yi. Na
si ankpye a inggurr bi i anu Nazareti wa. 6 À
zha du ùwà ka surr ūnké surr Uki ku Ibarr
munta ku, nggo inta i vu ma. [Inta so ssu
anko anggo inta ta bre amu amaka na anko
nggo are munta ka a da nggo. 7 Uwa si Lisiya,
ankpye abi ta iku wa mu, à nga ni narr ma
kyekye mi kpa ni inta ba. 8 Nggo Lisiya à di
inta bu gri ma ni nga nu ùwà ku, ni bre aseki
ka nggo inta da à na.] Ùwà ti zhi ugo nggo
na nkpami, ùwà ta wo aseki ka wemi nggo
inta da di à na ka nggo."
9 Ani Yahuda ba mi a bre aseki ayiyirr
kama iyo di Bulu à na, na kpanye di a si
meme yo.

Bulu à re kisa na ashishi ka Feli

10 Ugona wa à ki ku Bulu ungo di à bu
re, u Bulu à da di: "Ingga i hi du ùwà i
ki ase shishemi ni di bre are ku anishirr
abi ìgbù angga ba, ima yo i di ingga nyarr
nu nggo ingga ta kri na age̱ amuwa ni kisa
na aseki ka nggo a da di ingga na nggo.
11 Ùwà ti zhi, ùwà ta wo di, a si mri ivi
iwurr ni iha (12) nggi nggo ingga ku barr
Abachi nu Urushalima hen. 12 Ani Yahuda
ba a si hi ingga ni so ri anta nu undurr ku
nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku hen, na
si hi ingga ni so tto anishirr di a bu tsi na
aki ka issubi ka, ka ni inkla inuma nu umi
ìgbù ku hen. 13 A ka si da inkindirr numa
nggo i ta du anishirr hi di are ka nggo a bre
ni itu mungga a si jiji hen. 14 Ingga i ta da
uwanggo a si ure ajiji di ingga di barr Abachi
a akiki amunta wa ni di ga anko anggo nggo
a kisa di a si si ajiji hen. Ingga mi di kpanye
na Are ka Musa ka we tuku angbamvu ka
abi kpa are ba Abachi ba. 15 Ingga ì so di
kye anko a Abachi wa nâ ta si nggo anishirr
angga ba mi a so di kye nggo. Di Abachi à
taka du anishirr we, azizi na ndanda a tasi
ni ibe. 16 Ima yo i di ingga di tsɨ di ingga ta
na inkindirr yi nggo ingga kpanye di i si izizi
na Abachi ku tuku anishirr.
17 "Ingga i ki ase shishemi ni si si nu
Urushalima hen, ni ku nga ni gri inklo ku
nu anishirr amungga ba nabo ni ka bu to
ku Abachi. 18 Uwa si nggo ingga so na meme
aba nga ni hi ingga nu Uki ku Ibarr Abachi
ku, ingga i ka kre iba i ingla ukpa yi ba.
Anishirr a sama ni ingga ku, abandurr a si
so tsi hen. 19 Ani Yahuda abanu nggo a zhi
na anga ka Asiya na se nabo, aba a ti se ni
inkindirr ni itu imungga aba bu nga ni da
yi na age̱ amuwa. 20 Ùwà ti si ta na meme
hen, ùwà bu du anishirr angga ba ni inggya
a da inkindirr indanda yi nggo ingga i na
aba a gri ingga na nga na age̱ ka Akaba anu
Yahuda ka. 21 Inkindirr iyirr yo a ka da di
ingga ì na yi, inggi ì si inkindirr yi nggo
ingga ì da yi hantu na akaba a bre amu wa
da di: 'Nu nggo ingga ì kpanye di abi kɨ ba
a taka tasi ni ibe, ima yo ì du ba a ko bre ki
ingga amu angga ka ari.' "
22 Mre u Feli nggo à ka hi Anko a Atiko
wa kakami ba, à du ure ku kre. Na ddu ba
di, "Lisiya, ankpye abi ta iku unkpi wa, à ti
nga bari ingga ta gurr ure umuwa ku." 23 À
da ku ankpye abi ta iku wa di à bu gri Bulu
ku zu na so gbye ma, na bu du ma sha ttu
unddunddu ntsɨ, na du akpukpama ba a ka
bu gri ku aseki angga ka nggo à zha nggo.

Bulu à re nu anu Feli ba tuku uwama wa Drusila

24 A ki ivi ntsɨmi anu Feli tuku uwama wa
Drusila, ani Yahuda, à tu ba a yo Bulu, uwa
nga ni re ba ni itu i ikpanye ni Kristi Yesu
ku. 25 Nggo Bulu à so re ni itu i izirr wre
na age̱ ka Abachi i unushirr, tuku ivu ukpa
gri, na azhibarr nggo Abachi à taka ni bre
ku anishirr amu, isisu i ki Feli, uwa à da di,
"Ùwà ka kukri bari! Kuma! Ingga ti hi anko,
ingga ta du ba yo ùwà zizo." 26 Nu nggo Feli
à kye di Bulu à taka gru go ku angu, na di tu

ba a yo ku na ku ttuttumi na nga ni di re na ku.

27 Ase aha a ni vu sarr u Posiyu Festu à hun ni imburr i ugona Feli yi. Feli à zha di ani Yahuda ba a bu kpanye nu uwa ku, ima yo i du ma à ka Bulu du nu uki ku iharr ku.

25

Bulu à ba ure ku na kuma nu uttu unkpi kakami wa ku

1 Nggo a na Festu ki ugona, uwa ki ivi itarr na gru zhi nu Kayisarriya na kuma nu Urushalima. 2 Mre ankpinkpye abikye ba na ankpinkpye anu Yahuda ba a gri ku Festu are ka nggo a da di Bulu à na ka nggo. 3 A barr Festu di a bu du Bulu à nga nu Urushalima. A na meme wre ba bu ka zzu ngu Bulu na anko, ima yo du ba da di a bu nga. 4 Festu à ddu ba di, "Bulu à kri iharr nu Kayisarriya, ingga ta na ni kuma nabo. 5 Ugo wa ti na ki imba inkindirr indanda, imba bu du ankpinkpye amba ba a ga ingga kuma nu Kayisarriya ku bre surr ku."

6 Bu Festu à so ki ivi itandarr, ka bu si iwurr na ba bari na kuma nu Kayisarriya. A zzu na ambre ka uwa so na akaba a ibre amu wa na ddu ba di a bu gri Bulu na rri. 7 Nggo Bulu à mirri ani Yahuda ba nggo a zhi nu Urushalima a ka ma yo na atsutsu na gru so bre di à na aseki shishemi nggo a si ndanda. Ni ima mi aba a si da inkindirr yi nggo ka du unushirr a kpanye nu ure umbarr ku ni itu i Bulu hen.

8 Bulu na nkpama à kisa na aseki ka nggo a bre nggo, na ddu ba di, "Ingga i si na inkindirr indanda ku are ka ani Yahuda ka hen. Ni si na ku Uki ku Ibarr umba ku tuku Kayisa nu Roma wa inkindirr indanda hen."

9 Festu à zha du uwa ta du ani Yahuda ba a kpanye na ku nggo, na gru zhi Bulu di, "Ùwà ta kpanye ni ga ingga kuma nu Urushalima ku rẹ narr itu imuwa ttungo na are ka nggo a da du ùwà na ka nggo?"

10 Bulu à da di, "Ingga kri si na akaba a bre are a Kayisa, a si inkla yi nggo a bu bre ure mungga ku nggo. Ingga si na ku ani Yahuda ba inkindirr indanda hen. Imba mi na tu amba i hi kakami. 11 Ingga ti na inkindirr inggi are ka a da di inta bu si na hen, ni na inkindirr yi nggo ima a bu ngu ingga, ingga si ta kisa di a bu si ngu ingga hen. Uwa ti si di are ka nggo a bre ni itu mungga a si si meme yo hen, undurr a si ta ba ingga a nu ba hen. Ingga zhi di a bu di ingga ba ure ku ni kuma nu Kayisa wa ku!"

12 Festu à re bi na abi so na akaba ama ba ba, na da di, "Ùwà ba ure ku ni kuma nu Kayisa ku. Ùwà ta kuma nu Kayisa yo ku!"

Festu à re nu Agripa ku ni itu i Bulu

13 A ki ivi ntsɨ uttu Agripa tuku Banisi, uvayirr ama wa, a mirri nu Kayisarriya nga ni ichirr nye chi Festu. 14 Nggo a sha so ma ivi nabo, u Festu à vu ure ku Bulu ku à bre ku uttu wa. Uwa ddu ma di: "Unushirr numa à se nggo Feli à ka ma du ni iharr. 15 Ingga i nga nu Urushalima nggo ankpinkpye abikye ba na akikre bu Yahuda ba, à bre du ugo wa à na aseki ndanda na da di ingga bu ngu ma.

16 "Ingga i ddu ba da di, a ti da di unushirr à na inkindirr indanda, anu Roma a di du undurr wa nggo a nga ma inkindirr yi a re narr itu ima kye na ashishi ka abangga ba nggo a nga ma inkindirr yi nggo. 17 A nga ni inggya nggo ingga i ki korr ni zzu na ambre ka ni du ba a gri ma nga ki ingga na akaba a ibre amu wa. 18 Abi kri azanyirr na ku ba a gru kri na si da inkindirr numa ndanda ni itu ima yi nggo ingga ì kye di a ta da hen. 19 A sha ri anta yo na ku ni itu i anko nggo a di barr Abachi nggo. Na re ni itu i ugo numa a yo ma di Yesu nggo a ka ttu ba u Bulu a kisa di a se tsitsirr. 20 Ure ukuma ù shi ki ingga ibwu, ingga zha inkindirr ida chankarr nu ure ku, nggo ni zhi Bulu di a ta kpanye na kuma du ba ku bre ku amu nu Urushalima. 21 Bulu à kà na ba ure na gru. À barr di a bu harr uwa zu na gbye uwa du Kayisa wa nga ni han ku uwa ure ku. Ima yo di ingga du ba a zu ma na so gbye ma nu nggo ingga i taka turr ma kuma nu Kayisa wa ku."

22 Agripa à ddu Festu di, "Ingga zha di ingga ka wo ugo wanggo na nkpamu." Festu à ddu ma di, "Ùwà ta wo ma ambre."

Bulu à kri na agẹ ka Agripa

23 Ambre ka nggarr anu Agripa tuku Banisi a mirri nggo, aba a gbyarr ba asa na chi ba, na rro tsarr ba. Aba a zirr na ankpinkpye abi ta iku ba na anishirr bi ìgbù ba nggo a kye ba ssu na ashishi na mirri nu uki unkpi ku nggo anishirr a di nggurr bi ma. Festu à du ba a gri Bulu na mirri. 24 Festu à da di, "Uttu Agripa na anishirr ba we nggo a si ni inta ba ni inggya, imba i hi ugo wanggo nggo ani Yahuda ba we ni inggya

tuku Urushalima a nga ni yi ki ingga ni itu
ima yi nggo. Aba a nggurr ungo na angu di
a bu ngu ma. [25] Ingga i si hi ma na inkindirr
yi nggo i ma a bu ngu ma hen. Uwa si
nggo uwanggo ku itu ima a ba ure ku na
nga nu Kayisa wa ku, nggo ingga kye ni ta
turr ma nga nu Roma. [26] Ingga nanko i sama
ni inkindirr karr nggo ingga ta charr ku
Kayisa wa ni itu ima yi. Ima yo di ingga gri
ma ni nga ni inggya na agẹ amba, ingga kye
ùwà uttu Agripa yo kakami, wre ku ùwà ti bɨ
ure unggo ku kye, ingga i bu si ni inkindirr
yi nggo ingga ta charr nggo. [27] Ingga i kye i
si ta wre hen ingga bu turr uni kri ni iharr
kuma sama ni ida inkindirr yi nggo a da di
à na nggo."

26

Bulu à re narr itu ima na agẹ ka Agripa

[1] Agripa à ddu Bulu di, "Ingga i nu ùwà
anko ùwà bu re ku itu imuwa." Bulu à ki
ba nu ungo na re kisa na aseki ka nggo
ani Yahuda ba a bre da à na ka nggo, na
da di, [2] "Uttu Agripa, ingga i kye a si ki
ingga inkindirr inyarr nggo ingga i kri na
agẹ amuwa ari ta kisa na aseki ka nggo ani
Yahuda ba a bre di ingga na nggo. [3] Ingga
da meme nu nggo ùwà hi aseki ka nggo ani
Yahuda ba a di na ka. Ùwà hi iso yi nggo ani
Yahuda ba a di so nggo, ni hi anko ka nggo
iso yi i si ba na nkanka nggo.

[4] "Ani Yahuda ba wemi a hi ingga zhi ni
imimarr itsa mu. A hi iso yi nggo ingga i so
na akonta tuku nu Urushalima. [5] A ka ti da
aba a ta da ure ujiji mu, aba ta da ki imba
di ingga ì si anu Farrisi ni si di rro nu ure
ku ibarr Abachi hen. [6] I ziza nggo ingga ì kri
aba ta bre ki ingga amu nu nggo ingga i so
surr ashishi di Abachi à ta na inkindirr yi
nggo à da zu du uwa ta na ku akiki amunta
ba nggo. [7] Ima yo i du aki awurr na aha
ka Israila ka a so di barr Abachi na azhi ni
ibittu, na so di surr ashishi ku aseki ka nggo
Abachi à da zu du uwa à taka na nggo. Uttu,
ùwà à si ku i surr ashishi iyiyirr ima yo, du
ani Yahuda ba a bre aseki angga ka surr ki
ingga. [8] A sa angginggi di imba ani Yahuda
i ma chankarr ni kpanye di Abachi à ka du
abi kɨ ba a tasi?

[9] "Ingga ni itu imungga ì kye di ingga ta
kri karrkarr ni kà isa i Yesu anu Nazareti yi.
[10] A si inkindirr inggi yi nggo ingga i na nu
Urushalima nggo. Ankpinkpye abikye ba a
di kpanye ki ingga, di ingga di vɨ anishirr
ba Abachi shishemi ku harr. Aba ti ttu ba
iba di a ta ngɨ ba nggo, ingga kpanye di a
bu ngɨ ba. [11] Ankpu shishemi ingga di ki ba
iha na aki ka issubi ka ani Yahuda ka ni na
anko nggo a ta du ba a re are andanda ni
itu i Yesu. Ingga i ki unfu na ba kakami, ni
di ssuzzu ku di zha abiga ba ni igbu inggi yi
nggo i si si imunta hen, wre ki ingga i bu ki
ba iha.

Bulu à bre nggo uwa à na
na kaki uniga nggo
(Indu 9:1-19; 22:6-16)

[12] "A si na ankpa anuma nggo ingga i
kpa angbamvu na ankpinkpye abikye ba ba.
Angbamvu a kama yo a kpanye ki ingga di
ingga bu kuma nu Damasika ku vɨ abiga ba
nabo. [13] A si na anko a Damasika na azhi na
atsutsu, ingga i hi uru numa la nzarr zhi
nu unkplassu nu la mri azhi wa. Ù la kago
ingga na anishirr ba nggo a so zirr ni ingga
ku nggo. [14] Inta kuhre ni imimi wemi, ingga i
wo ukorr u ddu ingga ni irrirri inu Ibraniya
di, 'Shawulu, Shawulu, ùwà so ki ingga iha
ngginggi? Ùwà so ki ku itu imuwa ankpa,
nggo ùwà so ta anggaza nâ ta sa alando
aniru nggo a so kà iwo amfarr a atiko ama
wa.'

[15] "Ingga i zhi di a su uwanggo nggo,
Atiko?"

"Atiko wa à da di, 'A si ingga Yesu,
wanggo nggo ùwà so ki ma iha yi nggo.
[16] Gru kri kikri. Ingga nggurr ssuzzu ku
ùwà, wre ki ingga bu na ùwà ki uvurr iko
amungga. Ùwà ta da ku abanu inkindirr
yi nggo ùwà i hi ni itu imungga ari nggo,
tuku inkindirr yi nggo ingga ta tsarr ùwà ni
ichi. [17] Ingga ta kpa ùwà ttungo na ango ka
anishirr bu Israila tuku abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen. Ingga ta tu ùwà kuma
na aba yo ba. [18] Ùwà ta ku bwu ba ashishi,
ni ttu ba zhi ni ibwu kuma ni ila iru. Ni ta
ttu ba zhi nu ukyekye ku Isheta gri kuma nu
ukyekye ku Abachi, wre ba bu kpa inggurr
zhi ku ila ure imbarr yi. Na ta kpa abubo
a iso na anishirr abangga ba nggo Abachi à
hla ba nu nggo a kpanye ni ingga ku nggo.'

Bulu à bre nggo uwa na ku Yesu undu nggo

[19] "Uttu Agripa, à si ima yo di ingga i na
inkindirr yi nggo ula ku ù da ki ingga zhi
nu unkplassu. [20] Ni imẹmẹ yi, ingga i bre

ku anishirr ure ku nu Damasika, ni kuma
nu Urushalima tuku igbu yi kago nggo i si
si anu Yahudiya hen. Ni ikikre yi, ingga i
kuma na abangga ba nggo a si si anu Yahuda
hen ni ku ddu ba di, a bu kasarr na kanga
na Abachi ku! Ni du iso tsitsirr imbarr yi i
tsarr inta di aba a kasarr jiji. [21] A si amarr
akama yo a du ani Yahuda ba a vu ingga
nggo ingga i si nu Uki ku Ibarr ku na da
aba ta ngu ingga. [22] Bazhi ni ima, Abachi à
di zi ingga. Ima yo di ingga kri ni inggya
so bre ku anishirr we, ankpinkpi na atsitsa,
inkindirr yi nggo ingga ì hi yi. Inkindirr yi
nggo ingga i da i si iyiyirr ima yo nggo abi
kpa are ba, u Musa a da di taka la nggo, [23] di
Kristi wa à taka ki iha na taka si ni imeme
ni tasi ni ibe, wre ku Ure ku wre ku ikpa
ittungo ku nggo a da ku anishirr ama anu
Yahuda ba na abangga ba nggo a si si anu
Yahuda hen, a bu bwu ba ashishi nâ ta su
ila iru nggi."

[24] Nggo Bulu à so re meme u Festu à
nggarr ito na ku di, "Bulu, ùwà i la! Ibre ta
anko imuwa yi i du ùwà ta la."

[25] Bulu à ddu ma di, "Ingga si la hen,
ankpye Festu. Are ka nggo ingga ko re nggo
à si are ajiji, i wre ingga i da ka. [26] Uttu
Agripa mi à hi are ka, ima yo ì du ingga so re
sama ni isisu nu nggo ingga hi di à hi aseki
angga ka a si ajiji, a si na ka sharri mu hen.
[27] Uttu Agripa, ùwà kpanye na aseki ka nggo
abi kpa are ba a charr da nggo? Ingga ì hi
du ùwà kpanye na ka."

[28] Uttu Agripa à ddu Bulu di, "Ùwà kye du
ùwà ka ka ingga ki uniga Kristi ni ikuso ntsɨ
inggi yi?"

[29] Bulu à ddu ma di, "Ka ntsɨ, ka ì ta anko,
ibarr imungga inggi i si di Abachi bu du ùwà
na abangga ba nggo a so wo ingga ni re yi we
a bu si nâ ti ingga i se, na bu sama na ache
angga ka yo mre."

[30] Mre uttu wa tuku ugona wa, u Banisi
na abanu ba wemi a gru kri kikri. [31] Na
share nggo na ddu ikpa di, "Ugo nggo à si
na inkindirr yi nggo i ma a bu ngu ma ka
gri ma ku harr hen."

[32] Agripa à ddu Festu di, "Ka du ugo nggo
a si ba ure ku na kuma nu Kayisa wa ku hen
a ka ttu ma ttungo."

27

A du Bulu ga ijirrigi i amasirr kuma nu Roma

[1] Nggo a kpanye di inta bu kuma ni Italiya,
na ka Bulu tuku abi kri harr abanu anu
Juliyo, ankpye a inkirr i abi ta iku i Roma
yi nggo a yo yi di, "Inkirr i Kayisa Agostu."
[2] Inta i rri ni ijirrigi i amasirr nggo so zhi
nu Adramitiyu ni i ta so kuma ni igbu i
unddu amasirr yi nggo si na anga ka Asiya
nggo. Inta ga ijirrigi yi share. Arristaku anu
Makidoniya nggo zhi ni igbu nu Tesalonika
à ga inta.

[3] Inta zzu na ambre ka ni rri nu Sido.
Juliyo à na wre ku Bulu na du ma ku kye
akpukpama du ba nu ma aseki ka nggo à
zha na undu na ka nggo. [4] Inta gru kuchi
nu uzirr ku, unddunddu ku u so go ni turr
inta tankpami, inta kye ni hun hin hun ga
unddu ku Sayiprosi, igbu wanggo nggo a si
na atsutsu ka amasirr ka nggo. [5] Inta kucha
inyi wa ni kashirr i anga ka Silisiya tuku
Pamfiliya ni nga nu Mirra nu Lisiya. [6] Nabo
ankpye abi ta iku wa à hi ijirrigi ì so zhi
nu Alezandra ni ta kuma ni Italiya, mre na
di inta i rri na yi. [7] Inta i darr ni ijirrigi yi
bwemi ki ivi shishemi ni ki iha bari ni rri nu
unddu inyi ku igbu nu Kinidu. Unddunddu
ku u han inta ni kuchi nu uzirr ku ga anga
nggo inta i so kuma nggo. Inta kye ni darr
ba ni igbu nu Salimone, wre ku igbu nu
Kreti wa nggo a si na atsutsu ka amasirr ka
à bu chirr ki inta unddunddu ku. [8] Inta so
darr ga unddu inyi ku ni ki iha bari ni nga ni
inkla numa a yo yi di, inkla Izu Ijirrigi Zizi,
i si ta anko zhi ni Lasiya hen.

[9] Inta i so tanko. Uzirr ku mi ù gru ki isisu,
nu nggo uhwa ku uwurr ku unddunddu ku
ù ka ma ba, nggo Azhibarr Inggurr Ila Ure*
wa a ka vu sarr ba. Mre u Bulu à nu ba
amarr di, [10] "Akpukpa mu, ingga i kye inta ti
darr ziza nggo ijirrigi imunta yi mi ni iki yi
nggo ijirrigi yi i vu yi nggo ì ta na ki ndanda,
anishirr mi a ta kɨ." [11] Ankpye abi ta iku
wa à kpanye ni inkindirr yi nggo ankpye ni
ijirrigi wa tuku akikye wa a da nggo, na si
kpanye nu ure ku Bulu ku hen. [12] Inkla izu
ijirrigi yi i si wre nggo a ka so nabo ma nu
umvru ku ni kre yi hen. Ima yo du igarr
anishirr yi a gru gbirr uzirr ku kye hi di aba

* 27:9 Azhibarr Inggurr Ila Ure wa: Ani Yahuda a di zu azhi anggo ni ise ki azhi a wre a Abachi. Azhibarr ama a di si kuma ni ivi ise yi nggo unddunddu undanda u di gru ni inyi wa.

ka ku rri nu Fonika. Fonika à si ni igbu nu
Kreti nggo kri na atsutsu ka amasirr nggo.
Abubo a zu ijirrigi i amasirr wa nggo a se
nabo a kri sharri ku unddunddu ku.

Unddunddu u go ni inyi wa

13 Unddunddu ntsɨ u gru so go zhi ni
ikashirr, abi na undu ni ijirrigi ba a kye
di aba a ta na inkindirr yi nggo a zu ni
isisurr di aba ta na nggo. Na gru ttu inkpu
inklo yi nggo di lo ijirrigi yi zu ni inkla iyirr
ssuzzu na amasirr wa, na darr ijirrigi yi so
ga unddu ku Kreti. 14 Mre unddunddu unkpi,
nggo u di go zhi ni ikatu i anza ambre, u
gru go zhi ni igbu wa nggo amasirr wa a
ka ma yo na atsutsu nggo. 15 Unddunddu
ku u nggurr ni ijirrigi. Ijirrigi ima chankarr
ni turr unddunddu ni kuma, inta kye ni ba
ttungo ni turr yi, ni du yi ka so ga inkla yi
nggo unddunddu ku so ba. 16 Unddunddu
unkpi ku u go inta gri nga na achi ka ivi igbu
wa nggo a ri Kawuda, amasirr wa a ka ma
yo na atsutsu nggo. Anga wa nggo inta i se
nggo à kri sharri ku unddunddu ku. Inta
i tsi kakami nu unddunddu ku ku ni narr
uddu uvutsa ku kpa. 17 Abi darr ijirrigi ba a
gba uddu uvutsa ku ni yo ni ijirrigi yi, na lo
ijirrigi yi na azhizhi kago. Nu nggo a kru di
ijirrigi yi ì ta ku rri nu ugbuhun ku Sirriti,†
ni Libiya, ima yo i du ba a ttu upri inkru
ku tuku iki inuma yi nggo i di zi ba ni turr
ijirrigi yi nggo, na ttu ijirrigi yi ttungo du
unddunddu ku u turr yi ni so kuma. 18 Nu
nggo unddunddu ku u ka ni so go kakami
nggo, aba zzu na ambre ka na ddu iki numa
yi nggo ijirrigi yi i gri nggo a so tu surr nu
umi ku amasirr ku. 19 U nu tarr wa zizo aba
ddu aseki anuma ka ni ijirrigi yi tu surr na
amasirr wa. 20 Inta ma ivi shishemi sama ni
hi azhi ni si hi intsintsẹ hen, unddunddu ku
u ka ni so go kakami, inta ttu isisurr glo di
inta ta ssuzzu zizi ni ijirrigi yi.

21 Nggo anishirr ba a so ta anko sama ni
iri inkindirr, u Bulu à gru kri na ddu ba di,
"Amuya, ka di imba i wo ki ingga ni si di inta
i gru nu Kreti hen, inta ka si ki iha inggi yi ni
vu aseki angga ka kahre ma mi hen. 22 Ziza
nggo ingga i barr imba, vu isisurr. Uyirr
amba a si ta ttu hen, ijirrigi yi mu i ta na
ki ndanda. 23 Unitu a Abachi wanggo nggo
ingga i di ga ma ni di barr ma nggo à nga ni
kri ki ingga nu ungo yirr ni ibittu, 24 na ddu
ingga di, 'Si kru isisu hen Bulu, ùwà ta kri na
agẹ ka Kayisa wa. Abachi nggo à di na wre
ku ùwà nggo à ta kpa anishirr ba nggo imba
i so zirr ma mi nggo a ttungo.' 25 Meme nggo
amuya, imba bu vu isisurr. Ingga hi Abachi
à ta na inkindirr yi nggo à da ki ingga nggo.
26 Ni ima mi unddunddu ku ta turr inta ko ni
inkla krizhizhi numa nggo amasirr a ka yi
yo na atsutsu nggo."

27 Ni ibittu na azhibarr awurr nu nẹs wa,
unddunddu ku u turr inta kago ni inyi nu
Mediterreniya wa. Na atsutsu ka ibittu ka,
uwa zzu ku abi darr ijirrigi ba di inta i ko
ki ywhiywhirr nu unddu ku inyi ku. 28 A ba
izhizhi itsarr ita i amasirr a lo ni inkpu inklo
na tu yi tu yo na amasirr wa, wre ba bu hi ita
i amasirr yi. Uwa si imita iso itarr ni itangba
(37). A sha so na gru tsarr kye zizo amasirr
wa a si imita iso itarr ni itangba (27). 29 A
kru di ijirrigi yi ì ta ku nggurr na angbinta,
na vu ankpi anklo anẹ a lo yi zu nu ugo,
ni inkla iyirr, na ko barr Abachi di ambre
a bu nggarr. 30 Abi di darr ijirrigi ba a gru
ko ssu anko wa nggo aba ta kru share. A
ba uddu uvutsa ku a tu yo na amasirr wa,
na gru na da aba ta ku lo ankpu inklo numa
ngga tu surr ni ichi i ijirrigi yi. 31 U Bulu à
ddu ankpye abi ta iku wa na abi ta iku ba di,
"Abikye ijirrigi angga ba a ta si so ni inta ba
ni ijirrigi hen, imba ta kɨ ni ijirrigi inggi yi."
32 Abi ta iku ba a gru sarr azhizhi ka kahre na
du uddu uvutsa ku ù gu kuma.

33 Ambre a nise nggarr hwa hwa, u Bulu
à tsi ku anishirr ba ango wemi di a bu zha
ila a ri. À ddu ba di, "Imba i ki ivi iwurr ni
inẹ inggi ni so sama ni iri inkindirr. 34 Ingga
tsi ki imba ango kpa ila ri, wre ki imba bu
so tsitsirr ni si kɨ hen. Infunfutu iyirr i si ta
nado ki imba hen." 35 Bulu à da meme nggo,
na ba unfonfo na nyarr ku Abachi na ashishi
ka anishirr ba, na mɨ ma ta. 36 Anishirr ba a
vu isisurr gri na gru kpa ila ri wemi. 37 Inta
wemi ni ijirrigi yi i si anishirr ayiyirr aha ni
iso tangba na tani (276). 38 Anishirr ba a ri
shi wemi nggo na gru ddu alikama ka wemi
a tu surr na amasirr wa du ijirrigi yi i kaki
futtuttu.

Inggarr i ijirrigi yi

† 27:17 Sirriti: Inkla inuma nggi hinga nu unddu inyi ni Libiya, nggo amasirr wa a si ta hen.

39 Nggo ambre ka à nggarr, abikye ijirrigi
ba a kye unddu ku amasirr ku chankarr na
si hi inkla yi nggo aba a se hen. A hi inkla
inuma i ttu itu na amasirr wa nga na ábì, na
gru da aba ta turr ijirrigi yi ssuzzu nga nabo.
40 A gye ankpu inklo ka nggo di lo ijirrigi
yi zu ni inkla iyirr nggo, na du ka ji rri na
amasirr wa. Na ddu azhizhi ka nggo di lo
unkunkurr ku idarr ijirrigi ku nggo. Mre na
gɨ upri inkru ku ni ichi i ijirrigi yi i zirr nggo
ijirrigi yi i gru so gu ga unddunddu ku kuma
nu unddu ku amasirr ku. 41 Ijirrigi yi ka ni
ku nggurr nu ugbuhun ku. Itu ijirrigi yi i
ku harr, ankinkirr ka a hlo ugo ku nggarr.
42 Abi ta iku ba a na anko wa nggo aba ta
ngɨ abi kri iharr ba wemi, wre ba bu si darr
ssuzzu hen. 43 U Juliyo, ankpye a abi ta iku
wa à zha anko du uwa ka kpa Bulu ttungo,
na han abi ta iku ba ni na inkindirr yi nggo a
zha di aba a ta na yi nggo. A na meme nggo
na du abangga ba nggo a hi idarr nggo, a tu
rri na amasirr wa na so darr kuchi kuma na
ábì. 44 Abanu ba a vu ankpunkpu nkinkurr
ka na ankpu ijirrigi ka gri na darr na ga ba.
Inta wemi na meme yo ni ssuzzu zizi nga na
ábì.

28

Bulu à nga nu Malta

1 Nggo inta ssuzzu zizi nga nu unddu ku
amasirr ku, aba a da ki inta di a yo inkla
ima yi nggo kri na atsutsu ka amasirr ka di
Malita. 2 Abi ìgbù ba a kpa inta zizi. Ahru
a so ku, umvru u su, aba a mu uru di inta
vri. 3 Bulu à vu infinfla inkinkurr so surr nu
uru ku, ìwǎ à wo issu iru yi na gru ssuzzu
ni tse Bulu nu ungo na klo ku na ku. 4 Nggo
abi ìgbù ba a hi ìwǎ wa ni klo ku Bulu nu
ungo ku na ddu ikpa di, "Ugo wa nggo à si
uni ngu unushirr. Ni ifirr ssuzzu ima yi na
amasirr wa mi, azhi* a amasirr wa nggo à di
du anishirr a ki iha ku ikpala imbarr yi à ta
ngu ma." 5 Bulu mɨ ungo ku ìwǎ wa à jaku
nu uru ku na si na ku inkindirr hen. 6 Abi
igbu ba a kye di ukpa ku Bulu ku ù ta ssu, ka
Bulu à ta gru ji jaku iku. A so ta anko na si
hi inkindirr na ku Bulu hen, na kasarr da na
amarr ambarr ka di Bulu à si ábáchí.
7 Bazhi nabo na kuma ni izzuzzu i Pubilu,
ankpye unkpi uni kye igbu wa, à si ta anko
hen. À kpa inta zizi, inta ki ivi itarr ni
se abichirr ama. 8 Aki a Pubilu wa à sama
nu ukpa kyekye na kurr ko wri kpakpa ku
umvru, ine ihan ma uwa so kahre ayiyi.
Bulu à rri kuma ku kye ma, na barr Abachi,
na sa ango na ku, uwa wre. 9 A na meme
nggo abu lolo abanu ba ni igbu wa a nga,
uwa a barr aba wemi a wre. 10 A ni inta aseki
shishemi inta ta gru ni ijirrigi yi aba a surr
ki inta aseki anuma nggo inta ta na undu na
ka nu uzirr ku nggo.

Anu Bulu a gru nu Malta kuma nu Roma

11 Inta ki ihwa itarr ni gru ga ijirrigi i
amasirr yi nggo i zhi nu Alezandra. A yo yi
di, "Anazhi Ahe," (Kasto tuku Poluku). A na
ba aha mi sa ni itu ijirrigi yi. I kri nu Malta
zhi na aba mu. 12 Inta ga yi ni nga ni rri ni
igbu nu Surraku ni ki ivi itarr nabo. 13 Ni
gru nabo nga nu Regimu. Ambre ka nggarr
unddunddu u gru so go zhi ni kashirr, inta
i ki ivi iha ni rri nu Putiyoli. 14 Inta i hi abiga
abanu nabo, aba a di inta i so na ba ki isati
iyirr. Mre inta i nga nu Roma. 15 Amuya
ba nu Roma a wo inga imunta yi na gru zhi
ni igbu yi gbagbamu nga ni inta ba nu Udu
ku Apiyo tuku Ako a Kpa Abichirr Atarr wa.
Bulu à hi ba na nyarr ku Abachi, na kaki
kyekye kakami. 16 Nggo inta i rri nu Roma
nggo, u Bulu ku so na nkpama na zu ku uni
ta iku di a bu so gbye ma.

Bulu à re ure ku Abachi ku nu Roma

17 A ki ivi itarr u Bulu à yo ankpinkpye ba
ani Yahuda ba ni issubi. A nga ni nggurr
bi nggo, uwa à ddu ba di, "Amuya, ingga
i si na inkindirr indanda ku aba akonta ba
hen, ni si vu sarr ku aseki ka nggo akiki
amunta a di na ka hen, aba vu ingga nu
Urushalima a nu anu Roma ba. 18 Anu
Roma ba a bɨ ure umungga ku kye na si hi
inkindirr indanda ni ingga ku hen, na da
aba ta ttu ingga ttungo. 19 Ani Yahuda ba a
kà. Nggo ingga kye chankarr ni ba ure ku
ni nga nu Kayisa ku. Meme mi ingga si da di
anishirr amungga a na ki ingga ndanda hen.
20 Ima yo di ingga da di ingga ta hi imba ni
re ni imba ba. A yo ingga na ache angga ka
ku Atiko wanggo nggo ani Israila ba a surr
ashishi na ku nggo."
21 Aba a ddu ma di, "Inta i si kpa ung-
bamvu numa zhi nu Yahudiya ku inga
imuwa yi hen. Uyirr nu umi ku amuyirr

* 28:4 Azhi a amasirr wa: Anishirr ba a kye di a yo azhi anuma na amasirr mu di Ina Narrnarr. Azhi ama yo à taka nga ni ki amimi anishirr ba iha.

amunta a si zhi nabo na ni da ki inta
inkindirr indanda ni itu imuwa hen. [22] Ni
ima mi, inta zha di inta ta wo amarr amuwa
nu nggo a re ndanda ni itu i nggurr bi yi
nggo uwà se nu umi nggo."
[23] A zu ivi i nggurr bi nu Bulu ku, anishirr
shishemi a nga ni inkla yi nggo Bulu à di so.
Uwa so di bre ba are ka ittu i Abachi yi zhi
na ambre ma ni ibittu. À kri karrkarr du
uwa ta du ba kpanye nu ure ku Yesu ku zhi
na Are ka Musa tuku icharr i Abi kpa are yi.
[24] Abanu ambarr ba a kpanye nu ure umaku,
abanu ba a si kpanye hen. [25] A re varrvarr
ku ikpa, na ga ki na nkanka, nggo u Bulu à
da di, "Ima ma nggo Izhi Iwre yi i du Ishaya
uni kpa are Abachi wa à da di:
[26] " 'Kuma ku da ku anishirr angga ba di,
"Imba ta wo, ni wo yo mre ni ta ssurr achi
ka inkindirr yi nggo imba i wo nggo;
imba ta kye kakami ni si ta kye hi hen."
[27] A si nggo isisurr i anishirr angga ba i tsɨ
kakami;
a ka si wo ure na atu ambarr ka hen,
na ttu ashishi ambarr ka.
Na ka di i si si meme hen, ashishi ambarr ka
ka kye hi,
atu ambarr ka ka wo ure,
isisurr imbarr yi i ta hi inkindirr
krizhizhi mi
aba ka kanga ni ingga ku, ingga ka du ba
wre.' "†
[28] Ni ikikre yi Bulu à ddu ba di, "Imba bu
hi di Abachi à zha du uwa ta kpa abangga ba
nggo a si si anu Yahuda hen ttungo! Aba a
ta shirr atu na ku." [[29] Nggo Bulu à re kre,
anu Yahuda ba re kisa kakami ni ikpa na ga
share.]
[30] Bulu so ki ase aha ni iko yi ihan inklo,
na so di kpa anishirr ba wemi nggo a di so
nga na ku. [31] Na so di bre are ka Ittu i Abachi
yi, na bre are ka Atiko Yesu Kristi, sama ni
isisu. Undurr à si han ma hen.

† 28:27 Kye zizo Ishaya 6:9-10.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Roma ba Ure ku meme

A si Bulu nggo à charr ungbamvu unggo ku *(Kye nu 1:1)*. À charr ku anishirr ni inggurr bi i Abachi yi nu Roma. Igarr imbarr yi i si abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen na a kaki ani Yahuda ba nu ugo mu.

Bulu à wo ure ni itu i inggurr bi i anishirr ba Abachi ba nu Roma, na nise kuma nabo kye. Uyirr mi nu umi ku abi ko na angu ba a nise kuma nu Roma kye. A zhinu a si ani Yahuda ba nggo a kaki abiga ni ivi i Pentiko yi nggo, zhinu aba yo a ka zhi nu Urushalima na nga ni bwu inggurr bi i Abachi yi nu Roma*(Indu 2)*.

Bulu à tsarr ba di ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, abi na si abi la ure wemi, na zha ikpa ttungo. À da di anishirr a vu sarr ku Are ka Abachi Uni wre wa.

Bulu à tsi ango ku abangga ba nggo a ta bre ungbanvu ku di a bu na iga imbarr yi ssuzzu zizi na aki ka nggurr bi ambarr ka tuku ni ingbingbru i abi yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku meme *1:1-17*
Ila ure i anishirr yi tuku ikpa ttungo i Kristi yi *1:18—5:21*
Ukyekye ku Kristi ku u du inta i ba ila ure inggurr *6:1—8:39*
Inkindirr yi nggo Abachi à ssu zu ku ani Yahuda *9:1—11:36*
Uzirr ku abiga *12:1—15:13*
Ure ku ikikre ku *15:14—16:27*

1 A si ingga Bulu, uvurr iko a Kristi Yesu,
tuku uni ko na angu nggo Abachi à ttu ingga
na ni ingga undu ku ibre ku anishirr Ure
ku wre umaku. A si ingga yo i so charr ki
imba. 2 Ure ku wre ku nggo Abachi a ni angu
na du abi kpa are ama ba a da ni ikuchi
yi nu Ungbamvu ku Abachi ku. 3 Ure ku
wre ku u si ni itu i Uzuma wa, Atiko munta
wa, Yesu Kristi. Nu ukpa ku Unushirr, à si
uhanma a Doda. 4 Abachi à tsarr nu ukyekye
ku Izhi ima yi di à su Uvuvurr a Abachi, na
gɨ ma gru ni ibe. 5 Abachi à du Kristi à ttu
ingga ki uni ko na angu, wre ki ingga bu na
ku Kristi undu, meme ni bu gri anishirr bi
ingbingbru ba we, ni nga du ba ni yo isisurr
na Abachi ku, na bu wo ku ure. 6 Imba mi nu
Roma nggo Abachi a ka yo imba ki a bu Yesu
Kristi ba, imba i si nu umi.
7 Ima yo di ingga ko charr ki imba wemi
nu Roma, nggo Abachi à kpanye ni imba na
yo imba ki anishirr ama nggo.

Ingga i barr di Abachi Aki amunta wa tuku Atiko Yesu Kristi a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu a barr na nyarr ku Abachi

8 Ingga ta kuchi nyarr ku Abachi amungga
ni isa i Yesu Kristi ni itu imba we nu nggo
anishirr kago ingbingbru yi a so wo nggo
imba ikpanye ni Yesu ku nggo. 9 Abachi à
hi krizhizhi di ingga da su ure ujiji. Abachi
wa nggo ingga i na undu ku ibre ku anishirr
Ure ku wre ku Uzuma ku ni isisurr iyirr
nggo. 10 Abachi mi a hi di ingga di se na
amarr amba ni ibarr imungga yi ttuttumi.
Ingga barr di Abachi a ti kpanye uwa bu na
ki ingga anko di ingga kru ni rri ni imba ba.
11 Ingga zha di ingga ka hi imba ni bu sha
inkindirr izizi yi nggo Izhi i Abachi yi i di ni
nggo i ni imba, wre ki imba bu kri kyekye.
12 Ida imungga inggi i si di inta bu zi ikpa
imunta yi, ingga ni iyo isisurr imungga yi
bu zi imba, imba ni iyo isisurr imba yi bu zi
ingga. 13 Amuya abiga, imba bu hi di ingga di
zha anko zhi ngbangbamu di ingga ta nga ni
imba ba, ni na chankarr. Ingga zha di ingga
ka ni du anishirr kaki abiga Yesu Kristi, nâ
ta si nggo ingga na ku abangga ba nggo a si
si ani Yahuda nggo hen.
14 Undu kuma u du ingga so na ti ingga iri
uhla mu ku anishirr wemi. Anu Girrki tuku
abangga ba nggo si si anu Girrki hen. Na
abi bwu ashishi tuku abangga ba nggo a ni
so ni ibwu, na abi hi ungbamvu na abangga
ba nggo a si hi ungbamvu hen. 15 Ima yo du
ingga yo isisurr imungga di ingga ta ni bre
ki imba abi so nu Roma ba Ure ku wre ku
meme.

Ukyekye ku Ure ku wre ku

16 Ishisha i si di ki ingga ni ibre ku anishirr
Ure ku wre ku hen, nu nggo ingga hi Abachi
à du inta hi ukyekye umaku nu Ure ku wre
ku ni kpa abangga ba nggo a kpanye na
Abachi ku ttungo, bazhi na ani Yahuda ba
nga na abangga ba nggo a si si ani Yahuda

hen. [17] Ure ku wre ku yo u tsarr inta anko
nggo Abachi à di kpa anishirr ki azizi. Ina
ima yi i di si nu nggo anishirr ngga a di
yo isisurr na Abachi ku nggo. A charr
na angbamvu ka Abachi ka da di, "Undurr
wanggo nggo Abachi à na ma ssubi na age̱
ama, à ta so tsitsirr ku iyo isisurr ima yi."*

Anishirr we a si bi la ure na Abachi ku

[18] Abachi a di tsarr inta unfu umaku zhi nu
unkplassu ku ila ure tuku umimi ku anishirr
nggo a di cha ure ujiji ku ttu nado. [19] Abachi
à ki ba iha, nu nggo a ka hi aseki ama ka
ndende mi ba, Abachi yo à tsarr ba na ka
wemi na nkpama. [20] Bazhi nu nggo Abachi a
na ingbingbru yi mu nggo, anishirr a hi di
Abachi a se, na hi du ukyekye umaku u si di
kre hen. Na hi di uwa yo si Abachi jiji. Aseki
ama ka a si di hi ka na ashishi hen. Na hi da
a se ma. A si ima yo i taka du anishirr a zha
inkindirr i da ku Abachi chankarr na a taka
sama ni inkindirr ida kri atu ambarr.

[21] A hi mu yo da Abachi se, na si nu ma
inkpinkpye ima yi hen, na si di da di aba
nyarr ku Abachi hen. A si na meme hen,
na du amarr ambarr a kaki ankalanttu, na
du ibwu i tsarr ssu ba ni isisurr imbarr yi,
nggo i kurr sama ni inkindirr nggo. [22] A
da gigyemi da aba hi inkindirr, na si hi
inkindirr hen, a si arrurru. [23] Nggo a ka di
barr Abachi ni so sese wa, aba so di barr
aseki ka nggo a si ankpunkpru anishirr a na
ka zzu unushirr nggo di ttu, na zzu aminche
tuku ininazzu i inyarr ki nga ngi nga.

[24] Urrurru ku anishirr ukuma yo u du
Abachi a kà ba du ba a so na aseki ka zɨ
ashishi, nggo isisurr imbarr mu i zha ina
nggo. A na aseki ka ishisha ni ikpa imbarr
ku. [25] A si kpanye nu ujiji ku Abachi ku hen,
na ka di re̱ are. A di kuttu na barr, na na
undu ku aseki ka nggo Abachi a na ka nggo,
na si kuttu na barr Abachi nggo a na aseki
ka hen. A si Abachi uwama yo nggo anishirr
a bu di gbyarr asa na ku, ase na ase! Du yi si
meme yo.

[26] Nu nggo anishirr ba a na meme nggo,
Abachi a du ba ki iha na na aseki ka ishisha.
Amba ba a ka ukpa umbarr ku di na aseki
ka nggo a si di na nu ukpa ku ayamba hen.
[27] Aniru ba mi a na meme yo, na si di kurr na
amba ba hen, na ka di kurr ni ikpa ambarr
ku. Aniru ba a na aseki ka ishisha ni ikpa
ku. Ima yo du Abachi du ba ki iha inggi yi
nggo aba ngga a zha ku atu ambarr nggo.

[28] Nu nggo, anishirr a da di, "Inta ta
kpamusu ni inkindirr yi nggo iwre nggo
anishirr ka hi yi ni itu i Abachi nggo." Ima
yo i du Abachi a ttu ba ttungo mre isisurr
imbarr yi i ka di ta amarr andanda yo mre.
[29] Aseki tankpami a tsarr ssu na ba. Iki awa,
ni na ku ikpa undanda, ni ngɨ ikpa, na di vi,
na re ikpa mi, na bri nyarr ni iha i abanu,
[30] na re ndanda, na na aseki andanda ku
ikpa, na si abi karr Abachi, a di re ku ikpa
undanda. A di ba da aba a mri anishirr ba
we, na si abi gɨ atu. A di zha anko a na
aseki andanda yo mre. A si abi kà iwo ku
akiki ambarr. [31] A si hi uzizi hen. A si di na
inkindirr yi nggo a da di aba ta na hen, na
si di ki itito na abanu ba hen. [32] A hi di are
ka Abachi ka a da di anishirr ba ngga nggo
a ti kɨ abangga ngga a zha. Na ka na so di na
aseki akama na kpanye ku abanu nggo a na
ka nggo.

2

Unfu ku Abachi ku u ta ji na anishirr ba we

[1] Ùwà uni di kye undanda ku abanu, ùwà
ta da angginggi i ta kpa ùwà ttungo du ùwà
si di na undanda hen? Nggo ùwà ti da ku
abanu undanda umbarr ku, ùwà mi di na
undanda ukuma yo. Meme nggo, ùwà so lo
itu imuwa mu. [2] Inta wemi hi di Abachi à
ti bre ku anishirr abi na aseki akama amu
ambarr ka, uwa à na ma. [3] Imba akpukpamu,
imba mi di na aseki andanda ka nggo ni di
glo abanu mu da a na ka! Imba ta kru ba
nu momonggo ku unfu ku Abachi ku? [4] Bu
imba kye uzizi ku Abachi ku ba kahre tuku
nggo Abachi à di vu unfu umaku gri na di
nggurr hre. Imba si hi di Abachi à na ki
imba uzizi umaku, wre ki imba bu kasarr
kanga na ku mu hen? [5] Nu nggo imba i ta
angbinta harr atu, ni kà ikasarr yi ni ta du
iha imba yi i taka si kakami na azhibarr wa
nggo Abachi à taka ni du ba a hi unfu umaku
ku ila ure imba yi. Azhibarr ama anishirr
we a taka hi ibre amu narrnarr i Abachi yi.
[6] Abachi à taka nga ni han ku anishirr ama
ba inkindirr yi nggo a di na nggo. [7] Undurr
wa nggo a ta di na aseki ka iwre, wre ku
ka kpa uzizi ni inkpinkpye tuku iso sese,
Abachi a taka nu undurr wama iso sese yi.
[8] Uwa ta si anishirr abanu ba nanko, a zharr

* 1:17 Kye zizo Habaku 2:4.

atu ambarr yo mre, na ka ina inkindirr
yi nggo a hi di i wre, na ka di na aseki
ndanda. Abachi a taka ki ba iha kakami.
9 Anishirr abi na aseki ndanda we a taka ki
iha, na ani Yahuda na abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen. 10 Uwa ta si abi na
uzizi ba nanko, Abachi à taka gbyarr asa na
ba. Na taka nu ba inkpinkpye tuku isu. Na
ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen. 11 Na Abachi ku anishirr a su
ungo uyirr na si di kye unuma mri unuma
hen.

12 Abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
a sama na Are ka nggo a nu Musa. Meme
nggo, a di la ure ni isama i Are ka Musa ka
na ta kɨ sama na Are ka. Ani Yahuda aba
yo a kpa Are ka Musa ka, meme nggo a ti
la ure aba ta bre ba Are ka zhi na Are ka
nggo a nu ba nggo. 13 Abachi a si kye abi
wo Are abangga ki anishirr abi na uzizi ba
hen. Abangga ba nggo a na inkindirr yi
nggo Are ka a da di a bu na, aba yo si azizi
ba na Abachi ku. 14 Abangga ba nggo a si
si ani Yahuda hen a sama na Are ka nggo
a nu Musa nggo, amarr ambarr mu di du
ba na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a
da nggo. Meme nggo ni sama i are yi mi,
aba hi inkindirr yi nggo Are ka a di a bu na,
tuku inggi yi nggo a bu si na yi hen. 15 A
na inkindirr yi nggo du anishirr a hi di a
charr Are ka zu ba ni isisurr. A di hi uzizi
nu ndanda nanka. Amarr ambarr ka mi a di
kisa ba na aseki anuma na kpanye ba ma na
anuma ka. 16 Uwa si meme yo Ure ku wre ku
nggo ingga di bre ki imba nggo, u da di, na
azhibarr ama Abachi a taka du Yesu Kristi à
bre amarr ka we, nggo anishirr a gri sharri
ni isisurr nggo.

Inkindirr yi nggo Are ka a da ni itu i ani Yahuda ba

17 Uwa ti si imba ani Yahuda, imba iyo atu
imba di imba sa ani Yahuda ni kye Are ka
yo na ashishi ni di nggurr ankẹ di imba si
anishirr ba Abachi. 18 Are ka nggo imba ka
so di bre nggo a tsarr imba inkindirr yi nggo
Abachi da di imba bu na. 19 Meme nggo,
imba mi ka tsarr aba kreshishi anko, ni kaki
uru ku la ku abangga ba nggo a so ni ibwu
nggo. 20 Nu nggo imba si abitsarr abangga
ba nggo a si arrurru nggo, imba kye di imba
ka tsarr abangga ba nggo a si hi inkindirr
nggo hen. Imba i ba ni isisurr imba di ihi
Are yi i du imba i hi aseki we ni hi da ure
yo mre. 21 Imba di tsarr abanu, imba ka si
tsarr atu amba hen? Imba di kri ni bre ku
anishirr di a bu si ki ayi hen, ni di ki ayi ka?
22 Imba nggo di bre ku anishirr bi garr, di
a bu si ssuzzu ku di zha amba na aniru na
ábì hen, ni di na aseki akama. Imba nggo
karr aseki ka nggo anishirr a di ba ka ki azhi
ambarr nggo, imba mi di rri, ku ki ayi na
aki ka ibarr ka. 23 Imba gbyarr asa di imba
se na are ka Abachi ni di na aseki ka nggo
a di du anishirr a kye Abachi kpa chirr ma,
nu nggo imba di na aseki ka nggo are ama
ka a da di imba bu si na ka hen. 24 A charr na
angbamvu ka Abachi ka di, "A si imba ani
Yahuda ngga i du abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen a re ku Abachi are andanda."

25 Imba ti na inkindirr yi nggo Are ka tsarr
iso ka a da di imba bu na nggo bari iyo iji
imba yi i ta si inkindirr izizi. Imba ti si na
inkindirr yi nggo Are ka a da hen, iyo iji
imba yi i si undu ku ruku, ni imba ka so
sama ni iji yi mu. 26 Abangga ba nggo a si si
ani Yahuda hen na si yo iji hen, aba ma a ti
di na inkindirr yi nggo Are ka tsarr i so ka a
di a bu na nggo, Abachi à ta sarr kye abama
mu ki abi yo iji ba? 27 Meme nggo, abangga
ba nggo a si yo ba iji hen, a ta glo imba ani
Yahuda kakami nu nggo a yo ki imba iji na
charr ki imba Are ka tsarr i so ka chicharr,
imba kà ni na aseki ka nggo are ka a han
imba ni na ka nggo.

28 Ure ku nggo u si di, a si si iyo iji ba
na ábì inggi di na unushirr ki ani Yahuda
hen. 29 Iya! Ani Yahuda ujiji wa a si unushirr
wanggo nggo a si ani Yahuda ni isisurr. A si
Izhi i Abachi mu i di na undu ukuma, na si
si Are ka charr chi charr mu hen. Undurr
uwama Abachi mu a di gbyarr ku asa, a si si
unushirr mu hen.

3

1 Ani Yahuda ba a mri abangga ba nggo
a si si ani Yahuda hen na angginggi? Iwre
i abi sarr iji yi i sa angginggi? 2 Iwre yi i
si shishemi! Inkindirr imẹmẹ inggi i si nu
nggo Abachi à kpanye na ani Yahuda ba na
re na ba.

3 Abangga ba nggo a kà na a si na inkindirr
yi nggo a di a bu na nggo na? Ina imbarr ima
i ta han Abachi ni na ba inkindirr yi nggo a
da du uwa a taka na ba nggo? 4 Iya! Imba bu
hi di Abachi à di da ure ukurr ku, anishirr

ngga a si abi ki imu. A charr na angbamvu
ka Abachi di,
"Meme yo, ùwà ti re ure, anishirr a bu hi di
ure umuwa ku u si ujiji,
aba a ti gri ùwà na kuma na abubo
ibre amu, aba ta ku kpanye nu ure
umuwa ku."*
5 Ina ndanda imunta yi i ti du anishirr a
hi uzizi ku Abachi, inta i ta gru ri anta na
ba da angginggi? Inta ka da di Abachi à na
ndanda mu nu nggo inta ti kpala, uwa vu
inta farr nggo? (Uwanggo a si izhi inggi yi
nggo anishirr a ta zhi nggo.) 6 Iya! Abachi
ka ti si si uni di na uzizi hen, à ka si bre
ku ingbingbru inggi yi amu hen. 7 Iki imu
imungga yi i ti du ba hi inkpinkpye ni tsarr
ijiji i Abachi yi, anggi mu i du imba i da di
ingga i si uni la ure? 8 Anggi mu i du imba da
di, "Di inta na undanda, wre ki inta bu kpa
uzizi?" Abanu a glo ingga na marr ingga da
aba a wo ingga nggo i da meme. A taka lo
ba nggo azhibarr a ilo wa a ti ma ba.

Undurr ni di na uzizi a sama

9 Meme nggo, inta ta da da angginggi
zizo? Na ti inta ani Yahuda ka da di inta
mu i mri abangga ba nggo a si si ani Yahuda
nggo hen? Iya! Ingga i ka da ni imẹmẹ yi ba
di ani Yahuda na abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen a du ila ure i lo ba gri kyekye.
10 Angbamvu ka Abachi ka a da meme yo di:
"Undurr uyirr uni na uzizi à sama, undurr
uyirr mi sama;
11 undurr uyirr u krizhizhi
ni di zha du uwa ta hi Abachi à sama.
12 Aba wemi a ka kasarr ni ga Abachi yi ba;
na di na umimi wemi,
uyirr mi uni na uzizi a sama na ba,
undurr uyirr sama."†
13 "Are ambarr ka sa ka ngu unushirr,
imu imimi nggi i di ssuzzu zhi ni irrirri
imbarr yi."‡
"Ibarr angu imbarr yi i so di gri ukpakpa are
nggo si nâ ta si itsɨ i ìwǎ nggi."§
14 "Are ambarr ka a tsarr ssu ni ukpakpa
imarr."*
15 "Aza ambarr ka a so di ki korr ni ka ayiyi
kahre.
16 A ti ka ba nu momo mi, angba ndanda
a so ga ba.
17 A si hi iso su hen."†
18 "A si di kru isisu i Abachi hen."‡
19 Ziza nggo inta hi di aseki ka nggo a
charr ka na angbamvu ka Abachi ka nggo,
a charr aseki akama ku abangga ba nggo
are ka Abachi ka so hru ba nggo. A charr
are ka wre ku anishirr bu ttu angu na si
da inkindirr hen. A ti na inkindirr indanda
Abachi a ta vu abi ingbingbru ba wemi. 20 A
si si iga Are ka tsarr iso zizi ka, inggi i ta na
ùwà ki uzizi na agẹ ka Abachi hen. Iya! Are
ka tsarr iso ka a di du inta i hi ila ure imunta
yi.

Anko nggo ta di inta sa azizi na agẹ ka Abachi

21 Ziza nggo, Abachi à tsarr inta anko wa
nggo à ta kpa inta ki abi na uzizi na agẹ ama
nggo. Are ka Musa ka na abi kpa are ba
Abachi ba a kpanye da anko wa nggo a ta
kpa inta ki abi na uzizi na agẹ ka Abachi a si
si ina aseki ka nggo Are ka Musa a da yo mre
hen. 22 Abachi di kye anishirr ki narrnarr. À
di kpa anishirr ku iyo isisurr imbarr yi ni
Yesu Kristi yo ku mre. 23 Anishirr we a si
abi la ure na si ma abi nga na agẹ ka Abachi
hen. 24 Uwa si nggo Abachi nu uzizi umaku
à tu Kristi Yesu na si kpa inkindirr ni inta
ba hen. Uwa nga ni kpa inta ttungo, na
gri inta kanga na Abachi ku. 25 Abachi à du
Yesu à nga ni to ayiyi ama wa ki ininazzu
na atu munta, wre ki inta anishirr ti kpanye
na ku, Abachi bu nggurr ila ure munta yi
zhi ki inta. Abachi à na meme wre ku a
bu tsarr anishirr di uwa à di kye anishirr
narrnarr. Ni ikuchi yi, Abachi a vu isisurr
na kye ila ure imunta yi nggurr hre. 26 I ziza
nggo anishirr a ti la ure Abachi a ki ba iha,
wre ku bu du ba hi uzizi umaku. Ima tsarr
di Abachi si di na wre ku abanu nanka hen,
nu nggo à kpa anishirr ba nggo a yo isisurr
imbarr yi ni Yesu Kristi ku.
27 Angginggi ka du inta nggurr ankẹ?
Anggi numa se? Angginggi du a si meme?
A si nu nggo inta na inkindirr yi nggo Are
ka Abachi ka a da? Iya! A si nu nggo inta
kpanye nggo, ima yo du yi i si meme. 28 Inta
kri karrkarr di ikpanye nggi i di du Abachi
a kpa uni la ure ki uni na uzizi na agẹ ama.
A si si ina inkindirr yi nggo Are ka Abachi
ka a da mu hen. 29 Nggi Abachi a si Abachi a

* 3:4 Kye zizo Asarr 51:4. † 3:12 Kye zizo Asarr 14:1-3. ‡ 3:13 Kye zizo Asarr 5:9. § 3:13 Kye zizo Asarr 140:3. * 3:14 Kye zizo Asarr 10:7. † 3:17 Kye zizo Ishaya 59:7-8. ‡ 3:18 Kye zizo Asarr 36:1.

ani Yahuda yo mre? A si si Abachi abangga
ba nggo a si si ani Yahuda meme hen? Yo-
o! Abachi a si ambarr meme. [30] Abachi a si
uyirr, na a ta na ani Yahuda ki abi zirr zizi
na agẹ ama nu nggo a ti kpanye. Abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen, Abachi à ta
kpa aba mi ki azizi ku iyo isisurr imbarr yi.
[31] Meme nggo, inta ka Are ka Abachi ka glo
ku ikpanye nggi yo mre? Iya! Inta vu Are ka
Abachi ka gri gbangba.

4

Iyo isisurr i Ibrayi

[1] Inta ta da di angginggi ni itu i Ibrayi,*
aki a akiki amunta wa? A hi angginggi ni
itu i ure unggo ku, nggo da di iyo isisurr
nggi i ta kpa unushirr ttungo? [2] Abachi a
ti da di Ibrayi a zirr zizi ku aseki ka nggo
Ibrayi a na nggo, uwa a ti si meme i Ibrayi a
se ni inkindirr inggi yi nggo a ka nggurr agẹ
na yi nggo. Ni ikye i Abachi, Ibrayi a sama
ni inkindirr i nggurr ankẹ. [3] Ungbamvu
ku Abachi ku u da di, "Ibrayi à kpanye na
Abachi ku, uwa a si ima yo du Abachi à kpa
ma ki uzizi."†

[4] Uvuvurr nu undu a ta kpa si azadi ama
ka. A si si inkindirr yi nggo undurr a ba
ni isisurr ima mu na nu ma hen. A si
inkindirr yi nggo ajiji ama ngga a nu ma.
[5] A ti si undurr wa nggo à di surr ashishi ni
iyo isisurr ima yo, na si di surr ashishi na
aseki ka nggo uwa di na hen, na kpanye na
Abachi, wanggo nggo di kà uni la ure ki uni
sama ni ila ure meme nggo. Abachi a di kye
si ikpanye i unushirr uwama bari, na kpa
ma ki uzizi ama. [6] Doda a da meme yo nu
nggo a re ni itu i inyarr i unushirr wa nggo
Abachi a si akpa ma da a si uzizi ku inkindirr
yi nggo undurr wa a na mu nggo hen. Na da
di:

[7] "Abachi à yo angu azizi ka iwre ku
abangga ba nggo a nggurr ila ure im-
barr yi zhi ba,
abangga ba nggo Abachi ka ila ure
imbarr yi ttu!
[8] Undurr wanggo nggo Atiko wa à si taka
charr ila ure ima yi zu ku hen, à ta
nyarr!"‡

[9] Inyarr inggi yi nggo Doda à da yi, i si i
abangga ba nggo a yo iji yo mre? Iya! Abi
sama ni iji mi a taka si abi nyarr meme. Inta
ka bre inkindirr yi nggo ungbamvu ku u da
ba di, "Ibrayi à kpanye na Abachi ku, uwa
si ku ikpanye iyo du Abachi à kpa ma ki uni
na uzizi." [10] A na meme nita nggo? Abachi
a kpa Ibrayi bari aba a nga ni yo ku iji yi, ka
a yo ku iji bari Abachi a kpa ma? Abachi a
kpa ma bari aba a ni yo ku iji yi nu ugo mu.
[11] Iyo iji ima yi i si ki angba mu nggo a ta du
ba a hi di ikpanye i Ibrayi nggi i du Abachi a
kpa ma ki uzizi, bari aba yo ku iji yi. A si ima
yo i du Ibrayi a si aki a anishirr abi kpanye
na Abachi we. Uwa a kpa ba sama ni iyo iji
imbarr yi mi. [12] Ibrayi a si aki zizo a abangga
ba nggo a yo iji nggo, na du iso imbarr yi i
si ikpanye na Abachi ku, nâ ta su nggo aki
amunta wa Ibrayi a se bari aba ka ni yo ku
iji yi.

Ikpanye nggi i ta du Unushirr kpa inkindirr yi nggo Abachi à da du uwa à taka ni nggo

[13] Nggo Abachi à da zu ku Ibrayi tuku
ahinhan ama ba du uwa taka nu ba ingbing-
bru yi, Abachi a si da meme nu nggo Ibrayi
a na inkindirr yi nggo Are ka a da mu hen.
Iya, a si nu nggo Ibrayi a kpanye, Abachi a
kpa ma ki uni zirr zizi. [14] Abachi ti ta nu abi
zirr zizi na are ama ka yo mre aseki ka nggo
a da du uwa à taka ni nggo, meme nggo i
ikpanye i unushirr yi i si gigye, i inkindirr yi
nggo Abachi à du uwa à taka na nggo i sama
ku unushirr nu undu. [15] Ure ku tsarr iso ku
u di gri iha ndanda, ure ku tsarr iso ku u ti
sama, ivu sarr ku are ka i ta sama meme.

[16] A si ima yo du ikpanye nggi i ta nu
anishirr inkindirr yi nggo Abachi à du uwa
taka nu ba nggo. Meme nggo, inkindirr yi
nggo Abachi à da du uwa à taka ni nggo
i taka si i ahinhan bu Ibrayi ba wemi. A
taka kpa yi sama ni ihan inkindirr. A si
sa aba mu nggo a ga Are ka na akpambarr
taka kpa aseki kama hen. Abangga ba nggo
a ti kpanye nâ ta si Ibrayi à kpanye nggo,
aba mi a taka kpa aseki ka nggo Abachi à
da nggo. Ibrayi yo à si ki inta aki munta
we. [17] Ungbamvu ku Abachi ku u da meme
yo di: "Ingga na ùwà ki aki a ingbingbru
shishemi." Meme nggo, inkindirr yi nggo
Abachi à da du uwa a taka na nggo i wre ku

* 4:1 Ibrayi: Ábáchí ani Yahuda wa nggo à kye ma ssu na ango mri abanu ba. Ani Yahuda we a surr ashishi di aba a taka hi Ibrayi. † 4:3 Kye zizo Imẹmẹ 15:6. ‡ 4:8 Kye zizo Asarr 32:1-2.

Abachi wa nggo Ibrayi a kpanye na ku nggo.
Abachi wa nggo a di du abi kɨ a tasi. Abachi
nggo a bwu angu na na aseki ka nggo a di
sama ni imẹmẹ yi, na du ka gru se ankpa
yirr.
18 A ka ttu isisurr glo ba di Ibrayi a si ta
ngri uvuvurr zizo hen. Uwa si nggo Ibrayi
a yo isisurr na Abachi ku, na so di surr
ashishi. Na na meme yo na kaki "aki a
ingbingbru shishemi." Abachi mi à da nu
ungbamvu umaku di, "Ahinhan amuwa ba
a ta si nâ ta si intsintsẹ nggi." 19 Ibrayi a si
na ase ma ayirr yirr (100) mu, na à ka mri
ase ka ngri ba, na si su ukpa ni iyo isisurr na
Abachi ku hen, nu nggo a hi di ukpa umaku
u ka kre ba, na hi di Sarratu a si ta ngri zizo
hen. 20 Ibrayi à ka na yo isisurr ima yi na si su
ukpa ni inkindirr yi nggo Abachi à da zu du
uwa taka na ku nggo hen. Ikpanye ima yi na
Abachi ku i na ma ki ukyekye na di gbyarr
ku Abachi asa. 21 Ibrayi a hi krizhizhi mi
ni isisurr ima di Abachi à si nu ukyekye ku
na inkindirr yi nggo a da du uwa à taka na
nggo. 22 Ikpanye ima yo i du "Abachi à kpa
Ibrayi ki unushirr uni na uzizi."§ 23 Icharr yi
nggo a charr ankpi are ka da di, "A kpa ma
da à si uni na uzizi" a si charr ku Ibrayi mu
are a kama na nkpama hen. 24 A charr si ki
inta abangga ba nggo a ta kpa inta ki abi na
uzizi. Inta nggo kpanye na Abachi wa nggo
a du Yesu Atiko amunta wa a tasi ni ibe yi
nggo. 25 A du Yesu a ttu na tasi ku ila ure
imunta i yo wre ki inta bu kaki abi na uzizi.

5

Aseki ka nggo i zirr zizi na Abachi ku i di gri ku unushirr

1 Nu nggo Abachi kpa inta ki abi na uzizi
ziza nu nggo inta yo isisurr na ku, inta se
ni isu isisurr, ni itu inkindirr yi nggo Atiko
Yesu Kristi à na ki inta nggo. 2 À si ikpanye
imunta iyo i du Atiko Yesu à gri inta di inta
i ni hi ina wre i Abachi yi nu unto ku nggo
inta i so na ku ziza nggo. Ima yo di inta
nggurr agẹ nu nggo inta mi i so surr ashishi
ni inkpinkpye i Abachi yi. 3 A si si ima yo
mre hen. Ni iha imunta yi mi, inta nyarr.
Nu nggo inta hi di iha i di gri ivu isisurr.
4 Ivu isisurr i di du inta zirr zizi, ima yo du
Abachi kpa inta ki abi na uzizi. Izirr zizi
nggi i du Abachi kpa inta ki abi na uzizi ni
di gri isurr ashishi ni inkindirr yi nggo i so
nga ni ichi. 5 Isurr ashishi ima i si ta di inta
i yi hen. Iya, inta i hi nggo Abachi à ni inta
Izhi Iwre yi nggo i du ikpanye i Abachi yi i
di tsarr ssu ni isisurr imunta.
6 Nu nggo inta i di si latata ni si si kyekye
hen, Kristi à nga ni ttu ku abi la ure ni ivi
yi nggo Abachi à kye i wre ku nggo. 7 I ta tsi
aba bu hi undurr wanggo nggo à ta ba itu
ima à ni ku unushirr uni di na uzizi. A ta si
unushirr wa nggo à di na wre, mi unuma ka
ttu ku. 8 Abachi à tsarr inta ikpanye kakami
ima yi ni inta ba. Ni inggi inta i ni si abi la
ure, Abachi a du Kristi nga ni ttu ki inta.
9 Yesu nggo à ta kpa inta ttungo nu unfu
ku Abachi ku. Nu nggo ayiyi a Yesu Kristi
wa à du Abachi kpa inta ki azizi. 10 Inta i
zu angbachi na Abachi ku, uwa a ka na du
Uzuma wa a nga ni ttu, wre ki inta bu kaki
akpikpa ma. I ziza nggo, inta i si ikpikpa i
Abachi, iso tsitsirr i Kristi yi i ta kpa inta
ttungo! 11 Uwanggo a si si ima yo mre hen.
Inyarr imunta yi i si ni inkindirr yi nggo
Abachi a du Atiko amunta wa Yesu Kristi à
nga ni na inta ki akpikpa ba Abachi.

Adamu à gri ittu, i Yesu à gri iso tsitsirr

12 Unushirr uyirr nggo à gri ila ure nga ni
ingbingbru yi. Ila ure yi i gri ittu. Anishirr
we a la ure, ima yo du ittu i se kago ku
anishirr bi ingbingbru ba wemi. 13 Ila ure i
se ni ingbingbru yi kuchi ni du Are ka tsarr
iso ka nggo Abachi à nu anishirr nggo. Are
ka tsarr iso a ti sama, aba a si ta vu undurr
da a la ure hen. 14 Bazhi na Adamu ku nga nu
Musa ku, ittu i kuttu anishirr we. Abangga
ba nggo a si la ure nâ ta si nggo Adamu à kpa
ure ku Abachi ku a cha ta nggo hen, abama
mi a kɨ meme.
Adamu à si iyu mu i uwanggo nggo à taka
nga nggo.
15 Ini i Abachi yi tuku ila ure i Adamu
yi a si si ungo yirr hen. A su ure ujiji di
anishirr shishemi a kɨ ku ila ure i unushirr
uyirr wama. Na anko anuma mi kakami,
Yesu Kristi yo na ankpa ma à gri uzizi ku
Abachi ku nga ni nu anishirr shishemi na
si kpa inkindirr na ba hen. 16 Ini i Abachi
yi i si nanka ni ila ure i unushirr uyirr yi.
Ila ure i unushirr uyirr yi i du Abachi à
ttu unushirr iba, iba yi i gri ittu. Uwa a
ta si ila ure i anishirr shishemi ba nanko

§ 4:22 Kye zizo Imẹmẹ 15:6.

Abachi à kpa ba ku uzizi umaku na ddu ba
di, “Imba i si la ure hen.” 17 A si jiji mu
di ila ure i unushirr uyirr nggi i gri ittu ni
ttu ingbingbru yi wemi. Inkindirr yi nggo
unushirr uyirr, Yesu Kristi a na nggo i gri
angginggi? Abangga ba nggo Abachi a na
ba uzizi umaku na kpa ba ki abi zirr zizi na
agẹ ama, Yesu a taka du ba a si atuttu na ku
meme.
18 Uwa a si meme yo, ila ure iyirr i Adamu
i du Abachi à kà anishirr. Uwa si meme
yo, ina zizi iyirr i Kristi i du Abachi à kpa
anishirr we ki abi zirr zizi na nu ba iso
ihẹhẹ. 19 Adamu à si wo Abachi hen na du
abanu shishemi a la ure. Uwa si meme yo,
Yesu à wo Abachi, ima i du Abachi à kpa
anishirr shishemi ki ama.
20 A gri Are ka tsarr iso ka a nga, wre ku
a bu tsarr di ndanda i kri mwe. Nu nggo ila
ure i ti kri mwe, ina zizi i Abachi yi i kri sha.
21 Nggo ila ure i du ittu i ku ttu ingbingbru
yi, meme yo, uzizi ku Abachi ku u du ina
zizi nggi varr ssu ni du Yesu Kristi, Atiko
amunta a tsarr inta anko a so sese.

6

Yesu a di inta iso tsitsirr

1 Meme nggo, inta ta da di angginggi?
Inta bu kuchi ni so la ure yi, wre ku uzizi ku
Abachi ku bu nga mwe ki inta? 2 Iya! Inta i
ka kɨ ku ila ure ba. Anggi mu ta di inta so ni
ila ure ziza nggo? 3 Nggi imba i kpamusu di
izzu na amasirr imunta yi i du inta nggurr
bi ni Kristi Yesu ku ni kɨ na ku? A zzu inta
na amasirr wa yo ni ittu ima yi. 4 Izzu na
amasirr imunta yi i du inta kɨ a ba a zzu inta
na ku, wre ku a bu gɨ inta gru ni ibe yi nâ ta
si nggo a gɨ Kristi wa nu ukyekye ku Aki ku
nggo. Meme nggo, inta ta so iso ihẹhẹ.
5 Nu nggo, inta i kɨ ni tasi nâ ta si nggo à
ttu nggo, uwa a si meme yo itasi imunta yi
i ta di inta si yirr ni Kristi nâ ta si nggo à
tasi. 6 Inta hi di aseki ka nggo inta i di na ni
ikuchi yi, a ka kɨ ba, aba a kpa ka nu Kristi
ku nu unkunkurr ku nggo a kpa ma nggo,
wre ba a bu na ukpa ukyekye ku nggo du di
inta i la ure nggo ki ndanda. Meme nggo,
inta ta si si agarr ku ila ure hen. 7 Unushirr
a ti ttu, ila ure i si ta lo ma gri zizo hen.
8 Nu nggo, inta mi kɨ ni Kristi ku, inta
kpanye di inta ta so tsitsirr na ku. 9 Inta hi
di a gɨ Kristi gru ni ibe yi, uwa a si ta ttu zizo
hen. Ittu i si ta na ku inkindirr zizo hen. 10 Ni
ima yo nggo a ttu nggo, ila ure i si ta na ku
inkindirr hen. I ziza nggo Kristi Yesu à so
tsitsirr ku Abachi yo mre.
11 Imba bu kye atu amba wa meme yo. A ti
si nu ure ku ila ure, imba bu ssu hi di imba
ka kɨ ba, ni so tsitsirr ku Abachi nu umi ku
Kristi Yesu. 12 Ima yo, imba bu si du ila ure
i lo imba gri ni ingbingbru yi ni du imba yo
isisurr ni na aseki ndanda hen. 13 Imba bu si
ba anga numa nu ukpa umba ku di na aseki
amimi hen. Si na meme hen. Vu atu amba
wa nu Abachi, nâ ta si abangga ba nggo a
ka kɨ ba, aba a gri ba kanga tsitsirr. Ni ka
ampu ukpa amba wa nu Abachi ni so na
aseki azizi. 14 Imba bu si du ila ure ka imba
ki agarr ama hen. A si si are ka tsarr iso ka
ngga a zu imba hen, a si uzizi ku Abachi mu
u du imba i so tsitsirr.

Agarr bi ina uzizi

15 Angginggi i se? Inta ta la ure nu nggo
are ka tsarr iso ka a si so gri inta zizo hen,
tuku nggo inta so ku i na uzizi i Abachi yi
mu nggo? Iya! 16 Imba si hi di imba ti ba
atu amba wa ni ki agarr bu undurr, undurr
uwama a ta na imba ki agarr ama hen? Ùwà
ti ba itu imuwa zu ku ila ure, ùwà ta ttu.
Ùwà ti ba itu imuwa zu ku ina inkindirr yi
nggo Abachi à da di ùwà bu na nggo, Abachi
a ta kpa ùwà ki uzizi ama. 17 Ingga nyarr ku
Abachi nu nggo ngbangba ka imba i si agarr
bi ila ure, i ziza nggo imba di na inkindirr
yi nggo imba i wo na are ajiji ka nggo imba
i kpa ni itsarr imungga yi. 18 A ttu imba
ssuzzu ni ila ure, imba kaki abi na ku Abachi
undu.
19 (Ingga re ki imba krizhizhi mi nggo ihi
imba yi i si i anishirr jiji.) Ni ikuchi yi imba
di ba ukpa umba ni ki agarr bi di zɨ iki tuku
ina aseki amimi na awurr. Meme yo, ziza
nggo imba ni ukpa umba ku ki agarr abi di
zirr zizi na agẹ ka Abachi, wre ki imba bu se
ni iwre i Abachi. 20 Ni ikuchi yi nggo imba i
ni di sa agarr bi ila ure, ila ure nggi i di tsarr
imba anko, ni ima yo imba si di na inkindirr
yi nggo si iwre hen. 21 Imba i kpa angginggi
na aseki ka nggo imba di na ka ishisha ki
imba na ka ziza nggo? Uwa si meme yo,
ikikre ina aseki andanda akama inggi si ittu.
22 I ziza nggo aba kpa imba ttungo ni ila ure
ni si agarr ba Abachi. Imba so ku undu
ku Abachi ku yo ziza nggo. Ima yo ta na
imba ki azizi sama na abla na ni imba iso

sese. [23] Azadi ka ila ure si ittu. Inkindirr
yi nggo Abachi a ni inta gigyemi sama ni
ikpa inkindirr, inggi si iso sese ni Kristi Yesu
Atiko wa ku.

7

Iso imunta yi ni Kristi ku

[1] Amuya, nu nggo imba hi are ka, ingga
hi di imba hi inkindirr yi nggo ingga ta da
ki imba ziza nggo. Unushirr a ti so tsitsirr
nggo are ka tsarr iso ka a da ku inkindirr yi
nggo a ta na nggo. [2] Kye ayamba a igarr na,
uruma wa ti so tsitsirr nggo igarr imbarr
yi kurr ba gbangba. Unuru wa a ti ttu are
ka a ta ttu ma ttungo na si ta lo ma zu ni
igarr yi hen. [3] Meme nggo, unuru wa à ti
ni so tsitsirr ayamba wa a ti kà na di zirr nu
unuru unuma, aba ta yo ma ki uni zha aniru.
Unuru wa à ti ttu ayamba wa à ti kye ni ikye
ima na gru ku garr unuma, meme nggo uwa
si si uni zha aniru hen.

[4] Amuya, imba abiga, inta ti han kye na
are ka tsarr iso ka, imba ka kɨ ba, ni itu yi
nggo imba su nu ukpa ku Kristi ku. Ziza
nggo imba si abi Kristi, wanggo nggo a gɨ
ma gru ni ibe yi, wre ki inta bu si abi na ku
Abachi undu uzizi. [5] Nggo inta di na ndanda
aseki ka nggo isisurr i unushirr di zha di a
bu na nggo, Are ka a di tto inta na di inta
di zha ila ure. Izha ina aseki ndanda inggi
yo i ta ngɨ inta. [6] Uwa ti si ziza nggo, Abachi
a ddu inta ttungo nu nggo inta ka kɨ ba ku
Are ka Musa ka nggo a lo inta gri nggo. Ziza
nggo, inta si di na aseki na ti are ka a da ni
ngbangba yi hen. Inta di na aseki nâ ta si
nggo anko ahe̱he̱ wa a tsarr di inta bu na ni
Izhi yi.

Are ka tuku ila ure.

[7] Abanu ta da di Are ka mi ku itu ima a si
ndanda. Iya! A si si meme hen. A si Are ka
Abachi ka yo a di ingga hi inkindirr yi nggo
a yo yi di ila ure. Ka sama na Are ka ni da
di, "Si zharr inkindirr inu hen," ingga ka si
hi ni di zharr inkindirr inu hen. [8] Ila ure i hi
anko wa nggo i ta di ingga zharr aseki angga
ka nggo ingga si zha ka hen. Ila ure yi i di gri
ki ingga amarr ka ure ku Abachi ku nggo da
di inta bu si zharr inkindirr inu hen. Are ka
Abachi ka a ti sama ila ure ka ttu. [9] Ingga i di
so tsitsirr ni si hi kakami inkindirr yi nggo
are ka a yo yi di si inkindirr i ndanda hen.
Ila ure i bazhi nu nggo ingga hi di i si wre
ingga bu na aseki anuma nggo are ka Abachi
ka a han ni na ka nggo hen. Ingga gru di zha
di ingga ta la ure, [10] meme nggo ni ma ittu.
Inkindirr yi nggo are ka a da di ingga bu si
na yi hen, wre ki ingga bu so tsitsirr, ima yo
i sarr ngu ingga.

[11] Ila ure hi anko ni re ingga. Inkindirr yi
nggo Abachi a han ingga ni na yi nggo, ila
ure yi ga ima yo nga ni ingga ku. Inkindirr
yi nggo Abachi a han ingga ni na yi nggo, ila
ure yi du ima yo ta ngu ingga.

[12] Ni ima yo, are ka a zhi na Abachi ku,
i han ni na inkindirr i di zhi na Abachi
ku meme ni di da ku anishirr inkindirr yi
nggo a ta na, tuku inkindirr yi nggo i si zizi.
[13] Meme nggo, inkindirr iwre yi mu i ngu
ingga? Iya! Ila ure i du inkindirr izizi inggi
i gri ki ingga ittu, ni ima nggo anishirr a ta
hi krizhizhi mi di ila ure nggi i si ma. Uwa a
si i han unushirr ni na inkindirr ima yo i du
inta i hi di ila ure i si indanda kakami.

Itsi yi nggo i si nu umi ku unushirr nggo

[14] Inta hi di Ure ku u su ku izhi imunta yo.
Ingga na anko i su unushirr mu, na ayiyi nu
ukpa, ni kaki ugarr a ila ure. [15] Ingga si hi
inkindirr yi nggo i so na nggo hen. Ingga si
di na inkindirr yi nggo ingga zha di ingga
ka na yi nggo hen. Ingga di na inkindirr
inggi yi nggo ingga karr yi nggo. [16] Ingga ti
na inkindirr inggi yi nggo ingga i di ingga
i si ta na yi hen, ina ima i di ingga kpanye
di are ka a si inkindirr iwre. [17] Meme nggo,
a si si ingga nggo ni itu imungga i so na
inkindirr ima hen. A si ila ure yi nggo i rri so
ki ingga ni isisurr nggo. [18] Ingga hi di isisurr
mungga yi ka si di ingga na inkindirr izizi
hen, ingga unushirr jiji. Ingga zha di ingga
ka na uzizi, ni na chankarr. [19] Ingga si di
na uzizi ku nggo ingga zha di ingga ka na
ku hen. Ingga ka di na inkindirr indanda yi
mu nggo ingga si zha di ingga ta na yi hen.
[20] Meme nggo, ingga ti na inkindirr yi nggo
ingga i si di ingga ta na yi hen, uwa a si si
ingga mu so na inkindirr yi hen, a si ila ure
yi nggo i rri so ni ingga ku mu nggo.

[21] Ingga kye inkindirr yi nggo so di zirr ni
ingga ku ttuttumi nggo, ingga ti di ingga
ta na inkindirr izizi, ingga kakye ingga ka
so na indanda yi mu. [22] Isisurr mungga
yi i nyarr nu umi ku Ure ku nggo u zhi
na Abachi ku nggo. [23] Ingga kye inkindirr
inuma mu i so na undu nu ukpa mungga.

Inkindirr ima i so tsi ni inkindirr inggi
nggo isisurr mungga i kpanye na yi nggo.
Inkindirr ima nggo i rri so ni ingga ku nggo
i na ingga ki ugarr a ila ure. [24] Iha mungga!
Unggonggo a ta kpa ingga ttungo nu ukpa
unggo ku nggo ta gri ki ingga ittu nggo?
[25] Ingga nyarr ku Abachi, nggo à ta du Atiko
munta wa Yesu Kristi a ta ni kpa ingga
ttungo.

Kye ingga nggo si ma mi, ku itu mungga,
ingga ka na inkindirr yi nggo Are ka Abachi
ka a da di ingga bu na nggo ni isisurr
mungga yo mre. Uwa a ta si inina ikpa
imungga yi, ima di zha na inkindirr yi nggo
i ta gri unushirr ku ngu mu.

8

Imba bu di na inkindirr yi nggo Izhi i Abachi yi i da nggo

[1] Abangga ba nggo a nggurr atu bi ni
Yesu Kristi ku, Abachi à si di ki ba iha hen.
[2] Kristi Yesu à di du Izhi i iso tsitsirr yi ni
kpa imba ttungo na ango ka ila ure tuku
ittu. [3] Inkindirr inggi yi nggo ila ure i du
Are ka Musa ka a di ma chankarr ni na yi
nggo, Abachi a na yi. A du Uzuma wa a ba
ukpa ku unushirr na nga ni ki iha na ttu
ki ininazzu wa nggo a to ma ku ila ure i
unushirr. [4] Abachi a na meme, wre ki inta
bu na inkindirr yi nggo Are ka a da di inta bu
na nggo. Ziza nggo, inta i si so ga inkindirr
yi nggo ukpa ku ila ure umunta ku nggo u
da ki inta hen. Inta i so wo ku Izhi i Abachi
yi mu.

[5] Abangga ba nggo a ga inkindirr yi nggo
inina ikpa imbarr nggi i da ba nggo, abama
a di zu amarr ambarr ka ni inkindirr yi nggo
inina ikpa imbarr yi i zha di a bu na nggo.
Abangga ba nggo a so ga inkindirr yi nggo
Izhi i Abachi yi i da ba nggo, abama a di yo
isisurr imbarr yi ni inkindirr yi nggo Izhi yi
i zha di a bu na nggo. [6] Ùwà ti yo amarr
amuwa ka ni inkindirr yi nggo inina ikpa
imuwa yi i zha du ùwà bu na nggo ùwà ta
ttu, ùwà ti ka ni yo amarr ka ni inkindirr yi
nggo Izhi i Abachi i zha, Abachi a ta du ùwà
so tsitsirr ni si ni isu isisurr. [7] Ina ndanda
munta yi gri ki inta angba ichi na Abachi ku,
nggo inta si di na inkindirr yi nggo Are ka
Abachi ka da hen. [8] Abangga ba nggo a di
na inkindirr yi nggo abangga a zha ku atu
ambarr, a ka si na inkindirr yi nggo Abachi
a nyarr yi hen.

[9] Izhi i Kristi yi i ti so ni imba ba jiji, imba
si ta na inkindirr yi nggo atu amba mu a da
di imba bu na hen, imba ta na inkindirr yi
nggo Izhi i Abachi yi i da di imba bu na nggo.
Undurr wa nggo ti sama ni Izhi i Kristi yi,
uwa si si unushirr a Kristi hen. [10] Nu nggo
Kristi à so nu umi umba ka nggo ukpa umba
ku taka ttu ku ila ure, izhi imba yi ta so nu
nggo a nggurr imba bi na Abachi ku. [11] Izhi
i Abachi yi nggo à ta Yesu si, i so nu umi
umba. Nâ ta si nggo à ta Kristi si, uwa si Izhi
ima yo taka du ukpa umba ku nggo taka kɨ
nggo u so tsitsirr.

[12] A ta si meme amuya, inta bu so iso yi
nggo Izhi i Abachi yi i da ki inta nggo, ni
si so iso inggi nggo inta ngga i zha ku atu
amunta hen. [13] Imba ti so iso yi nggo imba
mu i zha nggo, imba i ta kɨ. Imba ti so iso
yi nggo Izhi i Abachi i da ki imba, imba ta
so tsitsirr. [14] Abangga ba nggo Izhi i Abachi
yi i gri ba, a sa amumarr ba Abachi. [15] Izhi
yi nggo Abachi a ni imba, i si ka imba ki
agarr ni na imba ki abi isisu hen. Iya, Izhi
yi i na imba ki amumarr ba Abachi. Izhi
yi i di inta di yì ni yo Abachi di, “Ada! Aki
amunta!” [16] Izhi i Abachi yi tuku i munta yi
a di nggurr bi na da di inta si amumarr ba
Abachi. [17] Nggi nggo inta sa amumarr ama
nggo, inta mi ta kpa iyo angu yi nggo Abachi
a yo zu ku anishirr ama ba nggo. Inta ni
Kristi i taka kpa inkindirr yi nggo Abachi a
zu ku nggo. Inta ti ki iha ni Kristi ku, inta
mi taka hru inkpinkpye ima yi na ku.

Inkpinkpye yi nggo i so nga nggo

[18] Ingga hi di iha inggi yi nggo inta so ki yi
ziza nggo i si ma inkpinkpye yi nggo Abachi
a taka ni inta hen. [19] Aseki ka ingbingbru ka
we nggo Abachi a na ka a so surr ashishi
di Abachi bu tsarr aba amumarr ajiji ama
ba. [20] Abachi à ka ba ni isisurr ima ba di
aseki ka ingbingbru ka nggo uwa à na ka a
sama ni inkindirr yi nggo a ka na naka nggo.
Uwanggo a si si inkindirr yi nggo aseki ka
ingbingbru ka nggo Abachi a na ka a zha
na atu ambarr hen. A si inkindirr yi nggo
Abachi mu à zha meme na surr ashishi [21] bi
azhibarr numa nggo aseki ka we nggo uwa
na ka taka ssuzzu ni igarr na si ta kɨ hen, na
ta kpa inkpinkpye yi nggo Abachi a ka zu ku
amumarr ama ba ba.

22 Inta hi di aseki ka nggo Abachi a na
ka a si ni ivri na so kpattuttu nâ ta si
ayamba nggo à so yì ingri. 23 A si si aseki
ka nggo Abachi à na ka, a ka yo a so yì na
kpattuttu na akpambarr hen, inta mi ku atu
amunta nggo Izhi iyo i si inkindirr imeme
nggo Abachi a ni inta nggo, inta mi so yì ni
kpattuttu ni so kye anko di Abachi à bu kpa
inta ttungo na kye inta wemi ki amumarr
ama. 24 A si nggo inta so di kye anko, ima
yo du Abachi kpa inta ttungo. Inta i ti hi
inkindirr yi nggo inta so kye anko wa bi
yi nggo, uwa si si inkindirr ikye anko zizo
mremremu hen. Unushirr a si di kye anko
a inkindirr inggi yi nggo a ka hi yi ba hen.
25 Inta ti so kye anko a inkindirr inggi yi
nggo inta i nise hi yi, meme nggo inta bu
si abi vu isisurr gri.
26 Uwa si meme yo Izhi i Abachi i nga ni
di zi inta abi su ukpa. Nggo inta si hi ibarr
Abachi hen. Izhi yi na ankpa ma so di tsi
ku Abachi ango ki inta. Izhi yi di kpattuttu
angga ka nggo undurr ka si da di kye inggi i
da uma hen. 27 Nu nggo Abachi à hi amarr ka
anishirr. À hi inkindirr yi nggo Izhi yi i zha
du uwa ta na nggo. Izhi yi i di re ku anishirr
ba Abachi ba na Abachi ku, na anko wa nggo
Abachi à zha ni isisurr ima.
28 Inta hi da Abachi so di na undu ki
iwre ttuttumi na atu anishirr ba nggo a di
kpanye na ku, abangga ba nggo Abachi à
hla ku amarr ama. 29 Abachi à hi ba zu bari
na na ingbingbru yi, na da di a taka se na
su Uzuma wa, wre ku Yesu bu su ba uzayirr
ambarr ununku. 30 Abachi a yo abangga ba
nggo uwa ka hla zu ba. Abangga ba nggo a
yo ba nggo uwa ssu ba gri nga na age ama
du ba ni zirr na anko nggo a ka zirr nggo.
Abangga ba nggo Abachi a ssu ba gri na age
ama nggo, uwa sha inkpinkpye ima yi nu ba
meme.

Ikpanye i Abachi yi nggo sama ni ikikre

31 Meme nggo, inta ta da di angginggi ni
itu inggi? Abachi ti si ni inta ba, unggonggo
ka na ki inta anggi? 32 Abachi si harr Uzuma
mi zu hen, na ba ma to ki inta we. À ba
Uzuma mu à ni gigyemi, anggi ta han ma
ni ni inta aseki ka we? 33 Undurr ka da di
anishirr ba nggo Abachi a hla ba nggo a
na inkindirr indanda? Abachi mi ku itu
ima a da di a si na inkindirr indanda hen!
34 Undurr ka da di a kpala? Iya, uni da
uwama a sama. Yesu Kristi yo a ttu, Abachi
a ta ma si, uwa so ku nu ungo ri. A so tsi ku
Abachi ango na atu amunta. 35 Unggonggo
unuma, a ka tsi inta ki na nkanka ni ikpanye
i Kristi Yesu yi ku? Ka ti itsutsarr, ka iha,
ka nggo anishirr a ki inta iha, ka iyo, ka
nggo inta sama ni inkindirr isurr, ka nggo
anishirr a so di tto inta, na ka ti ngɨ inta mi.
36 A charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di:
"Ni ivivi yi anishirr a kri da
aba ta ngɨ inta ni tu imba iyo.
A na inta ki aminta nggo a gri so ko han."*
37 Iya, ni na ima mi, uwanggo nggo a kpanye
ni inta ba nggo a si ta du ba ba inta nggurr
hen. 38 Ingga hi krizhizhi mi di inkindirr si
ta tsi inta ki nanka ni ikpanye nggo Yesu
à kpanye ni inta ba hen: Ka ittu, ka iso
tsitsirr, ka abitu ba Abachi, ka ankpinkpye,
na abu ukyekye abanu nu unkplassu, ka
inkindirr i ziza ni inggi nggo i taka se ni ichi,
39 ka ingbingbru yi nggo i si nu ussu munta,
ni inggi yi nggo i si ki inta na achi. A ka si
tsi inta ki nanka ni ikpanye i Abachi yi nggo
a du Atiko amunta wa, Yesu Kristi à ni tsarr
inta na yi nggo.

9

Israila, anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba nggo

1 Ingga da su ure ujiji. Ingga su unushirr
a Kristi ni ka si ki imu hen. Amarr da ki
ingga ni isisurr imungga yi nggo Izhi Iwre
yi i so gri yi di ingga si so ki imu hen. 2 A
si jiji mu, ingga i vri kakami. Isisurr i di vri
ingga kakami na atu a anishirr aba ako inta
ba. 3 Na ka di ina ima i ta zi ba ma, ingga ka
di nggi Abachi ka yo ki ingga angu andanda
mu ni bu sama ni inkindirr na age ka Kristi,
ni itu amuyirr amungga. 4 A si ani Israila,
abangga ba nggo Abachi à hla ba, na na ba
ki amarr ma na tsarr ba inkpinkpye ima yi
na lo azhi ama ka na ba, na nu ba are ka tsarr
iso ka. Abachi à tsarr ba anko wa nggo a ta
di barr ma nggo. Abachi à da zu du uwa ta
na ba aseki shishemi. 5 A sa ahinhan ba akiki
abi kuchi ba nggo a gri igbu wa nggo. Kristi,
nu nggo a su unushirr nâ ta si ingga, uwa mi
à si aba ako ambarr. Anishirr we a bu gbyarr
ku Abachi asa nggo uwa yo à hru aseki ka
wemi ase na ase. Du yi si meme yo.

* 8:36 Kye zizo Ishaya 44:22.

[6] Ingga si so da di Abachi a ba ttungo
ni na inkindirr yi nggo à da du uwa ta na
nggo hen. A si sa anu Israila ba we nggo sa
anishirr ba Abachi ba jiji hen. [7] Amumarr ba
nggo Abachi a da ku Ibrayi du uwa taka nu
ma nggo, a si sa aba wemi mu a sa amumarr
ajiji ba Abachi hen. Abachi a ddu Ibrayi
di, "A taka bre ahinhan ba Ishaku ba ki
amuwa." [8] Ida ima yi i si di a si si amumarr
ingri ba wemi mu a si amumarr ba Abachi
hen. Iya, a si amumarr abangga ba nggo
a ngri ku Ibrayi, nggo Abachi à da du uwa
taka nu ma nggo, a ta yo abama yo mre ki
ahinhan ajiji ba Ibrayi ba. [9] Abachi à da zu
ku Ibrayi du uwa taka na ku inkindirr inuma
na ddu ma di, "Ingga taka nga na azhibarr
wa nggo ingga i zu wa nggo, i Sarratu ta ngri
uvuvurr."

[10] Uwanggo nggo a si si ikikre yi hen. Kye,
amumarr bu Rabeka ba aha mi, aki ambarr
wa a su uyirr, uwanggo sa ábáchí munta wa
Ishaku. [11] Aba a nise ngri amumarr ba, ka
nggo a nise na inkindirr izizi ka indanda mi,
Abachi à da ku Rabeka di ankpye wa à ta na
ku uvutsa wa undu. A da ku Rabeka meme
ure ku inkindirr yi nggo Abachi à zu du uwa
à ta na yi, i bu kurr ku meme yo. [12] Ina ima i
tsarr di a si si unushirr mu à ttu ni isisurr
ima di uwa à ta na hen. [13] Angbamvu ka
Abachi ka a da di, "Ingga kpanye ni Yakubu
ku ni karr Isuwa."*

[14] Ni ina ima inta ta da di Abachi à kpa
ku unuma nanka? Iya! [15] Kye Abachi à ddu
Musa di,

"Ingga ti di ingga ta na ku unuma uzizi
ingga ta na ku,
ingga ti di ingga ta lo isisurr nu unuma
ku ingga ta lo isisurr yi."

[16] Meme nggo, uwa si si inkindirr inggi nggo
unushirr a zha du uwa ka na mu hen, a su
uzizi ku Abachi yo mre. [17] A charr ni itu i
uttu nu Masarr wa na Ungbamvu ku Abachi
ku di, "Ingga na ùwà ki uttu ku ima yo, wre
ku anishirr a bu hi ukyekye umungga ku nu
ùwà ku, ni bu du ba hi isa imungga kago ni
ingbingbru yi we." [18] Meme nggo, Abachi à
di ki itito ku abangga ba nggo uwa mu a ba
ni isisurr ima, na di kpanye ni isisurr ima
na a na abanu ki agbugbu.

Abachi a di kà unuma na na ku unuma uzizi

[19] Unuma ni imba ba a ka zhi ingga di,
"Abachi ti di na meme yo, uwa ta hi ina
ndanda i undurr? Unggonggo ka han
Abachi ni na inkindirr yi nggo a yo isisurr
du uwa ta na nggo?" [20] Ùwà su unggonggo
ni ka kisa ku Abachi ni inkindirr inggi nggo
à zu du uwa ta na? Ampirri ka imimi à ka
si di zhi uni me wa di, "A sa angginggi du
ùwà me ingga ki uma mi?" [21] Uni me ampirri
wa à ta na inkindirr inggi nggo isisurr ima i
da ku di a bu na ni imimi yi, à ta me impirr
iha ni inchirr imimi iyiyirr ima yo. Ampirri
ayirr ka a ta zu ka ku azhibarr a na inkindirr
inkpi, anuma ka a ta di na undu ttuttumi na
ka.

[22] Inkindirr yi nggo Abachi a na nggo i
si nâ ta si ure ku uni me impirr ku yo.
Abachi a ta tsarr anishirr unfu umaku tuku
ukyekye umaku, ima yo i du ma a vu isisurr
gri na abangga ba nggo a du ma ki unfu na
ba nggo. A sa abangga ba nggo Abachi ki
ywhiywhirr i ngɨ ba nggo. [23] Abachi à na
meme, wre ku bu tsarr inkpinkpye ima yi. A
sha inkpinkpye yi a ni inta abangga ba nggo
a ki itito ni inta ba nggo. [24] Abachi à hla inta
banu, bazhi na ani Yahuda ba, abanu ba a
zhi na abangga ba nggo a si si anu Yahuda
hen. [25] A charr meme yo nu ungbamvu ku
Hosiya ku di, Abachi à da di:

"Abangga ba nggo a si sa anishirr amungga
hen,
ingga ta yo ba ki 'Anishirr amungga.'
Ingbingbru inggi yi nggo ingga i si di kpa-
nye na ba hen,
ingga ta da ba di 'Ingga kpanye ni
imba,' "†

[26] tuku,

"Na ankla ka nggo Abachi à di ddu ba di:
'Imba si sa amungga hen,'
uwa ta yo ba di,
'amumarr ba Abachi ni so tsitsirr wa.'
"‡

[27] Ishaya à charr nu ungbamvu umaku ni
itu i ani Israila di:

"A ka di anishirr ba Israila a kri nâ ta si
ugbuhun nu unddu ku amasirr mi,
a taka kpa ntsɨmi yo ttungo.
[28] Abachi à so ki ywhiywhirr nggo ta nga
ni bre amu ku anishirr bi ingbingbru
ba we."§ [29] Ishaya à ka da ba di:

"Na ka di Atiko Uni Inkpinkpye we wa,

* 9:13 Kye zizo Malachi 1:2-3. † 9:25 Kye zizo Hosiya 2:23. ‡ 9:26 Kye zizo Hosiya 1:10. § 9:28 Kye zizo Ishaya 10:22-23.

à si du ki inta ahinhan abanu hen,
inta ka kaki nâ ta si igbu nu Sodomu,
tuku Gomorra.”*

Ure ku wre ku u su ku Israila meme

30 Kye inkpi ure imunta inggi i si di,
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, na
si so ta ukpami da aba a ta zirr zizi na agẹ ka
Abachi hen, a si iyo isisurr imbarr nggi i du
Abachi a kpa ba ki azizi na agẹ ama. 31 Uwa
a ta si ani Israila ba, a kà na si yo isisurr na
Abachi ku hen, na kye da a si ina wre imbarr
nggi ta du Abachi à kpa ba ki abi na uzizi na
agẹ ama, na na chankarr. 32 Nu nggo a kà
na si yo isisurr na Abachi ku nâ ta si nggo a
se hen, na kye du undu umbarr nggo ta du
Abachi kpa ba ki azizi ki kru isisu i are yi.
Ima yo du ba bwu uza ni ingbinta i ibwu uza
yi 33 nggo a charr nu Ungbamvu ku Abachi ni
itu i ingbinta ima yi di:

“Kye na, ingga i zu ingbinta† ni igbu nu Zayo
nggo i ta du anishirr a bwu uza.
Ingbinta inggi nggo i ta du ba a kuhre nggo.
Undurr wa nggo à ti kpanye na ku, ingga si ta du ishisha ki ma hen.”‡

10

1 Amuya amba na aniru, inkindirr yi nggo
i so ki ingga ni isisurr, ingga i di barr Abachi
ni itu yi inggi, i si di Abachi a bu kpa anishirr
amungga ba ani Yahuda ba ttungo. 2 Ingga
mi hi di a yo itu kakami ni iga Abachi yi, ihi
iga imbarr yi mu i si si izizi hen. 3 Aba si hi
anko nggo Abachi à di du anishirr a si azizi
na agẹ ama ka hen. Na da aba ta zha anko
nggo aba a ta zirr zizi na agẹ ka Abachi na
atu ambarr, na si kpanye na anko a Abachi
wa hen. 4 Kristi à ka na Are ka du ka a sama
nu ukyekye ba, ima yo du abangga ba nggo
a kpanye na Abachi nggo uwa a kye ba ki abi
na uzizi na agẹ ama.

Ikpa ttungo si i anishirr we

5 Nggo Musa à charr nu nggo anishirr a
di na na du Abachi à kye ba ki azizi na agẹ
ama, na da di, “Unushirr a ti na inkindirr
yi nggo Are ka a da nggo, Are ka a ta du
ma so tsitsirr.” 6 Wanggo yo si inkindirr
yi nggo Ure ku wre ku u da ni itu i anko
nggo anishirr a di na na du Abachi à kye
ba ki azizi na agẹ ama yi nggo i zhi ni iyo
isisurr: “Ùwà bu si zhi itu muwa di, ‘A su
unggonggo ta hun kuma nu unkplassu ku
gri Yesu ji nga?’ ” (Inggi i si di undurr wa
nggo a ta hun kuma ku barr Kristi da a bu ji
nga ni inta ba nggo.) 7 “Ni si zhi itu imuwa
di, ‘Unggonggo ta ji ku gri Yesu huzzu zhi
ni ibe.’ ” (Inggi i si di a bu ji ku gri Kristi na
hun zhi na abi kɨ ba ba.) 8 Inkindirr yi nggo
Ungbamvu ku da i si di, “Ure ku Abachi ku
u su ywhiywhirr nu uwa ku, u so nu ubarr
angu muwa tuku ni isisurr imuwa.” A si ure
ku nggo inta da nggo du ùwà bu kpanye nu
uwa ku. 9 Ùwà ti da na angu amuwa di Yesu
à si Atiko, ni ti kpanye ni isisurr imuwa di
Abachi a ta ma si ni ibe, Abachi a ta kpa ùwà
ttungo. 10 Inta kpanye ni isisurr imunta da
Abachi a kpa inta ki abi zirr zizi na agẹ ama,
inta da na angu amunta, Abachi à kpa inta
ttungo. 11 A charr nu Ungbamvu ku Abachi
ku di, “Uwanggo nggo à ti kpanye na Abachi
ku ishisha i si ta ki ma hen.”* 12 Ida ima yi i si
ku anishirr we, nu nggo anko nggo Abachi
di kpa ani Yahuda na abangga ba nggo a si
si ani Yahuda hen ttungo, anko wa a si ayirr
yo. Atiko wa a su uyirr yo ku anishirr wemi
na di na wre ku abangga ba nggo a di barr
ma nggo. 13 A charr nu Ungbamvu ku Abachi
ku di, “Undurr wa nggo ti yo isa i Atiko yi,
Atiko wa ta kpa ma ttungo.”†

14 A ti nise kpanye na Abachi ku, aba a ta
yo ma kingginggi? Aba a ti nise wo ure ku
Abachi ku aba a ta na kingginggi na kpanye
na ku? A ti si da ba ure ku hen, aba a ta na
kingginggi na wo ku? 15 A ti si du abi da ure a
ssuzzu hen, aba a ta na kingginggi na da ure
ku? A charr na angbamvu ka meme yo di,
“A si inkindirr inyarr iwre kakami nu nggo
abi da ure ku wre ku ba a so nga nggo!”‡

16 Uwa a si si ani Israila wemi mu a kpa Ure
ku wre ku ni isisurr imbarr yi hen. A charr
nu ungbamvu ku Ishaya ku di, “Atiko, abata
ngga a kpanye nu ure umuwa ku nggo inta
bre ba na ku nggo?”§ 17 Meme nggo, iwo ure
i di gri iyo isisurr. Undurr ti bre ku anishirr
ure ku Kristi ku nggo aba ta wo ku. 18 A si

* 9:29 Sodomu tuku Gomorra: Igbu yi nggo Abachi à tu yi nu uru ku umimi ku anishirr ku (Ishaya 1:9). † 9:33 Ingbinta: Kristi yo à si ingbinta yi. ‡ 9:33 Kye zizo Ishaya 8:14; 28:16. * 10:11 Kye zizo Ishaya 28:16. † 10:13 Kye zizo Jowe 2:32. ‡ 10:15 Kye zizo Ishaya 52:7. § 10:16 Kye zizo Ishaya 53:1.

jiji mu di a wo ure ku Abachi ku? Yo-o, a wo
ku, a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku mi
da di,
"Are ka nggo a bre ki inta nggo a zirr kago
ingbingbru yi,
aba wo ure umbarr ku kago ni imimi
yi."*
19 Ingga zhi imba zizo, anishirr bi Israila ba a
hi? Yo-o! Musa yo a re ni mẹmẹ na da nggo
Abachi a da ku di,
"Ingga ta du anishirr ba Israila ba kri
angbachi na anishirr ba nggo si sa
ani Israila hen;
Ingga ta du isisurr vri imba na abi igbu
abangga ba nggo a si hi inkindirr
hen."†
20 Ishaya yo à sama ni isisu na charr di,
"Abangga ba nggo a si so zha ingga hen, aba
yo a zirr ku hi ingga.
Abangga ba nggo a si zha di aba ta hi
ingga hen, na gru kakye ingga."‡
21 Ishaya da ki inta di Abachi à da ni itu i
Israila di,
"Ttuttumi ingga i so na ango kuma ku
anishirr abangga ba nggo a kà iwo na
kà ingga."§

11

Abachi à na wre ku ani Israila ba

1 Ingga so da ki imba, Abachi à si kà
anishirr ama ba hen. Ingga ki itu imungga,
ingga su uvuvurr ingri a anu Israila, uhun-
han ku Ibrayi, nu uga ku Benyami. 2 Abachi
à si kà anishirr ama ba nggo a hla ba
zhi ni imẹmẹ yi nggo à na ingbingbru yi
hen. Imba hi inkindirr yi nggo a charr nu
Angbamvu ka Abachi ka nggo Iliya à tsi
ku ango ni itu i Israila. 3 A da di, "Atiko,
anishirr ba Israila a ngɨ abi kpa are amuwa
ba, na turr akikre ka ito muwa ka kahre,
uwa si ingga yo na nkpamu i se ma, aba a ko
zha anko a ngu ingga mi meme." 4 Abachi
à ddu ma di, "Ingga zu anishirr amungga
ba ukrɨ tangba nggo a nise kuttu na barr
Baal, wanggo nggo anishirr a yo ma da a sa
ábáchí, uwa si sa Abachi hen." 5 Uwa si anko
ama yo ziza nggo, Abachi à na wre ku ani
Israila ba na hla abanu ntsɨ zu. 6 Abachi à
hla abama ku uzizi umaku mu na si na ku
inkindirr izizi nggo aba na mu hen. Na ka
di Abachi a hla anishirr ba ku inkindirr yi
nggo a na mu, meme nggo ihla ima yi i ka si
si ihla ijiji mu hen.
7 Ure kuma u tsarr angginggi? Anishirr
bu Israila ba a si hi inkindirr yi nggo a di zha
hen. Anishirr ntsɨ, abangga ba nggo Abachi
a hla ba nggo, aba yo a zha inkindirr yi a hi.
Abanu ba a kà iwo. 8 A charr na Angbamvu
ka Abachi ka di,
"Abachi à na ba kaki arrurru.*
Bazhi na ase kama, nga na ase angga
ka mi,
na na ba ki aba kreshishi,
na aba agbatu."†
9 Doda à charr da meme yo na angbamvu ka
Abachi ka di,
"Abachi bu di iga imbarr yi si nâ ta sa
azhizhi na anko nggo ta nyarr ba na
aza,
wre ba bu jaku du Abachi na ba
inkindirr yi nggo aba ngga so zha.
10 Abachi bu du ashishi ambarr ka
ashi ibwu na kye chankarr,
na du ba a darr ugo ni iha ttuttumi."‡
11 Di ingga zhi imba, ani Israila ba a bwu
uza ku nggo na ma igru yi chankarr? Iya! Ila
ure imbarr yi i du Abachi à kpa abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen ttungo. Abachi à
na meme wre ku ishisha bu ki ani Israila ba.
12 Ila ure i ani Yahuda yi i gri ku ingbingbru
yi aseki azizi. Inkindirr yi nggo i nado ku
ani Yahuda ba i gri ku abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen aseki azizi. Uwa a si
ni ima yo ingbingbru yi i ta kpa aseki azizi
mri nu nggo ani Yahuda a kaki nâ ta su nggo
Abachi à zha di a bu se nggo.

Abachi a kpa abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen ttungo

13 Ure mungga ku ziza nggo u si ni imba
abangga ba nggo si si anu Yahuda hen. Nu
nggo ingga si uni ko na angu ku abangga
ba nggo si si anu Yahuda hen, ingga ta
nggurr ankẹ nu undu ku nggo ingga so na
ku nggo. 14 Ingga ta na meme du ishisha
ki anishirr mungga ba ani Yahuda ba, wre
ku Abachi bu kpa abanu ambarr ba ttungo.
15 Nggo Abachi à ka anu Yahuda ba na ka ku
vu inkpu anishirr bi ingbingbru ba. Nggo

* 10:18 Kye zizo Asarr 19:4. † 10:19 Kye zizo Are Ka Zizo 32:21. ‡ 10:20 Kye zizo Ishaya 65:1. § 10:21 Kye zizo Ishaya 65:2. * 11:8 Kye zizo Ishaya 29:10. † 11:8 Kye zizo Are Ka Zizo 29:4. ‡ 11:10 Kye zizo Asarr 69:22-23.

Abachi ti yo anu Yahuda ba, i ta si nâ ta si
nggo a du iku nggi i tasi. [16] Unuma ka ti murr
unfonfo anu Abachi, meme nggo unfonfo
wa wemi a sa Abachi. Uwa a si meme yo
unuma ti ka uzhizhi ku unkunkurr a nu
Abachi, anggingga i unkunkurr yi we i si i
Abachi.

[17] Imba nggo si si anu Yahuda hen, se nâ ta
su inggingga i unkunkurr ku olivu ku nggo
a ttu ku ni iko. Imba si nâ ta si inggingga
ima yi nggo a mɨ yi hre, aba ku murr imba
ni lo ni inkpinkpu yi, imba so kpa ambarr
ka ri meme. [18] Uwa a si ni ima yo, imba bu si
kye abangga ba nggo a mɨ ba ki inggingga yi
kpachirr hen. Uwa ta gɨ itu da anggi? Kye
du uwa su uhunhan mu meme. Uwa nggo si
so vu injinja yi gri hen, a si injinja iyo i so vu
uwa gri. [19] Unuma à ta da di, "Yo-o, a di mɨ
inggingga yi mi glo, wre ki ingga bu mirri."
[20] Yo-o, a si meme yo. A mɨ yi glo nu nggo
a kà iyo isisurr yi. Ùwà kpanye na Abachi
ku ima yo du ba si murr ùwà glo hen, si
ga angba du ùwà vu ba kpa ikpikpa imbarr
yi hen. Na ni isisu yi. [21] Abachi a si kà ani
Yahuda ba mu nggo a si nâ ta si inggingga
i unkunkurr ijiji du ba a so furr hen, nggi
imba i kye da a ta du imba mu i kri ko furr
ifurr imba?

[22] Ssu kye zizi nggo Abachi a na wre na
anga ayirr wa, na kasarr na anga numa wa
na si na ki irro hen. A di vri isisurr kakami
na abangga ba nggo a sarr jaku na age̱ ama
nggo. Uwa ta si imba, imba ti di na inkindirr
yi nggo i ta du Abachi a na wre ki imba nggo,
uwa a ta di na wre ki imba. Imba ti kà,
Abachi a ta gye imba mi glo ma. [23] Ikikre i
ure inggi i si di, ani Yahuda ba a ti kanga ni
iyo isisurr na Abachi ku, uwa a taka gri ba
ka ni lo ni inkla yi nggo a se nggo. Igri ba
kanga si ka mri Abachi hen. [24] Imba nggo si
si anu Yahuda hen, imba si nâ ta sa angga
a unkunkurr ku olivu nggo u so to ni ijiji
undurr a si di ssu ku ki hen. Aba a ku murr
ku gri ni lo ku ichi unkunkurr ku olivu ku
nggo a ttu ku na di ssu ku bi nggo. Anu
Yahuda angga ba a si nâ ta si ichi unkunkurr
ku nggo a ttu ku na di ssu ku bi nggo. Ivu
anggingga ka nggo a tse ka ka lo ni ichi
unkunkurr yi i si ta tsɨ ku Abachi hen.

Abachi a di na wre ku anishirr we

[25] Amuya, inkindirr ijiji inuma nggo a di
ka yi sharri ku anishirr, ingga i zha di imba
bu hi yi. Imba ti hi yi imba si ta da ni isisurr
di imba hi inkindirr kakami hen. Inkindirr
ima inggi i si di, i kà ikpanye na Abachi i
anishirr bu Israila yi i si ta so ba sese hen.
Ika ikpanye yi i taka ba ttungo na ase angga
ka nggo abangga ba nggo a si si anu Yahuda
hen, a ta ka kpanye na Abachi ku we. [26] Ina
ima yo i ta sa anko nggo Abachi a ta kpa ani
Israila ba ttungo we. A charr meme yo na
angbamvu ka Abachi ka di,

"Uni kpa anishirr ttungo wa a taka zhi ni
igbu nu Zayo,
na taka ni nggurr ila ure i ahinhan ma
bu Yakubu ba azhi.
[27] Ingga i ta ba azhi angga ka na ba
nu nggo ingga taka kpurr ila ure im-
barr yi zhi nggo."§

[28] Nu nggo ani Yahuda ba a ka Ure ku wre
ku nggo, ima yo du imba i kpa ku. Uwa a
su nggo Abachi a ka hla ba ki anishirr ama
ba, ima yo du ba a si ku Abachi ikpikpa ima
nu nggo a shi ku akiki ambarr ba azhi di a
taka di si ikpikpa ima ttuttumi. [29] Abachi a
ti ttu unushirr na yo ku angu, uwa a si ta ba
inkindirr yi nggo a da a kasarr hen. [30] Uwa a
ti si imba abangga ba nggo si si anu Yahuda
hen, imba kà iwo ku Abachi ni ikuchi yi.
Ziza nggo Abachi à na ki imba inkindirr izizi
nu nggo ani Yahuda ba a kà iwo ma nggo.
[31] Uwa a si meme yo, Anu Yahuda ba kà iwo
ku Abachi, Abachi na wre ki imba nggo si
si anu Yahuda hen. Ivi yi so nga nggo anu
Yahuda ba taka wo ma, uwa ta na wre ba
meme. [32] Abachi a na anishirr ba ki abi kri
ni harr we nu nggo a kà iwo ma nggo. À na
meme wre ku uwa bu tsarr ba we ina zizi
ima yi.

Di inta gbyarr ku Abachi asa

[33] Uzizi ku Abachi ku u si kakami, Abachi à
hi inkindirr krizhizhi kakami.
Undurr ka si bre inkindirr yi nggo
Abachi à du uwa à ta na nggo hen.
Unggonggo ka hi inkindirr yi nggo i du
Abachi à di na aseki ka nggo à na ka?
[34] Angbamvu ka Abachi ka a da meme yo di,
"Unggonggo ka hi amarr ka Atiko wa?
Unggonggo ka da ku ure?"*

§ 11:27 Kye zizo Ishaya 59:20-21; 27:9. * 11:34 Kye zizo Ishaya 40:13. † 11:35 Kye zizo Ayuba 41:11.

35 "Unggonggo ka nu Abachi inkindirr wre ku
Abachi bu nu ma inkindirr han ma?"†
36 Abachi yo à na aseki ka wemi. Uwa yo à gri aseki ka na du ka ase ni ingbingbru yi.
Di inta gbyarr ku Abachi asa ase na ase!
Du yi si meme yo.

12

Iso yi nggo inta ta so, wre ki inta bu na ku Abachi undu

1 Ni ima yo, amuya, nggo Abachi à na ki inta inkindirr iwre, ingga ko tsi ki imba ango ni atu imba wa na ti a han imba a to ku Abachi, imba ni so tsitsirr ni so na ku Abachi undu ku nyarr. Uwanggo yo a si anko nggo imba ka di kuttu ni barr Abachi ni isisurr imba nggo. 2 Si na aseki ka nggo anishirr bi ingbingbru ba a di na ka nggo hen. Du Abachi à ka isisurr sarr ki imba na ka imba ki ahẹhẹ. Meme nggo imba ta hi inkindirr yi nggo Abachi à zha na di nyarr yi nggo, ni si ku meme yo nggo i ka se nggo.

3 A si ku ina wre yi nggo Abachi à ni ingga nggo, ingga ko da ki imba wemi di, imba bu si ba atu amba wa mri nggo imba i se nggo hen. Ka atu amba wa kinggi ma ku ikpanye yi nggo Abachi à ni imba nggo. 4 Ukpa ku unushirr u si na anga ka shishemi. Indu i ankla ka ukpa ka i si na nkanka. 5 Uwa a si meme yo, ni ikri imunta yi mi, inta nggurr bi mu ni Kristi ku ki ukpa uyirr. 6 Di inta na undu na aseki ka nggo Abachi à ni inta na anko Abachi wa. Abachi à ti ni inta ikpa ni re ure umaku, inta bu yo isisurr ni kpa bre ure ku kakami. 7 Abachi à ti ni inta isisurr izi abiga ba, inta bu zi ba. Uwa ti ni inta itsarr anishirr, inta bu tsarr ba. 8 A ti si ire ku abiga ba du ba a gru a ta ukpa, inta bu re ba. Abangga ba nggo a sha inkindirr yi nggo a si na yi a nu abanu, aba bu nu ba ni isisurr iyirr. Abangga ba nggo a ti si bi hru anishirr, aba bu hru anishirr ba zizi. Abangga ba nggo di na ku anishirr uzizi, aba bu na uzizi ku ni inyarr.

9 Imba ti kpanye na anishirr imba bu si kpanye na ba na ashishi hen. Imba bu karr inkindirr yi nggo i si indanda nggo, ni vu inkindirr yi nggo si izizi gri ni isisurr imba yi. 10 Kpanye ni ikpa imba yi nâ ti nggo amuya ni Kristi ku a di na nggo. Ni di kye ikpa ssu na ashishi. 11 Si na ki lototo hen, na undu kakami. Na undu ku Abachi ku ni isisurr iyirr. 12 Imba bu nyarr nggo imba i so kye anko a inkindirr zhi na Abachi ku, imba bu nyarr ni si na gbo hen. Abanu a ti du isisurr imbarr yi i vri, imba bu vu gri, ni so di barr Abachi ttuttumi. 13 Inkindirr yi inggi nggo imba i se na yi nggo, imba sha yi nu amuya abangga ba nggo a zha yi chankarr nggo. Ni di kpa abichirr na ako amba wa.

14 Barr Abachi du yo ku abangga ba nggo a di tsutsarr imba nggo angu azizi. Du yo ba angu azizi na bu si yo ba angu andanda hen. 15 Nyarr na abi so nyarr ba, ni yì na abi so yì ba. 16 Nyarr ikpa gri zizi. Si gɨ itu hen, si ka undu numa di u su ku ankizhi hen. Si ba ni isisurr di imba i hi mri abanu hen.

17 Unuma ti na ki imba inkindirr indanda imba si di imba ta na ku indanda meme hen. Ta ukpa ni na inkindirr yi nggo anishirr we a kye yi si izizi. 18 Ta ukpa ni so zizi na anishirr ba we. 19 Ikpikpa amungga, unuma ti na ki imba undanda, imba bu si na ku undanda meme hen. Du Abachi a han ku inkindirr yi nggo a na. À charr na angbamvu ka Abachi ka di, Atiko wa a da di, "Ihan yi i si mungga. Ingga ta han anishirr inkindirr yi nggo iwre ba ku ina imbarr yi nggo."* 20 Si na undanda han hen. Na inkindirr yi nggo angbamvu ka Abachi ka a da nggo di,
"Iyo ti ki unushirr wanggo à kri angbachi nu ùwà ku, ùwà nu ma ila;
uhre u ti ki ma, ùwà sha amasirr nu ma so.
Ùwà ti na meme ishisha i ta ki ma."†
21 Si du undanda u mri ùwà hen, na uzizi du ku ttu undanda ku nado.

13

Na inkindirr yi nggo abi hru igbu ba a da nggo

1 Imba wemi bu na inkindirr yi nggo abi hru igbu ba a da ki imba nggo. Vu re Abachi mu a kpanye na zu ba wemi. Abangga ba nggo a so hru imba ziza nggo a si Abachi nggo a zu ba. 2 Undurr wa nggo a ti kisa na abi hru imba ba ba, uwa à kisa ni inkindirr yi nggo Abachi mu a da di a bu na yi. Inina uwama a di yo ku itu mu iha. 3 Abangga ba nggo a di na aseki ka wre a si di kru isisu i abi hru igbu hen. A si amimi anishirr ngga

* 12:19 Kye zizo Are Ka Zizo 32:35. † 12:20 Kye zizo Assurre 25:21-22.

a di kru isisu i abi hru igbu ba. Ùwà zha du
ùwà i si ta kru isisu i abi hru igbu ba hen?
Meme nggo, ùwà bu na aseki ka wre, abi
hru igbu ba a ta gbyarr ku ùwà asa. 4 A si
Abachi mu a zu ma di a bu zi imba. Imba
ti na undanda, imba kru isisu ima yi, nu
nggo a si nu ukyekye ku du imba ki iha, na
ta na meme. Uni hru imba wa a si uvurr
iko Abachi. Abachi a di du ma a ki abi na
undanda ba iha. 5 Uwa si ni ima yo imba bu
na inkindirr yi nggo abi hru imba ba a da
nggo, imba bu si na yi ku unfu ku Abachi
u ku yo mre hen, imba bu wo ure umbarr
ku nu nggo amarr amba ka mi a da ki imba
di iwre meme. 6 A si ima yo imba di han
inklo imimi ku abi hru imba ba, a ti na indu
imbarr yi aba a so na ku Abachi mu. 7 Nu
anishirr we inkindirr yi nggo a ga ùwà na
yi nggo. Han ba inklo imimi amuwa ka tuku
azo na aseki ka nggo ùwà i si na ka nggo. Ni
kye ba ssu na ashishi ni nu ba inkpinkpye
imbarr yi wemi.

Iso yi nggo anishirr a bu so ni ikpa

8 Si du undurr a ga ùwà uhla hen. Imba bu
na inkindirr iyirr yo: Inkindirr ima inggi i si
ikpanye ni ikpa. Uwanggo nggo ti kpanye
nu uzayirr ku, uwa a na si inkindirr yi nggo
Are ka Abachi ka a da di a bu na nggo. 9 Nggo
a da di, "Si zha amba, ni zha aniru hen. Si
ngu unushirr hen. Si ki ayi hen. Si kye
inkindirr i undurr ni ttu ishishi ni zha di ka
kpa yi nu ùwà mu hen."* Are ka nggo a di a
bu na ka nggo na anuma zizo a charr ka na
are ka ki ure uyirr di, "Kpanye nu abi girr
amuwa ba wemi nâ ta si nggo ùwà kpanye
ni itu imuwa yi nggo."† 10 Undurr wanggo
a ti kpanye nu uni girr ama ku, uwa a si ta
na ku uni girr wa inkindirr indanda hen.
Unushirr a ti kpanye na abi girr ama ba
undurr uwama a ko na si inkindirr yi nggo
Are ka Abachi a da nggo.

11 Imba ta na meme gbigbi nu nggo imba
i hi ivi yi nggo inta i si na yi nggo. Ivi yi i
ma ki imba bu kasi ni ina imba yi. Kye ivi
yi nggo Abachi a ta kpa inta ttungo ni ila
ure imunta, i so gburr ki ywhiywhirr ziza
nggo mri nu nggo inta i kpanye na Abachi
ku ni imẹmẹ yi nggo. 12 Ibittu i so kre, ambre
mu so nggarr. Di inta ba ttungo ni na aseki
ka nggo anishirr abi so ni ibwu a di na ka
nggo, ni vu iki i tsi na zhi nggo abubo à ni
ko la. 13 Di inta i hru atu amunta wa ni zirr
zizi, nâ ta si anishirr abangga ba nggo a si
so ni ibwu hen. Ni si di hwa ahi, ni si di zha
ikpa tankpami hen. Ni si zɨ iki, ni si di tsi, ni
ki ishishi ni ikpa hen. 14 Chi ki ywhiywhirr
na Atiko Yesu Kristi ku du ma vu ùwà gri, ni
du aseki ka nggo inina ikpa di na unushirr
ki ndanda nggo.

14

Si da di abiga abanu a na ndanda hen

1 Imba bu kpa amuya ba nggo a nise kri
kyekye ni ikpanye yi. Ni si ri anta na ba
ni inkindirr yi nggo a bu kpanye na yi, ni
inggi a bu si kpanye na yi hen. 2 Ikpanye
inuma i du ma à ri aseki tankpami.* Uwa
ti si uwanggo nggo à si tsɨ ukyekye ni iga yi
hen, à si di ta inina hen. 3 Uwanggo nggo à
di ri aseki tankpami, a bu si kye uwanggo
nggo a di ta angbungbaki yo mre na kpa ma
chirr hen. Uwanggo a di ta angbungbaki yo
mre a bu si da di ini ri aseki tankpa wa a na
ndanda hen. Abachi a ka kpa ini ri tankpa
wa ba. 4 Ùwà i su unggonggo ni ta da ku
uvurr iko a numa da à na ndanda? A si akiko
ama uwanggo à ta da ku uvurr iko wa da a
na wre ka a na ndanda, wre ku a bu si na
ndanda hen. Abachi à ta du ma zirr zizi.

5 Anishirr banu a kye di azhibarr anuma
a si a zizi mri anuma. Abanu na anko a kye
di ivi wemi i si ungo yirr. Unushirr a bu
ku kri karrkarr na amarr ayirr. 6 Uwanggo
nggo ti kye azhibarr anuma ssu na ashishi
mri anuma, uwa na meme wre ku wa bu du
anishirr mu a hi inkpinkpye i Akiko amunta
wa. Abangga ba nggo ti ri ila aba a nu
Atiko wa mu inkpinkpye nu nggo a nyarr
ku Abachi ku ila yi. Abanu nggo a kà na
si ri ila yi hen, a di na meme ku Atiko wa,
wre ku uwa bu nu Atiko wa inkpinkpye na
a nyarr ku Abachi ku ila yi. 7 Undurr ni inta
ba a bu si so ku itu ima yo mre hen. Undurr
ni inta ba a ti ttu, uwa a si ttu ku itu ima yo
mre hen. 8 Inta ti so tsitsirr, inta so ku Atiko
amunta wa mu, inta ti kɨ inta i kɨ ku Atiko
wa yo. Inta ti so tsitsirr, ka inta ti kɨ inta i si
aba Atiko wa yo.

* 13:9 Kye zizo Issuzzu 20:13-15, 17. † 13:9 Kye zizo Levitiku 19:18. * 14:2 Ri aseki tankpami: Are ka anu Yahuda ka a han ba ni ri ila anuma. Ani Yahuda ba a kaki abiga Kristi nggo, abanu ambarr ba a si hi di a si han aba ni ri ila inuma hen.

9 Kristi a ttu na gru ni ibe yi, wre ku bu
si Atiko abi so tsitsirr na abi ki. 10 Uwa a
si angginggi du imba abanu i da ku amuya
amba abiga da a na ndanda, angginggi i du
amba abanu ba a kpa amuya amba abiga ba
chirr? Inta wemi taka kri na age ka Abachi
uwa a ta da ki inta undanda nu uzizi umunta
ku. 11 A charr na angbamvu ka Abachi ka di,
Atiko wa à da di:

" 'Nu nggo ingga nggo so tsitsirr, ingga i da
ki imba di,
anishirr we a taka kuttu na gbyarr ki
ingga asa,
na taka da ssuzzu ma di ingga yo i si
Abachi.' "†

12 Meme nggo, inta na yiyirr taka ku bre
ku Abachi inkindirr yi nggo inta i na,
angginggi i di inta na yi.

Si du uzumbirr uniga à la ure hen

13 Meme nggo, inta bu ba ttungo ni di da
abanu à la ure. Iya, inta bu ba ni isisurr
munta di inta i si ta na inkindirr inggi nggo
i ta du uzumbirr uniga à jaku ni la ure hen.
14 Iga Atiko Yesu imungga yi i du ingga i hi
zizi mi di ila inuma i si si na ankizhi hen.
Unushirr nggo a ti kpanye ni isisurr ima di
ila inuma i si na ankizhi, ila yi i ta kaki ku
na ankizhi meme yo. 15 Uwa ti du uzumbirr
a la ure ni itu inkindirr inuma nggo uwa ri
yi nggo, inkindirr yi nggo uwa i na i di inta
i hi du uwa i si kpanye nu uzumbirr wa ku
zizo hen. Si du ila yi nggo uwa ri yi, i du
unushirr wanggo Kristi a ni ttu ku, a jaku
hen. 16 Inkindirr inggi nggo ùwà ba ni isisurr
imuwa di i wre, si du abanu a kye yi di i si
ndanda hen. 17 Are ka ittu i Abachi yi a si
sa are ki iri ni iso hen, a si are ka izirr zizi
na age ka Abachi, tuku isu isisurr, inyarr
inggi nggo Izhi Iwre yi i di ni nggo. 18 Undurr
wanggo nggo ti ga Kristi meme, Abachi di
nyarr ma kakami, anishirr a di kpanye na
ku.

19 Ni ima yo, inta bu di zha i so zizi na
anishirr ba. Ni na inkindirr inggi yi nggo
i ta du anishirr a kri kyekye ni iga imbarr
yi. 20 Si du undu ku Abachi ku na ki ndanda
nu nggo ùwà ri ila tankpami hen. Ila wemi
si i ri, inuma i ti ta du undurr a la ure ùwà
bu si ri yi hen. 21 Inkindirr inggi nggo i wre
ùwà bu na inggi i si di, si ta inina, ni so ahi,
ni na inkindirr numa nanka nggo i ta du
uzumbirr uniga à la ure hen.

22 Inkindirr yi nggo amarr amuwa a da ku
ùwà ni itu i aseki angga ka ùwà bu su ure
umuwa tuku Abachi mre. Ùwà ti na zizi
ni kpanye ni inkindirr yi nggo ùwà na yi,
isisurr muwa i ti si da ku ùwà di inkindirr
yi nggo ùwà na yi i si si ndanda hen, Abachi
ta yo ku ùwà angu ka iwre. 23 Ùwà ti ri
inkindirr ni isisurr iha, i si ila ure ni itu
yi nggo ùwà si kpanye ni inkindirr yi nggo
ùwà na hen. Inkindirr inggi nggo ùwà ti na
yi sama ni ikpanye na yi, uwa si ila ure.

15

*Inta bu na inkindirr inggi nggo i ta zi abanu
ni kpamusu na atu amunta wa*

1 Inta abangga ba nggo i kri kyekye ni
ikpanye yi, bu zi abangga ba nggo a si si
kyekye hen du ba kuchi ni iga yi. Inta bu
si na inkindirr yi nggo i wre ki inta yo mre
hen. 2 Di inta wemi bu na ku amuya ni iga yi
inkindirr yi nggo i wre ni ta du ba a nyarr,
wre ba bu kri kyekye ni iga yi. 3 Kristi a si na
inkindirr yi nggo a na, wre ku bu nyarr ku
itu ima mu hen. Iya a charr na angbamvu
ka Abachi ka di, "Anishirr ti marr ùwà, aba
a si marr su ùwà mu hen, a so marr si ingga,
Abachi."* 4 Aseki ka wemi nggo a charr na
angbamvu ka Abachi ka nggo, a charr ka
wre ba bu tsarr inta yo, wre ki inta bu si abi
vu gri ni isisurr, ni bu kri karrkarr ni bu surr
ashishi.

5 Ingga ko barr di Abachi nggo uwa yo a
di ni ivu isisurr gri tuku ukyekye, a bu du
amarr amba ka a si ayirr nu nggo imba i
so ga aza ka Kristi Yesu ka nggo. 6 Meme
nggo, imba wemi bu di nggurr bi nu ukorr
uyirr ni di gbyarr ku Abachi asa ni nu ma
inkpinkpye. Uwa yo a si Aki a Atiko amunta
wa Yesu Kristi.

*A bre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen Ure ku wre ku*

7 Kpanye ni ikpa imba yi nâ ta si nggo
Kristi a kpanye ni imba ba. Imba bu na
meme wre ku anishirr bu gbyarr ku Abachi
asa. 8 Nu nggo ingga i da ki imba di Kristi à
kaki uvurr iko ani Yahuda wa, wre ki inta bu
hi di Abachi à di na inkindirr yi nggo à da zu
ku akiki munta du uwa taka na nggo, 9 wre
ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen a

† 14:11 Kye zizo Ishaya 45:23. * 15:3 Kye zizo Asarr 69:9.

bu gbyarr ku Abachi asa ku uzizi umaku, nâ
ta su nggo a charr na angbamvu ka Abachi
ka nggo di:
"Ni ima yo, ingga ta gbyarr ku ùwà asa na
abangga ba nggo a si si anu Yahuda
hen.
Ni ta bre asarr gbyarr ku ùwà asa."†
10 A charr zizo na angbamvu ka di,
"Imba nggo i si si ani Yahuda hen, nyarr yi
na anishirr angga ba nggo Abachi à
hla ba nggo!"‡
11 Na charr zizo di,
"Gbyarr ku Atiko wa asa, imba wemi nggo i
si si ani Yahuda hen.
Gbyarr ku asa, imba anishirr bi ing-
bingbru ba wemi!"§
12 Na charr zizo nu ungbamvu ku Ishaya ku
da di,
"Uhunhan ku Jesi* à taka nga.
Abachi à taka gɨ ma gru di a bu ni hru
inkpinkpye i abangga ba nggo a si si
ani Yahuda hen,
aba taka so kye anko ama wa."†
13 Ingga barr Abachi nggo a di nu anishirr
isisurr iso kye anko, a bu ni imba inyarr
tuku isu isisurr, nu nggo imba iyo isisurr
imba yi na ku nggo. A bu na meme, wre ku
ukyekye ku Izhi Iwre u bu du imba di kye
anko kakami ni si ba ttungo hen.

Bulu à re ni itu i undu umaku

14 Amuya amungga abiga, ingga ni itu
imungga i hi di imba i hi inkindirr izizi ni
hi inkindirr yi nggo, i wre imba bu na yi
nggo. Ni hi tsarr ikpambirr. 15 Ingga i charr
ki imba kprendende mi ni itu i aseki anuma
ka nggo ingga zha di imba bu ssu ka hi nggo.
Abachi mu à na wre ki ingga na na ingga
ki uni na undu ama. 16 Ingga i na undu ku
bre Ure ku wre ku ku Kristi Yesu nâ ta si
unikye. Ingga i na meme, wre ku abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen, abu a si nâ ta
si inkindirr iwre nggi a gri ku Abachi na yi
uwa a kpa yi nggo. Abu si abangga ba nggo
Izhi Iwre yi i ddu ba ki anishirr ba Abachi.
17 Ni ima yo, ingga i nggurr anke̱ ni
inkindirr yi nggo ingga i na ku Abachi ni
Yesu Kristi ku nggo. 18 Ingga si ta re ni itu
i inkindirr inuma mri inggi nggo Kristi à
di ingga bu na yi nggo hen. Ure umungga
ku tuku inkindirr yi nggo ingga i na nggo,
abama yo a du ingga i zi abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen, du ba a wo ku Abachi
ure. 19 Ina ima i si ku are ka nggo ingga i re
na aseki ka ikagri ka nggo ingga i na tuku
ukyekye ku Izhi ku. Ni ima yo, bazhi nu
Urushalima nga ni igbu nu Ilirrikumu ingga
ka bre ure ku Kristi ku kago ba, ni ka kre
anga a undu amungga ama ba. 20 Inkindirr yi
se ni isisurr imungga inggi i si di ingga bu
bre ku anishirr Ure ku wre ku na ankla ka
nggo a nise wo inkindirr ni itu Kristi. 21 Nâ
ta si nggo a charr na angbamvu ka Abachi
ka da di:
"Abangga ba nggo a si da ba inkindirr ni itu
ima yi hen a ta hi,
abangga ba nggo a nise wo a ta ssu
hi."‡

Bulu à zu du uwa ta kakuma ni ichirr ni igbu nu Roma

22 A si ima yo ingga i ma chankarr ni nga
ni imba ba. 23 Nu nggo ingga i kre undu
umungga ku na anga angga ka ziza nggo ba,
tuku nggo ingga i so ki ase shishemi di zha
di ingga ka ni kye imba. 24 Ni ima yo ingga
zha di ingga ta nga ziza nggo. Ingga zha di
ingga ti so kuma ni igbu nu Sipeni, ingga
ta kukri ni kye imba. Ingga ti ni sha so shi
ni imba ba, ingga ta zha izi ni imba ba ku
ikuma imungga yi nu Sipeni. 25 Ziza nggo
ingga so kuma nu Urushalima ku undu ku
anishirr ba Abachi nabo. 26 Abiga nu igbu nu
Makidoniya tuku Akaya a kye ni kye imbarr
na shirr aseki ku abiga Abachi ba nggo a si
abi iha na si nu Urushalima nggo. 27 Aba mu
a da ku atu ambarr da aba a ta na meme.
Imba ti kye zizi, izi abi iha ba i si ki ba
uhla mu. Ani Yahuda ba a ga aseki ka nggo
Abachi a nu ba nggo na abangga ba nggo a
si si ani Yahuda hen. Abachi a nu ba aseki
a kama di a bu a zi izhi imbarr yi. Uwa a si
meme yo abiga abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, a bu nu ani Yahuda ba aseki
ka ingbingbru angga ka nggo aba a kpa na
Abachi ku nggo. 28 Ingga ti kre undu ku ini
ba inklo yi pempe nggo anishirr ba a shirr
ba nggo, ni taka so kuma nu Sipeni nggo,
ingga taka garr ba ni imba ba. 29 Ingga ti nga

† 15:9 Kye zizo Asarr 18:49. ‡ 15:10 Kye zizo Are Ka Zizo 32:43. § 15:11 Kye zizo Asarr 117:1. * 15:12 Jesi: Jesi à si aki a Doda, uttu nu Israila. Yesu à zhi nu uki ukuma yo. † 15:12 Kye zizo Ishaya 11:10. ‡ 15:21 Kye zizo Ishaya 52:15.

nggo, ingga hi di Kristi ta ni ingga inkindirr
izizi ki imba.
30 Amuya aniru na amba, ingga tsi ki imba
ango, ku iyo isisurr imunta yi na Atiko Yesu
Kristi wa ku, tuku ikpanye yi nggo Izhi i ni
inta nggo, imba zi ingga barr Abachi ni barr
ni itu mungga. 31 Barr Abachi di abangga
ba nggo a kà iga yi ni igbu Yahudiya a bu
si na ki ingga inkindirr hen. Abachi bu du
anishirr ama ba nu Urushalima a kpa aseki
ka nggo ingga i so gri ba nabo nggo. 32 Meme
nggo i ni kpanye i Abachi ingga taka nga
ni imba ba ni inyarr kakami. Inye imungga
yi ni imba ba i ta ni ingga inyarr tuku isu.
33 Ingga i barr Abachi nggo a di ni inta isu a
bu si ni imba wemi. Du yi si meme yo.

16

Bulu à chi abiga abanu nu Roma

1 Ingga so da ki imba du uvayirr amunta
uniga Fibi, nggo di na ku Abachi undu ni
igbu nu Kenkriya, a si unushirr uzizi. 2 Kpa
ma na ango aha nâ ta si nggo anishirr ba
Abachi a di hru ikpa yi nggo. A si unushirr
a Abachi. Nu ma inkindirr inggi yi nggo a ti
zha ni imba ba nggo. Uwa mi a na wre ku
anishirr shishemi kye ni ingga mi.
3 Chi ki ingga anu Priskila tuku Akila nggo
a di na undu ku Yesu Kristi ku ni ingga ku
nggo. 4 Na ba di a ti si ittu mi aba a si ta kru
hen. Ingga nyarr ba kakami. A si si ingga
mu i nyarr ba na nkpamu hen, abiga ba na
aki ka nggurr bi ka Abachi wemi nggo a si si
ani Yahuda hen, aba mi a so nyarr ba.
5 Chi ki ingga abiga ba nggo a di nggurr bi
ni iko i nu Priskila yi nggo.
Chi ki ingga ukpamu Ipanetu. Uwa yo à
kpa Kristi ni imẹmẹ yi na anga ka Asiya
ka.
6 Chi Maryamu, nggo a na ki imba undu
kakami nggo.
7 Chi anu Androniku tuku Juniya, aba mi
a si ani Yahuda nâ ta si ingga na kri ni
iharr yi ni ingga ku. Abi ko na angu ba
a kye ba ssu na ango kakami, na kpa
Kristi kuchi na du ingga.
8 Ingga chi Ampilatu, ukpamu na Atiko wa
ku.
9 Chi Urrbanu, ukpamu nu undu ku Kristi,
tuku ukpamu uniga Sitaki.
10 Chi Apele nggo à kri ngbangba ni yo itu
ma yi nu Kristi ku.
Chi abi iko bu Arristobulu.
11 Chi Hirrodiyo, uzumburr ani Yahuda.
Ni chi amuya abiga ba ni iko i Nasiso.
12 Chi ki ingga Trifaniya tuku Trifosa,
nggo a so na ku Atiko wa undu kakami
nggo.
Ni chi ukpamu uniga Pasi, nggo a ka na
ku Atiko wa undu kakami ba.
13 Chi ki ingga Rufo nggo Atiko wa à hla
ki ama nggo, tuku ayirr wa nggo à hru
ingga nâ ti ingga i su ku uzuma mu
nggo.
14 Chi ki ingga Asinkritu, Filego, Hemisi,
Patroba, Hema, na amuya abiga abanu
ba nggo a si na ba nggo.
15 Chi Filologu tuku Juliya, ni chi Nerru
tuku uvayirr ama wa, ni chi Olimpa na
anishirr ba Abachi ba wemi, nggo a si
na ba nggo.
16 Vu ango gri ni chi ikpa kakami.
Abiga Kristi ba we nggo se ni ingga ku a
ko chi imba.

Bulu a da ku abiga ba nu Roma inkindirr yi nggo a bu na yi nggo

17 Ingga tsi ki imba ango amuya abiga
imba so di surr ashishi na abangga ba nggo
a di na na di imba i tsɨ ki na nkanka na du
abiga ba a ga anko anuma mu. Anishirr
angga ba nggo a kri azanyirr ni itsarr yi
nggo a tsarr imba nggo, imba bu si chi ki
ywhiywhirr na ba hen. 18 Abi di na aseki
akama a si si abi zi Atiko amunta wa, Yesu
Kristi hen. Abama a so di zha ku atu ambarr
mu aseki. Anishirr abama a di ddu are azizi
nggo a wre iwo na atu na di re anishirr
angga ba nggo a si hi ure ku kakami hen na
ka isisurr sarr ba. 19 Anishirr a wo ikri imba
yi ni iga yi kago. Ima i di ingga i nyarr ki
imba kakami. Ingga ni ko zha di imba bu hi
inkindirr yi nggo i si i wre nggo. Ni bu si
si abi la ure na aseki angga ka nggo a si ka
wurr hen.
20 A ji ntsɨ, Abachi nggo à di ni iso isu, a ta
cha Isheta na aza na ta ni imba ukyekye ni
itu ima yi.

Ingga so barr di uzizi ku Atiko munta
Yesu ku bu so ki imba.

21 Akpambirr nu undu amba wa, Timoti
a so chi imba. Anu Lukiyu tuku Jaso, tuku
Sosipata, aba mi a si ani Yahuda na so chi
imba meme.

[22] Ingga, Tarrtiyu, nggo à charr ung-
bamvu unggo ku, à so chi imba ni isa i Atiko
wa.
[23] Gayu, nggo ingga i so ni iko ima yi, uwa
à di kpa abiga we ni iko ima yi, à so chi imba.
Irrasitu, uni zu inklo ni ìgbù wa, tuku
uzayirr amunta wa ni iga yi Kwarrtu a so chi
imba. [[24] Abachi à bu du uzizi umaku u so ni
imba ba we. Du yi si meme yo.]

Ni ikikre yi Bulu a barr Abachi

[25] Di inta gbyarr ku Abachi asa. Uwa yo ta
di imba kri kyekye ni kpanye imba yi. Ingga
i da meme yo nu ure ku nggo ingga i di re
ku anishirr nggo. Ure ku wre ku nggo u
si ni itu i Yesu Kristi nggo. Uwanggo yo a
si inkindirr yi nggo ure ku nggo a sha ku
sharri ku anishirr na asese ka u da nggo.
[26] Ziza nggo a bwu ku anishirr ure ujiji kuma
na angbamvu ka abi kpa are ka Abachi ka,
tuku nu nggo Abachi uni so sese wa a da di
anishirr bi ingbingbru ba we a bu hi, wre ba
bu wo ma na yo isisurr na ku.
[27] Inta bu gbyarr ku Abachi asa ase na
ase. Abachi nggo, uwa yo na nkpama à si
ukrizhizhi, Inta bu gbyarr ku asa. Inta bu na
meme ni itu inkindirr yi nggo Yesu Kristi a
na yi nggo. Du yi si meme yo.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Anu Korrintiya ba Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku zhi nu Afisa, ku abiga ba nggo a se nu Korrintiya. Korrintiya ni ima a di si igbu unkpi nggo anishirr tankpami a nggurr bi na ku. Ijirrigi i amasirr i di gri aseki nga nabo. Meme nggo, igbu wa à tsarr ssu na aseki ka nggo anishirr a na ka ki azhi ambarr tuku ina aseki ka ishisha. Ina ima i tsarr iyo isisurr i abiga yi kye ni iha kakami abanu ba a so kuhre ni itsarr kye yi.

Bulu à wo iso ta azaza imbarr yi nggo na charr ba ni itu i iga so na nkanka imbarr yi. Anishirr ba a di kurr ìga ni imuyirr imbarr ku. Na di gri ikpa kuma na aki ka bre amu. A si di na undu uzizi nu ukyekye ku nggo Izhi Iwre yi i nu ba nggo hen. A di na varrvarr na aki ka barr Abachi ka tuku nu nggo a ti nggurr bi ta ri na Agbugba a Atiko wa. Ndanda angga ka wemi.

Abiga ba a zhi Bulu are anuma ni itu i igarr, tuku iri ila inggi yi nggo a to ku anazhi, tuku itasi i Yesu yi ni ibe na abiga ama ba.

Aseki ka nggo a vri abiga ba nu Korrintiya nggo a ni so se ni inta ba ari mi kye.
Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi i Bulu *1:1-9*
Ivri ni itu i iga ki na nkanka *1:10—4:21*
Ivri ni itu i ikurr ìga *5:1-13*
Ivri ni itu i igri ikpa kuma ni bre amu *6:1-11*
Ivri ni itu i ila abubo *6:12-20*
Ivri ni itu i igarr *7:1-40*
Ivri ni itu i aseki ka nggo anishirr a kye ka ki azhi ambarr *8:1—11:1*
Ivri ni itu i igbyarr ku Abachi asa tuku ina undu nu ukyekye ku nggo Izhi Iwre yi i di ni *11:2—14:40*
Amarr ni itu i itasi ni ibe yi *15:1-58*
Ure ku ikikre *16:1-24*

1 Ungbamvu ku ù zhi ni ingga Bulu ku,
nggo Abachi à kye ì wre ku na hla ingga
ki uni ko na angu a Kristi Yesu. Inta tuku
Sositene uzayirr munta tuku uni zi inta wa
inta yo so charr ki imba.
2 Inta ko charr ku abiga ba na aki ka
nggurr bi ka Abachi ka nu Korrintiya. Yesu
Kristi à hla imba ki anishirr ama na ngla ila
ure imba yi, nâ ta si nggo à na ku abiga ba
kago, nggo a di yo isa i Atiko Yesu Kristi,
Atiko munta wa na Atiko ambarr wa.
3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si
Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo
uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre
ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi

4 Ingga di nyarr ku Abachi kakami ku
inkindirr yi nggo à na ki imba. À na wre
ki imba na ni imba ini shishemi nu umi ku
Yesu Kristi. 5 Nggo imba nggurr itu bi nu
Yesu Kristi ku ngbangba, Abachi à ni imba
aseki shishemi. À ni imba ukyekye ku ibre
ure umaku tuku ihi aseki ka ni izhi yi we.
6 Ima tsarr da aseki ka nggo inta bre ki imba
ni itu i Kristi a su jiji. 7 Ima yo du Abachi
ni imba aseki ka we nggo imba so bi ikanga
i Atiko munta wa Yesu Kristi. 8 Yesu ta ni
imba ukyekye kuma ni ikikre yi, wre ki imba
bu sama ni ikpala na azhibarr a ikanga zizo
a Yesu Kristi Atiko munta wa. 9 Abachi yo
su uwanggo nggo yo imba yo ni ga aseki ka
we nu Uzuma wa Yesu Kristi Atiko munta
wa. Imba bu kpanye di Abachi ka na aseki
ka angga ka we.

Iga ki na nkanka nu umi ku abiga ba

10 Ingga barr imba yi amuya aniru na
amba ni isa i Atiko munta wa Yesu Kristi,
imba si ga ki na nkanka hen. Imba nggurr
atu bi ni du amarr amba ka ni iyo isisurr
imba yi a bu si yirr. 11 Amuya abanu a nga
zhi ni iko i Klowe ni da ki ingga di uvi se nu
umi umba ku. 12 Ingga nggo ko da di uyirr
nu umi umba ku à da di, “Ingga so ga Bulu.”
Unuma da di, “Ingga so ga Apolo.” Unuma
da di, “Ingga so ga Biturr.” Unuma da di,
“Ingga so ga Kristi.”
13 Imba ga Kristi yo ki ankpunkpu? A kpa
ingga Bulu nu unkunkurr ni itu imba? A
zzu imba na amasirr ni isa mungga? 14 Ingga
nyarr ku Abachi nggo ingga si zzu imba na
amasirr shishemi hen. Ingga hi ingga zzu
anu Krispu tuku Gayu yo. 15 Undurr sama
nggo à ta da di a zzu ma na amasirr ni isa
imungga. 16 (Ni zzu abi iko i Sitefana, ni gru
zzu abata ngga zizo, ingga si ssu hi hen.)

17 Kristi à si ni ingga undu ki izzu anishirr
na amasirr mu hen. À ni ingga undu ku ibre
ku anishirr Ure ku wre ku. Na di ingga bu si
ni bre ku anishirr ba ure ku Abachi na are
ka unushirr ka ihi i anishirr hen, ni ka si
du ikpa i Yesu yi nu unkunkurr ku sama nu
ukyekye hen.

Yesu Kristi yo su ukyekye ki ihi i Abachi yi

18 Ure ki ikpa Yesu ku u su ure ku
ankalanttu ku anishirr ba nggo a nga
ashishi nado. Uwa ta si inta nggo kpa
Abachi, uku yo su ukyekye ku Abachi ku.
19 Nâ ta si nggo a charr di,
"Ingga ta ka ihi i abangga ba nggo so di kye
da aba hi glo;
ni ta na ihi i abangga ba nggo kye da
aba a hi nggo ki ankalanttu."*
20 Undurr ni ihi wa se momonggo? Uni
bre tanko wa se momonggo? Uni ri anta wa
à se momonggo? Abachi si na ihi ingbing-
bru yi ki ankalanttu hen? 21 Abachi à hi mu
na si du anishirr ba ingbingbru ba na undu
ni ihi imbarr nggi na hi ma hen. Abangga
ba yo mre nggo a kpanye nu ure munta ku
nggo a sa ankalanttu, Abachi à kye di i wre
uwa bu kpa ba ttungo. 22 Anu Yahuda ba a
so zha aseki ka ikagri, u anu Girrki ba a so
zha ihi mu. 23 Inta so bre ba ure ku Kristi wa
nggo a kpa ma nu unkunkurr. Ure ku u su
ku anu Yahuda ba ikpala, nu su ku abangga
ba nggo si si ani Yahuda hen ankalanttu.
24 Uwa ta su ku abangga ba nggo Abachi à
hla, anu Yahuda na abangga ba nggo si si
anu Yahuda hen, ure ukuma yo su Kristi,
nggo su ukyekye ni ihi i Abachi yi. 25 Urrurru
ku Abachi ku ù mri ihi i unushirr yi. I sama
nu ukyekye i Abachi yi i mri ukyekye ku
unushirr ku.
26 Amuya, imba ri amarr kye nggo imba i
di se bari u Abachi à yo imba. Anishirr bi
ingbingbru angga ba a si ri amarr da abanu
nu umi umba ku a sa abi hi hen. Abanu ntsɨ
nu umi umba ku yo a so ni into inkpinkpi,
na si si imba shishemi ngga nggo a zhi ni iga
yi nggo a hi ba hen. 27 Abachi à hla aseki ka
nggo sa ka ankalanttu ku abi ingbingbru ba,
wre ku bu du ishisha i ki abi ihi ba. Na hla
aseki ka nggo a sama nu ukyekye, wre ku bu
nu abi se nu akyekye ba ishisha. 28 Abachi à
na undu ni inkindirr yi nggo abi ingbingbru
ba a kye yi kpachirr, na aseki ka nggo a si
di kye ka yo na amu hen. Na turr aseki ka
nggo abi ingbingbru ba a kye ka yo na amu
kahre. 29 Abachi à na meme, wre ku undurr
si ka nggurr ankẹ na agẹ ka Abachi hen.
30 Imba sa amumarr ba Abachi ni itu i Kristi.
Abachi à tu Yesu Kristi du ma ni kpa inta
ttungo, na ni inta ihi ima yi, na na inta ki
krizhizhi na Abachi ku, na kpa inta ttungo
ni ila ure. 31 Nâ ta si nggo ungbamvu ku ù da
di, "Undurr wa nggo ti ta nggurr ankẹ, uwa
bu nggurr ankẹ ni ina i Atiko yi."

2

1 Amuya aniru na amba, nggo ingga i nga
ni imba ba, ni di bre ki imba ure ku Abachi
ku, ingga si di re imba na are ka iwre iwo
ka ihi i unushirr hen. 2 Nggo ingga di se
ni imba ba, ingga na isisurr mungga yi ki
iyirr ni di bre ki imba are ka Yesu Kristi kayo
nggo a kpa ma nu unkunkurr ku nggo. 3 Ni
imẹmẹ yi ingga i su ukpa ni di na ni isisu
ni wri kpakpa. 4 Nggo ingga ti ko re ni imba
ba ingga si di zha di ingga ta gba imba nu
ungbrengbre mu hen. Ingga di du Izhi i
Abachi yi mu bu tsarr imba ukyekye umaku.
5 Ina ima yi i ta di imba yo isisurr nu ukyekye
ku Abachi ku, na si si ni ihi i unushirr mu
hen.

Ihi i Abachi yi

6 Inta di na undu ni ihi nggi ni re na
anishirr ba nggo a ka kuyi ni iyo isisurr im-
barr yi ba. Ihi inggi yi si zhi ni ingbingbru
inggi yi ka na atu ba ingbingbru ba nggo
ukyekye umbarr ku di kre hen. 7 Inta bre
ki imba ni ihi yi nggo i zhi na Abachi ku
nggo aba a zu yi sharri, bazhi nu nggo a
nise na ingbingbru yi. Abachi à na yi wre
ku inkpinkpye munta. 8 Uyirr mi nu umi ku
atuttu bi ingbingbru ba a si hi yi hen. Ka da
a hi mu a ka si kpa Atiko wa nggo sa ankpye
hen. 9 A na meme nâ ta si nggo a charr nu
ungbamvu ku Abachi ku di:
"Unushirr nise hi meme kye,
unushirr nise wo meme kye,
unushirr nise ri amarr kama kye
ni itu i inkindirr yi nggo Abachi à na zu ku
abangga ba nggo kpanye na ku."*
10 Abachi à du Izhi ima yi tsarr inta aseki
kama.
Izhi iyo i hi aseki ka we, kye nu umi ku
isisurr i Abachi ku. 11 Unggonggo hi amarr

* 1:19 Kye zizo Ishaya 29:14. * 2:9 Kye zizo Ishaya 64:4.

ka unuma? A si izhi i unushirr wama yo
nggo i rri so nu umi umaku. A si meme
yo na Abachi ku, Izhi ima iyo ihi isisurr
ima yi. [12] Ziza izhi yi nggo inta kpa i si si i
ingbingbru inggi yi hen, i si i Abachi. Wre
ki inta bu hi aseki ka iwre ka nggo Abachi à
ni inta na ka sama ni ikpa inkindirr. [13] Inta
ko re ni itu i aseki akama yo, nggo Izhi i
Abachi yi i tsarr inta, na si si itsarr yi nggo
zhi ni ihi i anishirr mu hen. U Izhi iyiyirr
inggi yo zi inta itsarr aseki ka nggo sa ka
izhi yi, ku abangga ba nggo Izhi ì so nu umi
umbarr ku. [14] Undurr wa nggo ti sama ni
Izhi yi, à si kpanye nu ure ujiji ku nggo u
zhi ni Izhi i Abachi yi hen. A su ku inkindirr
i ankalanttu, nggo abangga ba nggo se ni
Izhi i Abachi iyo a ka hi aseki ka nggo zhi
na Abachi ku. [15] Unushirr wa nggo se ni Izhi
i Abachi yi a se nu ukyekye ku bre amu ni
itu i aseki ka we, undurr si ma ni bre amu
ni itu ima yi hen.

[16] Nâ ta si nggo Ungbamvu ku Abachi ku à da
di, "Unggonggo hi isisurr i Atiko?
Unggonggo ma ni itsarr Abachi
inkindirr yi nggo ta na?"†

Inta ka kye are kama hi, nggo inta se ni
isisurr i Kristi.

3

Iga ikpa

[1] Amuya aniru na amba, nggo ingga di se
ni imba ba, ingga si di re ni imba ki anishirr
ba ngga nggo a se ni Izhi i Abachi hen. Ima
yo di ingga i di re ni imba ba nâ ta si anishirr
abi inina i ukpa, ni sa amumarr tsintsi nu
ure ku Kristi ku. [2] I wre ingga bu gri imba nâ
ta sa amumarr tsintsi ni so di ni imba àmà
isisa. Imba i nise ma abi ri ila, ziza nggo mi
imba nise ma. [3] Nggo imba i nise nu ukpa
ku unushirr, ima yo di imba kri angba ichi
ni ri anta ni ikpa. Ina ima mi i tsarr di imba
se nu ukpa nâ ta si anishirr abi ingbingbru
ba. [4] Uyirr nu umi umba ku à da di, "Ingga
si a Bulu," unuma da di, "Ingga si a Apolo,"
imba si so na nâ ta sa abi ingbingbru ba mu
hen?

[5] Unggonggo su Apolo? Unggonggo su
Bulu? Inta tuku Apolo sa anishirr mu nggo
so da ki imba ure ku Abachi nggo imba i
wo ku ni yo isisurr. Abachi mu à ni inta
undu meme. [6] Ingga ttu ingbingbi ikiri yi, u
Apolo bwa amasirr wa, Abachi du yi zzu ni
furr. [7] Uni ttu wa tuku uni bwa amasirr wa
abangga si si inkindirr inkpi yi hen. Abachi
wa nggo du ikiri yi zzu, uwa yo à si inkindirr
inkpi yi. [8] Uni ttu wa tuku uni bwa amasirr
wa a si ungo yirr, unuma si mri unuma hen.
Ni ikikre yi Abachi taka nu ba azadi ka nggo
ma ku undu umbarr ku. [9] Inta aha mi tuku
Apolo, i so na undu na Abachi ku. Imba
ngga se nâ ta si ilá i ido i Abachi. Imba se
nâ ta si iko yi nggo Abachi nggo à me.

[10] Abachi à kye i wre ku na na ingga ki uni
me, na di ingga zu ibarr yi nggo abanu so
me ni itu yi. Di inta me ni bu kye. [11] Ichi yi
iko i nggo a zu, iyo su Yesu Kristi. Undurr
ka si zu ibarr numa zizo hen. [12] Abanu ta na
undu ni izinarriya, ka azurrfa, ka angbinta
ka wre ni ime ni itu ibarr yi. Abanu ta na
undu ni inkinkurr, abanu atakpu, ka agiga.
[13] Ivi* yi ko nga nggo a taka ni tsarr undu ku
anishirr ku kye, ni ibre amu yi. A ta tsarr
undu ku anishirr we kye nu uru ka ù ta kurr
wre. [14] Ime i undurr yi nggo ti kri, aba ta
nu ma azadi ka undu ama ku. [15] Undurr wa
nggo ime ima yi ti kparri aseki ama ka a ta
rri ru nado namri. Ni ima mi, uni me wa
ta bwa cha na ango aha, nâ ta si undurr wa
nggo a bwa huzzu nu uru.

[16] Imba si hi di imba su ku Abachi uki mu
nggo Izhi i Abachi yi so nu umi umba ku
hen? [17] Undurr wa nggo ti rɨ uki ku Abachi
nggarr, Abachi ta na undurr wa ki ndanda,
nggo uki ku Abachi ku su ku iwre, imba yo
su uki ku.

[18] Imba si re atu a imba hen. Ùwà ti kye
du ùwà su ukrizhizhi ni ingbingbru inggi
yi, ùwà na itu muwa yi ki urrurru du ba
bwu ku ùwà itu. [19] Nggo imba kye ihi i
ingbingbru inggi yi yo na amu, i su urrurru
mu na Abachi ku. Nâ ta si nggo ungbamvu
ku Abachi ku ù da di, "Abangga ba nggo di
da di aba sa krizhizhi, Abachi à na undu na
anko ambarr kayo na vɨ ba." [20] Nâ ta si nggo
a charr zizo nu ungbamvu ku di, "Abachi à
hi amarr ka anishirr krizhizhi ba na yo ka
ki urrurru." [21] Undurr bu si nggurr ankẹ ni
inkindirr yi nggo anishirr ka na hen. Aseki
ka we sa amba. [22] U Bulu, Apolo tuku Biturr,
ni ingbingbru yi we, ni iso tsitsirr uku ittu;

† 2:16 Kye zizo Ishaya 40:13. * 3:13 Ivi i ibre amu: Azhibarr wa nggo Kristi à taka nga ni bre amu ku anishirr we, na vɨ anishirr ama ba du ba ku so na ku.

ziza tuku ni ichi a sa imba. Aseki ka we
sa amba, [23] imba si abu Kristi, u Kristi si a
Abachi.

4

Abi ko na angu ka Kristi ba

[1] Meme nggo, imba bu ri amarr ni itu
imunta ki amirr iko bu Kristi, abangga ba
nggo Abachi nu ba undu ku ibre ku anishirr
iki i Abachi yi nggo a kurr sharri. [2] Meme
nggo, inkindirr inkpi yi nggo anishirr di
zha ihi nu umi ku amirr iko inggi si a bu
na undu umbarr ku ndindi. [3] Ka imba ti da
anggi mi ni itu mungga i si ta vri ki ingga
hen. Ka imba ti gri ingga kuma nu unto
ku ibre amu mi na. Kye na, ingga mi si di
bre amu ku itu mungga yi hen. [4] Ingga si
hi inkindirr yi nggo ingga la hen, ima mi si
tsarr di ingga sama ni ila na ankẹ ka Abachi
hen. Atiko wa nggo hi isisurr mungga yi na
amarr mungga ka, uwa yo su uni bre amu
mungga wa. [5] Ni itu ima, imba ki bwe du
azhibarr a ibre amu wa ka nga bari, ni si wri
kpakpa ni ibre amu ziza a azhibarr wa nise
hen. Abachi taka gri aseki ka nggo a di na
sharri ni ibwu huzzu du anishirr kye ka hi,
na aseki ka nggo kurr ni isisurr i anishirr.
Nabo yo Abachi ta gbyarr asa ku abangga
ba nggo ama a bi gbyarr ba asa.

[6] Amuya, aseki ka nggo ingga bre ki imba
na ka si na atu munta tuku Apolo. Ingga
bre ka wre ki imba bu ga inkindirr yi nggo
i kurr ni icharr. Ingga zha di imba bu si
nggurr ankẹ di unitsarr unuma mu à mri
unuma hen. [7] Angginggi du ùwà kye du ùwà
mri unuma? Ùwà se na angginggi nggo a
si nu ùwà ni ni hen? Ùwà ti hi du ùwà
i kpa kpikpa mu angginggi i nggurr ankẹ
kurr nabo zzu da a si ina imuwa mu?

[8] Imba kye di imba ka se na aseki ka we
ba? Imba kye di imba sa abu ungo, ni kye di
ka sama ni inta imba kaki atuttu. Ingga mi
ka nyarr nggo imba ka kaki atuttu, wre ku
inta bu sa atuttu ndo ni imba [9] Ingga kye da
Abachi à zu inta abi ko na angu abu Yesu abi
ikikre ba, nâ ta sa abangga ba nggo a harr ba
zu bi i ta ngɨ. Abitu ba Abachi ba na anishirr
bi imimi ba a mẹ inta. [10] Ni itu i Kristi,
anishirr yo inta ki aba ankalanttu. Imba
nanko, Kristi à na imba ki krizhizhi. Inta
sama nu ukyekye. Imba si kyekye. Aba kye
imba ssu na ango na kye inta kpachirr. [11] Ari
mi inta zirr ni iyo, nu uhre, ni surr angbanja
iki ka nggo a ka ngla kre ba. Anishirr ka
inta, inta sama nu unto ku iso. [12] Inta di na
undu na ango munta bari ni ri, undurr ti
marr inta, inta i yo ku angu azizi. Nggo a
ti ki inta iha, inta vu isisurr. [13] Nggo a ti bre
are ka imu mi na atu a munta, inta di re wre
na atu ambarr wa. Ikikre inggi ziza aba kye
inta yo ki atsu ni inturu i ingbingbru inggi
yi.

[14] Ingga si di ingga ta ni imba ishisha mu
hen. Ingga charr di ingga ta zi imba, nâ ta
si nggo akiki di zi amumarr ambarr. [15] Ka
nu nggo anishirr shishemi mi a ti ko bre ki
imba ure ku Abachi ku, aba si sa akiki amba
hen. Ingga yo sa aki amba wa nu umi ku
Kristi, nu nggo ingga yo da ki imba Ure ku
wre ku. [16] Ingga ko da ki imba, imba ga uzirr
mungga ku. [17] Ni itu ima yo ingga ko turr
Timoti uzumu wa, nggo ingga kpanye na ku
kakami, nggo uwa mi yo isisurr ni iga Atiko
yi. Uwa ta nga ni imba ba ni zi na tsarr imba
anko ka uzirr mungga ka ni Yesu Kristi ku,
nggo si meme yo nâ ta si nggo ingga di bre
kago na ankla ka nggo ingga i kuma na aki
ka nggurr bi ka Abachi ka.

[18] Abanu nu umi umba ku a kye di ingga
si ta ka nye na ba zizo hen, na so ga angba.
[19] Nggo Abachi ti kpanye ki ingga, ingga ta
nga ni imba ba ywhiywhirr mi. Nggo ingga
ti nga bari ingga taka ni hi sa abata ngga
sa abi ga angba abama, ni ka hi ukyekye ku
nggo a se na ku. [20] Nu nggo ittu yi Abachi
yi i si su nu ubarr angu hen; a su ure ku
ukyekye mu. [21] Imba zha di ingga bu ni na
sa angginggi? Ingga ti nye nggo ingga bu
nga na amfarr, ka ni ikpanye tuku izhi i isu
isisurr?

5

Izɨ iki yi nggo abiga ba so na

[1] A so di bre ki ingga izɨ iki yi nggo abanu
nu umi umba ku so di na. Di imba di na
ndanda mi mri anishirr ba nggo si hi Abachi
hen. Du uvuvurr à kurr na ayirr iko ma ku.
[2] Imba so ga angba! Angginggi i du imba
si so yi ni vri isisurr hen? Angginggi han
imba ni ttu uni na meme wa ka nu umi ku
inggurr itu bi imba yi? [3] Nu nggo ingga si se
ni imba ba nu ukpa mi hen, ingga se ni imba
ba ni izhi yi. Ingga i ka bre amu ku uni na
meme wa ba, zzu di ingga i se ni imba ba
nabo. [4] Nggo imba ti nggurr bi ni isa i Atiko
munta wa Yesu, i izhi imungga yi i di se ni

imba ba ndo nu ukyekye ku Yesu ku. [5] Imba
ka undurr wama nu Isheta du ma tsutsarr
inina ikpa ima ila ure yi, wre ba ka kpa izhi
ima yi ttungo na azhibarr a ikanga a Atiko
wa.
[6] Iga angba imba yi si wre hen. Imba si
hi nu nggo a ti sha ivi iyisti* ntsɨmi surr ni
imbimbru ikpu i di kpa yi si hen? [7] Imba
kà iyisti ikuku ila ure wa yi, wre ki imba
bu so sama na abla. Meme nggo, imba ta
si nâ ta si unfonfo uhe̱he̱ wa nggo na ma
sama ni iyisti. Ingga hi imba mi si meme
yo. Uvuvurr inkru uni to ankpurr a Iga i Ivu
Sarr munta wa su Kristi nggo a ka han ma
to ba. [8] Meme yo, inta bu na Iga i Ivu Sarr yi
sama ni iyisti ikuku yi, nggo si umimi tuku
ila ure. Di inta na iga yi nu unfonfo wa nggo
a na ma sama ni iyisti. Ina ima inggi si iso
krikri ni da ure jiji.
[9] Nu ungbamvu mungga ku, ingga da ki
imba di imba bu si nggurr itu bi na abangga
ba nggo a si di ga uzirr ku ako munta
hen. [10] Ingga si so re ni itu i anishirr ba
ingbingbru ba nggo a si di zirr uzirr ku ako
munta hen, abi di zharr inkindirr ba ma,
na abi di de anishirr kpa aseki, na abi di
kuttu ku ankpunkpu aseki ka nggo anishirr
ngga na. Imba ti zha di imba ta du anishirr
abama, imba taka du ingbingbru yi bari.
[11] Ingga ko charr da ki imba di imba bu si
nggurr itu bi nu uwanggo nggo yo itu ima ki
uniga Yesu na ka so di na ntankpa, ni kurr
ìga, nu wanggo nggo à di kri angba ichi,
nu wanggo nggo à di na anazhi, nu wanggo
nggo à su na amparr, nu wanggo nggo à di
so ahi na hwa, nu uwanggo nggo à di ka
anishirr mri. Imba bu si ji so ni ri ila na ku
hen.
[12] Anggi mu ta du ingga bre ku aba abi
amu? Inta si ta bre ku abiga mu amu hen?
[13] Abachi mu à ta bre ku aba abi ba amu. Uwa
ta su ure ku Abachi ku nanko, u da di, "Imba
bu han amimi ba ka nu umi umba ku."

6

Abiga di gri ikpa imbarr na ko na aki ka ibre amu

[1] Uniga à ti kpala ku uzayirr uniga,
angginggi han ba ni gri ikpa ambarr yi
kuma na abiga ba? Kye nggo imba di gri
akpa ni kuma na abi bre amu bi ingbingbru
ba nggo a si hi Abachi hen. [2] Imba si hi da
abiga aba yo a taka bre ku ingbingbru yi
amu hen? Imba ti taka bre ku ingbingbru
yi amu, i iku so ni hla are ntsɨntsɨ angga ka,
ka mri imba? [3] Imba bu hi di inta i taka bre
ku abitu ba Abachi ba nu unkplassu amu. Ni
ikikre yi imba bu hi di inta se nu ukyekye
ku bre amu na atu a aseki ka nggo anishirr
so na. [4] Imba ti se nu ure, angginggi i du
imba ba ku ni kuma na abi bre amu abi
ingbingbru ba ba, nggo abiga ba si di kye ba
ssu nu ungo hen? [5] Ingga da ure kuma wre ki
ingga bu ni imba ishisha. Imba kye undurr
sama nu umi umba nggo ka hla ku abiga ba
ure? [6] Imba kye ina imba yi bari, uniga à gri
uniga na kuma na abi ingbingbru ba, di a bu
ku bre ba amu.
[7] Ure ku nggo si di, imba ti gri ikpa ni
kuma ni ibre amu, ina ima i tsarr di imba
ka sarr uza ba. Angginggi ka han imba ni
ki ango kpa ikpala i abanu. [8] Nggo imba
ka kpanye ni du abanu mu a na ki imba
ndanda, uwa si imba yo mi ka ko na ku
abanu undanda ni ka abubo mri kye na
amuya abiga ba mi.
[9] Imba mi si hi da abi na ndanda ba si ta
rri ni ittu i Abachi yi hen? Imba si du ba
re imba hen. Abi na ntankpa, abiga anazhi,
na abi kurr ìga, na aniru bi na zzu amba,
na aniru bi kurr na aniru ba, [10] na abayi, na
abi kri angba ichi, na abi hwa ahi, na abi
ki amparr, na abi ka anishirr mri, anishirr
abama a si taka rri ni ittu i Abachi yi hen.
[11] Abanu nu umi umba ku, a di si meme yo
ni ikuchi yi. Ziza nggo, isa i Atiko munta
wa Yesu Kristi ndo nu ukyekye ku Izhi i
Abachi ku à ngla imba na ttu imba zu ku atu
amba nanka, ki inkindirr i ikpanye na age̱
ka Abachi.

Gri ukpa umba ku zizi

[12] Abanu nu umi umba ku a di da di,
"Ingga ka na inkindirr yi nggo ingga zha."
Ni ima mi, a si si aseki ka wemi mu nggo
a wre ina hen. "Ingga ka na inkindirr yi
nggo ingga zha." Ni ima mi, ingga si ta du
inkindirr i vu ingga gri ki ugarr hen. [13] Imba
di da di, "A na ila ku umi ine umunta ku
yo, na na umi ine ku ku ila." Di ingga da ki
imba, Abachi taka ka ba glo aha mi. A si da
a bu di zɨ iki nu ukpa ku hen. Na ku Atiko
wa undu nu ukpa umuwa ku. A si Atiko
nggo a nu ukpa ku inkindirr yi nggo u zha.

* 5:6 Iyisti: Imbimbru yi nggo i di du unfonfo a si.

14 Abachi nggo a ta Yesu Kristi si na taka ta
inta mi si nu ukyekye umaku meme. 15 Imba
si hi di ukpa umba ku u si ankpu kpa a Yesu
Kristi mu hen? Imba kye i wre ingga bu
gri ukpa ku Kristi ku kuma ku nggurr bi nu
unddunddu ayamba ku? Iya! 16 Imba si hi di
undurr wanggo nggo ti kurr nu unddunddu
ayamba ku, uwa mi à kaki ukpa uyirr na ku
meme hen? A kurr ni icharr nu ungbamvu
ku di, "Aba aha mi a ta kaki ukpa uyirr."
17 Unushirr wa nggo ti nggurr itu ima bi na
Atiko ku, undurr uwama à kaki izhi iyirr
ndo na Atiko ku.
18 Amuya, duma ni ikurr ìga tankpami. Ila
ure inuma yi we nggo anishirr a di na i di
si na abi ka ukpa ku unushirr. Uwa a ta si
izha amba nanko i si ikpala ku ukpa umba
ku. 19 Imba bu hi du ukpa umba ku si uki ku
Abachi mu i Izhi i Iwre yi di rri so. Abachi a
ni imba Izhi ima yi, imba bu si kye di imba
so ku atu a imba mu hen. 20 Nggo imba hi da
Abachi à re imba ri re mu na han. Imba bu
kru isisu i Abachi nu ukpa umba ku.

7

Igarr

1 Ziza ni itu i aseki ka nggo imba i charr.
A si inkindirr iwre u unuru bu si garr
ayamba hen. 2 Uwa a si nggo are ka izha
amba a garrza, ni ima yo i iwre unuru bu
garr ayamba ama, ayamba bu se nu uruma.
3 Unuru bu si ka ukpa umaku yi uwama hen,
u ayamba mi bu si ka ukpa umaku yi uruma
hen. 4 Ukpa ku ayamba u si su uma na
nkpama hen, u si ku uruma mi meme. Na
anko ayiyirr ama yo, ukpa ku unuru ku u
si su uma na nkpama hen, u si ku uwama
mi meme. 5 Imba bu si ki ku ikpa inggye
hen. Imba ngga ti kpanye di imba ta ssu
atu a imba wa bi ni barr, Abachi uwama a
bu si ikpanye imba aha mi di imba si ta hi
ikpa hen. Nu ugo ukuma, imba bu nggurr
itu bi zizo du ku Isheta bu si tsarr imba kye
ku sa ni ivu ukpa gri imba yi hen. 6 Ni ikye
mungga, wanggo yo si inkindirr iwre, ingga
si ko kri karrkarr mu di imba bu na meme
hen. 7 Ingga zha di imba ka se nâ ta si ingga.
Anishirr we a se ni ini na nkanka zhi na Azhi
ku. Unuma se ni ini inuma, unuma se ni
inuma nanka.
8 Wanggo yo su ure mungga ku ku
abangga ba nggo a nise garr, na amba ba
ako. Imba bu so sama ni igarr nâ si ingga.
9 Nggo a ta si vu atu ambarr wa gri hen, i ta
wre sha aba bu garr. I mri nggo a bu di na
ntankpa.
10 Ku abi garr ba, ingga se nu ure ku (nggo
u si nga zhi ni ingga ku hen, u zhi si na Atiko
ku): Ayamba bu si ka uruma du na gru share
hen. 11 Uwa ti na meme, uwa bu si ku garr
zizo hen, uwa ti ri amarr ka igarr, uwa bu
kakuma ku uruma wa. Meme, unuru bu si
han ayamba ama wa hen.
12 Ku inkpu anishirr yi, ingga da di (ingga
nggo ko da na si sa Atiko mu hen): Unuru
uniga wanggo ti se na ayamba anggo si hi
Abachi hen, ayamba wa à ti kpanye du uwa
ta so na ku, unuru wa bu si han wa hen.
13 Ayamba wa nggo ti se nu unuru wa nggo
si hi Abachi hen, unuru wa à ti kpanye du
uwa ta so na ku, ayamba wa bu si kà ma hen.
14 Ure uku nggo u si di, unuru wa nggo à ti si
si uniga hen, Abachi à ka kpa ma yo ba ku
ayamba ama wa. Ayamba wa nggo à ti si si
uniga hen, Abachi à ka kpa ayamba wa yo
nu nggo à nggurr itu bi nu uruma wa nggo
si uniga. Ka sa ni ima, amumarr ambarr ba
ka se nâ si abangga ba nggo si hi Abachi hen,
ziza Abachi à ka kpa ba ba.
15 Urumi ka uwami wa nggo à si su uniga
hen, à ti da du uwa ta ga igarr, ùwà bu
kpanye. I ta si meme ùwà sa ni ila, Abachi
nggo yo inta ni iso i isu isisurr. 16 Ùwà
ayamba, ùwà hi na anggi du ùwà ta kpa
urumi wa mi ttungo? Ùwà unuru, ùwà hi
na anggi du ùwà ta kpa uwami wa ttungo?

So nâ ta si nggo Abachi à yo imba

17 Ingga da na aki ka nggurr bi ka Abachi
ka we da anishirr bu so meme nâ ta si nggo
a se ni mḛmḛ yi Atiko Yesu à hla ba nggo.
Abachi à yo ba ni na ki ama. Ingga mi so da
ki imba ure uyiyirr kuma yo. 18 A ti ka sarr
ku ùwà iji ba, ùwà bu du yi meme. Ùwà ti
nise, ùwà bu si gru du ùwà ko sarr iji hen.
19 Isarr iji ni sama ni isarr iji abangga si su
ure ku hen. Inkindirr inggi i si ikru isisu i
are ka Abachi ka. 20 Imba bu so nâ ta si nggo
imba i se Abachi à yo imba nggo. 21 Ùwà ti su
ugarr Abachi à yo ùwà, ùwà bu si ri amarr
kama zizo hen. Ùwà ti hi anko wa nggo
ùwà ta na ni kpa itu muwa ttungo, ùwà bu
na wa. 22 Imba bu hi di imba ti di sa agarr
nggo Atiko wa à ni yo imba, ziza nggo Atiko
wa kpa imba ttungo. Ùwà ti di su uvuvurr

ingri nggo Atiko wa ni yo ùwà, ùwà su ugarr
a Kristi mu ziza nggo. [23] A re imba na azo
shishemi, ni ima yo imba bu si na atu amba
wa ki agarr ba anishirr hen. [24] Amuya, imba
bu gri ukpa umba ku nâ ta si nggo imba di
se Abachi à ni yo imba nggo.

Abi kpala na amba ba ako

[25] Ziza, ingga charr ni itu i anishirr ba
nggo a si sa agarr hen. Abachi à si ni ingga
ure ni itu are ka ngga ka hen, uwanggo si
amarr amungga mu. Imba ka kpanye ni
ingga ku ba, nu nggo Abachi à se ni itito ni
ingga ku. [26] Ivi i ziza yi si ivi ndanda. Ingga
kye i wre imba ka so nâ ta si nggo imba se.
[27] Ùwà ti ka garr ba, ùwà so ni igarr muwa
yi ni si gru hen. Ùwà ti nise garr, ùwà bu
si garr hen. [28] A si si inkindirr indanda mu
unushirr bu garr hen, ka nu nggo uva ta
nise garr kye mi. Abangga ba nggo a garr
a se ni ivri ni ssu ako wa gri. Ingga zha di
ingga ta ddu imba ttungo ni ima yo.

[29] Amuya aniru na amba, ingga nggo so
da di, ivi yi nggo iji i si ntsɨmi. Bazhi ziza,
abangga ba nggo a se na amba a bu so zzu
da a sama na amba. [30] Abangga ba nggo so
yì a bu so nâ sa abangga ba nggo a si so yì
hen. Abangga ba nggo so nyarr a bu so nâ
sa abangga ba nggo a si so nyarr hen. Abi di
re iki bu so nâ sa abi iha. [31] Abangga ba nggo
so di na undu ni iki i ingbingbru yi a bu so
na si di na undu na yi hen, nggo ingbingbru
inggi yi na aseki ka we a ta ka nado hanhan
mi.

[32] Ingga si zha ki imba ivri isisurr hen.
Unushirr wa nggo si garr hen, à ni itu ima
ku undu ku Abachi, na zha du uwa à ta gri
itu ima zizi na su ku Abachi isisurr. [33] Uwa
a si si meme yo nu unushirr wa nggo a ka
garr ba hen. Uni garr ta so di na aseki ka
ingbingbru ka, wre ku bu su ku ayamba ama
wa isisurr. [34] A ta se na amarr aha. À ka i su
isisurr ku uwama tuku Atiko. Ayamba wa
nggo si garr hen tuku uva wa nggo à nise
garr, abama a ta so na undu ku Atiko ku. A
ta zha di a bu gri ukpa umbarr ku chě na du
izhi imbarr yi iwre na agẹ ka Abachi. Uwa si
si meme yo na ayamba a igarr hen. Ayamba
a igarr ta ko ki itu ni iki i ingbingbru yi mu,
wre ku bu su ku uruma wa isisurr. [35] Are
ka nggo ingga bre a ta zi imba. Ingga si ko
bre ka wre ki ingga bu su ki imba ukpamu
hen. Ingga zha di imba bu so zizi ni bu ka
atu amba wa nu Atiko wa tsatsarr mri iki i
ingbingbru yi we.

[36] Unushirr wa nggo à ti tsi uva zu na
kpanye nu uva wa ku kakami na so di ri
amarr ama ka ku garr, i wre aba bu garr,
ikpala i sama nabo. [37] Nggo unuru à ti kye
ni isisurr ima di igarr i ka ku ni isisurr, na
hi aza ka vu itu ima a gri, na da ku itu ima
du uwa à si ta garr uwanggo nggo uwa go
hen, à na wre. [38] A si inkindirr i iwre imba
bu garr, na si inkindirr i iwre kakami imba
bu si garr mremremu hen.

[39] Ayamba a igarr di so nu ungo ku uruma
nu nggo unuru wa ta ni so tsitsirr. Nggo
unuru wa à ti ttu, igarr imbarr yi tuku ikre.
Uwa a se na anko a kuma ku garr unuru
numa, nggo unuru uwama à su uniga Atiko.
[40] Ni ikye mungga a ta si garr hen, uwa ta se
ni isu isisurr mri. Ingga kye ingga mi se ni
Izhi i Abachi.

8

Izhi ni itu ila yi nggo a zzu ku anazhi

[1] Izhi yi nggo imba i charr zhi ingga ni itu
i ila yi nggo a zzu ku anazhi. Inta wemi i
se ni ihi. Ihi ima yi ì di na unushirr ki uni
nggurr ankẹ, uwa ta si ikpanye na anishirr
ba nanko, i di gɨ unushirr ki tsa. [2] Abangga
ba nggo ti kye da aba a hi inkindirr, na si
kpanye na anishirr ba hen, ihi imbarr yi i ni
klonyarr. [3] Unushirr wa nggo di kpanye na
Abachi ku, Abachi mu à hi unushirr wama.

[4] Meme mi, wanggo yo a si inkindirr yi
nggo ingga da ni itu ila yi nggo a zzu ku
anazhi. Inta hi di uzhi si si inkindirr ni
ingbingbru inggi yi hen. Ikikre inggi si di
Abachi wa a su uyirr yo, unuma a sama.
[5] Inta i hi di anishirr di yo aseki shishemi nu
unkplassu tuku ni imimi ki anazhi na atiko
ambarr, uyirr mi nu umi umbarr ku à si si
ábáchí ka atiko hen. [6] Inta se na Abachi wa
nggo a su uyirr yo. Uwa yo si Aki munta wa.
Uwa yo a na aseki ka we, i inta so ku uwa yo.
Inta se na Atiko uyirr yo, Yesu Kristi. Uwa
yo a na aseki ka we, na ni itu ima iyo, Abachi
à ni inta iso tsitsirr.

[7] A si sa anishirr we mu nggo a hi aseki
angga ka hen. Kye, anishirr abanu a rri na
anazhi ba ngbangbamu, na di kye ziza nggo
di anazhi a ni se nu umi umbarr ku. Nggo
amarr ambarr ka a si tsɨ hen, a ti ri ila yi mi
aba kye di i na ba ki ankizhi. [8] Ila si di gri inta
kuma ywhiywhirr na Abachi ku hen. I si ta

na inta ki ndanda nggo inta ti ri yi hen, ni
si ta na inta ki azizi na agẹ ka Abachi nggo
inta ti ri yi hen.
9 Inta angga ba nggo hi ure ku Abachi
ku kakami inta ka ri ila yi, uwa ta si imba
nanko, imba bu ki bwe ni si du abangga ba
nggo a nise tsɨ kyekye a kakuma nu ugo ku
iri imba yi hen. 10 Imba hi aseki angga ka ni
ka ni so di ri nu unkpa ku anazhi ku. Ka da
di unuma nggo nise kri ngbangba ni iga yi
à hi imba ni so na meme yi, uwa à si taka ko
nu ugo na ta ri ila i anazhi yi, nu nggo amarr
ama ka à si tsɨ hen? 11 Uniga firrfirr wama,
nggo Kristi à nga ni ttu ni itu ima yi, a ta
kakuma nu ugo ku ihi imba yi. 12 Ila ure imba
yi ti du unuma a kakuma nu ugo nu umi
ku afirrfirr abama ba, imba kpala ku Kristi.
13 Iri ila imungga yi i ti ta du uniga unuma
à la ure, ingga si ta ri ila ima yi mremremu
hen, wre ki ingga bu si du uniga unuma jaku
hen.

9

Undu tuku anko a ina inkindirr wa nggo bwu ku abi ko na angu ba

1 Ingga si su unushirr mu ki itu mungga
hen? Ni si su uni ko na angu ka Kristi hen?
Ingga si hi Yesu Atiko munta wa hen? Ni
si tsarr imba iyo isisurr na Atiko ku hen?
2 Abanu ti kye di ingga i si su uni ko na angu
hen, imba hi di ingga su uni ko na angu.
Imba yo si inkindirr yi nggo i tsarr di ingga
i na undu ni imba ba.
3 Uwanggo yo di si ikasa mungga yi ku
abangga ba nggo a di nga ni di bɨ ingga kye.
4 Imba kye di anko a ri ni so wa a si bwu ki
inta hen? 5 Nu nggo abi ko na angu abanu
ba, na amuyirr ba Atiko ba, na ani Biturr, a
di gri amba ambarr ba kye na ba nu uzirr
ku, imba kye di anko a igarr ni na meme wa
a si bwu ki inta mi meme hen? 6 Imba kye di
inta ngga, tuku Barrnaba sa abi na undu na
ango munta bari ni ka ri?
7 Abi ta iku angga di han atu ambarr?
Unushirr wa nggo di ttu ikiri uwa yo si di
ri yi hen? Abi ho aminta a si di so àmà
asisa wa hen? 8 Ingga si ko re nu ukyekye
umungga mu hen. Are ka Musa ka a si da
meme yo hen? 9 Are ka Musa ka a da zizo
di: "Alando ti ko tsi ikpu aba bu si ttu ku
angu ka na han wa ni ta ingbingbi ikpu yi
hen. Imba kye da Abachi à da ni itu i ilando
yo mre? Iya." 10 A so re na atu amunta mi
meme, na charr unto ukuma ki inta meme
di, "Uwanggo nggo do nu uwanggo nggo a
na undu ni ikiri bu so kye anko a ikiri wa
di aba a taka ri." 11 Nggo inta i da ki imba
ure ku Abachi ku nggo, i si nâ ti inta i ttu
si Izhi i Abachi mu ni imba ba. I si ta wre
inta bu kpa inkindirr numa zizi ni imba ba
hen? 12 Abanu ti se na anko a ikpa inkindirr
ni imba ba, inta mi ka si kpa inkindirr meme
hen?
Inta nise na meme kye ni imba ba azhi
ayirr, inta si zha ina inkindirr yi nggo i ta
vri ku unuma isisurr ni han ma ni iga Kristi
hen. 13 Imba bu hi di abangga ba nggo di
na undu nu Uki ku Ibarr Abachi ku a di ri
ila imbarr yi zhi nabo yo. Abi na undu na
akikre ka ito ankpurr ka a di kpa iri imbarr
yi zhi nabo yo. 14 Na anko ayiyirr ama yo,
Atiko wa da di abi da Ure ku wre a bu kpa
ila imbarr yi zhi nu undu ukuma yo.
15 Ingga nise na meme kye, ni si ko charr
di imba bu ni ingga aseki mu hen. Ingga ka
ttu mu, nu nggo ingga bu ka inggurr ankẹ
imungga yi ta yo. 16 Ingga sama ni inkindirr
numa i inggurr ankẹ nggo i mri ida ure ku
Abachi ku. Undu mungga ku nggo Abachi à
ba sa ki ingga ni itu, u su ku bre Ure ku wre
ku yo nggo ingga ko na. Uje mungga nggo
ingga ka si da ure kuma hen. 17 Ingga ti ko na
ku ikpanye i isisurr imungga, meme ingga i
ta si na azadi. Ingga ti si so na undu ku ku
ikpanye i isisurr mungga hen, ingga ta na su
undu unggo ku nggo Abachi mu à ni ingga
na ku. 18 Angginggi ta si azadi mungga ka?
Isu isisurr mungga inggi i si nggo ingga ko
da Ure ku wre ku sama ni tsutsarr undurr
unuma, ni si so zha inkindirr yi nggo ingga
hi di i ka si si imungga hen.
19 Ingga si su ugarr a undurr hen. Ingga
su uvuvurr ingri mu, ni ka itu imungga yi ki
ugarr a anishirr wre ki ingga bu gri anishirr
shishemi nga na Abachi ku. 20 Ingga ti ko
na undu na anu Yahuda ba ingga di na nâ
ti ingga si ani Yahuda, wre ki ingga bu gri
ba nga na Abachi ku. Ingga ti se nu umi ku
abangga ba nggo di kye anko a ikpa ttungo
ambarr wa zhi na are ka nggo, ingga di na
nâ ta si nggo aba mi di na, wre ki ingga bu
gri ba nga na Abachi ku. 21 Nggo ingga ti so
na abangga ba nggo a si so ga Are ka Musa
ka hen, ingga i ba ttungo ni ga are yi, wre ki
ingga bu gri ba nga na Abachi ku. Ingga si
di kpamusu na are ka Abachi ka jiji mu hen.

Are ka Kristi ka mu a gri isisurr mungga yi.
22 Ingga ti se nu umi ku abangga ba nggo a si
kri ngbangba ni iyo isisurr yi hen, ingga di
ka itu imungga yi ki nâ ta si unuma nu umi
umbarr ku, wre ki ingga bu gri ba nga na
Abachi ku. Ingga di cha ukpa ni na, nâ ta si
anishirr ba nggo ingga i se na ba nggo, wre
ki ingga bu na meme ni kpa abanu ttungo.
23 Ingga so na meme ku Ure ku wre ku yo,
wre ki ingga mi bu kpa azadi ka undu ka na
Abachi ku.

24 Imba hi da anishirr shishemi di kru kye,
unushirr uyirr yo di kru mri, na di kpa
azadi. Imba bu kru ukru ku nggo imba ta
kru mri, ni ka kpa azadi ka.

25 Anishirr ba nggo di rri ni irro kye a di
vu itu gri, wre ba bu kpa anzɨ wa nggo a si
taka kurr sese hen. Uwa ta si inta nanko,
anzɨ amunta wa a si si angga nggo taka na
ki ndanda hen. A ta kurr sese. 26 Ingga si so
kru ila mu tankpa hen. Ingga si di tsi nâ ta
si undurr wa nggo di hlo unddunddu hen.
27 Ingga i tsutsarr ukpa umungga ku ni na ku
ki ugarr, wre ku nu ugo ku nggo ingga da ku
abanu Ure ku wre ku, Abachi à si taka ni da
di ingga si ga adu a ukru wa zizi hen.

10

Imba du ina anazhi

1 Amuya, imba bu si kpamusu hen, ni ssu
hi inkindirr yi nggo i la na ábáchí amunta
ba ba na ankpuji wa ni ikuchi yi. Abachi à
du akpa a ji ni ttu ba, aba wemi a zirr na aza
na cha inyi wa. 2 A zzu ba na amasirr wemi
ki abiga Musa na akpa tuku inyi wa. 3 Aba
wemi a ri ila iyiyirr ima yi nggo Abachi à
nu ba zhi nu unkplassu ku ukyekye umaku,
4 na so amasirr wa nggo Abachi à du wa a ji
zhi ni ingbinta yi nggo i di zirr ga ba nggo.
Ingbinta ima yo i si Kristi wa ku itu ima.
5 Nggo abanu ambarr ba shishemi a si su ku
Abachi isisurr hen. Meme nggo, na kɨ, aku
ambarr wa a ga kurr na ankpuji wa.

6 Aba a na meme, wre ki inta bu hi ni
kru isisu ina undanda nâ ta si nggo an-
ishirr abama a na. 7 Imba bu si kuttu ku
ankpunkpu iki nâ ta si nggo abanu nu umi
umbarr ku a na hen. Nâ ta si nggo a charr
nu ungbamvu ku Abachi ku di, “Anishirr ba
a ji so na ri na so, na gru rro irro i ishisha
ntankpa mi.” 8 Inta mi bu si ga amba ni rri
ni ila ure nâ ta si nggo inkpu imbarr yi a na
hen. Na azhi ayirr anishirr ukrɨ iso iha na
atarr (23,000) a kɨ ku ila ure imbarr yi. 9 Inta
bu si tsarr Atiko wa kye hen. Nâ ta si nggo
inkpu imbarr yi a na, ànìwǎ a tse ba ngɨ.
10 Imba bu si di re ngbungbru hen. Abanu
a na meme unitu a Abachi wa à ngɨ ba.

11 Aseki akama nggo a la na ba a su ku
abanu inkindirr i igba atu. Aba charr ki inta
are kama ki inkindirr igba atu, nggo inta so
ni ivi ikikre. 12 Undurr wa nggo ti kye du
uwa kri ngbangba, uwa bu zirr ndindi wre
ku a bu si jaku hen. 13 A tsarr imba kye na
anko ayiyirr ama wa nâ ta si nggo a ka tsarr
abanu kye ba. Abachi à si uni iyo isisurr nu
ure umaku, a si ta du itsarr kye yi mri imba
hen, na ta na ki imba anko a idarr cha.

14 Ni ima yo amuya, imba bu ddu ango
amba glo ni ina anazhi. 15 Ingga i hi di imba
sa anishirr krizhizhi, ima yo di ingga i so
re ki imba. Imba han kye na akpambirr,
inkindirr yi nggo ingga i so da i si meme yo.
16 Inta ti so nu ukucha* ku Abachi ku nggo,
inta nyarr ma ni itu yi. Inta ti so mi, iso ima
i tsarr da ayiyi a Kristi wa a ga inta. Inta ti ta
unfonfo wa ma mi, ina ima i tsarr di inta mi
i kpa ukpa ku Kristi ku. 17 Nu nggo inta ga
unfonfo uyirr, inta mi i kaki uyirr nu umi
ku Kristi ku nu nggo inta i kri shishemi.

18 Kye anishirr bu Israila ba na. Abangga
ba nggo a ri aseki ka nggo a gri nga ni ito
na akikre ka Abachi ka, a di nggurr bi na
Abachi ku. 19 Ingga si ko da di anazhi ba ka
ito ankpurr yi a si inkindirr hen? 20 Iya, uwa
ta si ito i abangga ba nggo a si hi Abachi hen,
i si di na ku Abachi nggo ito ima yi hen, a di
na ku anazhi mu ito ima. Ingga di imba bu si
nggurr itu bi na anazhi ba hen. 21 Ùwà ka si
kpa ukucha ku anazhi ku so na ba, ni kanga
ni kpa ukucha Atiko ku so zizo hen. Ùwà ka
si ri na agbugba a anazhi wa ni kanga ni ri
na Agbugba a Atiko wa zizo hen. 22 Inta ka ti
na meme, inta ta du Abachi ki issu. Inta mu
mri Atiko wa?

Di nu Abachi inkpinkpye

23 Abanu nu umi umba ku di da di, “Inta se
nu ukyekye ku na inkindirr yi nggo isisurr
munta i da ki inta.” Ingga ko da ki imba da
a si si aseki wemi mu a wre a bu na ka hen.

* 10:16 Ukucha ku Abachi ku: Ama a unkunkurr ku grepu wa nggo abiga a di so nyarr ku Abachi na abubo a ri na Agbugba a Atiko wa.

"Inta se nu ukyekye ku na inkindirr yi nggo
isisurr munta i da ki inta." Ingga ko da ki
imba da a si si aseki wemi mu a ta gi anishirr
amunta ki tsa hen. [24] Inta bu si di ri amarr ka
atu amunta yo mre hen. Inta bu di ri amarr
ka abanu kye ma.
[25] Meme ingga ko da ki imba di imba ti re
inina nu udu, imba bu ta yi ni si zhi unto
ku nggo inina yi i zhi hen. Si di ita inina
ima i vri imba isisurr hen. [26] Ungbamvu
ku Abachi ku u da di, "Ingbingbru yi tuku
aseki ka nggo a se nu umi umaku we a si ba
Abachi."
[27] Undurr wa nggo ta si si uniga hen, na
yo imba iri ila ni iko ima, imba ti kye iwre
imba bu kuma. Imba ti kuma, imba bu ri
inkindirr yi nggo a gri ni zu ki imba, ni si du
amarr amba ka tsutsarr imba hen? [28] Aba ti
da ki imba di a to ku anazhi ankpurr nggo,
imba bu si ta yi hen. Si ka ita yi ku amarr
amuwa mu hen; kà yi ku amarr ka undurr
uwama nggo à re ki imba ni itu i inina yi
nggo. [29] Ingga i si da di imba i kye di i si
ndanda mu hen. Ingga ko kru di uwanggo
nggo a da ku ùwà nggo, uwanggo a ta kye
di i si ndanda. Ingga ka na inkindirr yi nggo
isisurr imungga nggi i da ki ingga nggo, uwa
si anggi mu i ta du ingga si na yi hen di
ingga i kru di unuma a kye yi i si ku izizi
ka ndanda. [30] Ingga ti nyarr ku Abachi ku
inkindirr yi nggo ingga i ri, anggi mu ta du
unuma a glo ingga di ingga i na ndanda mi?
[31] Ni ima yo, ùwà ti ta so, ka ri, ka na
inkindirr inuma, ùwà bu na yi na anko
anggo nggo a ta gbyarr ku Abachi asa. [32] Si
du uzirr umba ku kaki ingbinta ibwu uza ku
anu Yahuda, ka abangga ba nggo si si anu
Yahuda hen, ka abiga banu hen. [33] Ingga di
zha di ingga ta na wre ku anishirr wemi na
aseki ka we nggo ingga di na. Ingga si so
zha di ingga ta na wre ku itu mungga yo
mre hen. Ingga ko zha ku anishirr we, wre
ku Abachi bu kpa inkpu imbarr yi shishemi
ttungo.

11

[1] Imba bu ga uzirr mungga ku nâ ta si
nggo ingga so ga uzirr ku Kristi.

Anko ka iga Abachi

[2] Ingga di nggurr ankẹ ni imba, nggo imba
so di ri amarr amungga ni di ga itsarr yi
nggo ingga tsarr imba nggo.
[3] Ziza nggo ingga zha di imba bu hi di
Kristi nggo a si itu i aniru we, unuru nggo si
itu i ayamba. Abachi nggo a si itu i Kristi yi.
[4] Ingga ko da di, unuru wa nggo à ti ko barr
ka, ka da ure ku Abachi ku na ttu inkindirr
ni itu uwa gri ki itu ima ishisha. [5] Ayamba
wa nggo ti ko barr ka ta da inkindirr yi nggo
si ni ichi na si ttu itu ima yi hen, uwa gri
ku uruma nggo uwa yo si itu ima yi ishisha.
Ina ima i si iyirr nu nggo à kurr itu ima yi.
[6] Ayamba nggo à ti si ttu itu ima yi hen, uwa
bu kurr yi glo. Ikurr yi ti si ku inkindirr
ishisha, uwa bu zha inkindirr a ttu yi. [7] A
na aniru du ba zzu Abachi, wre ba bu gri
ku Abachi inkpinkpye. Ima tsarr di i si wre
u unuru bu lo inkindirr ni itu hen. Na a
na amba, wre ba bu kru isisu aniru. [8] A na
ayamba zhi nu unuru ku, na si na unuru zhi
na ayamba ku hen. [9] A si na unuru nggo ku
ayamba hen. A na ayamba nggo ku unuru.
[10] Ni itu i abitu aba Abachi ba, i wre ayamba
bu lo inkindirr ttu itu ima yi. Ima yo ta tsarr
du unuma a se ku ni ichi.
[11] Nu nggo inta kpanye na Atiko ku,
ayamba ka si so ku itu ima sama nu unuru
hen, ka unuru ka si so ku itu ima sama na
ayamba hen. [12] A su ure ujiji nggo a da di
a na ayamba a imẹmẹ wa zhi nu unuru ku.
Ayamba nggo ngri inkpu aniru yi. Meme
mi, Abachi nggo na aseki ka we. [13] Zhi itu
muwa yi kye, a si inkindirr i wre ayamba bu
barr Abachi sa ni lo inkindirr ni itu? [14] A si
ina i Abachi mu di i ta si inkindirr ishisha
unuru bu gri infunfutu irire sama ni ikurr
yi. [15] Infunfutu irire i wre ku ayamba na
su ku inkindirr i iga angba. Abachi à nu
ayamba na yi ki inkindirr i ttu ku itu. [16] A so
na meme kago na aki ka nggurr bi ka Abachi
ka. Ima yo di ingga da du unu bu si ri anta
ni itu i inkindirr yi nggo ingga da hen.

Inggurr bi na Agbugba a Atiko

[17] Ziza, imba di ingga tsarr imba ure
unggo ku. Nggo imba ti nggurr bi ni ibarr
yi, imba di na ndanda mi mri ina zizi, ima
yo du ingga ka si gbyarr ki imba asa hen.
[18] Inkindirr imẹmẹ yi, ingga wo di nggo imba
ti nggurr bi imba di ga ki na nkanka nu aki
ku ibarr Abachi ka. Ingga hi di inkpu are
yi nggo ingga wo a sa are ajiji. [19] Ingga i
hi di iga akpa ta se ki imba, wre imba bu
hi abangga ba nggo a ko ga anko a Abachi
wa jiji. [20] Nggo imba ti nggurr bi nggo, imba

si di ri si Agbugba i Atiko* ayo jiji hen. [21] I
si meme yo nggo imba ti ko ri, imba si di
kri bi ikpa hen. Abanu di kakuma ni iyo,
abanu di ri na so hwa. [22] Imba sama na ako
nggo imba ka ri ni so hen? Imba kpa iko i
Abachi inggi chirr? Imba zha di imba ta du
ishisha ki abi iha abangga? Ingga ta da ki
imba angginggi? Ka ingga ka gbyarr ki imba
asa? Iya! Ina imba ima ka si di ingga gbyarr
ki imba asa hen.

[23] Ingga i kpa itsarr inggi yi nggo ingga so
di ni imba zhi na Atiko ku.

Ni ibittu yi nggo a vu Atiko wa Yesu re,
uwa ba unfonfo, [24] na nyarr ku Abachi na
mɨ ma, na da di, "Uwanggo yo su ukpa
mungga ku nggo a ni ni itu imba. Imba
ri ni ka bu ri amarr mungga." [25] Nggo a
ri kre, i Yesu ba ukucha ku a gri nu ungo
na da di, "Uwanggo yo sa ayiyi mungga
wa, nggo Abachi a shi azhi ama ahẹhẹ ka
ki imba. Nggo imba ti so wanggo, imba
di na meme, wre ki imba ka bu ri amarr
mungga." [26] Nggo imba ti ta unfonfo wa,
ka imba ti ta ko so nu ukucha ku, nggo
imba so da si ittu i Atiko iyo ka ma na
azhibarr a ikanga ama wa.

[27] Imba ti ta unfonfo wa ni so ugbyarr
unkunkurr ku na anko wa nggo si wre ku
Abachi hen, imba kpala ku ukpa tuku ayiyi
a Atiko wa. [28] I wre imba bu tsarr isisurr
imba yi kye bari ni ta unfonfo wa ka ni so
nu ukucha ku. [29] Undurr wa nggo ti ri na so
na si hi da a su ukpa ku Atiko hen, uwa ta gri
ku itu ima iba. [30] Ima yo i gri ki inkpu imba yi
ulolo, abanu ka ko su ukpa, inkpu shishemi i
kɨ. [31] Nggo inta ti kye atu munta wa bari ni ri,
Abachi si ta ttu inta iba hen, nggo inta ri na
agbugba ama wa. [32] Nggo Abachi ti ttu inta
iba na tsutsarr inta mi, uwa di na meme,
wre ki inta bu si ka kɨ nâ ta si inkpu anishirr
bi ingbingbru ba hen.

[33] Meme yo, amuya nggo imba ti nggurr bi
ni iri yi, imba so bi inkpu yi du ba nga bari
imba ri ndo. [34] Undurr wa nggo ti hi di iyo ta
ku ki ma, uwa bu ri shi ni iko bari na kuma,
wre ku imba bu si gri unfu ku Abachi nga ku
itu imba hen.

Nggo ingga ti nga, ingga taka ni bre ki
imba inkpu are yi.

12

Aseki ka nggo Izhi i Abachi inu abiga ba

[1] Amuya, imba zhi ingga ure ni itu i aseki
ka nggo Izhi i Abachi yi di ni. Ingga si zha
di imba bu so sama ni ihi hen. [2] Nu nggo
imba nise ga Kristi, imba di ga anazhi ba
ingbingbru ba nggo si di re hen. [3] Ni itu ima,
ziza ingga zha di imba bu hi du undurr wa
nggo ti so re ni Izhi i Abachi ka si marr Yesu
hen. Undurr wa nggo sama ni Izhi i Abachi
ka si da di, "Yesu sa Atiko" hen.

[4] Ziza nu nggo, ukyekye ku na aseki u se
na nkanka mi, uwa si Izhi iyiyirr ima yo i
di ni ku. [5] Nu nggo anishirr a si na anko
ka na undu na nkanka, undu ku we u si ku
Atiko uyiyirr uwama yo. [6] Ukyekye ku na
undu u si na nkanka, uwa sa Atiko uyiyirr
uwama yo à di nu unushirr ukyekye ku na
undu ku. [7] Izhi yi i ni inta anko ka na undu
ka na nkanka, wre ki inta bu zi abiga ba we.
[8] Abanu di re krizhizhi mi, abanu di tsarr
abanu ihi. Aseki kama di nga zhi ni Izhi
iyirr. [9] Ku abanu Izhi yi i nu ba ukyekye ku
iyo isisurr, ku abanu i du ba a du abi vri
wre. [10] Abanu i nu ba ukyekye ku na aseki
ka ikagri. Abanu nu umi munta ku a sa abi
kpa are, abanu a di hi Izhi ndanda yi nanka
ni i Abachi yi. Na nu abanu ukyekye ku re
irrirri i abanu na nkanka, abanu ka kpa ure
umbarr ku a bre inkindirr yi nggo a da nggo.
[11] Izhi iyiyirr ima yo i di na undu ukuma, ni
di ga inkindirr yi iwre ku anishirr we, nâ su
nggo i kye i wre ku.

Ukpa uyirr na anga ka na nkanka

[12] Ampu ukpa a unushirr wa a se na anga
ka na nkanka. Anga kama yo a di nggurr
bi kaki ukpa uyirr. Ukpa ku Kristi ku mi ù si
meme yo. [13] Inta banu sa anu Yahuda, abanu
si si anu Yahuda hen. Amunta banu ba sa
agarr, abanu a si si agarr hen. Izhi i Abachi i
zzu inta we ni na inta ki ampu ukpa a Kristi.
Ziza inta di so ku Izhi iyirr ima yo.

[14] Ukpa munta ku u si si ampukpa ayirr
yo hen. Ukpa munta ku u se na anga ka
na nkanka. [15] Ka du uza u da di, "Ingga si
su ungo hen. Meme nggo ingga si su anga
numa akpa hen." Ida ima yi ka ttu ku glo nu
ukpa ku jiji? [16] Ka ka di utu gru da di, "Ingga
si si ishishi hen, ni si su uyirr na anga ka
ukpa ka hen." Ida ima ka ttu yi glo nu ukpa

* 11:20 Agbugba i Atiko: Ila yi nggo Yesu à ddu abiga ma ba di a ka bu ri yi wre ba bu si kpamusu nu uwa ku hen.

ku jiji? [17] Ka du ukpa munta ku wemi u si
ishishi yo mre na, inta ka si di wo ure hen,
ka ka du ukpa munta ku si atu yo mre inta
ka di na kingginggi ni di wo ingba? [18] Abachi
zɨ anga ka ukpa munta ka bi nâ ta si nggo
a kye iwre ku. [19] Ka du ukpa ku su anga
iyirr yo, ukpa ku ka su momo nggo? [20] Anga
ka ukpa shishemi ngga a nggurr bi na kaki
ukpa uyirr.

[21] Ni itu ima yo, ishishi ka si du uwa sama
ni inkindirr ina nu ungo hen. Meme yo, itu
ka si gru du uwa sama ni inkindirr ina nu
uza hen. [22] Anga a ukpa wa nggo a na ki ywi,
ama yo a se nu undu kakami. [23] Anga a ukpa
wa nggo inta di kye wa kpachirr, inta di kye
ama yo ssu na ango. Anga ka ukpa ka nggo
inta di ssu ka kye na ashishi, inta di zha sha
akama yo sharri. [24] Ni si di kye anuma ka
ssu nu ungo hen. Abachi à na ampu ukpa
wa nggurr bi, kye na anga ka ukpa ka nggo
a si se nu undu kakami hen, na surr akama
yo nu ukpa ku. [25] Abachi à na ba meme, wre
ba bu na undu narrnarr, nggo unto numa
ta zi unuma. [26] Unto numa nu ukpa ku ti
vri, ukpa ku di vri we, aba ti gbyarr ku unto
numa a sa ukpa ku di se ni inyarr we.

[27] Imba nggurr bi ni sa ampu ukpa a Kristi.
Imba nggurr bi na ayiyirr ni kaki ukpa
uyirr. [28] Abachi à nggurr anga ka bi ki abiga.
Anga amẹmẹ wa sa abi ko na angu, anga
aha wa sa abi kpa are, anga a utarr wa a
sa abitsarr. Abanu ba a si abi na aseki ka
ikagri, abangga ba nggo a zzu sa abama
nggo a sa abangga ba nggo a nu ba ukyekye
ku du abi lo a wre, na abi zi abanu, na abi ssu
anishirr gri, na abi re irrirri na nkanka. [29] A
si sa anishirr wemi mu a sa abi ko na angu
hen? Iya! A sa anishirr wemi mu a sa abi
kpa are? Iya! Aba wemi mu a sa abitsarr?
Anishirr wemi mu a hi ina aseki ka ikagri?
[30] A sa anishirr wemi mu a nu ba ukyekye ku
du abi lo a wre? Iya na! Abachi à nu anishirr
wemi mu ire irrirri na nkanka? Anishirr
wemi mu a ka wo na kpa da inkindirr yi
nggo abi re irrirri na nkanka ba da nggo?
[31] Ingga zha di imba bu yo isisurr ni izha
inkindirr yi nggo i si inkpi mri.

Ikpanye

Ziza nggo ingga ta tsarr imba inkindirr yi
nggo iwre mri abanu ba nggo.

13

[1] Ingga ka ti re ni irrirri i anishirr na
nkanka ka irrirri i abitu ba Abachi, ni ti si
kpanye na anishirr hen, ingga i si nâ ta si
inkpu inklo ka ugblo nggo yi hantu, ka unga
nggònggò. [2] Ingga ka ti hi ikpa are ka Abachi
i da ku anishirr mi, ni ti hi aseki ka nggo a
sharri nado na Abachi ku mu, ni ti hi aseki
wemi, iyo isisurr i mungga yi i ti tsɨ ma nggo
ingga ka du igbre mi a ttu share ni inkla ikri
ima yi. Ni ina ima mi, ingga ti si kpanye
na anishirr hen, ingga i si si inkindirr hen.
[3] Ingga ka ba aseki ka nggo ingga se na ka
ni, ingga ka ti ba itu imungga i ni di a bu
hɨ tsitsirr mi, ingga si ta kpa inkindirr hen
nggo ingga ta si kpanye na abanu hen.

[4] Ikpanye na anishirr i di du unushirr a
vu isisurr gri, na di na wre ku anishirr.
Ikpanye i si du unushirr a da du uwa a
su uwa yo mre hen. Ikpanye i si di na
unushirr ki uni ga angba tuku igɨ itu hen.
[5] Ikpanye na anishirr i si di du unushirr a
kaki uni sama ni itu hen, i si di du unushirr
a kpanye ni itu ima yo mre hen, i si si iki
unfu korrmi hen. Ikpanye na anishirr i si
di du unushirr a hru undurr ni isisurr hen.
[6] Ikpanye na anishirr i si di du unushirr a
nyarr ni inkindirr indanda hen. I di du
unushirr a nyarr ni inkindirr yi nggo si jiji.
[7] Ikpanye na anishirr i di du unushirr a vu
isisurr gri na aseki we, na si di ttu isisurr
glo ni inkindirr hen. I di du unushirr a yo
isisurr na so kye anko.

[8] Ikpanye na anishirr i si di kre hen. A ta
su ukyekye ku kpa are, u taka kre. Ire ni
irrirri na nkanka mi i taka ba ttungo. Ihi
aseki mi i taka kre. [9] Inta i hi, ihi munta yi i
si ma mi hen. Ukyekye ku kpa are umunta
ku u si ma mi hen. [10] Nggo aseki ajiji ka taka
nga, aseki ka nggo si sa ajiji hen, taka ka
nado. [11] Nggo ingga i ni di su uvuvurr, ingga
di ri amarr ni na nâ ta si uvuvurr; nggo
ingga ki unkpi ni ba ttungo ni ina imimarr
ima yi. [12] Uwa a si meme yo ni inta ba. Ziza
inta i kye hi ntsɨmi na ti inta i so kye na
azarr ashishi akuku. Ni ichi inta taka kye
hi krizhizhi mi. Aseki ka wemi ingga ko hi
ka bribri mi ziza, ni ichi ingga taka hi ka
krizhizhi mi nâ ta su nggo Abachi à so hi
ingga ziza nggo.

[13] Aseki atarr angga ka a so se meme yo
ase na ase: iyo isisurr tuku iso kye anko

tuku ikpanye na anishirr. Unkpi ambarr wa
a si ikpanye na anishirr.

14

Aseki ka nggo Izhi Iwre yi i di nu abiga ba

1 Ni ima yo, imba du ikpanye ni ikpa nggi
i hru imba. Imba bu zha aseki ka iwre ka
nggo Izhi i Abachi yi i di ni. Imba bu zha
kakami ukyekye ku da ure ku Abachi ku.
2 Unushirr wa nggo ti re ni irrirri numa
nggo anishirr a si hi yi hen, uwa si so re
na anishirr ba hen. Uwa so re si na Abachi
ku. Nggo undurr si ko wo ma hen, a so bre
aseki ka nggo a sharri Izhi i Abachi i tsarr
ma na ka. 3 Uwa ta si abi da ure ba, a di
re si na anishirr ba na di bre ba aseki ka
nggo ta nu ba ukyekye ni iga yi, tuku a bi
su ba isisurr. 4 Uwa ti bre inkindirr yi nggo
undurr si hi yi hen, uwa so zi itu ima yo na
ankpa mi. Abangga ba nggo di da ure, a di zi
abiga ba we. 5 Ingga zha di imba wemi ka se
nu ukyekye ku re irrirri na nkanka ni zha ki
imba ukyekye ku da ure ku Abachi ku mri.
Abi kpa ure ku Abachi ba a mri abangga ba
nggo a re irrirri na nkanka nggo, uni kpa
bre ku anishirr du ba a wo na zi abiga we a
ti se mi bari.

6 Amuya aniru na amba, ingga ka nga ni re
ni imba ba ni irrirri i anishirr na nkanka, ni
si vu inkindirr yi nggo ingga i da, ibre hen.
Meme nggo ingga zi imba? Iya! Inkindirr yi
nggo i ta zi imba inggi si nggo ingga ti gri ki
imba ure ujiji uhẹhẹ, ni ihi numa ihẹhẹ, ka
ure numa zhi na Abachi ku, ka itsarr. 7 Iki
iru asarr yi ti yi nu ukorr uyirr, uwa ta na
kingginggi ni hi iyi i unddu nanka ni ingba?
8 Unddu u ti si yi wre hen, u unggonggo ta
hi da a so yo ba iku. 9 Uwa si meme yo ni
imba ba. Nggo imba ta si da ure ku huzzu
nggo anishirr ba ta kye ku hi hen, aba ta na
kingginggi na hi inkindirr yi nggo imba so
da? I ti si meme imba so re nu unddunddu.
10 A si jiji mu di irrirri yi nggo anishirr a di
re i si shishemi ni ingbingbru yi. Ni ima mi
irrirri yi wemi i di re inkindirr yi nggo i si
na achi. 11 Ingga i ta si wo inkindirr yi nggo
unuma so da hen, inta sa abichirr ku ikpa.
12 Uwa si meme yo ni imba ba, imba ti ta zha
ini i Izhi i Abachi yi jiji, imba bu zha ini yi
nggo ta zi abiga ba we.

13 Ni ima yo, undurr wanggo nggo a ti re
ni irrirri inuma, uwa bu barr Abachi na du
ma nu ma ukyekye ku ikpa ure kasarr du ba
a hi inkindirr yi nggo a da. 14 Kye yi, ingga ti
na undu ni irrirri numa ni ibarr imungga yi,
uwa si izhi imungga yi mu so barr, isisurr
imungga yi i so gigyemi. 15 Meme nggo
ingga bu na kingginggi? Na ankpu numa
ingga ta barr ni izhi imungga yi, ankpu
numa ingga ta barr ni isisurr. Ankpu numa
ingga ta da usarr ni izhi imungga yi, na
ankpu numa ingga ta da usarr ni isisurr
imungga. 16 Ka di abichirr a se ni issubi imba
yi, imba so gbyarr ku Abachi asa ni izhi
imba yi, aba ta na kingginggi na hi unto ku
nggo a ta kpa ki imba di, "Du yi si meme
yo,*" nu nggo a si hi inkindirr yi nggo imba
so da hen? 17 Ùwà ka ti ko nyarr ku Abachi
kakami mi ni ibarr ima, i si ta zi undurr hen.

18 Ingga nyarr ku Abachi nggo ingga di re
ni irrirri i anishirr na nkanka mri imba we.
19 Ni nggurr bi i abiga yi, ingga ka ti re ankpi
re akywi yo nggo anishirr a hi ka nggo, ima
i mri nggo ingga ka re ankpi are ukrɨ uwurr
ni irrirri yi nggo anishirr a si hi yi hen.

20 Amuya, imba si ri amarr nâ ta sa amu-
marr hen. A ti si na aseki amimi imba kaki
amumarr, uwa ta si amarr amba ka, imba
bu si nâ ta si ankpinkpye anishirr. 21 Nâ ta si
nggo a charr na Angbamvu ka Abachi ka di,
Abachi da di:

"Ingga ta du abi re igbu bandurr mu
a re na anishirr amungga ba ba.
A ta re na ba ni irrirri i aba bandurr mu,
ni ima mi anishirr amungga ba a si ta
wo ingga hen."†

22 Ini i ire ni irrirri numa na nkanka i sa
angba ku abangga ba nggo a si sa abiga hen,
na si su ku abiga mu hen. Ida ure ku Abachi
nggo i si ku abiga ba, ni si su ku abangga ba
nggo si sa abiga hen. 23 Ka di abiga we na
aki ka nggurr bi ka Abachi ka gru so re ni
irrirri na nkanka, abanu na abi ka abangga
ba nggo si sa abiga hen a mirri nga ni imba
ba. Imba kye, a si ta da di imba la mu hen?
24 Nggo imba ti so bre are ka nggo a zhi na
Abachi ku nanko, nggo abangga ba nggo a
sa aba ábì, ka abangga ba nggo si sa abiga
hen a ti mirri, aba ta hi da aba sa abi la ure,
na ta gru so zha anko a ikasarr ku are ka

* 14:16 Du yi si meme yo: Ùwà ti da di, "Du yi si meme yo," ùwà kpanye na aseki ka nggo a da ka nggo.
† 14:21 Kye zizo Ishaya 28:11-12.

nggo imba so bre ka nggo. [25] Aseki ka nggo
a kurr sharri ni isisurr imbarr yi nggo a ta
ssuzzu kurr na ábì, na ta kuttu, na gbyarr
ku Abachi asa na ta kpanye da Abachi à se
nu umi umba jiji.

Si du ibarr Abachi imba yi si kputtu hen

[26] Amuya, nggo imba ti nggurr bi nu unto
ku ibarr ku, imba bu na inkindirr yi nggo i ta
wre ki ikpa. I bu si meme yo nu undurr wa
nggo à ti ta da usarr, ka ta da ure ku Abachi
ku, ka ta da inkindirr yi nggo Abachi a da,
ka ibre ure ni irrirri numa, ka da inkindirr
yi nggo irrirri numa i da. Imba bu na
aseki angga ka we wre ba bu na abiga ba ki
kyekye. [27] Imba bu si mri aha ka atarr nggo
ta re ankpu yirr ni irrirri numa ni inggurr
bi imba yi hen. Imba ti ta re, imba bu re na
ayiyirr, unushirr numa bu se nabo nggo ta
kpa ure ku bre ku anishirr ba. [28] Undurr ti
sama nggo ta kpa bre ku anishirr, uni da wa
a bu so ywiywimi ni nggurr bi i abiga yi, na
bu re aba aha yo tuku Abachi.

[29] Du anishirr aha ka atarr nggo Abachi a
nu ba inkindirr ida, du abangga are, abanu
ba a bu shirr atu na bɨ ure umbarr ku kye
zizi. [30] Unuma nggo ti so nabo so shirr atu na
gru kpa ure zhi na Abachi ku, uni ko re wa
a bu ba ttungo na du ma re. [31] Du unushirr
uyirr yo re imba inkpu yi bu shirr atu, uwa
ti re kre bari unuma gru re. Meme bari imba
ta hi inkindirr ni ta kaki kyekye. [32] Izhi i uni
kpa are yi i bu wo ku uni kpa are wa ure.
[33] Abachi zha da aseki ka bu so zirr ndindi ni
isu isisurr.

Nggo anishirr ba Abachi ba ti nggurr bi
na aki ka nggurr bi ka Abachi ka, [34] imba bu
si kpanye du amba mi di re hen. A bu so
ywiywimi na aki ka nggurr bi ka Abachi ka
na shirr atu, nâ ta si nggo Are ka Musa ka a
tsarr. [35] Inkindirr numa ti shi ba i bwu aba
bu zhi aniru ambarr ba ni iko. A si inkindirr
i ishisha ayamba bu re ni nggurr bi i abiga
yi.

[36] Ure ku Abachi ku u si zhi ni imba ba hen,
na si si imba yo mre nggo wo ku hen. [37] Uwa
ti kye du uwa su uni kpa are, ni su unushirr
wa nggo se ni Izhi i Abachi yi, uwa ta hi di
ingga charr si inkindirr yi nggo Atiko nggo
a da. [38] Si shirr atu ku unushirr wa nggo à ka
ure mungga ku hen.

[39] Amuya, imba bu zharr ida ure, ni si han
uni re ni irrirri numa hen. [40] Ni ima mi, imba
bu na aseki ka wemi na yiyirr, ni si na ka
kputtu hen.

15

Itasi i Kristi yi

[1] Amuya, ingga zha di imba bu si kpamusu
nu Ure ku wre ku nggo ingga da ki imba,
imba wo, ni kpa, ni yo isisurr na ku hen.
[2] Ure kuma yo ta kpa imba ttungo, nggo
imba ti gri ku ngbangba. Imba ta si kri
ngbangba hen, iyo isisurr imba yi i ta si
igigye.

[3] Ingga da ki imba inkindirr yi nggo iyo
si itu i ire yi nâ ta si nggo a da ki ingga, di
Kristi a ttu ku ila ure munta nâ ta si nggo
Angbamvu ka Abachi ka a da di, [4] aba a zzu
ma, u nu utarr wa uwa tasi nâ ta si nggo
Angbamvu ka Abachi ka a da. [5] A gri itu ima
yi ku tsarr Biturr bari, na ku tsarr abi ko
na angu awurr na aha ba. [6] Nu ugo ukuma,
uwa à gri itu ima ku tsarr abiga ba nggo mri
ayiyirr akywi (500). Inkpu imba yi mi ni so
tsitsirr, i inkpu yi ka kɨ ba. [7] Na tsarr itu
ima yi ku Yakubu ndo ni inkpu abi ko na
angu ba. [8] Ni ikikre yi uwa nggurr huzzu ku
ingga, nu nggo ingri imungga yi i si nanka
ni anishirr abanu ba ba mi.

[9] Ingga yo su uvutsa sha nu umi ku abi ko
na angu ba we. Ingga tsutsarr abiga Abachi
ba kakami, ima yo di ingga si ma nggo ka
yo ingga ki uni ko na angu hen. [10] Abachi nu
uzizi umaku a na ingga ki inkindirr yi nggo
ingga se ziza. Ukyekye ku ina wre umaku
u si kuma gigye hen. Ingga na undu mri
inkpu abi ko na angu ba, uwa a si Abachi
mu nu uzizi umaku a du yi si meme, na si
su ukyekye umungga mu hen. [11] Ima si si
inkindirr hen, a ta si ingga, ka abangga ti
bre ure ku Abachi ku, inta i bre si inkindirr
iyirr yo wemi, imba i kpanye ni ima yo.

Anishirr ba Abachi ba taka tasi

[12] Inta ti da ki imba di Kristi à tasi, i inkpu
imba yi a na kingginggi mu na da di abi kɨ
ba a si taka tasi hen? [13] Ka da a si taka tasi
hen, Kristi ku itu ima a ka si tasi hen. [14] Aba
ka ti si ta Kristi si hen, ure munta ku ka su
ku igigye, iyo isisurr imba yi mi ka si gigye
meme. [15] Abanu a da di itasi i sama. Inta
i da di Abachi a ta Kristi si. Uwa a ta si
si meme hen, Abachi a si ta Kristi si hen,
inta ki imu ni da inkindirr yi nggo Abachi
a si da hen. [16] Abi kɨ ba a ti si taka tasi hen,
Abachi a si ta Kristi si mi hen. [17] Kristi à ta si

tasi jiji hen, i iyo isisurr imba yi si igigye.
Imba ni so ni ila ure imba yi. 18 Anishirr
ba nggo a kpanye ni Kristi ku a ti kɨ aba kɨ
nado. 19 Inta ta si abi kye inta ni itito mri
anishirr abi ingbingbru ba we, nu nggo iyo
isisurr imunta yi ni Kristi ku i ti si ku iso i
ingbingbru inggi yo mre.

20 Nâ ta si nggo Abachi à ta Kristi si,
Abachi à ta Kristi si kuchi, wre ku bu tsarr
du uwa taka ta abangga ba nggo a kɨ nggo
si. 21 Nâ ta si nggo ittu i nga ni ingbingbru
ku unushirr uyirr, Adamu, uwa si meme yo
itasi ni ibe yi i nga ku unushirr uyirr, Kristi.
22 Adamu nggo a gri ki inta ittu we, u Kristi
nggo ta gri ki inta iso tsitsirr. 23 Inta bu so bi
ivi munta yi, Kristi à su uni imɛ̱mɛ̱ wa nggo
a taka tasi, a ta ta anishirr ama ba si nggo
Kristi ti kanga. 24 Nggo Kristi ti kre undu ku
ka atuttu ba na anazhi ba glo, i ikikre yi ta
nga, uwa ta ka ittu yi nu Abachi, Aki wa.
25 Kristi à ta di hru inkpinkpye yi kakuma
nu nggo à taka ba abi karr ma ba anggurr,
na ka ba surr na aza ama. 26 Uni karr ma ni
ikikre wa nggo à taka ngu ma nggo a si ittu.
27 Angbamvu ka Abachi ka a da di, "A ta ka
aseki ka we surr na aza ama." Uwa a si si
aseki ka wemi kye na Abachi mu hen. A sa
Abachi yo à ka aseki ka wemi à nu Kristi.
28 Nggo a taka ka aseki ka wemi a surr ku
Uvuvurr Abachi wa na aza, uwa a taka ba
itu ima nu ukyekye ku Abachi ku, nggo à
ka aseki ka wemi surr ku Uzuma wa na aza
nggo, mre Abachi à ta kaki Atiko ku aseki ka
we na ta hru inkpinkpye yi we.

29 Abi kɨ ba a ti si taka tasi hen, anishirr
angga ba nggo a zzu ba na amasirr wa ki
abi kɨ ba nggo a ta na kingginggi? A ti si
ta abi kɨ ba si mremremu hen, anggi mu du
ba a di zzu anishirr na amasirr ku abi kɨ ba?
30 Angginggi di inta i so gri atu munta kuma
na aseki ka nggo ta gri ki inta ittu? 31 Amuya,
ingga i so di hi ittu nggi na ashishi ni ivi yi.
Ingga i si so ki ki imba imu mu hen. Ima
yo i di ingga i so di nggurr ankɛ̱ ni imba ba
ni ivivi yi nu nggo imba wemi i kpa Atiko
amunta wa, Yesu Kristi. 32 Na ka di abi kɨ ba
a si taka tasi hen, imba kye di ingga ka kpa
angginggi, nu nggo ingga i hi ittu na ashishi
na ango ka anishirr ba Afisa ba nggo a si nâ
ta si ininazzu? Ni ima yo,

"Di inta ri ni so,
ni ka kɨ ambre."

33 Si du anishirr a re imba hen. "Ikpikpa
imimi i di na anishirr azizi ki ndanda."
34 Imba kanga na amarr azizi amba ka ni du
ila ure. Abanu ni imba ba a si hi Abachi hen.
Ingga i da meme di ishisha i bu ki imba.

Ukpa umunta ku taka si kingginggi?

35 Abanu amba ba a zhi di, "A taka na
kingginggi na ta abi kɨ ba si? Ukpa umbarr
ku taka si kingginggi?" 36 Imba si na ki
arrurru hen. Ingbingbi ikiri i di ttu bari
ni zzu ni imimi. 37 Ingbingbi ikiri yi nggo
ùwà ti ttu yi ni imimi, si si iyiyirr ima yo
ì di to ka ssuzzu hen. À si di si unkunkurr
ku umbumbri ikiri inggi yi nggo a ba yi ku
ttu hen. 38 I si meme nu nggo Abachi à di
nu aseki ka we ukpa ku nggo isisurr ima yi
i kpanye. 39 Anishirr, ininazzu, aminche ni
ikikla, a na ba ukpa ku na nkanka, unuma si
zzu unuma hen. 40 Aseki anuma ka mi a klo
nu unkplassu, anuma ka nggo a se ni imimi.
Ni ima mi, iwre i aseki ka unkplassu ka i si
nanka ni iwre i aseki ka imimi ka. 41 Azhi
à ila wa a se ni iwre ima, uhwa ku u se ni
iwre ima meme, intsintsɛ̱ yi mi i se ni iwre
imbarr nanka meme. Iwre i intsintsɛ̱ yi mi
ni inggurr bi imbarr yi, i si na nkanka.

42 I taka si meme yo nggo a taka ta inta
si. Ukpa jiji munta ku nggo taka ttu, nu
bo nado nâ ta si ingbingbi ikiri yi. Ukpa
ku nggo anishirr taka tasi na ku nggo u si
taka bo hen. 43 Ukpa ku nggo a di zzu ku
ni imimi u di sama nu ukyekye, aba si di
kye ku ki inkindirr hen, nggo a ti ta ku si
bari u ta wre ikye ni tsɨ kyekye. 44 Nâ ta si
nggo a ti zzu ukpa ku, u di si inina ikpa i
unushirr, nggo a ti ta ku si u si izhi. Nâ
ta si nggo inina i ukpa i se, ukpa ku izhi
u se meme yo. 45 A yo unushirr uni imɛ̱mɛ̱
wa di Adamu, angbamvu ka a da ki inta di,
"Adamu à su unushirr tsitsirr." Adamu ni
ikikre wa, (nggo à si Yesu) à si Izhi i igri iso
tsitsirr. 46 Inta i hi du uwanggo nggo à se
nu ukpa ku izhi ku uwa nggo à si nga kuchi
hen, à nga nu ugo ku uwanggo wa nggo se ni
inina ikpa yi. 47 A na unushirr ni imɛ̱mɛ̱ wa
zhi ni ihurr i imimi, unu uha wa a nga zhi nu
unkplassu. 48 Anishirr ba we ni ingbingbru
inggi yi a se ni inina ikpa nâ ta si i uwanggo
wa nggo a na ma ni imimi. Abu unkplassu
ba we a se nu ukpa ku ugo wa nggo à zhi nu
unkplassu. 49 Nâ ta si nggo inta zzu ukpa ku
uwanggo wa nggo a na ma zhi ni imimi yi,
inta taka zzu unu unkplassu wa.

50 Amuya, ingga zha di imba bu hi di ukpa
munta ku inina na ayiyi unggo ku u ta ttu.
U ka si rri ni ittu i Abachi yi nggo i si i iso
sese hen. Inina ikpa yi nggo i di ttu ni bo i si
taka so sese hen. 51 Di ingga nggarr ki imba
anazhi anuma ngga. A si si inta wemi mu
taka kɨ hen, a taka ka inta sarr we. 52 Ikasarr
yi i taka nga nzarr mri iki ishishi bri. Nggo a
taka vri unddu ku ikikre ku, abi kɨ ba a taka
tasi. Aba ta ka inta sarr, wre ki inta si ka kɨ
zizo hen. 53 Ukpa munta ku ittu ni bo ku u ta
kaki ukpa ku nggo si taka ttu ni bo zizo hen.
54 Ukpa ku nggo inta se na ku ziza nggo u si
tsɨ kyekye hen ni ka ttu. Aba taka ka ku sarr
ki ukpa ki iso sese. Nggo i ti ka la meme, ure
ku Abachi ku taka su ujiji di, "Abachi à ka ba
ittu nggurr kparr ba."
55 "Hai! Ittu, ibwa cha imuwa yi ì su momo
mu?
Hai! Ittu, itsɨ imuwa yi ì su momo
mu?"*
56 Ila ure nggi ì di ni ittu itsɨ ima yi, Are ka so
igbu ka ngga a di du ila ure ì se nu ukyekye.
57 Uwa ta si inta nanko, inta nyarr ku Abachi
nu nggo à du Atiko amunta wa Yesu Kristi à
di inta ibwa cha!
58 Uwa a si ni ima yo, amuya amungga
amba na aniru, imba bu kri kyekye. Si du
inkindirr ì du imba battu kprekpre hen. Ka
atu amba wa pempe ni ku undu ku Abachi
ku. Imba i hi di iha i na undu ku nggo imba
so na ku Atiko i si ta si igigye hen.

16

Izi ku abiga ba

1 Ziza nggo, ni itu i inklo yi nggo imba
i shirr ta zi anishirr ba Abachi ba nu
Yahudiya, imba bu na inkindirr yi nggo
ingga i da di abiga ba na aki ka nggurr bi
ka Abachi ka nu Galatiya a bu na nggo. 2 Na
azhibarr a imɛ̱mɛ̱ ni ivi itangba yi, unushirr
a bu ttu inklo yi nggo isisurr ima i da ku
ni inklo yi nggo à kpa à zu à sharri, wre
ki ingga ì taka nga nggo, imba si ta shirr
inkindirr zizo hen. 3 Imba hla abanu nu umi
ku abiga ba du ba gri inklo yi, nggo imba
shirr kuma nu Urushalima. Ingga ti nga
ingga ta ni tu ba ni inklo yi nu ungbamvu
ku nggo ta tsarr di imba kpanye na ba. 4 I ti
wre ingga mi bu kuma, aba taka ga ingga.

Amarr ka uzirr ka Bulu ka

5 Ingga ti zirr kago Makidoniya ba, ingga
ì ta nga ni imba ba. A si gbigbi mu ingga bu
ba nu Makidoniya. 6 Mi, ingga ta ni sha so ni
imba ba ki ivi ntsɨ, ingga ta ni so aba ka kre
ni imba ba, wre ki imba bu zi ingga ni inkpu
i uzirr mungga yi. 7 Ankpa nggo, ingga ì si ta
nga ni kri krikri ni imba ba ni tsi kuma hen.
Ingga zha di Atiko wa à ti kpanye ki ingga,
ingga ì ta nga ni sha so tanko ni imba ba.
8 Ingga ta so nu Afisa ku ma ni ivi i Pentiko
yi. 9 Nu nggo anko a bwu ki ingga a undu
nabo, ka nu nggo ingga ì hi mi da anishirr
shishemi a ko tirr ingga.
10 Timoti mi à so na ku Atiko wa undu na ti
ingga ì so na nggo. Ni ima yo, à ti nga imba
du ma à so ba kahre sama ni isisu. 11 Unuma
bu si ka ma hen. Imba yo ma na anko ni
inyarr, du ma nga ni ingga ku. Ingga so surr
ashishi da à ta kpanye na gri abiga abanu ba
kye.
12 Ingga so di ta ukpa di ingga ka du
uzayirr amunta Apolo na abiga abanu ba a
bu kru ni rri ni imba ba. Uwa da du uwa si
ta nga ziza hen. A taka nga ni ivi yi nggo a
kye iwre ku.
13 Imba si so ba kahre hen. Kri ngbangba
ni yo isisurr imba yi. Vu isisurr ni kri
karrkarr nâ ta si aniru. 14 Imba bu na aseki
ka we ni ikpanye ni ikpa.
15 Imba hi di Sitefana ni iko ima yi nu
Akaya. Aba yo a sa abi imɛ̱mɛ̱ ni iyo isisurr
na Atiko ku. A na inkindirr yi nggo ukyekye
umbarr ku ka na ku abiga Abachi ba. Amuya
amba na aniru, ingga tsi ki imba ango di,
16 imba bu wo ure ku ankpinkpye ba nggo
a si nâ ta su anishirr angga ba, na abanu
nggo a so na undu ndo na ba. 17 Ingga i
nyarr kakami nggo ingga hi ani Sitefana,
u Fotunatu ndo tuku Akayiku. Ingga hi ba
nggo uwa zzu di ingga so hi si imba ngga ni
ingga ku. 18 A di ingga ì sha ttu hre nâ ta su
imba mi ittu hre nggo. Imba bu kye anishirr
abama ssu na ango.

Ichi ikikre

19 Abiga ba na anga ka Asiya ka a so chi
imba we. Akila ndo nu uwama wa Priskila,
na abiga ba nggo di nggurr bi ni iko imbarr
yi a so chi imba ni isa i Atiko yi. 20 Abiga
Atiko ba we a so chi imba. Imba chi ikpa
kakami.

* 15:55 Kye zizo Hosiya 13:14.

[21] Ingga Bulu, ingga ì so charr ichi inggi yi
nu ungo umungga.
[22] Ingga so barr da Abachi bu yo ku
abangga ba nggo a si kpanye na Atiko ku
angu ndanda. Nga, Atiko amunta.
[23] Ingga so barr da Atiko munta wa Yesu
bu na wre ki imba.
[24] Abachi bu du ikpanye imungga yi ì so ni
imba abiga Kristi Yesu ba ba wemi.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Anu Korrintiya ba Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku ku inggurr bi i abiga yi nu Korrintiya tuku aki ka nggurr bi ka Abachi ka kago nu Asiya.

Abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku nu Korrintiya a su ukpa. Aseki ka nggo anishirr a zu ka ki azhi ambarr a se kago abiga ba tuku nggo ina aseki ka ishisha i se tankpami ni igbu wa, ni ima yo abiga ba a so di tsi aza nyirr mu ni iga imbarr yi.

Bulu à charr ungbamvu ku Korrintiya ku ha unggo ku wre ku a bu narr itu ima ssuzzu na are abitsarr abi mu ba, na bu kisa ku abangga ba nggo a so vu ure ujiji ku a darr ka chi nggo. À charr ni itu i azo ka nggo à shirr ku abiga abi iha ba nu Urushalima.

Bre ungbamvu unggo ku nâ ta à charr ku uwanggo na ku, ni shirr atu ku are ka nggo Bulu à charr ni itu i ikpanye ni ikpa, tuku ikri karrkarr, ni iyo itu nu ure ujiji ku Abachi ku. Ni si kpanye ni itsarr imu hen. Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi i Bulu *1:1-11*
Aseki ka wemi nggo Bulu à na *1:12—2:13*
Undu ku kuma na angu ku Bulu ku *2:14—6:10*
Ure ku Bulu ni itu ima *6:11—7:16*
Ishirr aseki ku abi iha ba nu Urushalima *8:1—9:15*
Bulu à narr itu ima ku undu ku ikuma na angu umaku *10:1—13:10*
Ure ku ikikre *13:11-13*

1 A si ingga Bulu nggo Abachi à ttu ingga na na ingga ki uni ko na angu ka Yesu Kristi. A si inta tuku Timoti, uzayirr mungga ngbangba kakami wa.

Inta yo so charr ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ba nggo so ni igbu nu Korrintiya wa, na abiga ba we na anga ka Akaya.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi

3 Di inta nyarr ku Abachi, Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi. Aki ni ki itito wa, Abachi wa nggo izi i di zhi nu uwa yo ku. 4 Uwa yo di su ki inta isisurr ttuttumi nggo inta ti se ni ivri. Meme yo, nggo abanu mi ti se ni ivri isisurr, inta di su ba isisurr imbarr yi ni isu isisurr yi nggo Abachi ni inta. 5 Inta mi so ki iha ndo nu Kristi ku, na anko ayiyirr ama yo isu isisurr kakami i di zhi ki inta nu Kristi ku. 6 Nggo ivri isisurr i ti nga ki inta, inta di kpa yi, wre ki imba bu kpa isu isisurr tuku ikpa ttungo. Nggo Abachi ti ni inta isu isisurr, imba mi ta kpa isu isisurr, nu nggo imba ti vu isisurr ni ki iha yi nâ ta si nggo inta di vu. 7 Inta yo isisurr kakami ni imba ba. Nggo inta hi di imba ta kri ngbangba ni ki iha yi nâ ta si nggo inta so di na, ni hi da Abachi ta su ki imba isisurr nâ si inta.

8 Amuya, inta zha di imba bu hi iha yi nggo inta i ki yi nu Asiya nggo. Iha yi nggo inta ki nabo i si kakami ni mri ivu gri munta. Inta i vu gri chankarr ni tsarr iḳɨ mi kye. 9 Inta wo ingba i ītttū ni isisurr munta. Ima si di inta kye atu amunta mu hen, ni so di kye hun ko na Abachi ku nggo ta abi kɨ ba si. 10 Abachi à ddu inta huzzu na amfa ka ittu, uwa à ta di kpa inta ttungo ttuttumi. Inta ko yo isisurr na ku di à ta di na ki inta meme ttuttumi, 11 nggo imba so zi inta ibarr Abachi. A ta du anishirr shishemi a nyarr nggo Abachi à na wre ki inta ni itu i ibarr imba yi.

Bulu àba amarr ama ka kasarr

12 Inggurr ankẹ i munta inggi si di, anishirr bi ingbingbru ba mi a hi uzirr munta ku iwre ku na atu amba tuku ni ingbingbru yi we. Inta si sha inkindirr sharri ki imba hen. Inta i di so iso i abangga ba nggo a sa aba Abachi. Uzirr munta kuma u si si ihi i unushirr mu hen, u si uzizi ku Abachi mu u di inta na meme. 13 Inta si charr ki imba aseki ka nggo imba ka bre ka chankarr hen, na si si angga ka nggo a shi ki imba ibwu hen. Ingga yo isisurr di imba ta bre inkindirr yi nggo inta charr hi tsatsarr, 14 nâ ta si nggo imba mi i ka sha hi ba. Meme mi na azhibarr wa nggo Yesu taka kanga zizo nggo, imba taka nggurr ankẹ ni inta nâ ta si nggo inta so di nggurr ankẹ ni imba.

15 Ingga i yo isisurr kakami di imba ta ssu aseki angga ka hi wemi kakami, ingga zha di ingga ta nga ni imba ba kuchi, wre ki

imba bu kpa uzizi ku inga umungga ku ki
ankpa aha. [16] Ingga i so ssu anko di ingga
i taka so kuma nu Makidoniya nggo ingga
i ta garr ba ni imba ba, ni taka so kanga
nggo ni ta garr ba ni imba ba zizo. Ingga
ta zha izi ni imba ba ku i kuma imungga
yi nu Yahudiya. [17] Imba kye di ingga i yo
uzirr unggo ku sama ni ihi inkindirr yi nggo
ingga i so na mu? Mi, imba i kye di ingga
di ri amarr ka inkindirr yi nggo ingga i ta
na, nâ ta si nggo anishirr bi ingbingbru ba
a di na nggo. Meme nggo ingga ta di da di,
"Yo-o, yo-o" ni sarr kisa di "Iya, iya" zizo ni
inkpu iyiyirr ima yo?

[18] Nu nggo inta i hi karr di Abachi à ti da
inkindirr uwa à si ba yi kasarr hen. Uwa a
si meme yo, ure umunta ku ni imba ba u si
uyirr yo. U si si angu aha hen. [19] Nâ ta si
nggo Yesu Kristi Uvuvurr a Abachi wa à si
di na angu ki aha hen. À ti da di "Yo-o" uwa
su "Yo-o", ka à ti da di "Iya" uwa su "Iya."
Uwa yo su uwanggo wa nggo Timoti, Sila, i
ingga bre ki imba ure umaku. Uwa ta si na
ku na anko, a di si "Yo-o." [20] Aseki ka wemi
nggo Abachi à da zu ki inta du uwa à taka na
ka nggo, na na ki inta nu umi ku Kristi. Ima
yo di inta da di, "Du yi si meme yo" ni isa
Yesu Kristi ni nu Abachi inkpinkpye ima yi.
[21] Ima yo du Abachi bwu ki inta ni imba anko
a kri ngbangba ndo nu Kristi ku. Abachi yo
su uwanggo nggo à hla inta ki itu ima, [22] na
yo angba ama wa nu ukpa munta na ni Izhi
ima yi ni isisurr munta, ima yo sa angba wa
nggo tsarr di inta sa anishirr ama.

[23] Abachi yo di hi inkindirr yi nggo i di
ingga i si kanga nu Korrintiya zizo hen.
Ingga i kru ki imba uglo kakami. [24] Inta si
zha di inta ta gba imba nu ungo mu ni ka
di tsarr imba iyo isisurr yi hen. Imba mi tsi
kyekye ni iyo isisurr imba yi. Ni ima yo inta
i nggurr bi ni imba, wre ki inta bu ni imba
inyarr.

2

[1] Ima yo di ingga ba ni isisurr mungga
di ingga i si ta nga ni ki imba iyi zizo hen.
[2] Ingga ti gri ki imba ivri isisurr, unggonggo
ta ni ingga isu isisurr? Imba yo si isu isisurr
mungga yi, brimbri imba abangga ba nggo
ingga du ba vri isisurr. [3] Ima yo di ingga
charr ki imba ungbamvu unggo ku, wre ki
ingga bu si ni vri isisurr ni imba abangga
ba nggo aba yo ka ni ingga isu isisurr, nggo
ingga ti nga ni imba ba hen. Ingga i hi
kakami ni isisurr imungga di ingga ti nyarr,
imba mi wemi i ta nyarr meme. [4] Nggo ingga
charr ki imba ni ikuchi yi, ingga se nu umi
ku ivri isisurr ni charr na ashishi na age̱
mungga. Ingga si charr di ingga ta tto ki
imba isisurr mu hen. Ingga charr wre ki
imba bu hi inkindirr yi nggo ingga se nu
umi, ni bu tsarr imba ikpanye yi nggo ingga
se na yi na atu amba nggo.

Nggurr zhi ku uni la ure

[5] Ingga i si ta gɨ ungo kakami ni imba ba
hen. Uyirr amba a ti du unuma a vri isisurr
uwa a si si ingga nggo i si ni ivri isisurr yi
hen, a si imba wemi nggo ta hi ivri yi. [6] Iha
yi nggo amba abanu shishemi ni imba ba a
nu ma nggo ima ku. [7] Uwa ta si ziza nggo
nanko, imba nggurr zhi ni su ku isisurr, wre
ku isisurr bu si vri ma kakami uwa ka iga
yi mremremu. [8] Tsarr ma ikpanye yi nggo
imba se na yi ni itu ima yi nggo. [9] Ingga
charr zizo wre ki ingga bu tsarr imba kye
ka bu imba i ta na aseki ka wemi nggo a da
di imba bu na ka nggo. [10] Imba ti nggurr zhi
ku uwanggo nggo a kpala ki imba, ingga mi
nggurr zhi ku meme. Kristi mi à hi di ingga
ti nggurr zhi ku, (nu nggo a ti ma ki ingga
nggurr zhi), i nggurr zhi ima i si ki imba yo,
wre ki iso imba yi ni ikpa i bu kuchi zizi.
[11] Ingga na meme wre ki ingga bu harr Isheta
ni mirri nu umi munta na ka inta mri, nggo
inta mi hi inkindirr ndanda yi nggo se ni
isisurr ima yi.

Abu undu ba Abachi bu ishi Azhi Ahe̱he̱ ka

[12] Nggo ingga i ta ku bre Ure ku wre ku
Kristi ku nu Torrowa nggo, ni nga ni hi da
Atiko à ka bwu anko a undu wa nabo ba.
[13] Isisurr i vri ingga nu nggo ingga i zha
uzayirr amunta wa, Titu chankarr. Ingga
ki ku abiga abanu ba ungo ni kuma nu
Makidoniya.

[14] Inta nyarr ku Abachi, nggo Kristi a di
kuchi inta so ga ma nâ ta si agarr ngga nggo
a vu ba ni iku. Abachi a di na undu ni inta
ba na du anishirr a hi Kristi. Ihi ima i di
ttu abubo kago nâ ta si ingba iwre i anye a
ngu nu ukpa. [15] Inta i gri ihi Kristi imunta
yi kago na abangga ba nggo a ko kpa ba
ttungo tuku abangga ba nggo a so kɨ nggo,
nâ ta si ingba izizi i anye. Inta na meme,
wre ki inta bu nu Abachi inkpinkpye ima

yi. [16] Uwa ti sa abangga ba nggo ni so ni
ibwu, na abanu ambarr ba, a di wo ingba
i ittu; uwa ta si abanu ba a di wo ingba i
iso tsitsirr. Unggonggo ka na undu unggo
ku mri? [17] Inta si di re inklo mu nu ure ku
Abachi ku nâ ta si nggo abanu so di na hen.
Inta bre si ure ujiji ku nâ ta si anishirr abi da
ure yo, nu nggo inta i si anishirr bu Kristi,
uwa a si Abachi nggo a tu inta.

3

Azhi ahẹhẹ ka Abachi ka

[1] Inta ko gbyarr ku atu munta asa mu
zizo? Inta zha angbamvu zhi ni imba nggo
ta da inkindirr na atu munta nâ ta su nggo
anishirr abanu a di zha di inta bu charr
angbamvu na atu ambarr wa? [2] Imba yo si
ki inta nâ ta si ungbamvu munta ku nggo
a charr ni isisurr munta, wre ku anishirr
wemi bu hi na bre. [3] Imba yo i si angbamvu
ka nggo Kristi à charr a ni inta nggo. A si
charr angbamvu akama na ama a icharr ajiji
hen. A charr ka ni Izhi i Abachi yi nggo i so
tsitsirr nggo. A si charr ka na angbinta mu
hen, a charr ka ni isisurr i anishirr.
[4] Inta i hi aseki angga ka kakami nu nggo
Kristi à di inta hi ni isisurr na ashishi ka
Abachi. [5] Inta si so da di inta ka na undu
unggo ku na akpamburr hen. A si Abachi
mu à ni inta ukyekye ku na aseki ka we nggo
inta na ka nggo. [6] A su uwa yo à ni inta
ukyekye ku na undu ku ishi azhi ima ihẹhẹ
yi nggo i zhi ni Izhi Iwre yi. Azhi ahẹhẹ
angga ka a si zhi na are ka icharr chicharr
mu hen, a zhi ni Izhi Iwre yi. Are ka icharr
chicharr ka a di gri ittu, Izhi yi nanko, i di
gri iso tsitsirr.

Inkpinkpye i azhi ahẹhẹ ka

[7] A charr Are ka Musa ka nggo a di gri
ittu ni ingbinta. Are akama a nga ndo ni
inkpinkpye i Abachi, ima yo i du ashishi ka
Musa ka a la nzarrnzarr na du anu Israila
ba a ma ikye ka chankarr. Ni ima mi
inkpinkpye yi gru ka nado. [8] Are ka gri ittu
ka mu a ti si meme, undu ku Izhi i Abachi
ku si ta se ni inkpinkpye mri are ka ma
hen? [9] Inkindirr yi nggo gri īttū i di se ni
inkpinkpye, inkindirr yi nggo i du anishirr
a kpanye na Abachi i si ta si ni inkpinkpye
mri hen? [10] Inta ti da di inkpinkpye i ziza
nggo yi i la sha, mi inkpinkpye yi nggo
i la uru kakami ni ikuchi yi i ka ka nado
ba. [11] Are ka nggo a ka nado a ti nga ni
inkpinkpye, meme nggo inta bu hi di ishi
azhi ihẹhẹ nggi i ta kurr sese nggo i se ni
inkpinkpye mri.
[12] Nu nggo inta i se ni inkindirr yi nggo
inta so surr ashishi na yi, i di inta i re sama
ni isisu. [13] Inta i si si nâ ta si Musa hen.
Ashishi ama ka a la ngbangba, uwa à ttu ka,
wre ku anu Israila ba a bu si hi ila yi ni so
ka nado hen. [14] Meme mi isisurr i anishirr i
tsɨ kyekye, ari mi a ti so bre Are ka Musa ka,
upri inkru ku u kri ujiji ku are ka ni du are ka
ashi ba ibwu aba a ssu ka hi chankarr. Iyo
isisurr ni Kristi nggo ku ka ttu upri inkru
ukuma glo. [15] Na ase angga ka mi, a ti bre Are
ka Musa ka, upri inkru ku u ni ka ni ttu ba
isisurr. [16] Unushirr à ti kasarr nga ga Atiko,
upri inkru ukuma u ka nado. [17] Ziza nggo,
Atiko uwa yo à si Izhi yi, Izhi i Atiko iyo kpa
inta ttungo. [18] Inta wemi a ka ttu upri inkru
ukuma glo ki inta ba we, wre ki inta bu hi
inkpinkpye i Atiko yi. Izhi i Atiko yi i so ka
inta sarr kuma ni inkpinkpye inkpi, di inta
i kaki nâ ta si Atiko wa ntsɨ ni ntsɨ. Ikasarr
inggi yi i di zhi na Atiko ku, nggo uwa yo à
si Izhi yi.

4

Aseki ka inklo kakami a rri kurr ni impirr imimi

[1] Nu nggo a sa Abachi nggo ni ina wre ima
yi a ni inta undu unggo ku. Meme mi inta
si su ukpa hen. [2] Inta i ka kà aseki ka ishisha
ka nggo a di na ka sharri zu na anga yirr.
Inta i si zha rẹ undurr hen, ni si ka ure ku
Abachi ku kasarr hen. Inta bre ure ujiji na
bi ma yo, du anishirr a hi di inta i sa abata
ngga. Meme aba ta hi ni isisurr imbarr yi
di inta i sa abata ngga na ashishi ka Abachi.
[3] A ti kà Ure ku wre ku nggo inta i bre ku
nggo sharri ku undurr, aba a kà ku sharri
ku abangga ba nggo a nado nggo. [4] Isheta wa
nggo à hru inkpinkpye i ingbingbru inggi yi
nggo à harr isisurr i abangga ba nggo a kà
ikpanye ni iga yi. Ure ku wre ku nggo u so la
na ba nggo u shi ba ibwu. Ure ku nggo inta
bre ba ni itu i inkpinkpye i Kristi wa, nggo a
si nâ ta si Abachi nggo, u shi ba ibwu. [5] Inta i
si so bre are ka na atu amunta mu hen. Ure
umunta ku nggo u si di Yesu Kristi nggo à
sa Atiko, na tu inta ki amirr iko amba na
angu ama. [6] Ungbamvu ku Abachi u da di,
"Abachi da di azhi wa bu la, na ka ibwu glo."
Ziza nggo Abachi à du uru ku so la ni isisurr

munta, wre ki imba bu hi inkpinkpye ima yi
nggo i se nu umi ku Kristi.
7 Inta se nâ ta si impirr i imimi nggo a di
zu aseki ka iwre na yi. Ukyekye kuma nga
zhi na Abachi ku, na si si ukyekye umunta
mu hen. 8 Are ngga ni di kuttu inta zhi na
anko ka shishemi, inta si kɨ hen. Nu nggo
inta ti si hi inkindirr yi nggo inta ta na hen,
ima si di inta ttu isisurr glo hen. 9 A di ki
inta iha, Abachi à si ka inta du hen. A di
tsutsarr inta kahre ankpu numa, inta i si kɨ
hen. 10 Inta so di gri īttū i Yesu yi nu ukpa
umunta, wre ku anishirr bu hi uzirr ku Yesu
ku nu ukpa munta. 11 Inta nggo so tsitsirr, ni
di hi īttū ttuttumi, wre ku anishirr a bu hi
Yesu nu ukpa umunta ku nggo u su ku īttū.
12 Ure kuma u tsarr di ittu nggi so na undu
nu umi munta, i iso tsitsirr nggi so na undu
nu umi umba.
13 A charr na Angbamvu ka Abachi ka di,
"Ingga i kpanye, ima yo i di ingga i re."
Ikpanye imunta yi mi i si meme yo. Inta i
kpanye, ikpanye ima yo i du inta i re. 14 Nggo
inta hi da Abachi à ta Yesu si, i ta si ki inta
mi meme yo. Abachi à ta nggurr inta bi ni
imba ba, inta taka kri na agẹ ama. 15 Abachi
à ka na ki imba aseki akama ba. À na ki imba
meme, wre ku anishirr shishemi a bu hi ina
wre ima yi na nyarr ku na gbyarr ku asa mri
kakami.

Iyo isisurr na Abachi ku

16 Ima yo du inta si su ukpa hen. Ka nu
nggo inina ikpa imunta yi i so kɨ mi, izhi
imunta yi i so kaki ihẹhẹ ni ivivi yi. 17 Iha
yi nggo inta so ki zizami i su ntsɨmi, ni so zi
inta ni so na inta ssubi ku inkpinkpye i sese
nu unkplassu nggo i mri iha yi. 18 Inta i si so
surr ashishi amunta ka ni inkindirr yi nggo
inta i hi mu hen. Inta surr ashishi ni inggi
yi nggo inta ka si hi yi na ashishi nggo hen.
Inkindirr yi nggo inta hi na ashishi, i si ta so
tanko hen, inggi nggo inta si hi yi na ashishi
hen, ima yo i ta so sese.

5

Iko munta yi nu unkplassu

1 Inta hi du ukpa munta ku u si nâ ta si
iburr inggi, nggo inta rri so ni ingbingbru
inggi yi, ni hi da azhibarr numa a taka ddu
iburr yi hre. Aba ti ka ddu yi hre Abachi
taka ni inta into i iso. Inta i hi da Abachi
à ta ni inta na yiyirr unto ku iso. Abubo a
iso ama wa a si su undurr mu à me wa hen,
abubo ama a se zhi sese mu nu unkplassu.
2 Inta so, ni so kpa attuttu ni ingbingbru
inggi yi, ni so kye anko a kuma ku so ni iko
munta yi nu unkplassu. 3 Inta zha di i bu kri
inta nâ ta si nggo ankru a di kri ukpa ku, wre
ki inta bu si zirr ni ihorr hen. 4 Iha i se ni iso
i inina ikpa inggi yi, inta kpa attuttu. Inta
i si ta zirr ni ihorr hen. Inta zha di inta ta
surr iki i unkplassu imunta yi. Meme nggo
inina ikpa inggi yi nggo i si ta so sese hen, a
ta ttu yi sharri ni iso tsitsirr. 5 Abachi mu à
na inkindirr inggi yi meme. Nggo a tsi inta
zu ni Izhi ima yi, wre ki inta bu hi di a ta na
meme jiji.
6 Ima yo di ni isisurr munta yi ukyekye
ttuttumi. Inta hi di nu nggo inta so nu ukpa
ku nggo ku, inta ta anko na Atiko ku. 7 Inta
so ki iyo isisurr na si su ku aseki ka nggo
inta hi mu hen. 8 Inta bu zirr ndindi, nggo
inta si so zha iso nu ukpa unggo ku hen, ni
ko zha iso na Abachi ku nu unkplassu mu.
9 Inta bu ta ukpa ni di na inkindirr yi nggo i
ta su ku Abachi isisurr, ka nu nggo inta ti so
ndo na Atiko ku, ka nggo inta ni ko ta anko
na ku. 10 Nu nggo inta i hi di ni ikikre yi, i
Kristi taka ni bre ki inta amu ni itu i aseki
azizi na andanda ka nggo inta so di na ni iso
i inina ikpa imunta inggi yi.

Abachi a na anishirr ki akpukpama ni itu i Kristi

11 Nggo inta hi i kru isisu i Atiko, ima yo
di inta ko da ku anishirr di a bu nga na ku.
Abachi à hi inta i si abata ngga. Ingga i ba
di imba mi i hi ni isisurr imba meme. 12 Inta
si ko zha anko a nggurr ankẹ mu zizo hen.
Inta ko da ki imba inkindirr yi nggo inta
se, wre ki imba bu nggurr ankẹ ni inta ba.
Ni ima yo, imba ta hi inkindirr i da ku abi
nggurr ankẹ na aseki ka nggo a su ndende
nanka ni na aseki ka nggo so ni isisurr yi
nggo. 13 Anishirr a ta kye di inta i si abi la
mu. Inta ti la mi, uwa si ni itu Abachi. Atu
amunta wa a ti kurr zizi mi, uwa a si ni itu
imba yo. 14 Ikpanye i Kristi i so hru inta, nu
nggo inta i hi di unuma a nga ni ttu na angu
amunta, meme nggo inta i kɨ we. 15 Kristi à
ttu ku anishirr ba wemi, wre ku abangga ba
nggo a so tsitsirr a si ta di so ku atu ambarr
mu zizo hen. À ttu ku aba yo, aba a gɨ ma
gru ni ibe yi, wre ba bu so ku tsitsirr.
16 Bazhi ziza inta si so ri amarr ama ka nâ
ta si nggo abi ingbingbru ba so ri hen. Ni

ikuchi yi, inta di ri amarr ni itu i Kristi nâ ta
si nggo anishirr ba di ri amarr ka nggo. 17 Ina
inggi i tsarr di uwanggo nggo a ti kaki uniga
Kristi, uwa kaki unushirr uhẹhẹ. A si si nâ
ta si nggo a di se zizo hen, iso ima ikuku yi
i ka vu sarr ba, iso ihẹhẹ mu i so se na ku
ziza nggo. 18 Abachi nggo à na meme, na ni
inta isu isisurr na ku, nu nggo à du Kristi à
ssu inta bi na ku nggo, na ni inta undu ku
ibre ku anishirr ure ku issu anishirr bi ku.
19 Inta ko da da Abachi à na undu kuma nu
umi ku Kristi, nggo à nu anishirr isu isisurr
na nggurr ila ure i anishirr bi ingbingbru yi
zhi ba. Uwa yo à ni inta undu ku ibre ku
anishirr ure umaku isu isisurr ku. 20 Meme
nggo inta i si abangga ba nggo a tu inta di
inta bu kuma ku re na angu ka Kristi. Uwa
a si na ti Abachi a so na undu ni inta ba ni
re ni imba ba di imba bu ssu bi na ku. 21 Nu
nggo Kristi à nise la ure kye mi, Abachi à
na ma kaki inkindirr yi nggo a na yi ku ila
ure imunta yi, wre ku Kristi à bu ssu inta ki
abangga ba nggo Abachi à ta kpa.

6

1 Inta nggo so na undu ndo na Abachi ku,
so barr imba di imba bu si du ina wre yi
nggo Abachi ni imba i kuma gigyemi hen.
2 Abachi à da na angbamvu ka da di,
"Nggo azhibarr wa a ma, ingga wo imba.
Nggo ivi ikpa ttungo yi i ma, ingga i zi
imba."*
Kye, si ivi ima yo ziza. Ziza yo sa azhibarr a
ikpa ttungo wa.

Bulu ki iha kakami

3 Inta si zha du undurr bu bwu uza ku na
undu umunta ku meme nggo na hi ila na
ku hen. Ima yo du inta ta ukpa, wre ki inta
bu si ni imba iha hen. 4 Aseki ka we nggo
inta i so na ka na anko ka na nkanka, inta
di du anishirr a hi di inta sa amirr iko jiji ba
Abachi. Nu nggo inta i se ni ivri shishemi
ni ki iha, ingbingbru yi i vri, ni ima mi inta
ka ni vu gri. 5 A di hlo inta, na gri inta ku
ttu na aki, na di han inta hlo kputtu ni igbu
wa. Inta na undu kyekye mi sama ni ikurr
ina, sama ni iri inkindirr. 6 Inta i hru atu
amunta sama na ankizhi. Inta sa abi hi ni
di vu isisurr gri ni na wre ku anishirr. Ina
imunta ima i tsarr di inta i si amirr iko ba
Abachi. Izhi Iwre yi i se ni inta ba, ikpanye
imunta yi na anishirr ba i si si imu mu
hen. 7 Inta da ure ujiji, ukyekye ku Abachi
ku u so na undu nu umi munta. Iso izizi
imunta yi na anishirr ba ima yo i tsarr iga
imunta yi. 8 Ka ti kye inta ssu nu ungo, ka
a ti kpa inta chirr, ka gbyarr ki inta asa, ka
marr inta ni ima mi, inta di da ba ure ujiji
ku na atu munta. Anishirr abanu a kisa.
9 Anishirr a hi inta kakami, na ka na na ki
inta na ta a si hi inta hen. Inta na zzu di
inta ta kɨ, ni si kɨ hen. A tsutsarr inta, na si
ngɨ inta hen. 10 Iha mi ti ki inta, inta so di
nyarr. Ka nu nggo inta sama ni inkindirr,
inta na anishirr shishemi ki abu ungo. Ka
nu nggo inta sama ni inkindirr, aseki ka we
sa amunta.

11 Amuya amungga anu Korrintiya, inta i
re ni imba ba sama ni sha inkindirr sharri ki
imba, ni tsarr imba isisurr imunta yi. 12 Inta
i si ta kakuma nu ugo ni ikpanye imunta
yi ni imba ba hen, imba mi i so kà ikpanye
imba yi ni inta ba glo. 13 Ingga re ni imba
ba nâ ta si nggo ingga ka re na amumarr
mungga ba. Imba mi bu bwu isisurr imba
yi ni kpanye ni inta ba meme.

Imba sa abubo a iso a Abachi

14 Imba bu si di nggurr itu bi ndo na
anishirr ba nggo si ga Atiko hen. I ka wre
unushirr uzizi bu zirr bi nu unushirr wa
nggo su umimi? Ila iru tuku ibwu a si ayirr?
15 Kristi ka su ukpama a Isheta? Abiga ka se
ni inkindirr iyirr ndo na abangga ba nggo
si sa abiga hen? 16 Uki ku Abachi u se na
angginggi i na na anazhi? Inta yo i su Uki
ku Abachi utsitsirr wa. Nâ ta si nggo Abachi
à da di: "Ingga i ta rri so na ba ni zirr na ba,
ni ta sa Abachi ambarr, aba ta sa anishirr
amungga."†
17 Atiko wa à da zizo di,
"Ni ima yo imba ssuzzu na ba
ni ttu itu imba ki nanka ni inkpu an-
ishirr yi.
Imba si sa ungo ni inkindirr yi nggo i si
ankizhi hen.
Meme nggo ingga ta kpa imba yo."‡
18 "Ingga i ta sa Aki amba,
i imba ta sa amumarr mungga aniru na
amba.
Uwanggo yo si ida i Atiko Uni
Inkpinkpye we wa."§

* 6:2 Kye zizo Ishaya 49:8. † 6:16 Kye zizo Levitiku 26:12; Irrimiya 32:38; Izikiye 37:27; 1 Korrintiya 3:16; 6:19.
‡ 6:17 Kye zizo Ishaya 52:11; Izikiye 20:34, 41. § 6:18 Kye zizo 2 Samwila 7:14; 7:8.

7

1 Akpukpa mu, nu nggo Abachi à da du
uwa à ta na ki inta aseki angga ka, imba bu
shi aseki angga ka nggo a na ukpa tuku izhi
imba yi ki na ankizhi. Meme nggo imba bu
kru isisu i Abachi ni vu atu amba wa i nu ma
we.

Abiga ba a su ku Bulu isisurr

2 Imba bu bwu ki inta anko a isisurr amba
wa. Inta hi di inta si na ku undurr inkindirr
indanda hen, ni si de undurr, ni kpa ku
inkindirr ima gigyemi hen. 3 Ingga ko da
meme ni si di ingga ta da di imba kpala ki
inta mu hen. Nâ ta si nggo ingga ka da ki
imba ba, inta kpanye ni imba ba kakami, ka
ni ītttū ka ni iso tsitsirr. 4 Ingga nggurr ankē
ni imba ni hi di imba si ta ni inta ishisha
hen. Ni ivri imunta yi mi ingga i hi imba
nggo isisurr imungga yi i ji kurr, ingga i si
ni inyarr.

5 Nggo inta i nga nu Makidoniya nggo ni
si hi iso su hen. Ashishi are a kago inta
yarr. Inta i vi na abanu, ni so ni isisu ni
isisurr. 6 Abachi nggo di zhi ki inta isisurr
munta yi, nggo inta ti se ni ivri ni isisurr.
Na tu Titu ni ima yo, wre ku bu ni zhi ki
inta isisurr. 7 Inta nyarr kakami, nggo inta
hi Titu i inkindirr yi nggo ni inta inyarr
kakami, inggi si ikpa yi nggo imba i kpa ma.
À ni da ki ingga di imba so di yo isisurr di
imba ka hi ingga, inta i di imba bu vu gri ku
inkindirr yi nggo i la nggo, na da ki ingga
di imba so ri amarr mungga, nggo ingga wo
meme ni nyarr kakami.

8 Ingga sama ni ivri isisurr zizo, ka nu
nggo ungbamvu mungga ku u vri imba
isisurr mi. Ni imēmē yi, ingga vri isisurr
nggo ingga hi di ungbamvu mungga ku u
ni imba ivri. Ingga hi imba i si vri isisurr
tanko hen. 9 Ziza, ingga se ni inyarr, nggo
ivri isisurr imba yi du imba kasarr nu uzirr
umba ku. Imba vri isisurr na anko wa nggo
Abachi à zha, na si di inta mu i gri ki imba
ivri isisurr yi hen. 10 Ivri isisurr yi nggo
Abachi di gri nga ku anishirr i di du ba ka
isisurr imbarr yi sarr na so. Ima yo di gri
ba kuma ni iso sese. Inta ka gru yi anggi
mu? Ivri isisurr i abi ingbingbru yi di gri ba
ittu. 11 Imba kye inkindirr yi nggo ivri inggi
yi i na ki imba, ivri yi nggo Abachi à du yi
kuttu imba nggo. I du imba iyo itu kakami.
I du imba i zha da anishirr a bu hi di imba
i si kpala ni inkindirr nggi yi hen. Ivri nggi
yi i du imba ki unfu, isisu i ki imba. I du
imba zha di imba ka hi ingga. I du inta si
kye inkindirr kahre hen. I du imba zha di
a bu na inkindirr yi nggo iwre aba bu na yi
nggo. Imba i zha di anishirr a bu hi di imba
i si kpala nu ure unggo ku hen. 12 Ingga i
si charr ungbamvu ukuma ni itu i uwanggo
nggo à kpala mu nggo hen, ni si charr ni itu
i uwanggo nggo à kpala ku mu hen. Ingga i
charr ungbamvu ku, wre ki imba bu hi na
agē ka Abachi di imba i ssu inta gri zizi.
13 Ima yo i du isisurr imunta yi ji kurr.

Isisurr imunta yi i si ji kurr yo mre hen,
inyarr imunta yi i kri zizo nu nggo inta i hi
Titu à kanga ni nyarr kakami tuku nggo a
nga na ni da ki inta di imba i kpa ma na ango
aha. Imba wemi i du isisurr ima yi i ji kurr.
14 Inta da ku di inta hi imba, imba si ta ni inta
ishisha hen. Nggo inta i di da ki imba ure
ujiji ku ttuttumi, ni ima yo aseki ka wemi
nggo inta i bre ku Titu ni itu imba nggo a si
meme yo. 15 Titu à kpanye kakami ni imba
ba wemi. A si kpamusu ni iwo ure imba yi
hen, tuku nggo imba i kpa ma ni isisu tuku
iwri kpakpa. 16 Ina imba ima i ni ingga inyarr
ni tsarr ingga di ingga ka yo isisurr ni imba
ba, imba si ta ni ingga ishisha hen.

8

Ibwu ungo ni ini

1 Amuya, inta zha di inta ta tsarr imba
ina wre yi nggo Abachi na ku abiga bu
Makidoniya ba. 2 Ni ivi yi nggo anishirr
abama a se nu umi ku iha nggo i su ba itsarr
kye na sama ni inkindirr, na ni kakami, na
mē nyarr ni ini imbarr. 3 A ni aseki shishemi
nggo ukyekye u umbarr ku ma na ni mri
kye. Undurr à si da ba di a bu na meme hen.
4 A zhi na barr inta na atu ambarr di inta
bu du aba mi amarr ango ni na ku anishirr
ba Abachi ba undu. 5 Na ni mri inkindirr yi
nggo inta so yo isisurr. A ba atu ambarr wa
nu Atiko bari, na kakye inta, nâ ta si nggo
Abachi à zha di a bu na. 6 Titu nggo à ni imba
amarr ka ina undu ki iwre ukuma ku, inta
barr ma da a bu di imba na undu kuma ku
kre nâ ta si nggo imba i ba ku. 7 Abachi à na
wre ki imba na aseki ka wemi mri anishirr
ba we. Iyo isisurr imba yi i si kyekye yi.
Imba re wre ni hi kakami, ni wri kpakpa ni
ini yi, ni ikpanye yi nggo imba i tsarr inta

nggo. Ima yo di inta i zha di imba yo bu na
kakami nu re ku ibwu ungo ni ini yi meme.
8 Ingga si ko turr imba di imba bu ni mu
hen. Ingga ko zha di ingga ta hi ka bu imba
kpanye ni inta kakami nggo inta ka ti tsarr
imba kye na abanu nggo a zha da aba mi ta
zi inta. 9 Imba hi ina wre i Akiko munta wa
Yesu Kristi ni hi da à si si ni iha hen. A si
ni itu imba iyo uwa kaki uni iha, wre ki iha
ima yi bu du imba kaki abu ungo.
10 Ni sise, imba yo i si abi imḛmḛ ba ni ini
aseki yi. Imba i ni ku ikpanye imba mu.
Uwa a si ni ima yo imba bu wo amarr ka
nggo ingga ni imba nggo. 11 Ziza nggo, imba
kri ngbangba ni kre undu kuma. Meme
nggo undu umba ku u ta zirr narrnarr ni
inkindirr yi nggo imba i zha di imba ta na
nggo. Imba bu ni zhi ni inkindirr yi nggo
imba se na yi nggo. 12 Imba ti kri karrkarr
jiji di imba i ta ni, Abachi à ta kpa ki imba
ini imba yi. Abachi à di kpa ini i Unushirr
ku inkindirr yi nggo a se na yi mu nggo. A
si si ku inkindirr yi nggo undurr wa à sama
na yi mu hen.
13 Inta i si ta du abanu a ki iha, abanu a so
su hen. Inta zha di imba we bu si narrnarr.
14 Ziza nggo, nggo imba se na aseki shishemi,
inkindirr yi nggo imba i se na yi, imba
zi abanu nggo a sama ni inkindirr. Nggo
azhibarr numa aba mi ti ka ni se na yi aba
ta zi imba, nggo imba mi ti ni sama na yi.
Meme nggo imba wemi i ta si narrnarr. 15 A
si nâ ta si nggo a charr na angbamvu ka di,
"Unushirr wa nggo à vu ila mwe zhi ni ila,
à si di se na yi ma ku iri hen. Uwanggo à vu
ila ntsɨmi zhi ni ila a di se na yi ma iri."*

Titu na akpukpambarr ba

16 Ingga nyarr ku Abachi kakami nggo à
nu Titu isisurr i iri amarr amba nâ ta su
nggo ingga mi i di na nggo. 17 Nggo inta
i barr Titu da a bu ku klo kye imba, uwa
kpanye du uwa ta kuma. À kpanye ni ikuma
yi hanhan mi nggo a zharr imba kakami.
Uwama a si ku ikpanye ima mu. 18 Inta ta
tu uyirr nu umi ku abiga ba ndo ni Titu
ku, unushirr wa nggo inggurr bi i abiga yi
i kye ma ssu na ashishi kakami ku undu ku
ibre Ure ku wre ku nggo a di na ku nggo.
19 Abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi à
hla uzayirr munta wama di a bu zirr ndo ni
inta ba nggo inta i ku ni inklo inggi nggo
imba turr nga nggo. Inta ko na meme, wre
ku anishirr bu hi inkpinkpye i Abachi yi ni
bu tsarr ba di inta mi zha di inta ka zi ba.
20 Inta so na ndindi, nggo unu si ta glo inta di
inta gri inklo yi ndanda mi hen, nggo imba
mi hi di inklo yi i kri mwe. 21 Inta i ko cha
ukpa kakami, wre ki inta bu na inkindirr yi
nggo i si izizi na ashishi ka Atiko wa yo mre
hen, kye ni inggi yi nggo i si izizi na ashishi
ka anishirr mi kye.
22 Inta ko tu uzumburr munta numa wa
ndo na ba, nggo uwa mi di zha izi meme, a
di tsarr inta izi ima yi na anko ka shishemi,
na zha du uwa ta zi kakami. Ziza nggo, à zha
du uwa à ta zi mi mri ikuchi yi nu nggo à yo
isisurr ni imba ba kakami. 23 Ziza nggo, ni
itu i Titu, à su ukpamu wa nggo so na undu
ku zi imba ku ndo ni ingga ku. Uwa ti sa
abanu ba, a tu ba zhi ni inggurr bi i abiga
yi mu, aba mi gri ku Kristi i igbyarr asa.
24 Meme nggo, imba bu tsarr anishirr angga
ba ikpanye imba yi na ba, wre ku inggurr bi i
abiga yi nggo a tu ba nggo a bu wo inkindirr
yi nggo imba i na. Ina ima i ta tsarr ba di
inggurr ankḛ imunta yi ni imba ba i si jiji
mu.

9

Izi ku anishirr ba Abachi ba

1 Ingga i si ta di ingga i ta charr ki imba
zizo ni itu i inklo yi nggo imba i di imba ta
nu anishirr ba Abachi ba nggo hen. 2 Ingga
hi imba se ni isisurr i zi. Ingga so nggurr
ankḛ ni imba ni ka di bre ku abiga ba nu
Makidoniya ba di zhi ni sise mu, amuya
abiga ba na anga ka Akaya a kpanye di aba a
ta shirr inkindirr. Ziza, amarr amba ka a ku
du aba mi gru da aba mi ta ni meme. 3 Ima
yo di ingga i so tu amuya abiga atarr angga
ba ni imba ba. Ingga i zha di imba bu ttu
ukpa ku zi jiji mu. Nâ ta si nggo ingga i da
ku abanu di imba i so na amarr ka na meme,
wre ku iga angba imungga yi ni imba ba i si
ta kuma gigye hen. 4 Imba mi hi du unuma
nu umi ku abiga ku nu Makidoniya ti gru
ga ingga ni hi di imba i kpamusu, ishisha
ta ki inta, ni ta ki imba mi meme, nu nggo
inta i yo isisurr ni imba ba kakami di imba
i ta na meme. 5 Ima yo di ingga kye i wre
ingga bu du amuya abangga ba a bu ku ki
inta ichi. Aba yo ta kpa aseki ka nggo imba

* 8:15 Kye zizo Issuzzu 16:18.

da ki inta nggo a nggurr ka bi bari di inta
kanga. Meme nggo imba i ta ni na ki imbirr,
ni si ta ni du undurr mu a kri ki imba na
amfarr hen.
6 Si kpamusu ni inggi yi hen. Imba bu hi
du unushirr wa nggo a ttu ikiri ntsɨmi ta
hwa ntsɨ, unushirr wa nggo a ttu kri a ta
hwa kri mwe. 7 Unushirr a bu ni inkindirr
yi nggo a zu ni isisurr du uwa ta ni yi nggo.
Si kaki gbo nu nggo imba ti ta ni hen. Ni si
ba di a kri ku ùwà na amfarr mu bari ùwà
ni hen. Abachi à di kpanye nu unushirr wa
nggo à ni ni isisurr iyirr. 8 Ima ta du Abachi
mi ni imba aseki nggo imba mi so zha, wre
ki imba bu se na aseki shishemi ni ta ni ku
indu i iwre yi. 9 A charr na angbamvu ka di:
"Abachi à di bwu ungo na ni abi iha ba sama
ni kpa inkindirr na ba.
Aseki ka nggo à di na ka a sa azizi, uwa
à ta di na ka meme yo ase na ase."*
10 Abachi yo di nu uni do wa ibibi ikiri yi
na nu ma ila iri, à ta ni imba ibibi ikiri yi
nggo imba so zha na ta du yi hurr na ta
du inkindirr yi nggo imba i se na yi nggo
i si mwe, wre ki imba bu se ni isisurr i
ni abangga ba nggo a so zha nggo mwe.
11 Abachi à ta ni imba aseki shishemi, wre ki
imba ka di ttu ni ttuttumi. I ini yi nggo imba
so di ni i ta du anishirr shishemi a nyarr
ku Abachi kakami, nggo inta ti gri aseki ka
nggo imba di shirr nggo ku nu ba.
12 Inkindirr yi nggo imba na, i si si di
imba zi anishirr ba Abachi ba yo mre hen,
i di du anishirr shishemi a nyarr ku Abachi.
13 Aseki ka nggo imba di ni aka yo tsarr iyo
isisurr imba yi. Anishirr shishemi ta gbyarr
ku Abachi asa, nggo a hi imba i kpanye
nu ure ku ni itu i Kristi, ni na inkindirr yi
nggo ure ku u da. Ima yo i du imba i bwu
ango kakami ni ni anishirr ba Abachi ba na
anishirr mremremu. 14 A ti ko barr, aba ta da
da ka kaki na angginggi du ba so ni imba ba
ku ina wre yi nggo Abachi à ni imba. 15 Nyarr
ku Abachi, ku ini ima yi nggo i di inta i ku
ayisurr ni zha inkindirr i da yi chankarr.

10

Bulu kri ku undu umaku

1 Ingga Bulu ni itu imungga, ko tsi ki imba
ango ni ina ndindi tuku ina zizi yi nggo
Kristi à ni ingga. Abanu da di ingga si di
nggarr ito ni imba ba nggo ingga di so ni
imba ba hen, nggo ingga ti sama ni imba
ingga di su varr varr. 2 A kye di inta di so iso
i anishirr ba ingbingbru ba mu? Ingga ko
nga. Nggo ingga ti nga ingga ta ni vri isisurr
na ba. Si di ingga ni na ki imba meme hen.
3 Nu nggo inta i so ni ingbingbru yi mi, itsi
imunta yi i si si nâ ta si nggo ingbingbru yi i
di tsi hen. 4 A si si so ta iku munta yi na atita
ka ingbingbru ka yo hen. Inta di na undu
nu ukyekye ku Abachi ku yo ki itita munta
yi nggo ka ukyekye ku abi karr inta ku glo.
Inta di tsi iri anta i anishirr yi shishemi ni
inta ba zhi, 5 ni inggurr ankẹ yi nggo di han
anishirr ni wo ure ku Abachi ku. Inta di vu
amarr ka anishirr ka nu ngbrengbre ni ka
kasarr du ba wo ku Kristi. 6 Nggo imba we ti
na inkindirr yi nggo a da di a bu na, i inta ki
abangga ba nggo a ka iga yi iha.
7 Imba so kye aseki ka ba na ábì. Kye
itu imba bari, imba ti hi di imba se ndo
ni Kristi ku, imba bu hi di inta mi sa abu
Kristi. 8 Nggo ingga i so di nggurr ankẹ
mi kakami ku inkpinkpye yi nggo Atiko wa
à ni inta nggo, ishisha i si ki ingga hen.
A si ni ingga inkpinkpye inggi yi, wre ki
ingga bu ngɨ imba yo mu hen. À ni ingga
na yi, wre ki imba bu kaki kyekye. 9 Ingga
si charr na angbamvu mungga ka di ingga
bu ni imba isisu mu hen. 10 Abanu a da di,
"Angbamvu ka nggo Bulu à charr nggo a
tsɨ kyekye na zzu are ankpinkpi. Uwa ku
itu ima a ti se ni inta ba, ure umaku u si
di si inkindirr hen." 11 Anishirr abama a bu
hi inkindirr inggi yi: Inta i si si ni imba ba
nabo ziza nggo hen, ima yo di inta i da aseki
angga ka na angbamvu ka. Nu nggo inta
ti se ni imba ba nabo mi nggo, inta ta na
inkpinkpye yi meme yo nâ ta si nggo inta
na yi na angbamvu ka nggo.
12 Inta si ko na di inta ta tsarr atu munta
kye na abangga ba nggo a ba atu ambarr wa
ki inkindirr hen. Kye ba sa arrurru ba nggo
a di tsarr atu ambarr wa kye na atu ambarr
na di bre ku atu ambarr amu na akpambarr.
13 Inta si ti ta nggurr ankẹ ni inkindirr yi
nggo inta si ma bi inggurr ankẹ ni na yi
hen. Inkindirr i inggurr ankẹ munta inggi
su undu ku nggo Abachi ni inta, imba mi se
nu umi. 14 Inta si hi inkindirr i inggurr ankẹ
mri inkindirr yi nggo inta na hen. Inta si hi
inkindirr i inggurr ankẹ nabo hen. Inta yo

* 9:9 Kye zizo Asarr 112:9.

si gri ku imba ure ku Kristi ku hen. [15] Inta si
ko nggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo abanu
mu na, na si si inta ngga na hen. Inta ko yo
isisurr nggo iga imba yi i ti ko furr, imba ta
zi undu umunta du ku furr kago. [16] Meme
nggo, wre ki inta bu da Ure ku wre ku ni
igbu i ta anko yi nggo i kago imba, sama
ni inggurr ankẹ ni inkindirr yi nggo abanu
mu a ka na ni igbu numa ba. [17] Ungbamvu
ku Abachi ku u da di, "Ùwà ti ta nggurr
ankẹ, ùwà bi nggurr ankẹ na Atiko ku." [18] A
si di kpa abangga ba nggo a gbyarr asa na
ankimbarr mu da aba a sa azizi hen, a di kpa
sa abangga ba nggo Atiko wa mu à kye ni
ikye ima da a sa azizi.

11

Bulu tuku abi ko na angu abi imu ba

[1] Ka kaki di imba ta vu gri ni wo nggo
ingga i so re nâ ta su unushirr urrurru nggo.
Imba i so na meme ziza. [2] Ingga so ki issu ni
imba ba nâ ta si nggo Abachi di na. Ingga
i kye imba nâ ta si uva wa nggo a nise hi
unuru kye, ingga i ko ssu anko du ùwà bu
garr ugo numa nggo, uwa yo si Kristi. [3] Isisu
ki ingga di mi a taka re imba glo ni iso sama
na ankizhi imba yi tuku iyo itu imba yi ni
Kristi ku, nâ ta si nggo ìwǎ wa à re Hawawu
nggo. [4] Imba na ki kpanye na aseki ka wemi
nggo unuma a ti da ki imba nggo. A ti bre
ki imba ure ku Kristi unuma mi nanka nu
unggo ku nggo inta i bre, imba kpanye. A ta
si izhi inuma nanka ni inggi yi nggo imba i
kpa yi nggo, imba i kpanye. Uwa ta si Ure ku
wre ku unuma mi nanka nu nggo ku nggo
imba kpanye na ku nggo, imba i kpanye.
[5] Ingga i si kye da abi ko na angu ankpinkpi
amba abama a ka mri ingga hen. [6] A ta si
tsarr ingga ure mi hen, ingga i hi inkindirr
krizhizhi i itsarr. Inta i tsarr imba meme
krizhizhi mi na anko ka we?

[7] Imba di kye ingga i kpala mu, nggo ingga
i kpa itu mungga chirr ni kye imba ssu nu
ungo ni nga ni bre ki imba Ure ku wre ku
Abachi gigyemi sa ni ikpa inkindirr ni imba
ba? [8] A zzu nâ ti ingga i so ki ayi mu na abiga
ba na aki ka nggurr bi ka Abachi anuma ka
ni gri nga ni so na ki imba undu. [9] Ingga
ka ti sama ni inkindirr nggo ingga di se
ni imba ba, ni si zhi unu da a bu ni ingga
hen. Imba mi hi da amuya abiga banu ba
nu Makidoniya a gri ki ingga inkindirr yi
nggo ingga so zha. Ingga nise zhi imba
inkindirr ni kri meme yo di, ingga si ta zhi
imba inkindirr hen. [10] Nu nggo ure ujiji ku
Kristi ku se nu umi mungga, undurr sama
na anga ka Akaya ka nggo a ta han ingga ni
nggurr ankẹ ni itu inggi yi. [11] Angginggi han
ingga ni kye imba na ashishi? Imba i kye di
a su nggo ingga i si kpanye ni imba ba mu
nggo hen? Abachi mi hi di ingga i kpanye
ni imba ba. [12] Ingga i si ta ba ttungo ni na
inkindirr yi nggo ingga i so na yi nggo hen.
Ingga ta na meme, wre ku anishirr abama
a bu zha anko a nggurr ankẹ chankarr. A ta
zha di aba a ka ga angba du undu umbarr ku
u su uyirr nu umunta ku. [13] Anishirr abama
a si si abi ko na angu ajiji hen. A si abu undu
bi imu. A ka atu ambarr wa ki nâ ta si abi ko
na angu bu Kristi. [14] Uwama si si ki ingga
inkindirr i hẹhẹ hen, nggo Isheta mi di ka
itu ima yi ka na zzu unitu* nggo à gri ila
iru zhi na Abachi ku. [15] Nggo amirr iko abu
Isheta mi a di na atu ambarr wa zzu na ta sa
amirr iko bi na undu uzizi, ina ima i si ta di
inta ku ayisurr hen. Ni ikikre yi a ta ki ba
iha ku inkindirr yi nggo a na nggo.

Iha i Bulu yi ku undu ku Kristi

[16] Ingga da ki imba zizo. Undurr bu si kye
di ingga i su urrurru mu hen. Imba ti kye
meme mi imba bu kpa ingga na ti imba kpa
su urrurru nggo. Meme nggo ingga mi ka
sha nggurr ankẹ. [17] Nggo ingga ti gru ko
gbyarr ku itu mungga asa, uwa si sa anko
wa nggo Atiko wa ka di ingga bu re hen.
Ingga su urrurru. [18] Nu nggo abanu a di
nggurr ankẹ nâ ta si nggo ingbingbru yi di
na nggo, ingga mi ta nggurr ankẹ meme.
[19] Imba nggo kye di imba sa akrizhizhi ba
kakami, ni nyarr ni shirr atu ku arrurru
ba! [20] Imba nggo di vu isisurr na abangga ba
nggo a nggarr ito ni imba ba, na na undu ni
imba ba, na re imba, na kye di aba mri imba,
na hlo imba na ashishi. [21] Inta i sama nu
ukpakpa isisurr i na ku anishirr aseki kama.
A ti si inkindirr i ishisha mi ingga kpa.

Unuma a ti se ni inkindirr i nggurr ankẹ,
ingga mi meme. Ingga mi i so re nâ ta
su unushirr urrurru nggo. [22] Aba mu a sa
anu Yahuda ba? Ingga mi meme. A si anu

* 11:14 Unitu nggo à gri ila uru zhi na Abachi ku: Unitu wa nggo zhi na Abachi ku. Isheta à di re anishirr du ba a kye di à zhi na Abachi ku.

Israila? Ingga mi meme. A si ahinhan bu
Ibrayi? Ingga mi meme. [23] A sa amirr iko
bu Kristi? (Ingga re ma mi zzu uni la mu.)
Ingga i na ku undu sha kakami. Ingga i
kri ni iharr i mri shishemi, a di hlo ingga
ankpa shishemi ingga i ki ywhiywhirr ittu.
[24] Ankpa akywi na nkanka ani Yahuda ba a
hlo ingga ki ango iso tarr na tirr (39) na
amfarr. [25] Ankpu atarr anu Roma ba a hlo
ingga na ankpi inklo. Na ankpu numa aba
ta ingga na angbinta, ankpu atarr uddu so
nggarr ni ingga nu umi ku inyi, na ankpu
numa mi ingga kurr nggarr ambre ni so
ku azhi nu umi ku amasirr. [26] Ingga i di
kuma nu uzirr ku tanko shishemi ni hi ittu
na amasirr, tuku na abayi, tuku anishirr
amungga ani Yahuda tuku abangga ba nggo
a si si ani Yahuda hen. Ingga i hi ittū ni ìgbù
shishemi tuku na ankla ka nggo anishirr a si
di so hen, tuku na amasirr ankpinkpi. Ingga
i hi ittu na ango ka abiga bi imu. [27] Ingga
i na undu ku tsi kuma sama ni ku so su,
ankpu anuma sama ni ina, ni di so ni iyo
nu uhre ankpu numa sama ni inkindirr yi
nggo ingga ta ri, ni di su umvru nggo ingga
sama na ankru ka umvru. [28] Ingga i se na
aseki anuma zizo ni itu mungga. Ni ivivi
yi, amarr ka inggurr bi i abiga yi a so ni
itu mungga nâ ta si iki yi nggo i rɨ kakami.
[29] Nggo unuma ti su ukpa ni iga yi, ingga ki
iha ndo na ku, nggo ingga di ri amarr kama
ka. Nggo unuma ti ka ri ni ila ure, ingga ki
unfu nu uwanggo nggo re ma yo.

[30] Ingga ka ti ta nggurr ankẹ mi, ingga i ta
nggurr ku aseki angga ka nggo a tsarr an-
ishirr iklonyarr imungga yi nggo. [31] Abachi,
nggo uwa yo sa Aki a Atiko munta wa Yesu
Kristi, à hi di ingga si so ki si imu hen.
Abachi su uni nyarr ku sese. [32] Ugona nu
Damasika wa ni ivi yi nggo Uttu Arreta à
surr abi gbye anko ka mirri nu umi ìgbù ku,
wre ku bu vu ingga. [33] Amuya ba a yo ingga
na asa na gri ingga ba ni iywirr ugonka ku
ìgbù ku, ingga firr ssuzzu meme yo.

12

Ula tuku inkindirr yi nggo Abachi à tsarr Bulu

[1] Imba ngga i turr ingga yo ni inggurr
ankẹ, ka nu nggo ingga hi di ina meme i si
wre hen. Ingga ta re ni itu i inkindirr yi
nggo taka la ni ichi tuku inkindirr yi nggo
Atiko wa à bwu ki ingga ashishi na di ingga
hi yi. [2] Ingga i hi uniga Kristi numa nggo
Abachi à ba ma hun kuma nu unkplassu
ku utarr ku ase awurr na anẹ ka (14) nggo
a ka vu sarr ba. Ingga i si hi ka bu ugo
wa a ni se nu ukpa umaku unggo ku yo
nggo inkindirr ima i la nggo. Abachi mu
hi. [3] Ingga si hi hen, ka bu a su ukpa uma
unggo ku yo u hun kuma nu unkplassu ka a
si izhi ima yi mu, Abachi mu à hi. [4] A ba ma
hun kuma nu unkplassu ku utarr ku nggo
abi kɨ azizi ba a ku di so nggo. Uwa a ku
wo aseki angga ka nggo a tsɨ ni bre, aseki
ka nggo a kisa ku unushirr uni inina ikpa ni
bre ka. [5] Ina ima yo ta di ingga nggurr ankẹ
nu unushirr wama ku. Ingga si ka nggurr
ankẹ ni itu mungga hen. Ingga ka nggurr
ankẹ ku i sama nu ukyekye imungga iyo
mre. [6] Ingga ka zha di ingga ta nggurr ankẹ
mi, ingga si ta kaki urrurru hen, nu nggo
ingga ko da ki imba su ure ujiji mu. Ingga
si ta nggurr ankẹ ki itu mungga hen, nggo
ingga si zha du unuma bu yo isisurr ima ni
ingga mri aseki ka nggo ingga di na ni di bre
ku anishirr hen.

[7] Wre ki ingga bu si ga angba kakami na
aseki ka ku ayisurr ka nggo Abachi à tsarr
ingga na ka nggo. Ima yo i du ba a ni ingga
inkindirr i tsɨ kakami, i kaki ki ingga intto
nu ukpa. Inkindirr i tsɨ inggi i su unitu
wa nggo Isheta à tu ma da a bu nga ni ni
ingga ivri inggi yi, wre ki ingga bu si ga
angba kakami hen. [8] Ingga i barr Abachi ki
ankpo atarr da a bu ttu intto ima yi ka ki
ingga ma. [9] Abachi à ddu ingga di, "Ùwà ì
zha uzizi umungga ku yo mre. Nggo ùwà
ti sù ukpa, ukyekye umungga ku ù di nga
ku ùwà kakami." Uwa si ima yo du ingga
ta ga angba ku isu ukpa imungga yi, wre ku
ukyekye ku Kristi ku u bu nga ni so ni ingga
ku. [10] Ingga nyarr ku iklonyarr mungga yi,
ni imarr mungga yi tuku ivri ni itsutsarr ni
iha mungga yi we ni itu i Kristi. Nggo ingga
ti klonyarr ima di ka ingga ki kyekye.

Bulu à kpanye na abiga ba nu Korrintiya

[11] Imba na di ingga so nggurr ankẹ zzu
urrurru mu, imba yo ka charr gbyarr ki
ingga asa, ka nu nggo ingga si si inkindirr
ikye yo na amu nu umi ku abi ko na angu
ankpinkpi amba abama hen. Ziza nggo
ingga ka si si ni kye kpachirr hen. [12] Ingga i
di se ni imba ba, ni di vu gri, ni di na aseki ka

ku ayisurr tuku ankpinkpi. Ima yo i tsarr di
ingga su uni ko na angu a Kristi. [13] Inkindirr
iyirr yo nggo ingga i na na aki ka nggurr bi
ka Abachi anuma ka, ni si na ki imba hen.
Inggi i su nggo ingga i si kaki ki imba iki ilɨ
hen. Ingga ko barr, imba bu nggurr zhi ki
ingga ku nggo ina ima ta si ki imba ikpala.
[14] Wanggo si inkpo itarr nggi nggo ingga
ko ssu atutu ka inga ni imba ba. Ingga si di
ingga ta ni zhi imba aseki mu hen. Ingga si
ko zha aseki mu ni imba ba hen, ingga ko
zha imba yo. Imba mi hi di a si sa amumarr
ngga di nu akiki ila hen, nu ungo numa akiki
ngga di nu amumarr ila. [15] Ingga i ta nyarr
i ba itu imungga ni ki imba kye na aseki ka
nggo ingga i se na ka we. Ingga ti kpanye
ni imba kakami meme anggi mu ta du imba
nyarr ingga ntsɨmi? [16] Abanu nu umi umba
ku a hi di ingga si zhi imba aseki hen. Ina
ima ta du abanu kye di ingga di re imba ni
di ka imba zhi na are ka anishirr. [17] Abangga
ba nggo ingga i tu ba ni imba ba nggo ingga
i du ba a ka imba mri? [18] Ingga i du Titu
a kuma ni imba ba, ni tu uzayirr amunta
uniga unuma wa da a bu ga ma. Titu a ka
imba mri? Iya, imba i hi di inta tuku Titu
inta i na inkindirr iyiyirr yo ni isisurr iyirr
ima iyo.
[19] Imba kye di zhi ni inggi yi mu inta i di
harr atu amunta ka? Inta i di re na anishirr
abu Kristi ba na ashishi ka Abachi. Imba i
sa akpamburr kakami, aseki ka wemi nggo
inta di na, inta di na ka wre ki imba bu kaki
kyekye. [20] Ingga i kru di ingga ti nga ingga i
ta ni hi imba i si si inkindirr yi nggo ta wre
ki ingga i hi hen, ingga mi i si ta si ki imba
inkindirr yi nggo imba i ta zha di ingga bu
se hen. Ingga kru di imba so di vi ni ikpa, ni
ki ishishi, ni ki unfu, ni ga ki na nkanka, ni
na ikpa ki ndanda na are amba ka, ni re ikpa
na yi, ni gɨ atu, ni ka iwo ku ankpinkpye.
[21] Ingga i kru di ingga ti nga ni imba ba zizo,
Abachi amungga à ta du ingga i ki itu nggi.
Ingga ta ni yì ashishi ni itu i abangga ba
nggo a la ure ni ikuchi yi na ni kasarr ni izɨ
iki imbarr yi, izha ikpa na aseki ka ishisha
nggo a na ka.

13

Inggurr i ikikre i Bulu yi

[1] Ingga i si na anko a nga ni imba ba
ankpu a utarr. Nâ ta si nggo Angbamvu
ka Abachi ka a da di, "A ti da du unushirr
à na inkindirr, anishirr aha ka atarr ngga
a bu se ni inkla yi na da bari ida ima i ta
si ijiji." [2] Ni inye i ankpu aha imungga yi,
ingga i gba ki imba atu di ingga ta ttu imba
iba, undurr wa nggo à si ba ttungo ni ila ure
ima yi hen. Nu nggo ingga i ta anko mi ni
imba ba ziza nggo, ingga so gba ki imba atu
meme. Ankpa nggo ingga si taka du ba hen.
[3] Ingga ta ni tsarr imba inkindirr yi nggo i ta
du imba i kpanye di Kristi mu à so re ba ni
ingga ku jiji. Kristi wa à si sama nu ukyekye
nu nggo a ti so re ni imba ba hen. À se nu
ukyekye unkpi nu umi umba. [4] Nu nggo à
kaki latata nu nggo a klo ma nu unkunkurr
ku mi, ziza nggo ukyekye ku Abachi ku u du
ma à so tsitsirr. Inta i si latata nâ ta su nggo
Kristi à se. Ukyekye ku Abachi ku u ta ma
si, inta mi, nu nggo inta i so nu umi umaku,
inta i si tsitsirr meme nâ ta si nggo Kristi à
se, ni se nu ukyekye ku bre ki imba amu.
[5] Si tsarr ingga mu kye hen, tsarr atu imba
mu kye ka imba i so ni iga yi jiji. Imba ti ri
itsarr kye yi, ima i tsarr di Kristi Yesu à se
nu umi umba. Uwa à ta si so ni imba ba hen,
imba i jaku. [6] Ingga surr ashishi di imba i ta
hi di inta i si jaku hen. [7] Inta barr Abachi di
imba i si ta na inkindirr indanda hen. Inta
i si so na di inta i ka ri itsarr ima yi mu ba
hen. Iya, imba ti kye di inta i jaku mi, imba
bu na inkindirr yi nggo i si iwre. [8] Undu
munta ku si su ku ika ure ujiji ku hen, u di
kri ku ure ujiji ku ttuttumi. [9] Inta ti sama nu
ukyekye mi, inta i nyarr nu nggo imba i si
kyekye, ni barr di imba i ta na sha. [10] Ingga i
so kuchi charr ki imba bari ni kanga, wre ki
ingga ti kanga nggo ingga i si ta ni kpa imba
varrvarr hen. Ingga zha di ingga ta na undu
nu ukyekye ku nggo Atiko wa à ni ingga, ni
bu me imba ssu ki, ni si turr imba kahre mu
hen.

Ichi i ikikre

[11] Amuya amba na aniru, abi so ki ingga
ni isisurr, ingga di imba bu nyarr. Imba bu
kasarr nu uzirr umba ku ni vu aseki ka nggo
ingga i da ki imba ihan kye. Du amarr amba
ka a sa ayirr ni so su yi ni ikpa. Ingga i barr
ziza di Abachi wa nggo à di du anishirr a
kpanye ni ikpa na so su, a bu zi imba.
[12] Imba chi ikpa ni ichi i abiga yi. [13] Abiga
ba ni inggya so chi imba.

[14] Ingga i barr di uzizi ku Atiko amunta
wa Yesu Kristi, ni ikpanye i Abachi yi, tuku
inggurr bi i Izhi Iwre yi a bu so ni imba ba
we.*

* 13:14 Ibre icharr i 13:12-13 Angbamvu ka Abachi anuma ka a di bre 13 ki ikikre i 12. 14 i kaki 13.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Galatiya ba Ure ku mẹmẹ

Bulu, uni kuma na angu, uwa yo à charr ungbamvu unggo ku gri ku inggurr bi i abiga yi nggo a bwu nu Galatiya nu uzirr uma ku mẹmẹ ku.

Anu Yahuda abiga ba a kye uwa si ba inkindirr i ku ayisurr di abiga abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen, a so ga iba i anu Yahuda yi. A zu ni isisurr di uwanggo nggo a ti ga Are ka Musa ka, aba a ta kpa ma ttungo (na kri kakami ni itu i iyo iji di ima yo i si angba wa nggo a lo azhi ka nggo), tuku iyo isisurr ni Kristi ku. Bulu à kisa ba ma, na tsarr ba di Are ka Musa ka a ka si kpa undurr ttungo hen. Iyo isisurr imunta nggi i ta kpa inta ttungo

Unggonggo à ka sarr ma ttungo uwa kpanye na ka ku so ki ugarr zizo? Bulu à charr ni ima yo a kisa ku abangga ba nggo a da di abiga a bu ga Are ka Musa ka.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

- Bulu à tsi narr itu ima tuku Ure ku wre ku *1:1—2:21*
- Angu ndanda ka are ka a sama nu ukyekye *3:1-22*
- Ure ku wre ku u mri Are ka Musa ka *3:23—4:31*
- Uniga à si si ugarr ku inkindirr inuma hen *5:1-26*
- Ure ni itu i iso i uniga *6:1-18*

Bulu à chi abiga ba nu Galatiya

1 A si ingga Bulu, uni ko na angu. À si
ingga yo i charr ki imba ungbamvu unggo
ku. A si si anishirr ngga a yo ingga na tu
ingga nu undu ku Abachi ku hen. A si Yesu
Kristi mu tuku Abachi Aki wa, nggo à gɨ
Yesu gru ni ibe yi nggo, aba yo a yo ingga
na tu ingga nu undu ku Abachi ku. 2 Ingga
na amuya abiga ba wemi ni inggya, inta i
chi imba abiga ba nggo a ga so nu igbu i
Galatiya yi we.

3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si
Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo
uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre
ki imba na bu ni imba isu isisurr.

4 Yesu Kristi à wo ku Abachi, Aki amunta
wa na ba itu ima yi a ni ku ila ure imunta
yi, wre ku a bu kpa inta ttungo ku ila ure i
ingbingbru na ase amimi angga ka. 5 Ni ima
yo, inkpinkpye yi bu so ku Abachi sese. Du
yi si meme yo.

Ure ku wre ku Kristi ku ù su uyirr yo

6 Imba i di ingga i ku ayisurr nu nggo ziza
nggo yo, imba i kpamusu na Abachi wanggo
nggo a yo imba ku uzizi ku Kristi ku nggo, ni
ka ku so ga itsarr inuma mu. 7 Jiji mu, itsarr
ima nggi i si si Ure ku wre ku hen. Ingga i hi
anishirr abanu ngga a nga ni so na imba ki
a kahirr, na so zha da aba ta ba Ure ku wre
ku Kristi ku a kasarr. 8 Inta mi, ka unitu a
Abachi nggo à zhi nu unkplassu nggo, inta
ti bre ki imba itsarr ihẹhẹ ni ka i imẹmẹ yi
du, Abachi bu du undurr ma ki iha ase na
ase. 9 Ingga i ka da ki imba ba, ni so da zizo
di, Undurr ti ni bre ki imba Ure ku wre ku
Yesu unuma mu nanka nu unggo ku nggo
imba i wo ni kpa ni inta ba nggo, Abachi bu
du undurr ma a ki iha ase na ase.

10 Imba ta kye di ingga i ko re meme,
wre ku anishirr ngga bu kpanye nu ure
umungga ku. Iya! Ingga zha di Abachi nggo
a bu kpanye ki ingga. Imba i kye di ingga
ko zha di anishirr ngga bu hi ingga kakami?
A ka du uwama yo a si amarr amungga ka,
ingga ka si ba itu imungga i ni ku undu ku
Kristi hen.

Nggo Bulu a na na kaki uni ko na angu ka Kristi nggo

11 Di ingga da ki imba amuya abiga, Ure
ku wre ku Kristi ku nggo ingga i bre ku
anishirr nggo, a si si unushirr mu a na ku
hen. 12 Undurr nggo a si ni ingga na ku hen.
Undurr a si tsarr ingga na ku hen. A si Yesu
Kristi nggo ku itu ima a bwu ku tsarr ingga.

13 A da ki imba iso imungga yi ni ikuchi
yi. Nu nggo ingga i ni di si ni iga i anu
Yahuda yi kakami ingga i di ki abiga Yesu
ba iha kakami ku iga imbarr yi. Ingga i kri
karrkarr di ingga ta kà iga i Yesu yi nado.
14 Ingga i ku ku ani Yahuda a bu ka mungga
ba shishemi i chi ni iga imunta i anu Yahuda
yi. Ni i yo itu kakami ni na aseki ka nggo
akiki amunta a di na ka nggo. 15 Uwa a si
Abachi mu a na wre ni ima na ttu ingga
zhi nu umi ine mu, na yo ingga ku ina wre
ima yi ki ni na undu uma. Abachi a tsarr
16 ingga Uzuma wa, wre ki ingga bu ka bre

Ure ku wre ku ni itu ima yi ku abangga ba
nggo a si si ani Yahuda hen. Ingga i si ku
zha amarr nu undurr ku bari ni kpa undu
ku hen. [17] Ingga i si kuma nu Urushalima ku
zhi abi ko na angu ba nggo a ku ki ingga i chi
hen. Ingga i tsi kuma na anga ka Arrabiya
bari ni kanga ni igbu nu Damasika.

[18] Mre ingga i ki ase atarr bari ni kuma
nu Urushalima di ingga ta ku hi Biturr, ni
ku kuso na ku ki ivi iwurr ni kywi. [19] Ingga
i si hi uni ko na angu numa hen. Ingga
i hi Yakubu, uzayirr a Atiko Yesu wa yo
mre. [20] Inkindirr yi nggo ingga i charr nu
ungbamvu unggo ku Abachi à hi di a si ure
ujiji na si si ire̱ are hen. Ingga i si so da
gigyemi hen. [21] Ingga i sha so na ku ni gru
kuma ni igbu i Sirriya tuku Silisiya. [22] Na
attuttu akama abiga Kristi ba nu Yahudiya
a si hi di ingga i su unggonggo hen. [23] A
wo si are ka nggo anishirr mu a bre ni itu
imungga. Anishirr ba a bre di: "Ugo nggo
à so ki inta iha ku iga yi nggo, uwa nggo à
di bre ku anishirr ure ku iga yi nggo uwa
yo à di zha anko du uwa à ta ngu yi yo
nggo!" [24] Aba a wo na gbyarr ku Abachi asa
ku inkindirr yi nggo a na ki ingga nggo.

2

Abi ko na angu ba a kpa Bulu yo

[1] Ase awurr na ne̱s a vu sarr bari inta
i kakuma nu Urushalima tuku Barrnaba.
Ingga gri Titu mi ke ni ingga ku. [2] A si Abachi
nggo à tsarr di ingga i bu kuma bari ingga
i si kuma ki. Ingga i se nabo nggo ni do
na yi ku di re na abangga ba nggo na ki
ankpinkpye ba abiga ba. Ingga i bre tsarr ba
Ure ku wre ku nggo ingga i bre ku abangga
ba nggo a si si ani Yahuda ba hen. Ingga i na
meme wre ku undu umungga ku ni ikuchi yi
tuku ku ziza nggo ku bu si kuma gigye hen.
[3] Unuzirr amungga wa, Titu à si anu Girrki.
Ima mi i si du abiga ba nga ma nggangga di
a bu yo ku iji meme hen. [4] Anishirr abanu
nggo a na da aba a si abiga na gru kri kyekye
di a bu yo ku Titu iji meme. Anishirr abama
a do na yi rri ni inta ba wre ba bu ni kye
nggo inggurr bi imunta yi ni Yesu Kristi ku
i ni inta anko a na inkindirr yi nggo wre ki
inta nggo. A zha da aba a ka na inta ki agarr
ku are ka ani Yahuda ka. [5] Inta i si shirr ba
atu ntsɨ hen, wre ki inta bu ssu Ure ku wre
ku ujiji ku zu ki imba zizi.

[6] Uwa ta si abangga ba nggo a na ki
ankpinkpye ambarr ba nggo, inkpinkpye
imbarr yi mi i si vri ingga hen, Abachi à si di
kye ba na abi wre ku a bu hi undanda tuku
iwre inkindirr hen. Ankpinkpye abama a si
da inkindirr numa nanka ni inggi yi nggo
ingga i bre hen. [7] Aba mi a ki ashishi a hi di
Abachi à ni ingga undu ku ibre Ure ku wre
ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen,
nâ ta si nggo à tu Biturr meme, na nu ma
undu ku ibre Ure ku wre ku ku ani Yahuda
ba. [8] À si Abachi wa nggo yo à tu Biturr ki
uni ko na angu wa nggo di a bu ku bre ku
ani Yahuda ba Ure ku wre ku, uwa yo à tu
ingga meme di ingga bu ku bre ku abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen. [9] Yakubu, i
Biturr tuku Yohana nggo aba yo a na ki ba
ankpinkpye ba nggo, aba mi a hi di Abachi
nggo à ni ingga undu ku wre unggo ku. Ima
yo du ba a kpa inta tuku Barrnaba na ango
aha. Nu nggo undu umunta ku u su uyirr
na ba, inta i kpanye di inta ngga ta na undu
na abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
Abangga a bu ba na ani Yahuda ba ba. [10] Aba
a zha inkindirr iyirr yo ni inta ba, di inta bu
si kpamusu na amuya abiga abi iha ba hen.
Ingga mi i so zha di ingga ta na ima yo.

Bulu à kpa kisa ku Biturr

[11] Nggo Biturr à nga ni inta ba nu Antakiya
nggo, ingga ì kpa kisa ku na ashishi ama di
à na ndanda mi. [12] Biturr à di ri ila bi na
abiga abangga ba nggo a si si anu Yahuda
hen. Uwa a ni hi anishirr ba nggo Yakubu a
tu ba nga nggo na ba ttungo na si di ri ila bi
zizo na abangga ba nggo a si si ani Yahuda
ba hen. A na meme kru ambarr abanu ba
nggo a kpanye di a bu yo ku abiga abangga
ba nggo a si si ani Yahuda hen iji. [13] Amuya
ani Yahuda abiga abanu ba a hi nggo Biturr
à na aseki wre ku anishirr a bu hi, na gru di
na meme yo. Barrnaba mi à ga aza ambarr
ka.

[14] Ingga i kye ba a zirr nanka mu nu Ure
ku wre ku ujiji ku, ni i ddu Biturr na ashishi
ambarr wemi di, "Uwa i si ani Yahuda ni ka
di na nâ ta si abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen, ni si na ina i anu Yahuda jiji
ba hen. Angginggi du uwa i zha du uwa ta
darr abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen
di a bu na aseki ka ni Yahuda?

Abachi à di kpa anishirr ttungo ku iyo isisurr imbarr iyo mre

15 "Inta i si ingri i anu Yahuda, ni si di
la ure nâ ta si abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen. 16 Inta i hi di a di na unushirr
ki uzizi na agẹ ka Abachi ku ikpanye ni Yesu
Kristi ku. À si si ina Are ka Abachi inggi i ta
kpa unushirr ttungo hen. Meme nggo inta
mi i yo isisurr imunta yi nu Kristi Yesu ku,
wre ki inta bu kaki abi na uzizi na agẹ ka
Abachi ku iyo isisurr nu Kristi yi ku. Na si si
ina inkindirr yi nggo Are ka a da mu hen.
17 "Inta anu Yahuda ba ti so yo itu di inta
ta kaki abi na uzizi ni Kristi ku, inta nga
ni di hi di inta mi i si abi la ure. Meme
nggo, à si Yesu nggo à na inta ki abi la ure?
Iya! 18 Ingga ti sarr me zizo inkindirr yi nggo
ingga nggo i tsi yi nggarr nggo, i ina ima i
tsarr di ingga i si ni ikpala. 19 Nu nggo ingga
i di ga Are ka yo nggo, Are ka a di ingga i
kaki nâ ta si iku. I ziza nggo ingga i kpanye
ni Kristi ku, ikpanye ima i ttu ingga ssuzzu,
wre ki ingga bu so tsitsirr na Abachi ku. A
si nâ ta si nggo a klo ingga ni Kristi ku nu
unkunkurr ku. 20 Uwa a si si ingga mu i so na
aseki ka nggo ingga so na ka ziza nggo hen.
A si Yesu Kristi mu nggo à rri so ni ingga ku
nggo. Aseki ka nggo ingga i so na ka nggo
a si nu nggo ingga i kpanye nu Uvuvurr
a Abachi wa ku nggo, uwa yo à kpanye ni
ingga ku na ni ingga itu ima yi. 21 Ingga i si
kà uzizi ku Abachi ku hen. A ka da di Abachi
à ta kpa unushirr da à na inkindirr yi nggo
Are amaka mu a da nggo, a ka si meme ittu
i Yesu Kristi yi ka si igigye!"

3

Abachi à di kpanye na abangga ba nggo a yo isisurr ni Kristi ku

1 Arrurru imba anu Galatiya! Unggonggo
a nga ni ka ama inkindirr wa a bwa imba?
A bre ki imba krizhizhi mi di a kpa Yesu
Kristi nu unkunkurr. 2 Imba bu da ki ingga
inkindirr iyirr. Imba i na kingginggi ni kpa
Izhi i Abachi yi? A si nggo imba i na aseki
ka nggo Are ka Musa ka bre di imba bu na
nggo? Ka a su nu nggo imba i wo Ure ku
wre ku Kristi ku yo ni kpanye na ku? 3 Imba
si arrurru? Kye, imba i gru ni imẹmẹ yi ni
di ga inkindirr yi nggo Izhi i Abachi yi i da,
anggi mu di imba kye di imba ta kuma ni
ikikre nu ukyekye ku atu amba? 4 Imba i ki
iha yi ku anggi mu? Nggi iha imba yi i si
gigye mu? Ingga si kpanye hen. 5 Abachi à
ni imba Izhi ima yi na na ki imba aseki ka
ikagri ka ku anggi mu? A si nu nggo imba i
na inkindirr yi nggo Are ka Musa ka a da di
imba bu na mu nggo? Iya, à na meme, nu
nggo imba i wo Ure ku wre ku ni kpanye na
ku nggo.
6 Kye, a si aza ka Ibrayi ka yo, nâ ta si
a charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di, "À
kpanye na Abachi ku. Ikpanye ima yo i du
Abachi à kye Ibrayi ki unushirr uzizi na agẹ
ama."* 7 Ni ima yo, imba bu hi di undurr
wa nggo ti kpanye nu Kristi ku nâ ta si
nggo Ibrayi à na nggo, undurr uwama a si
uvuvurr a Ibrayi. 8 Ni ikuchi yi, a charr
na angbamvu ka Abachi ka da di, abangga
ba nggo a kpanye ni Kristi ku na si si ani
Yahuda hen, Abachi à ta kpa ba ku iyo
isisurr imbarr yi. Na angbamvu ka zizo
Abachi à kuchi da zu ku Ibrayi ngbangbamu
da di, "Ingbingbru yi we i ta kpa angu ka
wre ni itu imuwa."† 9 Uwa si meme yo,
abangga ba nggo a yo isisurr nu Kristi ku
nggo aba mi a kpa angu ka wre ka nâ ti
Ibrayi a kpa ka ku iyo isisurr ima yi nggo.
10 Abangga ba nggo a kye di aba ti na
inkindirr yi nggo are ka à da nggo ima inggi
i ta du Abachi à yo ba ki azizi, a si hi di
Abachi à ka yo ku abama angu andanda
ba hen? A charr na Angbamvu ka Abachi
ka di, "Undurr wanggo nggo à si di ga
aseki ka wemi nggo are ka nggo a charr
na angbamvu ka Abachi ka à da nggo hen,
Abachi à yo ku angu andanda."‡ 11 Inta i
hi di à si si ina inkindirr inggi nggo Are ka
Musa ka à da nggo, ima inggi i ta du Abachi
à kpa unushirr da à zirr zizi hen. Angbamvu
ka Abachi ka mi à da di, "Abangga ba nggo
i yo isisurr imbarr nggi i du ba à zirr zizi na
agẹ ka Abachi, abama à so iso ijiji."§ 12 Are
ka Musa ka à si si nu nggo unushirr à yo
isisurr mu hen. A charr na Angbamvu ka
Abachi ka di, "Unushirr wanggo nggo à ti
so di na inkindirr yi nggo are ka à da nggo
à so iso ijiji."* 13 Kristi à sarr inta ssuzzu
ni iyo angu ndanda i Are ka Musa ka, na
sarr kpa iyo angu ndanda imunta yi, nâ ta si
nggo a charr na Angbamvu ka Abachi ka di,

* 3:6 Kye zizo Imẹmẹ 15:6. † 3:8 Kye zizo Imẹmẹ 12:3; 18:18. ‡ 3:10 Kye zizo Are Ka Zizo 27:26. § 3:11 Kye zizo Habaku 2:4. * 3:12 Kye zizo Levitiku 18:5.

"Angu ndanda à so ku undurr wanggo nggo
à klo ma nu unkunkurr nggo."† [14] Kristi à
na meme, wre ku abangga ba nggo à si si
ani Yahuda hen, aba mi ka kpa iyo angu izizi
yi nggo Abachi à yo ku Ibrayi nggo ni itu i
Kristi Yesu. Meme nggo, inta abiga mi ti yo
isisurr, inta ta kpa Izhi yi nggo Abachi à du
uwa à taka ni anishirr ama ba nggo.

Are ka Musa ka tuku ida zu i Abachi yi

[15] Amuya abiga, inta bu kye nggo anishirr
jiji mi a di na nggo. Anishirr aha a ti da zu da
aba ta na inkindirr na shi azhi, undurr ka si
cha ida zu ima yi ka ka yi sarr hen. [16] Ida zu i
Abachi yi i si meme yo, nggo Abachi à da zu
ku Ibrayi tuku ahinhan ama ba. Angbamvu
ka Abachi ka à si charr di Abachi à si da zu
ku ahinhan bu Ibrayi ba shishemi mu hen.
A charr ni itu i uhanma uyirr yo, uwanggo
nggo à si Kristi. [17] Ida imungga inggi i si di,
ida zu yi nggo Abachi à da zu ku Ibrayi ì kurr
meme yo. Are ka nggo à ni ka nu ugo ku ase
ayiyirr anẹ ni iso tarr (430) ka nggo à si ta
kpurr ida zu ku Ibrayi yi zhi hen. [18] Nggi à si
iga are ka ngga ì ta du inta kpa aseki ka nggo
Abachi à da zu ku Ibrayi nggo? Iya, inta si
kpa aseki azizi akama ku iga are ka mu hen.
Abachi à ni Ibrayi aseki akama ku ina wre
ima yi mu nu nggo à da zu ku.

[19] Uwa ti si meme, Abachi à ni Are ka Musa
ka ku anggi mu? Abachi à ni are ka, wre ku
anishirr a bu hi aseki ndanda ka nggo a di
na ka. Are ka Musa ka à ta na undu kuma ku
inga i uhunhan ku nggo à da di u taka nga
nggo. Abitu ba Abachi aba yo a nu Musa are
ka, uwa à kpa ka a nu anishirr ba. [20] Anishirr
aha ngga a ti so na inkindirr bari, undurr
unuma à ta rri ba na atsutsu. Uwa a ti si
anga ayirr yo, aba a si ta zha undurr uni rri
na atsutsu hen. Abachi à su uyirr yo.

Undu ku nggo Are ka Musa ka a ta na

[21] Meme nggo, nggi Are ka Musa ka à si
da inkindirr inuma mu nanka na aseki ka
nggo Abachi à da zu du uwa à ta na ka nggo
hen? Iya! A ka di a gri are anuma nggo
à ta gri ku anishirr iso ijiji, Abachi ka kpa
anishirr di a zirr zizi ku iga are imbarr iyo.
[22] À si si meme yo hen. À charr na Angbamvu
ka Abachi ka di anishirr bi ingbingbru ba
wemi a kaki agarr ku ila ure. Meme nggo,
abangga ba nggo a kpanye ni Yesu Kristi
ku nggo abangga a taka kpa aseki ka nggo
Abachi à da du uwa taka nu abangga ba
nggo a kpanye ni Yesu Kristi ku nggo.

[23] Nggo Kristi à nise nga, Are ka Musa ka à
di lo inta zu ki agarr bi ivi yi nggo Abachi à
taka tsarr inta anko a ikpanye ni Kristi ku.
[24] Are ka Musa à ka yo si nâ ta si unitsarr
amunta wa bari Kristi à nga, wre ku Abachi
bu na inta ki anishirr azizi ku ikpanye ni
Kristi ku. [25] Ziza nggo, ikpanye ni Kristi ku i
ka nga ba, inta si ta zha di Are ka Musa ka a
bu tsarr inta inkindirr zizo hen.

Amumarr ba Abachi ba

[26] Imba wemi i sa amumarr ba Abachi nu
nggo imba kpanye ni Kristi Yesu ku nggo.
[27] Aba zzu imba na amasirr wa nu umi ku
Kristi, nggo uwa à si nâ ta si nggo imba i
surr Kristi ki ankru ahẹhẹ nu ukpa umba ku.
[28] Nu nggo imba si abu Kristi, imba i si anu
Yahuda ka anu Girrki, ka agarr ka imba so
ku atu amba, aniru ka amba; imba si ungo
uyirr yo ni Kristi ku. [29] Ni ima yo, imba ti si
abu Kristi, imba si amumarr ajiji abu Ibrayi.
Imba mi ta kpa iyo angu i Abachi yi we nggo
à da zu ku Ibrayi nggo.

4

[1] Ure mungga ku nggo ù si di: Uvuvurr
wa nggo à ta gri iko i aki na ni si ulala mi,
aba ti nu ma aseki ka mi uwa à si ta si nanka
nu ugarr hen. [2] À ta ni su uvutsa, anishirr
abanu mu a ta ssu ma gri na bu kye ku
aseki kakuma na ase ka nggo aki wa à zu di
uvuvurr wa à ti tsi ma aba bu nu ma aseki
ka. [3] I di si meme yo ni inta ba. Nggo inta i
nise hi ure ujiji ku ni itu Yesu, inta di se nâ
ta si amumarr, ni si agarr ku anazhi akyekye
abi ingbingbru inggi yi. [4] Nggo ivi yi nggo
Abachi à zu nggo i ma, uwa tu Uvuvurr ama
wa. Uwa à nga ki uvuvurr ni ngri ayamba.
Uvuvurr wa à so na di na inkindirr yi nggo
are ka ani Yahuda ka da nggo, [5] wre ku bu
nga ni sarr inta ssuzzu ni ilo yi nggo are ka
à lo inta nggo. Isarr inta ssuzzu ima i na inta
ki amumarr ba Abachi.* [6] Nu nggo inta i si
amumarr ziza, Abachi à du Izhi i Uzuma yi i
nga ni rri so ki inta ni isisurr. Uwa à si Izhi
ima yo di inta di yì ni yo ma di, "Baba, Aki
mungga." [7] Ziza nggo, ùwà i si si ugarr mu

† 3:13 Unkunkurr: Are Ka Zizo 21:23 a da di a ti ngu unushirr ku ila ure, aba di klo iku nu unkunkurr di a si inkindirr ishisha. Bulu à so da di iklo Yesu yi i si meme yo.

* 4:5 Kye zizo Roma 8:15-17.

zizo hen. Ùwà si uvuvurr a Abachi. Nu nggo
ùwà i si uvuvurr Abachi, Abachi à ta nu ùwà
aseki ka wemi nggo a zu ku amumarr ama
ba nggo.

Ivri i Bulu yi na anu Galatiya ba

8 Ni ikuchi yi nggo imba nise hi Abachi,
imba di si agarr ku aseki angga ka nggo a
si si Abachi jiji mi hen, nggo imba di kuttu
ku. 9 Ziza nggo imba hi Abachi, ka ingga
ta da di, Abachi mu à hi imba, anggi mu di
imba so zha anko di imba ta kakuma zizo ku
sa agarr ku anazhi akyekye abi ingbingbru
inggi yi, ankalanttu ani inkindirr abama
nggo a sama nu ukyekye nggo? Imba ta
kaku sa agarr ku aseki ka ikuchi ka zizo?
10 Imba ddu ivi tuku ihwa na ase anuma zu
nanka ni kye yi na ashishi kakami. 11 Ina
imba yi i ni ingga ivri. Undu ku nggo ingga
na ni imba ba u su ku gigye mu?

12 Ingga tsi ki imba ango amuya, imba bu
ga aza amungga ka. Kye ingga mi i di ga
imba yo. Imba si kpala ki ingga ni inkla
inuma hen. 13 Ssu kye nggo ingga i bre ki
imba Ure ku wre ku ni imẹmẹ yi, a su ivri
ikpa nggi i vu ingga zu. 14 Ivri ikpa imungga
yi i gri ki imba ivri, imba i si kà ni nggurr
ugo ni ingga hen. Imba i kpa ingga ikpa i
unitu Abachi. Imba kpa ingga na ango aha
nâ ti imba kpa si Kristi Yesu mi ku itu ima
15 Imba i nyarr kakami. Anggi mu la? Ingga
ka da inkindirr iyirr inggi na atu amba di,
a ka di imba hi anko, imba ka ddu ashishi
amba ka ni ingga. 16 Ingga kaki uni karr
amba nu nggo ingga i bre ki imba are ajiji
ka?

17 Anishirr abanu ba a surr ashishi ni imba
ba kakami. Isurr ashishi ima i si si gigyemi
hen. A zha di aba a ta vu inta kpa imba, wre
ki imba bu ka ashishi amba ka kakuma na ba
nâ ta si nggo aba mi a ka ambarr ka kanga ni
imba ba nggo. 18 Iwre imba bu di surr ashishi
meme ku inkindirr yi nggo i si izizi. Nggo
ingga ti sama ni imba ba mi, imba bu di
na meme yo ttuttumi. 19 Amumarr mungga,
ingga ko vri na atu amba wa zizo nâ ta si
ayamba nggo à ta ko ngri. Imba ti kaki nâ ta
si Kristi nu uzirr umba ku bari ivri imungga
inggi yi ita ba ttungo. 20 Angginggi ka ba
ingga yo ni imba ba ziza nggo di ingga ka
amarr amungga ka sarr. Nggo ingga si hi
inkindirr yi nggo ingga ta na ni imba hen.

Kye anu Hajarratu tuku Sarratu na

21 Imba angga ba nggo di imba i zha di
imba ta na inkindirr yi nggo Are ka Musa
ka a da nggo, di ingga zhi imba! Imba i si hi
inkindirr yi nggo are ka a da hen?

22 A charr na ka di, Ibrayi à si na amumarr
aha. Uva ugarr nggo à ngri ku uyirr wa.
Uyirr wa a si ayamba wa nggo à si si ugarr
hen uwa nggo à ngri ku na ku. 23 Uvuvurr
ni ngri a uva ugarr wa, a ngri ma nâ ta a
di ngri uvuvurr nggo, uwa ta su uvuvurr
a ayamba wa nggo a si si ugarr wa nanko,
Abachi mu à ni angu du uwa a taka nu ba
uvuvurr uwama.

24 Uwanggo a si nâ ta si assurre nggo.
Amba ba aha mi a si nâ ta si ishi azhi i
Abachi iha yi. Hajarratu nggo à ngri amarr
ma ba ni igarr nggo, uwanggo a si nâ ta si
ishi azhi iyirr yi, nggo Abachi à shi ka na ani
Yahuda ba ni Igbigbu i Sinayi† yi nggo. 25 Nu
nggo Hajarratu na amarr ma ba a sa agarr,
nggo uwanggo si nâ ta si Igbigbu i Sinayi yi
nggo i se na anga ka Arrabiya ka. Ayamba
ama à si nâ ta si ìgbù nu Urushalima nu
unkplassu wa nggo a bi na anishirr bi igbu
ba na si sa agarr hen. 26 A ta si Urushalima
nu unkplassu wa nanko, à si su ugarr a
undurr hen, uwama à si ayirr amunta wa.
27 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo a charr
ni itu ima yi na angbamvu ka di:

"Ùwà ayamba wa nggo i nise ngri kye,
ùwà bu nyarr!
Hantu ni yì nyarr,
ùwà nggo nise hi ivri i ingri kye nggo.
Ùwà nggo a kà ùwà du nggo,
ùwà ta kpa amumarr mri ayamba wa
nggo à so nu unuru ku nggo."‡

28 A ta si imba amuya nanko, imba si
amumarr ba Abachi nu nggo a da zu nggo,
nâ ta si Ishaku. 29 Ni ivivi ima, uvuvurr
wanggo nggo à ngri ma nâ ta di ngri nggo,
uvuvurr uwama à ki uvuvurr wanggo à ngri
ma ni Izhi i Iwre i Abachi yi iha. I ziza nggo
mi, a si meme yo. 30 Ungbamvu ku Abachi ku
u da di angginggi? U da di, "Han ayamba
ugarr wa tuku uzuma wa share. A si ta vu
iki i aki yi a ga ku uvuvurr a ayamba ugarr

† 4:24 Igbigbu i Sinayi: Igbigbu i Arrabiya nggo Abachi à nu Musa Are ka tsarr iso ka nggo (Issuzzu 19 tuku 20). ‡ 4:27 Kye zizo Ishaya 54:1. § 4:30 Kye zizo Imẹmẹ 21:10.

wa tuku uvuvurr a ayiko wa hen.”§ [31] Uwa
si ni ima yo, amuya amungga, inta i si si
amumarr ba ayamba garr hen, inta i si aba
ayiko nggo si si ugarr hen.

5

Uwanggo ta si ni Kristi ku uwa à su uvuvurr ingri

[1] Ikpa inta ttungo i Kristi yi, ima yo i di
inta i so ku atu munta ni si sa agarr bu are
ka ani Yahuda hen. Imba bu kri karrkarr ni
si kaki agarr zizo hen.
[2] Wo yi! Ingga Bulu so da ki imba di imba
ti kpanye ni du ba a yo ki imba iji, u Kristi a
si si inkindirr ni imba ba hen. [3] Ingga ko da
ki imba zizo, undurr wanggo à du ba a yo ku
iji, uwa bu so ga aseki we nggo Are ka Musa
ka a da nggo. [4] Imba nggo i kye di iga are
inggi i ta na imba ki azizi na agɛ̱ ka Abachi.
Ina ima iyo i ka imba glo nu Kristi ku. Imba i
kuhre ni si kpa uzizi ku Abachi hen. [5] Uwa ta
si inta nanko, inta ko surr ashishi di Abachi
à ta kpa inta ki azizi na agɛ̱ ama. Uwama
yo a si inkindirr yi nggo inta i so bi yi nu
ukyekye ku Izhi i Abachi yi nggo iyo isisurr
imunta yi i ni inta na yi nggo. [6] Nggo inta ti
nggurr bi ni Kristi Yesu ku nggo, iyo iji tuku
isa ni yo iji a su ungo uyirr yo. Inkindirr
ijiji inggi i si iyo isisurr yi nggo i di du inta i
kpanye na abanu ba.
[7] Imba i di na zizi, unggo mu à ni di imba i
ba ttungo ni ga anko ajiji wa? [8] Ikasarr imba
yi ni isisurr si zhi nu uwanggo wa nggo à
yo imba hen. [9] Nâ ta si nggo a da di, “Iyisti
ntsɨmi yo di du imbimbru ikpu gru si ssu
na agbugba wa.” [10] Ingga ni so yo isisurr na
Atiko ku di imba ta kpanye na are amungga
ka nggo ingga i da ki imba nggo. Undurr wa
nggo à so na imba ttudu, Abachi à ta ki ma
iha ahan ma. [11] Amuya, ingga ti ni di bre di
anishirr a bu yo iji iyo, anggi mu i du ba a ka
na ni so ki ingga iha yi? Uwa ti si meme, ibre
are ka ikpa Kristi nu unkunkurr ku i si ta du
undurr a ddu ingga inkindirr hen. [12] Ingga i
zha di abangga ba nggo a so tsutsarr imba
nu ure ku yo iji ku nggo, a si ta kukri ni yo
iji iyo mre hen, a ta gye inina ikpa yi mi glo!
[13] A ta si imba nanko amuya, a yo imba
ssuzzu ni igarr, meme nggo imba si du
issuzzu ni igarr imba yi i gri imba kuma ni
na inkindirr yi nggo inina ikpa imba mu
zha hen. Si na meme hen, kpanye ni ikpa
ni di zi ikpambirr. [14] Are ka Musa ka wemi
a nggurr bi na so da inkindirr iyirr yo di,
“Ùwà bu kpanye nu uni gri muwa ku nâ ta
si itu muwa.”* [15] Imba ka di ta ikpa ni di vi
ni marr ikpa. Imba du ma yi. Imba ta si du
ma hen, imba kre ikpambirr.

Izhi i Abachi yi ni izharr inkindirr imunta yi

[16] Ima yo di ingga so da di, imba bu du
Izhi Iwre yi i tsarr imba anko ina aseki ka
we. Meme nggo, imba si ta di na inkindirr
yi nggo inina ikpa imba yi i zha hen.
[17] Inkindirr yi nggo inina ikpa i unushirr i di
zha ina, i di si nanka ni inkindirr yi nggo
Izhi i Abachi ì di zha na yi. Inkindirr yi
nggo Izhi i Abachi ì di zha ina yi nggo i di
si nanka ni inggi nggo inina ikpa i unushirr
i di zha nggo. Aba aha mi a si di kpanye
ni ikpa hen. Meme nggo, imba i ka si na
inkindirr yi nggo imba ngga i zha di imba
i ta na hen. [18] Imba ti di na inkindirr yi nggo
Izhi i Abachi yi i tsarr imba nggo, meme
nggo uwa a si si are ka ngga a so hru imba
hen.
[19] Inta i hi krizhizhi mi di undurr wa nggo
ti di na aseki ndanda ka nggo ukpa umaku
ù zha, uwa ta di na aseki ka angga ka: izha
amba ni izha aniru, amarr ndanda, izɨ aseki,
[20] ika inkindirr ki azhi amuwa, iki utirr, ikarr
ikpa, ikri angba ichi, uvi, na di ki unfu ni
ikpa, na zha aseki ku atu ambarr yo, na di
so na nkanka, na so varrvarr, [21] na di zha di
aba ta si nâ ta si abanu, na si abi hwa ahi, na
na aseki ka ishisha, na amimi aseki anuma
meme. Ingga ko da ki imba ziza nggo nâ
ti ingga i da ni ikuchi yi nggo, abangga ba
nggo a na aseki akama a si taka rri ni ittu i
Abachi yi hen.
[22] Unushirr ti se ni Izhi i Abachi yi, i ta
du undurr wa à kpanye na anishirr, na ta se
ni inyarr, isu isisurr, ivu isisurr, izi abanu,
na su unushirr uzizi, a di kri karrkarr ni
ikpanye ima yi, [23] na di ki itu inggi, na di vu
ikpa gri. Are anuma a si kisa na aseki akama
hen. [24] Abangga ba nggo a sa abi Kristi Yesu
a ka ngɨ ndanda imbwimbwe i aseki akama
nado ba. A ka ikpa ina imbarr ki aku nu
unkunkurr ku ba. [25] A si Izhi Iwre iyo i di inta
i so tsitsirr. Meme nggo, inta bu du Izhi iyo
i tsarr inta uzirr umunta ku. [26] Inta bu si gɨ

* 5:14 Kye zizo Levitiku 19:18.

atu, ni bu si di tto ikpa ni ki imwa ni ikpa ku hen.

6

Na wre ku ikpa imba yi

1 Amuya, unuma nggo si ni iga yi à ti la ure, imba nggo si akyekye ni Izhi Iwre bu yo ma na anko azizi bwe. Na ni bu kye atu amba wre ki imba bu si sarr uza jaku meme hen. 2 Ivri i ti se, imba i zi ikpambirr. Meme nggo, imba so di na si inkindirr yi nggo Kristi à da di inta bu na nggo. 3 Undurr wa nggo ti kye du uwa mu a si ka ba, na si si inkindirr hen, undurr uwama so re si itu ima mu. 4 Uwanggo bu tsarr itu ima kye na nkpama. Uwa ti na meme bari na bu nggurr ankẹ, sa ni itsarr itu ima kye nu unuma ku. 5 Wanggo bu ki itu ba iki ima.

6 Imba abangga ba nggo a di tsarr imba are ka, iwre imba bu di sha inkindirr i nu abitsarr ba.

7 Si du undurr a re imba hen. A si di ki ku Abachi ayi hen. Unushirr à di hwa inkindirr yi nggo à ttu yi nggo. 8 Undurr wa nggo ti na inkindirr yi nggo amarr ndanda ama a da ku nggo, uwa à so ttu si ibibi ikiri ndanda, na taka ni hwa ndanda uku yo. Undurr nggo ti na inkindirr yi nggo i ta du Izhi yi i nyarr, Izhi yi i ta du ma so sese. 9 Inta bu si dì, ni ina uzizi hen. Inta i ti si ba ttungo ni ina uzizi yi hen, inta taka ni hwa uzizi munta ku ni ivi yi nggo Abachi à zu. 10 Uwa a si ni ima yo, anko a ti se, inta bu na wre ku anishirr wemi. Ni bu ttu na ku amuya amunta ba ni iga yi kakami.

Ure ku ikikre ku

11 Kye icharr kpinkpi yi nggo ingga charr ki imba nu ungo mungga nggo!

12 Abangga ba nggo a so zha si isa izizi, aba yo a so da di imba bu yo iji. A so na meme na si zha du undurr bu tsutsarr ba ni itu i ida ku anishirr ure ku Abachi ku du Kristi à ttu nu unkunkurr ku, wre ku bu kpa anishirr ttungo hen. 13 Abangga ba nggo iyo iji yi i su adu ambarr mi, aba mi a si di na aseki ka nggo are ka a da hen. A zha di imba bu yo iji yi, wre aba ka nggurr ankẹ di imba kpa itsarr imbarr yi ni iyo iji yi. 14 Uwa ta si ingga nanko, ingga ta nggurr ankẹ nu unkunkurr ku klo ku Atiko munta wa Yesu Kristi ku yo mre. A si unkunkurr uma u ku yo u du aseki ka ingbingbru ka a si aku mu ni ingga ku, ingga mi i ka ingbingbru yi. 15 Iyo iji tuku isama ni iyo iji a su ungo yirr. Inkindirr iwre inggi i si du unushirr a bu kaki uhẹhẹ ni iga ima yi. 16 Abachi bu du abangga ba nggo a di ga anko ama wa we, na si anishirr ama, a bu hi isu isisurr tuku uzizi umaku, tuku anishirr ba Abachi ba wemi.

17 Ni ikikre yi, undurr bu si tsutsarr ingga zizo hen. Ingga i hru angba a Yesu Kristi nu ukpa mungga.*

18 Amuya, Atiko munta Yesu Kristi bu ni izhi imba yi uzizi umaku! Du yi si meme yo.

* 6:17 Angba a Yesu Kristi: Na ankpu shishemi, anishirr angga ba nggo a kisa ku Bulu a hlo ma na amfarr, nu nggo à di tsarr ni itu i Kristi. Abla ka a si ka ihlo ima yo.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Afisa ba Ure ku meme

Bulu à charr ungbamvu unggo ku na di kri ni harr nu Roma. Zhi nu a charr ku nu ba na aki ka barr ka shishemi. A tu Tikiku nggo na ku wre ku abiga ba bu kaki kyekye ku ungbamvu ku tuku ikuma ima yi.

Bulu à ba ure umaku zhi ni ase ka meme ka na re ni tu i inkindirr yi nggo iso se ziza nggo. Di Abachi à so kpa anishirr a ttungo na ka abangga ba nggo a kpanye ni Kristi ku a sarr.

Bulu à bre inkindirr i ku ayisurr yi nggo Kristi à na ki inta nggo. À yo inggurr bi i abiga yi di i si nâ ta si ukpa ku unushirr. A da di i si uki ku Abachi, ni si ayamba ahehe ni gru si nâ ta si uni ta iku. A sa anggo wa a tsarr nggo a zha di inggurr bi yi i bu se na abiga ba ba nggo. Ni iso imunta yi, inta bu zha anko nggo a ta han anishirr ni sarr jaku. Na ta ka iki amparr glo, tuku iglo unushirr di a na ndanda, tuku izha di inkindirr i unuma ka si imuwa, tuku iki unfu, tuku isisurr kpakpa. Aseki akama yo a di du anishirr a ga iso ki na nkanka. Ni ikikre yi, Bulu à re ni itu i iso i uniga ni iko ima yi tuku undu umaku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Inkindirr yi nggo Abachi à da di uwa à ta na tuku ikpa ttungo *1:0—2:22*
Ure ku wre ku u si inkindirr i ku ayisurr *3:1-21*
Iso i uniga ni ingbingbru yi *4:1—5:20*
Iso bi i uniga na abanu i uniga yi *5:21—6:9*
Uniga à so di tsi nu umimi *6:10-24*

Bulu chi abiga ba nu Afisa

1 A si ingga Bulu, nggo Abachi kpanye di ingga bu su uni ko na angu ka Kristi Yesu.

Ingga nggo ko charr ki imba abiga ba nggo so nu Afisa, abangga ba nggo a yo isisurr imbarr yi ni iga Kristi Yesu.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Abachi na ki inta aseki ka wre ni itu i Kristi

3 Di inta nyarr ku Abachi nggo à si Aki a Atiko amunta wa Yesu Kristi. Aseki ka wre ka nggo a ta zi izhi imunta yi, Abachi à ni inta na ka zhi nu unkplassu nu ungo ku Kristi ku yo. 4 Nggo Abachi à nise na ingbingbru yi, na hla inta nu ungo ku Kristi zu di inta bu ga ma, ni bu si anishirr a zizi, nggo sama ni ila ure na age ama. 5 Ikpanye i Abachi yi na atu munta wa i si kakami, ima yo i du Abachi à hla inta ki amarr ma gbangba mu zu nu ungo ku Yesu Kristi bari na na ingbingbru inggi yi. Isisurr ima nggi i kpanye ku meme. 6 Di inta nyarr ku Abachi ni inkindirr inkpi iwre yi nggo a na ki inta mi ni itu i uzuma wa sama ni kpa inkindirr. Uwa yo à si ku isu isisurr ima yi. 7 Abachi à du uzuma wa à nga ni ka ayiyi ama wa hre, wre ku a bu kpa inta ttungo na nggurr ila ure imunta yi zhi. A na meme ku uzizi umaku nggo u si kakami na atu munta. 8 Abachi à bwu ungo na ná wre ki inta kakami nggo a bwu ki inta ashishi na ni inta amarr azizi ka kye hi. 9 Nggo Abachi kpanye ni inta ba na bwu ki inta isisurr ima yi na di inta hi amarr ama ka wre ka nggo a ssu ka zu sharri ni itu i Kristi. Amarr ka nggo abi ingbingbru ba a si hi ka hen. 10 Amarr akama ngga a si di: Nggo ivi ima yi ti ma, uwa ta nggurr iki i unkplassu bi ni inggi yi nggo se ni ingbingbru nu ungo ku Kristi nggo uwa yo ta su uttu.

11 Abachi à hla inta nu umi ku Kristi na ná inta ki anishirr a ma. Uwama yo à si amarr ka Abachi ka ngbangbamu na atu amunta na du aseki ka so zirr nâ ta si nggo isisurr ima yi i kpanye. 12 A na meme wre ki inta abangga ba nggo i si abi imeme ba ni iyo isisurr yi ni ga Kristi, di inta bu na aseki ka nggo ta gri inyarr nga ku Abachi. 13 Imba mi se nu umi ku abiga bu Kristi ba, nu nggo imba i wo ure ujiji ku nggo u gri ki inta mi ikpa ttungo. Nggo imba i kpa ku Abachi ni imba Izhi i Iwre yi, nâ ta si nggo a da zu ngbangbamu. Ziza nggo Izhi ima yo i si ki imba angba wa nggo a tsarr di imba si amumarr ba Abachi. 14 Izhi i Abachi iyo i si angba wa nggo a tsarr inta da Abachi taka ni inta aseki ka nggo a da zu ki inta, na tsarr inta zizo di a taka kpa anishirr ama ba ttungo. A na meme wre ki inta bu nyarr ku Abachi ni nu ma inkpinkpye ima yi!

Bulu à barr ku abiga ba nu Afisa

15 Ni itu i aseki angga ka nggo Abachi a na
na atu amba wa, nggo ingga wo iyo isisurr
imba yi ngbangba ka ni ga Atiko Yesu Kristi,
tuku nggo imba kpanye na abiga Abachi ba.
16 Ingga nyarr kakami ku Abachi na atu a
imba wa, ni so di barr Abachi ttuttumi ki
imba. 17 Ingga so di barr Abachi nu nggo
uwa yo si ankpye, na si Aki a Atiko munta
wa Yesu Kristi, di a bu ni imba Izhi i ihi na
bwu ki imba ashishi di imba hi ma kakami.
18 Ingga mi so di barr Abachi di a bu bwu ki
imba isisurr imba yi na di imba i hi aseki ka
nggo a yo imba na ka. Ni ko barr ma zizo di
a bu di imba hi angbungbru aseki ka nggo
a zu ku anishirr ba Abachi ba. 19 Ni ko barr
ma zizo di a bu di imba hi ukyekye unkpi
mri umaku nggo a se na ku na atu munta,
abangga ba nggo a di yo isisurr na ku. A
su ukyekye uyiyirr ukuma yo, 20 Abachi a na
undu na ku nu nggo a ta Kristi si, na du
ma hun kuma ku kuso ku nu ungo ri umaku
nu unkplassu, nggo su unto ku inkpinkpye
ku. 21 Abachi à gri ma ku zu nu unto ku
inkpinkpye ku ikikre ku. Ittu ima yi si inkpi
mri i ingbingbru yi, ni mri ankpinkpye ba,
na anishirr akyekye bi ingbingbru ba, tuku
nu unkplassu namri. Isa ima yi i mri asa a
atuttu ba ni ingbingbru nggi yi bazhi ziza
nggo kuma na ase ka so nga ka tuku ase
na ase. 22 Abachi à na ma ki uttu na atu a
aseki ka namri. Na du ma si ankpye na aseki
ka namri, ku iwre i abiga ba. 23 Anishirr ba
Abachi ba a su ukpa ku Kristi. Kristi à tsarr
ssu nu umi ku abiga ba, na tsarr ssu na aseki
ka tuku ni into yi namri.

2

Abachi a di ni abiga ma ba iso hẹhẹ

1 Ni ikuchi yi, imba i se nâ ta si anishirr
ba nggo a ka kɨ ba, ni kà ku Abachi iwo ure
yi, tuku ila ure imba yi. 2 Nggo imba i ni
di so ni ila ure imba yi ni so di ga anko ka
anishirr ba ingbingbru ba, ni so di ga ukorr
ku Isheta uttu a anazhi ndanda wa nggo so
na akpa. A su uttu anazhi ndanda uyiyirr
uwama yo nggo à so di na undu nu umi ku
abangga ba nggo di kà iwo ku Abachi ure.
3 Ni ikuchi yi, inta mi i si meme yo, na si
inkpu anishirr ba nggo si hi Abachi hen,
ni so di na aseki ka nggo inta i zharr ka,
na aseki ka nggo isisurr munta imimi yi i
kpanye na ka. Ni ikuchi yi, unfu ku Abachi
ku u di se na atu munta nggo inta di na
meme ndo nâ ta si inkpu anishirr yi. 4 Nggo
inta ni so di na aseki akama, Abachi à ki
itito na atu amunta wa, na kpanye ni inta
ba. 5 Nggo inta ni di se nâ ta si aku ni ila
ure munta yi, Abachi à ni ni inta izhi i iso
ihẹhẹ ni Yesu Kristi ku. A si ina wre ima
yo i du ma ni kpa imba ttungo. 6 Abachi à
ta inta si ndo ni Kristi ku na ni inta unto
ku iso ndo nu Kristi Yesu ku nu unkplassu.
Abachi à na meme nggo a nggurr inta bi
nu Kristi ku. 7 Abachi à na meme, wre ku
ka ni tsarr ingbingbru yi na ase ka i so nga
ka, ina wre ima yi nggo i si inkpi kakami
yi ni ikpanye ima yi nggo i du ma à turr
Uzuma wa Kristi Yesu ji nga ni ingbingbru
inggi yi. 8 A si ina wre i Abachi iyo i du ma
ni kpa imba ttungo, ki iyo isisurr imba yi
ni Kristi ku. Uwanggo à si si ina imba mu
hen. Uwanggo à si ini i Abachi yi nggo a
ni inta gigyemi, sama ni ihan ku inkindirr.
9 Abachi à si da du uwa kpa imba ttungo ni
itu i inkindirr numa mu iwre nggo imba i na
hen, nggo unuma ka gru nggurr ankẹ na yi.
10 Abachi nggo na inta ki nggo inta se ziza,
na nggurr inta bi nu umi ki Kristi Yesu, na
ni inta amarr ahẹhẹ ka ina wre, di inta bu na
wre ku anishirr. Uwanggo yo si inkindirr yi
nggo Abachi na yi zu ki inta ngbangbamu,
di inta bu ka ni na meme.

Abachi nggo zɨ anu Yahuda bi na anishirr
ba nggo a si si anu Yahuda hen

11 Imba bi si kpamusu di ni ikuchi yi, imba
i zhi ni ingri i abangga ba nggo a si si anu
Yahuda hen. Abangga ba nggo a si anu
Yahuda ba a di yo imba di "abi sa ni isarr iji."
(Nggo isarr iji imbarr yi su undu ku nggo
anishirr ngga di na ku anishirr.) 12 Imba mi
ssu hi di ni ivi ima yi, imba ni di so ni si
hi Kristi hen. Ni si si anu Israila, anishirr
ba nggo Abachi a hla ba hen. Ni si abichirr
ni ishi azhi yi nggo Abachi à da zu ku anu
Yahuda ba. Imba i di so ni ingbingbru inggi
yi sama ni inkindirr i iyo isisurr, ni sama
na Abachi. 13 Imba nggo ni ikuchi yi i di si
gbagba mu na Abachi ku, i ziza nggo imba
i kpa Kristi Yesu, Abachi gri imba kanga
ywhiywhirr nu ukpa uma, ni itu i ayiyi wa
nggo Kristi à nga ni ka wa hre ki imba nggo.

14 Kristi nggo ki itu ima à gri ki inta isu
isisurr, nggo a nga ni zɨ anu Yahuda ba bi

na abangga ba nggo a si si anu Yahuda hen.
Na ná ba aha mi ki unushirr uyirr. Na se
udirr ku nggo u di kri ki ba ugonka ku ikarr
ikpa ku hre. [15] Yesu à nga ni ttu, na se are ka
anu Yahuda ka hre, wre ku a bu na anishirr
a hḛhḛ zhi na anishirr abangga ba aha mi ni
itu i ittu i Kristi yi, na nu ba isu isisurr. [16] Ittu
i Kristi yi nu unkunkurr ku i ba angba ichi
ambarr wa glo, ni nggurr anu Yahuda bi na
anishirr ba nggo a si si anu Yahuda hen, na
ná ba ki ukpa uyirr, na gri ba nga na Abachi
ku. [17] Kristi à nga ni da ki imba Ure ku wre
ku nggo u gri isu isisurr. À nga ni bre ki
imba, abangga ba nggo a si si anu Yahuda
hen, ni si gbagbamu na Abachi ku. Na bre
ki inta, abangga ba nggo a si anu Yahuda,
na si ywhiywhirr na Abachi ku. [18] Ni itu i
Kristi, inta hi anko ayirr nggo a kuma na Aki
munta wa, Abachi ku, nu umi ku Izhi i yirr.
[19] Meme nggo, ziza nggo imba si anishirr
ba Abachi mu na ba meme, ni si si abichirr
mu zizo hen. Imba si anishirr mu nu umi ku
uki ku Abachi ku. [20] Ziza nggo, imba i si nâ ta
si iko yi nggo a me yi ni itu i ibarr iko, nggo
abi ko na angu ba na abi kpa are ba ngga a
si ibarr yi, i Kristi Yesu nggo ki itu ima à si
ingbinta* inkpi yi nggo i so gri iko yi. [21] A
nggurr ime yi bi ni itu ima yi, na du yi furr
ki uki unkpi ku wre ku barr Atiko. [22] Imba
mi nggurr atu amba wa bi ni Kristi ku, ni se
nu umi ku anishirr ba nggo Kristi a nggurr
ba bi ni ime yi, nggo ime yi i si inkpi wre ku
Izhi Iwre i Abachi yi i rri so.

3

Abachi tu Bulu di a bu ku da ku anishirr ba nggo si si anu Yahuda hen Ure ku wre ku

[1] Ima yo di ingga, Bulu, so barr ki imba,
ingga nggo a harr ingga nu uki ni itu i bre
ki imba nggo si si anu Yahuda hen, Ure ku
wre ku ni itu i Kristi Yesu.
[2] Ingga i hi a ka da ki imba undu ku nggo
Abachi yo ingga na ku, di ingga bu ku da ki
imba Ure ku wre ku. [3] Abachi à bwu ki ingga
ashishi na tsarr ingga amarr ama ka nggo a
se na ka sharri, nâ ta si nggo ingga ka charr
ntsɨ ki imba ba. [4] Imba ti bre, imba i ta hi
di Abachi à tsarr ingga aseki ka, nggo a zu
sharri ni itu i Kristi, [5] nggo Abachi nise tsarr
undurr kye ni ikuchi yi. Ziza nggo, a kye
yi iwre ku na du Izhi nga ni tsarr anishirr
ba ngga ba nggo Abachi hla ba ki abi ko na
angu abi wre ba na abi kpa are ba. [6] Ina ima
inggi i si di: Ni itu i Ure ku wre ku, anishirr
ba nggo a si si anu Yahuda hen a ta kpa
aseki ka nggo Abachi taka nu anu Yahuda
ba. Imba nggo si si anu Yahuda hen ta kaki
ukpa uyirr na anu Yahuda ba, ni ta ga aseki
akama nggo Abachi da zu ba ndo nu umi ku
Kristi Yesu.
[7] Abachi nggo kye, i wre ku na ni ingga
undu ki bre ku anishirr ba Ure ku wre ku ni
itu i ina wre. Na kpanye du ukyekye umaku
bu ni na undu ni ingga ku. [8] Ingga yo su
uvuntsɨ sha wa nu umi ku amu atsitsa aba
Abachi ba mremremu. Ni ima mi Abachi
à ni ingga undu unggo ku, di ingga bu
kuma ku bre ku abangga ba nggo a si si anu
Yahuda hen, Ure ku wre ku ni itu i aseki ka
nggo Kristi a nga ni na. Aseki ka nggo a
mri ihi i anishirr. [9] A ni ingga undu ukuma
namri, di ingga bu ku bre ku anishirr ba we,
nggo uwa taka na aseki akama nggo a zu ka
sharri. Abachi nggo a na aseki ka namri, na
ka unto ukuma sharri ku anishirr ni imḛmḛ
yi. [10] Amarr ama ka ngga a si di ziza, anazhi
ba na ankpinkpye ba nggo so nu unkplassu
a bu hi ukyekye ku ihi ukuma ni ivi inggi
yi. I ta si meme yo nu umi ku abiga ba.
[11] Abachi à ri amarr akama zu ngbangbamu,
na ni na ka nu umi ku Kristi Yesu nggo sa
Atiko munta wa. [12] Nu nggo inta so ga Kristi
ni nggurr atu munta wa bi na ku, ni yo
isisurr na ku, inta bi kuma na agḛ ka Abachi
ni isisurr iyirr, sama ni isisu. [13] Ima yo i di
ingga so barr di imba bu si ki iha yi nggo
ingga so ki yi na atu amba wa, ni su ukpa
hen. Imba du iha imungga yi bu si ki imba
inkindirr yi nggo i ta gɨ imba ni na imba ki
kyekye.

Bulu barr na atu abiga ba nu Afisa zizo

[14] Ima yo di ingga ko kuttu na agbuzzu, ni
barr na atu amba na agḛ ka Abachi nggo sa
Aki munta wa, ni barr. [15] Nggo uwa yo à na
aseki nggo a se nu unkplassu, na aseki ka
nggo a se ni imimi namri, na nu ba asa. [16] Ni
itu i aseki ankpinkpi yi akama nggo Abachi
se na ka ku anishirr ama ba, ingga so barr
di Izhi i Abachi yi nggo a ni imba, ta ni imba
ukyekye ku nggo ta di isisurr imba yi kri

* 2:20 Ingbinta unkpi: Ingbinta yi nggo i si i imḛmḛ yi nggo a di zu ichi ibarr i ime yi ni ima yo. I mri angbinta anuma ka wemi.

ngbangba. [17] Ni so barr di Kristi bu ni so
ni isisurr imba yi, nu nggo imba yo isisurr
imba yi na ku. Ni so barr di imba bu kpanye
na Abachi ku, ni kpanye na anishirr ba we.
Ikpanye ima yi i ta ni imba ikri ngbangba,
sama ni ijaku nâ ta si unkunkurr ku nggo
surr injinja ima yi ji kuma ni imimi, ka iko
yi nggo a me ni ibarr iko. [18] Ingga so barr di
imba ni inkpu anishirr ba Abachi ba bu hi
nggo Kristi à kpanye ni inta ba kakami, mri
ikye hi i unushirr. [19] Ingga so barr di imba
bu hi ikpanye i Kristi yi, nggo i kri kakami
mri ikye hi i anishirr. Ni ko barr di amarr
amba ka wemi a bu si nâ ta si ka Abachi.

[20] Imba di inta nyarr ku Atiko nggo à na
aseki we nu ukyekye umaku nggo u mri
aseki ka nggo inta so di barr ma, gbyarr ba
asa, ka ri amarr ambarr ka yo. A na aseki
ka nu ukyekye umaku, na so na undu nu
ukuma yo ni isisurr imunta. [21] Inta anishirr
ba Abachi ba, ndo ni inkpu anishirr ba nggo
a nggurr itu bi ni Kristi Yesu ku, imba di inta
nyarr ku Abachi ni itu i inkpinkpye ima yi
ase na ase! Du yi si meme yo.

4

Abiga anggurr itu bi nu Kristi ku

[1] Ni ima yo, ingga, nggo a ttu ingga nu uki
ni itu i iga Atiko wa, ingga so barr imba di
imba bu zirr zizi, nâ ta si nggo Abachi à yo
imba di imba bu zirr nggo. [2] Imba bu si na
ki abi gɨ atu hen. Imba bu nyarr ikpa gri,
ni bi si kpa inkpu anishirr ba a ti kpala ki
imba, imba si kpa ba horrhorr hen. Imba
vu isisurr gri ni ikpa, ni kpanye ni ikpa, ni
nyarr ikpa. Nu nggo imba kpanye ni ikpa,
imba si ki unfu tankpami na abangga ba
nggo a ti na ki imba inkindirr indanda hen.
[3] Imba si du inkindirr numa tsɨ imba ki na
nkanka hen. Imba yo nggo Izhi Iwre yi zɨ
imba bi. Imba su isisurr ni ikpa. Isu isisurr
inggi yi nggo i ta zɨ imba bi. [4] Kye, inta abiga
ba i si nâ ta si ukpa ku unushirr uyirr Abachi
à ni inta Izhi iyirr ima yo. Na anko ayirr
ama yo, inta ko yo isisurr na aseki ka nggo
Abachi a da zu, nggo na yo inta. [5] Inta se na
Atiko uyirr, nggo su Yesu Kristi, ni se ni iyo
isisurr iyirr, ni izzu na amasirr iyirr, [6] ni so
ga Abachi uyirr nggo si Aki munta. Uwa yo
so gri inta namri, na so na undu ni inta ba
namri, na rri so ni inta ba namri.

[7] Kristi ga ki inta anko ka hi na undu
ka na nkanka. [8] Nâ ta si nggo a charr nu
ungbamvu ku Abachi ku di,
"Nggo a hun kuma na atu,
na ba abi karr ma ba nggurr, na vɨ ba
ki agarr du ba di ga ma,
na nu anishirr ba ini i iwre."*
[9] (Inkpi i ure inggi da kingginggi, nggo a
charr di, "A hun kuma na atu?" Inkpi i
ire ima si di, Kristi à ka ji nga ni imimi
inggi yi ba. [10] Undurr wama nggo à ji nga
ni ingbingbru inggi à su uwa uyiyirr wama
yo nggo à hun kuma nu unkplassu ku ikikre
ku, wre ku a bu se kago we.) [11] Uwa yo nggo
a nu anishirr ini iwre, na hla abanu ki abi
ko na angu, abanu abi kpa are, abanu abi
bre Ure ku wre ku, abanu abikye abiga ba,
na abitsarr ure ku Abachi ku. [12] A na meme,
wre ku bu na anishirr ba Abachi ba ssubi
nggo a ta na undu umaku, na du abiga ba
nggo a su ukpa ku Kristi ku a furr ki kyekye
ni izhi imbarr yi. [13] Inkindirr ima i ta se
meme kuma nu nggo inta wemi taka nggurr
bi ki ayirr ni iyo isisurr munta yi, ni bu hi
Uvuvurr a Abachi wa, ni bu kri ngbangba
ni iga munta yi, nâ ta si Kristi, ni bu kaki nâ
ta si Kristi wa mremremu.

[14] Meme nggo, inta ta si se nâ ta si amu-
marr atsitsa zizo hen. Meme nggo abi re
anishirr na are ka imu a si ta re inta na
du inta ga itsarr indanda yi zizo hen. Ni si
ta se nâ ta si uddu ku nggo unddunddu na
ankinkirr ka amasirr a di go ku kago hen.
[15] Uwa ta si inta, inta bu ku bre ba ure ujiji ku
Abachi ku ni ikpanye ni ikpa. Inta bu furr ki
kyekye na anko ka iga ka we, nâ ta si Kristi,
nggo uwa yo sa Atiko munta wa. [16] Kristi
yo nggo zɨ anishirr ama ba bi namri, nâ ta
sa achi ka nggo a zɨ ukpa ku anishirr ku bi.
Nggo ankla ka ukpa ka a ti so na undu zizi,
ukpa ku u ta furr ki unkpi, nu ta tsi kyekye
nu kpanye ni ikpa.

Di inta kasarr kaki anishirr ahẹhẹ

[17] Ni ima yo, ingga so da ki imba, ni so gba
ki imba atu ni isa i Atiko yi, di imba bu si na
nâ ta sa anishirr ba nggo si hi Abachi zizo
hen. Nggo amarr ambarr ka a si di na undu
zizo hen. [18] Aba si kye ure ujiji ku hi hen,
na sama ni inkindirr nu umi ku izhi i iso yi,
nggo Abachi à nu anishirr ba nggo a hi ma.
Aba a si hi Abachi hen. Ima yo i du ba a kà

* 4:8 Kye zizo Asarr 68:18.

iwo. [19] Na si di kru ishisha ni na inkindirr yi
nggo i si indanda hen. A di na aseki ka nggo
ukpa umbarr ku u zha. Na so di na aseki ka
nggo sa amimi, na nise kukri ni izharr aseki
ima yi.

[20] Wanggo yo si si inkindirr yi nggo a tsarr
imba nu ure ku Kristi ku hen. [21] Ingga hi
imba i ka wo nggo a tsarr imba ure ujiji ku
ni itu ima yi ba. [22] A tsarr imba di imba bu ba
ttungo ni du anko ka uzirr amba andanda ka
ikuchi ka, nggo izharr aseki imba yi ire imba
surr, ni na imba ttudu. [23] A tsarr imba di
imba bu du Abachi ka amarr amba ka sarr,
na ni imba amarr ahẹhẹ. [24] A na imba ki
anishirr ahẹhẹ, na tsarr imba di imba bu na
nâ ta si anishirr ahẹhẹ, nâ ta si nggo Abachi
à ssu imba ki. Amarr imba ka tuku ina imba
yi, a bu si nâ ta sa ka Abachi.

[25] Meme nggo, imba bu ba ttungo ni iki
imu, ni di da ku ikpa ure ujiji. Kye inta si
nâ ta si ampu a ukpa unushirr uyirr. [26] Nggo
imba ti ki unfu, imba si du ku gri imba ko ni
ila ure hen. Ni si gri unfu ta anko ku azhi mu
hen. [27] Ni si bwu ku umimi wa anko a nggo a
ta tsarr imba kye di imba la ure hen. [28] Unayi
a bu ba ttungo ni iki ayi, na zha undu uzizi
a nà ná ango ama, wre ku a bu zi itu ima na
abanu nggo a klonyarr.

[29] Imba ba ttungo ni ire ki ikpa ugbugbu
are. Imba re zizi ni ikpa, wre ku ure umba
ku bu zi abanu du ba furr, na kri ngbangba
ni iga imbarr yi. [30] Imba si na ni du Izhi i
Abachi yi i vri isisurr ni imba ba hen. Nggo
Izhi ima yo i si angba wa nggo Abachi yo wa
zu bi Azhibarr wa nggo a taka ni kpa imba
ttungo. [31] Imba bi ka amarr kpakpa glo yi, ni
ba ttungo nu ugbugbu isisurr i unfu, nu uvi,
ni imarr ikpa. Imba du aseki ka nggo ta kpa
ki ku anishirr ndanda. [32] Imba gri ikpa, ni na
wre ku ikpa imba yi, ni nggurr zhi ku ikpa,
nâ ta si nggo Abachi à nggurr zhi ki imba ni
itu i Kristi nggo.

5

Bulu tsarr abiga ba anko wa nggo wre ba

[1] Ziza nggo, imba sa amumarr ba Abachi
mu, nggo a kpanye ni imba ba kakami, imba
bi na ná ima yi. [2] Imba bu di kpanye na
anishirr ba we, nâ ta si nggo Kristi a kpanye
ni inta ba, na ka itu ima yi ni, na ttu nu unto
umunta ku, nâ ta si ito yi nggo hun ingba
wre, ni su ku Abachi isisurr.

[3] Ziza nggo, imba i si anishirr ba Abachi
mu, imba ba ttungo na are ka ika, ni izɨ iki,
ni ina aseki ka ishisha, ka izharr inkindirr.
Aseki akama a si wre ki imba anishirr ba
Abachi ba mremremu hen. [4] Zizo, imba ba
ttungo na are assussurr, na are arrurru, ka
irro yi nggo i si si na anko hen. Meme, imba
bu nyarr ku Abachi. [5] Imba bu hi di abi na
meme, na abi na aseki ka ishisha, na abi
zharr aseki a si taka mirri ni ittu i Abachi
yi hen. Na si taka ga aseki ka iwre ka ni ittu
i Kristi yi, ni i Abachi yi hen. Anishirr abi na
aseki meme, a so di ga aseki akama mu, na si
ga Abachi hen. [6] Imba si du undurr re imba
na are ka gigye hen. Vu re, Abachi taka ni
tsutsarr anishirr ba nggo a kà ku iwo ure, na
anishirr bangga nggo so di na aseki ka nggo
a shi ba ni ina ka. [7] Meme nggo, imba bu si
nggurr itu bi na anishirr abama ba hen.

[8] Ni ikuchi yi, imba i di so ni ibwu mu,
ni di se ndo na ba, ziza nggo ashishi a bwu
ki imba ba, imba yo isisurr imba yi ni kpa
Atiko. Imba na ndindi nâ ta sa anishirr
ba nggo ashishi ambarr ka a bwu, aba hi
Abachi, [9] nggo ibwu ashishi ima iyo i di gri
ina wre ndo tuku ina inkindirr ijiji. [10] Ingga
so barr imba, imba na aseki akama nggo a
su ku Abachi isisurr. [11] Ni si yo itu na ba ni
izɨ iki yi hen, kye uwama a su undu ku abi so
ni ibwu mu. Meme nggo, imba nggarr aseki
kama la na azhi. [12] A di si inkindirr i ishisha
aba bu bre aseki ka nggo abi so ni ibwu ba
di na sharri. [13] Inkindirr yi nggo a ti nggarr
yi la na azhi i si ta si anazhi mu zizo hen. [14] A
si ìlà i azhi iyo di du anishirr kye abubo hi.
Inkindirr yi nggo a ti nggarr yi la na azhi,
aba a ta kye hi tsatsarr mre. Ima yo i du ba
charr nu Ungbamvu ku Abachi ku di:

"Kasi, Ùwà nggo so kurr ina.
Tasi, ùwà nggo kurr iku,
i Kristi ta la zanzarr nu umi muwa."

[15] Meme nggo, imba bi na chě, ni ina imba
yi, nâ ta sa anishirr ba nggo a hi abubo, ni
si na ntankpa nâ ta sa abi so ni ibwu ba
hen. [16] Nggo ùwà ti hi anko a na wre, ùwà
bu na. Kye ivi yi i si imimi. [17] Imba bu si na
ki anishirr arrurru hen. Meme nggo, imba
bu hi inkindirr yi nggo Abachi a zha di imba
bu na, ni na yi.

[18] Imba si hwa ahi hen, wre ku a bu si na
imba ki ankalanttu. Ni itu ima, imba du
Izhi i Abachi yi i rri so ki imba ni isisurr.
[19] Imba bu di re ni ikpa imba yi ku na asarr,

ni bu da ku Abachi asarr zhi ni isisurr imba
yi. [20] Imba nyarr ku Abachi Aki munta wa
ttuttumi, nggo uwa yo à na aseki ka namri,
ni isa i Atiko munta wa Yesu Kristi.

Bulu nggurr aniru ba na amba ambarr ba

[21] Imba nu ikpa, nâ ta si nggo imba vu ba
nu Kristi.
[22] Imba amba, imba bu nu aniru amba ba
atu amba wa, nggo imba i so di ga Atiko.
[23] Kye, unuru nggo si itu i ayamba ama, nâ ta
si nggo Kristi nggo a si itu i abiga ba. Abiga
ba su ku ukpa umaku. Nggo uwa yo su uni
kpa inta ttungo wa. [24] Nâ ta si nggo abiga ba
a nu Kristi atu ambarr wa, imba amba mi bu
nu aniru amba ba atu amba wa.
[25] Imba aniru mi bu kpanye na amba amba
ba, nâ ta si nggo Kristi a kpanye na abiga ba,
na ki itu ima kpa ittu, wre ki inta bu so sese.
[26] Wre ku bu ssu ba ki anishirr abi sama ni ila
ure, nggo a ngla ba na amasirr tuku ure ku
Abachi ku. [27] Kristi zha du uwa ta hla abiga
ama ba zu ki anishirr bi iwre kakami, nggo
a ta gri ba nga nu ukpa uma, nggo sama na
ankizhi, na sama na angba, ka itampwa nu
ukpa. Meme aba ta si anishirr nggo si krikri
sama ni ila ure. [28] Na anko ayiyirr ama wa,
imba aniru bu kpanye na amba amba ba nâ
ta sa atu amba. Undurr wa nggo ti kpanye
na ayamba ama, uwa kpanye ni itu ima.
[29] (Unushirr nise kà itu ima kye. A di ho yi,
na na wre ku itu ima yi, nâ ta si nggo Kristi à
so di na ku abiga ama ba. [30] Inta wemi i si nâ
ta si ampu ukpa a Kristi.) [31] Ungbamvu ku
Abachi ku u da di, "Ni itu ima yo, unuru ta
kà aki tuku ayirr du, na ku nggurr itu bi nu
uwama ku, aba aha mi ta kaki ukpa uyirr."*
[32] Uwanggo si inkindirr inkpi nggo unushirr
ka si kye hi ywhiywhirr hen. Ingga ko re ni
itu i Kristi nggo à nggurr itu bi na anishirr
ama ba ba nggo. [33] Ni ikikre yi, imba aniru
wemi bu kpanye na amba amba ba nâ ta si
nggo imba kpanye na atu amba wa. Imba
amba ba wemi bu nu aniru amba ba atu
amba wa.

6

Bulu nggurr amumarr ssubi

[1] Imba amumarr, imba bu kru isisu i aki
tuku ayirr amba. Uwanggo yo si inkindirr
yi nggo iwre ku anishirr ba nggo sa aba
Abachi. [2] Ure ku nggo ku, uku yo si ku
imẹmẹ ku nggo Abachi da ku, na yo angu
zu di, "Imba bu kru isisu i aki amba tuku
ayirr amba, [3] wre ku aseki ka bu zirr wre ki
imba, imba bu so ni so amasirr ki ivi iha ni
ingbingbru yi."* [4] Akiki, imba bu si di tto
amumarr ba du ba ki unfu hen. Ni itu ima,
imba bu ho ba ni tsarr ba inkindirr yi nggo
Atiko wa kpanye na yi.

Bulu à nggurr agarr na atitiko ambarr ba

[5] Agarr, imba bu kru isisu i atitiko amba
bi ingbingbru ba. Imba bu kru isisu imbarr
yi ni kye ba ssu nu ungo, ni isisurr imba
iyirr, nâ ta si nggo imba so kru isisu i Kristi.
[6] Imba bu si kru isisu imbarr ba na ábì, wre
ba ko nyarr imba hen. Imba bu kru isisu
imbarr nâ ta sa agarr bu Kristi. Imba bu di
na aseki ka nggo Abachi à kpanye na ka, zhi
ni isisurr imba. [7] Imba bu na undu ni isisurr
imba iyirr, zzu di imba so na su ku Atiko, na
si su ku unushirr mu hen. [8] Imba hi di Atiko
à taka ni nu anishirr ba we azadi ka ina wre
ambarr ka, ka ugarr, ka abangga ba nggo a
si si agarr hen.
[9] Imba atitiko, imba bu na wre ku agarr
amba ba meme. Imba si ji ba hen. Imba bu
hi di imba atitiko ba ndo na agarr ba, imba i
se na Atiko uyirr, nggo so nu unkplassu, na
si di na ku anishirr na nkanka hen.

Bulu tsarr abiga anko wa nggo
ata tsi ni Isheta ku

[10] Ni ikikre yi, imba bu kri ngbangba na
Atiko ku nu ukyekye umaku. [11] Imba bu surr
iki ita iku yi nggo Abachi à ni imba, wre ki
imba bu kri ngbangba ni kà anko ka umimi
ka nggo di re anishirr ba. [12] Iku munta yi
si si na anishirr ba hen. I si ni itu i anazhi
amimi ba, na atuttu ambarr ba, nggo so gri
anishirr bi ingbingbru ba nggo so ni ibwu,
ni izhi i kyekye yi nggo i so na akpa, nggo
inta si hi ba hen. [13] Meme nggo, imba bu
surr iki i ita iku i Abachi yi, wre ki imba kri
ngbangba. Nggo ivi ndanda yi ti nga, imba
ta kri kyekye ni han yi. Nggo imba ti kre
aseki ka namri, imba ta kri ngbangba.
[14] Imba gri ure ujiji ku ngbangba nâ ta si
nggo uni ta iku di lo anklampi ama wa nu
unggakpa. Na di na inkindirr yi nggo i si
iwre na agẹ ka Abachi nâ ta si nggo uni ta
iku di ttu agẹ ama ka nu unganggonggo.
[15] Ba Ure ku wre ku Abachi ku nggo di gri isu

* 5:31 Kye zizo Imẹmẹ 2:24.
* 6:3 Kye zizo Issuzzu 20:12; Are Ka Zizo 5:16.

isisurr, wre ki imba bu ssubi nâ ta si nggo
uni ta iku di ssubi na surr anggakpaza ama
ka. [16] Ingga i so da ki imba zizo, imba bu
kuchi ni iyo isisurr na Abachi ku. Ima yo i
ta du Isheta zha anko a na ki imba inkindirr
indanda lankarr nâ ta si nggo a zha du uwa
ta na ki imba. Imba du ikpanye imba yi i kri
imba nâ ta si nggo uni ta iku di ki ku kpa
unggakpa ka umimi ka. [17] Imba bu ssu ikpa
ittungo hi nâ ta si agbugba ittu itu. Ni ba
Ure ku Abachi ku nggo Izhi Iwre yi i ni imba,
nâ ta si nggo uni ta iku a di ba anjingba ama
ka gri gbangba. [18] Imba so di barr Abachi
ttuttumi, nâ ta si nggo Izhi Iwre yi ta tsarr
imba. Barr Abachi na anko ka ibarr ka we,
ni isisurr ikyekye ni so di barr ttuttumi ku
abiga ba we.

[19] Imba barr ki ingga, di Abachi ta ni ingga
ure uzizi, nggo ingga ta ku da aseki a se
sharri nu Ure ku wre ku, sama ni ikru isisu.
[20] Ingga su unitu a Kristi, nggo ko ibre ba Ure
ku wre ku. Ima yo si inkindirr yi nggo i du
ingga kri ni iharr ziza nggo ni inggya. Imba
barr Abachi ki ingga, nggo a ta ni ingga
ukyekye ki bre Ure ku wre ku na anko wa
nggo si a iwre.

Ichi i ikikre yi

[21] Ingga i tu Tikiku, nggo su uzayirr
amunta ni iga yi, na so di na inkindirr yi
nggo Abachi kpanye na yi ttuttumi. Ingga
tu ma di a bu ku bre ki imba aseki ka namri
ni itu imungga, wre ki imba bu wo nu nggo
ingga se nu undu ku nggo ingga so na ku.
[22] Ima yo di ingga tu ma ni imba ba, wre ki
imba bu hi nggo inta se ni inggya, di a bu ku
ni isisurr imba yi ukyekye.

[23] Ingga so barr Abachi nggo à si Aki
amunta, na Atiko amunta wa Yesu Kristi à
ta ni imba abiga ba, isu isisurr. Na du imba
bu kpanye ni ikpa, ni yo isisurr imba yi ni
Kristi ku. [24] Abachi bu na wre ki imba we,
imba nggo kpanye na Atiko munta wa Yesu
Kristi ni isisurr imba we, sama ni ikikre.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Filipiya ba Ure ku mẹmẹ

Bulu na akpukpama ba a bwu uki ku barr Abachi ku Filipiya ku nu uzirr umaku uha ku. Abiga ba nu uki ku barr ku Filipiya ku a shirr aseki anu Ipafroditu gri ku Bulu nu nggo à kri iharr nu Roma.

Bulu à hi inkindirr yi nggo i ri inyarr na a tsarr anu Filipiya ba ima yo. À charr nyarr ba ku aseki ka nggo a gri ku nggo, na gbye ba utu di a bu kri karrkarr ni iga yi. À da ku abiga ba di inyarr ijiji i di zhi nu Yesu Kristi yo ku na nkpama. Abachi à bu di inta i na ina i Bulu yi ni bu zha ihi Yesu Kristi kakami. Ùwà ti bre ungbamvu ku Filipiya ku ùwà nyarr nâ ta si Bulu, ni yo itu zizo ni iga yi wre ku ùwà bu hi inyarr nu Kristi ku. Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Iha i Roma yi i si han Bulu ni inyarr hen *1:1-30*
Igri itu nggi nâ ta si Kristi *2:1-30*
Igbye utu tuku itsarr abiga iso *3:1—4:1*
Iso su i Abachi tuku aseki ka nggo Abachi à di nu abiga ba *4:2-23*

Ichi i Bulu

1 Ingga, Bulu tuku Timoti, abi na ku Yesu
Kristi undu,
Inta ngga i charr ki imba anishirr ba
Abachi ba namri nu Filipiya, imba nggo i
kpa ure ku Yesu Kristi ku. Ankpinkpye ba
na abi zi undu ba, inta chi imba we.
2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si
Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo
uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre
ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Inyarr ni ibarr i Bulu

3 Ttuttumi nggo ingga ti gru ni ri amarr
amba, ingga di nyarr ku Abachi. 4 Ingga so
barr Abachi ttuttumi ki imba. Ni di barr ma
ni inyarr kakami na atu amba, 5 nggo imba zi
ingga nu undu ku bre ku anishirr ba Ure ku
wre ku, ni itu i Yesu Kristi bazhi na azhibarr
a imẹmẹ wa nggo imba i kpa ure ukuma nga
zizami. 6 Ingga hi i si jiji mu di a si Abachi
nggo à ni imba amarr ka na wre ka, ni ta
kuchi nu undu ukuma kakuma na azhibarr
wa nggo Yesu Kristi à ta kanga zizo nggo.
7 Ingga i kpanye ni imba ba kakami! A si
ki ingga inkindirr i iwre kakami ingga bu di
ri amarr amba namri, nâ ta si nggo ingga i
so na zizami. I si meme nu nggo imba i kri
ngbangba ni ingga ku ni zi ingga nu undu
ku nggo Abachi à bwu ki ingga anko a ina
ku. Zizami nggo a yo ki ingga ache mi tuku
nggo ingga so di bre ku anishirr ba Ure ku
wre ku mi, ni kri nu into ki ibre amu ni ko
tsarr ba du ure ku Yesu Kristi ku u si ure
ujiji. Ni ima mi, imba bu kri ngbangba ni
ingga ku. 8 Ingga i kpanye ni imba kakami
nâ ta si nggo Yesu Kristi à kpanye ni imba
ba. Abachi mi à hi kakami di ingga i da su
ure ujiji.
9 Uwanggo yo à si ibarr imungga yi di
imba bu kuchi ni kpanye ni ikpa mri imẹmẹ
yi nggo imba i di na. Ingga barr zizo di imba
ta hi Abachi kakami na aseki ka nggo a si ka
wre ka nggo Abachi à kpanye na ka. 10 Meme
yo nggo, imba ta kri ngbangba ni hla aseki
azizi ka nggo imba i ta di na ka ttuttumi.
Ima yo i ta du imba i so sama ni ila ure
kakuma na azhibarr wa nggo Yesu Kristi à
taka kanga. 11 Ingga so barr di Yesu Kristi
à bu ni imba ukyekye umaku, nggo u ta di
imba zirr zizi, meme nggo anishirr a ta hi
uzirr umba ku na kru isisu i Abachi na bu
nyarr ku.

Inkindirr yi nggo i du Bulu à nyarr

12 Amuya, ingga zha di imba bu hi di aseki
ndanda ka nggo a na ki ingga, a kayo a du
anishirr shishemi a kpanye nu Ure ku wre
ku. 13 I kri nu uki ku iharr ku i du abi gbye
akaba uttu ba na abanu nggo a kri nabo, a
hi di a harr ingga nu uki ku undu ku nggo
ingga na ku Yesu Kristi. 14 Nggo ingga kri ni
iharr, ima yo i du abiga shishemi a ko da ure
ku Abachi ku kyekye mi sama ni isisu.
15 Abanu nu umi ku abiga ba a ko da ure
ku Kristi ku nu unfu tuku ivri isisurr ni itu i
mungga, na zha di anishirr ba bu ga aba mu,
na ttu iga ingga yi ttungo. Abanu a ko bre
ure ku ni isisurr imbarr iyirr, na ko zha di
aba ta na ki ingga inkindirr yi nggo i si izizi.
16 Abi na meme ba, a sa abangga ba nggo a
kpanye ni ingga ku, na hi di a si ikpanye i
Abachi nggi i du ba a harr ingga nu uki ku,
wre ku anishirr ba bu hi di ure ku Kristi ku
su ure ujiji. 17 Uwa a ti si abanu ba nanko,

a so di da ure ku Kristi ku ku atu ambarr
mu, wre ba bu tto iha a ttu ingga nu uki
ku harr ku. [18] A si si ki ingga inkindirr ivri
hen, ka a ti na meme zhi na amarr azizi ka
andanda. Aba so da su ure ku Kristi ku yo.
Ima yo i du ingga se ni inyarr. Ingga ta di
nyarr ttuttumi, [19] nu nggo ingga i hi di iki
iha yi nggo ingga so ki yi, Abachi à ta kpa
ingga ttungo. I ta si meme yo ni ibarr imba
yi ni itu mungga, Izhi i Yesu Kristi yi i ta zi
ingga. [20] Amarr amungga ka ni iyo isisurr
imungga yi a si di ingga i zirr na anko wa
nggo a ta du ishisha ki Abachi ni ingga ku
hen. Ingga i ta vu isisurr, ka ti si iso tsitsirr,
ka i si ittu imungga, ingga i ta ni re kyekye
mi na ba nâ ta si nggo ingga i di re ba zhi ni
imeme yi nga ziza, wre ba bu hi inkpinkpye
i Yesu Kristi yi nu uzirr umungga ku. [21] Ni
ingga ku, a ti si iso tsitsirr, ingga mi i so ku
inkpinkpye i Kristi. Uwa a ta si ittu mi, i ta
wre sha ki ingga iso tsitsirr yi mi. [22] Ingga
i ti ta so bari, ingga i ta kuchi nu undu ku
nggo Kristi à zu ki ingga na ku. Ingga i si
hi uwatanggo ingga i ta ttu nu umi umbarr
ku hen. A ko gbye ingga na anga ka aha mi.
Ingga bu ba iso nggi ka ittu? [23] Ingga i si hi
uwanggo nggo ingga i ta ba hen. Ingga kye,
ingga i ta ba ittu, nu nggo i ta du ingga taka
ku so ni Kristi ku nu unkplassu, ima mu wre
sha ki ingga iso tsitsirr ni ingbingbru inggi
yi. [24] A si inkindirr iwre kakami ki imba
ingga bu so tsitsirr, nâ ta si nggo imba mi
i ko zha ingga. [25] Nggo ingga i hi di imba ni
ko zha ingga kakami, i ta wre ingga bu so.
Ingga i hi di ingga ta so tsitsirr, ni ta kuchi
nu undu umungga ku ni imba ba, ni du imba
kuchi nu undu ku ni me nyarr ni iyo isisurr
imba yi. [26] Iso imungga yi ni imba ba zizo i
ta du imba i kuchi ni ta nyarr ku Yesu Kristi
nggo gri ingga kanga.

[27] Imba bi kuchi na anko iwre wa nâ ta si
nggo anishirr abi kpa Ure ku wre ku ni itu
i Yesu Kristi à di na. Imba bu na meme, ka
ingga ti nga ni hi imba, ka ingga ti si nga
hen. Ima yo i ta du ingga i hi di imba i so
kuchi nu undu ku, ni ttu ashishi i anishirr yi
mi ni imba ba. Ingga i ta hi di imba i nggurr
atu bi ki unushirr uyirr ni so kuchi nu undu
ku nggo Ure ku wre ku Kristi ku u tsarr.
[28] Ni si kru isisu i abangga ba nggo a ttu
ashishi ni imba ba hen. Imba ti na meme,
ima yo i ta tsarr di Abachi na nkpama ta
tsi ba ngɨ na ta kpa inta ttungo ku ikpanye
imba yi. [29] Abachi nggo à bwu ki imba anko
nggo imba i ta ga Kristi, ni bu ki iha ku Yesu.
[30] Ziza nggo, imba mi ta zi ingga ku itsi yi
nggo ingga i so tsi ku Ure ku wre ku nggo.
A si itsi iyiyirr ima yo nggo imba i hi ingga
i tsi ni ikuchi yi. Ingga mi so tsi narr Ure ku
wre ku nâ ta si nggo imba i wo nggo.

2

Abiga ba bu gri atu ambarr wa ji nâ ta si Yesu Kristi

[1] Bazhi nu nggo imba i kpa ure ku Yesu
Kristi ku, ima yo i du imba i kri ngbangba
ni izhi yi. Ikpanye ima yi i zhi ki imba ni
isisurr. Imba nggurr atu bi ni Izhi Abachi
yi. Imba bu di kpanye yi ni ikpa ni ki itito
ni ikpambirr ku. [2] Aseki angga ka a ti si
are ajiji, ingga i ko tsi ki imba ango, imba
bu kpanye ni ikpa, ni gri ikpa nu ume ni
du amarr amba ka bu si ayirr. Imba i ti
na meme, ingga i ta nyarr ki imba kakami.
[3] Imba si na nu ukpa hen, ni si si na amarr
ka inggurr anke hen. Imba bu gri atu amba
wa ji ku ikpambirr, ni kye anishirr we ssu
na ungo mri atu amba wa. [4] Si ri amarr
ka inkindirr yi nggo iwre ku imba yo na
akpambirr hen. Imba bu ri amarr ka banu
meme.

[5] Imba bu na amarr amba kuma ki ayirr
nâ ta si a ka Yesu Kristi ka.

[6] Nggo a si nâ ta si Abachi na anko ka we,
na si gɨ itu ima ki narrnarr na Abachi
ku hen.
[7] À ka inkpinkpye ima yi à du namri,
na ba unto ku ugarr.
A ngri ma nâ ta si unushirr nggo.
[8] Nggo à se nu ukpa ku unushirr, na gri itu
ima yi ji, na kru isisu i Abachi, na
kpanye na ttu.
Nggo anishirr a kpa ma nga nu un-
kunkurr
nâ ta si nggo a di ngu abi ila ure.
[9] Ni ima yo, Abachi à gɨ ma mri aseki ka we
kuma nu unto unkpi,
na nu ma isa inkpi yi nggo i mri asa wa
we.
[10] Inkpinkpye isa i Yesu yi, i ta du aseki ka
namri nu unkplassu, na anishirr ba
nggo so ni imimi, na abangga ba
nggo so na achi ka imimi ka,
a ta kuttu na agbuzzu na chi ma.

[11] Meme yo, anishirr ba namri a ta bwu angu
na da di Yesu Kristi à si Atiko.
Ni ima yo, inkpinkpye ni inyarr ta si i
Abachi nggo a si Ati wa.

Uzirr ku abiga u gri ibwu ashishi nga ni ingbingbru yi

[12] Amuya mungga yi, nggo ingga i di so ni imba ba, imba i di shirr ki ingga atu. Zizami nggo ingga i sama ni imba ba, imba bu shirr atu mri imẹmẹ yi. Imba bu gri atu amba wa ji ni na undu ku Abachi ku ni isisu ni iwri kpakpa. Ima yo i ta tsarr di Abachi à kpa imba ttungo. [13] Nggo imba i hi di a si Abachi nggo à so na undu ku wre ni isisurr imba yi. Nggo à ni imba isisurr ikpanye ni na undu ku nggo à zha di imba bu na ku. Uwa yo à ta zi imba du imba na aseki angga ka.

[14] Inkindirr yi nggo imba ta di na, imba bu na yi sama ni iri anta ni ngonarr. [15] Imba ti na meme, imba ta sama ni ila, undurr à si ta da di imba i kpa ìlà hen. Imba ta si amumarr ba Abachi nggo sama ni ìlà nu umi ku anishirr ba nggo a si abi ila ure kakami. Imba bu zirr ndindi nu umi umbarr ku, ni ila zzu intsintsẹ yi nggo i di la nu unkplassu. [16] Imba bu bre ku anishirr ba Ure ku wre ku nggo u ta du ba a so sese nggo a ti hi Abachi. Imba ti na meme, ingga ta si ni inyarr ma ni inga i Yesu Kristi yi. Ingga si ta da di undu umungga ku u si ku gigye hen. [17] Iyo isisurr imba yo i du imba i ni atu amba ki ito ankpurr ni na ku Abachi undu. Ingga ta nyarr ni imba ba nggo ingga ti ta ni ayiyi mungga wa mi ni iyo isisurr imba yi. [18] Imba mi bu mẹ nyarr ni ingga ku meme.

Bulu da du uwa à ta tu Timoti tuku Ipafroditu kuma nu Filipiya

[19] Ni ikpanye i Atiko Yesu yi, ingga ta tu Timoti ni imba ba ywhiywhirr mi. Nggo a ti kanga ni da ki ingga di imba i si kyekye, ingga i ta nyarr. [20] Ingga sama nu undurr numa ni ingga ku ni inggya nggo a so di ri amarr amba ka zzu nâ ta si Timoti. A so di na meme yo, ka imba i ti so zizi ka imba i so ndanda. [21] Ingga i da meme nggo abanu amba ba a ki itu ni zha aseki ambarr mu, na si ri amarr ka inkindirr yi nggo Yesu Kristi à zha yi hen. [22] Imba mi hi nggo Timoti à kri ngbangba ni yo isisurr ima yi, na na undu ku bre Ure ku wre ku ni ingga ku zzu nâ ta si uvuvurr wa nggo à di na undu tuku aki ama. [23] Ingga i ko kye di ingga i ta tu ma ni imba ba, nggo ingga ti hi inkindirr yi nggo ta la ni ingga ku ni inggya nggo. [24] Ingga i hi di Abachi à ta kpanye na di ingga i nga ni hi imba.

[25] Ingga kye, i wre ingga bu tu uzumburr munta wa Ipafroditu di a bu kanga ni imba ba. A di na undu ku ibre ku anishirr ba Ure ku wre ku ni ingga ku, na kri ngbangba na zi ingga itsi na abi karr Ure ku wre ku ba ba. Imba yo i tu ma di a bu ni zi ingga undu ku nggo imba ka nga namri, uwa nga ni zi ingga jiji. [26] Ziza nggo ingga i ko turr ma kakuma ni imba ba, nggo a so di ri amarr amba ttuttumi, na vri isisurr du uwa ka hi imba, nggo a hi di imba so ri amarr ni itu ima yi, bazhi nu nggo imba i wo ikurr ukpa ima yi. [27] Nggo a da ki imba da a kurr ukpa, a su jiji. A kurr ukpa kakami nggo a ki ywhiywhirr ittu. Abachi mu du ma à wre. Abachi si ki itito ima yi nu uwa mu ku na kpa ma hen, a ki itito ni ingga ku mi meme, nggo a hi ivri isisurr imungga yi na si kpanye di inkindirr numa bu gri ki ingga ivri isisurr zizo hen. [28] Ima yo i di ingga ta du ma nga ni imba ba hanhan mi, nggo imba ta ni hi ma ni nyarr, ni di isisurr mungga yi mi bu su. [29] Nggo imba i ti hi ma ni nyarr, imba bu kpa ma na ango aha, nâ ta si uzumbirr amba ni isa i Yesu Kristi. Imba bu kye ma ssu na ango mri akpambirr abanu ba nggo a si ungo yirr na ku. [30] Imba bu kye ma ssu na ango nu nggo a ba itu ima yi a ni nu undu ku ga Kristi ku na a ki gaga ittu. A na meme nu unto ku nggo imba ka se ni zi ingga, imba sama.

3

Aseki ka ina wre nu ukpa si si inkindirr i iyo isisurr hen

[1] Ziza yi, imba amuya, imba bu mẹ nyarr ku aseki ka nggo Atiko so di na. À si si ki ingga inkindirr i ivri hen, ingga bu charr ki imba zizo aseki angga ka nggo ingga ka bre ki imba na ka ba. A sa aseki akama yo ta zi imba, na di imba kri ngbangba ni inkindirr yi nggo si jiji.

[2] Imba bu si du ndanda anishirr angga ba, nggo si nâ ta sa amiyo, a re imba hen. Kye ba sa agbugbu. A ko bre ku abiga ba nu ukorr kyekye di a bu ga ba ni iba i anu Yahuda yi, na ko re abiga ba na sarr ba iji gigyemi. [3] Inta yo sa anishirr ba Abachi a jiji ba. Inta yo so ga Abachi na anko wa nggo Izhi ima yi ko

tsarr inta. Inta ko nyarr ki Yesu Kristi, ni
so ga ma, ni si ta ko kye aseki ka nggo inta
na hen, ni ko yo isisurr da Abachi ta ni yo
inta ki anishirr a zizi. [4] À ka ti si inkindirr mi
inggurr ankẹ, na aseki ka nggo a da di aba
so na ka, ingga ka mri ba inggurr ankẹ yi.
[5] Nggo ingga se ni ivi itandarr ni ingri, aba
sarr ki ingga iji nâ ta si nggo Abachi à da ku
ábáchí amunta ba. Ingga su uvuvurr ingri
Israila jiji, ni su uvuvurr nu uki ku Benyami.
Ábáchí amungga ba sa anu Ibraniya, ingga
mi sa ayiyi anu Ibraniya. Na are ka ábáchí
munta ba, ingga sa anu Farrisi, nggo di kru
isisu i ure ku Musa ku kakami. [6] Ni ikuchi
yi, Ingga gru kri ngbangba di ingga ta na
inkindirr yi nggo iwre ku Abachi, ni ki abiga
Yesu ba iha ndanda mi. Ingga kri ngbangba
nâ ta si nggo unushirr ka kru isisu i are
munta ka. Ingga kru isisu imbarr yi namri.
[7] Aseki ka nggo ingga di na ka ni ikuchi
yi, ni kye da Abachi ta di ingga na wre, ziza
ingga kye ka a sa ki ingga nu undu, ima yo
du ingga i ka ka wre ki ingga bu ga Kristi.
[8] Aseki kama nggo ingga di na ka di ingga
ta su ku Abachi isisurr, ingga kye ka ziza
a si ka gigye, nggo ingga ti tsarr ka kye ni
hi da inkindirr yi nggo mri inggi si nggo
ingga hi Yesu Kristi Atiko mungga. Nggo ni
itu ima yi, ingga kà aseki ka namri, wre ki
ingga bu su ku isisurr. Ziza, ingga kye aseki
akama si ki ingga izɨ iki, wre ki ingga bu kri
ngbangba ni ga Kristi, [9] ni bu ga ma ni isisurr
mungga yi pempe. Ni ikuchi yi, ingga di na
aseki akama namri nggo Are munta ka a da,
ima i si si du Abachi kye ingga ki uni na wre
hen. Inkindirr yi nggo i wre ki ingga su ina
wre yi nggo Kristi nga ni ttu na kpa ingga
ttungo ni ila ure mungga yi, nu nggo ingga
yo isisurr na ku. [10] Ingga zha di ingga ta hi
Kristi kakami, ni hi ukyekye ku nggo Abachi
à ta ma si ni ibe. Ni zha di ingga ta ga ma ni
ki iha ndo na ku, nâ ta si nggo à ki iha ni itu
mungga. Ni bu ttu nâ ta si nggo à nga ni ttu.
[11] Ingga zha di i bu si meme yo di Abachi bu
ta ingga si di ingga ka ni so tsitsirr.

Ikri ngbangba ni kru ko ni ikikre yi

[12] Ingga nise kpa inkindirr inggi yi nggo
Abachi à yo ingga na yi. Ingga ni se na
ki pempe. Ima yo di ingga so ta ukpa wre
ki ingga bu kpa aseki angga ka nggo Yesu
Kristi a yo ingga na ka. [13] Amuya yi, ingga
si ba itu mungga di ingga na aseki angga
ka namri hen. Inkindirr iyirr ingga ta na,
ingga si ta ri amarr ku aseki ka nggo à
ka vu sarr nu ugo hen. Ingga ko ta ukpa
ni inkindirr yi nggo i se ni ichi mungga.
[14] Ingga ni ko ta ukpa kyekye mi ta ko ku
kpa azadi ka nggo Abachi yo ingga na ka nu
unkplassu, nggo na di ingga ga Kristi Yesu.
[15] Inta angga ba nggo kri ngbangba ni izhi
yi, amarr munta ka bu sa ayirr ni itu aseki
angga ka nggo ingga ko re ni itu yi. Imba ta
si ta kpanye na aseki numa ka hen, Abachi
ta tsarr imba amarr ka nggo ingga so di re
ki imba ni itu yi, a ka yo si ka wre ka. [16] A
ti sa anggi mi, inta bu vu inkindirr yi nggo
inta i ka hi yi ba gri ngbangba.
[17] Amuya mungga bu iga, imba nggurr atu
bi ni ga uzirr mungga uzizi ku nâ ta sa abiga.
Imba bu ga uzirr ku abangga ba nggo a di
zirr wre, nâ ta si nggo imba hi inta di zirr
wre, nggo inta di so ni imba ba. [18] Nâ ta si
nggo ingga ka da ki imba ankpa shishemi,
ziza nggo ingga ko da ki imba na ashishi
zizo. Anishirr shishemi a karr Yesu Kristi,
nggo a si du anishirr bi wo ure ku nggo
Kristi a ni ttu nu unkunkurr ku hen. [19] Unto
ku iso ambarr ku i su nu uru, nggo a kye
aseki ka ingbingbru ka yo su ba azhi ambarr
wa. A so nggurr ankẹ na aseki ka nggo a sa
ki ishisha. Amarr ambarr ka se na aseki ka
ingbingbru ka yo mre. [20] Inta angga ba, unto
ki iso munta ku se nu unkplassu. Inta ko
surr ashishi na anko a uni kpa inta ttungo
wa, nggo à ta ji zhi nu unkplassu, nggo uwa
yo sa Atiko munta wa Yesu Kristi. [21] Nggo
Yesu taka kanga, à ta ni ka ukpa munta ku
ingbingbru ku sarr. Inta taka se nu ukpa
hẹhẹ nggo su ukyekye nâ ta si umaku. Nggo
à taka ni ka inta sarr, na taka na undu kuma
nu ukyekye ku ittu umaku na atu aseki ka
namri.

4

[1] Amuya, ingga kpanye ni imba ba
kakami, ni zha di ingga ka hi imba. Imba yo
ni ingga inyarr ni si azadi ka undu mungga
ka. Nâ ta si nggo ingga di da ki imba, imba
bu kri ngbangba ni iyo isisurr imba yi, ni ga
Atiko yi meme.

Bulu nggurr abiga ba nu Filipiya

[2] Ingga ko tsi ki imba ango, Yuwodiya
tuku Sintike, imba bu kpanye ni ikpa ni bu
hi di imba sa anishirr ba Atiko. [3] Ukpamu
ujiji, nggo ko na undu ku ni ingga ku, ingga

ko barr uwa, zi amba angga ba du ba kpanye
ni ikpa. A na undu ku kakami ni ingga ku ni
bre ku anishirr Ure ku wre ku ni itu Yesu
Kristi. Amba angga ba kri ngbangba nu
Klementi ku ndo ni inkpu anishirr abanu
nggo a so di na undu ku ni ingga ku. Abachi
à ka charr asa ambarr wa nu ungbamvu ku
abi so tsitsirr.

4 Imba bu so di nyarr ttuttumi nggo imba
sa anishirr ba Atiko. Ingga da zizo, imba
bu nyarr yi! 5 Imba na chĕ ni ikpambirr
ku. Meme nggo anishirr abiga abanu ba
ta hi di imba su chĕ. Imba bu hi di inga i
Atiko yi i ki ywhiywhirr ba. 6 Imba si vri ni
inkindirr numa hen. A ti sa anggi mi imba
so zha, imba bu barr Abachi, ni di barr ma ni
inyarr ni isisurr. 7 Meme nggo, Abachi à ta
ni imba isu isisurr inggi yi nggo i mri ikye
hi i unushirr. Isu isisurr ima i ta lo amarr
amba ka ni isisurr imba yi gri ni Kristi Yesu
ku.

8 Amuya, ziza, uwanggo yo su aseki ka
nggo imba bu ri amarr ambarr ka ni isisurr
imba yi. Imba bu ri amarr ka aseki ka nggo
a sa ajiji, nggo imba hi yi di a ta du anishirr
kye imba ssu na ungo. Amuya, imba ri
amarr ka aseki ka nggo Abachi à da di a si
ka wre na sa ni ìlà, na aseki ka nggo anishirr
ta kpanye na ka hanhan mi, na ta ni imba
asa zizi. Imba kri ngbangba na aseki angga
ka nggo sa ka iwre anishirr di bre are zizi
na ka. 9 Imba na aseki angga ka nggo ingga i
tsarr imba, imba kpa ka. Ni na aseki ka nggo
imba i wo ka ni ingga ku, na angga ka nggo
imba i hi ingga ni na ka. Abachi nggo di ni
isu isisurr ta so ni imba ba.

Bulu nyarr ku Anu Filipiya ba ku aseki ka nggo a ni

10 Ingga so di mẹ nyarr ku Atiko kakami
na aseki ka nggo imba shirr ni tu ba na ka
ga ki ingga. Ima mi tsarr ingga di imba so di
ri amarr mungga, ni se ni isisurr izi ingga.
Ingga hi imba so di ri amarr mungga jiji.
Anko wa mu sama nggo imba ka tsarr ingga
di imba so ri amarr mungga ka. 11 Ingga si ko
da meme di ingga so zha inkindirr mu hen.
Ingga ka hi ba, ni di vu isisurr ka na anko a
ta wa. 12 Ingga hi nggo a di da du unushirr
sama ni inkindirr, ka à se na yi. Ingga ka
hi utirr ki ivu isisurr ni itu i aseki ka wemi
ba, ka ingga ti shi, ka nu nggo ingga ti so ni
iyo, ka ingga ti se na yi shishemi, ka ingga
sama na yi kpukpurr. 13 Kristi nggo ni ingga
ukyekye ku na meme ku.

14 Ingga nyarr ki imba kakami nggo imba
zi ingga ni ivi inggi yi nggo i tsɨ ki ingga
kakami. 15 Imba, abiga ba nu Filipiya, imba
mi hi nâ ta si nggo ingga hi di ni ivi imẹmẹ
yi nggo imba i kpa Ure ku wre ku ni ɨtu i
Yesu Kristi, nggo ingga bre ki imba, ni ivi yi
nggo ingga huzzu na anga ka Makidoniya
ka. Imba yo sa abiga abi imẹmẹ ba nggo
imba zi ingga na azo, abanu si na meme zizo
hen. 16 Tuku nggo ingga ni so nu Tesalonika,
imba i di tu ba na azo ttuttumi gri ki ingga
nggo ingga ko zha izi. 17 Ingga i si ko bre ki
imba meme di imba bu gri ki ingga aseki
numa mu zizo hen. Ingga i ko da meme
di Abachi bu yo ki imba angu ka iwre ku
izi yi nggo imba i so di zi ingga. 18 Zizami,
ingga ko da ki imba di ingga i ka kpa aseki
ka nggo imba i tu Ipafroditu gri ki ingga ba.
Abama yo a si aseki ka nggo ingga i sama
na ka, zhi na azhibarr wa nggo Ipafroditu a
gri iki inggi yi ga ki ingga, ingga i si ko zha
inkindirr numa zizo hen. I si nâ ta si iki yi
nggo a tu yi nu uru na du intsi i hun ingba
wre yi i hun ko na Abachi ku, uwa nyarr yi
na kpa yi. 19 Abachi wa nggo ingga so ga ma
à ta ni imba aseki ka nggo imba i so di zha
ka namri. Na ta ni imba na ka shishemi nu
ungo ku Kristi Yesu.

20 Inkpinkpye ni inyarr i ta si i Abachi
amunta nggo a si Aki, ase na ase! Du yi si
meme yo.

Ichi i ikikre

21 Chi ki ingga anishirr abiga Abachi
ba namri nabo. Amuya aniru na amba
abangga ba nggo a kpa Kristi Yesu, na so
zi ingga undu ku ni inggya a so chi imba.
22 Anishirr abiga Abachi ba ni inggya mi a so
chi imba namri. Abiga ba nggo a so ni iko i
Kayisa, aba mi a ko chi imba.

23 Ingga i ko barr di Atiko amunta wa Yesu
Kristi a bu na wre ki imba na bu kpanye ni
imba ba.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Anu Kolosiya ba Ure ku mẹmẹ

Bulu à charr ungbamvu unggo ku ku abiga na aki ka barr ka nu Kolosiya tuku abiga wemi. Bulu à nise kuma nu Kolosiya kye. Ipafra yo na abanu ba nggo a kanga ni iga yi nggo, aba yo a bwu uki ku barr ku nu Kolosiya. Iga indanda i rri na abiga ba ba. Abanu a gru di na iga yi tankpami. Bulu à ga anishirr abama na kisa ba kakami di Kristi yo à si undurr wa nggo à ta ga ma nggo. A na meme nggo na gbyarr ku Kristi asa di uwa yo à si iyu i Abachi, uni na ingbingbru wa.

Bre ungbamvu ku Kolosiya ku zizo ni hi di Kristi yo à si nâ ta si Abachi kakami, na si anko a so ni iga yi *(2:9, 10).*

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à bwu ungbamvu ku ni ibarr *1:1-14*
Inkpinkpye i Kristi yi *1:15—2:3*
Igbye utu ni itu i abitsarr itsarr imu *2:4-23*
Itsarr iso i iga *3:1—4:1*
Ure ni itu i ibarr tuku ibre ku ikikre *4:2-18*

1 À si ingga Bulu, nggo Abachi à na ingga
ki uni ko na angu a Yesu Kristi. Inta ko charr
ki imba ungbamvu unggo ku tuku uzayirr
amunta Timoti.
2 Inta ko charr ki imba anishirr bi iwre
ba Abachi ba nggo a so ni ìgbù nu Kolosiya,
amuya abiga ba nggo a yo isisurr kakami ni
Kristi ku nggo.

Abachi Aki munta wa bu na wre ki imba, na ni imba isu isisurr

Inta nyarr ni so barr Abachi na atu amba

3 Inta di nyarr ku Abachi, Aki a Atiko
amunta wa Yesu Kristi nu nggo inta ti so di
barr ma ni itu imba nggo. 4 Inta i so di wo
iyo isisurr imba yi ni Yesu Kristi ku, ni wo
nggo imba ikpanye na anishirr ba Abachi
ba ba wemi nggo. 5 Nggo imba iwo ure ujiji,
ku wre ku ni mẹmẹ yi, imba iwo iso sese yi
nggo imba ko surr ashishi da Abachi à taka
ni imba na yi nu unkplassu nggo. Ima yo
di imba i yo isisurr ni kpanye na anishirr
ba. 6 Ure ku wre uyiyirr ku yo nggo imba
i wo ku nggo u so zirr kago ingbingbru yi.
U so du anishirr kago da a bu kasarr nu
uzirr umbarr ku, nâ ta si nggo u na ki imba
mi ni imẹmẹ yi nggo imba i wo ku ni hi
jiji nggo uzizi ku Abachi ku. 7 Imba i wo
ina zizi i Abachi yi nu akpamburr Ipafra ku,
uvurr iko wa nggo kri gbangba ni na undu
ku Kristi ku na angu amunta. 8 A da ki inta
di Izhi yi i di imba i kpanye na amuya abiga
ba ba kakami.

9 A si ima yo di inta di barr Abachi ttut-
tumi ni itu imba bazhi nu nggo inta iwo ure
umba ku nggo. Inta di barr Abachi da a bu
ni imba amarr ka hi inkindirr yi nggo a zha
di imba bu na ku na yi nggo, na bu du imba
i hi aseki ka nggo Izhi ima yi i di nu anishirr
na ka nggo. 10 Meme nggo imba ta so di na
aseki ka nggo Atiko à zha di imba bu na
nggo, ni ta na aseki ka nggo a ta du Atiko
à nyarr nggo. Imba ta di na aseki azizi ku
anishirr ni ta hi Abachi mri kakami. 11 Inta
mi so barr di Abachi a bu ni imba ukyekye
umaku, wre ki ivri i ti rri ni imba ba, imba i
ta vu gri ni kri gbangba. 12 Imba i ta nyarr ku
Ati wa nggo a di imba mi ni kpa inkindirr yi
nggo a zu ku anishirr ama ba mu, nggo a si
so ni ibwu hen. 13 A ttu inta huzzu ni ittu i
ibwu yi na gri inta zizi nga ni ittu i Uzuma yi
nggo su ku isisurr. 14 A si uwa yo a kpa inta
ttungo. Ni itu ima i yo Abachi a nggurr ila
ure i munta yi a zhi.

Unushirr wa nggo a si Kristi, tuku undu ku nggo a na ku nggo

15 Kristi à si nâ ta si Abachi, nggo à si di
hi ma na ashishi hen. Kristi yo à su uni
imẹmẹ na Abachi ku, na mri aseki ka wemi
nggo Abachi à na ka nggo. 16 Kristi à na
aseki ka nu unkplassu tuku ka ingbingbru
ka wemi. Aseki ka nggo a di hi ka, na angga
ka nggo a si di hi ka hen. À na anazhi tuku
atitiko na atuttu na ankpinkpye abi hru ba
ba. Abachi à na ingbingbru yi wemi zhi nu
uwa yo ku, na à na ku uwa yo na yi. 17 A
kuchi ku aseki ka wemi. Aseki ka wemi a
nggurr bi nu uwa yo ku. 18 Uwa yo a si itu i
ukpa umaku, abiga ama ba. Uwa yo à si ichi
iso tsitsirr. A su uwa yo si uni imẹmẹ wa
nggo a gɨ ma gru ni ibe yi, wre ku uwa yo na
nkpama ka si ni ichi na aseki ka wemi. 19 A
sa amarr ka Abachi mu nu nggo a du uzuma
a bu si nâ ta si Abachi a se nggo. 20 Abachi à
gri ingbingbru yi wemi kanga na agẹ ama
nu ungo ku Uzuma yo. Abachi à du ittu
i Uzuma yi nu unkunkurr ku igri isu nga,

ni gri aseki ka wemi nu unkplassu tuku ni
ingbingbru yi nga ni nggurr bi na ku.
21 Ni ikuchi yi, imba i ta anko na Abachi
ku. Aseki amimi tuku ndanda amarr amba
ka a du imba karr Abachi. 22 Uwa a ta si ziza
nggo nanko, ittu i uvuvurr ama wa i du ayiyi
ama wa a na imba ki ku Abachi akpukpama.
A na meme wre ku a bu gri imba ki anishirr
ba Abachi, nggo sa abi wre, sama na abla,
na sama ni ikpala na age̱ ama. 23 Imba bu
kri ni ikpanye imba yi, ni kri gbangba. Ni
si ka isisurr glo hen. So kye anko wa nggo
Ure ku wre ku u da nggo. Wanggo yo a si
Ure ku wre ku nggo imba i wo ku, aba bre
ku kago ni ingbingbru yi nggo. Ingga Bulu
i kaki uvurr iko ku Ure ku wre ku yo.

Undu ku nggo Bulu a na ku abiga ba nggo

24 Ziza nggo, ingga i nyarr ku iha yi nggo
ingga ko ki yi ki imba nggo. A si ima yo
i di ingga mi nga ni so ki iha yi meme nâ
ta si nggo Kristi à nga ni ki ku abiga ama
ba, ingga mi i kpanye ni ta so ki si iha ima
yo. 25 Abachi à na ingga ki uni na undu ku
abiga. Abachi à ba undu kuma a sa ki ingga
na ango, wre ki ingga bu bre ure umaku we
kago ku anishirr. 26 Uwama a si inkindirr
inggi yi nggo a ka yi sharri zhi na asese ka
mu, na si du anishirr a hi yi hen. Ziza nggo
uwa a bwu ure ukuma a tsarr abangga ba
nggo a zirr wre na age̱ ama nggo. 27 Abachi
a kpanye na du anishirr ama ba a hi aseki
azizi angga ka nggo a zu sharri ku anishirr
wemi nggo. Kristi ku itu ima nggo a rri so ni
imba ba nggo, uwa yo a si inkindirr isharri
yi. Uwa yo a si isurr ashishi imunta yi ku
inkpinkpye yi nggo i so nga nggo.
28 Ni ima yo, inta i bre ku anishirr ba wemi
ure ku Kristi ku. Inta i gba ba utu, ni tsarr
ba wemi ni ihi yi nggo Kristi a ni inta nggo.
Inta i na meme, wre ki inta bu na anishirr ba
ki abi kri kyekye na age̱ ka Abachi. 29 Ingga
i cha ukpa ni na undu kuma nu ukyekye ku
nggo Kristi à ni ingga nggo.

2

1 Imba ka hi nggo ingga i so cha ukpa
kakami ni itu imba na anishirr bu La-
wodikiya ba tuku abangga ba nggo a nise
hi ingga kye. 2 Ingga i so na meme, wre ba
bu gru kri gbangba na bu kpanye ni ikpa
imbarr yi kakami. Na bu hi Kristi kakami.
Ihi imbarr yi i bu du ba a yo isisurr kakami.
Meme nggo, aba a ta hi Kristi wa ni itu ima,
nggo Abachi a ssu ma zu sharri ba nggo.
3 Abachi à ka sha ihi tuku ukrizhizhi umaku
wemi sharri nu umi Kristi ku. 4 Ingga ko da
ki imba ni ima yo di imba bu si du undurr
a re imba mi na are ka imarr iwo hen. Are
akama a ti marr ki nggi mi imba si wo ka
hen. 5 Nu nggo imba i si so hi ingga na
ashishi mi hen, izhi imungga yi i so ni imba
ba. Ingga i nyarr kakami nu nggo ingga i
hi nggo imba i ko zirr ndindi, nu nggo imba
ka zirr, tuku nu nggo imba so kri gbangba
ni iyo isisurr imba yi nu Kristi ku.

Imba bu so meme yo ni Kristi ku

6 Nu nggo imba i kpa Kristi Yesu ki Atiko
amba, imba bu nggurr atu bi ni zirr na ku.
7 Surr injinja imba yi nu umi ku Kristi ku rri
kuma nu umi, ni na uwa yo ki uni du imba
tsitsirr wa. Kaki kyekye ni iga imba yi nâ ta
si nggo a bre ki imba nggo. Imba bu di nyarr
ttuttumi ku Abachi.
8 Si du undurr a na imba ki agarr na re
imba na are ka marr iwo, nggo anishirr
ngga gri ka zhi na amarr ambarr hen. Itsarr
yi nggo i zhi na amarr ka unushirr, ni zhi nu
umimi wa nggo a so gri ingbingbru inggi yi
nggo, ni si zhi nu Kristi ku hen.
9 Aseki ka we nggo a sa ka Abachi à so nu
Kristi ku we nggo a so nu ukpa ku unushirr.
10 Abachi à ni imba iso ijiji nu nggo à gri imba
ni nggurr bi ni Kristi ku nggo. Kristi yo à
gri ukyekye ku ihru atuttu ni ingbingbru
yi. 11 Kristi a ttu imbwimbwe ndanda imba
yi nggo i di du imba ila ure nggo a glo, nâ
ta si nggo a yo ku uvuvurr nggo iji na sha
inina ikpa glo ku nu ukpa. 12 A zzu imba na
amasirr wa nggo, uwa a si na ta a zzu imba
ni ibe mu ni Kristi ku, na gɨ imba gru na ku
meme ki ahe̱he̱. Imba i kpanye di Abachi a
se nu ukyekye ku nggo u gɨ Kristi gru ni ibe
yi nggo. Ima yo i du Abachi a gɨ imba gru
nu Kristi ku ki ahe̱he̱.
13 Ila ure i du imba kaki aku, ni si si
anishirr ba Abachi hen. Abachi à du Kristi
ka imba ki atsitsirr, na nggurr ila ure i imba
yi zhi we. 14 Kristi à kpurr uhla ku ila ure
ku nggo a charr zu ki inta azhi. Na vu ila
ure ima na share ku ukpa nu unkunkurr ku
nggo a klo ma nggo. 15 Nu unkunkurr ukuma
yo i Kristi a tsi na vu ankpinkpye na atuttu
bi ingbingbru angga ba anggurr. A bri kago
na ba na du anishirr a kye ba na ta a di na
ku agarr nggo a vu ba ni iku nggo.

16 Uwa a si ni ima yo imba si du undurr mu
a bre ki imba inkindirr yi nggo imba ta ri ni
so hen. Ni si du undurr mu a da ki imba ivi
yi nggo i si i Abachi hen. Ni iga yi nggo imba
na yi nu uhwa uhẹhẹ ku tuku Azhibarr a Isu
ani Yahuda wa hen. 17 Aseki akama wemi
a si iyu mu i aseki ka nggo a taka nga ni
ichi nggo. Inkindirr ijiji yi inggi i si Kristi.
18 Si du undurr wanggo a di na chě ni imu
mi, na di kuttu ku abitu ba Abachi ba ngga
ki Abachi ama wa, imba bu si du undurr
uwama re imba na di imba i ssu azadi amba
ka hen. Unushirr ni na meme wa à di ga
angba ssu na abubo gigyemi. Isisurr ima yi
nggo i si ni izhi ndanda i di du ma a si ssu na
amarr ndanda. 19 A si di nggurr bi na ampu
ukpa a Kristi wa zizo hen. Uwa yo a si itu
ikpa yi we, na di ssu nu ukpa ku we ni inina
ikpa yi na achi ka gri ni inkla iyirr zizi, na
du ukpa ku so furr nâ su nggo Abachi à zha
nggo.

Iso tsitsirr ihẹhẹ ni Kristi ku

20 Imba i ka ttu ni Kristi ku ba, ziza a ka kpa
imba ttungo na ango ka anazhi ba nggo a so
hru ingbingbru yi nggo, anggi mu i du imba
i na aseki ka ingbingbru ka nggo ddu imba
di: 21 "Si sa ungo ni inggi hen! Si la inggi
yi kye hen! Ni si vu inggi yi gri hen!"? 22 A
ti na undu na aseki angga ka, aseki akama a
sama nu undu zizo. A si are ka tsarr iso nggo
anishirr ngga a na ka, imba i cha ukpa na
ka da angginggi? 23 A zzu na ti iga are angga
ka inggi i si inkindirr izizi yi nggo unushirr
a bu na. A zzu na ti iga are akama i di du
unushirr a kpanye na Abachi ku mwe ma,
na si chě, na si ttu ukpa ttungo na na aseki
tankpami hen. Are ka tsarr iso akama a si si
nu ukyekye ku han inta ni na aseki amimi
ka nggo inta di zharr na ka nggo hen.

3

Iso ihẹhẹ imba yi nu Kristi ku

1 Nu nggo a gɨ imba gru ni ibe ni Kristi ku,
imba yo isisurr imba yi na aseki angga ka
nggo a si ka unkplassu nggo. Kristi a so ni
ittu yi nu ungo rri ku Abachi. 2 Yo isisurr
imba na aseki ka unkplassu ka nggo a si si
ka ingbingbru inggi yi hen. 3 Imba i ka kɨ ba,
aba a zu imba sharri ni Kristi ku nggo a se na
Abachi ku nggo. 4 Kristi nggo à si iso tsitsirr
imba yi, na à taka nggurr ssuzzu nggo, na
taka sha inkpinkpye ima yi a ni imba.

Iso ihẹhẹ tuku ikuku yi

5 Uwa a si ni ima yo imba bu ngɨ aseki ka
imbwimbwe ka nggo ukpa ku u zha na ka
nggo. Aseki akama ngga a si: izha amba ni
iga aniru, ni ina umimi tuku amarr amimi,
ni izha ina umimi aseki tuku iki awa. Izharr
inkindirr i si nâ ta si ina inkindirr ima ki
azhi amuwa. 6 A si ni ima yo Abachi a di ki
unfu na abangga ba nggo a so di na ndanda
aseki angga ka. 7 Imba mi i di na aseki akama
ni iso imba i kuchi yi. 8 Ziza nggo imba bu
du ma ni na aseki angga ka: unfu, ugbugbu
isisurr, ihru unushirr ni ine, ina unuma ki
undanda, tuku ukpakpa are. 9 Si ki ku ikpa
imba imu hen. Imba ka ba ttungo ni iso
imba yi ila ure yi tuku ina aseki ka nggo
imba i di na ka ni ikuchi yi ba. Nâ ta si nggo
anishirr a ttu ankru kuku glo, imba mi bu
ttu ila ure imba yi glo. 10 Imba si ahẹhẹ mu.
A ka imba ki ahẹhẹ, na na imba kaki nâ ta
si nggo uni na imba wa à se. Iso ihẹhẹ imba
yi i ta gri ki imba ihi Abachi ijiji. 11 Ni iso
ihẹhẹ inggi yi, abangga ba nggo a si si ani
Yahuda hen a si si nanka na ani Israila ba
hen. Abangga ba nggo a yo ba iji na abangga
ba nggo a si yo ba iji hen, a su ungo uyirr yo.
Abangga ba nggo a zhi ni igbu nu Sitiya*
nggo, na abangga ba nggo a ni so nâ ta si
ininazzu, na agarr na abangga ba nggo a si
si agarr hen. Kristi à so na abiga ba we, na
a mri aseki ka wemi.

12 Abachi a kpanye ni imba ba, na ttu imba
ki anishirr ama nanka. Ni ima yo, imba bu
ki itito, ni na wre ku abanu, ni si gɨ atu
hen, ni na chě, ni vu atu gri. 13 Imba bu kpa
ikpa yo. Ni nggurr zhi ku uwanggo nggo a
kpala ki imba nggo. Si kpamusu hen, Kristi
à nggurr zhi ki imba, imba mi bu nggurr zhi
ku abanu meme. 14 Imba bu na aseki angga
ka wemi. Inkindirr inkpi sha inggi i si di
imba bu kpanye ni ikpa. Ikpanye ni ikpa yi
i ta nggurr imba bi ki yirr na ti nggo i ka se
nggo.

15 Du isu isisurr yi nggo Kristi à ni imba
nggo i bu hru amarr amba ka. Nu nggo
Abachi à yo imba wemi di imba bu ni so iso
isu isisurr nâ ta si ankla ka ampu akpa ayirr.
Imba bu nyarr ku Abachi. 16 Du ure ku Kristi
ku u so ki imba ni isisurr, ni bu na imba

* 3:11 Sitiya: Anu Sitiya ba a si anishirr angga ba nggo a hi ba ku umimi umbarr ku.

ki krizhizhi. Tsarr anishirr nu ure umaku
ni nggurr ikpa na ku. Nyarr ku Abachi na
asarr amba ka. Ru asarr ka igbyarr asa, na
asarr ka Yesu tuku asarr ka nggo a zhi ni
Izhi i Abachi. 17 Uwa ta sa anggi mi imba ko
na, ni ko re, ka aseki ka nggo imba so na ka,
imba bu na ni isa i Atiko Yesu, ni so nyarr
ku Abachi Aki wa.

Iko i uniga

18 Amba, imba bu wo ku aniru amba ba
ure. Uwama yo a si inkindirr yi nggo i wre
abiga a bu na yi nggo.
19 Aniru, imba kpanye na amba amba ba.
Ni si hru ba varr varr hen.
20 Amumarr, imba bu wo ku akiki amba ba
ure na aseki ka wemi. Abachi a di nyarr ima
yo.
21 Akiki imba bu si di ki ku amumarr amba
ba unfu hen, wre ba bu si su ukpa hen.
22 Agarr, imba bu wo ku akiko amba ba ni
ingbingbru yi ure na aseki ka wemi. Imba
bu na aseki ka nggo ta su ku akiko amba ba
isisurr ttuttumi. Si wo ure, wre ku anishirr
mu a bu hi du ùwà wo ure hen. Imba bu kru
isisu i Atiko ni na ku akiko amba ba undu ni
isisurr iyirr. 23 Inkindirr yi nggo imba ti na,
imba na yi ni isisurr iyirr. Na zzu di imba i
so na ku Abachi, ni si so na ku anishirr mu
na yi hen. 24 Si kpamusu hen, Atiko wa à taka
ni ni imba azadi, imba taka kpa inkindirr yi
nggo Atiko wa à zu ku anishirr ama ba nggo.
Kristi yo à sa Atiko ujiji wa nggo uwa di na
ku undu ku nggo. 25 Uni na undanda, à taka
kpa azadi ka undanda umaku. Abachi à di
bre ki inta undanda umunta ku narrnarr, na
si di hlahihla hen.

4

1 Imba nggo i zu agarr nggo, imba na ba
zizi ni hru ba yo. Si kpamusu du ùwà mi i si
na Atiko meme nu unkplassu hen.

Inkindirr yi nggo abiga a bu na yi nggo

2 Si ba ttungo ni ibarr Abachi hen. Imba
so gbye yi ni si so ba kahre hen. Nyarr ttut-
tumi ni ibarr imba yi. 3 Barr ki inta Abachi
meme, wre ku Abachi a bu na anko wa nggo
inta ta bre ure umaku nggo. Uwanggo yo
a si ure ku nggo Abachi à zu ku sharri ni
itu yi Kristi, uku yo du ingga kri ni iharr.
4 Barr di Abachi bu du ingga i re are angga
ka krizhizhi na ka wre iwo. Uwa yo su undu
mungga ku. 5 Imba bu hi iso yi nggo imba
ta so yi na abangga ba nggo a si kpanye ni
Kristi ku hen. 6 Imba ti ta re na anishirr ba,
imba du ure umba ku u wre iwo ni bu si su
uzizi. Imba bu hi ikasa yi nggo imba i taka
sa ku undurr wa nggo a zhi imba inkindirr
yi nggo.

Ichi ikikre

7 Uzayirr munta gbangba wa, Tikiku,
nggo a yo isisurr na kri karrkarr nu undu
ku Atiko ku, a ta bre ki imba are ka ni itu
mungga. 8 Ima yo i di ingga i so tu ma nga
ni imba ba di imba i hi nggo inta i se nggo,
ni bu ni imba ivu isisurr. 9 A so nga tuku
uzumbirr amba unuma, Onesimo. Onesimo
nggo à su uyirr ni imba ba ni yo isisurr nu
undu ku kakami nggo. A ta bre ki imba aseki
ka we nggo a so la ni inta ba ni inggya nggo.
10 Arristaku nggo inta i kri ni iharr yi ndo
nggo, a so chi imba, tuku Marrku, umlama
a Barrnaba. (Ingga i ka da ki imba ba
inkindirr yi nggo Marrku à ti nga, imba na
yi nggo. A ti nga imba kpa ma na ango
aha.) 11 Yesu, nggo a di yo ma di Yustu a so
chi imba meme. Anishirr atarr angga ba yo
mre a si ani Yahuda ba nggo a kpanye nu
Kristi ku na na undu ni ingga ku ni Ittu i
Abachi yi. Na so zi ingga kakami na su ki
ingga isisurr. 12 Ipafra a so chi imba. Uwa mi
a su uyirr amba yo na so nâ ta si uvurr iko
a Yesu Kristi. A di barr ttuttumi ki imba, da
Abachi bu di imba kri ngbangba, ni furr ni
iyo isisurr, ni na inkindirr yi nggo Abachi
a zha di imba bu na yi nggo. 13 Ingga mi
ka shi ku azhi nu undu umaku ni imba ba,
tuku unggo ku nggo a na ku anishirr bu
Lawodikiya tuku Hirapoli ba nggo. 14 Luka,
uzayirr munta uni ni ahun wa, nggo inta
kpanye na ku kakami, tuku Dima a di ingga
bu chi imba. 15 Chi ki inta amuya ba nu
Lawodikiya. Ni chi Nimfa na abiga ba nggo
a di nggurr bi ni iko ima yi nggo.
16 Imba ti bre ungbamvu unggo ku kre,
imba bre ku abiga ba nu Lawodikiya mi na
ku meme. Imba bu kpa ungbamvu ku nggo
ingga i charr ku abiga ba nu Lawodikiya bre
meme.
17 Da ku Akipu di a bu kri karrkarr na kre
undu ku nggo Atiko à nu ma nggo.
18 Ingga, Bulu, i charr ichi inggi yi nu ungo
umungga. Imba si kpamusu di ingga i kri ni
harr hen. Ingga i so barr di Abachi bu na
wre ki imba.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Anu Tesalonika ba Ure ku mẹmẹ

Bulu à bwu uki ku barr Abachi ku Tesalonika ku nu uzirr umaku uha ku. À charr ungbamvu unggo ku wre ku bu nggurr abiga ahẹhẹ ba du ba kri karrkarr ni iga yi. Bulu abwu uki ku barr Abachi ku na ki ase aha ka tarr yo mre na charr ungbamvu unggo ku.

Abiga ba nu Tesalonika a zha di aba a ta furr ni iga imbarr yi. Inkindirr iha yi nggo i so ki igbre ku abiga ba nu Tesalonika i si ure ku inga i Kristi i ha yi. Abanu a kye di Kristi à ta kanga korrmi ima yo i du ba a vri nu nggo amuya ambarr abanu a kɨ u Kristi à nise nga. A da di, "Inta i kpanye di Kristi à ttu na tasi zizo, ima yo i du inta i kpanye di Abachi à ta ka gri Yesu kye na abangga ba nggo a ka kɨ ba nggo" *(4:14)*.

Bulu à charr ungbamvu unggo ku à da ku abiga ba du uwa à kpanye na ba, na gbyarr ba asa nu nggo a ka na kri karrkarr ni iga yi. Bulu à ddu ba di a bu di surr ashishi ka meme ku ikanga i Atiko, Uni kpa ttungo wa. Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à nyarr ku anu Tesalonika ba ni isisurr ima *1:1-10*
Bulu à narr itu ima *2:1-16*
Aseki ka nggo a la nu nggo Bulu à ka zhi nu Tesalonika *2:17—3:13*
Itsarr ni itu i iso iga izizi *4:1-12*
Ikanga i Kristi *4:13—5:11*
Ure ku ikikre *5:12-28*

1 A si inta anu Bulu, u Sila tuku Timoti.
Inta ngga ko charr ki imba abiga ba nu
Tesalonika. Ki imba nggo i si anishirr ba
Abachi, Aki munta wa tuku Atiko wa, Yesu
Kristi.
Abachi bu ni imba uzizi tuku isu ima yi.

Uzirr tuku iga i anu Tesalonika ba

2 Inta di nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu
imba wemi. Ni so di barr Abachi ttuttumi
ni itu imba. 3 Inta ti barr Abachi ni itu imba
nggo inta si di kpamusu ni i yo itu nu undu
imba yi hen, tuku aseki ka nggo ikpanye
imba yi i du imba i so na ka nggo. Tuku nggo
imba i vu gri ni so surr ashishi na Atiko
amunta wa Yesu Kristi ku nggo.
4 Amuya abiga, inta i hi da Abachi a kpa-
nye ni imba ba na hla imba ki ama. 5 Uwa a
si ni ima yo nggo inta i gri ki imba Ure ku
wre ku. Uwa a si si are amunta aka yo mre
a di imba i kpa ku hen. A su ukyekye ku Izhi
Iwre yi, u ku yo u gri ki imba Ure ku wre
ku, ni di imba i kpanye di inkindirr yi nggo
inta i da ki imba i si meme yo jiji. Imba i
hi iso yi nggo inta i so ni imba ba nggo. Iso
ima i si ki imba inkindirr izizi. 6 Imba i ga
aza amunta ka yo tuku ka Atiko ka. Ni iha
imba yi mi, Izhi Iwre yi i di imba kpa ure
ku Abachi ku ni inyarr. 7 Ina imba ima i du
abiga ba nu Makidoniya tuku Akaya a zha
da aba mi a ta na ina imba yi. 8 Ure ku Abachi
ku nggo so zhi ni imba ba u si so kuma nu
Makidoniya tuku Akaya yo mre hen, a wo
iyo isisurr imba yi nu re ku Abachi ku kago
ni ingbingbru yi we. A si zha di inta mu bu
da ba inkindirr hen. 9 Anishirr abama na
atu ambarr a bre nggo imba i kpa inta na
ango ahaha ni inga imunta yi. Tuku nggo
imba i kasarr, ni si di kye aseki anuma ki
azhi amba hen, ni kanga ni ga Abachi ujiji
wa nggo a si di ttu hen. 10 Ni di so bi inga
zhi nu unkplassu i Uzuma wa Yesu nggo a
gru ni ibe yi na kpa inta ttungo nu unfu ku
Abachi ku nggo a taka nga ni bre amu ku
ingbingbru yi we.

2

Undu ku nggo Bulu a na nu Tesalonika

1 Amuya abiga, imba mi i hi di inga
imunta yi ni imba ba i si su undu ku gigye
hen. 2 Imba i hi nggo a ki inta iha, na marr
inta nu Filipiya bari inta i nga ni imba ba
nu Tesalonika. Anishirr ba nabo a kà Ure ku
wre ku, Abachi à ni inta ukyekye na di inta i
bre ki imba ure ku sama ni isisu, ni iha ima
yi mi. 3 I tsi ango yi nggo inta i tsi ki imba ni
itu i ure ku Abachi ku i si si imu hen. Inta i
si na meme ni inkindirr inuma indanda nu
umi ine umunta hen. 4 A su nggo Abachi à
kpanye ni inta ba na di inta ngga i sa abi da
Ure ku wre ku. Inta i si di na da anishirr
ngga a bu kpanye ni inta ba hen. Inta na
da Abachi nggo à hi umi ine umunta ku,
uwanggo a bu nyarr. 5 Imba mi i hi di inta
i si nga ni re ki imba are ka marr iwo mu
hen. Iya, inta i si re wre ki inta bu kpa inklo

mu ni imba ba hen. Abachi mi a hi. [6] Inta
i si cha ukpa di imba ka undurr numa a bu
gbyarr ki inta asa hen. [7] Nu nggo inta i hi
di inta, abi ko na angu ka Kristi ba, i se nu
ukyekye ku ibarr di imba bu zi inta, inta i ka
ni si na meme hen. Nggo inta se ni imba ba,
inta i si nâ ta si amumarr ngga ni si nâ ta si
ayirr nggo à ssu amarr ma kye na ashishi.
[8] Inta i kpanye ni imba ba kakami ni vu atu
amunta wa ni, ni ima yo di imba bu wo ure
ku Abachi ku. Imba i so ki inta ni isisurr
kakami. [9] Amuya abiga, imba mi i ssu hi
undu umunta ku tuku iha yi nggo inta i ki yi
nggo. Inta i na undu na azhi ni ibittu, wre
ki inta bu si tsutsarr imba di imba ngga bu
ni inta aseki ka nggo inta i zha ka hen. Inta
yo so bre ki imba Ure ku wre ku nggo zhi na
Abachi ku.
[10] Imba hi, a Abachi mi à hi undu uzizi
umunta ku, tuku nggo inta i zirr wre ni
imba abiga ba ba. [11] Imba i hi di inta i hru
imba nâ ta si aki nggo a hru amarr ma.
[12] Inta i bre ki imba are ka nggo a ta di imba
i kri kyekye ni kri karrkarr, di imba bu so
iso inggi yi nggo i ta du Abachi wa nggo a
yo imba ni sha ittu tuku inkpinkpye ima yi
a ni imba nggo, a bu nyarr ni imba ba.
[13] A si ima yo di inta so di nyarr ku Abachi
ttuttumi, nu nggo imba i wo ure ku Abachi
ku ni inta ba ni si ka ku di u si ure ku
unushirr mu hen. Imba i kpa ku di u su ure
ku Abachi. Uwa a si meme yo jiji, uku yo so
na undu ki imba abangga ba nggo i wo ku ni
yo isisurr na ku nggo. [14] Imba amuya abiga,
imba i si nâ ta si abiga ba na aki ka nggurr bi
ka Abachi ka nu Yahudiya, nggo a si abi Yesu
Kristi ba nggo. Aba ako ambarr ba a ki ba
iha ku iga yi, nâ ta si nggo aba mi a ki iha yi
meme na ango ka anishirr ambarr ba. [15] Ani
Yahuda aba yo a ngu Yesu Kristi tuku abi
kpa are ba Abachi ba. Na ki inta iha kakami
nu nggo inta i sa abiga ba nggo. A du isisurr
i Abachi i vri na ba, na karr anishirr wemi.
[16] Ni ima yo aba a zha da aba a ta han inta ni
ibre ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda
hen, Ure ku wre ku nggo ta kpa ba ttungo
nggo. A na meme na du ila ure imbarr yi i
ssu ma ni ito. Ni ikikre yi, ziza nggo unfu ku
Abachi ku u ka nga na ba ba.

Bulu a zha du uwa ka kru ku rri na anu Tesalonika ba ba zizo

[17] A ta si inta nanko, amuya abiga, nu nggo
a tsɨ inta ki nanka ni imba ba mi, i tsɨ ki
nanka ima i su nu kpa yo mre, inta ka ni
so di hru imba ni isisurr. Imba i lo inta
isisurr kakami inta i cha ukpa di inta ka hi
imba zizo. [18] Inta i zha di inta i ta ka nga ni
imba ba. Ingga Bulu i so di ta ukpa a si si
ankpa yirr hen, di ingga ta nga ni imba ba, u
Isheta a di lo ingga zu. [19] Mremremu, anggi
mu taka si iyo isisurr tuku inyarr imunta
yi? A si si imba yo hen! Inta taka ga angba
na anggi mu ki azadi amunta ka nu nggo
inta taka kri na agẹ ka Atiko munta wa Yesu
nggo à taka nga nggo? A si imba yo! [20] Yo-o,
imba i ttu ki inta ishisha ni ni inta inyarr.

3

[1] Ni ikikre yi inta i ma chankarr nu uzirr
ku ni kye ni ka kuso nu Atina. [2] Ni tu Timoti
uzayirr amunta ni ga wa, nggo à di na undu
ku Abachi ku ni ibre ku anishirr Ure ku wre
ku Kristi ku. Inta i tu ma di a bu ku zi
imba na ni imba ukyekye, wre ki imba bu kri
karrkarr ni iyo isisurr ni iga imba yi. [3] Inta
na meme wre ku uyirr amba bu si ttu iga yi
ttungo nu nggo a so ki imba iha ku iga yi
hen. Imba mi i hi na atu amba di a su gbigbi
mu inta bu ki iha ku iga munta yi. [4] Nggo
inta i di si ni imba ba nggo ni marr da ki
imba di a ta ki inta iha ku iga yi. Imba mi
i hi di a ki inta iha yi jiji. [5] Ima yo i di ingga i
tu Timoti. Nggo ingga i vu isisurr chankarr
ni gru tu ma di a bu ni kye ka imba i si
kingginggi ni iga imba yi. Isisu i ki ingga di
mi Isheta a ka re imba na du undu umunta
u kaki ku gigye ba.

Timoti à bre ki ingga are ka wre ni itu imba

[6] Ziza nggo, Timoti a ka kazhi ni imba
ba ba, na gri ki inta are ka wre nu nggo
imba i yo itu ni ga yi ni kpanye ni ikpa. A
ddu inta di imba i di ri amarr azizi ni itu
imunta. Na da di imba mi i zha di imba ka
hi inta nâ ti inta i ko zha di inta ka hi imba
nggo. [7] Amuya aniru na amba, meme nggo
iyo isisurr imba yi i di inta kaki akyekye
ni ivri tuku iha imunta yi. [8] Ziza nggo yo
inta ka ttu unddunddu, nu nggo imba ti kri
ngbangba ni ga Atiko wa. [9] Inta ka nyarr ku
Abachi kingginggi, nu nggo imba i ni inta
imẹ nyarr kakami na agẹ ka Abachi? [10] Na
zhi ni ibittu inta so di barr Abachi di a bu di
inta i sa ashishi ni imba ba, ni bu na imba ki
kyekye na ankla ka nggo a klonyarr ki imba
ni iga imba yi nggo.

11 Abachi Aki amunta wa na nkima, tuku
Atiko munta wa, Yesu à bu na ki inta anko
a inga ni imba ba. 12 Atiko wa a bu di
imba i kpanye kakami ni ikpa ni kpanye ni
inkpu anishirr yi wemi nâ ta si nggo inta
mi kpanye ni imba ba. 13 Meme nggo à ta
na isisurr imba yi kaki kyekye, na ta du
imba sama na ankizhi na agẹ ka Abachi Aki
amunta wa, nu nggo Yesu, Atiko amunta
wa, à taka nga ndo na abangga ba nggo a
si ama ba nggo.

4

Iso yi nggo Abachi a nyarr yi nggo

1 Ni ikikre yi amuya abiga, zirr uzirr ku
nggo inta i tsarr imba, wre ki imba bu su ku
Abachi isisurr. Ingga hi imba i di zirr meme
yo. Inta ko barr imba ni tsi ki imba ango
di imba bu na mri meme. 2 Imba i hi are ka
nggo inta i bre ki imba ni inkpinkpye i Atiko
Yesu yi.

3 Wanggo yo a si inkindirr yi nggo Abachi
a zha di imba i ta na yi nggo. A zha di imba
bu so sama na ankizhi ni si di na aseki ka
ishisha hen. 4 Imba bu vu ukpa gri na anko
anggo nggo a si iwre na ta du anishirr a kye
imba ssu na ashishi. 5 Ni si kye ikpa imba
yi ni imbwimbwe indanda nâ ta si abangga
ba nggo a si hi Abachi hen. 6 Nu ure unggo
ku, unuma a bu si ka uzayirr uniga a mri
na anko anuma hen. Nâ ta si nggo inta i ka
da ki imba ni ikuchi ba di Atiko wa à taka
ki abangga ba nggo a so na aseki ndanda
akama iha. 7 Abachi à si yo inta di inta bu
so di zɨ iki ni ikpa ku hen. A zha di inta bu
sama na ankizhi nâ ta si nggo uwa mi à se
nggo. 8 Uwa si ni ima yo, uwanggo nggo à
ti kà na si kpa itsarr inggi yi hen, uwa si ka
unushirr mu hen, a ka si Abachi mu nggo a
ni imba Izhi Iwre ima yi nggo.

9 A ti si ni itu ikpanye ni ikpa, inta ka
charr ki imba anggi mu zizo? Abachi à ka
tsarr imba nu nggo imba ta di kpanye ni
ikpa ba. 10 Ingga i hi imba i kpanye meme
yo na amuya abiga ba wemi nu Makidoniya.
Inta i tsi ki imba ango amuya, imba bu na
mri meme.

11 Zu ni isisurr imba di imba ta so iso imba
ywi, ni so kuchi nu undu umba ku ttuttumi.
Ni na undu na ango amba ka nâ ta si nggo
inta i da ki imba nggo. 12 Imba ti na meme,
anishirr ba nggo a si si abiga hen a ta kye
imba ssu na ango, imba si ta so surr ashishi
du undurr mu bu zi imba ni inkindirr hen.

Inga i Atiko yi

13 Amuya abiga, inta i zha di imba bu hi
ure ujiji ku ni itu i abangga ba nggo a ka kɨ
ba nggo, wre ki imba bu si ba azhittu nâ ta
si abangga ba nggo a so sama ni inkindirr
yi nggo a so surr ashishi bi yi hen. 14 Inta
kpanye di Yesu a ttu na tasi zizo. Uwa si
ni ima yo inta i kpanye di Abachi à taka gri
abangga ba nggo a kpanye ni Yesu ku na ka
kɨ ba, ssuzzu meme. 15 Uwanggo yo a si ure
ku Atiko ku di: Inta abangga ba nggo taka so
tsitsirr na azhibarr a inga a Atiko wa, inta
i si taka kuchi ku abangga ba nggo a ka kɨ
ba hen. 16 Atiko wa ni itu ima à taka ji zhi
nu unkplassu, nu ukorr unkpi, ku ankpye a
abitu wa, ni ivirr ingba a Abachi wa. Abi
kɨ ba, nggo a kpanye ni Kristi ku, aba yo
taka sa abi imẹmẹ ba nggo a taka tasi. 17 Inta
nggo i so tsitsirr na attuttu ama wa, Abachi
à taka gri inta ku nggurr bi na ba na akpa
ka. Inta taka hun ku ttu na Atiko wa ku nu
ussu, ni taka di so iso inggi na Atiko wa ku
sese. 18 Imba bu di nggurr ikpa na are angga
ka.

5

Ssu so bi inga i Atiko yi

1 Amuya abiga, ingga ta charr ki imba
angginggi zizo ni itu i ivi tuku attuttu wa
nggo aseki angga ka a taka la nggo? 2 Imba
mi i hi ku atu amba di azhibarr a inga a
Atiko wa a taka si nâ ta si unayi nggo a nye
ni ibittu. 3 Anishirr a ti ko da di, "Inta i so
su zizi," mre na ta gru kakye abubo wa a ko
kuhre. A taka si nâ ta si ingri nggi inga ku
ayamba. A taka kru ba nu momonggo?

4 A ta si imba, amuya abiga, ni itu i
azhibarr ama wa, imba i si si ni ibwu hen.
Azhibarr a Atiko wa a si ta nga ki imba kpa
mi nâ ta si unayi nggo hen. 5 Imba wemi i si
anishirr abi ila i azhi. Inta i si si abi ibittu
hen ni si si abi shi ibwu hen. 6 Ni ima yo,
imba bu si di inta di kurr ina kurr ikurr i
abanu yi hen. Inta bu so tsitsirr ni bu so
na ashishi krizhizhi. 7 A si ni ibittu nggi
anishirr a di kurr ina. Na si ni ibittu nggi
abi hwa ahi a di hwa. 8 A ta si inta nanko,
inta i si aba azhi, ni ima yo inta bu so tsitsirr
na ashishi inkru. Inta bu du iyo isisurr
munta yi na Abachi ku tuku ikpanye ni ikpa

imunta yi a bu kri inta nâ ta si unggakpa ku
ikri ankẹ ngga. Ni bu du iso so kye anko a
ikpa ttungo ikikre imunta yi i bu si nâ ta si
agbugba a kri itu nggo. 9 Abachi à si hla inta
di inta bu kaki iha ku unfu ndanda umaku
mu hen. Iya, a hla inta di Atiko amunta wa
Yesu Kristi a bu ka kpa inta ttungo. 10 A ttu
na angu amunta ka, wre ku à ti kanga nggo
inta ti ni so tsitsirr mi ka inta ka kɨ ba, inta
bu ka ni so bi na ku. 11 A si ni ima yo, imba
bu di inggurr ikpa ni zi atu amba wa na ti
imba i so na ziza nggo.

Ure ku ikikre tuku ichi

12 Inta barr imba amuya abiga di imba bu
kye abangga ba nggo a so na undu ku ni
imba ba nggo ssu na ango. Abangga ba
nggo Atiko wa a hla ba di a bu di tsarr anko
na tsarr imba ure umaku nggo. 13 Kru isisu
imbarr yi kakami ni ikpanye na ba ku undu
ku nggo a na nggo. So su ni ikpa ku. 14 Inta
da ki imba amuya abiga, di imba bu gbye
ku abi so sama ni na inkindirr utu, ni zi
abangga ba nggo a si abi isisu, du ba kaki
kyekye ni zi abangga ba nggo a si si kyekye
hen. Vu isisurr na anishirr ba wemi. 15 Si
du unuma a na inkindirr indanda a han ku
undanda hen. Iya, imba bu di na wre ku
ikpa imba yi tuku anishirr wemi.

16 Di nyarr yi ttuttumi. 17 Barr Abachi
ttuttumi. 18 Anggi mi ti nga ki imba, imba
kpa yi ni inyarr, nu nggo uwama yo si
inkindirr yi nggo Abachi à zha di imba bu
na ni iso imba yi ni Yesu Kristi ku.

19 Si han Izhi Iwre yi ni na undu umaku
hen. 20 Si kà are ka nggo a kpa ka zhi na
Abachi ku hen. 21 Tsarr aseki ka wemi kye, ni
hru azizi ka. 22 Ka atu amba wa glo na aseki
amimi ka wemi.

23 Abachi ku itu ima, nggo à di nu anishirr
iso su a bu du imba sama na ankizhi, na
bu du izhi imba yi, ni isisurr imba yi, tuku
ukpa umba ku wemi a bu kurr sama na abla
ma ni inga i Atiko munta wa Yesu Kristi.
24 Uwanggo nggo à yo imba nggo à ta na
meme. A ti da du uwa à ta na inkindirr, uwa
ta na yi jiji.

25 Imba barr ki inta Abachi, amuya.
26 Nyarr amuya abiga ba wemi gri, ni chi ki
ingga na ba ni imuyirr imunta yi. 27 Ingga tsi
ki imba ango ni isa Atiko munta wa, Yesu
Kristi, di imba bu bre ku amuya abiga ba
wemi ungbamvu unggo ku.

28 Ingga barr di Atiko amunta wa Yesu
Kristi a bu na wre ki imba.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Anu Tesalonika ba Ure ku mẹmẹ

Ikanga i Kristi yi i shi ibwu ku abanu shishemi. Iha yi nggo a so ki yi nggo i du ba a kye di ikanga i Atiko yi i ki ywhiywhirr ba. Na kye nu ungbamvu ku Bulu ku di Kristi à ta nga ziza nggo yo. Amarr akama yo a du abanu ambarr ba a so ba kahre na si ta ukpa ku na inkindirr i zi atu ambarr hen. A da di aba a so kye anko a inga i Kristi.

Ungbamvu unggo ku u ga ugo ku ungbamvu ku mẹmẹ ku. Bulu à charr ku wre ku a bu bwu ku anishirr ashishi ni itu i ikanga i Kristi yi. A da di umimi u ta tsarr ssu hun ma ni ito. Ankpye wa a si unushirr wa nggo a yo ma di "Umimi wa" *(2:3),* uwa yo a ta kri angbachi nu Kristi ku.

Bulu à kri karrkarr di, ni iha yi nggo a so ki yi mi, abi bre ungbamvu ba a bu kri karrkarr ni iga imbarr yi. Na bu na undu zha ila iri nâ ta si nggo uwa Bulu na abu undu abanu ba a so na nggo, na a bu si abi di na uzizi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ni itu i ikanga i Kristi yi *1:1-12*

Aseki ka nggo a ta hi ka bari i Kristi à kanga *2:1-12*

Itsi ango ni igbye utu *2:13—3:5*

Uzirr ku uniga tuku ichi ikikre *3:6-18*

1 A si inta anu Bulu tuku Sila u Timoti
nggo i so charr ki imba abiga ba nu Tesa-
lonika.

Imba nggo i si anishirr ba Abachi Aki
amunta tuku Atiko wa Yesu Kristi.

2 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si
Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo
uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre
ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Inyarr tuku ibarr

3 I wre inta bu di nyarr ku Abachi ttuttumi
ni itu imba abiga ba. Inta bu na meme nu
nggo imba i so furr kakami ni iga yi tuku
ikpanye ni ikpa imba yi. 4 Ima yo di inta mi
ku atu amunta i di nggurr ankẹ ni imba ba
kago na aki ka nggurr bi ka Abachi ka, nu
nggo a ki imba iha na tsutsarr imba ku iga
yi, mi imba i ka ni yo itu ni si ba ttungo hen.
5 Ina ima yi i tsarr di Abachi à di na ku
anishirr narrnarr, na a taka bre imba surr
na anishirr azizi ama ba ni ittu ima yi nggo
a ki imba iha yi na yi nggo. 6 Abachi à ta
na inkindirr yi nggo si ijiji. À taka ki abi
tsutsarr imba ba iha han ki imba meme.
7 Imba abangga ba nggo i ki iha yi nggo uwa
a taka ni imba isu, na taka ni inta mi meme
ni ivi yi nggo Atiko Yesu à taka nggurr surr
zhi nu unkplassu na abitu ankpinkpi ama
ba. 8 A taka ji ni irrirri iru nga ni ki abangga
ba nggo a si hi Abachi hen iha, na abangga
ba nggo a ka iwo Ure ku wre ku Atiko Yesu
ku. 9 Iha imbarr yi i taka si ittu nggi i sese.
Aba si taka hi ashishi ka Atiko ka, tuku
ukyekye ku inkpinkpye umaku hen. 10 A
taka si meme na azhibarr wa nggo à taka
ji nga ni kpa inkpinkpye na anishirr ama
ba ba. Abangga ba nggo a yo isisurr na ku
nggo a taka gbyarr ku asa. Nu nggo imba i
yo isisurr nu ure umunta ku, imba mi i taka
se na ba meme.
11 Ima yo di inta di barr Abachi ni itu imba,
di a bu kye imba ma nggo a ka yo imba ki
anishirr ama. Inta barr di Abachi a bu zi
imba nu ukyekye umaku, di imba na undu
ku iwre ku pempe, nggo imba i yo isisurr di
imba ta na nggo, iyo isisurr imba yi i zha
di imba i bu na nggo. 12 Meme nggo imba i
ta du anishirr a gbyarr asa ku isa i Atiko yi,
uwa a ta gɨ imba ki tsa nu uzizi ku Abachi ku
tuku Atiko wa, Yesu Kristi.

2

Umimi unushirr wa

1 A ti si ni itu i ikanga i Atiko amunta wa
Yesu Kristi, tuku nggo a taka nggurr inta bi
na ku nggo, inta i tsi ki imba ango amuya
abiga, 2 si kuchi ka ttudu na amarr amba
ka hen, ni si wri kpakpa nu nggo a ti da ki
imba di azhibarr Abachi wa a ka ma ba hen.
Abanu ta da di aba a wo inta i kpa are akama
kpikpa, ka bre ka bibre na are munta ka,
ka charr ka chicharr nu ungbamvu. 3 Si du
undurr unuma a re imba mi na anko numa
hen. Anishirr a taka gru kri na kà Abachi,
ni ika ikikre yi umimi unushirr wa, nggo a
zu ma ku i ka rri nu uru, a taka nggurr surr.
Inkindirr inggi yi i taka la bari azhibarr a
Atiko wa a taka ma. 4 Umimi unushirr wa à
taka kisa ku aseki ka wemi nggo anishirr a

di kuttu na barr ka nggo tuku angga ka nggo
anishirr a kye ka di a si ka Abachi, na ta hun
so na kaki uttu. Na à taka rri ku so nu Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku na bre ba du uwa
nggo à si Abachi wa.

5 Imba i kpamusu yi? Ingga i bre ki imba
aseki angga ka wemi nu nggo ingga i ni di se
ni imba ba mu nggo. 6 Imba mi i hi inkindirr
yi nggo i han umimi wa ni inga yi. À si ta
gru nga ivi ima yi i nise ma hen. 7 Ukyekye
ku ikà iwo unggo ku u ka gru so na undu
sharri ba. U wanggo nggo so vu ma hru a ta
so di han ma meme yo ma na azhibarr wa
nggo a taka ka nado. 8 Meme nggo umimi wa
à taka nggurr surr, nggo u Atiko Yesu à taka
ttu unddunddu yo a surr ma. Inggurr surr i
Atiko yi i taka ngu ma yo. 9 Umimi unushirr
wa a taka nga nu ukyekye ku Isheta na a
taka ni na aseki ka ikagri tuku ka ku ayisurr
ka imu. 10 Aseki amimi ama akama a taka re
anishirr abi nga anko gri ku ngu yo, na ta
kɨ nu nggo a kà na si kpanye nu ure ujiji ku
nggo ka kpa ba ttungo hen. 11 A si ima yo
i du Abachi à gri ba ika ttudu na du ba kaki
arrurru, na kpanye ni inkindirr i imu. 12 Aba
wemi nggo a si kpanye nu ure ujiji ku hen,
na nyarr ila ure a ta kɨ.

Kri ngbangba yi

13 Amuya abiga, a su gbigbi mu inta bu
nyarr ku Abachi ttuttumi ni itu imba nu
nggo Atiko wa a kpanye ni imba ba nggo.
Nu nggo Abachi à hla imba yo ni imḛmḛ yi
ki abi kpa ttungo, na du ukyekye ku Izhi
umaku u so na imba ki anishirr ba Abachi
ni so di ngla imba zzu ku iyo isisurr imba yi
nu ure ujiji ku. 14 Ure ku wre ku nggo inta i
bre ku anishirr nggo, Abachi à du u ku yo u
yo imba nga na ku, wre ki imba bu ka kpa
inkpinkpye i Atiko amunta wa Yesu Kristi.
15 A si ni ima yo amuya imba bu kri kyekye na
aseki ajiji ka nggo inta i tsarr imba ni charr
ki imba nu ungbamvu umunta ku nggo.

16 Atiko amunta wa Yesu Kristi ku itu ima
tuku Abachi Aki amunta wa nggo, ku ina
wre ima yi, uwa kpanye ni inta ba, na ni
inta isu isisurr inggi yi, nggo sama ni ikikre
tuku inkindirr i surr ashishi izizi. 17 Inta
barr di a bu ni imba isu isisurr, na bu ni
imba ukyekye ku ina aseki azizi ni bre aseki
ka zizi.

3

Barr ki inta Abachi.

1 Ni ikre yi amuya imba bu barr ki inta
Abachi, wre ku ure ku Atiko ku u bu zirr
kago, ni bu na inkindirr iwre na ankla ka
nggo a ti wo ku nggo, nâ ta si nggo u na
ki imba nggo. 2 Barr ki inta zizo di Abachi
a bu kpa inta ttungo na ango ka amimi na
ndanda anishirr. A si si anishirr wemi mu
a kpanye nu ure ku hen. 3 Abachi à ta na
inkindirr yi nggo à da yi zu du uwa à taka
na nggo. A ta na imba ki kyekye, na à
ta kri imba na ango ka umimi ka.* 4 Inta
iyo isisurr na Abachi ku di imba i so na
inkindirr yi nggo inta i bre ki imba ni ta
di na yi ttuttumi. 5 Atiko à bu gri isisurr
imba yi kuma ni ikpanye na anishirr nâ ta
si Abachi, ni bu vu isisurr gri nâ ta si Kristi.

Si so sama ni na undu hen

6 Inta i da ki imba amuya ni isa i Atiko
amunta wa Yesu Kristi, si chi ki ywhiywhirr
na amuya ba nggo a si abi isanko na si di
na inkindirr yi nggo inta i tsarr imba nggo
hen. 7 Imba mi i hi ku atu amba di i wre
imba ga aza amunta ka. Nggo inta i di se ni
imba ba nggo ni si di ki isanko hen. 8 Inta i si
kpa inkindirr iri nu undurr ku sama ni ihan
inkindirr hen. Iya, inta i si na meme hen.
Inta i di na undu ni ki iha na azhi ni ibittu,
wre ki inta bu si ki undurr iha ni imba ba
hen. 9 Inta i kà mu, inta kà ikri ki imba di
imba bu zi inta ma. Inta i si na meme hen,
wre ki imba bu ga aza amunta ka nu uzirr
umba ku. 10 Kye nggo inta i di se ni imba
ba nggo, inta i kri ki imba di, "Undurr a ti
du uwa a si ta na undu hen, uwa bu si ri ila
hen."

11 Inta da meme nu nggo inta wo da amba
abanu ba a si abi isanko. A si di na undu
inkindirr hen, na so di ki amparr yo mre.
12 Inta i kri ku anishirr abama ni isa i Atiko
wa Yesu Kristi, ni gbye ba utu, di a bu gru kri
na zha undu ku ina na ango ambarr, wre ba
bu zi atu ambarr. 13 Uwa ta si imba nanko
amuya abiga, imba bu si ba ttungo ni ina
izizi imba yi hen.

14 Unuma a ta si na inkindirr yi nggo inta
i charr da ki imba nu ungbamvu unggo ku
hen, imba bu kye ma gri ni isisurr ni si chi
ki ywhiywhirr na ku hen. Na ku meme wre
ku ishisha i bu ki ma. 15 Si kri angbachi mu

* 3:3 Kye zizo Yohana 17:15.

na ku hen. Gbye ku utu nâ ta si uzumbirr
nggo.
[16] Atiko ki itu ima, nggo à di ni iso su, a bu
di imba di so su ttuttumi na anko ka wemi.
Atiko wa bu so ni imba ba wemi.

Ichi

[17] Ingga, Bulu, nggo i charr ichi inggi yi nu
ungo umungga. Angba ama yo a tsarr di a
si ingga nggo i charr ungbamvu unggo ku.
Ingga i di charr angbamvu mungga ka wemi
meme yo.
[18] Atiko amunta wa Yesu Kristi a bu ni
imba wemi uzizi umaku.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku nggo Bulu à charr ku Timoti
Ure ku mẹmẹ

Timoti à su kpama a Bulu. Zhi nu Timoti à si ankpye nu uki ku barr Abachi ku nu Afisa, u Bulu à tu ma di a bu ku re kisa ku abitsarr abi imu ba *(1 Timoti 3, 4).* Bulu à ko ssu anko du uwa à ta ka ku rri ni Timoti ku *(3:14, 15; 4:13),* na charr ungbamvu unggo ku wre ku a bu tsarr Timoti aseki anuma nu undu umaku, tuku nggo à ta kri karrkarr ni iga yi.

A tsarr ma nggo anishirr ba a ta di nggurr bi na gbyarr ku Abachi asa, na bu kri karrkarr na tsi na abi bre abi imu ba ba, na bu zirr zizi na anishirr ba nu uki ku barr Abachi ku.

Bulu asi charr ungbamvu unggo ku ku atu ambarr yo mre hen, ungbamvu ku u ta zi ankpinkpye na aki ka barr Abachi ka na ase amunta ka mi kye. U ta tsarr ba ihru anishirr tuku i gri undu ku.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Igbye tu ni itu i abitsarr abi imu *1:1-20*
Itsarr ni itu i ibarr Abachi tuku igbyarr ku Abachi asa *2:1-15*
Ina anishirr ki akikre tuku abi na undu *3:1-16*
Itsarr iso tuku undu ku uniga *4:1—5:25*
Undu ku uniga tuku ure ku nggo Bulu à re ku Timoti *6:1-21*

1 À si ingga Bulu, nggo su uni ko na angu
ka Kristi Yesu, ni ida i Abachi ni kpa inta
ttungo wa, tuku Yesu Kristi nggo inta iso
kye ku anko nggo, à kpanye na di ingga i si
uni ko na angu.
2 Ingga yo ko charr ku ùwà Timoti, uzumu
jiji ni iga yi.
Abachi Aki wa tuku Yesu Kristi Atiko
amunta wa, a bu na ku ùwà uzizi na bu ki
itito nu ùwà ku na nu ùwà isu isisurr.

Abitsarr aseki ka imu

3 Abanu ni igbu nu Afisa wa a so di tsarr
anishirr ba itsarr imu. Ima yo i di ingga
i ta so kuma nu Makidoniya ni da du ùwà
bu sha so bari nu Afisa ka ni da ku anishirr
abama du ba ba ttungo. 4 Iwre ùwà bu gbye
ba utu du ba si so gigyemi na so di bre are
ka ruku na di bre asa a anishirr ambarr aba
sese hen. Ina ima i di gri iri anta. A si di
zi undurr ni na undu ku Abachi ku hen. Abi
yo isisurr mu a di na ku. 5 Ingga i ki ku ukorr
unggo ku ma, wre ku anishirr a bu kpanye
ni ikpa, i ikpanye ima i bu zhi ni isisurr tuku
amarr azizi na bu si si imu hen. 6 Anishirr
abanu a ka ugo nu itsarr ima ba, na so di
re are ka ruku. 7 A zha da aba a ta tsarr
anishirr are ka Abachi ka, na na gigyemi na
si hi inkindirr yi nggo a so da yi hen.
8 Inta i hi di are ka Abachi ka à wre nu
nggo inta ti na undu naka na anko azizi. 9 Si
kpamusu hen, a si na ku anishirr azizi ngga
are ka Abachi ka hen. A na ku abi kpala na
anishirr amimi ngga are ka. A na are ka ku
abangga ba nggo a si hi Abachi hen na rri
so ni ila ure, tuku abangga ba nggo isisurr
imbarr yi i sama na Abachi ku, tuku abi ziki.
A na ka ku abangga ba nggo a ngɨ akiki na
ayiyirr ambarr, tuku abi ngɨ anishirr, 10 na
abangga ba nggo a di kurr ni ikpa. Aniru
kurr na aniru ba, amba a kurr na amba ba,
na abi vɨ anishirr ki agarr, tuku abi ki imu
na abi shi azhi gigyemi, na abi bre aseki ka
nggo are ka Abachi ka a si da meme nggo
hen, 11 tuku abi bre aseki ka nggo a si kpanye
nu ure uzizi ku nggo Abachi, uni gbyarr ku
asa, à ni ingga nggo hen.

Bulu à nyarr ku iki itito i Abachi yi

12 Ingga i nyarr ku Atiko amunta wa, Yesu
Kristi nggo à kye ingga ima uni na ku undu
umaku na ni ingga ukyekye. 13 A ka si
inkindirr, ingga mi ka si ma uni na undu ku
Yesu ku hen. Ingga i di re are andanda ni
itu i Yesu, ni di na ku abiga ba aseki ndanda.
Ingga i di si unushirr umimi kakami. Ni ina
ima mi, Abachi à si ki ingga iha na ti nggo à
ka na hen. A si nu nggo ingga i si kpanye nu
ure ku Abachi ku nggo hen, ni di na aseki
akama ni ibwu, ni si hi inkindirr inggi yi
nggo ingga i so na hen. 14 Atiko amunta wa à
hi meme yo nggo na na ki ingga uzizi umaku
kakami, na kpanye ni ingga ku na di ingga
iyo isisurr ni ga yi kakami ni kpanye ni Yesu
Kristi ku kakami.
15 Uwanggo à si ure ujiji mu nggo inta ta
kpanye di a si jiji. Ingga i ta da ki imba
di, Kristi Yesu à nga ni ingbingbru yi, wre
ku a bu ni kpa abi la ure ttungo. Ingga yo
su undanda kakami ambarr wa. 16 Nu nggo
ingga yo i si uni la ure kakami wa, ni ima mi

Abachi à na ki ingga uzizi, na si ki ingga iha
ku ila ure imungga yi hen. A na meme wre
ku Yesu Kristi a bu tsarr anishirr abangga
ba nggo a taka kpanye ni Yesu ku na kpa
iso sese, di uwa à si di ki unfu ta anko hen,
aba bu ga aza amaka. 17 Ziza nggo, ingga
so barr di inkpinkpye tuku ukyekye a bu so
ku Abachi, Uttu wanggo nggo uwa yo na
nkpama, à di gri anishirr ba sese, na à si
taka ttu hen, unushirr ka si hi ma na ashishi
hen. Du yi si meme yo.

18 Uzumu Timoti, are ka nggo ingga i da
du ùwà bu ssu ka hi nggo a ka re ka ni itu
imuwa ba. Ùwà ti na inkindirr yi nggo are
angga ka a bre du ùwà bu na nggo, ùwà ta
kri ni tsi zizi mi nâ ta si uni ta iku uzizi nggo
ku Ure ku wre ku. 19 Ni ta kri karrkarr ni
iga imuwa yi ni isisurr izizi. Ni hi ni isisurr
imuwa du ùwà sama ni inkindirr inuma
sharri. Anishirr abanu a kà iwo ku amarr
ka umi ine umbarr ku. Na na meme nggo na
du iga imbarr yi ngri uza na anko. 20 Abanu
nu umi umbarr ku a si anu Humenayo tuku
Alezanda. Ingga vu ba nu Isheta da a ti ki
ba iha aba ta hi di i si wre aba bu re are
andanda ni itu i Abachi hen.

2

Anko azizi a barr Abachi

1 Uwa a si ni ima yo inkindirr imẹmẹ yi
nggo ingga ta da di imba bu na inggi i si di
imba bu gri iyi nga ku Abachi ni itu i abanu,
ni tsi ku ango du ma a na ba uzizi umaku,
ni nyarr ku Abachi ku aseki ka nggo a na ku
anishirr wemi nggo. 2 Barr Abachi ku atuttu
na abanu ba nggo a sa ankpinkpye a bi hru
anishirr wre ki inta bu so zizi, ni bu so su nâ
ta si anishirr ba Abachi ni zirr zizi na agẹ ka
anishirr. 3 Ina ima i wre, Abachi ni kpa inta
ttungo wa à di nyarr yi kakami. 4 Abachi à
zha di a bu kpa anishirr ttungo we, na bu
hi ure ujiji ku we. 5 Abachi wa à si uyirr yo.
Undurr wa nggo ka nggurr anishirr bi na
Abachi ku a si uyirr, uwa yo a si Yesu Kristi.
6 Uwa yo à ba itu ima à ni, wre ku a bu sarr
anishirr ikpa ttungo. Ima yo i du anishirr a
hi di, Abachi à tsarr ivi yi ma nggo na kpa
anishirr ttungo. 7 Abachi à ttu ingga, wre ki
ingga bu si uni ko na angu tuku unitsarr a
abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. Na
da di ingga bu kuma ku da ba ure ku Abachi
ku. Uku yo u su ure ku iyo isisurr ku tuku
ure ujiji ku. Wanggo à si si ire are mu hen.
Ingga so da su ure ujiji.

8 Ingga i zha di aniru a bu barr Abachi.
Anishirr abangga ba nggo ango ambarr ka
a sama na ankizhi a bu gɨ ka nu ssu sama nu
unfu tuku iri anta.

9 Ingga i zha di amba ba a bu surr iki izizi
nggo ta du anishirr a ta kye ba ssu na ango.
Na bu si ssu infunfutu imbarr yi bi ndanda
mi hen. A bu si klo inkpa na surr aseki ka kri
inklo nu ukpa nggo a ta du anishirr a ka so
kye aba yo mre hen. 10 Ayamba anggo nggo
à ba du uwa a si a Abachi, iwre ima inggi bu
si na aseki azizi ka nggo à di na ka nggo.

11 Amba a bu so chĕ na so di shirr atu
ywiywimi na abubo nggo a di bre are ka
Abachi nggo na bu si ri anta na abitsarr
ba ba hen. 12 Ingga si ta kpanye di ayamba
a bu tsarr aniru hen. Na bu si hun so ki
ku aniru ankpinkpye hen. A bu shirr atu
ywiywimi. 13 Abachi à na Adamu kuchi na
du Hawawu. 14 Isheta wa à si re Adamu nggo
mi hen. À si ayamba yo à du Isheta à re
ma, à na inkindirr yi nggo Abachi à han
ba da a bu si na yi hen. 15 A ta si amba
nanko, a ti kuchi ni iyo isisurr imbarr yi na
di kpanye na anishirr na zirr zizi, sama ni
izɨ iki, Abachi à ta kpa ba ttungo ni ila ure
imbarr yi nu nggo aba yo a ngri uvuvurr wa.

3

Abi hru abiga ba

1 A di da su ure ujiji mu di, uwanggo à
ti zha du uwa ta hru inkpinkpye i abiga,
undurr wama à zha su undu ku wre kakami.
2 Uni hru abiga a bu si na inkindirr yi nggo ta
du anishirr a glo ma hen. A bu garr ayamba
ayirr yo. Na bu vu ukpa gri na si krizhizhi.
A bu zirr na anko nggo a si ta kpa ma chirr
hen. Na bu di kpa abichirr na ango aha ni
iko ima yi. A bu hi itsarr abiga ba kakami.
3 Na bu si si uni di so ahi kakami na hwa hen,
na bu si si uni zharr itsi hen. A bu si chĕ na
di so zizi na anishirr ba. A bu si si uni zharr
inklo hen. 4 A bu si uwanggo nggo ahi gri iko
ima yi wre. Na bu du amarr ma ba a si abi wo
ure. 5 (Unushirr uwanggo à si hi gri iko ima
mu hen, à ka na ki angginggi na gri abiga
Abachi shishemi?) 6 A bu si si uwanggo nggo
à si uhẹhẹ ni iga Abachi hen. A ti si uhẹhẹ
uwa à ta gru gɨ itu. Igɨ itu yi i ta du Abachi
à kà ma da na ndanda mi nâ ta si a na ku
Umimi wa. 7 Uni hru anishirr ba Abachi ba

a bu si unushirr wanggo nggo anishirr na
abi mi a si di kpa ma chirr hen. Meme nggo
uwa si ta jaku nu udduddu ku nggo Isheta à
ya ku na ku nggo hen.

Abi zi nu undu nu Uki ku Ibarr

8 Na anko ayiyirr ama yo, anishirr a bu
kru isisu i abi zi nu undu ku ni iko i Abachi.
A bu si si aba angu aha hen. A bu si di so
ahi garrza hen. Ni si du izharr inklo i ttu
ku ùwà ashishi hen. 9 Isisurr imbarr yi i bu
si ikikla sama na amarr a ndanda. A bu so
di yo isisurr kakami di are ka nggo Abachi a
bwu ka tsarr inta nggo a si are ajiji. 10 Imba
bu du ba a tsarr uzirr umaku kye bari. Aba
ta si hi inkindirr indanda bari hen, imba nu
ma undu ku.

11 Amba ambarr ba mi a bu si abangga ba
nggo anishirr a kye ba ssu na ashishi. A bu
si si abi re ndanda ni itu i anishirr hen. A
bu vu ukpa gri na yo isisurr iyirr na aseki
ka nggo a se na ka.

12 Uwanggo nggo a di zi nu undu ku iko i
Abachi yi a bu garr ayamba ayirr yo mre,
na bu gri iko ima yi wre ma. 13 Abangga
ba nggo a na undu ku zizi nggo a di nu ba
inkpinkpye, aba di kri na re ure ku Yesu
Kristi ku sama ni isisu.

14 Ingga i hi di ingga i ki ywhiywhirr i nga
nu ùwà ku ba, ni ko charr ku ùwà ungbamvu
unggo ku, 15 wre ki ingga ti si nga korr hen,
ùwà bu hi nggo ùwà ta zirr na anishirr ba
Abachi ba ba. Aba yo si anishirr bi iko i
Abachi uni so sese wa. Aba yo a si ichi i
ure ujiji ku. 16 Kye abangga ba yo a si aseki
ankpinkpi ka nggo Abachi à bwu ka tsarr
inta. Anishirr we a di da ka, undurr ka si
kisa na ka hen.

Abachi à nga ki inta nu ukpa ku unushirr,
Izhi Iwre yi i kpanye da à na wre.
Abitu ba Abachi ba a hi ma.
Aba a bre are amaka kago ku anishirr.
Anishirr bi ingbingbru ba a kpanye na ku,
Abachi à ba ma hun ko nu unkplassu ni
nu ma inkpinkpye.

4

Bulu à gbye ku Timoti utu ni itu i itsarr imu

1 Izhi Iwre yi i da krizhizhi mi di ni ivi iso
nga yi, anishirr abanu a ta ba ttungo ni iga
anko Abachi wa, na ta wo ku anazhi bi imu,
na kakuma ni itsarr i anazhi yi. 2 Itsarr ima
i zhi na abangga ba nggo a di na aseki ka re
anishirr na a si abi re̱ are. Isisurr imbarr yi
i kaki kpanana ni si hi uzizi tuku undanda
nanka hen, ni i si nâ ta si inkpinkpu inklo
nggi i wri gre ni itu inina ikpa kaki kpanana
i si wo ivri zizo hen. 3 A di han anishirr ni
igarr, na han ni ri aseki anuma. Abachi a na
aseki akama di abiga na abangga ba nggo a
hi di ure ku Abachi ku u su ure ujiji, a bu
kpa ka ni ibarr tuku inyarr. 4 Aseki ka nggo
Abachi à na ka wemi a si azizi. A ti kpa aseki
ka ni inyarr, imba bu si kà yi hen. 5 Kye ure
ku Abachi ku tuku ibarr nggi a kpa ka ki
izizi.

Uni na undu uzizi a Yesu Kristi

6 Ùwà ti bre ku amuya abiga ba are angga
ka, ùwà ta si uvuvurr iko uzizi a Kristi Yesu.
Ùwà ta si uwanggo nggo a ho ma, uwa furr
nu ure ku Abachi ku, nggo u si itsarr izizi.
7 Si wo aseki ka nggo a si si ka Abachi hen,
na si are ka atiti amba. Ùwà bu di tsarr itu
imuwa na aseki ka Abachi. 8 Iwre unushirr
a bu sha va ukpa umaku. Iwre uwa bu di va
ukpa ku ni iga yi ttuttumi. Ina ima i ta zi iso
imuwa yi ziza nggo tuku ni ichi.

9 Ingga i so da wanggo su ure ujiji uwa
bu kpa ku na ango aha ni kpanye na ku.
10 A si ima yo di inta i cha ukpa nu undu
ku kakami, nggo inta i yo isisurr na Abachi
uni so tsitsirr wa ku. Uwa yo à kpa anishirr
wemi ttungo kye na abangga ba nggo a
kpanye na ku nggo.

11 Ki ku ukorr ni tsarr ba aseki angga ka.
12 Si du undurr a kpa uwa chirr du uwa i su
uvutsa hen. Zirr uzirr ku nggo abiga ba a
ta ko kye uwa yo nu uzirr umbarr ku. Nu
ure tuku uzirr umuwa ku, ni ikpanye na
anishirr tuku iyo isisurr imuwa yi. Ni du
amarr amuwa ka à sama na ankizhi. 13 Di
bre ku anishirr ba angbamvu ka Abachi ka
na abi bi ingga, ni bre ni tsarr ba ure ku.
14 Inkindirr yi nggo Abachi a nu ùwà, ùwà si
kye yi varr hre hen. Abi kpa are ba a ka re
ka ni itu imuwa ba, ankpinkpye abiga ba a
ka sa ango nu ùwà ku ba.

15 Ùwà bu di na aseki akama kye nu undu
umuwa ku. Ni yo itu imuwa yi na ka kakami
wre ku anishirr wemi a bu hi ikuchi imuwa
yi. 16 Zirr ni bu kye iso tuku itsarr imuwa yi.
Ùwà ti di na meme, ùwà ta kpa itu imuwa
na abi wo ùwà ba ttungo.

5

Inkindirr yi nggo ùwà ta na ku abiga ba

[1] Si re harrharr nu unushirr wanggo nggo
a chĕ na ùwà hen. Tsi ku ango nâ ta si aki
ni ngri amuwa nggo. Hru aniru atsitsa ba
nâ ta si amuyirr amuwa ngga. [2] Ni na ku
amba ba nggo a chĕ mri ùwà nggo nâ ta si
ayiyirr amuwa. Na ku amba atsitsa ba nâ ta
si amuya amuwa, sama na amarr ndanda.

[3] Ùwà bu ssu amba ba ako ajiji ba nggo
sama ni inkindirr gri zizi. [4] Amba ba ko
abama a ti si na amumarr na ahinhan am-
barr, undu ku imẹmẹ ku amumarr abama
na ahinhan ba u si i ssu ayiyirr ambarr
ba gri zizi. A ta na meme nggo aba a ko
han ku ayiyirr na ábáchí ambarr ba azadi
ambarr ka. Meme nggo Abachi a ta nyarr ba
kakami. [5] Ayamba a so na ako ajiji wanggo
sama nu undurr ni zi ma a di yo isisurr ima
yi na Abachi ku. Na so di barr ttuttumi di
Abachi bu zi uwama. [6] Uwa ti si ayamba a
so na ako wa nggo a ba itu ima a ni aseki
ka ingbingbru ka nggo, uwama ni so tsitsirr
ima yi mi, uwa a si iku mu. [7] Ùwà bu ki
ku abiga ba ukorr na aseki angga ka nggo
ingga ta bre ku uwa ziza nggo, wre ku uyirr
ambarr bu si na inkindirr yi nggo a ta glo
ma hen. [8] Undurr wa nggo a si ssu amla ma
tuku amirr iko ama ba a gri zizi hen, undurr
uwama a kà iga ima yi a ta yo namri. Undurr
wanggo nggo à so na meme à ka ka ugo anu
iga yi ba, na si undanda mri uwanggo nggo
à si kpanye na Abachi ku mremremu hen.

[9] Ayamba a iso na ako anggo nggo ase ka
ingri ama ka a mri iso tani, ùwà bu charr
isa ima yi yo na amba bi so na ako ba ba.
A bu si ayamba anggo a garr ki ankpa ayirr
yo. [10] Aba a hi ma da a di na aseki azizi. A
bu si ayamba anggo nggo a hru amarr ma
na anko azizi. Na di kpa abichirr ni iko ma,
na na wre ku abi na undu ku Abachi. A bu si
ayamba anggo nggo di zi abangga ba nggo a
rri nu úrè, na ba itu ima yo ni na aseki azizi.

[11] A ta si amba abi so na ako atsitsa ba,
ùwà bu si surr asa ambarr wa hen. Abama
imbwimbwe i ti gru ba, aba ta garr na
kpamusu ni Kristi ku. [12] Meme nggo aba a
jaku na si ta na inkindirr yi nggo a shi azhi
ni imẹmẹ yi di aba a ta na yi hen. [13] A si si ima
yo mre hen, amba abama a kaki abi kru udi,
na di ga ankonki na re are angga ka nggo a
si si ambarr hen, na re are angga ka nggo a
ka si re ka hen. [14] Ni ima yo ingga i ta zha
di amba ba ako atsitsa ba bu garr na ngri
amumarr na ssu ako ambarr wa gri, wre ku
uni karr wa a si ta hi anko a rẹ inkindirr
indanda hen. [15] Kye amba ba ako abanu ba a
ka ba iga yi ttungo ba na ka di ga Isheta.

[16] Ayamba numa nggo à si uniga à ti se na
amba abi so na ako ni iko ima uwa bu zi ba,
na si ka ba du ku abiga ba hen. Abiga ba a
ta zi amba abi so na ako ba nggo a sama nu
ungo na sama nu undurr ni zi ba ma.

[17] Ankpinkpye ba nggo a so hru imba zizi
nggo, imba ka azadi ambarr kaki uka uha.
Ni na meme yo ku abi bre are ba tuku
abitsarr ba. [18] A charr nu ungbamvu ku
Abachi ku di, "Si lo ku alando aniru anggo
nggo a so ssu ikiri yi bi angu amaka, ni
han ma i ri inkindirr hen,"* na charr di,
"Ùwà bu ni uni na undu wa azadi amaka."†
[19] Unushirr uyirr ti da ku uwa da ankpye
abiga a na inkindirr indanda, uwa bu si wo
ku hen. Anishirr a ti ma aha ka atarr nggo
a se ni inkla yi bari uwa wo ure umbarr
ku. [20] Si glo abi la ure ba sharri hen, glo ba
ssuzzu na ábì, wre ku abanu ba a bu hi na
kru.

[21] Ingga kri na agẹ ka Abachi na ka Yesu
Kristi tuku abitu ba nggo Abachi à hla ba zu,
ni ko tsi ango di imba bu na aseki angga ka
wre ku anishirr ba wemi, ni si ttu abanu na
ba zizi mri abanu hen.

[22] Si narrma sa ango nu numa ku ni na ma
ki ankpye abiga hen. Ni si na inkindirr yi
nggo i ta du ùwà mirri ni ila ure i abanu hen.
Ùwà bu so sama na ankizhi.

[23] Si so amasirr yo mre hen, nu nggo
ine imuwa yi tuku nggo ukpa di vri ùwà
ttuttumi, ùwà bu di sha so ahi ntsɨ.

[24] Ila ure i abanu si di sharri hen. I di ku
ba ichi hun kuma na abubo a bre amu wa.
Ila ure i abanu i si di ssuzzu keke hen, i di
yo ba ni ichi ni ka so ga ba nu ugo. [25] Uwa a
si meme yo ina uzizi i si di sharri hen. Aseki
azizi ka di kurr na ábì. Aseki azizi ka nggo
a di ssuzzu kakami na abi, na a si di kurr
sharri hen.

6

[1] Abangga ba nggo a ti sa agarr a bu kye
atitiko ambarr ba ssu na ashishi, wre ku
undurr a bu si da inkindirr indanda ni isa i
Abachi yi tuku aseki ka nggo a tsarr abiga
ba hen. [2] Atitiko ba a ti si abiga, agarr

* 5:18 Kye zizo Are Ka Zizo 25:4. † 5:18 Kye zizo Luka 10:7.

ambarr ba bu si ka ba ki abi rro ambarr da
a si amuya abiga hen. Ku ima yo mi agarr
ambarr ba bu na ba undu ku mri abanu ba.
A bu na meme, nu nggo abangga ba nggo a
so zi ba nu undu ku nggo aba mi a si abiga
nggo kpanye na ba. Imba bu tsarr ba ni re
ba ni itu i aseki akama.

Itsarr imu tuku izharr inklo

3 Unuma ti di tsarr imba na bre ki imba
aseki ka imu, angga ka nggo a si nanka na
are ajiji ka Atiko amunta wa, Yesu Kristi, na
si nanka na aseki ka Abachi ka. 4 Undurr
uwama à si ni gɨ itu na si hi inkindirr hen.
À di zha ri anta na zha are na anishirr ba ni
itu i ankpi are ka. Ina ima yi i di du anishirr
a ki ishishi na ri anta na di re ndanda ku
ikpa. A so di kye ikpa du unuma a ta na ku
ukpama inkindirr indanda. Na si di kpanye
ni ikpa hen. 5 Anishirr abama a di tto izha
are. Isisurr imbarr yi i ka kaki imimi ba, na
si di da ure yo hen. Na abama ba, iga yi i si
anko a zha inklo mu.

6 Yo-o, ùwà ti ga Abachi ni si ni inyarr ku
aseki ka nggo ùwà i se na ka, ima mi i ta du
ùwà i si nâ ta si unushirr ni inklo nggo. 7 A
si ngri inta ni inkindirr ni ingbingbru inggi
yi hen, inta i si taka ba inkindirr ni ssuzzu
na yi hen. 8 Uwa a si ni ima yo inta ti si ni
inkindirr iri tuku isurr inta bu da di abama
ama ki inta. 9 A bi zha da aba a ta si abi inklo
a di ku ni idangbla i Isheta na aseki ka nggo
a sama nu undu na ka du unushirr a jaku na
ki iha. 10 Izharr inklo i di gri iha tankpami.
Izharr inklo iyo i du abanu a zirr nggangga
na ttu anko a iga wa ttungo na ku gburr iha
a ttu atu ambarr.

Bulu a nggurr Timoti

11 A ti si ùwà, unushirr a Abachi, ùwà bu
kru aseki akama, ni yo itu ni na aseki ka wre,
ni so iso i unushirr a Abachi. Kpanye da
Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da du ùwà
a taka na nggo. Kpanye na anishirr. Aseki
ka ti kaki ndanda ùwà vu gri, ni so ni na chě
nu uzirr umuwa ku. 12 Tsi karrkarr ku iga yi.
Si ba ttungo ni iyo isisurr na Abachi ku ku
iso sese yi nggo a yo ùwà na yi nggo hen. Gri
iso sese ima yi ngbangba, ùwà ta kpa azadi
ka nggo Abachi a taka nu ùwà ni ikikre yi
du ùwà so sese na ku nggo. 13 Ingga so tsi
ku ùwà ango na age̱ ka Abachi nggo à di du
aseki ka a so tsitsirr wemi nggo, tuku Kristi
Yesu nggo a re na si kru ugona Bilatu hen.
Ingga ko da ku ùwà di, 14 na inkindirr yi nggo
are ka Abachi ka a tsarr da a bu na nggo. Gri
are ka Abachi ka zizi sama na abla kakuma
na Azhibarr wa nggo Atiko amunta Yesu
Kristi à taka nggurr surr nggo. 15 Abachi mu
à taka du ma a nggurr surr ni ivi yi nggo
à kye i wre ku nggo. Abachi yo à si Uni
hru anishirr we nggo à si uni gbyarr ku asa,
na si Uttu a atuttu na si Atiko a atitiko we.
16 Uwa yo na nkima a di so sese, uwa yo a
si uru ku la ku nggo u di la ni han anishirr
ni ihi ma. Unushirr a nise hi ma na ashishi
kye. Unushirr ka si hi ma na ashishi hen.
Inkpinkpye nu ukyekye ku a se na ase a bu
si ama. Du yi si meme yo.

17 Da ku abangga ba nggo a se na aseki
ka ingbingbru ka shishemi nggo di, a bu si
gɨ atu hen na bu si yo isisurr imbarr yi na
aseki akama nggo a di ka nado hen. A bu
yo isisurr na Abachi ku nggo a di ga ki inta
aseki ka wre ka na si ttu ungo hen. 18 Da ku
abi inklo ba nu ukorr unkpi di a bu di na
wre ku anishirr na bu di na aseki azizi, na
bu bwu ungo na tsu aseki ka nggo a si na ka
nggo a ga ku abanu. 19 A ti na meme aba ko
ssu abubo zizi a iso ambarr mu bi ni ichi. Na
ta ka hi iso iwre ni ichi. Ima yo si iso ijiji yi.

20 Timoti, ùwà bu ssu inkindirr yi nggo
Abachi à nu ùwà nggo gri zizi. Ni si di re
are ka nggo a si si ka Abachi hen, ni iri anta
inggi yi nggo i sama na achi. Anishirr abanu
nggo a yo iri anta ima gigyemi da di i si ihi,
uwa si si ihi ijiji hen. 21 Abanu a bre di aba
a hi inkindirr, a na meme nggo na du iyo
isisurr ni iga imbarr yi i ka nado.

Abachi bu na wre ki imba we.

Ungbamvu ku ha ku nggo Bulu à charr ku Timoti Ure ku mememe

Aseki atarr ka nggo a du Bulu charr ku Timoti ungbamvu unggo ku:

1. Bulu à si na nkpama (4:10, 11; Filipiya 2:20).
2. Bulu à gri abiga ba ni isisurr ku iha yi nggo à so ki yi.
3. À zha du uwa ta charr ku abiga ba nu Afisa.

Bulu à charr di akpukpama ba a bu ni rri nu uwa ku, na bu gri ku inggakpa icharr ima yi nggo a charr Azhi akuku ka, tuku Ure ku wre ku, i charr i Abachi inuma yi.

Bulu à charr ku Timoti di a bu kpa iha yi ka na kri karrkarr ni iga yi na ase andanda ka nggo a so nga nggo. À da di a ta si zu ichi iga yi zizi hen, iha ntsɨmi i ta ka ba glo ni iga yi.

Ùwà ti bre ungbamvu unggo ku, ùwà bu hi di ùwà i so bre su ure ku kikre ku nggo unushirr a Abachi wanggo à charr ku Timoti tuku abiga Kristi ba we.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à nyarr ku Timoti *1:1-5*
Bulu à nggurr Timoti *1:6—2:2*
Icharr ni itu i uniga uzizi *2:3-26*
Ika Abachi yi nggo i so nga ni ichi *3:1-17*
Ure ku Bulu ku ikikre ku *4:1-22*

1 À si ingga Bulu, uni ko na angu ka
Yesu Kristi nggo so charr ku ùwà ungbamvu
unggo ku. À si Abachi nggo ku itu ima à hla
ingga ki uni ko na angu ama, na tu ingga di
ingga bu ku bre ku abanu iso sese yi nggo
Abachi à da zu du uwa taka nu abangga ba
nggo a yo isisurr nu Kristi Yesu ku nggo.
2 Ingga ko charr ku ùwà Timoti uzumu
wa, nggo si ni isisurr imungga nggo.

Abachi, Aki wa, tuku Yesu Kristi, Atiko
amunta wa, a bu na ku ùwà uzizi, na ki itito
nu ùwà ku, na bu nu ùwà isu isisurr.

Bulu à nyarr ku Abachi na charr di Timoti bi kri karrkarr

3 Ingga i nyarr ku Abachi wanggo nggo
ingga so na ku undu ni isisurr izizi nâ ti
akiki mungga a na nggo. Ingga so di barr
Abachi na zhi ni ibittu na itu muwa. 4 Ingga
ri amarr nggo ùwà i yì ashishi, ima yo i
di ingga zha ihi ùwà, nggo ima ta ni ingga
inyarr. 5 Ingga i si kpamusu nu nggo ùwà
i yo isisurr ni iga yi hen. Ùwà i na nâ ta
si nggo agugumi Loyisi tuku ayirr amuwa
Yunisi a na nggo. Ingga i hi ùwà mi i so yo
isisurr yi meme yo. 6 Ima yo di ingga so da
ku ùwà di ùwà bu fu ini yi nggo Abachi à nu
ùwà nggo ingga i sa ungo ni itu muwa nggo,
du yi rri nâ ta si nggo uru di gru ntsɨ ni gru
kaki uru unkpi. 7 Izhi ima nggo Abachi à ni
inta i si di na inta ki abi kru isisu hen. Izhi
ima yi ì di na inta ki kyekye, ni di du inta
kpanye na anishirr ba, ni vu atu amunta gri.

8 Ni ima yo ùwà bu si kru ishisha ni da
ka ibre ku anishirr ure ku Atiko munta wa
Yesu Kristi hen. Ni si kru ishisha imungga
nggo ingga kri ni harr hen. Ùwà mi bu ki
iha ku Ure ku wre ku, nu ukyekye ku nggo
Abachi à nu ùwà nggo na ti ingga mi ì so
ki yi nggo. 9 Abachi à kpa inta ttungo na
yo inta ki anishirr ama. A si si ku inkindirr
zizi mu nggo inta i na ku hen. A si ku issubi
tuku uzizi uma mu zhi ni imememe du ùwà à ta
du Yesu Kristi à ni na ki inta inkindirr izizi.
10 Ziza nggo inga i Yesu Kristi Uni kpa inta
ttungo wa iyo ì di inta i hi uzizi ku Abachi
ku. Kristi à ka ittu nado na du ure ku wre ku
i gri iso sese ssuzzu krizhizhi mi. 11 Abachi
à ttu ingga di ingga i bu ku bre ku anishirr
Ure ku wre ku, ingga bu si uni ko na angu
tuku unitsarr. 12 Ima yo di ingga so ki iha
inggi yi ziza, ni ki yi sama ni ishisha, nu
nggo ingga hi uwanggo wa nggo ingga so
ga ma nggo. Ingga hi di a se nu ukyekye ku
ssu inkindirr yi nggo ingga i nu ma a zu bi
azhibarr a ikikre wa.

13 Ga itsarr ijiji yi nggo ùwà hi ni ingga ku
nggo, ni kuchi ni iyo isisurr ni ikpanye yi
nggo imba i se na yi nu umi ku Kristi Yesu.
14 A nu ùwà inkindirr izizi. Du Izhi i Iwre yi
nggo so tsitsirr nu ùwà ku, nggo i zi ùwà ssu
yi gri ngbangba.

15 Ùwà hi di abiga ba we na anga ka Asiya
ka a kà ingga du. Ima yo du anu Fugelu
mi tuku Hemogeni a kru nado meme na kà
ingga du.

16 Ingga barr Atiko wa bu zi abi iko i One-
siforru ba nu nggo a di zi ingga ttuttumi.
Ishisha i si ki ma nu nggo ingga i kri ni
harr hen. 17 Nggo à rri ni igbu nu Roma wa

ma yo, na zha ingga kago na ni hi ingga
bari. [18] Ingga barr di Atiko bu na wre ku
Onesiforru na azhibarr a ikanga a Kristi wa.
Ùwà hi nggo à zi ingga nu nggo ingga di se
nu Afisa.

2

Uni ta iku uzizi a Kristi Yesu

[1] Uzumu, Timoti, Kristi Yesu à na wre ku
ùwà, nggo ùwà so di kri kyekye ni iyo isisurr
imuwa yi na ku. [2] Are ka nggo ùwà i wo
ingga ibre ku anishirr na ka kago nggo, ùwà
bu vu ka bre ku anishirr zizi nggo aba mi a
ta hi tsarr abanu are akama meme. [3] Ùwà mi
bu vu isisurr gri ni iha yi na ti ùwà i si uni ta
iku a Yesu Kristi. [4] Uni ta iku wa nggo kri nu
undu nggo à di zha du uwa à ta na inkindirr
yi nggo ankpye ama wa à zha yi nggo. Ni
ima yo, uwa si di rri na are ka anishirr ba
ngga nggo a si si abi ta iku hen. [5] Uni kru
wa nggo a zu ba di a bi kru kye, à ta si ga
inkindirr yi nggo a da di a bu na hen, uwa
à si ta ri inkindirr nu u kru ku hen. [6] Uni
do wa nggo à cha ukpa kakami ni do yi, uwa
yo à ta si ni mẹmẹ ni gri ikiri na nga ni iko.
[7] Ùwà ti zu are ka nggo ingga i bre ku ùwà ni
isisurr, Atiko wa a ta zi ùwà na du ùwà vu
are ka gri we.

[8] Si kpamusu hen, Yesu Kristi nggo a ngri
ma nu uga ku uttu Doda, a ta ma si ni ibe.
Uwanggo yo su Ure ku wre ku nggo ingga di
bre. [9] Nu nggo ingga di bre Ure ku wre ku,
uwa a si ima yo di ingga di ki iha ni ma ikri
na ache na ti ingga i si uni la ure. Meme mi,
ingga hi di undurr ka si lo ure ku Abachi ku
zu hen. [10] A si ima yo i di ingga so vu isisurr
gri na aseki ka we na atu a anishirr ba nggo
Abachi hla ba, wre ku Kristi Yesu bu kpa ba
ttungo. Aba ta so sese na Abachi ku, nggo a
ta nu ba inkpinkpye.

[11] A da si ure ujiji mu di:
Inta ti i ka kɨ na ku ba,
inta ta so tsitsirr na ku.
[12] Inta ti vu gri ni so ki iha,
inta taka si atuttu na ku meme.
Inta ti kisa di inta si hi ma hen,
uwa mi à taka kisa du uwa à si hi inta
hen.
[13] Inta ti si si abi na ujiji hen,
uwa ta kri nu ujiji umaku meme yo.
Kristi ka si kisa ni itu ima hen.

Unu undu uzizi wanggo Abachi à kpa ma

[14] Da ku anishirr ba, wre ba bu si kpamusu
na aseki angga ka hen. Ni ttu ba ukorr ni
isa i Abachi di a bu si di vi na are ka nggo
sama na achi hen. Ina ima i si ta nu ba
inkindirr hen. I ta na isisurr i anishirr nggo
a shirr atu ki ndanda. [15] Kri karrkarr ni na
undu ku nggo u ta du Abachi à hi du ùwà i
si unu undu wanggo ishisha i si ki ùwà nu
undu umaku hen. Ni bu si uwanggo nggo
à di tsarr ure ujiji ku Abachi ku zizi. [16] Ùwà
bu si shirr atu ku are arrurru na ankalanttu
hen. Are akama a di ka isisurr unushirr
glo na Abachi ku. [17] Itsarr ima i si nâ ta si
unkpa ku nggo u bwu ni so ri inina ikpa.
Abanu abitsarr abama a si anu Humenayo
tuku Filetu. [18] Abama a kà itsarr i jiji yi na da
di, itasi yi i ka vu sarr ba, na du iyo isisurr
i anishirr yi i kaki ndanda. [19] Ure ujiji ku a
Abachi ku u kri ngbangba nâ ta si ingbinta
i ibarr iko nggi nggo a charr na yi di, "Atiko
wa à hi abangga ba nggo a si anishirr ama
ba," na charr di, "Uwanggo à ti da di uwa a
si unushirr a Abachi, uwa bu ba ttungo ni
na aseki amimi."

[20] Ni iko inkpi a di zu agbugba ka ri
tankpami. A na anuma ka ni izinarriya
tuku azurrfa, na si anuma ka nu unkunkurr,
anuma ka a me ka ni imimi. A si di yo
ila na agbugba anuma ka tankpami hen.
Inkindirr izizi nggi i ti zzu bari aba a na
undu na ka. Anuma ka a so di na undu na
a ka ma yo ttuttumi. [21] Uwa a si meme yo
na abiga ba ba. Uwanggo nggo à ti si shirr
ku abitsarr imu ba atu hen, na ti vu itu ima
gri, uwa à ta si nâ ta si igbigba izizi yi. Atiko
wa à ta nyarr ma, inyarr ima i ta du a na ku
Atiko wa undu umaku.

[22] Kru share ku aseki ndanda ka nggo
amumarr nze a di zha na ka nggo. Yo itu
imuwa yi ni na aseki azizi, ni iyo isisurr
ni iga, kpanye na anishirr ba, ni so ni isu
isisurr na abangga ba nggo a ko barr Abachi
ni isisurr iyirr di a bu zi aba. [23] Kà urrurru
tuku iri anta i gigye, nggo imba hi da a
di gri undanda uvi. [24] Uvurr iko a Atiko a
bu si di vi na anishirr ba hen. A bu di na
wre ku anishirr wemi, a bu si unitsarr uzizi
nggo a ti na ku inkindirr indanda uwa si ki
unfu korrmi hen. [25] Na bu di tsarr abangga
ba nggo a kri azanyirr na ku nggo bwemi.
Meme nggo Abachi à ta du ba a hi ikpala
imbarr yi na ta kanga ni ga anko azizi wa.
[26] Meme nggo amarr azizi a ta gru so nga ba,

aba ta kru huzzu ni idangbla Isheta yi nggo
a di vɨ ba na du ba a kaki abi wo ku uwa mu
ure nggo.

3

Ivi ikikre yi

1 Ùwà bu si kpamusu hen. Iha i ta ka se ni
ivi ikikre yi. 2 Anishirr a ta kaki abi kpanye
na atu ambarr yo mre na ta zharr inklo. A
ta kaki abi nggurr ankẹ na gɨ atu. A ta si
abi sama na atu na di marr anishirr. A ta si
abi kà iwo ure ku akiki ambarr. Inkindirr yi
nggo a ti na ba aba a ta kpa yi chirr. A si ta
kru isisu i Abachi hen. 3 Na si ta kpanye na
anishirr hen. Ùwà ti na ba inkindirr aba a si
ta ka du ku ùwà hen. A ta bre are angga ka
nggo ka na isa unushirr ki ndanda. A si ta
vu atu ambarr gri hen. A ta kaki amimi, na
ta karr aseki azizi ka. 4 A taka re akpambarr
surr du ba na aseki ndanda, na ta na aseki
arrurru sama ni iri amarr, na ta ga angba
na nggurr ankẹ. A ta kpanye na aseki ka
ingbingbru ka mri Abachi. 5 A ta na aseki
ba na abi da a bu da da aba a si abiga, na si
ta kpanye nu ukyekye ku ure ku Abachi ku
hen. Kru anishirr abama.
6 Abanu ambarr ba di rri na ako a amba
abangga ba nggo si di ri amarr ta anko hen,
na re ba surr ni ina undanda. Ila ure imbarr
yi i de ba zu. Izharr aseki imbarr yi i ttu
ba ashishi. 7 Amba angga ba di ga itsarr i
hẹhẹ ttuttumi, na si di hi ure ujiji ku hen.
8 Anishirr abama a kà ure ujiji ku nâ ta si
nggo anu Janisi tuku Jambre a kri angbachi
nu Musa ku. A si di ri amarr azizi zizo hen,
na a ka jaku ni iga yi ba. 9 A si ta kuchi na
aseki ka nggo a so di na ka hen. Ni itu i
Janisi tuku Jambre, anishirr ba ta hi urrurru
umbarr ku.

Are ka ikikre ka

10 Ùwà nanko, ùwà hi itsarr imungga yi, ni
hi nggo ingga i so nggo. Uwa i hi inkindirr
yi nggo ingga zha yi ni ingbingbru inggi
yi. Uwa ki ashishi hi nggo ingga i kri ni
iga yi. Ni ivu isisurr gri, ni ikpanye na
anishirr ba, ni ivu gri imungga yi, 11 nu nggo
a ki ingga iha ku ure ku Abachi ku nggo, ni
iha imungga yi mremremu. Ùwà hi aseki
ka nggo anishirr a na ki ingga ni igbu i
Antakiya, Ikoniya tuku Lisitra. Meme mi
Atiko wa à kpa ingga ttungo na ba. 12 A si
ure ujiji mu di uwanggo nggo a ti du uwa a
ta ga Yesu Kristi, aba a ta ki ma iha meme
yo. 13 Anishirr amimi abi re anishirr ba a si
ta ba ttungo hen. A ta ki ku anishirr imu.
Anishirr mi a ta ki ba imu meme. 14 Ùwà,
nanko ùwà bu so kuchi ni iga yi meme yo
nggo a tsarr ùwà, ùwà kpanye nggo. Ùwà hi
abangga ba nggo a tsarr wa nggo. 15 Ùwà mi
i hi Are ka Abachi ka zhi ni itsitsa mu, ni hi
da are akama yo ka na ùwà ki krizhizhi, wre
ku ùwà bu kpanye ni Yesu Kristi ku, meme
yo uwa ta kpa ùwà ttungo. 16 Ankpi are ka
angbamvu ka wemi a zhi na Abachi ku. Are
ka we sa ka itsarr inta inkindirr yi nggo i si
ijiji, na tsarr anishirr du ba hi inkindirr yi
nggo i si indanda, na du ba ssu ina ndanda
yi ki, na tsarr ba iso izizi, 17 wre ku unushirr
wa nggo ti ga Abachi a bu se na aseki ka we
nggo ta du ma na undu ku iwre nggo.

4

1 Nggo Yesu taka nga nye gri anishirr ama
ba nâ ta si uttu, uwa taka ni bre ku abi so
tsitsirr ba na abi kɨ ba amu. Ni ima yo,
na agẹ ka Abachi tuku Kristi Yesu ingga ko
da ku ùwà di 2 ùwà bu bre ure ku Abachi
ku. Ka ivi yi ti wre ka i ti si indanda, ùwà
bu tsarr ba umimi umbarr ku, ni kisa ba
ni ila ure imbarr yi, ni du ba a vu isisurr.
Na meme ni ivu isisurr, ni so di tsarr ba
ndindi. 3 Ivi i taka nga nggo anishirr a ta kà
iwo itsarr izizi yi, na ta zha iwo inkindirr yi
nggo abangga a kye di wre ba nggo. A ta ga
abitsarr tankpami, aba a ta tsarr ba aseki ka
nggo a zha di aba a ta wo ka nggo. 4 A ta kà
iwo ure ujiji ku, na ta shirr atu na wo are ka
imu. 5 Ùwà na anko a ti so na meme, ùwà bu
vu itu imuwa gri. Vu gri ni iha, ni na undu
ku uni bre Ure ku wre ku, ni na indu yi wemi
nggo abi na ku Abachi undu ba a di na nggo.
6 A ti si ingga nanko, ivi imungga yi i ma
ba a so ba ingga a ni nâ ta si ininazzu ni to,
nggo a ka ba a to ba. Ivi i kuma imungga yi
i ma ba. 7 Ingga i tsi wre, ni kru ukru ku ku
kre. Ni kri karrkarr ni iga yi. 8 Ziza nggo a zu
ki ingga azadi ka ibwa cha ka nu nggo ingga
zirr uzirr ku nggo wre ku Abachi. Atiko wa
yo su Uni bre amu ujiji wa à ta turr ki ingga
anzɨ na azhibarr ankpi a ikanga ama wa. A
si si ingga na nkpamu mu taka turr anzɨ wa
hen, abangga ba nggo so di gbye ikanga ima
yi mi a taka turr ba na wa meme.

Ure uzizi ni itu i abiga Abachi ba

9 Ùwà bu ta ukpa ni nga ni ingga ku
korr. 10 Dima à kà isisurr ima yi ka ko na
aseki ka ingbingbru ka, na ka ka ingga du
ba, na kuma nu Tesalonika. Krese à kuma
nu Galatiya, u Titu à kuma nu Dalimatiya.
11 Luka yo so ni ingga ku na nkpama. Ùwà
bu zha Marrku gri ki ingga. À ta ni zi ingga
nu undu ku nggo Abachi à ni ingga nggo.
12 Ingga i tu Tikiku kuma nu Afisa. 13 Ùwà ti
taka nga, ùwà gri ki ingga ankru arire ka ttu
umvru ka. Ingga i ka kà du nu Karrpu ku
nu Torrowa. Ka vu angbamvu ka charr ka
kye. Si kpamusu ni inggakpa* yi nggo ingga
charr na yi nu ungo hen.
14 Alezanda uni la ankpu inklo wa à na
ki ingga inkindirr indanda kakami. Abachi
mu à taka nu ma azadi ama ka. 15 Na ni bu
kye ma, nu nggo à kri karrkarr na varr ure
ku Abachi ku nggo inta i gri ku kakami.
16 Undurr a si chi ki ywhiywhirr na zi
ingga ni ibre amu imeme yi hen. A ga nado
na kà ingga du. Ingga so barr da Abachi bu
si glo ba ku ina ima yi hen. 17 Atiko wa à si
kà ingga du hen. Uwa yo à ni ingga ukyekye
ku nggo ingga ibre ure ku ni inggya wemi
ku abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen.
Uwa yo à kpa ingga ttungo na angu ka iche.
18 Atiko wa si ta du inkindirr numa imimi i
vu ingga farr hen, na ta gri ingga nga zizi
mi nu unkplassu, nggo a su Uttu. Nyarr ku
sese. Du yi si meme yo.

Ichi ikikre yi

19 Chi ki ingga anu Priskila tuku Akila
na abi iko i Onesiforru ba. 20 Irrasitu à
ka so nu Korrintiya. Trofimu à sama nu
ukpa ukyekye ingga i ka ma du nu Miletu.
21 Ta ukpa ni nga ni ingga ku bari iki yi ka
ma. Anu Yubulu tuku Pudeni, u Linu tuku
Klawudiya a di ingga bu chi ùwà. Amuya
abiga abanu ba mi a so chi ùwà meme.
22 Ingga barr di Abachi bu zi izhi imba yi.
Ni barr di Abachi bu na wre ki imba we.

* 4:13 Inggakpa: Ungbamvu ku charr nggo a na ku nu unggakpa ku ivinta.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Titu
Ure ku mẹmẹ

Bulu nggo à gri ba iga yi ni mẹmẹ yi nga ni igbu nu Kreti. Igbu wa a si na atsutsu ka amasirr. Anu Bulu a kuma nabo tuku Titu nggo, u Bulu à ku ka ma du nabo di a bu ssu aki ka Abachi ka ki. Titu à si anu Girrki. Zhi nu undu ku Bulu ku yo u gri ma nga ni iga Kristi yi.

Ungbamvu unggo ku u ta nu Titu ukyekye ku hru aki ka Abachi ka nu Kreti. Ungbamvu ku u tsarr ma nggo à ta zirr na abangga ba nggo a karr iga yi nggo *(1:5; 2:1, 7-8, 15; 3:9).* U ta tsarr ma iso tuku uzirr ni iga yi. Gbye ku utu ni itu i abitsarr abi imu. Bulu à da ku Titu inkindirr yi nggo uwa à zu du uwa à ta na ku ni ichi *(3:12).*
Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ichi *1:1-4*
Ina abanu ki akikre *1:5-16*
Ure ku abiga ba wemi *2:1-15*
Uzirr ku nggo abiga ba a ta zirr *3:1-15*

1 A si ingga Bulu, uvurr iko a Abachi, tuku uni ko na angu ka Yesu Kristi, nggo i charr ki imba. Abachi à ttu ingga na tu ingga di ingga bu kuma ku zi anishirr angga ba nggo Abachi à hla ba nggo du ba a kri kyekye ni iyo isisurr imbarr yi. Na bu gru hi are ka Yesu ka nggo a bre ka nggo kakami. Ihi ima yi i ta zi ba nu uzirr ku nggo Abachi à zha di a bu zirr. 2 Iga imunta yi i si nu nggo inta ko surr ashishi di inta taka so sese nâ ta su nggo Abachi à da ki inta ni imẹmẹ ingbingbru yi nggo du uwa a taka di inta so sese. Abachi à ka si ki imu hen. 3 Abachi uni kpa inta ttungo wa à tsarr ivi yi ma nggo na da ure unggo ku, na ki ki ingga ukorr di ingga bu bre ku anishirr na ku.

4 Ingga i charr ku ùwà ungbamvu unggo ku Titu. Ùwà su uzumburr jiji mu ku ikpanye iyirr yi nggo inta se na yi ni itu i Yesu Kristi.

Ingga barr Abachi Aki amunta wa, tuku Kristi Yesu uni kpa inta ttungo wa di, a bu na wre ku ùwà na du ùwà so su.

Undu ku nggo Titu à ta na nu Kreti

5 Ingga i kà ùwà du ni igbu nu Kreti wa, wre ku ùwà bu kye are ka nggo a ni ji, ni ssu ka ki, ni bu hla ankpinkpye abangga ba nggo a ta hru abiga ba ni igbu yi nggo abiga ba a se nggo. Ni si kpamusu na are ka nggo ingga i bre ku ùwà hen: 6 Ankpye uni hru abiga a bu si unushirr wanggo nggo à zirr sama na abla. Na bu garr ayamba ayirr yo. Amumarr ama ba a bu sa abiga, na bu si sa abi na aseki ka ishisha tuku ika iwo hen. 7 Nu nggo uni hru abiga, uwa yo so kye undu ku Abachi ku, a bu sama na abla nu uzirr umaku. A bu si si uni gɨ itu tuku iki unfu korr hen. A bu si si uni di so ahi hen. Na bu si si uni zharr itsi tuku uni zharr inklo hen. 8 A bu si uni kpa anishirr na ango aha ni ko ma. A bu si uni na wre na di kpanye ni inkindirr inggi yi nggo i si izizi. A bu su ukrizhizhi, na bu zirr zizi na anishirr ba. A bu su Unushirr Abachi, na bu vu ukpa gri na bu si uni wo ure. 9 À bu gri itsarr yi nggo a tsarr nggo ngbangba. Ure ku wre ku u si ujiji. Meme nggo uwa a ta na undu na ku ni itsarr jiji na zi abanu. Na ta tsarr abanu ba nggo a kri azanyirr ni itsarr jiji yi da abama a nga anko.

10 Inkindirr yi nggo i du ingga i bre ku ùwà aseki angga ka, i si nu nggo abiga shishemi abangga ba nggo a ku ka zhi ni iga i anu Yahuda yi, na kri gbangba nu ure ku isarr iji ku, aba yo a kisa ni itsarr jiji yi, na so di re tankpami, na re anishirr mi na are akama. 11 Ùwà bu nggarr ito na ba du ba ki ywi na bu si na iga yi ttudu na ako anuma wa ni itsarr ndanda ima hen. A di na meme ni ishisha mi wre ba bu vu anishirr akpa inklo na kaki abi inklo. 12 Uyirr nu umi ku abi kpa are ambarr ba mi, anu Kreti, à da ure ukuma di, “Anishirr bu Kreti a si abi ki imu, na sa amimi, na si ininazzu ijiji. Na si abi sanko na zha di aba a ta so ri riri yo mre.” 13 Inkindirr yi nggo uni kpa are wa à da i su ure ujiji. Uwa si ni ima yo, ùwà bu di glo ba kakami, wre ba bu kri ngbangba ni iga yi. 14 Na bu si kpanye nu uyo nu gigye wa nggo ani Yahuda ba a so di bre ba hen, na bu si wo are ka tsarr iso igbu ka unushirr wanggo nggo a kà ure ujiji ku hen. Aseki akama a ta ka isisurr i anishirr glo na are ajiji ka. 15 Abangga ba nggo isisurr imbarr yi i sama na amarr ndanda, aseki ka we a sama na ankizhi. Uwa ta si abangga ba nggo isisurr imbarr yi i si na ankizhi, aba a si

kpanye ni Kristi ku hen, isisurr imbarr yi
ni ihi uzizi tuku undanda imbarr yi, a ka
bi na kaki ankizhi wemi ba. [16] A di bre na
angu di aba a hi Abachi, ùwà ti kye uzirr
umbarr ku ùwà ta hi da a si hi Abachi hen.
Abachi à karr uzirr umbarr ku. A sa abi kà
iwo ku Abachi, na ka si na inkindirr inuma
izizi hen.

2

Anko nggo abiga a ta zirr zizi nggo

[1] A ta su ùwà nanko, ùwà bu tsarr abiga ba
inkindirr yi nggo a si kpanye da a si itsarr
ijiji hen. [2] Tsarr achiche aniru ba du ba a vu
ukpa gri, na bu na aseki ka nggo anishirr a
ta kye ba ssu na ashishi. A bu si krizhizhi
ni iga yi, tuku ikpanye ni ikpa imbarr yi, na
bu sa abi vu isisurr. Du ba a kri gbangba ni
iga yi, na kpanye na Abachi ku, na bu nyarr
ikpa gri kakami. Ivri ti se mi aba bu ka na
kri gbangba ni iga yi.

[3] Tsarr achiche amba ba mi meme yo,
du ba a hru atu ambarr wa nâ ta amba
abiga Abachi a di na nggo. A bu si sa abi
na anishirr ki ndanda hen. Na bu si kaki
agarr ku ahi hen. A bu sa abitsarr anishirr
iso zizi. [4] Meme nggo imba tsarr amba
atsitsa ba anko nggo a ta kpanye na aniru na
amumarr ambarr ba. [5] Du ba na ki krizhizhi,
sama na ankizhi. A bu sa amba abi garr
azizi nggo a di hru ako ambarr wa, wre ku
undurr a bu si re inkindirr indanda nu ure
ku Abachi ku hen.

[6] Ùwà bu re ku aniru atsitsa ba meme yo
du ba si krizhizhi meme. [7] Ùwà mi ku itu
imuwa bu yo agurr azizi nu uzirr umuwa ku
we. Si ki imu hen. Ni si na ki irro ni bre ure
ku Abachi ku hen. [8] Re are angga ka nggo
undurr a si ta kisa na ka hen, wre ku a bi
kà are amuwa ka a ti zha inkindirr indanda
chankarr nu ùwà ku, meme nggo ishisha i
ta ki ba.

[9] Tsarr agarr ba du ba bu wo ku atitiko
ambarr ba na bu na ba aseki ka su isisurr.
A bu si ri anta na ba hen. [10] Na bu si ki ba
ayi hen. Iya, a bu na inkindirr yi nggo i ta
du atitiko ambarr ba a bu hi da a si azizi, na
si abi kpanye na ba. Ina zizi imbarr ima i ta
du anishirr we a kye itsarr i ure ku Abachi,
Atiko uni kpa inta ttungo wa ssu na ashishi.

[11] Kye Abachi a tsarr inta uzizi umaku nu
nggo a na ku anishirr we anko a kpa ttungo.
[12] Uzizi ku nggo Abachi à na ki inta u tsarr di
inta bu si so iso imimi hen, ni bu si zharr
ingbingbru inggi yi hen, ni bu su krizhizhi,
ni zirr zizi ni isisu i Abachi na ase angga
ka. [13] Inta bu di na meme bi inkindirr yi
nggo inta i so bi yi i taka nggurr surr nggo,
Yesu Kristi, Abachi amunta unkpi wa tuku
uni kpa inta ttungo wa, à taka nggurr surr
ni inkpinkpye ima yi. [14] Yesu a du anishirr
angu ma, wre ku bu kpa inta ttungo ni iso
imimi zizo, wre ku bu ngla anishirr zzu ki
anishirr ama, nggo a di zha ina uzizi.

[15] Abangga ba yo a sa aseki ka nggo ùwà
bu tsarr anishirr ba ni tsi ba ango ni glo ba
ni inkpinkpye imuwa yi we. Ni si du undurr
a kpa ùwà chirr hen.

3

Anko a iso zizi wa

[1] Ùwà ka bu da ku abiga ba zizo du ba a wo
ku atuttu na ankpinkpye bi hru igbu ba ure,
na bu di na aseki azizi ttuttumi. [2] Da ba di a
bu si re are andanda na atu a abanu hen, na
bu so zizi ni inkpu anishirr yi sama nu uvi.
A bu ki atu ambarr wa kinggi, na bu di na
wre ku anishirr wemi.

[3] Kye inta mi ni ikuchi i si arrurru, abi
kà iwo, anishirr a re inta gri share. Inta
kaki agarr ku aseki ndanda ka nggo a di
wre ki inta ina, na aseki ka ingbingbru ka
nggo inta i di zharr ina ka. Inta i so ndanda
ni di ttu ashishi ni ikpa. Abanu a di karr
inta, inta i karr ikpa meme. [4] Ni ina ima mi
Abachi uni kpa inta ttungo wa a na ki inta
uzizi umaku na tsarr inta ikpanye ima yi na
anishirr ba wemi. [5] Abachi ni itito ima yi à
kpa inta ttungo ni iha yi nggo inta ka ki yi
ku ila ure imunta yi nggo, na a si si ku ina
wre imunta mu hen. Abachi à ngla ila ure
munta yi glo na ni inta iso ihẹhẹ nu ukyekye
ku Izhi Iwre ku. [6] Abachi à tu Yesu Kristi uni
kpa inta ttungo wa, uwa a nga ni ni inta Izhi
ima yi shishemi. [7] À di inta si sa abi la ure
ku ina wre ima yi hen. Ziza nggo inta hi di
inta se ni iso sese yi nggo Abachi à da zu
ki inta. [8] Inkindirr yi nggo ingga ko da ku
ùwà i si ijiji. Ingga i zha du ùwà ka di da
ku abi yo isisurr na Abachi ba ba are angga
ka ttuttumi, wre ba bu di yo isisurr ni na
aseki a ka iwre. Aseki ka nggo a wre na di zi
anishirr wemi.

[9] Si yo angu na are arrurru tuku ibre asa
shishemi i ábáchí, ni iri anta tuku uvi ni itu i
Are ka Musa ka hen. A si ta nu ùwà inkindirr
hen, na sa are ka gigye. [10] Undurr wa nggo

à ti si uni tsɨ anishirr ki na nkanka, ùwà bu
gbye ku utu ni re ku ankpa a imẹmẹ wa tuku
a uha wa. Uwa ti kà, aba bu si nggurr itu
bi na ku hen. [11] Anishirr ba nggo a si meme
nggo a ka ttu anko ajiji wa ttungo ba na di
la ure, ila ure imbarr yi ba ba nggurr.

Ichi i ikikre

[12] Ingga ko ta ukpa ta tu Atema ka Tikiku
ni imba ba, nggo à ti nga ùwà bu ta ukpa ni
nga ni ingga ku nu Nikopoli. Ingga i zu ni
isisurr di ingga ta so ābá ka kre nabo. [13] Ta
ukpa ni zi anu Zena, nggo a hi Are ka Musa
ka kakami nggo tuku Apolo nu uzirr umbarr
ku. Nu ba inkindirr yi nggo a ta zha ku uzirr
ku nggo. [14] A si si ima yo mre hen, ùwà bu
tsarr anishirr amunta ba du ba yo itu ni na
aseki azizi. A bu di na undu uzizi nggo a ta
zi atu ambarr na abanu meme, na bu si so
sama ni ina inkindirr hen.

[15] Amuya abiga ba we, nggo a si ni ingga
ku nggo, a ko chi imba. Chi ki ingga
akpukpamburr abiga ba we nggo a kpanye
ni inta ba nggo.

Abachi bu na wre ki imba we.

Ungbamvu ku nggo Bulu à charr ku Filemo Ure ku meme̱

Na ase ka nggo anu Roma a di gri ingbingbru yi nggo, anishirr a di zu agarr, abiga mi a gri agarr ambarr meme. Onesimo asu ugarr a Filemo, na à ki ku Filemo ayi na kru share. Ni iba imbarr yi, a ti vu ma, aba a ta ngu ma. Onesimo à kru share nggo na ku hi Bulu na kaki uniga Kristi.

Bulu à turr Onesimo kakuma ku atiko ma wa, na nu ma ungbamvu unggo ku, so barr Filemo di a bu nggurr zhi ku Onesimo na gri ma nâ ta si uzayirr nggo ni Kristi ku. A zzu nâ ti a gri ungbamvu unggo ku ndo nu unggo ku nggo a charr ku anu Kolosiya ba nggo.

Bulu à barr ku Onesimo. Ina ima i si nâ ta si nggo Kristi à na ki inta nggo. Nâ ta si nggo Bulu à barr ni itu i ugarr wa, u Kristi mi à barr ni itu imunta, nggo inta i si agarr ku ila ure. Nâ ta si nggo Bulu à ssu anu Onesimo bi tuku atiko ma wa Filemo, u Kristi à ssu inta bi na Abachi ku. Nâ ta si nggo Onesimo à kakuma nu Filemo ku, inta mi bu kakuma na Abachi, Atiko amunta wa ku. Nâ ta si nggo Filemo à nggurr zhi ku Onesimo, Abachi mi à ko yo di inta bu nggurr zhi ku ikpa, ni nggurr bi, ni kpamusu na aseki ka nggo a ga inta ki na nkanka na amuya amunta abi Kristi ba ba.
Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Bulu à chi Filemo *1-3*
Bulu gbyarr ku Filemo asa *4-7*
Bulu tsi ango ni itu i Onesimo *8-21*
Ure ku ikikre *22-25*

1 A si ingga Bulu nggo a ttu ingga nu uki
ni itu i Kristi Yesu. Inta i charr tuku uzayirr
amunta wa Timoti.
Inta charr ku ùwà Filemo, akpamburr
uniga tuku uni na undu amunta, 2 na abiga
ba nggo di nggurr bi ni iko imuwa yi nggo.
Tuku uvayirr amunta wa Afiya tuku akpam-
burr uni ta iku a Kristi wa, Akipu.
3 Inta i so barr Abachi nggo uwa yo à si
Aki amunta wa, ni so barr Yesu Kristi nggo
uwa yo su Atiko amunta wa, di a bu na wre
ki imba na bu ni imba isu isisurr.

Ikpanye tuku iyo isisurr i Filemo

4 Iziya Filemo, ingga di nyarr ku Abachi
ttuttumi nggo ingga ti so barr ma ni itu
imuwa nggo. 5 Ingga i di wo nggo ùwà
i kpanye na anishirr ba Abachi ba wemi
tuku nggo ùwà i yo isisurr na Atiko Yesu ku
kakami. 6 Ingga so barr Abachi di inggurr
bi imunta yi nu ùwà ni iga yi i bu bwu ku
ùwà ashishi du ùwà bu hi inkindirr yi nggo
inta abi Kristi ba i si nà yi nggo. 7 Uzumburr
uzizi, ikpanye imuwa yi i ni ingga inyarr
tuku ukyekye. Uwa i nu anishirr ba Abachi
ba wemi isu isisurr.

Bulu à tsi ango ni itu i Onesimo

8 Uwa a si ni ima yo di ingga iziya amuwa
ni iga, ingga se nu ukyekye ku nggarr ito
nu ùwà ku du ùwà bu na inkindirr yi nggo
iwre ùwà bu na yi nggo. 9 Isisurr ikpanye
na anishirr yi i si ta di ingga na meme
hen. I ta di ingga i ka tsi ku ùwà ango
mu. Ingga Bulu, ku ichiche tuku inkpinkpye
imungga yi, ingga kri ni iharr ni itu i Kristi
Yesu. 10 Ingga i tsi ku ùwà ango ku uvuvurr
amungga wa Onesimo, nggo a kaki uzumu,
nu nggo ingga i di kri iharr yi nggo. 11 Ni
ivi ikuchi yi, uwa à si si ku ùwà nu undu
inkindirr hen. Uwa ta si ziza nggo nanko,
à si ki inta aha mi tuku ùwà nu undu.
12 Ingga ko turr Onesimo, isisurr mungga
yi, ka ko nu ùwà ku ziza nggo. 13 Ni ikri
imungga yi ni iharr yi, ingga i ka zha di a bu
sarr ba inkla imuwa yi ni inggya, wre ku bu
zi ingga nu undu ku ibre Ure ku wre ku. 14 Ni
ima mi, ingga i si ta kri ku ùwà karrkarr mu
du ùwà bu zi ingga hen. Iya, ingga ta zha du
ùwà bu na meme ni ikpanye isisurr imuwa.
Ingga i si ta na inkindirr sama ni ikpanye
imuwa hen. 15 I ba Onesimo yi glo nu ùwà
ku ni ivi ntsɨ inggi yi i si wre ku ikanga ima
yi bu si ku ùwà inkindirr izizi na ase na ase.
16 Kye, ziza nggo à si su ugarr yo mre hen, a si
ki ingga uzumburr uniga mu kakami. Ingga
i kpanye na ku kakami. Ùwà mi na, a ta mri
ku ùwà ugarr. À ta su ugarr tuku uniga a
Atiko!
17 Ni ima yo, ùwà ti kye ingga ki ukpami
nu undu jiji, ùwà bu kpa ma kanga, na ti
ùwà ka kpa si ingga nggo. 18 A ti na ku ùwà
inkindirr indanda, ùwà ti ga ma nu uhla
inkindirr, uwa bre ku surr ki ingga. 19 Ingga
Bulu nggo i charr ku ùwà nu ungo umungga
da di, ingga Bulu ta han ku ùwà na ku. Ni si

kpamusu hen, ingga ga ùwà mi uhla meme,
nu nggo ingga yo i zi ùwà du ùwà kaki uniga.
[20] Uzumburr, ingga tsi ku ùwà ango du ùwà
ka zi ingga ni inkindirr iyirr inggi. Nu nggo
ùwà i su uzumburr uniga Kristi, ùwà bu di
ingga inyarr ni isisurr imungga. [21] Ingga so
charr ungbamvu unggo ku ni hi ni isisurr
imungga di ùwà ta na ki ingga mri inkindirr
yi nggo ingga i so barr du ùwà bu na yi nggo.
[22] Ingga i se ni ibarr inuma zizo. Ingga
i tsi ku ùwà ango, ssu uki bi ki ingga ni
iko imuwa nggo ingga ta ni so. Ingga kye
Abachi à wo ibarr imba yi na ta du ba a ttu
ingga ttungo di ingga ni hi imba zizo.

Ichi ikikre

[23] Ipafra, ukpamu wa nggo inta kri ni iharr
yi tuku nu ure ku Yesu Kristi ku nggo, a
di ingga bu chi imba. [24] Marrku mi tuku
Arristaku tuku Dima u Luka akpukpamu bu
undu ba a so chi imba meme.
[25] Atiko wa Yesu Kristi a bu na wre ki imba
wemi.

Ungbamvu ku nggo à charr ku Anu Ibraniya ba Ure ku mḛmḛ

Uni charr ungbamvu wanggo wa à si da isa ima yi hen. A zzu nâ ti abangga ba nggo a charr ba ungbamvu ku nggo a hi ma kakami. A charr ungbamvu ku ku ani Yahuda abiga Kristi ba nggo a ka so ri amarr ka kakuma ni iga imbarr ini Yahuda yi. Zhi nu ihi imbarr yi i klonyarr nu nggo a nise tsɨ ni iga Kristi yi. A charr ku abiga mu wemi.

Abiga angga ba a so hi iha tuku itsutsarr kakami na ango ka anu Roma ba tuku ambarr ani Yahuda mi kye. Anishirr ba a zha inkindirr yi nggo i ta su ba isisurr di Kristi yo à si Mezaya wa jiji.

Ungbamvu unggo ku u tsarr nggo iga i Kristi yi i mri iga i anu Yahuda yi, na anko ka wemi. Kristi à si Abachi. À mri abitu ba Abachi ba, na mri Musa na abikye undu aba Azhi Akuku ba. Yesu Kristi yo zizo à si unushirr jiji wa, na hi irri i anishirr bu inina ikpa. Yesu Kristi à lo Azhi Ahḛhḛ ka nggo a mri Azhi Akuku ka anu Yahuda ka. A charr di abiga ba a bu ga aza ka amba na aniru azizi abi kuchi ba nggo a ki ba iha aba a ka na kri karrkarr ni iga Abachi yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Imri i Kristi yi *1:1—3:19*
Iso i uniga yi i wre na *4:1-16*
Undu ku unikye ku Kristi ku u mri *5:1—8:13*
Azhi ka mri ka *9:1—10:39*
Anishirr abi kuchi ba nggo a si kaba ni iga yi *11:1-40*
Ure ku abiga ba *12:1—13:19*
Ure ku ikikre *13:20-25*

Uvuvurr wa à mri abitu ba Abachi ba

1 Ni ikuchi ngbangba yi, Abachi à re na akiki amunta ba ba na angu ka abi kpa are ba na anko ka tankpami. 2 Uwa a ta si ni ivi ikikre inggi yi, Abachi à so re ni inta ba nu Uzuma wa ku. Abachi à na ingbingbru yi zhi nu uwa yo ku. Ni ikikre yi Abachi à ttu uwa yo di a bu gri aseki ka wemi. 3 A di hi inkpinkpye i Abachi yi nu Uzuma uwa yo ku. Uwa yo à di du inta i hi di Abachi à si ki ngginggi. Uwa yo so gri aseki ka we nu ukyekye ku ure umaku. Nggo Uzuma wa ngla ila ure yi glo ku anishirr na ku ji so nu ungo ri ku Abachi Unkpi nu unkplassu wa. 4 Abachi à du Uzuma wa à mri abitu ama ba nâ ta si nggo isa yi nggo Abachi à yo ku Uzuma wa nggo, i mri isa i abitu bu unkplassu ba.

5 A si ni ima yo Abachi à si ddu unitu ama numa di,
"Ùwà yo su Uzumu mungga,
ari ingga kaki Ati muwa" hen.*
Abachi à si ddu unitu unuma di,
"Ingga i ta su ku uwa Aki,
ùwà à ta su ki ingga Uzumu" hen.†
6 Nggo Abachi à ta tu Uzuma ni imḛmḛ ama wa nga ni ingbingbru yi na da ku abitu ama ba wemi di,
"Abitu ba Abachi ba wemi a ta kuttu na gbyarr ku asa."‡
7 Uwa ta si ni itu i abitu ba, Abachi à da di,
"Ingga i ka abitu ba ki unddunddu,
ni ka amirr iko amungga ba ki irrirri i uru."§
8 Ni itu i Uzuma wa Abachi à da di,
"Ùwà Abachi, ittu imuwa yi ì ta so ku ùwà ase na ase.
Ùwà bu hru anishirr muwa ba narrnarr.
9 Ùwà di zharr aseki azizi, ni karr aseki amimi.
A si ima yo du ingga Abachi amuwa wa, i ttu ùwà
ni nu ùwà inkpinkpye inggi yi nggo i du ùwà ì si ni inyarr mri abu ka amuwa ba."*
10 A charr zizo na angbamvu ka di,
"Ni imḛmḛ yi, Ùwà Atiko, i na imimi,
ni na unkplassu ku na ango amuwa.
11 Aseki akama a taka gru ka nado, uwa ta su ùwà na anko, ùwà so iso inggi.
A taka ngla kre na ta sa ankru.
12 Ùwà taka vu ba chi nâ ta si ikpo ankru nggi.
Ùwà ta sarr ba nâ ta a sarr ankru ngga.
Uwa ta su ùwà na anko, ùwà so so inggi meme yo,
ùwà ta so sese."†
13 Abachi à si ddu unitu ama unuma di,

* 1:5 Kye zizo Asarr 2:7. † 1:5 Kye zizo 2 Samwila 7:14. ‡ 1:6 Kye zizo Are Ka Zizo 32:43. § 1:7 Kye zizo Asarr 104:4. * 1:9 Kye zizo Asarr 45:6, 7. † 1:12 Kye zizo Asarr 102:25-27.

"Ji so nu ungo ri umungga bi
nggo ingga taka ka abi karr ùwà ba ka
ki ku ùwà inkpu imburr i sa aza" hen.‡
14 Abitu ba sa abata ngga? Abitu ba wemi a si
izhi yo nggo a di nga ni zi abangga ba nggo
a taka kpa ba ttungo nggo.

2

Abachi à na inkindirr inkpi nggo a ni kpa inta ttungo nggo

1 Uwa si ni ima yo inta bu vu ure ujiji ku
nggo inta wo ku nggo i gri ngbangba, wre
ku inta bu si gu kuma hen. 2 Ure ku ikpa
ttungo ku nggo abitu ba a nu ábáchí amunta
ba nggo u si ujiji. Abangga ba nggo à ta si
kpanye na ku, na na inkindirr yi nggo ure
ku u da di a bu na hen, Abachi à du ba ki iha
inggi yi nggo abangga a zha na atu ambarr.
3 Inta ti si ga anko nggo Abachi na wa wre
ku bu ddu inta ssuzzu ni inkindirr nggi yi
hen, inta ta na kingginggi ni tsɨ ssuzzu ku
iha ima yi? Atiko wa ki itu ima à kuchi re
ure ku ikpa ttungo ku. Abangga ba nggo a
wo nggo aba mi a tsarr inta krizhizhi mi, di
a si ure ujiji. 4 Abachi ki itu ima à na aseki ka
ikagri na a ka ku ayisurr. Abama yo a tsarr
di ure umaku u su ure ujiji, na ni ukyekye
ku ina aseki ni Izhi Iwre yi ku ikpanye ima.

Uwanggo nggo a di tsarr inta anko a ikpa ttungo wa

5 Abachi à si na abitu ba ki abi hru anishirr
abi ingbingbru ihe̱he̱ yi nggo so nga ni ichi
nggo inta so re ni itu ima yi hen. 6 A si ta
na meme hen. A charr ni inkla numa na
angbamvu ka Abachi ka di,
"Unushirr à si angginggi, nggo ùwà ka ri
amarr ni itu ima yi?
Unushirr a si ba angginggi nggo ùwà
vri ni itu ima yi kakami?
7 Ùwà i sha ka ma zu ntsɨ ku abitu ba na achi
ambarr,
ni turr ku anzɨ a ittu tuku inkpinkpye,
8 ni na ma ki uwanggo nggo à ta hru
aseki ka ingbingbru ka wemi."*
Icharr ima i da di Abachi à nu unushirr
inkpinkpye ihru aseki ka ingbingbru ka
wemi. Meme nggo a si ttu inkindirr numa
glo hen. Ni ina ima mi, inta si hi ma ni so gri
inkpinkpye i aseki ka we ziza hen. 9 Inta na
anko i hi si Yesu, nggo à sha chi ma chi ji na
abitu ba ba ki uvuntsɨ. Uwa à si ku ina wre i
Abachi iyo nggo a du Yesu à ttu ku anishirr
we. Ziza nggo, Yesu à ka ki iha na ttu ba, aba
a turr ku anzɨ a ittu tuku inkpinkpye.
10 Abachi nggo à na aseki we. Aseki ka
wemi a su ku ama. I wre ku Abachi uwa
du iha yi i na uni gri ikpa ttungo wa ki
krikri nggo na gri amumarr shishemi kuma
ni inkpinkpye Abachi. 11 Meme nggo, Yesu
na amumarr shishemi ki abangga ba nggo a
sama na ankizhi. Yesu na abangga ba nggo à
na ba ki abi sama na ankizhi ba nggo a sa abi
iko iyirr. Ima iyo i du Yesu à si kru ishisha
iyo ba ki amuyirr hen. 12 A ddu Abachi di,
"Ingga ta re ku amuya amungga ba, aniru
na amba, ni itu imuwa.
Ingga ta gbyarr ku ùwà asa na ashishi
ka akpa anishirr nu nggo a nggurr
bi ni barr ùwà."†
13 A da zizo di,
"Ingga ta yo isisurr imungga yi na ku."‡
Na sarr da zizo di,
"Kye ingga nggo, na amumarr ba nggo
Abachi à ni ingga nggo."§
14 Amumarr ba Abachi, a yo ba meme yo, a
sa anishirr ba ayiyi nu ukpa, Yesu mi à kaki
unushirr meme. À na meme, wre ku ittu
ima yi i ta ngu ukyekye ku Isheta wa nggo à
hru ukyekye ku ittu nggo. 15 Ni ina ima nggo,
abangga ba nggo a kru ittu yi na so sese ki
agarr, uwa à ta ddu ba a ssuzzu. 16 Inta i
hi di Yesu à nga nye zi ahinhan bu Ibrayi
mu, na si nye zi abitu mu hen. 17 Ni ima
yo, Yesu à kaki nâ ta si inta amuyirr ama
wre ku bu ba ittu nggurr. À na ku Abachi
undu nâ ta si ankpye unkpi abikye uni itito
tuku uwanggo nggo a kpanye na ku. Meme
nggo, na bu to ankpurr nggurr ila ure zhi
ku anishirr. 18 Nu nggo uwa mi à ka hi iha
tuku itsarr kye ba, ima yo i du à hi anko à zi
abangga ba nggo a so tsarr ba kye nggo.

3

Yesu à mri Musa

1 Amuya abiga abi sama na ankizhi nggo
Abachi à yo meme, imba bu han kye nggo
Yesu à si uni ko na angu nâ ta su ankpye
unkpi abikye ni iga imunta yi. 2 Abachi nggo
à ttu Yesu, i Yesu à na aseki ka wemi nggo
Abachi à da a bu na nggo, nâ ta si nggo Musa

‡ 1:13 Kye zizo Asarr 110:1. * 2:8 Kye zizo Asarr 8:4-6. † 2:12 Kye zizo Asarr 22:22. ‡ 2:13 Kye zizo Ishaya 8:17. § 2:13 Kye zizo Ishaya 8:18.

à na aseki ka wemi nggo Abachi à da di a bu
na ka ku anishirr ba Abachi ba nggo. [3] A di
gbyarr ku uni me iko asa mri iko yi nggo a
me yi nggo. Uwa a si meme yo, Yesu à ma
inta bu nu ma inkpinkpye mri Musa. [4] Iko i
di se nu undurr wa nggo à me yi nggo. Uwa
a sa Abachi nggo a me aseki ka wemi. [5] Musa
à na aseki ka nggo a da di a bu na nggo
zizi nâ ta si uvuvurr iko. À da ku anishirr
inkindirr yi nggo Abachi à taka da ni ichi
nggo. [6] Uwa ta su Kristi nggo, à hru abi iko
ba Abachi ba zizi nâ ta si Uvuvurr. Inta
i si abi iko ba Abachi nu nggo inta ti kri
ngbangba ni ga angba ni isurr ashishi inkpi
imunta yi.

A gba utu ni itu ika iyo isisurr na Abachi ku

[7] Meme nggo, uwa à si na ti Izhi i Iwre da
di,
"Imba ti wo ukorr ku Abachi ku ari,
[8] imba si kà iwo hen,
nâ ta su nggo akiki amba ba a na nu nggo a
gru kri ku Abachi krikri,
nâ ta su nggo a na ku Abachi ni ankpuji
wa na tsarr ma kye nggo.
[9] Akiki amba ba a na nabo nggo na tirr ingga
kye na tsarr ingga kye
na hi aseki ka nggo ingga i na na ase
iso ine̱ (40) ka.
[10] A si ni ima yo ingga i ki unfu na anishirr
abama ba ba ki ase iso ne̱,
ni ddu ba di, 'A di ka iwo meme yo,
na a si di na aseki ka nggo ingga di a bu
na hen.'
[11] Ingga i ki unfu ni shi azhi di,
'A si taka mirri ni iso su yi nggo Abachi
à da du uwa à taka nu anishirr ama
ba nggo hen.' "*

[12] Amuya abiga, imba bu na zizi ni si du
unuma ni imba ba a si ni isisurr i na aseki
andanda na si yo isisurr na Abachi ku hen,
na ka ugo a nu Abachi utsitsirr wa. [13] Imba
bu si na meme hen. Imba bu di nggurr
ikpa ni ivivi yi. Ni di na meme nu nggo
imba ti so hi anko ni ivivi inggi yi nggo
inta yo yi di "ari" nggo. Imba ti na meme,
ila ure i si re unuma du a kaki uni kà iwo
hen. [14] Inta ka sa abi Kristi jiji, nu nggo
inta ti kri karrkarr kuma ni ikikre yi ni iyo
isisurr imunta i ime̱me̱ yi, nu nggo inta mi
si ahinhan ayiyirr abama yo ni Kristi ku. [15] A
charr na angbamvu ka Abachi ka di,
"Ari, imba ti wo ukorr ku Abachi ku,
imba bu si ta angbinta harr na atu hen,
na ti ábáchí amba ba a na, na ka na si na
inkindirr inggi nggo Abachi à da di
a bu na yi nggo hen, na da aba ta
hi inkindirr yi nggo Abachi à ta na
nggo."†

[16] A sa anishirr abata mu nggo a wo ukorr
ku Abachi ku na ka na si na inkindirr inggi
nggo Abachi à da di a bu na nggo hen? A
sa anishirr angga ba yo wemi nggo Musa à
gri ba ssuzzu nu Masarr. [17] A sa abata mu
nggo Abachi à ki unfu na ba ki ase iso ne̱? A
sa anishirr abangga ba nggo a la ure, na kɨ
na ankpuji wa. [18] Abachi à shi ku abata ngga
a zhi di, "A si ta rri ni iso su ima yi hen."
Abachi à shi azhi ka ku abangga ba nggo a
kà iwo ma na ankpuji wa nggo. [19] Inta hi di
a su nu nggo aba si yo isisurr hen, ima yo i
du ba a si rri ni iso su i Abachi yi hen.

4

Abachi à ta nu anishirr ama ba Azhibarr a Isu

[1] Ziza nggo, Abachi à da zu ki inta di inta
i taka kpa iso su yi nggo à da nggo, di inta
ki bwe, wre ku numa amunta a si ka ssu iso
isu yi nggo a da zu ki inta hen. [2] Kye inta mi
wo Ure ku wre ku na ba meme. A wo ure ku
na si kpa ku ni isisurr iyirr hen, ima yo du
ure ku u si na ba inkindirr zizi hen. [3] Uwa a
si ima yo di inta angga ba nggo kpanye nu
ure ku nggo i so hi isu yi nggo Abachi a da
du uwa a ta ni yi nggo. I si meme yo na ti
Abachi à da di,
"Ingga i ki unfu ni shi azhi di,
'A si ta rri ni iso isu yi nggo ingga i ka da zu
ba hen.' "*
Abachi à da meme, nu nggo à ka kre undu
umaku ba, bazhi nu nggo à na ingbingbru yi
mu nggo. [4] À da ni inkla numa na angbamvu
ka ni itu i azhibarr a tangba wa di, "Na
azhibarr a tangba wa, Abachi à so su nu
undu ku nggo à na." [5] Na à da ni inkla inuma
zizo di, "A si ta rri ni iso isu mungga yi hen."

[6] Ni ima yo, iso su i Abachi yi i ni kurr
ku anishirr di a bu rri na yi. Uwa si nu
nggo abangga ba nggo a wo Ure ku wre ku
ni ikuchi yi a ka iwo ku Abachi, na ma irri
yi chankarr. [7] Inta i hi di Abachi à ka zu
azhibarr anuma nggo a yo sa, "Ari." Na ase

* 3:11 Kye zizo Asarr 95:7-11. † 3:15 Kye zizo Asarr 95:7, 8. * 4:3 Kye zizo Asarr 95:11.

anuma shishemi ni ichi, Abachi à du Doda à
charr na angbamvu ka nggo inta i ka re ni
itu yi ba di:
"Imba ti wo ukorr ku Abachi ku ari,
imba bu si ta angbinta harr atu hen."†
8 Na ka di Joshuwa à nu anishirr ba iso isu yi
nggo Abachi à da du uwa a taka nu ba nggo,
Abachi ka si nga ni re ni ichi ni itu i azhibarr
anuma zizo hen. 9 Abachi à da ki inta di iso
isu yi i se ku anishirr ba Abachi ba, ni nise
nga mu. 10 Undurr wa nggo a ti mirri ni iso
isu i Abachi yi, uwa ta so su nâ ta su nggo
Abachi a so su nu undu uma ku. 11 Uwa a si
ni ima yo, inta bu ta ukpa ni mirri ni iso su
ima. Uwanggo nggo à ti kà iwo ku Abachi na
ta sa anishirr ba Israila ba a na nggo, uwa mi
à taka ma chankarr ni mirri yi.
12 Ure ku Abachi ku u su utsitsirr ni su
ukyekye. Nâ ta su nggo anjingba ka ri
kakami à di gye attuttu sarr na du ulade
u ssuzzu, uwa si meme yo ure ku Abachi
ku ù di mirri ni ga isisurr ki nanka ni izhi
yi. Ure ku Abachi ku u gri amarr tuku
inkindirr yi nggo unushirr a zha du uwa a
ta na ssuzzu. 13 Inta taka bre ku uzirr munta
ku. Inkindirr inuma ni ingbingbru yi wemi
ka si sharri ku Abachi hen. Aseki ka wemi a
kurr kprendende mi na ashishi ama.

Yesu à su ki inta ankpye unkpi abikye

14 Meme nggo, imba bu di inta i vu iga
imunta yi gri ngbangba. Nu nggo inta mi
i se ni ankpye unkpi abikye wanggo nggo à
kakuma ni inkla yi nggo Abachi à se ma ba.
Ankpye unkpi abikye uwama à si Yesu nggo
à su Uvuvurr a Abachi. 15 Ankpye unkpi
abikye amunta wa à hi nggo inta sama nu
ukyekye ku nggo. Inta se na Ankpye unkpi
abikye amunta wanggo nggo Isheta à tsarr
uwa mi kye na anko tankpami nâ ta su nggo
à ko tsarr inta kye nggo, ni ima mi uwa à si
la ure hen. 16 Meme yo, inta bu di zirr sama
ni isisu kuma ni imburr i Abachi i itito yi, ni
na wre ku anishirr wa, wre ku Abachi à bu
ki itito ni inta ba, na ta zi inta nggo inta ti
zha izi.

5

1 A di ttu ankpye unkpi abikye wa zhi na
anishirr ba na du ma na undu na angu ka
anishirr ba. Undu umaku u si ku gri aseki
nga ni to ku Abachi, wre ku bu kpurr ila ure
imbarr yi zhi ba. 2 Nu nggo ankpye unkpi
abikye wa mi ku itu ima a si ni iklonyarr
ima, uwa di ki abangga ba nggo a vu sarr
nggo bwe, nu nggo a si hi mu na vu sarr wa
hen. 3 Nu nggo ankpye abikye wa mi à se ni
iklonyarr, uwa à di to inkindirr ku ila ure
ima yi tuku i anishirr yi,
4 Unushirr à si di ttu inkpinkpye i ankpye
unkpi abikye yi na nkpama hen. Abachi mu
à di yo unushirr na na ma ki ankpye abikye.
Abachi à na ku Aruna* meme yo. 5 Ima yo i
du Kristi à si gɨ itu ima na kaki ankpye unkpi
abikye hen. Iya, Abachi mu à ttu ma, na ddu
ma di,
"Ùwà su Uzumu,
ari ingga i kaki Aki amuwa."†
6 Abachi à da ni inkla numa zizo di,
"Ùwà ta so sese nu undu ku ankpye abikye
ku,
na ti nggo Melikizede à se nggo."‡
7 Nggo Yesu à ni di se ni ingbingbru yi, à
di re kpokpo mi na Abachi ku na bu yì. À
yi na kye Abachi nggo à ka ttu ma ssuzzu
ni ittu nggo. Nu nggo Yesu à nu Aki ama
wa inkpinkpye ima yi na wo ku ure. 8 Nu
nggo à su uvuvurr mi, iha yi i du ma à wo
ure. 9 Nggo à na inkindirr yi nggo a ka na a
kre, uwa yo à kaki uni kpa anishirr ba nggo
a wo ku ure ttungo sese. 10 Ni ina ima Abachi
à na ma ki ankpye unkpi abikye, nâ ta su
Melikizede.

Kri karrkarr ni iga imba yi

11 Inta i se na aseki ka ida shishemi ni itu
i ure ku unggo ku. Imba i su bwe ni vu
inkindirr gri, ima yo i di ingga i si hi nggo
ingga i ta bre ki imba ure ku, wre ki imba
bu hi ku hen. 12 Ka su uma imba i si abitsarr
abanu mu, i ziza nggo mi i wre imba i du
undurr numa nggo a ta ni tsarr imba aseki
ka imememe ka nu ure ku Abachi ku. Nggo ka
su ma imba so ri ila jiji, i ziza nggo, imba i
ni ko so àmà asisa. 13 Undurr wanggo nggo
à ti ni so so àmà asisa, uwa à ni su uvuvurr
ulala, na si hi inkindirr yi nggo i si zizi hen.
14 A ta si ila jiji nanko, ima i si i abangga ba
nggo a ka chě ba. Aba ma a ka na undu
na amarr ambarr ka ttuttumi, wre ba bu hi
uzizi tuku undanda nanka.

† 4:7 Kye zizo Asarr 95:7, 8. * 5:4 Aruna: Aruna à su uzayirr a Musa. Uwa yo à su Ankpye unkpi abikye uni imememe nu Israila. † 5:5 Kye zizo Asarr 2:7. ‡ 5:6 Melikizede: Asarr 110:4. À si unikye tuku uttu na ase ka Ibrayi ka.

6

1 Meme nggo di inta i furr na aseki ka
nggo a tsarr inta na ka ni itu i Kristi ni
imeme yi. A tsarr inta di: Du ma aseki ka
ruku ka nggo inta di kye di a ta kpa inta
ttungo nggo, tuku iyo isisurr na Abachi ku,
2 tuku itsarr i izzu na amasirr, tuku isa ku
anishirr ungo ni itu, tuku itasi i abi kɨ yi,
tuku ibre amu ikikre yi. 3 A ti si ikuchi,
Abachi ti kpanye inta ta kuchi.

4 Abangga ba nggo a ka ttu iga yi ttungo
ba, angginggi ka du ba a kanga na yi zizo? A
ka hi di ure ku Abachi ku u su ujiji ba, na ka
la iwre i Abachi yi kye ba, na kpa Izhi Iwre
meme. 5 Na hi ni isisurr imbarr du ure ku
Abachi ku u wre, na hi ukyekye ku ittu yi
na ase ka so nga ka. 6 A ti kakuma nu ugo
ni iga yi, a ka na kingginggi na gri ba kanga
zizo? A si na ta abama a ko kpa Uvuvurr a
Abachi wa nu unkunkurr ku zizo, na nga ni
so nu ma ishisha na ashishi ka abanu.

7 Abachi à yo angu azizi ku imimi yi, nu
nggo i di kpa ahru wa nggo a kuhre na yi
nggo. Imimi yi i kpa ahru wa ni di du ikiri
yi nggo a ttu yi i furr ni klo ingbingbi iwre
ku abi do ba. 8 Imimi inggi yi nggo ti to
intto tuku agiga ndanda, i sama nu undu, i
ki ywhiywhirr i kpa angu ndanda na Abachi
ku ba, uru u ta tu yi ngu yo.

9 Amuya, na are ka nggo ingga re ki imba
mi, inta hi ni isisurr munta da Abachi à zu ki
imba aseki ka nggo a wre sha kakami, aseki
ka nggo a di ga ikpa ttungo yi. 10 Abachi à si
di ka abanu mri hen. Nggo a ka si kpamusu
nu nggo imba i na undu umaku kakami hen,
tuku nggo imba i tsarr di imba i kpanye na
ku ni na ku abiga ba zizi nâ ta su nggo imba
i so na ziza. 11 Inta zha di imba wemi bu
so kuchi nu undu umba ku kakami kuma
ni ikikre yi, wre ki imba ka kpa inkindirr
yi nggo imba i so surr ashishi bi yi nggo.
12 Ingga i si ta nyarr nu nggo imba bu sa abi
sanko hen. Imba bu na na ta sa abiga, ni
vu gri, wre ki imba ka kpa inkindirr yi nggo
Abachi à da zu ki imba nggo.

Abachi à ta na inkindirr yi nggo à da du uwa ta na nggo

13 Nu nggo Abachi à da zu ku Ibrayi du
uwa à ta na ku aseki anuma nggo, undurr
wa nggo à mri Abachi à sama, ima yo i du
Abachi à ba itu ima a shi azhi ka. 14 Abachi
à da di, "Ingga ta yo ku ùwà angu azizi ni
ta nu ùwà ahinhan shishemi." 15 Ibrayi à so
chě na so surr ashishi, ima yo i du Abachi à
nu ma inkindirr yi nggo à da du uwa à taka
nu ma nggo.

16 Unushirr à ti shi azhi nggo, uwa à shi
ni isa i undurr wanggo nggo à mri ma nggo.
Meme nggo, undurr à si ta ri anta na ku zizo
hen. 17 Abangga ba nggo a ta kpa inkindirr
yi nggo Abachi à du uwa à taka nu ba nggo,
Abachi à tsarr ba krizhizhi mi di inkindirr
yi nggo uwa à da du uwa à ta na ba nggo,
à si ta ba yi à kasarr hen. Ima yo du ma
shi azhi ka asa ku ure ku nggo à da nggo.
18 Abachi à da zu ki inta na shi azhi kye ma.
Na ka si ki imu hen! Aseki aha angga ka ka
si kasarr hen. A di ni inta, abangga ba nggo
kru sharri na Abachi ku nggo, ukyekye ku i
kri ngbangba ni isurr ashishi yi, nggo a zu ki
inta na yi. 19 Iyo isisurr nggi i si kyekye na a
ka kuyi na yi. I si ku isisurr munta yi nâ ta si
inkpu inklo yi nggo di lo ijirrigi amasirr gri
ni inkla iyirr. Iyo isisurr ima yo di na kuma
nu ugo ku upri inkru ku na Abubo Iwre Sha
wa. 20 Yesu à ka kuchi kuma ki inta nabo ba.
Uwa yo à kaki ki inta ankpye unkpi abikye
amunta na ase na ase wa, na anko ayiyirr
wa nggo Melikizede à se nggo.

7

Melikizede à su unikye

1 Melikizede à su uttu nu Salemu na à su
unikye a Abachi Unkpi Kakami wa. Ibrayi à
so ka zhi ni iku yi nggo à ku ri atuttu ane
ba nggo, Melikizede ama na ku na anko na
yo ku Ibrayi angu azizi. 2 Ibrayi à ga aseki ka
wemi nggo à si na ka nggo ki ambwa awurr
na ba imbwa iyirr yi a nu Melikizede. Isa
i Melikizede yi i si "Uttu ni na ku anishirr
narrnarr." Nu nggo à su uttu nu Salemu,
isa ima inuma yi i si "Uttu ni isu." 3 A si
charr inkindirr na angbamvu ka Abachi ka
ni itu i Melikizede hen, na si charr ni itu i
aki ka ayirr ka ábáchí ma unuma hen.* A si
charr ingri tuku ittu ima yi hen. A si nâ ta
su Uvuvurr a Abachi na su unikye nggo à di
se sama ni ikikre.

4 Imba kye nggo inkpinkpye i Melikizede
yi i se! Ibrayi ábáchí wa nggo uwa yo a si ichi
i igbu amunta yi, a ga aseki ka nggo a vu ba
kpa ni iku yi ki ambwa awurr na ba imbwa

* 7:3 Aki ka ayirr ka ábáchí: Melikizede à sama na aki na ayirr na sama na ábáchí.

iyirr yi a nu Melikizede. [5] Are ka Musa ka
a da di abi ine i Levi nggo a sa abikye, aba
yo a bu kpa uyirr ni itu iwurr a na aseki ka
wemi. Abikye ba a bu kpa iki ima yi zhi na
anishirr ambarr ba ba, ahinhan bu Ibrayi
ba. [6] Melikizede à si zhi ni ine i nu Levi
hen, na kpa imbwa iyirr ni Ibrayi ku, na yo
ku angu azizi. Ibrayi yo su uwanggo nggo
Abachi à yo angu zu ku. [7] Anishirr a hi namri
du undurr wanggo nggo a di yo ku anishirr
angu azizi, a mri abangga ba nggo a di kpa
iyo angu izizi yi. [8] Abikye ba a di kpa uyirr
na aseki awurr ka wemi, na hi da aba mi a
sa anishirr mu meme nggo a taka kɨ. Uwa a
ta si Melikizede nanko a kpa uyirr na aseki
awurr ka Ibrayi ka, a da di à di so sese. [9] Inta
ka da di Levi mi nggo à kpa uyirr na aseki
a awurr ka, uwa mi à han nu umi ku ábáchí
ama wa, nggo Ibrayi à nu Melikizede uyirr
na aseki awurr ka. [10] Meme mi nggo a nise
ngri Levi nu nggo Melikizede a ma ni Ibrayi
ku na anko aba ka hi krizhizhi mi ba du Levi
taka su uhanma a Ibrayi.

Yesu à se nâ ta su Melikizede

[11] Nu nggo Are ka Musa ka a da da abikye
ba a bu sa ahinhan bu Levi mi. A ka di undu
ku abikye abu Levi ba u wre ma, a ka si
zha unikye inuma nanka di a bu nga nâ ta
su Melikizede, na si su uhunhan ku Aruna
hen? [12] A ti ba ine i abikye yi a kasarr, aba a
ta ka are ka abikye ka mi a ka kasarr meme.
[13] Akiko amunta wa nggo a re ni itu ima yi, à
zhi ni ine inuma mu. Undurr nu uki umbarr
ku a nise hru undu ku unikye na akikre ka
ito ka. [14] Anishirr we a hi da a zhi nu uki ku
Yahuda, u Musa à si da da abikye à taka nga
zhi nu uga ukuma hen. [15] Iba kasarr inggi
yi i ta kaki krizhizhi nu nggo unikye unuma
a nga nâ ta si Melikizede. [16] A si na ma ki
unikye ku are ka anishirr ngga hen. Aba si
ttu undurr uwama ku ábáchí ama mu hen,
a ttu ma ku nggo à se nu ukyekye ku nggo
à ba ittu nggurr. [17] A charr na angbamvu ka
Abachi ka di,

"Ùwà ta su unikye ni so sese,
nâ ta su nggo Melikizede à se nggo."†

[18] Meme nggo, aba a ka are ka ikuchi ka a
zu na anga iyirr nu nggo are ka ikuchi ka a
sama nu ukyekye na sama nu undu. [19] Are
ka Musa ka a ka si na inkindirr wre ma hen.
Ziza nggo inta i se ni inkindirr i surr ashishi
inggi nggo i mri nggo. Isurr ashishi ima iyo
i ta gri inta chinga na Abachi ku.

[20] A si inkindirr inkpi mu nggo Abachi à
shi azhi di Yesu à taka di su unikye, uwa
ta si abikye abanu ba, Abachi à si shi azhi
hen. [21] Abachi à shi azhi nu nggo à na Yesu
ki unikye nggo, na ddu ma di,

"Akiko wa à shi azhi kakami,
na si ta ka amarr ama ka kasarr hen.
'Ùwà yo ta su unikye sese.' "‡

[22] Ina ima i tsarr di Yesu yo à si imbarr wa
nggo Abachi à tsu lo azhi ama ka na anishirr
ama ba ba, nggo à si ida zu ishi azhi imri yi
nggo Abachi à shi ku anishirr ama ba nggo.

[23] Inkindirr inuma i se zizo nggo i na Yesu
ki nanka: Ankpinkpye abikye ba we a ka kɨ
ba, amumarr ambarr nggo a kpa ba nggo
aba mi a kɨ, uyirr ambarr mi a si so tsitsirr
hen. [24] Uwa ta si Yesu nanko, à si ta ttu hen,
na taka su unikye sama ni ikikre. [25] Ni ima yo
Yesu à su uwanggo nggo à se nu ukyekye ku
kpa abangga ba nggo a ga ma nga na Abachi
ku ttungo ziza tuku ase na ase. Na so di barr
ttuttumi ni itu imbarr yi.

[26] Yesu yo à si nâ ta si ankpye unkpi abikye
wa nggo inta i zha nggo. À su uni wre, na
sama ni ila ure, na sama na ankizhi. Aba a
ttu ma ki nanka na abi la ure ba. Na a gɨ ma
ki tsa mri aseki ka unkplassu ka. [27] À si si nâ
ta si ankpinkpye ankpinkpi abikye abanu ba
nggo ni ivivi yi a di han ininazzu a to ku ila
ure imbarr yi tuku i anishirr yi hen. Kristi
à ni ito ima yi nu nggo à ni itu ima yi ankpa
yirr yo mre na si taka ni zizo hen. [28] Ni ida i
Are ka Musa ka, a di na anishirr ba nggo a si
wre ma mi ki ankpinkpye ankpinkpi abikye
hen. Nu ugo ku nggo a ni Are ka Musa ka
nggo Abachi à shi azhi na à na Uzuma wa
ki ankpye unkpi abikye. Uzuma uwa yo à
su ankpye unkpi abikye sese wa nggo à wre
ma.

8

Yesu nggo à su ankpye unkpi abikye amunta wa

[1] Ichi i ure umunta inggi i si di, inta i se nu
ankpye unkpi abikye, nggo à so nu ungo ri
ku imburr ittu i Abachi Unkpi nu unkplassu
wa. [2] A su ankpye unkpi abikye nu Unto ku
Iwre Sha Kakami ku, ni iburr yi nggo i sa
abubo a ibarr ajiji wa nggo Atiko wa mu à

† 7:17 Kye zizo Asarr 110:4. ‡ 7:21 Kye zizo Asarr 110:4.

me na ankpa ma, na si su unushirr nggo à
me yi hen.
[3] Undu ku ankpye unkpi abikye ku nggo u
si ito tuku igri aseki ni nu Abachi. Uwa a si
meme yo nu ankpye unkpi abikye amunta
wa ku. [4] Ka da ankpye abikye munta wa à so
ni ingbingbru inggi, à ka si su unikye hen,
nu nggo abikye a se ni ingbingbru yi inggya
na so gri aseki ka na nga nâ ta su nggo Are
ka a da nggo. [5] Undu ku nggo abikye ba a
di na ku nggo u su ni inkla abubo yi nggo
i su ukpukpla mu tuku iyu mu i inkla iwre
sha ijiji yi nu unkplassu. Ni ima yo, Musa à
ta so me Iburr i nggurr bi i Abachi yi nggo,
Abachi à gbye ku utu di, "Ki bwe ni ga aza
ka iyu yi nggo ingga i tsarr uwa ni igbre yi
nggo." [6] Ziza nggo Abachi à nu Yesu undu ku
unikye unggo ku nggo u mri undu umbarr
ku. Uwa si na anko ayiyirr ama yo, azhi ka
nggo Abachi à lo na anishirr ba nggo a si
Yesu yo a kri na atsutsu ambarr ka na ssu ka
bi. Ilo azhi ima i mri nu nggo aseki angga ka
nggo ilo azhi yi ida ka zu nggo a mri.
[7] Na ka di ilo azhi imemẹ yi i sama na abla,
a ka si zha inuma nanka hen. [8] Abachi à hi
di anishirr ama ba a ka kpala ba, na ddu ba
di:
"Ivi inuma i so nga
nggo ingga ta shi azhi ahẹhẹ
na anishirr bu Israila ba
tuku anishirr bu Yahuda ba.
[9] À si ta si nâ ta si azhi ka
nggo ingga i shi na ábáchí ambarr ba
ba nggo hen,
nu nggo ingga i vu ba nu ango
ssuzzu ni igbu nu Masarr.
Aba si na inkindirr yi nggo ingga i da na azhi
akama di a bu na hen.
Ima yo i di ingga i ka ba du.
[10] Ziza, uwanggo yo a sa Azhi Ahẹhẹ ka nggo
ingga ta shi ku anishirr abu Israila
ba
ni ivi i so nga yi.
Ingga ta du ba a hru are amungga ka ni
isisurr imbarr,
ni ta charr ba na ka ni isisurr.
Ingga yo i ta sa Abachi ambarr wa,
aba a ta sa anishirr amungga.
[11] Undurr à si ta tsarr uzayirr di,
'Hi Akiko wa' hen.
Aba wemi a ta hi ingga,
ba zhi nu uvutsa kakami wa ku kuma
nu unkpi kakami wa.
[12] Ingga ta nggurr ila ure imbarr yi zhi,
ni si ta gri ikpala imbarr yi ni isisurr
hen."*
[13] Atiko wa à ti re ni itu i Azhi Ahẹhẹ, ure
ukuma u tsarr da azhi ka imemẹ ka a chě ba.
Inkindirr i ti chě i sama nu undu ni ta gru ka
nado.

9

Iburr i nggurr bi yi Abachi yi nu unkplassu

[1] I wre Unushirr a bu kye azhi ka imemẹ
ka ssu nu ungo, i wre anishirr bu ga anko
ka ibarr ka nggo are ka a tsarr, na bu se ni
iburr yi nggo unushirr nggo a na yi. [2] A na
iburr yi ku aseki ka angga ka yo. Unto ku
imemẹ ku u ri Abubo a Iwre. Nabo aba a zu
ingba nu uru, i imburr inkpi, u unfonfo wa
nggo a to ku Abachi. [3] Nu ugo ku upri inkru
ku harr anko ku uha ku, a su uki ku uha ku
nggo a yo ku di, Unto ku Iwre Sha Kakami
yi. [4] Akikre ka itu iki ihun ingba ngginggɨ ka
nggo a hu ka ni izinarriya a si kuma nu uki
ukuma yo, na akwati a ishi azhi wa, nggo
a hu wa ga akotu ka ni izinarriya. Nu umi
ku akwati ku, aba zu azhizha wa nggo a
na wa ni izinarriya. Ila i mana i kurr nu
umi ku, amfarr a yi ungo a Aruna wa, nggo
angbamvu a to na wa nggo, na angbinta ka
nggo a charr Are ka Musa ka na ka nggo. [5] Ni
itu i akwati a ishi azhi wa, aba a sa angankru
aha nggo zzu abitu ba Abachi ba, nggo so
tsarr inkpinkpye i Abachi yi. Aba a ki angba
ambarr ka so harr abubo a nggurr ila ure
zhi wa, nggo ama yo a su unto ku iso ku
itito i Abachi yi. Ziza a si su nggo a ka bre
inkindirr ima kre na yiyirr hen.
[6] A ssu aseki ka a zu meme nggo, abikye ba
a di rri kuma nu uki ku imemẹ ku ttuttumi
ku na undu umbarr ku. [7] Ankpye unkpi
abikye uwa yo na nkima a di rri nu uki ku
uha ku ankpa yirr ni ise. A di gri ayiyi
anggo nggo a ta ku to ku ila ure yi nggo
anishirr ba a di na, na si hi da aba a la ure
hen. [8] Izhi Iwre yi ì tsarr inta krizhizhi mi
di a nise bwu anko a rri kuma nu Unto ku
Iwre Sha Kakami wa, nggo a ni ko na undu
ni Iburr imemẹ yi. [9] Ina ima yi i tsarr inta
inkindirr inkpi inuma nggi na ase angga ka.
Ini aseki tuku ito ankpurr a ka si ngla isisurr
i unushirr zzu pempe hen. [10] Aseki ka nggo a

* 8:12 Kye zizo Irrimiya 31:31-34.

di na ka ni ikuchi ima mu nggo a di si ni itu i
ila iri, inkindirr iso, tuku nggo a di ngla ikpa
ba na abi yo mre. A taka di na meme yo bari
na ka ni ma nu nggo Abachi à taka gri anko
ahẹhẹ anuma a nga nggo anishirr a taka di
na aseki nggo.

Ayiyi a Kristi wa

11 Kristi à kaki ankpye unkpi abikye wa,
Abachi à du uwa yo à na aseki ka nggo
Abachi à da du uwa à ta na ki inta nggo.
Iburr yi nggo à rri ba nggo iwre ma, ni si
si iburr yi nggo anishirr ngga a na yi na
ango hen, ni i si si i ingbingbru inggi yi
hen. 12 À na undu na ayiyi ama, nggo na
to ankpurr wa na si si ayiyi a amuwu, ka
imimarr ilando iniru hen. À rri kuma nu
Unto ku Iwre Sha Kakami ku ankpu ayirr yo
na kpa inta ttungo sese. 13 Ayiyi a amuwu,
na a ilando iniru, ni inturu i achinji alando
asisarr nggo a tu wa nu uru, nggo a di mɨ ku
anishirr ba nggo a se na ankizhi, aba ngla
ukpa umbarr ku zzu zizo. 14 Ayiyi a Kristi,
nggo sama na ankizhi ka si na mri hen? Nu
ukyekye ku Izhi i iso sese yi uwa à ni itu ima
ku Abachi na ni ngla ankizhi ka glo ki inta
ni isisurr. Ziza inta ka na undu ku Abachi
uni so tsitsirr wa.
15 Ni itu ima yo Kristi à gri Azhi Ahẹhẹ nga
ku anishirr zhi na Abachi ku. Abangga ba
nggo Abachi à yo ba nggo a ka kpa iyo angu
izizi yi nggo a da zu ba; iyo angu yi nggo su
sese. A ka kpa aseki akama nu nggo Kristi
à ttu, wre ku anishirr ba nggo so nu umi ku
azhi ka imẹmẹ ka ka kpa ikpa ttungo.
16 Undurr wa nggo ti ttu na charr ung-
bamvu zu nggo a ta ni ga iki ima yi, undurr
si ta ba inkindirr nu umi ku iki ku sama ni
itsarr di uni charr wa à ka ttu jiji ba hen.
17 Uni charr ungbamvu uwama a ti ni so
tsitsirr, ungbamvu ku u ta sama nu undu,
a ti ttu bari ungbamvu ku u ta su nu undu.
18 Ima yo i du ba a lo azhi ka imẹmẹ ka mi
na ayiyi meme bari azhi ka a na undu. 19 Ni
imẹmẹ yi nggo Musa à bre ku anishirr ba
aseki ka nggo a charr ka na are ka, na ba
ayiyi a alando aniru tuku ayiyi a amuwu a
nggurr bi na surr amasirr bari na tsu a mɨ
nu ungbamvu ku are ku, na mɨ ku anishirr
ba wemi. A tsu wa na azzuzzu asisarr nu
unggungga ku unkunkurr ku nggo a yo ku
du hiso. 20 Na da di, "Inkindirr yi nggo ingga
i so mɨ nggo a sa ayiyi anggo nggo a lo azhi
ka nggo. Abachi à ddu imba di imba bu na
inkindirr yi nggo azhi ka à di a bu na yi
nggo." 21 Musa à ga aza akama yo na mɨ ayiyi
wa meme ni Iburr i nggurr bi i Abachi yi
tuku na aseki ka nggo a di na undu na ka ni
kuttu na ku Abachi nggo. 22 A charr na Are
ka Musa ka da di, ayiyi nggo a di ngla igarr
i aseki yi wemi ki azizi zzu. Nggo ika ayiyi
hre ti sama, inggurr ila ure zhi sama.

Ittu i Kristi yi ka ila ure glo

23 Meme yo, a ta ngla aseki angga ka
nggo a si iyu mu i aseki ajiji ka nggo a se
nu unkplassu na ayiyi a ininazzu. Uwa ti
sa aseki ka nggo a se nu unkplassu nggo,
akama a zha ito yi nggo i wre mri kakami.
24 Kristi à si rri kuma si ni inkla iwre inggi
nggo unushirr nggo a na yi hen. Uwama à
si iyu mu unto ku ibarr ku nu unkplassu.
Na di si na agẹ ka Abachi so tsi ango na
angu a imunta. 25 Ankpye unkpi abikye ani
Yahuda ba à di gri si sa ayiyi ama yo hen,
à di gri ayiyi a ininazzu wa na rri kuma na
Unto ku Iwre Sha Kakami wa ankpa ayirr ni
ise. Yesu à si di gri itu ima ko ito mu nu
unkplassu ankpa shishemi zizo hen. 26 A ka
di na meme, a ka ki iha ankpa shishemi zhi
nu nggo a na ingbingbru yi mu nggo. A si
ziza nggo yo nggo ase ka a so ki ywhiywhirr
i kre, nggo uwa a nga ankpa ayirr yo mre ni
ttu ila ure glo, nu nggo a ba itu ima a ni du
ba a to. 27 Si ni ima yo anishirr we ta kɨ ankpu
ayirr, nu ugo kuma Abachi taka ni bre ba
amu. 28 Na anko ayiyirr ama yo a to Kristi
ankpu ayirr, wre ba bu ka ila ure i anishirr
shishemi glo. A taka nggurr huzzu ankpu
a uha wa, si su ku ure ku ika ila ure ka mu
zizo hen. À taka ni kpa abangga ba nggo so
di gbye anko ama wa ni isisurr iyirr.

10

Iba Yesu to ankpurr wa i sa ankpa ayirr yo

1 Are ka Musa ka nggo a ni ani Yahuda ba
na ka nggo a si iyu mu i aseki azizi ka nggo
taka nga. Iyu ima inggi si si inkindirr ijiji
yi hen. Ito ankpurr yi nggo Are ka Musa
ka a da da a bu di na na ankpu na ankpu,
na ase na ase, a si ma ingla abi nga na agẹ
ka Abachi zzu pempe hen. 2 A ka ti ngla abi
kuttu ku Abachi ba aba si zzu pyarr ni ila ure
imbarr yi hen, na du aba ka si di ri amarr ka
ila ure imbarr yi zizo hen, a ka si meme ito
ankpurr yi ka kukri. 3 Ito ima i di tsarr ba

ila ure imbarr na ase na ase, [4] nggo ayiyi a
ilando na amuwu ka si ba ila ure ka hen.
[5] Ni ima yo, nggo Kristi à nga ni ingbing-
bru yi ni da di,
"Ùwà ì si di zha ito ankpurr ka ini hen.
Ùwà ì na ukpa ssubi zu ki ingga.
[6] Ùwà ì si di nyarr ni ininazzu yi nggo a di tu
yi nu uru wemi hen.
Ni si di nyarr na aseki ka nggo anishirr
a di ni ku inggurr ila ure zhi hen.
[7] Kristi à da di, 'Ingga nggo inggya Abachi,
ingga nga nye na inkindirr yi nggo
ùwà nggo i da di ingga bu ni na yi. A
charr na angbamvu ka are ka meme
yo ni itu imungga.' "*
[8] Nu nggo are ka a da di a bi na aseki akama
mi nggo, ni imḛmḛ yi Kristi à da di, "Ùwà si
di zha ito ankpurr ka ini hen, ni si di zha ito
ankpurr i ininazzu yi nggo a di tu yi nu uru
hen, tuku aseki ka nggo a di ni da Abachi bu
nggurr ila ure zhi nggo, ùwà si kpanye na
aseki akama hen, ni si di nyarr na ka hen."
(A di na aseki akama nu nggo are ka mu a
da di a bu na nggo.) [9] Na da zizo di, "Kye
ingga nga ta ni na inkindirr yi nggo ùwà i
zha di ingga bu na nggo." Ni itu ima yo,
Abachi à ka ito ni ininazzu yi a zu na anga
ayirr na gri ito i Kristi yi nga ni yo na abubo
ambarr wa. [10] Yesu Kristi à na inkindirr yi
nggo Abachi à da ku di a bu na nggo. Na ba
itu ima à to ankpa yirr meme nggo na kpurr
ila ure imunta yi zhi mremremu, ima yo i du
Abachi à ka inta ki ama, nu nggo Yesu Kristi
à ba itu ima à to ankpa yirr na kpurr ila ure
imunta yi zhi ankpa ayirr.
[11] Abikye ba ani Yahuda ba a di na undu
ku unikye ku ttuttumi, na si di ttu azhi yo
hen, na di to ito ima ki ankpa shishemi. Ito
yi nggo ka si kpurr ila ure zhi hen. [12] Kristi
à na ito yi ankpa yirr yo. Ito ima yi i ka
ila ure glo. Ima yo i du ma so nu ungo ri
ku Abachi. [13] Na so nabo bi nggo Abachi à
taka ka abi kama ba zu ku ki imburr i sa aza.
[14] Ni ito ankpurr ankpa yirr inggi yi, uwa na
abangga ba nggo a kpurr ila ure imbarr yi a
zhi ba nggo a wre ma.
[15] Izhi Iwre yi mi ì di re ni inta ba ni itu
ima yi. Ni imḛmḛ yi Izhi Iwre yi ì da di:
[16] "Atiko wa à da di, uwanggo yo à si ishi azhi
yi nggo ingga i ta shi na ba nggo,
nggo ivi ti nga.
Ingga ta yo ba are amungga ka ni isisurr
imbarr yi,
ni ta charr ba na ka na amarr ambarr
ka."†
[17] Na da di:
"Ingga ta nggurr ila ure imbarr yi zhi,
ni si ta gri ikpala imbarr yi ni isisurr
imungga hen."‡
[18] Nu nggo Abachi ti kpurr ila ure imbarr yi
zhi ba, aba si zha ito numa nggo ta kpurr ila
ure zhi ba zizo hen.

Di inta kuchi ni iyo isisurr na Abachi ku

[19] Amuya amungga abiga, a si ni ima yo
ayiyi a Yesu wa à bwu anko mu zu ki inta
nggo inta ta mirri kuma nu Unto ku Iwre
Sha Kakami ku, sama ni isisu. [20] Yesu à ttu
nggo na bwu ki inta anko ahḛhḛ a iso. Uwa
yo a sa anko ama na so tsitsirr. Ungbanja
ankru ku nggo u harr anko a uki wa u
nggarr ki uha, uwa su ukpa ku Yesu ku yo
u nggarr meme. [21] Inta i se nu unikye unkpi
wanggo nggo a so di kye anishirr ba Abachi
ba. [22] Ni ima yo di inta nga na Abachi ku
ni isisurr iyirr, ni kpanye kakami. Inta bu
zirr ki anishirr angga ba nggo a ka kpurr
amarr ka ila ure ambarr ka zhi na ayiyi a
Yesu ba, aba ka ngla inta zzu na amasirr a
iwre ba. [23] Di inta di gri iyo isisurr imunta
yi ngbangba. Ni surr ashishi nggo inta da
ku abanu nggo inta hi da Abachi à ta na
inkindirr yi nggo à da du uwa à ta na ki inta
na yi nggo. [24] Di inta ri amarr ka ikpa ni zi
ikpa ni ikpanye tuku ina undu uzizi. [25] Inta
bu si ka inggurr bi imunta i abiga yi du, nâ
ta su nggo inkpu munta yi so di na hen. Iya,
di inta kuchi ni zi amunta abanu kakami du
ba tsɨ kyekye, nu nggo inta hi di azhibarr a
Abachi wa ki ywhiywhirr.
[26] Inta ti hi ure ujiji ku nggo a da ki inta
na ku nggo, ni ti ka ni di la ure na wurr, ito
aseki numa i sama nggo ta kpurr ila ure zhi.
[27] Inkindirr yi nggo i ji inta bu na inggi i si di
inta bu so ni isisu bi nggo Abachi à ta kanga
nu unfu kakami ni bre amu na ngɨ abangga
ba nggo a karr ma nu uru. [28] Undurr wa nggo
à ti ka na si na inkindirr yi nggo Are ka Musa
ka a da hen, anishirr aha ka atarr a ti hi
inkindirr yi nggo undurr wama à na nggo,
aba bu ngu ma, na bu si ki itito na ku hen.

* 10:7 Kye zizo Asarr 40:6-8. † 10:16 Kye zizo Irrimiya 31:33. ‡ 10:17 Kye zizo Irrimiya 31:34.

29 A ti na meme ku Are ka Musa ka mu, aba
ta na kingginggi ku wanggo nggo à si kye
Uvuvurr a Abachi wa ki inkindirr hen, na si
ba ayiyi a lo azhi wa nggo a ngla ba ssuzzu ni
ila ure yi ki inkindirr hen. Undurr uwama
nggo à marr Izhi yi nggo i na ki inta uzizi
nggo, imba kye a taka na undurr uwama ki
ngginggi? Iha yi nggo uwa nggo a yo yi ni
itu ima, i si ta si ntsɨ hen. 30 Inta i hi uwanggo
nggo à da di, "Ihan yi i si mungga. Ingga ta
han anishirr inkindirr yi nggo iwre ku ina
imbarr yi nggo." Uwa yo da zizo di, "Atiko
wa à ta bre ku anishirr ama ba amu." 31 Uwa
si inkindirr isisu unushirr à rri na ango ka
Abachi nggo à so tsitsirr.

32 Si kpamusu ni ivi i ikuchi nggo a tsarr
imba ure ujiji ku ni imɛ̄mɛ̄ yi hen. Imba
i ki iha kakami na aseki shishemi, ni ka
ni kri ngbangba ni ikuchi sa ni iba ttungo.
33 Na ankpu numa anishirr a di re ki imba
are andanda na ki imba iha na ashishi ka
anishirr. Ni ivi inuma yi, imba mi i rri
na anishirr abanu ba nggo a so re ba are
andanda na ki ba iha meme nggo. 34 Imba i ki
iha ndo na abangga ba nggo a harr ba na aki
ka iharr. Aba a vu imba kpa aseki amba ka
wemi nggo, imba kpanye ni isisurr i inyarr,
nu nggo imba hi di imba se ni inkindirr yi
iwre sha nggo ta so sese.

35 Imba si ba ttungo ni ikri ngbangba imba
yi hen, nggo i gri azadi ka nggo a sa ankpi.
36 Iwre imba bu vu isisurr, wre ki imba bu na
inkindirr yi nggo wre ku Abachi ni ka kpa
inkindirr yi nggo à da zu. 37 Angbamvu ka
Abachi a da di,

"A ji ntsɨmi u wanggo nggo à ta nga nggo a
bu nga. A si ta kachi hen.
38 Uwanggo nggo Abachi kpa ma à ta so
ku iyo isisurr.
À ti ka ko nu ugo,
ingga si ta nyarr ku hen."§

39 Uwa ta si inta nanko, inta si se nu umi ku
abi kako nu ugo kuma ku ittu hen. Inta se
nu umi ku abangga ba nggo a yo isisurr aba
kpa ba ttungo nggo.

11

Iyo isisurr i anishirr abi ikuchi ba

1 Iyo isisurr nggi si ikpanye na aseki ka
nggo inta so surr ashishi di a ta nga. Nu
nggo inta si hi ka mi hen, ni hi di a si jiji.
2 A si iyo isisurr i anishirr abi kuchi iyo i du
Abachi à na ba ki abangga ba nggo inta ta
ga aza azizi ambarr ka.

3 A si iyo isisurr na Abachi ku, ima yo di
inta i hi da Abachi nggo à na ingbingbru yi
nu ure uma. Meme yo nggo, Abachi à na
undu ni inkindirr yi nggo inta si hi hen ni
na aseki ka nggo inta hi ka nggo. 4 Iyo isisurr
nggi du Habila a nu Abachi ini iwre nggo
uzayirr Kayinu wa si ni hen. Abachi da du
uwa a nyarr ni ini ima yi Habila à ni na kpa
ma ku uzizi, ku iyo isisurr uma ku. Nu nggo
Habila à ka ttu mi ba, iyo isisurr ima yi i si
ku anishirr inkindirr i kye izizi ari.

5 A si iyo isisurr iyo i du Abachi à ba Inoki
hun ko nu unkplassu na du ma si hi ittu
hen. Aba si hi ma hen, nggo Abachi à ka ba
ma nado ba. Nggo a nise ba ma, ungbamvu
ku Abachi ku u da di à su unushirr wa
nggo à su ku Abachi isisurr. 6 Unushirr wa
nggo à sama ni iyo isisurr na Abachi ku, a
ka si na inkindirr yi nggo ta su ku Abachi
isisurr hen. Undurr wanggo nggo ti nga na
Abachi ku nggo undurr uwama a ta kpanye
da Abachi a se ma na di nu ba azadi ka nggo
a di nga na ku nggo.

7 A si iyo isisurr i Nuhu nggi i ni du ma
à wo ure ku Abachi ku ni itu i aseki ka
nggo a nise la. Nuhu à tarr uddu unkpi ku
nggo u kpa ma ttungo na abi iko ma ba na
amasirr wa. Nuhu à na inkindirr yi nggo i
du anishirr bi ingbingbru ba a hi di aba a na
inkindirr indanda. A si iyo isisurr iyo i du
Abachi à kpa ma ki unushirr uzizi.

8 A si iyo isisurr iyo i du Ibrayi à wo ku
Abachi nggo à yo ma di a bu ssuzzu kuma ni
igbu wanggo nggo Abachi à da du uwa à ta
nu ma nggo. A ka igbu ama wa du na si hi
inkla yi nggo uwa à so kuma hen. 9 A si ku
iyo isisurr iyo du Ibrayi à sarr abubo a iso ki
unichirr ni ìgbù wanggo nggo Abachi à da
du uwa à ta nu ma nggo. A di rri so ni iburr.
Ani Ishaku tuku Yakubu nggo a kpa ida zu
i Abachi yi meme, aba mi a rri so na aburr
wa. 10 Ibrayi à na meme nu nggo à so kye ko
ni ìgbù* wa nggo Abachi mu à tsarr kye na
me na ankima, ìgbù wa nggo ibarr ima i kri
sese.

§ 10:38 Kye zizo Habaku 2:3-4. * 11:10 Ìgbù wa: Ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a di so na ku nggo. A ti gri aba yo ma di Urushalima nu unkplassu. (Kye zizo Ibraniya 12:22.)

11 A si iyo isisurr nggi i du Sarratu ayamba
a Ibrayi wa à hru ine, nu nggo a ka chĕ ba na
di se nu ukru. Sarratu à kpanye da Abachi
ka si ka angu sarr ni ida zu ima yi hen.
12 Nu nggo Ibrayi à ka chĕ ki ndanda mi ba
na kpa ahinhan ba nggo à kri shishemi zzu
intsintsẹ̱ mu nu unkplassu tuku ugbuhun
nu unddu ku inyi nggo undurr ka si bre kye
hen.

13 Anishirr abama a gri iyo isisurr imbarr
yi ma ni kɨ. A si kpa aseki ka nggo Abachi à
da du uwa à ta nu ba hen. A kri gbagba mu
na hi aseki ka na ashishi yo mre na nyarr.
Uzirr umbarr ku mi u tsarr da aba mi a si
abichirr mu ni ingbingbru yi. 14 I si jiji mu
di anishirr ba nggo di re meme a di kpanye
da aba a ko kye ko ni ìgbù wa nggo a yo
da ambarr. 15 A si di ri amarr ka ìgbù wa
nggo a ka ma du nu ugo hen. Ka da a di ri
amarr akama, a ka zha anko a ikakuma wa.
16 Aba si na meme hen, na yo isisurr ni ìgbù
wanggo nggo a wre mri na se nu unkplassu
mu nggo. Ni ima yo Abachi à di nyarr nggo
a di yo ma di Abachi ambarr, uwa a si ni ima
yo Abachi à ssu ìgbù a zu ba.

17 Nggo Abachi à tsarr Ibrayi kye, uwa si
iyo isisurr iyo du Ibrayi a ba uzuma uyirr wa
Ishaku à to ankpurr. Ibrayi yo à su uwanggo
nggo Abachi à yo angu zu ku, ni ima mi,
uwa kpanye du uwa ta ni uzuma wa nggo
su uyirr yo. 18 Abachi à da ku di, "A su nu
umi ku Ishaku† nggo ùwà ta kpa ahinhan ba
nggo ingga da zu." 19 Ibrayi à hi da Abachi à
ka du iku i Ishaku yi i tasi. Uwa à kaki meme
yo jiji, Ibrayi à kpa Ishaku kanga tsitsirr, (na
ta i taka se ni ichi).

20 Nggo Ishaku à yo isisurr na Abachi ku
na yo ku ani Yakubu tuku Isuwa angu ka
iwre, ni itu i inkindirr yi nggo i taka la ni
ichi.

21 A si iyo isisurr nggi i du Yakubu yo ku
amumarr ba Isuhu ba angu azizi bari na
ttu. A kuyi nu amfarr a yi ungo ama wa na
gbyarr ku Abachi asa.

22 Uwa si iyo isisurr iyo du Isuhu, nggo à
ta ttu na re ni itu yi nggo anu Israila ba taka
ssuzzu nu Masarr na da ba inkindirr yi nggo
a taka na na attuttu ama ka.

23 A si iyo isisurr iyo du akiki bu Musa ba
a sha ma sharri ki ihwa itarr nggo ngri ma
nggo. A hi da a wre uvuvurr, isisu i si ki ba
nu nggo a si wo ure ku uttu ku nggo hen.

24 A si iyo isisurr iyo i du Musa, nu nggo a
furr na kisa di a bu si yo wa ki uvuvurr a uva
a uttu nu Masarr hen. 25 À kpanye du uwa à
ta ki iha na anishirr ba Abachi ba ba, nggo a
ka nyarr iki nggo di sha gri ila ure nga. 26 À ri
amarr di i wre sha uwa bu ki iha ku Kristi wa
tuku nggo a bu turr aseki ka Masarr ka hru.
A so kye ko ni inkindirr inggi yi nggo a taka
nu ma ni ichi. 27 A si iyo isisurr iyo i du Musa
à gru share nu Masarr na si kru isisu du uttu
wa à ta ki unfu hen. Musa à si kukri hen na
kuchi kakami zzu da à hi Abachi wa nggo
a nise hi ashishi na ashishi. 28 A su ku iyo
isisurr iyo i du Musa à tsarr anishirr ba anko
iri Iga i Ivu Sarr yi tuku imɨ ayiyi na angu
ankonki, wre ku unitu a Abachi wa nggo à di
du anishirr a kɨ nggo, a si ta du ingri imẹ̱mẹ̱
i ani Israila yi kɨ hen.

29 A si iyo isisurr nggi i du anu Israila ba a
kucha Inyi Ususarr wa, uwa zzu na ta so zirr
na ábì. Nggo anu Masarr ba a gru da aba ta
ga ba nggo, amasirr wa a gu ba na kuma.

30 A si iyo isisurr i anu Israila iyo i du
ugonka ku nggo a me harr igbu nu Jerriko
wa u jaku, nu nggo a zirr kago ku ki ivi
tangba.

31 A si iyo isisurr iyo i du Raha, und-
dunddu wa, à kpa abi bre abubo kye ba, aba
si ngu ma na abangga ba nggo ka iwo ku
Abachi hen.

32 Imba di ingga bu da angginggi zizo?
Ingga ka so nu momo nggo ni charr ki imba
ni itu i anu Gidiyo, Barraki, Samusi, Jefita,
Doda, Samwila na abi kpa are ba Abachi ba.
33 A si iyo isisurr iyo i du ba a tsi ni ìgbù yi
na ri yi. A na inkindirr yi nggo Abachi à di
a bu na nggo. Ima yo du ma nu ba inkindirr
yi nggo à da du uwa à taka nu ba nggo. A
na na du iche a ttu angu. 34 A zhi uru ku
nggo u karr kakami, aba kpa ba ttungo ni
ingɨ ba ni injingba. A su ukpa, Abachi nu
ba ukyekye uhẹ̱hẹ̱. A di tsɨ kyekye ni iku na
di ri abi ta iku abanu shishemi. 35 A si ku iyo
isisurr nggi i du amba ba a kpa amla ambarr
ba nggo a kɨ nggo tsitsirr mi. A ki abanu iha
di a bu ttu iga yi ttungo, aba kà ikpa ttungo
ima yi, wre ba bu kɨ na tasi na so iso yi nggo
i wre sha. 36 A mẹ̱ abanu na hlo ba na amfarr.
Na surr abanu na ache na harr ba na aki. 37 A

† 11:18 Kye zizo Imẹ̱mẹ̱ 21:12.

ta ba ngɨ na angbinta, na nggarr ba ki anga
aha, na ngɨ ba na anjingba. Aba mi di surr
inggakpa i aminta tuku i amuwu. A sa abi
iha. A tsutsarr ba kakami. [38] Ingbingbru yi
si zha anishirr azizi bama hen. Abanu ba a
kru sharri na ankpuji na agbre na di so na
akohan na adduddu.

[39] Iyo isisurr i anishirr angga ba i du
anishirr gbyarr ba asa. Ni igbyarr asa
ima mi, uyirr ambarr a si kpa inkindirr
yi nggo Abachi à da du uwa à taka nu ba
hen. [40] Uwanggo su nu nggo Abachi se ni
inkindirr iwre zu ki inta, na si zha di a bu
kpa azadi ka iyo isisurr ambarr ka sa ni inta
hen.

12

Ga agurr a Yesu wa

[1] A ti si inta na anko, inta i se na akpa
anishirr wa nggo uzirr umbarr ku u tsarr
inta inkindirr yi nggo iyo isisurr i se ma.
Uwa a si ni ima yo, imba bu di inta ka aseki
ka wemi nggo a harr ki inta anko tuku ila
ure yi nggo vu inta nyarr gri gbangba ni
bu kru ukru ku nggo u si ni ichi imunta ni
isisurr iyirr. [2] Di inta surr ashishi amunta ka
ni Yesu ku, nggo iyo isisurr imunta yi bazhi
ni imẹmẹ kuma ni ikikre yi, i zhi nu uwa yo
ku. Yesu à si kru, nggo a tsutsarr ma hen.
A ka na yo itu nu nggo à hi inyarr yi nggo i
kurr bi ma nggo. A si kye ittu ishisha yi nu
unkunkurr ku ki inkindirr hen. Ziza à so nu
ungo ri ku Abachi na abubo a ittu ama wa.
[3] Kye iha yi nggo Yesu a ki yi, tuku nggo a
vu isisurr gri, nu nggo anishirr abi la ure ba
a karr ma kakami nggo. Uwa a si ni ima yo
imba bu si du ukpa u su imba ni gru ba iga
yi ttungo yi hen.

[4] Ita ukpa imba yi ni ida ila ure i nise
ma nu unto ku nggo imba ta ka ayiyi amba
wa hre. [5] Imba kpamusu mu na are ka ni
ukyekye ka nggo Abachi à re ki imba na ka
ki amumarr ama nggo? À da di,

"Uzumu, si kye inggarr ito i Atiko yi
kpachirr hen,
ni si su ukpa nggo a ti nggarr ito nu
ùwà ku hen.
[6] Abangga ba nggo Abachi à kpanye na ba
nggo, uwa à di nggarr ito na abama
yo ba da a na ndanda,
na di tsutsarr undurr wa nggo a kpa
ma ki uvuvurr ama."*

[7] Imba bu vu isisurr ni iha yi nggo imba so
ki yi. I si nâ ta su nggo aki di tsutsarr uzuma.
Iha imba yi i tsarr da Abachi à so tsutsarr
imba nâ ta si amarr ma. Uvuvurr numa
à ka se nggo aki wa si di nggurr ma hen?
[8] Abachi à ta si tsarr imba iso nâ ta si inkpu
amumarr yi hen, meme nggo, imba si si ku
amumarr ama jiji hen ni sa abi ingri tankpa.
[9] Inta we se na akiki ni ingbingbru inggi yi
nggo a di tsarr inta ure, inta di wo ba ure.
Ni itu ima yo inta bu ni atu munta wa ku
itsarr yi nggo Aki munta wa nu unkplassu à
ni inta. Ima yo ta di inta so. [10] Akiki amunta
bi ingbingbru ba a ti kye iwre ba nggo aba
sha ki inta iha a ki ivi ntsɨ. Uwa ta si Abachi
nanko à di ssu inta ki ku uzizi umunta mu,
wre ki inta bu kaki nâ ta su uwa. [11] Inta di
vri kakami nggo a ti tsarr inta ure. I di vri,
u nu ugo ku, nggo inta ti kpa azadi ka itsarr
ka, inta di se ni isu isisurr, nggo inta ti ko
zirr na anko a iwre wa.

[12] Na ango amba ka nggo a ji ywi, ni na aza
amba ka nggo a vu chi. [13] Ga anko nggo a su
ku aza amba ka ntto. Meme nggo, abangga
ba nggo a ga imba nggo a ti si aba kpre aza
mi, aba a si ta bwu aza na kuhre hen, na ta
kaki kyekye zizo.

Imba si ka Abachi hen

[14] Ta ukpa ni so su na anishirr ba we. Ni
so iso anishirr ba nggo a ba itu imbarr yi a
nu Abachi. Imba ti si na meme hen, imba
si taka hi Abachi hen. [15] Ta ukpa ni ssu ikpa
gri ni si du unuma ni imba ba à ka ssu uzizi
ku Abachi ku hen. Si du unuma kaki uzhizhi
ki rɨ kpakpa na gri ki imba ivri, na na imba
kaki aba ankizhi hen. [16] Ki bwe, ni si du
unuma à na tankpami, ka sama ni ihi Abachi
hen, nâ ta si Isuwa, nggo à ba inkpinkpye
ima i uvuvurr ni mẹmẹ à re na kpa ila i
ankpu yirr. [17] Imba hi di nu ugo ku nggo
Isuwa à na meme, na ni zha du uwa ta kpa
iyo angu i aki ama yi nggo, aki wa à kà.
Isuwa à zha anko a ikasarr ni ina ima yi na
zha lankarr, ka nu nggo à zha iyo angu izizi
yi kakami na ashishi kye ma, anko sama.

[18] Imba si nga ni igbre wa nggo a ka si sa
ungo na ku mu hen, ni si nga ni igbre wa
nggo a so rri nâ ta si uru mu hen. Imba si
nga si ni ibwu tuku ivri isisurr tuku akazhi
hen. [19] Imba si nga si ni ingba yi nggo a vri yi

* 12:6 Kye zizo Assurre 3:11-12.

hantu mu hen, ka na akorr wa nggo ábáchí
ambirr ba à wo wa, na barr da aba si zha
iwo wa zizo hen. [20] A si kpanye na wo igba
utu yi nggo a da ba di, “Inkindirr inuma ka
ininazzu a ti sa ungo ni igbre wa, aba bu ngu
ma hen.”† [21] Inkindirr yi nggo anishirr ba a
hi ni igbre wa i ki ba isisu kakami u Musa
à da di, “Isisu i ki ingga ni di ingga so wri
kpakpa.”‡

[22] Iya, ziza imba nga si ni Igbigbu i Zayo§,
ni igbu a Abachi wa nggo à so tsitsirr, nu
Urushalima nu unkplassu wa tuku inggurr
bi inyarr i akpa abitu ba Abachi ba. [23] Imba
nga si ni inggurr bi i amumarr abi imẹmẹ ba
Abachi ba nggo a charr asa ambarr wa nu
unkplassu. Imba nga na Abachi ku, uni bre
amu a anishirr wa we, tuku izhi i anishirr
azizi nggo a wre ma. [24] Imba nga ni Yesu
ku nggo à gri ishi azhi ihẹhẹ yi ka nga zhi
na Abachi ku. Imba nga ni Yesu ku nggo
uwa yo à kri ku Abachi na anishirr ba na
atsutsu, ni nga na ayiyi wa nggo a mɨ wa na
gri nggurr zhi na re are ka nggo a wre sha
ayiyi a Habila wa nggo à yì zha di a bi han
unka mu.

[25] Ki bwe ni si kà iwo ku uwanggo nggo
so re hen. Abangga ba nggo a kà iwo ku
uni so re ni imimi wa a ti si firr ssuzzu hen,
inta taka firr ssuzzu kingginggi nu nggo
inta ti ka share nu uwanggo nggo à so re
zhi nu unkplassu nggo? [26] Ukorr umaku u
du ingbingbru yi i battu ni ivi ima yi. I ziza
nggo uwa à da ki inta di, “Ingga i si ta du
ingbingbru yo na nkpama i battu zizo hen,
unkplassu ku mi ta battu meme.” [27] Ure ku
nggo a da di, “zizo wa nggo,” à tsarr inta
krizhizhi mi di aseki ka nggo a na ka a taka
battu na kuhre, wre ku aseki ka nggo a ka si
battu hen, a bu kri.

[28] Ni ima yo, imba di inta nyarr ku Abachi,
nu nggo inta so kpa ittu yi nggo ka si battu
hen. Inta bu kuchi ni gbyarr ku Abachi asa
na anko wa nggo a wre ku, ni inkpinkpye
tuku isisu, [29] nggo Abachi munta wa à si nâ ta
su irrirri uru yi ku nggo di tu aseki ka nado.

13

Undu ku nggo u ta du Abachi à nyarr inta nggo

[1] Imba kuchi ni ikpanye ni ikpa nâ ta su
nggo amuyirr a di na. [2] Imba bu di kpa
abichirr na ango ahaha na ako amba wa.
Abanu a na meme yo na kpa abitu ba Abachi
na si hi hen. [3] Imba bu di ri amarr ka
abangga ba nggo a kri ni iharr na ti imba
kri ni iharr yi ndo. Ri amarr ka abangga ba
nggo a ko ki iha, na ti imba so ki iha yi na
ba.

[4] Anishirr we bu kye igarr ssu nu ungo.
Unuru tuku ayamba a bu gri igarr imbarr
yi zizi. Abachi à ta bre amu ku abangga ba
nggo a di ssuzzu ku di zha abanu na ábì, na
abi la abubo. [5] Imba ka isisurr imba glo ni
zharr inklo. Inkindirr inggi yi nggo imba i si
na yi nggo, imba nyarr ku Abachi, nu nggo
Abachi na nkpama à da di,
“Ingga i si ta kà ùwà du hen,
ni si ta ttu ùwà ttungo hen.”*
[6] A si ni ima yo, imba bu di inta da sama ni
isisu di,
“Akiko wa yo à su uni zi ingga wa, isisu i si
ta ki ingga hen.
Unushirr ka na ki ingga angginggi?”†

[7] Ri amarr ka abangga ba nggo di hru
imba na bre ki imba ure ku Abachi ku. Imba
ga uzirr umbarr ku tuku iyo isisurr imbarr
yi. [8] Yesu Kristi à si meme yo nare, ari tuku
ase na ase.

[9] Imba bu si du itsarr inuma tankpami i
ka imba glo na anko wa hen. I wre imba bu
kpa ukyekye zhi ni ina wre i Abachi yi, ni
si kye di iga are ka iri ila nggi i ta ni imba
ukyekye hen. Are kama si di zi abangga ba
nggo di ga ka hen. [10] Abikye ba nggo a na
undu na abubo a ibarr a ani Yahuda wa, a
ka si ri aseki ka nggo a gri ku to na akikre
ka ito amunta ka hen.

[11] Ankpye unkpi abikye ani Yahuda wa a
di gri ayiyi a ininazzu na nga nu Unto ku
Iwre Sha Kakami. A nga ni di to ku ila ure
imbarr yi, na di tu aku a ininazzu wa nggo
a han nu uru, nu ugo ku igbu ambarr wa.
[12] Uwa a si ima yo du Kristi à ttu ku ila ure
imunta yi nu ugo ku ìgbù ku meme na ka
ayiyi ama wa hre, wre ku bu ngla anishirr
ama ba. [13] Ni itu ima yo, inta mi bu huzzu
nga nu ugo ku igbu ku, ni kpa ishisha yi na
anko yiyirr ama wa nâ ta su nggo a nu ma
ishisha. [14] Inta i sama ni ìgbù ni so sese ni

† 12:20 Kye zizo Issuzzu 19:12-13. ‡ 12:21 Kye zizo Are Ka Zizo 9:19. § 12:22 Igbigbu i Zayo: Isa i Urushalima, ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a di so. * 13:5 Kye zizo Are Ka Zizo 31:6. † 13:6 Kye zizo Asarr 118:6.

ingbingbru inggi yi. Inta so ko kye anko a
ìgbù numa mu ni ichi.
15 Ni izi i Yesu, di inta kuchi ni nu Abachi
ini i inyarr munta yi, zhi ni ibarr angu
munta yi nggo i kpanye da a sa Atiko.
16 Imba si ba ttungo ni na aseki azizi tuku izi
ikpa imba yi hen. Izi ima yo i si ito yi nggo
Abachi à di nyarr yi. 17 Wo ku abi hru imba
ba, ni na inkindirr yi nggo a da di imba bu
na yi. A so di kye imba ttuttumi sama ni iso
isu, nu nggo a hi da Abachi à ta zhi ba undu
ku nggo a na nggo. Imba ti wo ba ure, aba
a ta na undu umbarr ku ni inyarr. Imba ti
si wo ba hen aba ta cha ashishi nu undu ku.
Ima mi si ta zi imba hen.
18 Imba di barr ki inta ttuttumi. Inta hi di
inta sama ni ila ni isisurr munta nggo inta
zha di inta ta di na aseki ka iwre ttuttumi.
19 Ingga tsi ki imba ango di imba bu barr du
Abachi gri ingga kanga ni imba ba hanhan
mi.

Ibarr i ikikre yi

20 Abachi nggo à di ni isu isisurr, na à ta
Atiko munta wa Yesu si. Ziza nggo Yesu
nggo à si nâ ta su Uni ho Unkpi wa nggo
à na undu na ayiyi ama wa na hu azhi ka
Abachi ka nggo so sese ni itu aminta ama
ba. 21 Abachi bu zi imba na di imba na aseki
zizi ka we nggo à zha di imba bu na nggo,
na bu du Yesu Kristi à di inta na inkindirr
yi nggo iwre ku nggo. Inkpinkpye yi bu si i
Yesu Kristi ase na ase. Du yi si meme yo.
22 Amuya amba na aniru, ingga charr uvu
ungbamvu ku nggo ku, wre ki ingga bu ni
imba ukyekye. Ni barr imba bu shirr atu zizi
ku inggurr imungga yi.
23 Imba bu hi di a ka ttu iziya munta wa
Timoti ssuzzu nu uki ku iharr ku ba. A ti
nga ni ingga ku korr, ingga taka gri ma kye
ni nga ni imba ba.
24 Chi ki ingga ankpinkpye amba ba wemi,
ni chi abiga ba wemi. Amuya abiga ba ni
igbu nu Italiya a di ingga bu chi imba.
25 Abachi bu na ki imba we uzizi umaku.

Ungbamvu ku Yakubu Ure ku mẹmẹ

Yakubu wa nggo charr ungbamvu unggo ku, à si uzayirr a Yesu na ayirr ku. Uwa yo à si ankpye a abiga ba nu Urushalima. À charr ungbamvu ku ku ani Yahuda abiga abi mẹmẹ ba nggo a so ni igbu i abangga ba nggo a si si ani Yahuda hen. A si so si ni imimi i Israila hen. Na charr ku abiga mremremu ni ingbingbru yi. À charr wre ku a bu tsarr abiga ba uzirr ku nggo a ta zirr ni iga yi, na charr kisa ku abangga ba nggo a ki imu di iga yi i si zha di unushirr a bu kasarr ni iso ima ikuchi yi hen.

Ungbamvu ku u kisa kakami ku abangga ba nggo a kye di ina aseki ka nggo Abachi da di a bu na ka, sama ni ka iso ikuchi imuwa yi kasarr, uwama yo a si iga yi mre. À charr ni itu i igɨ itu, ihla anishirr hihla, iki awa, izharr na aseki ka ishisha, ina aseki ba na abi wre ku anishirr ngga a bu hi, izharr aseki ka ingbingbru ka, tuku ina isa i unushirr ki ndanda. A da di iga yi i si si ire ba na angu yo mre hen, uwa bu na inkindirr yi nggo i ta tsarr di iga imunta yi i si jiji mu *(2:14)*.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Iso ijiji ni iga yi *1:1-27*
Inkindirr yi nggo iga yi i di gri ni iso i unushirr *2:1-13*
Iga tuku ina aseki *2:14-26*
Ure ni itu i ivu irrirri gri *3:1-18*
Itsarr iso *4:1-17*
A glo abi inklo *5:1-6*
Inggurr ikikre *5:7-20*

1 A si ingga Yakubu, ugarr a Abachi tuku
a Atiko Yesu Kristi.
A si ingga yo so charr ku anishirr ba
Abachi ba we, nggo ga so ni ingbingbru yi.
Ingga chi imba we!

Iyo isisurr tuku ihi

2 Amuya, nggo a ti tsarr imba kye na anko
ka na nkanka, imba bu nyarr. 3 Imba bu hi
di nggo a ti tsarr iyo isisurr imba yi kye, ni
ikikre inggi uwa ta ni imba ikri ngbangba.
4 Imba bu di kri ngbangba na aseki ka we,
wre ki imba bu tsɨ kyekye mremremu ni
bu sama ni inkindirr. 5 Meme mi, uwanggo
nggo ti si ihi inkindirr yi nggo Abachi zha
da a bu na hen, uwa bu barr Abachi uwa ta
nu ma na yi. Abachi di tsu ni, ni isisurr iyirr
na di ni wre, sama ni ttu ungo. 6 Nggo imba
ti barr ma mi, imba bu kpanye ni isisurr ni
si barr na asusurr aha hen. Unushirr na
asusurr aha a si nâ ta si ankinkirr ka amasirr
ngga ni inyi, nggo unddunddu di go wa turr
kuma nu ussu ni kaji. 7 Unushirr wanggo
nggo si meme uwa bu si kye du uwa ta kpa
inkindirr na Atiko ku hen. 8 Uwanggo nggo
ti si na asusurr aha, uwa yo si si ni ivu isisurr
hen, na si di ri amarr ka aseki ka nggo a di
na hen.

Iha ni ise na aseki

9 Uniga wa nggo a ta si ni iha, uwa bu
nyarr nggo Abachi ti gɨ ma gru. 10 Imba
angga ba nggo se na aseki ka ingbingbru ka,
imba bu nyarr meme, nggo Abachi gri imba
kaji. Abu ungo ni ingbingbru inggi yi a ta vu
sarr nâ ta si ugbyarr ku unkunkurr nggo se
ni ijiji. 11 Na ambre nggo anza wa nise gru,
imba ta hi ugbyarr ku u wre kye ka ba. Nggo
azhi wa ti ssu na tu unkunkurr ku ugbyarr
ku ta ho ni kuhre, iwre ima yi ka nado. I ta
si meme yo na aba aseki ka ingbingbru ba
ba, nggo a ta kɨ ni izha a aseki imbarr yi.

Itsarr kye tuku ittu kye

12 Abachi à ta yo angu azizi ku undurr
wama nggo à tsarr ma kye, uwa kri gbangba
ni iyo isisurr. Nggo a ti bwa cha ni itsarr kye
yi, uwa ta kpa azadi ama ka nggo si iso sese
yi nggo Abachi à da zu ku abangga ba nggo
a kpanye na ku nggo.
13 Nggo a ti tsarr unushirr kye, ni itsarr
kye ima yi, uwa bu si da di, "Itsarr kye
inggi yi i zhi na Abachi ku" hen. Undurr
sama nggo ka tsarr Abachi kye na du ma na
inkindirr indanda. Uwa ku itu ima à si di
tsarr unushirr kye hen. 14 Na anko numa, a
si izharr inkindirr imunta nggi di gri inta
ko ni ila ure. I di tirr inta ni di gri inta ni
kuma ni ina undanda. Ima yo si itsarr kye
yi. 15 Meme nggo, izharr inkindirr imbarr yi
di hru ine ni ngri ila ure. Nggo ila ure yi ti
furr ki kyekye, i di gri ittu.
16 Amuya! Imba bu si du undurr à re
imba yi hen. 17 Aseki ka wre ka we, ni ini
yi nggo si krikri, a di nga zhi na Abachi ku
nu unkplassu, nggo à na azhi, nu uhwa, ni
intsintsẹ yi nggo di la na akpa ka. Abachi

ku itu ima à si di kasarr hen, nâ ta si nggo
iyu di zirr kago nggo azhi wa kasarr hen.
18 A si ikpanye i Abachi nggi, i du ma a gri
ure umaku, nggo u su ujiji, ni ni inta izhi
ihe̱he̱. A na meme, wre ki inta bu so nâ ta si
amumarr bi me̱me̱ nu umi ku aseki ka nggo
a na.

Iwo Ure ku Abachi ku ni ikpa na undu

19 Amuya, imba bu ssu ure ku nggo ingga
ko da ki imba kye? Imba bu si abi shirr atu
hanhan mi, ni si sa abi re hanhan hen, ni
si si abi ki unfu hanhan mi hen. 20 Nggo
anishirr ti ti unfu, aba si di na aseki ka wre
ka nggo Abachi à zha di a bu na hen. 21 Imba
bu kà amarr ndanda ni ina ndanda yi nggo
a so na kago imba nggo. Imba ba itu imba
yi nu Abachi, ni ki ango aha kpa ure umaku
nggo a ttu ku ni isisurr imba nggo. Ure
kuma se nu ukyekye ku kpa imba ttungo.

22 Imba bu si re atu amba ni ishirr atu yo
nu ure ku Abachi ku gigyemi hen. Inkindirr
yi nggo imba ti wo, imba bu na undu na yi,
nâ ta si nggo a da ki imba. 23 Undurr wa nggo
ti shirr atu yo nu ure ku Abachi ku, na si kpa
ku na undu hen, uwa si nâ ta si unushirr wa
nggo kye ashishi ama ka na azarr ashishi na
hi nggo ashishi ama ka a se. 24 Na kye ukpa
umaku kakami, nggo undurr uwama à ti ka
azarr ashishi wa zu na share, uwa kpamusu
ni issu ima yi keke. 25 Undurr wanggo nggo
ti kuso kpi mi na ba ure ku Abachi ku, nggo
u wre kakami ni di kpa anishirr ttungo, hla
kye na kuchi ni na inkindirr yi nggo i se nu
umi, na si kpamusu ni inkindirr yi nggo uwa
wo hen, Abachi ta yo ku undurr ma angu
azizi na aseki ka nggo a so na ka.

26 Mi, unuma kye itu ima du uwa nggo hi
Abachi. Nggo a ta si di vu angu ama ka gri
hen i iga ima yi i si gigyemi, uwa so re itu
ima. 27 Inkindirr i ingla zzu tuku isama ni
ila ure na anke̱ ka Abachi Aki munta inggi
si, iwre inta bu di kakye amumarr bi iha na
amba ba ako ni iha imbarr yi, ni bi si kpanye
ni du amarr andanda ka ingbingbru ka na
inta ki amimi hen.

2

Anishirr we a si narrnarr
na age̱ ka Abachi

1 Imba amuya, nggo imba ziza sa abiga
Atiko munta wa Yesu Kristi, nggo su Atiko
unkpi, imba bu si di na ku anishirr na
nkanka hen, nu nggo imba kye ba ba nu
ukpa nggo. 2 Ka di anishirr aha a mirri nu
unto ku nggo imba so na issubi, uyirr wa a
su unu ungo na surr iki iwre ni indehri yi
nggo a na yi ni izinarriya, uyirr wa si uni iha
na surr iki yi nggo ika ngla kre ba na mirri
meme. 3 Imba ti kye uni kri wa ssu nu ungo
ni ddu ma di, “Ji so na abubo a iwre anggo,”
ni ddu uni iha wa di, “Kri nabo,” ka di, “Ji so
ni imimi yi na aza mungga.” 4 Uwa si meme
nâ ta si nggo a di da di anishirr banu a mri
abanu, imba ta na nâ ta si ugbugbu uni hla
ure.

5 Wo yi, imba amuya! Abachi hla abi iha
bi ingbingbru ba ki abi kri gbangba ni iga
ima yi, wre ba ka kpa aseki ka nggo Abachi
à da zu ku abangga ba nggo a kpanye na ku.
6 Imba kye nggo imba di kpa abi iha ba chirr!
A sa abata ngga so di de imba na di gri imba
ko ni into ibre amu yi? A si si aba azo ba
yo hen? 7 A si sa aba yo nggo a so di bre
are andanda ni itu isa i Atiko amba wa Yesu
hen?

8 Ure unkpi kakami ku nu Ungbamvu ku
Abachi ku u da di, “Kpanye na abanu ba
nâ ta su nggo ùwà kpanye ni itu muwa.”*
Imba ti na meme imba ta di na inkindirr
zizi. 9 Imba ti na ku anishirr wre na nkanka,
imba na ndanda mi, Are ka Abachi ka a tsarr
di imba kpala. 10 Undurr wa nggo ti kru
isisu i are ka Abachi ka we na jaku ni inkpi
iyirr, uwa jaku na are ka Abachi ka namri.
11 Abachi uyiyirr wama yo à da di, “Si zha
amba hen, si zha aniru hen,”† uwa yo da di,
“Si ngu unushirr hen.”‡ Ùwà ta si di zha
amba ka aniru hen, ni ngu unushirr, ùwà la
ure ku Abachi.

12 Meme nggo, inkindirr yi nggo imba ti
da, ka inkindirr yi nggo imba ti na, imba
bu hi da Abachi taka yo inta ibre amu. A
taka yo inta ibre amu nu ure umaku nggo
di kpa anishirr ttungo. 13 Na azhibarr a ibre
amu wa, Abachi si ta kye undurr wa ma na
ashishi ki itito hen, nggo a si di kye uzayirr
na ashishi ka itito hen. Undurr wa nggo di
ka ki itito na atu a anishirr taka hi di itito

* 2:8 Kye zizo Levitiku 19:18. † 2:11 Kye zizo Issuzzu 20:14; Are Ka Zizo 5:18. ‡ 2:11 Kye zizo Issuzzu 20:13; Are Ka Zizo 5:17.

yi nggo Abachi à se na yi na atu a anishirr
nggo i mri ibre amu i Abachi yi.

Iyo isisurr ni ina undu uzizi

14 Amuya, i wre ki imba kingginggi, un-
ushirr bu da du uwa yo isisurr na Abachi
ku na si na undu uzizi ku nggo u tsarr iyo
isisurr ima yi hen? Iyo isisurr ima na ankpa
ma ka kpa uwa ttungo? 15 Ka di uzumbirr ka
uvambirr numa sama ni ila iri na ankru ka
surr. 16 Imba kye, a si inkindirr iwre uyirr
imba bu ddu ma di, "Abachi bu zi ùwà! Na
du ukpa muwa ku nggurr ssu, na du ùwà bu
shi." Ùwà ti na meme ni si nu ma inkindirr
yi nggo à ko zha yi nu ùwà ku hen, uwama
sa angginggi iwre? 17 Iyo isisurr nggi si ma
mi. Iyo isisurr na nkpama sa ni na undu i si
iku.

18 Unuma ta da di, "Unuma se ni iyo
isisurr, unuma se ni ina undu."

Ure mungga ku nggo su di, "Tsarr ingga
iyo isisurr imuwa yi sa ni ina undu uzizi,
ingga ta tsarr ùwà iyo isisurr mungga yi
nu umi ku undu ku nggo ingga na." 19 Ùwà
kpanye da Abachi su uyirr yo? Ùwà ti
kpanye, iwre meme! Anazhi ndanda ba mi
kpanye meme na di kru isisu ima yi na wri
kpakpa.

20 Urrurru ùwà! Ùwà zha da a bu tsarr
ùwà di iyo isisurr sa ni ina undu su undu
ku igigye? 21 Ábáchí munta wa Ibrayi, à na
kingginggi mu na su ku Abachi isisurr? A
si su nu undu umaku yo, nggo à gri uzuma
wa Ishaku kuma ku to ankpurr ku Abachi na
akikre ka hen? 22 Kye, iyo isisurr ima yi nu
undu umaku, inkindirr yi nggo a na yi iyo
tsarr iyo isisurr ima yi si ijiji. 23 A su jiji nggo
Ungbamvu ku Abachi ku u da meme yo di,
"Ibrayi à kpanye na Abachi ku, iyo isisurr
ima yi i du Abachi kpanye na ku, na yo ma
ki unushirr uzizi." Ima yo du ba yo Ibrayi
ki ukpama a Abachi. 24 Imba hi di a su undu
ku unushirr nggo ta gri ma chi ko na Abachi
ku, na si ta si iyo isisurr na nkpama hen.

25 I si meme nggo unddunddu ayamba
nggo ku, nggo a yo ma du Raha. A su ku
Abachi isisurr nu undu umaku yo. Nggo à
kpa ani Israila abi ku bre abubo kye ba yo
na na ba anko a ikru huzzu nanka. 26 Nâ ta
si ukpa ku unushirr ku nggo sa ni izhi si iku
mu, i si meme yo iyo isisurr sa nu undu i si
iku mu.

3

Undanda ku irrirri

1 Amuya, imba si kaki abitsarr namri hen.
Imba bu hi da ibre amu imunta i abitsarr yi
taka tsɨ kakami mri i abanu yi. 2 Inta wemi
di vu sarr na anko ka shishemi. Unushirr
wa nggo si di vu sarr nu ure umaku hen,
unushirr uwama si ni vu itu na hi aza ka gri
itu ima.

3 Nggo inta ti zha di inta ta di inga bu
na inkindirr yi nggo inta zha, inta di yo ku
ache na angu, wre ki inta bu lo ma zu. Inta
ti na meme inta di ka ma sarr, ni du ma
kuma nu unto ku nggo inta zha. 4 Di inta
kye ijirrigi i amasirr, nggo i si inkpi yi, u
unddunddu di go yi gri ni so kuma kyekye
mi, nggo uni turr wa ti vu inkindirr numa
ivintsɨ gba ijirrigi yi kasarr ko ku nu unto ku
nggo isisurr ima yi ikpanye. 5 Irrirri munta
yi i si meme yo, nggo inta kye yi kpachirr, i
di gri are ankpinkpi huzzu.

Kye nggo a di murr uru ntsɨ yo nu ukpa
ankpuji! 6 Irrirri yi i si nâ ta si uru. I si imimi,
i mri inkpu i ukpa yi, ni se nu ukyekye ku gri
ankizhi nga ku anishirr nu ukpa ku namri.
Na anko ma yo i di gri ukpa ku namri ko
ku yo nu uru, irrirri uru yi nggo zhi nu
udduddu ku uru ni itu ima.

7 Unushirr se nu ukyekye ni itu a aseki ka
nggo Abachi na namri, ininazzu, aminche,
abi nga ngi nga, ni ikikla nu umi ku amasirr.
8 Undurr si se nu ukyekye ki vu irrirri gri
hen. I si imimi ni si di wo ivu gri hen. Irrirri
si itsɨ indanda.

9 Inta di na undu ni irrirri iyo ni nyarr
ku Atiko na Abachi munta wa, ni di na
undu ni ima yo ni marr anishirr. Anishirr
angga ba nggo Abachi à na ba nâ ta si nggo
uwa se nggo. 10 Are ka inyarr na andanda
a di huzzu zhi na angu ayiyirr kama yo.
Amuya, inta bu si di na meme hen! 11 Imba
i ka hi itunkpu i di yi amasirr ashushurr
na amasirr a lɨ kpakpa nu unto uyirr ba?
12 Amuya, unkunkurr ku ibwa ka klo olivu?
Ka unkunkurr ku grepu ka klo ibwa? Na
ashishi akama yo, itunkpu i amasirr assus-
surr ka si yi amasirr zizi hen.

Ihi yi nggo zhi nu unkplassu

13 Unggonggo nu umi umba ku a su
krizhizhi na hi inkindirr? Undurr uwama
bu kye itu ima kpachirr na bu na wre. Na
anko ama yo, anishirr a ta hi du undurr

wama su ukrizhizhi. [14] Nggo, ùwà ti ki issu
ni kri angbachi ni isisurr imuwa, ùwà bu si
nggurr ankẹ̱ du ùwà si ukrizhizhi hen, ni
si ki ku ure ujiji ku imu hen. [15] Anishirr ba
nggo di na meme, anishirr banu a di yo ba di
a hi inkindirr. Ihi ima i si si i Abachi hen, ni
si nga zhi ni Izhi i Abachi yi ku hen. Ihi ima
yi i zhi ni ingbingbru yi ni nga zhi nu umimi
wa ku ki itu ima. [16] Unto ku nggo issu tuku
ikri angba ichi a se, i iso ndanda nu uvi a di
se nabo.

[17] Ihi iwre yi nggo Abachi di ni anishirr i
si nanka. Undurr wa nggo se ni ihi ima a ta
sama ni ila ure ni isisurr ima, na ta kpanye
ni isu isisurr na abanu ba, na ta kye abanu
ttuttumi, na ta di zi abanu, na ta di ki itito
tuku ina wre. Na si ta su uni zharr inkindirr
hen, na ta di na are ajiji, na si ta ki imu hen.
[18] Abangga ba nggo di gri isu isisurr a di ttu
ibibi i isu isisurr na di hwa ina wre.

4

Imba bi kà umimi wa ni nga ni ga Abachi

[1] Sa angginggi di gri ki imba uvi ni itsi ni
ikpa? A su ndanda izharr inkindirr yi nggo
so di tsi ttuttumi nu umi umba nggo di gri
ki imba uvi tuku itsi. [2] Imba di zha aseki ni
si hi ka hen. Ima yo du imba ri amarr ka
ingu unushirr. Imba ki ishishi ni inkindirr
yi nggo abanu se na yi ni si ta hi yi hen.
Ima yo di imba so di vi ni tsi kye. Imba sa
abi iha, nu nggo imba si di barr Abachi hen.
[3] Imba ti ta barr mi, Abachi si di ni imba
inkindirr yi hen, nu nggo imba di barr na
amarr andanda. Imba di barr ku atu amba
aseki ka nggo ta su ki imba yo isisurr.

[4] Imba kà Abachi nâ ta si amba ba nggo di
ga aniru. Imba si hi di unushirr wa nggo ki
ikpikpa ni ingbingbru yi ku à kri na angba
ichi na Abachi ku hen? Unushirr wa nggo ti
du uwa ta ga ingbingbru yi uwa na itu ima
ki uni ki iku na Abachi ku. [5] Imba kye da are
ka nggo a charr ka nu Ungbamvu ku Abachi
ku a si imu? A charr di, "Izhi yi nggo Abachi
a yo yi nu umi ki isisurr munta i di zha di
inta bu yo isisurr munta yi na Abachi yo ku
mre." [6] Di ingga da ki imba, ina wre i Abachi
yi i kri kakami na atu munta. Nâ ta si nggo
ungbamvu ku Abachi ku u da di:

"Abachi di kà abi gɨ atu,
na di zi abangga ba nggo di gri atu
ambarr wa ji."*

[7] Ziza nggo, ingga ko da ki imba di, imba
gri atu amba wa ji na agẹ̱ ka Abachi. Imba
bu kri ngbangba, ni kà umimi wa, uwa ta
kru na du imba. [8] Chi ki ywhiywhirr na
Abachi ku, uwa ta chinga nu ùwà ku. Ngla
ango a imba ka, imba bi la ure! Imba ba
asusurr aha, imba ka amarr ndanda glo ni
isisurr imba yi! [9] Imba bu yi ni gu ashishi
ku ila ure imba yi. Imba bu vri isisurr ni yì.
Imba bu duma nu umẹ̱ ku ni ba azhittu yi,
ni vri isisurr, ni si nyarr hen! [10] Gri atu amba
wa ji, na agẹ̱ ka Abachi, uwa ta gɨ imba gru.

Imba du ibre ki ikpa are

[11] Amuya, imba bu si bre are andanda na
atu a abanu hen. Imba ti na meme, ka imba
ti da abanu a sa abi la ure, imba so da di Are
ka Abachi ka a si ndanda. Ziza nggo, imba ti
da di Are ka Abachi ka su ndanda, imba da
du imba mri Are ka Abachi ka, ni kà iwo ku.
[12] Abachi yo na ankpa ma à si uni ni inta Are
ka, na di bre amu. Uwa na nkpama se nu
ukyekye ku kpa ttungo, ni ku itsi ngu. Ùwà
kye, ùwà su unggonggo ni bre ku uzumbirr
amu?

Imba du nggurr ankẹ̱ yi

[13] Imba anishirr bi di nggurr ankẹ̱, imba
wo ingga yi? Nggo imba di da di, "Ari
ka ambre inta ta kuma ni ìgbù inkpinkpi
numa, ni ta ku so kre ise, ni so aseki re ni
vu sarr re, ni kpa azo shishemi." [14] Imba si
hi inkindirr yi nggo ta la ambre hen. Imba
se nâ ta si intsi nggi nggo i di ka ntsɨmi ni
ka nado. [15] Inkindirr yi nggo imba ka da
si di, "Abachi ti kpanye, inta ti so inta ta
na undu unggo ku, ka unggo ku." [16] Ziza
nggo, inggurr ankẹ̱ ni igɨ itu imba ima yi i si
ndanda. [17] Imba bu hi di, unushirr wa nggo
hi inkindirr yi nggo iwre na kà ina yi, uwa à
la ure.

5

Azhibarr a iha ku abu ungo ba

[1] Imba abu ungo ba nye ni wo ingga yi. A
si inkindirr i iwre kakami, imba bu yi ni sa
ungo ni itu ku iha yi nggo so nga ki imba
ni ichi. [2] Aseki ka nggo imba turr ka a bo ki
ndanda. Iki i isurr imba yi ri izzu. [3] Inklo
imba yi i bo ki ndanda. I ri izzu ima yi ta
tsarr imba di imba mi taka rri ki ndanda

* 4:6 Kye zizo Assurre 3:34.

nu uru nâ ta si nggo aseki amba ka a bo ki
ndanda wa nggo. Ingbingbru yi i so nga ni
ikikre imba nyarr ni so turr aseki ka zu, zzu
di inkindirr si ta la hen. [4] Imba re anishirr
ba nggo ku di na ki imba undu ni izzuzzu
imba yi ni si di han ba azo ka hen. Kye ba a
yi ki imba! Kye iyi i abangga ba nggo a ku
di hwa ki imba ikiri yi i rri nu utu ku Atiko
Uni Inkpinkpye we wa. [5] Imba so kpa ka ni
ingbingbru inggi, sama ni nggarr itu. Imba
so di ri iki imarr ni so aseki ka imarr ni mwe
nâ ta si ilando nggi nggo i kri bi azhibarr a
ihan. [6] Imba vɨ anishirr azizi ba nggo sama
ki imba ni ila, ni ngɨ anishirr ba nggo si na
ki imba inkindirr hen.

Ivu isisurr nu umi ki iha

[7] Amuya, imba vu isisurr gri bi azhibarr
a ikanga a Atiko munta wa. Imba kye nggo
uni do di vu isisurr na so bi ikiri di hurr ni
wri ku. Kye nggo a di so bi ahru a imḛmḛ
wa na ba ikiri ku ttu na so vu isisurr gri
ku ma ni ise yi ku ni nggarr yi bari na ka
ku hwa. [8] Imba mi bu vu isisurr meme yo.
Imba ssu isisurr imba yi ki ni kri gbangba.
Kye azhibarr a ikanga a Atiko munta wa a
ti ywhiywhirr ba. [9] Amuya, imba si bre amu
ssu ku ikpa hen, du ku imba ta jaku na agḛ
ka Abachi. Kye Uni bre amu munta wa si
ywhiywhirr na anko.

[10] Amuya, imba bu kye inkindirr hi nu
uzirr ku abi kpa are ba Abachi bi ikuchi ba,
nggo a di re ni isa i Atiko yi. Nggo iha
ti ki ba, aba di vu isisurr. Imba mi bi ga
uzirr umbarr ku. [11] Anishirr ba nggo kri
ngbangba na ki iha nggo, imba di inta i kye
ba ssu nu ungo. Abachi nyarr ba ku ikri
ngbangba kuma ni ikikre yi. Imba di wo ikri
ngbangba i Ayuba yi, nggo a tsarr ma kye.
Imba kye nggo Abachi ka iha ima ki inyarr
ni ikikre yi. Atiko à na meme ku itito ni
ikpanye ima yi.

[12] Amuya, mremremu, imba bu si shi azhi
nggo imba ti ko lo angu zu hen. Imba bu
si ba unkplassu ka Abachi shi azhi, ka ni
ingbingbru inggi yi hen. Imba bu si shi azhi
ni isa inkindirr mi mremremu hen. Nggo
imba ti kpanye, imba bu da di, "E-e", imba ti
kisa, imba bu da di, "Iya." Imba ti na meme
imba si ta kpala ku Abachi hen.

Ukyekye ki ibarr

[13] Unggonggo nu umi umba ku a so ki iha?
Du undurr uwama barr Abachi. Unggonggo
se ni isu isisurr? Du ma da usarr na nyarr
ku Abachi. [14] Unggonggo nu umi umba ku a
vri ukpa? Uwa bu tu ba yo ku ankpinkpye
abi gri imba na aki ka nggurr bi ka Abachi
ka. Du ba ni barr na surr ku anye* nu ukpa
ni isa i Atiko yi. [15] Nggo ankpinkpye bi gri
imba ba ti yo isisurr kakami na Abachi ku ni
ibarr imbarr yi, u ulolo ku ta huzzu ku uni
vri ukpa wa. Atiko Abachi ta du uni vri wa
a wre, uwa ti la ure Abachi ta nggurr zhi ku.
[16] Meme nggo, imba bu bre ki ikpa iklonyarr
imba yi, ni barr ku ikpa, ni du Abachi ka
ulolo glo ki imba. Ibarr i unushirr uzizi di
na inkindirr inkpi.

[17] Kye Iliya, a su unushirr nâ ta si inta. Ni
ngbangba yi, a barr ni isisurr iyirr di ahru
bu si ku hen, unkplassu ku u vu ahru wa gri
jiji ki ase atarr ni ihwa itani. [18] Nggo ivi ima
yi ivu sarr, uwa barr zizo, unkplassu ku ttu
ahru wa ttungo du wa ku, na du ikiri yi i hla.

[19] Amuya, uyirr nu umi umba ku à ti nga
anko, unuma bu zi ma na gri u kanga na
anko a iwre a Abachi wa. [20] Imba bu ssu hi du
undurr wa nggo ti tsarr unushirr uni la ure
anko na du ma à du ila ure ima yi, undurr
ma à kpa ma ttungo nu ungo ki ittu, na du
Abachi nggurr ila ure ima yi zhi ku tsatsarr.

* 5:14 Surr ku anye nu ukpa: A di na undu na anye ni isa i Yesu. Ina ima i tsarr di a hla undurr uwama zu nanka ku Abachi.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku Biturr
Ure ku mẹmẹ

Uttu Neru à ki abiga ba iha na ngɨ ba ku iga imbarr yi. Inggurr bi i abiga yi nu Urushalima i ga ki varrvarr kago anga ka katu ka Asiya uvutsa wa.

Biturr à charr ku ani Yahuda abiga abama yo ungbanvu ku wre ku bu nu ba isu isisurr iso sese ise. Na a bu kri karrkarr ni iso imbarr yi na bu so sama na ankizhi.

Ungbamvu umaku u da ku abangga ba nggo a charr ba na ku nggo di abiga Yesu abanu ba a ta hi iha yi nggo i ta tsarr iga imbarr yi kye nggo. Ni ima mi, aba a bu nyarr nu nggo iha ima i ta du ba a kaki kyekye ni iga yi. Na a taka si ankpinkpye mu ni ikanga i Yesu yi

Nu nggo Abachi si Abachi tuku nggo Abachi à ta Yesu si ni ibe, abiga a bu surr ashishi kuma ni ichi. Nâ ta si nggo Kristi mi à ki iha bari Abachi à nu ma inkpinkpye, abiga mi a ta tsarr ba kye ni iha bari na nu ba inkpinkpye nggo Atiko wa à taka kanga. Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Uzizi ku ikpa ttungo i Kristi yi *1:1-25*
Abachi nggo à hla abiga ki anishirr tuku amirr iko ama *2:1-17*
Iha yi nggo Kristi à ki yi tsarr inta nggo *2:18-25*
Iso i abiga na ako ambarr wa tuku ni ingbingbru yi *3:1-22*
Abu undu azizi ku ina i Abachi yi *4:1-11*
Abiga nu umi ku iha *4:12-19*
Undu ku abiga tuku are ka ikikre *5:1-14*

1 A si ingga Biturr uni ko na angu a Yesu Kristi.

Ingga i charr ki imba nggo Abachi à hla imba anishirr ba nggo ga so si abichirr kago anga ka Ponto, Galatiya, Kapadosiya, Asiya tuku Bitiniya. 2 Abachi Aki wa à hla imba ma ku nggo uwa mu à ka ssu zu di i taka si meme yo ba. Izhi i Abachi yi i na imba ki anishirr abi zirr wre na Abachi ku, wre ki imba bu di na inkindirr yi nggo Yesu Kristi à da di imba bu na yi nggo. Nu nggo ayiyi a Yesu Kristi wa a ngla inta zzu.

Ingga barr di ina wre yi tuku iso su i Abachi yi a bu tsarr ssu ni imba ba.

Iyo isisurr yi nggo sa ni iso sese

3 Inta bu nyarr ku Abachi nggo à si Ati a Atiko munta wa, Yesu Kristi! Abachi se ni itito kakami na atu munta na à ta Yesu Kristi si ni ibe. Ima yo i du inta se ni iso ihẹhẹ tuku iyo isisurr yi nggo i so tsitsirr ni inta ba. 4 Ni ko kye kuma ni ichi di inta taka kpa aseki ka nggo Abachi à zu ku anishirr ama ba nggo. Abachi à zu ki imba naka nu unkplassu nabo nggo a ka si na ki ndanda hen. A sama na ankizhi na ka si ngo ki ndanda hen. 5 Nu nggo imba i se ni iyo isisurr, ukyekye ku Abachi ku u ta kri imba zu ku ikpa ittungo ni ivi i ikikre yi. 6 Nu nggo ziza imba i sha ki iha ki ivi ntsɨ na nkanka nggo i ta ni imba ivri isisurr, ni ima mi imba i si abi nyarr. 7 Iha ima yo i ta tsarr iyo isisurr imba yi kye ka bu i si ijiji ni sama na ankizhi. A di tsarr yi kye nâ ta si nggo a di tsarr izinarriya kye nu uru. Iyo isisurr imba yi i mri izinarriya kakami. Izinarriya i di na ki ndanda. Imba ti kri ngbangba ni iyo isisurr imba yi kuma ni ikikre itsarr inggi yi, aba ta gbyarr ki imba asa, na ni imba inkpinkpye na a taka kye imba ssu na ango, nu nggo Yesu Kristi ti kanga. 8 Imba nise hi Kristi kye, meme mi ni kpanye na ku. Imba si ko hi ma ziza nggo hen, meme mi imba i yo isisurr na ku. Ima yo i du imba tsarr ssu ni inyarr kakami mri nggo a ka da inkindirr. Inyarr imba yi i mri itsarr kye. 9 Imba i so kpa ikpa ttungo yi nggo, ima yo ni ikikre yi i sa azadi ka iyo isisurr imba yi.

10 A si ni itu ikpa ttungo inggi iyo abi kpa are ba a bɨ kye zizi na kuchi bre are ni itu i ina wre yi nggo Abachi à taka ni imba nggo. 11 Ima yo i du ba a zha da aba a ta hi ivi yi tuku nggo i taka nga nggo. Izhi i Kristi yi nggo i si na ba nggo i di tsarr ba ivi inggi yo, i di kye ko ni ichi ni da ba iha yi nggo Kristi a taka ki yi, tuku inkpinkpye yi nggo taka ga iha ima. 12 Abachi à da ba di inkindirr inggi yi si taka la ni ivi imbarr yi hen. I taka la nu ugo ka ase shishemi, ni ivi imba yi. Ziza nggo imba i wo Ure ku wre ku na angu ka abangga ba nggo Izhi Iwre i zhi nu unkplassu yi i du ba re nggo. Uwanggo a si inkindirr yi nggo abitu ba Abachi ba mi a zha da aba ta hi aseki ka nggo a ko la nggo.

So iso i anishirr bi iwre ba Abachi

13 Ni itu ima yo, imba bu ssu isisurr imba yi bi ni vu atu amba gri. Ni surr ashishi ko

ni ichi ku ina wre yi nggo Abachi à taka ni
imba ni inga i Yesu Kristi. [14] Ziza nggo imba
sa amumarr ba Abachi à bi wo ure. Imba bu
si na nâ ta si nggo imba i di na ni ikuchi yi
hen. Imba i si hi mu, ni di na aseki a imimi
ka nggo imba i zha hen. [15] Nu nggo Abachi
wa nggo à yo imba a su uni wre, imba mi bu
si abi wre nu uzirr umba ku we. [16] A charr
nu ungbamvu ku Abachi ku da di: "Imba bu
sa abi wre nu nggo ingga i si uni wre."*

[17] Imba yo Abachi di Aki amba. A di
bre amu ku aseki ka nggo anishirr a na ka
we. A si di kpanye nu unuma mri unuma
hen. Meme nggo, ivi yi nggo i ni ji ki imba
ni ingbingbru yi, imba bu so yi ni isisu i
Abachi. [18] Imba hi di ni ikuchi yi imba i di
zirr uzirr ku ila ure ku nggo zhi na anishirr
ba nggo a ku ki imba ichi nggo. Abachi à re
imba, na si re imba ni inkindirr yi nggo di
kaki ndanda nâ ta si izinarriya ka azurrfa
hen. [19] A re imba si na ayiyi a tsɨ anta a
Yesu Kristi, nggo a si nâ ta si uvuvurr inkru
wa nggo sama ni ila ka abla. [20] Abachi à
hla ma bari na na ingbingbru inggi yi, na
tsarr imba na ku ni ivi ikikre inggi yi. [21] Uwa
yo à di imba i yo isisurr imba yi na Abachi
ku, nggo à gɨ ma gru ni ibe yi na nu ma
inkpinkpye kakami. Ima yo i du iyo isisurr
tuku ikye anko imba yi a si na Abachi ku.

[22] Ziza nggo aba a ngla imba zzu ku iwo
ure ujiji yi. Ni itu ima yo, imba i se ni
ikpanye ijiji ku abiga banu ba. Imba bu
kpanye na atu amba wa ni kpanye ijiji yi
nggo i zhi ni isisurr. [23] A kasarr ngri imba
zizo ba, iso ihe̱he̱ ima i si zhi ni ibibi yi nggo
ka kɨ mu hen, i zhi ni ibibi yi nggo ka si ttu
hen. Iso ihe̱he̱ ima i ta so sese, nu nggo i
zhi nu ure ku Abachi ku nggo u su utsitsirr
ni di so sese. [24] Nâ ta si nggo a charr nu
ungbamvu ku Abachi ku di:

"Anishirr wemi a si nâ ta si agiga ngga,
iwre imbarr yi wemi i si nâ ta si ugb-
yarr ku unkunkurr ku ijiji.
Agiga ka a di kɨ, ugbyarr ku di ddu hre,
[25] uwa ta su ure ku Atiko ku nanko, u ta
so sese."†

Ure kuma yo su Ure ku wre ku nggo a bre ki
imba na ku nggo.

2

[1] Ni ima yo imba bu kà umimi ku wemi
glo, tuku ire̱ are, tuku ina aseki ba na ábì
wre ku anishirr bu hi, tuku izha di inkindirr
i nu ka si imuwa, tuku are ka ina unushirr ki
ndanda. [2] Nâ ta si nggo amumarr atsitsa a di
zha da aba a ta ma isisa, imba mi bu di zha
itsarr ijiji i are ka Abachi ka, wre ki imba ti
so itsarr ijiji ima, imba ta furr ni ikpa ttungo
imba yi, ni ikikre yi Abachi à ta kpa imba
ttungo. [3] Kye, imba mi i ka la uzizi ku Atiko
ku kye ni ka hi nggo u se ba.

Ingbinta yi nggo i si si iku hen tuku anishirr ba nggo a hla ba zu

[4] Nga ni Yesu Kristi ku. Uwa yo à si nâ
ta si ingbinta* itsitsirr yi nggo anishirr a kà
yi, meme mi Abachi à hla ima yo na kye yi
na ashishi. [5] Imba bu nga na ku na ti imba
i si angbinta atsitsirr ka nggo a ta vu imba
a me uki ku ibarr umaku. Imba ta na undu
ku abikye undu ba Abachi. Yesu Kristi à ta
di imba di to ku Abachi, Abachi à ta kpa
ki imba ito yi. [6] I si nâ ta Abachi à da na
angbamvu ka di:

"Kye, ingga ka hla ingbinta yi nggo ingga
kye yi na ashishi,
ta zu ki ibarr iko yi nu Zayo.
Undurr wanggo nggo à ti yo isisurr na ku,
ishisha i si ta ki undurr uwama hen."†

[7] Ingbinta inggi yi i si ikye na ashishi kakami
ni imba abangga ba nggo i yo isisurr na
Abachi ku nggo. Uwa ta si abangga ba nggo
a si yo isisurr na ku hen,

"Ingbinta yi nggo abi me ba a kà yi,
ima yo kaki ibarr iko yi."‡

[8] Ungbamvu ku Abachi ku u da ni inkla
inuma zizo di:

"Uwanggo yo a si ingbinta yi nggo i ta du
anishirr a bwu uza na yi,
ingbinta yi nggo i ta du anishirr
kuhre."§

A kà na si kpanye nu ure ku Abachi ku hen,
ima yo i du ba bwu aza. Wanggo yo si
inkindirr yi nggo Abachi à da di i ta la na
anishirr abama ba nggo.

[9] Imba nanko si anishirr ba nggo à hla
imba. Imba i si abikye abi uttu, ìgbù a an-
ishirr krizhizhi, anishirr ba Abachi. Abachi
à yo imba ssuzzu zhi ni ibwu gri nga ni ila

* 1:16 Kye zizo Levitiku 11:44-45; Levitiku 19:2; Levitiku 20:7. † 1:25 Kye zizo Ishaya 40:6-8. * 2:4 Ingbinta itsitsirr yi: Ingbinta yi nggo i mri nu Uki ku Abachi ku. † 2:6 Kye zizo Ishaya 28:16. ‡ 2:7 Kye zizo Asarr 118:22. § 2:8 Kye zizo Ishaya 8:14.

iru ima yi nggo si iku ayisurr, wre ki imba
bu ku da ku anishirr aseki ka iku ayisurr ka
nggo à na. [10] Ni ikuchi yi a si kye imba ki
inkindirr hen. I ziza nggo nanko imba i si
anishirr ba Abachi. Ni ikuchi yi undurr à si
ki itito ni imba ba hen, i ziza nggo nanko,
imba ka kpa itito i Abachi yi ba.

[11] Ingga i tsi ki imba ango akpamburr, nu
nggo inta i si abichirr mu ni ingbingbru
inggi yi, imba bu si ba atu amba wa ni aseki
ndanda tuku izharr aseki ka nggo ukpa
umba ku u zha di imba bu na ka nggo hen.
Nu nggo aseki akama a so na nkanka na
amarr azizi amba ka. [12] Imba bu zirr ni bu
kye abi girr ba nggo a si si abiga hen. A
ti glo imba di imba i kpala mi, na ti sarr
hi uzirr uzizi umba ku, aba ta nu Abachi
inkpinkpye, nu nggo a taka nye bre ki inta
amu ka nggo.

Wo ure ku abi hru imba ba na akiko amba ba

[13] Ni itu i Atiko, imba bu ni atu amba wa ku
ankpinkpye ba we ni ingbingbru yi. Wo ure
ku atuttu ba nggo a si ankpinkpye kakami
ni imba ba nggo. [14] Ni wo ku abanu ba nggo
ankpye wa à turr ba di a bu ku ki abi la ure
ba iha na bu nu anishirr azizi ba azadi azizi
ka gbyarr asa. [15] Abachi à zha ni isisurr ima
di imba bu zirr wre na anishirr ba. Uzirr
umba ku u ta du anishirr arrurru ba a ba
ttungo ni re are arrurru na tu amba. [16] Nu
nggo imba si sa agarr hen, imba bu si ba
ima ki anko wa nggo imba i ta na undanda
hen. So yi nâ ta si amirr iko ba Abachi.
[17] Kye anishirr wemi ssu nu ungo. Kpanye
na akpukpambirr abiga ba ba, ni kru isisu i
Abachi ni kru uttu ni igbu unkpi wa.

[18] Agarr a bu wo ku akikiko ambarr ba ure
gbigbi na bu kye ba ssu na ango kakami,
ni si na meme ku abangga ba nggo a di na
wre ki imba yo mre hen, na kye na abangga
ba nggo a sa agbugbu mi. [19] Unushirr ka si
ki iha ku inkindirr yi nggo a si na yi hen,
undurr uwama a ti hi ni isisurr ima du uwa
si na ndanda hen, na vu gri ni iha yi, Abachi
à ta nyarr ma. [20] A ti hlo imba ku undanda
ku nggo imba ina imba ti vu gri, angginggi
i gbyarr asa i se nabo? Imba ti ki iha ku
inkindirr izizi yi nggo imba na yi Abachi à
ta yo ki imba angu azizi. [21] Abachi à yo imba
ni iga yi di imba ta ni ki iha yi meme yo nâ ta
si nggo Kristi mi à ki yi ni itu amba, na tsarr
imba anko wa di imba mi ta ga aza ama ka
ni ki iha yi meme yo.

[22] "À si la ure hen.
Undurr à si wo imu zhi ni ibarr angu
ima yi hen."*

[23] Anishirr a re aseki ndanda ni itu ima yi,
uwa à si ka sa ba na are andanda hen. Nggo
à ki ma iha mi, uwa à si da di uwa à ta du ba a
ki iha hen. À yo isisurr ima yi na Abachi ku
nggo uwa yo à su uni bre amu wa nggo à si
di ka unuma a mri hen. [24] Kristi à vu ila ure
imunta yi gri nu ukpa uma nu unkunkurr
ku iklo ku, wre ki inta bu si nâ ta si aku mu
ni ila ure imunta yi, ni gru di na inkindirr
yi nggo Abachi à zha. Ankpa ka Kristi ka yo
a du imba i wre. [25] Imba i si nâ ta si aminta
ngga a nga anko, i ziza nggo imba i kanga
nu uni ho amba wa ku, nggo uwa yo a si uni
di kye imba wa.

3

Amba na aniru

[1] Uwa a si meme yo imba amba mi bu
nu aniru amba ba atu amba wa, wre ku
aniru abangga ba nggo si kpanye nu ure ku
Abachi ku hen a ta kanga ni kpanye na ku
ku uzirr ku amba ambarr ba. [2] Aniru amba
ba a ta hi nggo imba i di kye Abachi ssu na
ango ni so sama na ankizhi nggo. [3] Si kye
di ikpurr iki ssu nu ukpa nggi i ta du imba
i wre ikye hen. Na ti nggo imba i di karr
infunfutu imba yi, ni inkpa i tsɨ anta yi nggo
imba di klo ni to ni iki isurr izizi. [4] Iwre imba
yi i ta zhi ni imba yo ba, undurr a ka si ka yi
nado hen. A di hi iwre inggi yi nu unushirr
wanggo nggo a na chĕ na su ywi. Abachi
a di kye iwre ima yo di si iwre ijiji. [5] Amba
abiga abi kuchi ba nggo a yo isisurr imbarr
yi na Abachi ku nggo a di hi iwre imbarr yi
nu nggo a di wo ku aniru ambarr ba ure.
[6] Sarratu à si meme yo. À di wo ku Ibrayi ure,
na di yo ma di, atiko. Ziza nggo, imba mi ti
na zizi ni si kru isisu inkindirr hen, imba mi
ta kaki na ta sa áníwá ama.

[7] Na anko ayiyirr ama yo, ùwà ti si unuru,
ùwà bu na wre ku ayamba amuwa wa nu
nggo a si si ukyekye nâ ta si ùwà hen. Kye
ma ssu na ango nu nggo Abachi a nu ma
uzizi ku iso nâ ta si nggo a nu ùwà nggo.

* 2:22 Kye zizo Ishaya 53:9.

Na meme, wre ku inkindirr bu si harr ibarr imba yi hen.

Abiga a di ki iha nu nggo a di na aseki ka wre

8 Ni ikikre yi, imba wemi bu so ni isisurr iyirr, kye ikpa ni itito, ni kpanye ni ikpa ni isisurr izizi ni na zzuzzu ku ikpa. 9 Si karr ni marr abangga ba nggo a karr imba na marr imba hen. Yo ba angu azizi, nu nggo Abachi à hla imba yo, na ta yo ki imba angu azizi. 10 A charr nu ungbamvu ku Abachi di:

"Ùwà ti zha du ùwà i ta si ni inyarr ni iso imuwa yi
ni hi ivi izizi na yi,
ùwà bu han irrirri imuwa yi ni re are amimi,
ni si du ibarr angu imuwa yi i ki imu hen.
11 Kasarr ni ina umimi ni na uzizi.
Ta ukpa ni so su na anishirr ba.
12 Ashishi ka Atiko ka a si na abi na uzizi ba ba.
Atu ama ka à di wo ibarr imbarr yi,
uwa a ta si abi na umimi ba nanko, Atiko à di ka ashishi ama ka glo na ba."*

13 Imba ti yo isisurr di imba ta na uzizi, unggonggo a ta ki imba iha? 14 Imba ti ta ki iha yi mi ku uzizi ku nggo imba ta na nggo, Abachi à ta yo ki imba angu ka iwre. "Imba si kru isisu i inkindirr yi nggo a kru yi hen, ni si ri amarr ka inkindirr hen."† 15 Kru isisu i Kristi ni du uwa yo a bu si Atiko ni isisurr imba yi. Zirr na amarr ka inkindirr yi nggo imba ta da ku undurr wa nggo a ti zhi imba inkpi i so kye anko imba yi. Meme mi, imba bu ki itu nggi ni nu anishirr inkpinkpye imbarr yi, 16 ni du isisurr imba yi i si pyarr. Meme nggo anishirr a ti re ndanda na atu amba, ishisha i ta ki ba nggo a ti hi uzirr uzizi umba ku, nu nggo imba i si abi Kristi. 17 A ti si ikpanye i Abachi, i ta wre unushirr bu ki iha ku uzizi ku nggo à na. Ina ima i mri nggo imba bu ki iha ku undanda. 18 A si meme yo Kristi à ni itu ima ankpa ayirr yo ku ila ure imunta yi. Unushirr wanggo nggo à sama ni ila à nga ni ttu ku abi la ure, wre ku a bu gri imba nga na Abachi ku. Nggo anishirr a ngu Kristi, uwa a su unushirr nu ukpa nâ ta si inta. I ziza nggo, nggo Abachi à ta ma si ni ibe yi, uwa à si ni Izhi. 19 Uwa a si ni Izhi iyo na ko ku re ku izhi i abi kɨ yi nggo a harr ba zu nggo. 20 Abama yo a kà iwo ku Abachi nu nggo Nuhu à di me uddu ku amasirr ku nggo, meme mi Abachi à ka di vu gri na ba ba. Anishirr atandarr a rri nu uddu ukuma na ssuzzu na amancha wa, i inkindirr i si ki ba hen. 21 Amancha ama a si nâ ta si izzu na amasirr yi nggo i kpa imba ttungo nggo. Meme mi, izzu na amasirr yi i si su ure ku ngla ukpa yo mre hen. Iya, i si itsi ango ku Abachi di a bu ni inta amarr azizi, nu nggo a gɨ Yesu Kristi gru ni ibe. 22 Yesu Kristi à ka hun kuma nu unkplassu ba, na se nu ungo ri ku Abachi. Abitu ba wemi, inkpinkpye tuku ukyekye a si ku ni imbwaza ima.

4

Iso ku Abachi

1 Nu nggo Kristi à ki iha nggo, imba mi bu gbyarr ukpa umba ku na amarr angga ka nggo a si nâ ta si ka Kristi ka nggo à ki iha nu ukpa. Undurr wanggo à ti ki iha, undurr uwama à ka ba ttungo ni ila ure ba. 2 Ta ukpa ni na inkindirr yi nggo Abachi nggo à zha di imba bu na yi, ni du ma ni na umimi ku nggo inina ikpa imba yi i zha. 3 Ni ikuchi yi imba i so di na aseki ka abangga ba nggo a si hi Abachi hen. Ni ima imba i di rri so ni ila ure ni di kurr ni ikpa ku, ni izharr aseki, ni iso ahi, ni ga ankla ka irro, ni ika ttudu na ahi, ni ina aseki ka nggo a kye ka ki azhi. 4 I ziza nggo abangga ba nggo a si hi Abachi hen, a ta ku ayisurr nu nggo imba i si ga ba ni na aseki ndanda akama zizo hen. Ima yo i du ba a marr imba. 5 Ni ina imbarr ima, aba mu a taka ku zha inkindirr yi nggo a taka da ku Abachi nggo chankarr. Uwa yo à taka bre amu ka ku abi so tsitsirr na abi kɨ ba. 6 Uwa a si ni ima yo aba a bre ku abi kɨ ba Ure ku wre ku. Inkindirr yi nggo a na, ima yo i gri ba ittu, aba kɨ nâ ta si nggo anishirr a di kɨ nggo. Inina ukpa imbarr yi i kɨ, Abachi à zha di izhi imbarr yi bu so sese.

7 Ikikre i aseki ka wemi ki ywhiywhirr ba. Ni ima yo, imba bu han kye zizi ni vu atu amba gri, wre ki imba bu hi ibarr Abachi. 8 Inkindirr inkpi inggi i si di imba bu kpanye ni ikpa imba yi kakami. Ikpanye ni ikpa iyo i di ka ila ure shishemi ttu nado. 9 Kpa amuya abiga na ako amba wa ni si re ngbungbru hen. 10 Abachi à ka ga ini na nkanka a ni imba ba, na undu ni ini aseki na nkanka ima, nggo a ni ku uzizi ni na ku abanu undu

* 3:12 Kye zizo Asarr 34:12-16. † 3:14 Kye zizo Ishaya 8:12-13.

na yi. [11] Uwanggo nggo à ti si ni ini ibre
ku anishirr ure ku Abachi, uwa bu bre are
ka Abachi. Uwanggo nggo à ti si ni ini ina
undu, uwa bu na undu ku nu ukyekye ku
nggo Abachi à nu ma nggo, wre ku anishirr
a bu gbyarr ku Abachi asa ni itu i Yesu
Kristi nggo inkpinkpye tuku ukyekye a si
ama sese. Du yi si meme yo.

Iki iha na ti abiga a di ki yi nggo

[12] Akpukpamburr abiga, si ku ayisurr ku
itsarr kye nu uru yi nggo imba i so hi yi hen.
Si kye di inkindirr yi nggo imba i so hi yi ziza
nggo i si ihẹhẹ hen. [13] Imba bu nyarr mi kye,
nu nggo imba mi i yo ungo ni ki iha yi na ti
Kristi à ki yi nggo. Meme nggo imba taka
mẹ nyarr na azhibarr wa nggo Yesu à taka
kanga, anishirr a taka hi ma ni inkpinkpye
tuku ukyekye umaku. [14] Anishirr a ti ki imba
iha nu nggo imba si abiga Kristi, Abachi à
ta yo ki imba angu ka iwre. Ima yo i ta du
imba i hi di Izhi i inkpinkpye yi nggo i si
Izhi i Abachi i so ni imba ba. [15] Undurr ni
imba ba ati ki iha, uwa bu si si di undurr
wama à ki iha yi di a ngu undurr mu, ka à
ki ayi, ka à zha are, ka à yo angu ama na
are ka abanu mu hen. [16] Uwa a ti si di uwa
i ki iha nu nggo uwa i si uniga, uwa bu si
du ishisha i ki uwa ku ima hen. Meme nggo
uwa bu gbyarr ku Abachi asa nu nggo a yo
uwa ki a Kristi. [17] Ziza nggo yo, a ta ba ibre
amu yi zhi na anishirr ba Abachi ba ba. Ibre
amu ima yi i ti bazhi ni inta ba, aba a ta na
kingginggi na anishirr angga ba nggo a si
kru isisu i Ure ku wre ku Abachi ku hen? [18] A
charr nu ungbamvu ku Abachi ku di:

"A ta si inkindirr i tsɨ kakami aba kpa un-
ushirr uzizi ttungo,
aba a ta na kingginggi na abi la ure na
abanu ba nggo a si kru isisu i Abachi
nggo hen?"

[19] Ni ima yo, abangga ba nggo Abachi mu
kpanye na du ba a ki iha nggo, a bu vu atu
ambarr wa a ni uwanggo nggo à na ba nggo,
na si di kasarr hen, na bu si ba ttungo ni na
uzizi hen.

5

Imba abiga i si nâ ta si aminta ba Abachi

[1] Ziza nggo ingga i se ni inkindirr i da ku
akikre ba ni inggurr bi imba yi. Nggo ingga
mi i su ukukre. Ingga i ka hi iha i Kristi yi
ba, ni taka kpa inkpinkpye yi nggo a taka
ni inta nggo. Meme ingga tsi ki imba ango,
[2] kye aminta ba nggo Abachi à ni imba na
ba ni isisurr iyirr na ti Abachi à zha di imba
bu na nggo. Ni si na na ti a so nga uwa
nggangga mu hen. Si na undu umuwa ku ni
zharr inklo hen. Na undu ku na ti ùwà mu
i ba ni isisurr umuwa du ùwà ta na ku. [3] Si
tsarr anishirr ba nggo a vu ba sa ku ùwà na
ango inkpinkpye hen. Iya, na ki ku aminta
ba a gurr wa nggo a ta ga wa nggo. [4] Meme
nggo u Kristi, Uni ho aminta unkpi wa à ti
nga, imba ta turr anzɨ a inkpinkpye wa nggo
a si taka kpurr zhi nado hen.

[5] Uwa bu si meme yo, imba aniru abiga
atsitsa ba, imba bu kpanye ni so ku akikre
ba na achi ambarr. Imba wemi bu ka atu
amba wa ki nggi ni na ku ikpa undu. A charr
nu ungbamvu ku Abachi ku di,

"Abachi à di ka ku abi gɨ atu,
na di ssu abi ki atu nggi gri zizi
nanka."*

[6] Ka atu amba wa ki nggi ku ukyekye ku
Abachi ku, wre ku azhibarr wa ti ma uwa ta
gɨ imba ki tsa. [7] Gri ivri imba yi wemi ni nga
na Abachi ku, kye isisurr ima yi i si ni imba
ba.

[8] Na ni kye! Si so ba kahre hen! Isheta,
uni karr imba wa, à so zirr kago nâ ta si iche
nggo à so gbru ingginggorr zha undurr wa
nggo à ta ta nggo. [9] Kri karrkarr ni iga yi
ni si nu ma anko hen. Nu nggo imba i hi di
akpambirr abiga ba kago ni ingbingbru yi
aba mi a so ki iha yi meme yo.

[10] Nu ugo ku iha inggi yi, nggo imba i si
ta ki yi ta anko hen, Abachi mu ku uzizi
umaku we, à ta ssu aseki ka bi wemi. À ta
ni imba ukyekye, wre ku ɨga imba yi bu kri
ngbangba, imba si kuhre hen. A yo imba di
imba mi bu sha kpa inkpinkpye ima yi nu
Kristi ku. Inkpinkpye yi nggo i taka so se
ase na ase. [11] Ukyekye bu si ku Abachi sese!
Du yi si meme yo.

Ichi ikikre

[12] Sila nggo à zi ingga ni charr ki imba ivi
icharr inggi yi. Ingga i hi ma a su uzumburr
uni kri ngbangba nu Kristi ku. Ingga zha
di imba bu kaki kyekye ni bu da ki imba
di uwanggo yo a si uzizi ujiji ku Abachi ku.
Kri karrkarr na ku. [13] Amuya amba abiga ba
nu Babilo nggo Abachi à hla ba meme nggo

* 5:5 Kye zizo Assurre 3:34.

a di ingga bu chi imba. Uzumu uniga wa
Marrku, uwa mi à da di ingga bu chi imba.
[14] Chi ikpambirr kakami, ni chi i abiga Kristi.
Abachi bu ni imba nggo i si abiga Kristi isu.

Ungbamvu ku uha ku Biturr
Ure ku meme

Biturr à hi di ivi ima yi ni ingbingbru yi i si ntsimi (1:13, 14), na charr inkindirr yi nggo i so ku ni isisurr. Nu ungbamvu ku meme ku, Biturr à tsarr anishirr ba inkindirr yi nggo a ta na ku iha yi nggo a so ki yi na ango ka abangga ba nggo a si si abiga hen. (Kye 1 Biturr 4:12). Biturr à gbye ku abiga ba utu di abi kpa are abi imu tuku abitsarr abi imu a mirri na abiga ba ba na so gri ba share na anko ajiji wa. Abitsarr abi imu a ti so tsarr itsarr imu imbarr yi, abiga a bu kri gbangba ni iga imbarr yi wre ku abanu a bu hi na ga aza ambarr ka.

Uni charr ungbamvu wa à vri kakami nu nggo abitsarr abi imu ba a bre di Kristi à si ta kanga zizo hen. Uni charr wa à da di Kristi à si nga korr hen wre ku anishirr wemi a bu kasarr ni ila ure imbarr yi bari (3:9).

Aseki atarr angga ka yo a du ma à charr ungbamvu ku: (1) wre ku a bu tto abiga ba du ba a kasi (kye 1:1-21), (2) a bu kisa ku abitsarr abi imu ba (kye 2:1-22), (3) wre ku abiga ba bu surr ashishi ku ikanga i Kristi yi (kye 3:1-18). Ungbamvu ku 2 Biturr ku u zzu ungbamvu ku Yahuda.

Are ka nggo kurr nu ungbamvu ku, na ankla ka nggo a se

Anko ka furr ni iga *1:1-21*
Kru isisu i abitsarr abi imu *2:1-22*
Inggurr ni itu i ikanga i Kristi yi *3:1-18*

1 A si ingga Sima Biturr, uvurr iko tuku uni ko na angu a Yesu Kristi.

Ingga so charr ku abangga ba nggo a ka kpa iyo isisurr inggi yi ni inta ba meme, ku uzizi ku Abachi amunta wa nggo su Uni kpa ttungo wa Yesu Kristi.

2 Abachi bu na wre ki imba, na ni imba isu kakami nu nggo imba i hi ma ni hi Yesu Kristi, Atiko munta wa.

Iyo tuku ihla i Abachi yi

3 Abachi ku ukyekye umaku à ni inta aseki ka wemi nggo a ta di inta so na amarr ka ga ma. Inta se na aseki ka wemi nu nggo inta i hi wanggo nggo à yo inta ku yo ni inkpinkpye tuku uzizi umaku nggo. 4 Ni ina inggi yo wemi Abachi à ni inta aseki azizi ankpinkpi ka nggo a da zu du uwa a ta ni nggo. Aseki akama yo a ta nggurr inta bi na Abachi ku, nu uzirr umaku nu nggo inta i ka firr ssuzzu ni ina abubo ki ndanda yi nggo izharr aseki i di gri ku ingbingbru yi nggo.

5 Nu nggo imba i se ni iyo angu izizi, imba bu ta ukpa ni na aseki angga ka kye ni iso imba yi. Sha ina wre yo ni iyo isisurr imba yi, ni sha ihi yo ni ina wre imba yi. 6 Du ivu ukpa gri i se kye ni ihi yi; ni du ivu isisurr i se kye ni ivu ukpa gri imba yi; ni du amarr ka Abachi a se kye ni ivu isisurr imba yi; 7 ni du ikpanye ni ikpa i se kye na amarr ka Abachi amba ka; ni du ikpanye i se kye ni ikpanye ni ikpa imba yi. 8 Aseki angga ka wemi a ti se ni imba ba na so furr, a ta zi imba di imba i hi Atiko amunta wa Yesu Kristi mri kakami. 9 Undurr wanggo ti sama na aseki akama ni so ima yi, uwa a ta rri so ni ibwu na si ta hi di a ka ngla ila ure ikuchi yi glo ku nu ukpa ba hen.

10 Ni ima yo, amuya amungga, imba bu ta ukpa gbigbi ni tsarr da Abachi a yo imba na hla imba jiji. Imba ti so di na meme, imba i si ta bwu uza ni jaku hen. 11 Aba a taka kpa imba na ango aha kakami, rri kuma ni ittu i sese i Atiko munta Uni kpa inta ttungo wa Yesu Kristi.

12 Uwa a si ni ima yo ingga i di da ki imba ttuttumi, wre ki imba bu si kpamusu na aseki angga ka hen. Ingga hi imba ka hi ka ba, ni kri ngbangba na are ajiji ka nggo imba i wo ka nggo. 13 Ingga kye i wre nggo ingga i ni so tsitsirr ingga bu tto amarr amba ka kasi na aseki akama, wre ki imba bu si kpamusu hen. 14 Ingga i hi na ti Atiko amunta wa Yesu Kristi à da ki ingga di ingga i ki ywhiywhirr i ttu ba. 15 Ingga ta kri karrkarr ni na inkindirr yi nggo ingga ti ttu, imba si ta kpamusu na aseki angga ka hen.

Abangga ba nggo a ki ashishi hi inkpinkpye i Kristi yi nggo

16 Inga i Atiko amunta Yesu Kristi nu ukyekye umaku nggo inta i bre ki imba na yi nggo, undurr mu a si bre ki inta na yi ki uyo hen. Inta i ki ashishi amunta i hi inkpinkpye ima yi. 17 Inta i se nu nggo Aki wa, Abachi à nu ma inkpinkpye yi. Ukorr u zhi na Abachi, Uni Inkpinkpye we wa nu

* 1:17 Kye zizo Matiyu 17:1-5; Marrku 9:2-7; Luka 9:28-35.

unkplassu ni da di, “Uwanggo yo à si Uzumu
ujiji wa, nggo isisurr mungga yi i nyarr na
ku kakami.”* [18] Inta i kri ni Yesu ku ni itu
igbre a Abachi wa ni ki atu i wo ukorr ku
zhi nu unkplassu.
[19] Ima yo di inta i kpanye na are ka nggo
abi kpa are ba Abachi ba a bre ka nggo. Imba
bu si na are kama ki inkindirr irro hen. A
si nâ ta a murr uru nggo u so la na abubo
anggo nggo a shi ibwu nu ta so la meme
yo ma na ambre nggo intsintse̱ ambre yi i
ta ssuzzu nggo, nu ta la ki imba ni isisurr.
[20] Inkindirr ime̱me̱ inggi i si di imba bu hi
di ure ku abi kpa are da ba nggo a charr na
angbamvu ka u si si ikpa kasarr i uni kpa are
wa mu ku itu ima hen. [21] Ure ku uni kpa are
u si di zhi na amarr ka uni kpa are wa mu
hen. Iya, Izhi Iwre yi mu i di du anishirr a
re zhi na Abachi ku.

2

Abitsarr abi imu a na aseki ndanda

[1] Na ti a si na asese ka akiki munta ba, abi
kpa are abi imu a se na ba, uwa a si meme yo
abitsarr abi imu a ta ssuzzu ni imba ba. Na
ta di do na yi nga ni bre ki imba are ka imu
nggo ta na imba ki ndanda nggo, na ta kisa
da aba a si hi Atiko wa nggo a re ba nggo
hen. Ina ima i ta du ikikre imbarr yi i nga
korrmi. [2] Ni ima mi abanu a taka na ga aseki
ka ishisha ambarr ka. Ina imbarr ima i ta
du anishirr a re are andanda ni itu i anko
ajiji wa. [3] Ku izharr inkindirr imbarr yi, abi
kpa are bi imu ba ta a re imba na ka imba
zhi, wre ba bu kpa inklo. Abachi à ri amarr
na ki ba iha ngbangbamu, ziza nggo ikikre
imbarr yi i so na anko.
[4] Abachi à si ka abitu ama abi la ure ba mi
du hen. À ta ba surr nu udduddu ku uru
ku na lo ba ache na akorr a shi ibwu zu bi
azhibarr a ibre amu wa. [5] Ingbingbru ikuchi
yi mi, Abachi à si ka yi du hen. Abachi
à ttu amancha a gu anishirr abangga ba
nggo a si hi ma hen. Nuhu nggo à di bre
ku anishirr ba di a bu zirr zizi na age̱ ka
Abachi, uwa yo na anishirr abanu atangba a
si gu nado hen. [6] Abachi à tu ìgbù i Sodomu
tuku Gomorra* nu uru ki inturu, wre ku
anishirr a bu hi inkindirr yi nggo uwa à ta
na ku abangga ba nggo a si kru isisu ima
yi hen. [7] Abachi à ttu Lotu ssuzzu. Uwa yo
à si unushirr uzizi nggo isisurr i vri ma na
aseki ka ishisha ka nggo abi kà iwo ba a di
na nggo. [8] (Unushirr uzizi uwama à di rri so
na ba na di hi na wo aseki ndanda ka nggo
a du isisurr izizi ima yi i vri kakami.) [9] Ima
yo i tsarr di Abachi à hi nggo uwa a di na,
na ddu anishirr azizi ssuzzu ni iha, na zu
anishirr amimi ba ku itsutsarr na azhibarr a
ibre amu wa. [10] Itsutsarr ima yi i ta si kakami
ku anishirr ba nggo a so di na umimi nggo
ukpa umbarr ku ila ure ku u zha na na zzu
di Atiko à si se hen.
Abitsarr are ka imu abama a gɨ atu, na ga
angba na di re kyekye mi na di na aseki ka
nggo a zha i na. A si di kru isisu i ire are
andanda ni itu i ankpinkpye bu unkplassu
ba hen. [11] Abitu ba Abachi ba mi nggo a si
kyekye na si ni inkpinkpye mri abitsarr abi
imu ba, aba mi a si di glo ba na ashishi ka
Atiko hen. [12] Anishirr angga ba di re kisa na
are ka nggo a si hi inkindirr ni itu yi hen. A
si nâ ta si ininazzu yi nggo i di so sama ni iri
amarr, ininazzu yi nggo a na yi ku ihan ta.
Na ta di ngɨ ininazzu, aba taka ngɨ abitsarr
bi imu angga ba mi meme yo.
[13] A ta ki iha han ku iha yi nggo a du
anishirr a ki yi nggo. Inyarr imbarr inggi
i si di aba bu di na aseki ka ishisha na abi
ndende mi. A si inkindirr ishisha nggo
abama a ku di so na nyarr ni iri ni imba ba
na agbugba a nggurr bi amba wa. [14] A di zha
ikye inddunddu amba yo mre. Na di zharr
ila ure kakami na si shi na yi hen. A di re
anishirr angga ba nggo a si kri ngbangba
hen. A du isurr ashishi da aseki a bu si ba
ambarr yo mre iba ba itu. Abachi à ka yo
ba angu andanda ba! [15] A kà anko nggo si
ntto du na nga anko. A so ga aza ka Balamu
uvuvurr a Beyo. A yo isisurr ni inklo yi
nggo uwa a ta na inkindirr indanda na kpa
yi nggo. [16] Abachi à nggarr ito na ku ku ila
ure ima yi. Ijaki nggo à si di re hen, à re ku
nu ukorr ku unushirr na han uni kpa are wa
ni na ìlǎ ima yi.
[17] Anishirr angga ba a si nâ ta si imblo yi
nggo sama na amasirr. A si nâ ta si ihurr
inggi unddunddu u go yi. Abachi à ssu
abubo a shi ibwu lanchinchi a zu ba. [18] A
di da are ka gɨ itu na are arrurru, na di re
anishirr ahe̱he̱ ni ga yi ni izharr inkindirr
imbarr yi, abangga ba nggo a firr ssuzzu zhi
na abi so ni ibwu ba, a di re ba ni izharr

* 2:6 Sodomu tuku Gomorra: Ìgbù iha yi nggo Abachi à du yi kuhre ku umimi ku anishirr ba.

na aseki ka ishisha imbarr yi. [19] A da ba
di a ka kpa ba ttungo ni igarr ba, aba ku
atu ambarr a sa agarr bi izharr ina aseki
ndanda. Anishirr a di sa agarr ku aseki ka
nggo a rẹ ba gri. [20] Nggo anishirr ti tsɨ huzzu
zhi ni ina umimi ku ingbingbru ku, ku iwo
ure ku Atiko munta wa Yesu Kristi uni kpa
inta ttungo wa, na ti ka ku la ure na kaki ku
ila ure yi agarr ama, aba di ttudu mri imẹmẹ
yi. [21] I ka wre sha nu nggo a ka nise hi anko
azizi wa kye tuku nggo a hi wa na kà iwo ure
ku Abachi nggo a tsarr ba nggo. [22] Inkindirr
yi nggo i kuttu ba nggo, i si na ti si assurre
wa nggo a da di: "Iviyo à ka ku rẹ ikẹ ima
yi," tuku nggo a di da di, "Inkpama yi nggo
à ngla yi nggo i kakuma ku rri nu ulante."

3

Azhibarr a inga a Atiko wa

[1] Akpukpamburr abiga nggo so ki ingga
ni isisurr, uwanggo yo a su ungbamvu u ku
uha ku nggo ingga i charr ki imba nggo.
Na angbamvu ka aha mi, ingga i charr
tto amarr amba kakuma na aseki angga ka
nggo imba i ka hi ka ba nggo, wre ki imba
bu ssu ka hi ni kri kyekye ni iga yi. [2] Di imba
bu kri ngbangba ni iga yi ni si kpamusu na
are ka nggo abi kpa are abi wre ba Abachi
ba a da ni ikuchi yi hen, tuku are ka Atiko
uni kpa inta ttungo wa na abi ko na angu ba
a da ki imba nggo.

[3] Inkindirr imẹmẹ inggi i si di, imba bu hi
di ni ivi ikikre yi, abanu abi mẹ anishirr a
ta se na ta mẹ ure ujiji ku. Na ta na aseki
ndanda nggo a zha da aba a ta na ka nggo.
A ta mẹ ida zu i Abachi yi [4] da di, "Inta kye
da a ddu imba du uwa a ta nga? Na su nu
momo mu? Akiki amunta ba a ka kɨ ba aseki
ka ingbingbru ka a ni so si meme yo na ta a
se ni imẹmẹ yi nggo." [5] A hi na ka na wurr
mu di ngbangba ka Abachi à re rire nggo na
na unkplassu ku tuku imimi yi. Abachi à na
imimi yi zhi na amasirr, na na yi na amasirr.
[6] Uwa a si na amasirr a yo, amancha wa nggo
a gu ingbingbru ikuchi ima nado. [7] Uwa
su ure ku Abachi uyiyirr ukuma yo u zu
unkplassu ku tuku ingbingbru i ziza nggo yi
bi itu nu uru. Nggo azhibarr ibre amu ama
a ti nga, aba ta ka unkplassu tuku imimi yi
glo. Abangga ba nggo a si si aba Abachi hen
a ta ngɨ ba.

[8] Meme mi imba bu si kpamusu ni
inkindirr iyirr inggi yi hen. Imba akpuk-
pamburr nggo so ki ingga ni isisurr. Azhi
ayirr na Atiko ku a si nâ ta si ase ukrɨ uyirr.
Ase ukrɨ uyirr a si nâ ta si azhi ayirr. [9] Atiko
wa à si kachi mu ni na inkindirr yi nggo à
da du uwa a taka na nâ ti abanu ba kye hen.
A si si meme yo hen. A so vu isisurr gri ni
imba ba, wre ku abanu bu si kɨ hen. A zha da
anishirr wemi a bu kasarr ni ila ure imbarr
yi.

[10] Azhibarr a inga a Atiko wa a taka si nâ
ta si inga i unayi nggo. Na azhibarr ama,
unkplassu u taka yi hantu ni ka nado. Aseki
ka unkplassu ka a taka kparri nado. A taka
bwu ingbingbru yi na aseki ka nggo anishirr
a na sharri na yi nggo a la zu na ábì.

[11] Nu nggo, a taka na aseki ka wemi ki
ndanda. Imba i ta so iso ita inggi? Imba bu
so iso i Abachi ni na ku Abachi undu, [12] ni
so kye anko kuma ni ichi ku inga i azhibarr
a Abachi wa, ni ta ukpa ni du wa a nga
korr. Nggo azhibarr ama a ti nga, aba a
taka tu unkplassu ku nado nu uru, aseki ka
unkplassu ka a ta sha nado ku issu yi. [13] Uwa
ta si inta na anko, inta i so bi nggo Abachi à
ddu inta du uwa a taka na unkplassu uhẹhẹ
tuku ingbingbru ihẹhẹ. Nu nggo anishirr
we a taka so na zirr uzirr ku nggo Abachi
a zha da a bu zirr nggo.

[14] Akpukpamburr nggo so ki ingga ni
isisurr, nu nggo imba i so surr ashishi bi
ina ima, ta ukpa ni so sama ni ila ure tuku
ikpala. Ta ukpa ni so su na Abachi ku. [15] Si
kpamusu da a si ivu gri i Abachi iyo i ni
inta anko a ikpa ttungo wa hen. Uzayirr
amunta wa nggo so ki inta ni isisurr kakami,
Bulu a da ki imba inkindirr iyiyirr ima yo,
nu nggo a charr ki imba ni ihi yi nggo
Abachi a nu ma nggo. [16] Bulu à re ni itu i
aseki akama yo na angbamvu ama ka wemi.
Meme mi, aseki anuma ka nggo à charr a tsɨ
kakami. Anishirr abanu nggo ihi imbarr yi
i klonyarr, na si kri ni inkla iyirr ni iga yi
hen, na kpa aseki angga ka bre nanka mu.
Na di bre inkpu angbamvu ka Abachi ka mi
ni imu mi, ni ina ima aba a ko na atu ambarr
mu ki ndanda.

[17] Akpukpamburr, nu nggo so ki ingga ni
isisurr, nggo imba i ka hi aseki angga ka
ba, imba bu na ni bu kye. Si du anishirr
amimi angga ba a re imba share na aseki a
ndanda ambarr ka hen. Na ni bu kye, wre ki

imba bu kri ni inkla iyirr ni iga yi. [18] Meme
mi imba bu furr nu uzizi tuku ihi i Atiko
amunta tuku Uni kpa inta ttungo wa Yesu
Kristi. Inkpinkpye i bu si ima ziza nggo tuku
ase na ase. Du yi si meme yo.

Ungbamvu ku mẹmẹ ku Yohana
Ure ku mẹmẹ

Uwanggo nggo charr angbamvu atarr angga ka a si Yohana, uvuvurr a Zabadi. À si uni kuma na angu. Uwa yo à charr ungbamvu ku Yohana ku tuku Ungbamvu ku Ibwu tsarr Yohana yi. A charr nu 1 Yohana 2:12-14, 19; 3:1; tuku 5:13, di a charr ku abiga ngga ungbamvu unggo ku. A si da abata ngga a si abiga abama hen, na si da inkla yi nggo a so hen. Nu nggo ungbamvu ku u si yo undurr ni isa hen, ima yo i du inta i ba di a charr ku ga ku abiga wawami na ankla tankpami. Ase ka Yohana ka a ka kri ba. Zhi nu abi kuma na angu abanu ba a ka kɨ kre ba, uwa a ni ji uwa yo na nkpama. À charr ungbamvu unggo ku aba a nise han ma ku zu ni ìgbù nu Patimo wa nggo akri na atsutsu ka amasirr ka nggo. Yohana à hi Kristi na ashishi ama na charr kyekye mi ni ima yo wre ku abiga ahẹhẹ abi so nga nu ugo angga ba a bu yo isisurr na Abachi ku ni iga imbarr yi.

Yohana à charr ungbamvu unggo ku ni ima yo na se na aseki aha ngga ni isisurr: (1) Anishirr a bu hi undanda undu a abitsarr abi imu angga ba (2:26), tuku (2) Abiga a bu hi di ikpa ittungo imbarr yi i se jiji (5:13). Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Inggurr bi i abiga yi na Abachi ku *1:1-10*
Ure uhẹhẹ ku ikpanye ni ikpa ku *2:1-17*
A gbye utu ni itu i Uni kà Kristi wa tuku umimi *2:18-27*
Uzirr ku uniga *2:28—3:24*
Abitsarr abi imu *4:1-6*
Ikpanye i Abachi yi na anishirr ba *4:7-21*
Iyo isisurr nggi i si ni ichi we *5:1-21*

Ure ku nggo di gri iso nga

1 Inta charr ki imba ziza nggo ni itu i ure ku nggo u se zhi ni imẹmẹ yi, nggo inta i wo ku na atu amunta, ni hi na ashishi amunta, ni hi uzirr umaku, ni sa ango amunta na ku. Inta charr ki imba ni itu i Ure ku nggo di gri iso nga. 2 A tsarr inta are ka nggo gri iso nga. Inta hi ka ni ka da ure ni itu yi. Ima yo di inta ko da ki imba di ure ku u gri iso sese. U di so na Aki wa ku nu unkplassu, aba di inta hi ku. 3 Inta ko da ki imba inkindirr ima yi nggo inta i wo ni hi nggo, ni ko zha di imba bu nggurr itu bi ni inta ba. Inta ko nggurr itu bi na Aki wa ku ndo nu Uzuma wa, Yesu Kristi. 4 Inta ko charr ki imba are ka ngga ka, wre ku inyarr munta yi ni imba bu kri kakami.

Abachi si ila i uru

5 Wanggo yo su ure ku nggo inta i wo zhi nu Uzuma wa ku, ni ko bre ki imba na ku ziza nggo di Abachi à si ila i uru. Ibwu i sama nu umi umaku. 6 Inta ti da di inta nggurr itu bi na ku, ni ka ni ko zirr ni ibwu, inta ki imu, ina jiji i sama nu umi umunta ku. 7 Inta ti ko zirr ni ila i uru yi, nâ ta si nggo uwa ku itu ima à se ni ila i uru yi. Meme nggo inta i nggurr itu bi ni ikpa ayiyi a Yesu, Uvuvurr a Abachi wa à ngla inta zzu ni ila ure i munta yi.

8 Inta ti da di, inta sama ni ila ure inta so re atu munta, ure ujiji u si se nu umi umunta hen. 9 Inta ti bwu angu i da ila ure munta yi, uwa à si ta ka angu ama ka à sarr hen, na ta na inkindirr yi nggi yi nggo iwre, na ta nggurr ila ure imunta yi zhi, na ta hɨ amarr ka ina ndanda amunta ka we glo ki inta. 10 Inta ti da di inta sama ni ila ure, inta i nga da Abachi imu, u ure umaku u sama nu umi umunta.

2

Yesu nggo su uni zi inta wa

1 Imba amumarr mungga, ingga so charr ki imba ungbamvu unggo ku, wre ki imba bu si la ure hen. Unuma ti la ure, inta se nu uwanggo nggo à so barr ki inta Aki wa na angu munta. Uwama nggo à si Yesu Kristi, nggo à su ku Abachi isisurr. 2 A ba uwa yo a to, wre ba bu sarr inta kpa ttungo ni ila ure imunta yi, na si si ila ure imunta yo mre na akpukpamburr hen, a di nggurr zhi ku anishirr ba wemi.

3 Ziza nggo inta ka nggurr ankẹ di inta i hi ma nggo inta so kru isisu i are ama ka. 4 Undurr wa nggo ti da di, “Ingga i hi Abachi,” na si kru isisu i are ama ka hen, uwa si uni imu, ure ujiji ku u sama nu umi ku unushirr uwama. 5 Undurr wanggo nggo ti ga ure kuma, i ikpanye i Abachi yi i ka na ma ki pempe ba jiji. Wanggo yo sa anko wa nggo inta i hi di inta i se nu umi ku Kristi: 6 Undurr wa nggo à ti da du uwa à se nu umi umaku Kristi, uwa bu ga uzirr umaku.

Are ahẹhẹ ka

7 Imba akpukpamburr, ingga si ko charr
ki imba wanggo su ure numa uhẹhẹ mu
hen, a si ure ukuku ku nggo imba i wo zhi ni
imẹmẹ yi mu. A si itsarr ikuku yi nggo imba
i ka wo yi ba. 8 Ziza nggo, ingga so charr ki
imba si are ahẹhẹ. Yesu à tsarr inta du ure
kuma u su jiji. Imba mi tsarr meme yo. Kye,
ibwu yi so ka nado, ila i uru jiji yi i so nga.
9 Undurr wa nggo ti da uwa se ni ila i uru
yi na di karr uzayirr, uwa à ni so ni ibwu.
10 Undurr wa nggo ti kpanye na amuyirr ba,
uwa sama ni inkindirr yi nggo ta du abanu a
bwu uza. 11 Undurr wa nggo ti karr uzayirr,
uwa so ni ibwu na so zirr kago ni ibwu, na
si hi unto ku nggo a so kuma hen. Ibwu yi i
ka na ma ki unakreshishi ba.
12 Ingga ko charr ki imba, amarr mu,
nggo a ka nggurr ila ure imba yi zhi ni
itu i isa i Yesu ba.
13 Imba akiki, ingga charr ki imba,
nggo imba i ka hi undurr wa nggo a se
zhi ni imẹmẹ yi ba.
Imba anzinze, ingga charr ki imba,
nggo imba ka ba Umimi wa nggurr ba.
14 Imba amumarr, ingga charr ki imba,
nu nggo imba i ka hi uwanggo nggo à
si Aki wa ba.
Ingga charr ki imba akiki, nu nggo imba i ka
hi undurr wa nggo a se zhi ni imẹmẹ
yi.
Ni charr ki imba anzinze,
nu nggo imba si akyekye,
ni gri ure ku Abachi ku ni isisurr imba
tuku nu nggo imba i ka ba Umimi wa
nggurr ba.
15 Imba bi si kpanye ni ingbingbru inggi
yi ka aseki ka ingbingbru ka hen. Undurr
wa nggo ti kpanye ni ingbingbru inggi yi,
i ikpanye i Abachi yi i sama ni isisurr ima.
16 Aseki ka ingbingbru ka we - aseki ka ila ure
ka nggo isisurr i zharr, aseki ka ila ure ka
nggo ashishi ka anishirr a zha, na aseki ka
ila ure ka ingbingbru ka nggo anishirr a so
di nggurr ankẹ na ka - inkindirr iyirr imbarr
i si zhi na aki wa ku hen, a zhi ni ingbingbru
yi we. 17 Ingbingbru inggi yi na aseki ka ila
ure ka, a so vu sarr na aseki ka ila ure ka
nggo anishirr a zha, u undurr wa nggo ti na
inkindirr yi nggo Abachi à da di a bu na yi
uwa yo à ta so sese.

Abi karr Kristi

18 Imba amumarr, uwanggo yo a si ivi
i ikikre yi. Nggo imba i wo di uni karr
Kristi wa à so nga, ziza nggo abi karr Kristi
ba shishemi a ka nga ba. Uwanggo yo si
inkindirr yi nggo di inta hi di ivi i ikikre yi
i nga ba. 19 Abi karr Yesu abama a di se ndo
ni inta ba, na gru ka inta, mremremu a si si
anishirr amunta hen. Ka da di a sa amunta,
a ka so ni inta ba. Aba gru kuma. I ikuma
imbarr yi i tsarr di uyirr mi nu umi umbarr
ku a si si amunta hen.
20 Nu nggo Uni wre sha wa à ka ni imba
Izhi Iwre yi ba, imba wemi i se ni ihi ijiji yi.
21 Ingga charr ki imba di imba i si hi ure ujiji
ku mu hen, imba hi ku, ni hi di imu sama nu
umi umaku. 22 Unggonggo su uni imu wa?
Uni imu uwanggo à su undurr wa nggo à
kisa di Yesu yo à si si Kristi wa hen. Undurr
wa nggo à ti da meme uwa yo à si uni karr
Kristi wa, na kà Aki wa ndo nu Uzuma wa.
23 Undurr wa nggo à ti kisa nu Uvuvurr wa,
uwa sama na Aki wa ku. Undurr wa nggo ti
bwu angu na kpanye nu Uvuvurr wa, uwa
se na Aki wa.
24 Meme nggo, imba bu yo isisurr, ni kri
ngbangba ni itu i inkindirr yi nggo a tsarr
imba zhi ni imẹmẹ yi. Imba ti na meme,
imba ta kuchi ni inggurr itu bi nu Uvuvurr
wa ku ndo na Aki wa. 25 Iso sese, iyo si
inkindirr yi nggo Uvuvurr wa à da zu ki
inta.
26 Ingga i charr ki imba na atu a anishirr
ba nggo a so zha di aba ta gri imba ko na
anko ndanda. 27 Uwa à ta si imba nanko,
Kristi à ka Izhi ima yi surr ki imba, Izhi yi
so ni imba ba. Uwa si ni ima yo, imba si
zha unitsarr inuma hen. Nu nggo Izhi yi i
ta tsarr imba aseki ka we, itsarr ima yi si jiji,
na si si imu hen. Ga itsarr i Izhi iyo mre, ni
so nu umi ku inggurr bi ku nu Kristi ku.

Amumarr ba Abachi

28 Ziza nggo amumarr mungga, imba bu
so nu umi ku Kristi, wre ku nggo à ti ka nga
inta ka sama ni isisu ni sama ni ishisha na
agẹ ama ka.
29 Imba ti hi di a di Kristi à sama ni ila ure,
meme nggo, imba bu hi di abangga ba nggo
a na uzizi a si ku amarr ma.

3

1 Kye nggo Abachi à kpanye ni inta ba, na
da di a bu yo inta ki amumarr ba Abachi.
Inta si meme yo. Inkindirr yi nggo i du

ingbingbru yi si hi inta hen i si nu nggo ing-
bingbru yi i si hi ma hen. [2] Imba akpukpam-
burr, nu nggo a nise tsarr inta inkindirr yi
nggo i taka se ni ichi mi, inta i hi di inta i
si amumarr ba Abachi mu ziza nggo. Nggo
inta hi da ati nggurr surr inta taka kaki nâ
ta si nggo a se, nggo inta taka hi ma nâ ta
si nggo a se jiji. [3] Undurr wa nggo à ti se
ni isurr ashishi inggi yi, uwa bu so sama
na ankizhi, nâ ta si nggo Kristi à sama na
ankizhi nggo.

[4] Undurr wa nggo à ti la ure uwa à ku ni
iba i Abachi yi, nggo imba hi di ila ure tuku
iba yi a si inkindirr iyiyirr ima yo. [5] Imba mi
i hi di uwa à nga nye ka ila ure munta iyo a
glo, nggo uwa ku itu ima à sama ni ila ure.
[6] Undurr wa nggo à so nu umi umaku ka si
kuchi ni ila ure hen. Undurr wa nggo ti ka
na di la ure, uwa à nise hi ma na ashishi kye
na ssurr ma.

[7] Imba amumarr amungga, imba si du
undurr à re imba surr na anko andanda hen.
Unushirr wa nggo à ti na inkindirr i iwre,
uwa su unushirr uzizi, nâ ta si nggo Kristi
à si uni na wre. [8] Unushirr wa nggo ti la
ure uwa sa a umimi wa. Umimi wa à si
uni la ure mu zhi ni imemẹ yi. Uvuvurr a
Abachi wa nga ki ima yo, wre ku bu ni ka
undu ku umimi ku glo. [9] Abangga ba nggo
sa amumarr ba Abachi a si di kuchi ni ila
ure hen, nu nggo inkindirr yi nggo Abachi
à da, iso na ba, ni ima yo aba ka si kuchi
ni di la ure hen, nu nggo a si abi ngri ba
Abachi. [10] Ziza nggo, inta i hi nggo amumarr
ba Abachi ba a se, tuku nggo amumarr bu
umimi ba a se. Abangga ba nggo ti so
na inkindirr yi nggo i si iwre hen a si sa
amumarr ba Abachi hen. Undurr wa nggo
à si kpanye nu uzayirr ku hen, uwa si su
uvuvurr a Abachi hen.

Iwre inta bu kpanye ni ikpa

[11] A tsarr inta zhi ni imemẹ yi mu di inta
bu di kpanye ni ikpa. [12] Inta bu si na ina i
Kayinu yi hen, nggo a se ni isisurr i Umimi
yi na ngu uzayirr a Habila. Angginggi i
du ma ngu uzayirr wa? Inkindirr inggi i
si di uzayirr wa a su unushirr uzizi, uwa
Kayinu nanko à su umimi. [13] Nggo imba ti
hi anishirr bi ingbingbru ba a so ka imba,
imba bu si kye ima ki inkindirr ihẹhẹ mu
hen. [14] Nggo inta ti so kpanye ni ikpa, ima
yo i ta tsarr di inta i ka bwa huzzu ni ittu
ba, ni so tsitsirr mu ziza nggo. Undurr wa
nggo à ti si kpanye hen, uwa à ni so ni ittu.
[15] Undurr wa nggo ti karr uzayirr, uwa su
uni ngu iku. Imba bu hi di iso sese na Abachi
ku sa nu umi umaku.

[16] Wanggo à si nu nggo inta i hi di a si
ikpanye: Yesu Kristi à itu ima à ta yo ki
inta. I wre inta bu ka atu amunta wa i ni ku
amuya amunta abiga ba. [17] Inta ti turr iki yi
nggo inta so di zha yi ssu na abubo, ni ti hi
uzayirr uniga unuma so zha lankarr, i wre
inta bu ki itito na atu ambarr wa ni bu sha
nu ma. Nggo inta ti si sha yi nu ma hen, inta
ta na kingginggi ni da di inta i kpanye na
Abachi ku? [18] Amumarr amungga, imba bu
si di inta na ikpanye imunta yi ba nu ubarr
angu hen, inta bu tsarr yi ni ina munta yi
tuku ina ijiji yi. [19] Nggo inta ti kpanye na
abanu, ima yo ta di inta hi di inta sa anishirr
ajiji, ima yo ta di inta ko na agẹ ka Abachi
sama ni isisu. [20] Isisurr munta yi ti da di inta
jaku, Abachi à mri isisurr munta yi na hi
aseki ka nggo inta di na ka namri.

[21] Akpukpamburr, amarr amunta ka a ta
si da di inta jaku hen, inta ka nga na Abachi
ku sama ni isisu, [22] uwa di ni inta aseki ka
nggo inta di zha, nu nggo inta ga ure kuma
ku ni na inkindirr yi nggo su ku isisurr.
[23] Uwanggo yo su ure umaku di inta bu
kpanye ni isa i Uzuma yi, Yesu Kristi, ni bu
kpanye ni ikpa, nâ ta si nggo a da na are ama
ka. [24] Abangga ba nggo a di kru isisu are ka
Abachi ka a so di nggurr itu bi na ku. Na
anko ama yo, inta hi di a so nu umi munta,
nu nggo à ni inta Izhi i Iwre yi.

4

Imba si du ba re imba mi hen

[1] Akpukpamburr, abi kpa are abi imu
shishemi a ga rri ni ingbingbru inggi yi. Ni
itu ima yo imba bu si kpanye ni izhi tankpa
hen. Tsarr izhi yi kye ni hi ka i zhi izhi si
na Abachi ku. [2] Kye uwanggo yo sa anko wa
nggo uwa ta hi Izhi i Abachi yi. Izhi yi nggo
ti kpanye krizhizhi mi di Yesu Kristi a nga
ni inina ikpa, Izhi ima yi si i Abachi. [3] Izhi yi
nggo ti kisa di Yesu Kristi à si nga ni inina
kpa hen i si si Izhi i Abachi hen. Ima i si izhi
i uni karr Kristi yi nggo a ka da ki imba ba di
i so nga, ziza nggo à se ni ingbingbru inggi
yi.

[4] Amarr mu, imba zhi na Abachi ku ni
si anishirr ba Abachi, ni ka ba ingbingbru

inggi yi nggurr ba, wanggo nggo à se nu umi
umba ku à mri wanggo nggo se ni ingbing-
bru inggi nu ukyekye. 5 A si abi ingbingbru
ba, na re nâ ta si nggo abi ingbingbru ba di
re, abi ingbingbru ba di shirr ba atu. 6 Inta
si anishirr ba Abachi, u abangga ba nggo a
hi Abachi à di shirr ki inta atu. Undurr wa
nggo à ta si si Abachi hen, uwa si di shirr ki
inta atu hen. Na anko ama, inta di hi izhi yi
nggo si ijiji ni izhi yi nggo si i imu.

Abachi kpanye ni inta ba,
inta mi kpanye na Abachi ku

7 Imba akpukpamburr, di inta kuchi ni
ikpanye ni ikpa, nggo inta hi di ikpanye di
zhi si na Abachi ku. U undurr wa nggo à
ti kpanye na anishirr ba, uwa à su uni ngri
a Abachi na hi Abachi. 8 Undurr wa nggo
à ta si di kpanye na anishirr ba hen, uwa
à si hi Abachi hen, nu nggo Abachi yo si
ikpanye. 9 Abachi à tsarr inta ikpanye ima
yi nu nggo à tu Uzuma ingbre iyirr à nga
ni ingbingbru yi, wre ki inta bu so tsitsirr
ni itu ima yi. 10 Uwanggo yo a si ikpanye
ijiji, Abachi nggo à kuchi kpanye ni inta ba
na ni inta Uzuma wa di a bu nga ni to itu
ima wre ku bu sarr inta ttungo ni ila ure
imunta yi bari, inta mi gru kpanye na ku.
11 Amuya, Abachi ti kpanye ni inta ma mi,
uwa à si inkindirr i iwre inta bu kpanye
na atu munta wa meme. 12 Undurr nise hi
Abachi na ashishi kye. Inta ti kpanye ni ikpa
Abachi à rri so nu umi umunta i ikpanye
ima yi i tsarr ssu ni inta ba.

13 Abachi a ni inta Izhi ima yi du yi ki
angba wa nggo a tsarr di inta so na ku uwa
a so ni inta ba. 14 Inta i ka hi na ashishi ni ka
da na angu amunta ba di Aki wa à ni Uzuma
wa na du ma a su uni kpa ingbingbru wa
ttungo. 15 Undurr wa nggo ti da di Yesu à
su Uvuvurr a Abachi, uwa a se na Abachi nu
umi umaku, u undurr wama so nu umi ku
Abachi. 16 Inta i ka hi ni yo isisurr kakami ba
di Abachi à kpanye ni inta ba.

Abachi à si ikpanye. Abangga ba nggo a
so nu umi ku ikpanye i Abachi yi, a so nu
umi ku Abachi, Abachi so nu umi umbarr
ku. 17 Inta ti kpanye ni ikpa jiji ni so nâ ta
si nggo Kristi à so ni ingbingbru inggi yi,
inta si ta se ni isisu na azhibarr ibre amu wa
hen. 18 Unto ku nggo ikpanye i Abachi yi se,
isisu i di sama, nu nggo ikpanye i Abachi yi
nggo ittu aseki ka pempe i di han isisu. A si
iha nggi i di du unushirr ki isisu, ni itu ima
yo ikpanye i si di na aseki ku kre nu umi ku
unushirr wa nggo a se ni isisu hen.

19 Inta i so di kpanye ni kpa nu nggo
Abachi yo a kpanye ni inta ba kuchi. 20 Nggo
inta ti da di inta kpanye na Abachi ku, ni
kà uzayirr uniga, inta i si abi ki imu. Nggo
inta ka si kpanye na Abachi ku nggo, inta
nise hi ma kye, nggo inta ta si kpanye na
abanu nggo inta hi ba hen. 21 U Abachi à ni
inta ure ku nggo u da di: “Abangga ba nggo
kpanye na Abachi ku, i si gbigbi mu di a bu
bi kpanye na amuyirr meme.”

5

Iyo isisurr nu Uvuvurr a Abachi wa ku

1 Undurr wa nggo ti kpanye di Yesu yo
su Kristi wa, uwa su uvuvurr a Abachi,
uvuvurr wa nggo ti kpanye na aki ama wa
ku, uwa bu kpanye na amuyirr ama ba ba
meme. 2 Ima yo tsarr di inta kpanye na
amumarr ba Abachi ba, nggo inta ti kpanye
na Abachi ku, ni kru isisu i are ama ka. 3 Inta
di tsarr di inta i kpanye na Abachi ku, nggo
inta ti kru isisu i are ama ka, nggo a si tsɨ ki
inta hen. 4 Amumarr ba Abachi ba namri a
se nu ukyekye ku ba ingbingbru yi nggurr.
Iyo isisurr munta iyo di ni inta ukyekye ku
ba ingbingbru nggi yi nggurr. 5 Unggonggo
se nu ukyekye ku ba ingbingbru yi nggurr?
A su uwanggo nggo à kpanye di Yesu su
Uvuvurr a Abachi.

6 Uwanggo yo su Yesu Kristi wa nggo à
nga zhi na anko a amasirr tuku ayiyi. À si
nga zhi na anko a amasirr yo na nkpama
hen, à zhi na anko a amasirr tuku ayiyi. Izhi
i iwre iyo i da di i si jiji, nggo izhi iyo su
ure ujiji. 7 Atarr angga ba yo a da ki inta
ure ni itu i Yesu. 8 Atarr angga ba su Izhi,
amasirr, tuku ayiyi, aba atarr mi a kpanye
ni ikpa. 9 Inta di kpanye nggo anishirr a ti
da inkindirr yi nggi nggo si ijiji. Inkindirr yi
nggo Abachi à di da i wre mri nu nggo a di
da ki inta ure ujiji ni itu i Uzuma wa. 10 Inta
ti yo isisurr nu Uvuvurr a Abachi wa, inta
se nu ujiji umaku ni isisurr imunta. Inta
ti si kpanye hen, inta so da di Abachi à ki
imu, nu nggo inta i si kpanye ni inkindirr
yi nggo Abachi à da ni itu i Uzuma wa hen.
11 Uwanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi da
ki inta, Abachi à ni inta iso sese, iso ima i
zhi nu Uzuma wa ku. 12 Undurr wa nggo ti

se nu Uvuvurr wa, uwa se ni iso, u undurr
wa nggo ti sama nu Uvuvurr a Abachi wa,
uwa sama ni iso.

Iso sese

13 Ingga charr ki imba nggo a kpanye ni
isa i Uvuvurr a Abachi wa, wre ki imba bu
hi di imba i se ni iso sese. 14 Uwanggo yo
a si inggurr ankẹ yi nggo inta se na yi nu
umi umaku, nggo inta ti zhi ma inkindirr
ku ikpanye ima yi uwa wo inta. 15 Inta ti
hi di Abachi à so di shirr ki inta atu nggo
inta ti barr ma nggo, inta hi di a ka ni inta
inkindirr yi nggo inta barr ma, nu nggo inta
hi di à ka kpa ibarr imunta yi ba.
16 Uwa ti hi uniga numa à so na ila ure
inggi yi nggo si di gri ittu nga hen, ùwà bu
barr, Abachi à ta du unushirr wama nggo à
so tsitsirr. Ingga so re ni itu i unushirr wa
nggo ila ure ima yi i si di gri ku ko ni ittu ijiji
yi hen. Ila ure i se nggo di gri ittu. Ingga si
ko da di unushirr bu barr ku ila ure ima mu
hen. 17 Ina undanda wemi i si ila ure, uwa
à si si ila ure yi namri mu i di gri unushirr
kuma ni ittu jiji hen.
18 Inta i hi di amumarr ba Abachi a si di
kuchi ni ila ure hen, nggo Uvuvurr a Abachi
wa di zu ba sharri, nggo umimi wa ka si vu
ba farr hen. 19 Inta hi di inta sa aba Abachi,
ni hi di umimi wanggo yo so gri ingbingbru
yi we. 20 Inta hi di Uvuvurr a Abachi wa à
nga, na nga ni bwu ki inta ashishi, wre ki
imba bu hi Abachi ujiji wa. Inta i se nu
umi ku uwanggo wa nggo su ujiji, Uzuma wa
Yesu Kristi. Yesu Kristi wanggo yo si Abachi
ujiji wa na si iso sese yi.
21 Amumarr, imba bu ssu atu amba wa gri
zizi, wre ku inkindirr inuma bu si ba unto
ku Abachi ku ni isisurr imba yi hen.

Ungbamvu ku ha ku Yohana
Ure ku mẹmẹ

Yohana uni kuma na angu wa à charr ungbamvu unggo ku korrmi ga uku mẹmẹ ku. À charr ku gri ku "ayamba wa nggo a hla ma," tuku aki ka nggurr bi ka Abachi ama ka, wre ba bu hi ichi i iga Kristi yi. Na bu hi ure ujiji tuku ikpanye ni ikpa i abiga. Na bu gbye ba utu ni itu i abitsarr abi imu.

Na ase akama, abi bre na abitsarr ure ku Abachi aba yo a zirr kago di bre ku anishirr Ure ku wre ku. Abiga ba a di kpa abi zirr na da ure angga ba mirri na ako ambarr wa. A ti so shi na ta kuma abiga ba zha inkindirr a nu ba nggo i ta zi ba nu uzirr umbarr ku. Abiga ba adi kpa abitsarr abimu ba mi meme yo. U Yohana à so charr di abiga ba a bu kye kakami bari na zi abi zirr di tsarr abama. Abanu na ase angga ka a ta kye di Yohana a re horrhorr kakami. Ni ima mi, inta bu hi di abitsarr abi imu ba a di tsarr itsarr yi nggo i ka na abiga ba ki ndanda kakami.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1-3*
Iso ikpanye ni ikpa *4-6*
Ika uni kà Kristi wa *7-11*
Inggurr ttu yi *12-13*

Ichi

1 Ingga ankpye nu uki ku Abachi ku,

Ingga so charr ku ùwà ayamba wa nggo Abachi à hla zu ndo na amarr ma ba. Ingga kpanye ni imba ku ure ujiji ku. Na si si ingga na nkpamu mu hen. Kye na abangga ba nggo a hi ure ujiji ku. 2 Inta kpanye ni imba ku ujiji ku nggo u so nu umi umunta we ni ta se ni inta ba sese.

3 Abachi Aki wa tuku Yesu Kristi Uzuma a Aki wa a bu ni inta ina wre, itito, tuku isu isisurr. Du ba a si amunta nu ujiji tuku ikpanye.

Ujiji tuku ikpanye

4 Ingga i se ni inyarr nggo ingga hi amumarr a amba abanu ba a so zirr nu ujiji ku, nâ ta si nggo Aki wa à ttu ki inta ukorr. 5 Ayamba, ziza nggo ingga ko tsi ku ùwà ango, ingga si charr ku ùwà ure numa uhẹhẹ mu hen, a su ure uyiyirr ku nggo ku yo nggo inta i kpa ni imẹmẹ yi, nggo da di inta bu kpanye ni ikpa. 6 Ikpanye inggi i si di inta bu so di na inkindirr yi nggo ukorr ku Abachi ku u da ki inta. Ukorr ku nggo si di imba we bu so ni ikpanye nâ ta si nggo imba i wo zhi ni imẹmẹ yi.

Imba bu hi di anu Kristi abi ba imu a se

7 Abi re anishirr shishemi a ga rri ni ingbingbru inggi yi, nggo a tsarr di Yesu Kristi à si ji nye ni inina ikpa inggi iyo hen. A sa abi imu, na si abi karr Kristi. 8 Imba ki kpi, ni si na ssussu ni du azadi ka undu amba ka a firr gbuddu ki imba hen. Ki bwe wre ki imba ka kpa ka pempe. 9 Undurr wa nggo ti si ga itsarr i Kristi yi hen, na na mri meme, uwa sama na Abachi. Undurr wanggo nggo à ti kuchi ni ga itsarr i Kristi yi uwa se na Aki wa ndo nu Uzuma wa. 10 Undurr ti nga ni imba ba na si gri itsarr inggi yi hen, imba si kpa ma yo hen, ni si kpa ma yo na ako amba wa hen. 11 Undurr wa nggo à ti kpa ma yo, uwa kaki ukpama na ku ni na aseki amimi ka nggo a di na.

Ichi i ikikre yi

12 Ingga se na aseki shishemi nggo ingga ka charr ki imba, ingga kye i si ta wre ingga bu charr ki imba na ka chicharr hen. Ingga ko yo isisurr di ingga i ta nga ni re ni imba ba ashishi na ashishi, wre ki inta bu nyarr ni ikpa.

13 Amumarr bu uvayirr amba wa nggo Abachi à hla ma, a so chi imba.

Ungbamvu ku utarr ku Yohana
Ure ku mẹmẹ

Zhi nu Yohana nggo à charr ungbamvu unggo ku kye nu uku mẹmẹ tuku uku ha ku. A charr ku ku itu ima mu gri ku ukpama Gayu. Gayu à di kpa abiga abi zirr na na undu ku Abachi ba na di kpa abitsarr a zu ni iko ima. Yohana à charr ni ima yo so gbyarr ku asa ku ina uzizi ima yi na so nggurr ma di a bu kri karrkarr ni iga yi.

Ankpye numa a yo ma di Diyotrifi à han abiga abi zirr ku undu ku Abachi angga ba na anga ka Asiya ka. Na han abiga abanu mi ssuzzu ni iga yi di a kpa abangga ba nggo Yohana à tu ba nggo. Na si kpanye ni inkpinkpye i anu Yohana yi na akpukpa ama ba hen. Ni ima yo, Yohana à charr ungbamvu unggo ku a so kisa ku inkindirr yi nggo Diyotrifi à na nggo.

Ungbamvu unggo ku u zha di abiga a bu nggurr bi na zi ni na undu ku Abachi ku na ako ambarr wa tuku ni ingbingbru yi we. Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1-4*
Ikpa anishirr wre i abiga *5-8*
Undu umimi ku Diyotrifi ku *9-11*
Undu ku Demetru *12*
Ure ku inggurr ttu *13-15*

Ichi

1 Ingga ankpye nu uki ku Abachi ku,
Ingga so charr ku ùwà ungbamvu unggo
ku ùwà ukpamu Gayu, nggo ingga i kpanye
nu ùwà ku, ku ure ujiji umunta ku.
2 Ingga i so barr di aseki ka wemi a bu
so zirr ku ùwà zizi, ukpa muwa ku bu su
ukyekye nâ ta si nggo izhi imuwa yi i se.
3 Ingga i nyarr kakami nggo abiga abanu ba
a nga ni da ki inta di imba so ga ure ujiji
ku nu uzirr umba ku, tuku nggo imba i kri
ngbangba na anko ajiji wa. 4 Inkindirr numa
i si ni ingga inyarr mri ima yi nggo ingga i
wo di amumarr mungga ba a so ga anko ajiji
wa hen.

Inggurr angu bi ni undu ku

5 Ukpamu, i wre kakami nggo ùwà so zi
amuya amunta ba, ni so zi amuya abanu
ba nggo ùwà i si hi ba mi hen. 6 A nga ni
bre ku abiga ba ni inggya ikpanye imuwa yi.
Ingga ko barr ùwà di ùwà bu zi ba nu uzirr
umbarr ku, ni izi yi nggo i ta su ku Abachi
isisurr. 7 Nu nggo a ti ssuzzu kuma ko ibre
ku abanu Ure ku wre ku Kristi ku, aba a ba
na amarr ambarr ka di aba a si ta kpa izi zhi
na abangga ba nggo a si si abiga hen. 8 I su
gbigbi mu inta bu zi anishirr abama, wre ki
inta bu yo ungo ni inkindirr yi nggo a so na
ku i gri ure ujiji ku kago.

Diyotrifi tuku Demetru

9 Ingga charr ku abiga ba, ni hi du Diy-
otrifi nggo nu umi umbarr ku a zharr
inkpinkpye ka ba à si ta wo inta hen. 10 Ingga
ti nga bari ingga ta ni re ni itu i inkindirr yi
nggo Diyotrifi so di na yi. Nggo so di bre
imu na re aseki ndanda na atu amunta. Ima
mi si ma ku hen. Uwa ku itu ima mi, à si di
kpa abiga ba Abachi ba nggo di zirr di bre
ure ku kago hen. Na han abangga ba nggo
a zha di aba ta kpa ba nggo. Na di han ba
huzzu na aki ka nggurr bi ka Abachi ka.
11 Ukpamu, si ga aza ka umimi uwama
hen. Ga abi na inkindirr yi nggo i si izizi.
Unushirr wa nggo ti na inkindirr yi nggo i
si iwre hen, uwa sama na Abachi. Unushirr
wa nggo di na umimi a nise hi Abachi kye.
12 Anishirr wemi a so re ure uzizi ni itu i
Demetru. Ure umaku mi u kpanye nu ure
ujiji ku. Inta mi i kpanye di i si meme yo.
Imba mi i hi di inta i si di rẹ are hen.

Ichi i ikikre yi

13 Ingga se na aseki shishemi nggo ingga
ka charr ku ùwà, ingga si zha di ingga ta
charr ku ùwà chicharr hen. 14 Ingga ko
yo isisurr i nga ywhiywhirr mi ni hi ùwà
ashishi na ashishi ni di inta i re.
15 Abachi bu nu ùwà isu isisurr.
Akpukpamburr munta ba ni inggya so
chi imba. Bubomi, chi akpukpamburr ba we
na asa ambarr wa na yiyirr.

Ungbamvu ku nggo Yahudi à charr nggo Ure ku mẹmẹ

Yahudi nggo à charr ungbamvu unggo ku. Ayirr na aki abi ba tuku Yakubu. Ayirr abi ba tuku Yesu. À charr ku ani Yahuda abiga na abiga wawami. Are ka ungbamvu unggo ku a si nâ ta si aka 2 Biturr.

Yahudi à charr gbye ku abiga utu ni itu i abitsarr abi imu ba nggo a re mi di aba a si abiga nggo. Abitsarr abi imu ba a di bre ku abiga ba di nu nggo Abachi ku uzizi umaku a ka kpa abiga ba ttungo ba, ni ima yo aba a ka ti la ure mi Abachi nu uzuzi umaku à si ta ddu ba inkindirr hen. Yahudi à kpa kisa ku abitsarr abama, na da di a si nâ ta si Kayinu, u Balamu na anishirr bu Sodomu tuku Gomorra. A da di anishirr abama a zharr aseki ndanda mi, ima yo i du ba a so di ssu anko ka zha aseki ambarr yo mre.

Yahudi à charr di anishirr a bu hi di itsarr i abi imu inggi yi i ta gri ba ku surr nu uru. Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Ure ku mẹmẹ *1:1-2*
Igbye utu ni itu i abitsarr abi imu *1:3-7*
Umimi ku abitsarr abi imu ba *1:8-19*
Ure ku iso izizi i abiga *1:20-23*
Ibarr Abachi ikikre *1:24-25*

1 A si ingga Yahudi, uvurr iko a Yesu Kristi
ni si uzayirr a Yakubu.

Ingga i charr ku abangga ba nggo Abachi
a yo ba, Aki amunta wa à kpanye na ba, aba
a ssu ba zu zizi mi ku Yesu Kristi.

2 Abachi bu ki itito ni imba ba na ni imba
isu isisurr na bu di imba hi ikpanye ima yi
kakami.

Abangga ba nggo a di tsarr aseki ka imu

3 Akpukpa mu abiga, ingga i so ta ukpa di
ingga ta charr ki imba ni itu i ikpa ttungo
yi nggo Abachi à na ki inta ni imba nggo.
Amarr amungga ka a kasarr, ingga i kye i
wre sha ingga bu charr nggurr imba, wre
ki imba bu kri gbangba ni tsi ni iga yi nggo
Abachi a nu anishirr ama ba sese ba nggo.
4 Anishirr abanu nggo a si hi Abachi hen,
a do na yi rri ni inta ba, undurr a si hi
ba hen. A nga ni ka ure ku Abachi ku
kasarr na ka uzizi ku Abachi ku ki anko a
na aseki andanda ka kurr ni ikpambarr. Na
si kpanye di Yesu Kristi yo su Uttu tuku
Atiko amunta wa na nkpama hen. A charr
ngbangbamu na angbamvu ka Abachi ka di,
Abachi à taka ku ki anishirr abama iha.

5 Imba i hi di i si meme yo. Ingga i
ko da mu wre ki imba bu si kpamusu nu
nggo Atiko wa à kpa anu Israila ttungo ni
igbu nu Masarr wa nggo, na ku nga ni ngɨ
abanu ba nggo a si ni kpanye na ku nggo
hen.* 6 Abitu ba Abachi ba nggo a si hru
inkpinkpye imbarr yi na Abachi ku hen,
na kà abubo a iso ambarr wa du, Abachi
à lo ba zu na ache ki ase na ase ni ibwu
lanchinchi bi Azhibarr ankpi a ibre amu wa.
7 Si kpamusu nu Sodomu tuku Gomorra hen,
ni igbu yi nggo i si ywhiywhirr nabo. Nu
nggo anishirr abi igbu abama a kurr ni ikpa
ku, na di na aseki ndanda. Abachi a ki ba iha
nu uru ku rri sese, wre ku anishirr we a bu
hi nggo iha i uru ku sese ku taka se nggo.

8 A si meme yo na anishirr angga ba ba
nggo a mirri nu umi umba ku nggo. A di
rri ala angga ka nggo a du ba a na aseki
ka ankizhi ka na kurr ni ikpa ku. A si
kpanye ni inkpinkpye i Abachi yi hen, na
di re are andanda ni itu i abitu ba Abachi
ba. 9 Makyarr mi nggo uwa yo à sa ankpye
a abitu ba Abachi ba, à si na meme hen. Nu
uvi umbarr ku tuku Umimi wa, nu nggo a
so narr iku i Musa yi nggo, Makyarr à si re
ku Umimi wa na are andanda hen. À ddu
ma di, "Atiko wa à nggarr ito nu uwa ku!"
10 Uwa ta si anishirr angga ba nanko, abama
a marr aseki angga ka nggo aba mi a si hi
ka hen. Aseki angga ka nggo a hi ka sama
na amarr, nâ ta si ininazzu ijiji nggi. Aseki
akama yo a di ngu ba yo.

11 Uje umbarr! A ga aza ka Kayinu ka yo.
Izha inklo nggi i du ba a jaku nâ ta si nggo
Balamu à na nggo. A gru kri ku Abachi nâ
ta si nggo Korra à na nggo. Abachi à ta ngɨ
ba surr nâ ta si nggo à ngu Korra.

12 Anishirr abama a ti so ni imba ba ni so
ri ila i inggurr bi ni ikpanye i Atiko yi aba a
si nâ ta si ankla ka zɨ ashishi ngga na abubo
a ri ila wa. A di ri ni imba ba sama ni isisu
na di kye atu ambarr yo mre. A si nâ ta si
akpa ngga sama na ahru. Unddunddu di go
ka kago. A si nâ ta si ichi unkunkurr inggi

* 1:5 Kye zizo Issuzzu 12:51; Ibre 14:29, 30.

nggo i si klo hen, aba ka kpo yi ni injinja
yi glo ba, aba kɨ. 13 Anishirr abama a si nâ
ta si ankinkirr ka amasirr ngga. Aseki ka
ishisha ambarr ka di karr nâ ta si anfu ka
amasirr. A si nâ ta si intsintsẹ inggi nggo di
zirr tankpami Abachi a ssu abubo zu ba ase
na ase ni ibwu lanchinchi.
14 Nâ ta si nggo Inoki, uhunhan ku tangba
ku Adamu ku, a da ure ni itu i anishirr
abama di, "Kye na, Atiko wa a so nga na
abitu ama abi wre ba shishemi. 15 A ta
ni bre ku anishirr bi ingbingbru ba wemi
amu. A taka ni du abangga ba nggo a kà
Abachi nggo a ki iha ku umimi ku nggo a
na ku Abachi nggo. Na taka ni ki abi la
ure ba iha ku umimi ku nggo a re ni itu i
Abachi yi nggo." 16 Anishirr abama a so di
re ngbungbru na di glo abanu mu da a na
ndanda mi. A so di na inkindirr yi nggo
umimi isisurr imbarr yi i da ba mu nggo. A
di nggurr ankẹ da aba a si ka ba. Nggo a ti
kru isisu i undurr, aba na meme, wre ba bu
kpa inkindirr mu nu undurr uwama ku.

Yahuda a nggurr anishirr ba da a bu kri gbangba

17 Amuya abiga, imba bu si kpamusu hen.
Ssu kye inkindirr yi nggo abi ko na angu ba
Atiko amunta Yesu Kristi ba a da ki imba
ni ikuchi yi. 18 A ddu imba da di, "Ni ivi
ikikre yi, anishirr a taka nga ni di mẹ imba.
Anishirr abangga ba nggo a so di na aseki
ka nggo umimi isisurr imbarr inggi ida ba."
19 A si anishirr abama yo di gri ki imba iso
na nkanka. A di zharr ndanda aseki ka
ingbingbru ka. Izhi i Abachi yi i sama na ba.
20 Amuya, imba bu di du Izhi Iwre inggi i
tsarr imba inkindirr yi nggo imba ta da yi
ni ibarr Abachi imba yi. Ni bu so furr ni iga
ijiji imba yi. 21 Imba bu so ni hi di Abachi à
kpanye ni imba ba. Na meme ni bu kye anko
a Atiko amunta wa, Yesu Kristi nggo ni itito
ima yi, a taka ni nu imba iso sese.
22 Ta ukpa ni zi abangga ba nggo a si
kpanye ni imba ba hen. 23 Narr abanu kpa
ttungo ni ibre amu yi nâ ta si nggo ùwà ta
narr kpa unushirr ttungo nu uru. Ki itito na
abanu ba, ni ki yi ni bu kye. Si surr iki isurr
imbarr yi hen. Iso i ankizhi imbarr yi i na yi
ki ndanda.

Ibarr i inyarr nggo Yahuda a barr nggo

24 Ziza nggo imba bu gbyarr ku Abachi
asa. Uwa yo ka kpa inta ttungo na si di inta
jaku ni ila ure hen. Uwa yo ka gri ùwà nga
ni inkpinkpye ima yi ni nyarr sama ni ila
ure. 25 Inkpinkpye yi we i si ima, uwa yo
na nkpama à si Abachi wa nggo à kpa inta
ttungo. Yesu Kristi, Atiko amunta à bu du
anishirr a nu Abachi inkpinkpye, na gbyarr
ku asa. A ka se ni inkpinkpye, na zzu isa, na
se ni ittu tuku ukyekye, ni ikuchi, na bu si
meme yo ase na ase sama ni ikikre! Du yi si
meme yo.

Ibwu Tsarr yi
nggo Yesu à tsarr Yohana
Ure ku mḛmḛ

Yohana uni kuma na angu wa, uvuvurr a Zabadi nggo à charr ungbamvu unggo ku. Ni imḛmḛ i ungbamvu yi, a charr angbamvu atangba gri ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka ni igbu itangba.

A charr ungbamvu ku na ase ka nggo a so tsutsarr abiga ba ku iyo isisurr imbarr yi ni Yesu Kristi ku. Ni ima, anu Roma abi hru igbu ba, a han Yohana ku ure ku iga umaku ku zu nu Patimo na anga ka Asiya (1:9). Ungbamvu ku u bre inkindirr yi nggo Yohana à hi yi nu uzhila ni itu i ure ku Abachi ku tuku inkindirr yi nggo Yesu à da na na yi (1:2). Ure u se na aseki a atarr ngga ka kakami: (1) Umimi u tsarr ssu ni ingbingbru yi, abiga a ta ki iha na ma ikɨ mi, (2) Yesu à si Atiko na ta ba ingbingbru yi na abangga ba nggo a karr Abachi nggo anggurr. (3) Abachi à ssu azadi azizi à zu ku abangga ba nggo ni itsutsarr yi mi aba kri karrkarr ni iga yi.

Are ka nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku, tuku ankla ka nggo a charr ka nggo

Imḛmḛ i uzhila yi *1:1-20*
Angbamvu ka aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka *2:1—3:22*
Uzhila ku Abachi tuku Uvuvurr Inkru wa *4:1—5:14*
Angba a úttû atangba abre amu wa *6:1—8:5*
Inddu itangba ibre amu yi *8:6—11:19*
Uzhila ku iso ndanda ni imimi tuku nu unkplassu *12:1—14:20*
Agbugba atangba ka ibre amu *15:1—16:21*
Ibre amu i unddunddu ayamba wa tuku Babilo *17:1—19:21*
Ase ka ikikre tuku ase ka i so nga ka *20:1—22:21*

Yohana à re ni itu i ungbamvu ku

1 Wanggo yo si inkindirr yi nggo Abachi à
tsarr Yesu Kristi, wre ku a bu da ku amirr
iko ama ba inkindirr yi nggo i ji ntsɨ i nga.
U Kristi à tu abitu ama ba nu ure ku gri
ku Yohana uvuvurr iko ama wa. 2 Yohana
à ka bre aseki ka wemi nggo a hi ka ba. A
su ure ku Abachi ujiji ku nggo Yesu Kristi
à bwu ssuzzu. 3 Undurr wanggo nggo à ti
bre ungbamvu unggo ku, Abachi à ta yo ku
angu azizi. Abangga ba nggo à ti wo are
ka aseki ka nggo à da a taka zzu ni ichi
nggo na ti na inkindirr yi nggo a charr nu
ungbamvu unggo ku nggo, Abachi à ta yo
ba angu azizi. Ivi yi nggo aseki akama a ta
la iki ywhiywhirr ba.

Ure ku Yesu ku ku aki ka nggurr bi ka Abachi atangba ka

4 A si ingga Yohana, nggo i charr ki imba
abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi
atangba ka nggo si na anga ka Asiya ka.

Ingga i barr di imba bu kpa ina wre tuku
iso su i uwanggo wa nggo à so se ziza, na à
ka se ba, na à taka nga, tuku izhi itangba yi
nggo a so na agḛ ka imburr ittu ima yi, 5 tuku
Yesu Kristi, uwanggo nggo ku iyo isisurr
ima yi, a di ihi ujiji unggo ku ni itu i Abachi,
uni imḛmḛ wa nggo à tasi, tuku uwanggo
nggo à so gri atuttu bi ingbingbru ba.

Yesu à kpanye ni inta ba. À ddu inta
ssuzzu ni ila ure imunta yi na ayiyi ama wa
nggo a ka wa kahre ki inta, 6 na na inta ki abi
hru ittu tuku abikye undu nggo a ta na ku
Abachi Aki ama wa undu. Inkpinkpye tuku
ukyekye a sa abi Yesu Kristi sese! Du yi si
meme yo.

7 Kye, uwanggo à so nga na akpa ka.
Anishirr a ta ki ashishi a hi ma we,
bi kye na abangga ba nggo a sso ma mi nggo.
Iga i ingbingbru yi i ta ba azhittu ni itu
ima yi.
I ta si meme yo! Du yi si meme yo.

8 Atiko Abachi, à da di, "Ingga yo si Imḛmḛ
ni Ikikre. Ingga yo si Uni Inkpinkpye we wa,
nggo à si ziza, na à se ni ikuchi, na taka se
ni ichi."

Uyirr wa nggo zzu Uvuvurr a Unushirr

9 A si ingga Yohana, uzayirr amba wa, uni
ko ki iha yi ni imba ba meme nu nggo Yesu à
su uttu amunta, tuku nu nggo inta i vu gri ni
iha yi. A gri ingga ku zu ni igbu nu Patimo,
nggo amasirr a harr ma yo na atsutsu, nu
nggo ingga i bre ku anishirr ure ku Abachi
ni ko re ni itu i Yesu. 10 Na Azhibarr a Atiko
wa, ingga ku ni Izhi, ni wo ukorr hantu na ta
vri ingba nggo nu ugo mungga. 11 Ukorr ku
u da di, "Charr inkindirr yi nggo ùwà i hi yi
zu, ni nu ba angbamvu gri ku abiga ba na aki
ka nggurr bi ka Abachi ni igbu itangba inggi

yi: Afisa, Simirrna, Pegamu, Tiyatirra, Sadi,
Filadefiya tuku Lawodikiya."
12 Ingga kasarr di ingga ta kye uwanggo
nggo à so re ni ingga ku nggo, ni hi aseki
ka isa ingba i imurr uru atangba nggo a na
ka ni izinarriya. 13 Na atsutsu ka aseki ka
isa ingba imurr uru itangba angga ka ingga
hi inkindirr numa i zzu nâ ta si "Uvuvurr
a Unushirr."* Uwa à surr ankru ka nggo a
ta ji ni ma ku na aza na nyarr upri inkru
ku izinarriya na asa ama ka. 14 Infunfutu
ima yi i si ikikla pyarr, nâ ta si azzuzzu, ka
inkpinkpo ingbinta ka ahru. Ingbishi ima
yi i la nzarrnzarr nâ ta si irrirri iru inggi.
15 Imbwaza ima yi i là nâ ta si inkpinkpu
inklo yi nggo i ri bronze nggo a tu yi nu uru
na ngo yi zzu pyarr. Ukorr umaku u zzu nâ
ta si amasirr nggo a so ji ni igbre ingbinta
tsa. 16 A gri intsintsẹ itangba nu ungo ri.
Anjingba ka atu aha nggo ango ka ri nggo
a gru ssuzzu ku na angu. Ashishi amaka a
la nâ ta si azhi nggo na atsutsu.
17 Ingga hi ma nggo ni jaku ku na aza nâ ta
si iku i unushirr. Uwa a ka ungo ri umaku
a sa ni ingga ku na da di, "Si kru isisu hen!
Ingga yo si ni Uni Imẹmẹ tuku ni Uni Ikikre.
18 Ingga yo i si Uni so Tsitsirr wa. Ingga i ttu,
i ziza nggo kye ingga so sese. Ingga i hru
inkpẹ ibwu anko ka nggo ni ingga ukyekye
ku bwu abubo a iso abi kɨ wa, ni gri ba kanga
tsitsirr zizo.
19 "Ni ima yo, ùwà bu charr inkindirr yi
nggo ùwà hi yi, na aseki ka nggo a se ziza, na
angga ka nggo a ni so nga ni ichi. 20 Intsintsẹ
itangba yi nggo ùwà ì hi yi nu ungo ri
umungga ku tuku aseki ka isa ingba imurr
uru itangba yi nggo a na ka ni izinarriya,
aba ma sa angginggi? Intsintsẹ itangba yi
i sa abitu ba aki ka nggurr bi ka Abachi
atangba ka. Aseki ka isa ingba imurr uru
atangba ka a si ankla ka nggurr bi atangba
ka yo."

2

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Afisa

1 Ugo wa nggo ingga i hi à ddu ingga
di, "Charr ungbamvu unggo ku ku unitu a
abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku
ni igbu nu Afisa wa di:
"Uwanggo yo a su ure ku nggo u zhi
nu uwanggo nggo a hru intsintsẹ itangba
yi nu ungo ri umaku nggo. Uwanggo
nggo a rri zirr na atsutsu ka aseki ka isa
ingba imurr uru atangba nggo na ka ni
izinarriya. 2 Ingga hi aseki ka nggo ùwà
na. Ingga hi iha muwa yi tuku ivu isisurr
muwa yi. Ingga hi du ùwà si kpanye na
anishirr amimi hen. Abangga ba nggo a
bre da aba si abi ko na angu, ùwà bɨ ba
kye ni hi di a si abi imu. 3 Ùwà i vu isisurr
gri, ni ki iha ni itu mungga, ni ka ni si ba
ttungo hen.
4 "Ingga se ni inkindirr ntsɨ nggo ingga
i kisa ku ùwà na yi nggo. Ùwà ttu ikpanye
yi nggo ùwà se na yi ni imẹmẹ yi ttungo.
5 Ni itu ima, ùwà bu ssu kye unto ku nggo
ùwà i di se na ku bari ni jaku. Du ila ure,
ni na undu ku nggo ùwà na ni imẹmẹ
yi. Ùwà ta si du ila ure yi hen, ingga ta
nga nu ùwà ku ni ta ni ba inkindirr yi
isa ingba imurr uru imuwa yi glo nu unto
umaku. 6 Inkindirr numa se nggo ùwà na
yi wre. Ùwà karr inkindirr yi nggo abiga
Nikola ba a na, ingga mi karr inkindirr yi
nggo a di na.
7 "Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo
ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi
yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr
bi ka Abachi ka. Undurr wa nggo ti ba
nggurr, ingga ta kpanye du ma ri zhi nu
unkunkurr ku iso ku nggo u kri na acha
ka Abachi nu unkplassu."

Are ka nggo a charr ku abi nggurr bi ba ni igbu nu Simirrna

8 Ugo wa nggo ingga i hi a ddu ingga di,
"Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr
bi ku Abachi ku ni igbu nu Simirrna di:
"Uwanggo yo su ure ku nggo zhi nu
uwanggo wa nggo su Uni imẹmẹ wa tuku
Ikikre yi, nggo a ttu na tasi zizo. 9 Ingga
hi iha yi nggo ùwà so ki, ni isama ni inklo
imuwa yi, mi ùwà si si uni iha hen! Ingga
hi aseki ndanda ka nggo anishirr ba a da
ni itu imuwa. A bre da aba si anishirr
abangga ba nggo Abachi à hla ba nggo,
na si si ani Yahuda jiji hen. A sa anishirr
bu inggurr bi i Isheta. 10 Si kru isisu i iha
yi nggo ta nga ni imba ba hen. Ingga da
ku ùwà, umimi wa ta surr inkpu imba yi

* 1:13 Uvuvurr a Unushirr: Isa yi nggo Yesu à di yo itu ima yi nggo.

ni iharr, ina ima i ta tsarr iga imba yi kye,
imba ta ki iha ki ivi iwurr. A ti ta ma ittu
mi, ùwà kri ngbangba, meme nggo ingga
ta nu ùwà anzɨ a iso.
11 "Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo
ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi
so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka
Abachi ka. Undurr wa nggo ti ba nggurr,
inkindirr si ta ki ma ni ittu i ankpu ha yi
hen."

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Pagamu

12 Ugo wa ddu ingga di, "Charr ku unitu a
abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ba
nu Pegamu di:

"Wanggo yo su ure ku nggo zhi nu
uwanggo wa nggo se na anjingba ka anga
aha ka i ri kakami ka. 13 Ingga hi unto ku
nggo ùwà so. A su unto ku nggo Isheta à
so ni ittu ima yi. Ni ivi i Antipa yi mi, ùwà
vu isa mungga yi gri, ni si nggurr ugo ni
iyo isisurr ni iga yi hen. A su uni ko na
angu mungga nggo à ngu ma ni ìgbù a
imba wa, nggo Isheta à so.
14 "Ingga se na aseki ntsɨ nggo ingga
i kisa ku ùwà na ka nggo. Imba se na
anishirr abanu ni imba ba nggo a ga
itsarr i Balamu. Balamu à tsarr Balaki du
ma à re ani Israila ba yo ni ila ure. À du
ba i ri aseki ka nggo a to ku ankpunkpru
aseki na bu rri ni ikurr ìga. 15 Imba mi
si na abanu nggo a kri ni itsarr i anu
Nikola yi. 16 Du ila ure muwa yi. Ùwà ta
si ba ttungo hen, a ji ntsɨmi ingga ta nga
ni tsi na anishirr abama ba, na anjingba
ka nggo a ssuzzu zhi na angu amungga
nggo.
17 "Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo
ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi
yi so da ku abiga ba na aki ka nggurr
bi ka Abachi ka. Undurr wa nggo ti ba
nggurr, ingga ta nu ma ila i mana nggo
a sha yi sharri ku anishirr nggo. Ni ta nu
ma ingbinta ikikla nggo a charr isa ihe̱he̱
inggi yi. Undurr uwanggo à ti kpa yi, uwa
yo à hi isa ihe̱he̱ yi, undurr unuma a si ta
hi yi hen."

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Tiyatirra.

18 Ugo wa à ddu ingga di, "Charr ku unitu
a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ba
nu Tiyatirra di:

"Uwanggo yo a si ure ku Uvuvurr a
Abachi nggo ashishi amaka a la nzarrn-
zarr nâ ta si irrirri uru nggi, imbwaza ima
yi i la nâ ta si inkpu inklo i bronze nggo
a ngo yi ki pyarr. 19 Ingga hi inkindirr yi
nggo ùwà di na. Ingga hi ikpanye imuwa
yi, iyo isisurr imuwa yi, undu ku Abachi
umuwa ku tuku ivu isisurr gri imuwa
yi. Ingga hi di ziza nggo ùwà so na sha
ime̱me̱ yi.
20 "Ni ima mi, kye ingga si ni ivri inggi
yo nu ùwà ku. Ayamba anggo Jezebe,
ùwà kpa ma yo ni si ddu ma inkindirr
hen. A ba itu ima du uwa si uni kpa are a
Abachi, na du ibre ima yi isurr amirr iko
amungga ba na anko ndanda na du ba la
ure ku ikurr ìga, na ri ila i anazhi. 21 Ingga
nu ma anko mu di a bu kasarr ni ila ure
ima yi, uwa à kà na si ba ttungo hen.
22 Ingga i ta du ulolo u vu ma. Abangga ba
nggo a di ga ma na kurr na ku a ta ki iha
kakami, nggo a ta si kasarr ni ina umimi
umbarr ku na ku hen. 23 Ingga ta ngɨ abiga
ama ba. Mre abiga ba na aki ka nggurr bi
ka Abachi we a ta hi di ingga yo hi amarr
ka anishirr ka we ni inkindirr yi nggo a
zharr yi. Ingga ta han imba na ayiyirr ku
ina imba yi. 24 Imba abanu nu Tiyatirra i si
ga itsarr indanda inggi yi hen. Imba si hi
aseki ka nggo abanu ba ayo ka di 'aseki ka
nggo Isheta à sha ka sharri' hen. Ingga da
ki imba di ingga si ta de imba ni inkindirr
inuma zizo hen. 25 Inkindirr inggi i si di,
imba bu vu inkindirr yi nggo imba si na
yi nggo gri ngbangba bi ingga.
26 "Undurr wa nggo ti ba nggurr, na na
inkindirr yi nggo ingga di a bu na nggo
ku kre, ingga ta nu ma inkpinkpye du ma
hru ingbingbru yi.

27 " 'À ta hru ba na amfarr i ka ungo nggo a
na wa ni inkpinkpu inklo.

À ta mɨ anishirr ba ki ankpunkpu nâ ta
si ampirri nggo a nggarr ki anga.'

28 Uwa su inkpinkpye iyiyirr ima yo nggo
ingga i kpa zhi na Aki mungga wa ku.
Ingga ta nu ma intsintse̱ i ambre yi kye
ma. 29 Undurr wa nggo ti se na atu ka iwo
ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi
so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka
Abachi ka."

3

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Sadi

1 Ugo nggo ingga hi à ddu ingga di, "Charr ku unitu a abiga ba nu uni ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu Sadi. Charr di,

"Uwanggo yo a su ure ku nggo u zhi nu uwanggo nggo a hru izhi itangba i Abachi yi tuku intsintsẹ itangba yi. Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà so na yi nggo. Anishirr ahi ùwà kago na kye du ùwà so tsitsirr, meme mi ùwà si iku mu. 2 Ùwà bu kasi, ni vu ivi inkindirr yi nggo i ni ji ku ùwà gri ngbangba, kye yi ta ko ttu. Ingga kye hi di uzirr muwa ku u klonyarr na agẹ ka Abachi mungga we. 3 Uwa si ni ima yo, ùwà bu si kpamusu ni inkindirr yi nggo ùwà i wo ni inta ba ni kpa yi hen. Ùwà bu na inkindirr yi nggo are ka da di ùwà bu na, ni ba ttungo ni ila ure imuwa yi. Ùwà ti si kasi hen, ùwà si ta hi inga mungga yi hen. Ingga i ta nga nu ùwà ku nâ ta si unayi nggo.

4 "Ni igbu nu Sadi mi, abanu a se ni imba nggo a si kpurr iki isurr imbarr yi ki ndanda ni ina umimi hen. A ta zirr ni ingga ku ni iki ikikla, nu nggo a ma i na meme. 5 Undurr wa nggo ti ba nggurr, aba ta surr ku iki ikikla yi meme. Ingga si ta ttu isa ima yi glo nu ungbamvu ku nggo a charr asa a abi so tsitsirr ba hen. Na ashishi ka Aki amungga wa, na abitu ama ba, ingga ta da ssuzzu di à sa amungga. 6 Uwanggo nggo à ti se na atu ka iwo, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi yi i so da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka."

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Filadefiya

7 Ugo wa à ddu ingga di, "Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ku ni igbu nu Filadefiya. Charr ba di,

"Uwanggo yo su are ka uwanggo nggo a su uni wre wa na su ujiji nggo gri inkpẹ i ibwu anko i Doda yi. À ti bwu, undurr ka si ka ttu hen, uwa ti kattu, undurr ka si bwu hen. 8 Ingga hi inkindirr yi nggo ùwà di na yi nggo. Kye, ingga bwu anko zu ku ùwà, undurr ka si ka wa a ttu kpa hen. Ingga hi di ùwà ni sha su ukyekye, ni so ga inkindirr yi nggo ingga tsarr ùwà nggo. Ùwà si kisa di ùwà i si hi ingga hen. 9 Wo, a ta si abanu ba nggo a ga Isheta wa nggo, abi ki imu abama nggo a bre gigyemi di aba si ani Yahuda, anishirr abangga ba nggo Abachi à hla ba, ingga ta turr gbigbi du ba nga ni kuttu ku ùwà, na ta hi wemi di ingga kpanye nu ùwà ku. 10 Nu nggo ùwà wo ure mungga ku u du ùwà kri ngbangba, ingga ta kri ùwà sharri ni ivi ndanda yi nggo i so nga ni ingbingbru yi, nye tsarr anishirr ba wemi kye nggo.

11 "A ji ntsɨmi ingga i nga. Vu inkindirr yi nggo ùwà se na yi nggo gri zizi, wre ku undurr bu si vu ùwà kpa anzɨ amuwa wa hen. 12 Undurr wa nggo ti ba nggurr, ingga ta na ma ki angga anggo nggo a ta vu Uki ku Ibarr ku Abachi amungga ku gri. Uwa si taka ttu ku ttungo hen. Ingga ta charr isa i Abachi amungga wa na ku, ni ta charr isa i Urushalima* uhẹhẹ, ìgbù a Abachi amungga wa nggo a so ji zhi nu unkplassu na Abachi amungga wa ku nggo, ni ta charr isa ihẹhẹ imungga meme nu ukpa umaku. 13 Uwanggo ti se na atu ka wo ure, uwa bu wo inkindirr yi nggo Izhi i da ku abiga ba na aki ka nggurr bi ka Abachi ka."

Are ka nggo a charr ku abiga ba ni igbu nu Lawodikiya

14 Ugo wa à ddu ingga di, "Charr ku unitu a abiga ba nu uki ku nggurr bi ku Abachi ni igbu nu Lawodikiya. Charr ba di,

"Uwanggo yo su ure ku nggo u zhi nu uwanggo nggo à ri 'Du yi si meme yo,'† wanggo nggo à di tsarr ujiji ku Abachi yo, nggo uwa yo su uni imẹmẹ wa nu umi ku aseki ka nggo Abachi à na. 15 Ingga hi aseki ka nggo ùwà na ka nggo, ùwà si sù hen, ni si ssu hen. Ingga zha du ùwà ka sù ka ssu. 16 Nu nggo ùwà si nâ ta si amasirr latata nggo ni si ssu hen, ni si su hen, ingga mi ki ywhiywhirr kẹ ùwà ssuzzu na angu amungga ba. 17 Ùwà da di, 'Ingga si ni inklo, ni se na aseki shishemi, ni si zha inkindirr chankarr hen.' Ùwà si hi du ùwà si ni iha, ni sama ni inkindirr

* 3:12 Urushalima uhẹhẹ: Uwa yo si isa i ìgbù wa nggo Abachi à me ku anishirr ama ba nggo. Kye Ibwu Tsarr 21-22.

† 3:14 Du yi si meme yo: Ni inggya a si isa i Yesu. A si ikpanye kakami di inkindirr i si jiji.

hen, ni si na kreshishi ni zirr ni ihorr.
18 Ni ima yo ingga nu ùwà amarr ùwà bu
re izinarriya ni ingga ku, u izinarriya ku
nggo a tu ku nu uru, wre ku ùwà bu se nu
ungo jiji. Ùwà bu re iki isurr ikikla, wre
ku ùwà surr yi ni ttu ku itu muwa ishisha
i inkpohorr muwa yi. Ùwà bu re ahun ni
ingga ku surr na ashishi, wre ku ùwà bu
kye hi zizi.
19 "Ingga di glo ni nggurr uwanggo
nggo ingga kpanye na ku mu nggo. Ùwà
mi bu nggurr ssu ni kasarr ni ila ure
muwa yi. 20 Kye! Ingga kri na angu
ankonki ni so du di a bu bwu ki ingga
anko wa. Unu ti wo ukorr mungga na
bwu ki ingga, ingga ta mirri ni ri na ku,
uwa mi à ta ri ni ingga ku meme.
21 "Undurr wa nggo ti ba nggurr, uwa
mi à taka hun so ni ingga ku ni imburr
ittu mungga yi, na ti nggo ingga mi i ri
iku yi ni i hun so na Aki amungga wa ku
ni imburr ittu ima yi. 22 Uwanggo à ti se
na atu ka wo ure, uwa bu wo inkindirr
yi nggo Izhi yi i da ku abiga ba na aki ka
nggurr bi ka Abachi ka."

4

Imburr i ittu yi nu unkplassu

1 Nu ugo kuma, ingga kye ni hi ba a bwu
anko wa nggo a hun ko nu unkplassu. Ingga
wo ukorr uyiyirr ku nggo ingga i ka wo
ku nu uzhila ku imemẹ ku ba, u su nâ ta
si ingba nggo zhi nu unkplassu. Ukorr ku
uddu ingga da di, "Hun nga ni inggya, ingga
ta tsarr ùwà inkindirr yi nggo i ta la nu
ugo ku aseki ka nggo ùwà so hi ka ziza
nggo." 2 Ankpu ayirr mre ingga ku ni Izhi yi.
Ingga kakye imburr ittu i kri nu unkplassu,
undurr a so na yi. 3 Undurr wa à zzu nâ ta
si angbinta ka la nzirrnzirr nggo a yo ka di
jaspa, tuku kaneliya. Agankre wa nggo a ta
zzu ingbinta yi nggo a yo yi di imera a tse
kago imburr i ittu yi. 4 Imburr ittu iso ha ni
nẹ i kri kago iyirr inggi. Akikre anishirr iso
ha na nẹ a so ni imburr ittu inggi yi. A surr
iki ikikla na turr anzɨ ka izinarriya na atu
ambarr wa. 5 Ingẹ i la nzarrnzarr, ni nggurr,
ingbingbru yi i re ngbungbru hantu zhi ni
imburr i ittu yi. Ni ichi i imburr yi uru ku
atu atangba so rri jiji nâ ta si imbwa atakpu.
Abama yo si izhi itangba i Abachi yi. 6 Hinga
ni imburr yi zizo, inkindirr numa zzu inyi
ni azarr ashishi nzirrnzirr zzu kristali.

Na atsutsu ka tuku kago imburr yi, a
si aninkindirr atsitsirr anẹ ba nggo ukpa
umbarr ku u tsarr ssu na ashishi ni ichi tuku
ugo. 7 Inkindirr iso tsitsirr imemẹ yi i si nâ
ta si iche nggo, iha yi i si nâ ta si alando
aniru nggo, itarr yi i si na ashishi a zzu ka
unushirr, nu inẹ wa a zzu nâ ta si ankpa
nggo a so bwa. 8 Aninkindirr atsitsirr anẹ ba
se na angba a tatani, na se na ashishi kago
nu umi tuku na ábì. A so da usarr tsi kuma
na zhi ni ibittu da di,

"Iwre, iwre, iwre
Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
uwa yo se ni ikuchi yi, ni so se ziza, ni taka
nga."

9 Aninkindirr atsitsirr ba a kri gbyarr asa,
na nu ma inkpinkpye, na nyarr ku uni so ni
imburr ittu wa, uni so ase na ase wa. 10 A ti
na meme nggo, akikre anishirr iso ha na nẹ
ba nggo a so ni imburr yi nggo a ji kuttu na
agẹ ka uni so sese wa. A ka anzɨ ambarr ka
zu na agẹ na da di:
11 "Atiko, Abachi amunta, ùwà i ma kakami,
ùwà ma ni gbyarr ku ùwà asa, na bu nu ùwà
inkpinkpye nu ukyekye,
nu nggo ùwà na aseki ka wemi,
ni ikpanye muwa wa na ka we,
ni du ba so si tsitsirr."

5

Unggakpa ku icharr tuku Uvuvurr Inkru

1 Ingga hi unggakpa ku icharr nu ungo ri
ku uwanggo wa nggo a so ni imburr yi nggo.
Aba a charr nu umi ku tuku na abi ka (anga
ka aha mi) ka unggakpa ka, aba a lo ni ilo
ittu itangba yi. 2 Ingga hi unitu a Abachi
ukyekye. Uwa du hantu di, "Unggonggo à
ma nggo ka ddu ilo ittu yi na bwu unggakpa
ku?" 3 Undurr à sama nu unkplassu ka ni
imimi ka na achi ka imimi, nggo ka bwu
unggakpa ku na kye umi umaku. 4 Ingga yi
kakami nu nggo a si hi undurr wa nggo à ma
uni bwu unggakpa wa na kye umi ku hen.
5 Mre, ukukre unuma wa a ddu ingga di, "Si
yi hen! Kye, Iche* wa nggo à zhi nu uga ku
Yahuda, uhunhan unkpi a Doda wa a ka ri
aza ngri ka ba nggurr ba. Uwa yo ka bwu
unggakpa ku tuku ilo i ittu itangba yi."

6 Mre ingga hi Uvuvurr Inkru à kri ku
imburr yi na aninkindirr atsitsirr anẹ ba

* 5:5 Iche: Ni inggya a yo Kristi nggo meme.

tuku akikre ba na atsutsu. Uvuvurr Inkru
wa nggo zzu nâ ti a ka ngu ma ba, na se
ni injinju itangba na ashishi atangba. A ka
yo si Izhi itangba i Abachi yi nggo a turr
nga ni imimi yi wemi nggo. 7 Uvuvurr Inkru
wa à kuma ku kpa unggakpa ku icharr ku
nu ungo ri ku uni so ni imburr ittu wa. 8 À
ba unggakpa ku nggo, aninkindirr atsitsirr
anẹ ba tuku akikre anishirr iso ha na anẹ
(24) ba a ji kuttu ku Uvuvurr Inkru wa. Aba
wemi a hru intinti na yiyirr tuku igbigba
i izinarriya ssu ni imbimbru intsi iki ihun
ingba nggɨnggɨ yi, nggo a su ibarr Abachi i
anishirr ba Abachi abi wre ba. 9 Aba wemi a
da usarr uhẹhẹ ku Uvuvurr Inkru wa di,
"Ùwà yo i ma uni ba unggakpa ku charr ku
ni ddu ilo ittu ima yi,
nu nggo a ngu ùwà yo.
Ayiyi amuwa yo a re ku Abachi anishirr
zhi ni iga, tuku irrirri, ni ingbingbru yi
we.
10 Ùwà i na ba ki atuttu na abikye nggo a ta
na ku Abachi undu,
na ta hru ittu i imimi yi."
11 Mre ingga kye, ni wo akorr a inkirr i
abitu ba Abachi yi shishemi kago imburr
yi na aninkindirr atsitsirr ba na akikre ba.
12 Aba da usarr nu ukorr unkpi di,
"Uvuvurr Inkru wa nggo a ngu ma nggo, à
ma
ikpa ukyekye ku hru ittu, tuku aseki
shishemi, ni ihi, tuku ukyekye, ni
ikye ssu na ango, tuku inkpinkpye
ni igbyarr asa!"
13 Mre ingga wo aseki ka nggo Abachi à
na ka nu unkplassu, tuku ni imimi, tuku na
achi ka imimi ka, tuku ni inyi, aba wemi a
ko da usarr di,
"Ku uni so ni imburr wa, tuku Uvuvurr
Inkru wa,
igbyarr asa, tuku ikye ssu na ango,
inkpinkpye, nu ukyekye,
i asese na asese!"
14 Aninkindirr atsitsirr anẹ ba a kpa ba di,
"Du yi si meme yo." Akikre anishirr ba a ji
kuttu na gbyarr ku Uvuvurr Inkru wa asa.

6

Ibwu i ilo ittu itangba yi

1 Ingga kye Uvuvurr Inkru wa à bwu uyirr
nu umi ku ilo ittu itangba yi. Ingga wo uyirr
nu umi ku aninkindirr atsitsirr anẹ ba a ttu
ukorr nâ ta si ingẹ nggi na da di, "Nye!"
2 Ingga kye ni hi inga ukukla. Uni sa inga wa
à hru ututa, aba nu ma anzɨ, uwa à sa inga
wa ssuzzu nâ ta si uni ta iku nggo à so kuma
na hi du uwa à ta ku ri.

3 Mre, Uvuvurr Inkru wa à tsɨ ilo ittu iha
yi kahre. Ingga wo inkindirr iso tsitsirr
iha yi i da di, "Nye!" 4 Inga ususarr unuma
à ssuzzu. Aba a nu uni sa inga uwama
anjingba ankpi tuku ukyekye ku nggo a ta
ka iso su glo ni ingbingbru yi we na du
anishirr a ngɨ ikpa.

5 Mre, Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu
itarr yi kahre. Ingga wo inkindirr iso tsit-
sirr itarr yi i da di, "Nye!" Ingga kye ni hi
inga ushishirr. Uni sa inga wa à hru ag-
bugba a itsarr nu ungo umaku. 6 Ingga gru
wo inkindirr yi zzu ukorr zhi na aninkindirr
atsitsirr anẹ ba ba. Ukorr ku u da di, "A ta
tsarr imbimbru alikama na agbugba ayirr
na kpa dinarri uyirr, inklo i undu ku azhi
yirr. A ta tsarr agbugba itarr nggi imbim-
bru ikiri i bale itarr inggi na kpa dinarri
uyirr, inklo yi nggo a di han unu undu na
azhi yirr nggo. Si na ku anye olivu wa tuku
àmà ugbyarr ku grepu wa inkindirr hen!"

7 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu
inẹ wa, ingga wo ukorr ku inkindirr iso
tsitsirr unu nẹ wa u da di, "Nye!" 8 Ingga
kye ni hi inga uhwarrtata. Uni sa ma wa à
ri Ittu. Abubo* a iso abi kɨ wa i so ga ma
ywhiywhirr mi nu ugo. Uwa ga anishirr
bi ingbingbru ba ki anga anẹ, na nu ba
inkpinkpye ihru anga ayirr wa. Na da ba di
a bu ngɨ anishirr na anjingba, na bu du iyo
ki, iha unkpi bu nggurr, na du ininazzu ijiji
ni ingbingbru yi a bu kuttu anishirr ba na
ngɨ ba.

9 Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu
ikywi yi nggo, ingga hi na achi ka akikre ka
izhi i anishirr ba nggo a ka na kri ngbangba
ni ibre ure ku Abachi ku. Aba a ngɨ ba ku iyo
isisurr imbarr yi. 10 Aba a yi hantu nu ukorr
unkpi da di, "Atiko, uni wre, tuku ujiji wa.
Inta taka kri kuma nita mu bari ùwà ta bre
amu ku ingbingbru yi ni ngɨ ba han ku ayiyi
amunta wa?" 11 A ga ba inkinkru ikikla wemi
na ddu ba di aba sha so su, bi akpambarr

* 6:8 Abubo a iso abi kɨ wa: Abubo wa nggo abi kɨ ba a so nggo. Anishirr ba a si di hi yi na ashishi hen. (Kye 1:18).

abundu abanu ba nggo a ta ngɨ ba, du ba a
ngɨ ba mwe mi bari.
12 Ingga so kye nggo uvuvurr inkru wa
à ddu ilo ittu itani yi mre imimi i battu
kakami. Azhi wa a kaki ashishirr nâ ta si
upri ku ankru ku nggo a na ku ni infunfu i
ivuwu. Uhwa ku wemi u kaki ususarr nâ ta
si ayiyi. 13 Intsintsẹ yi nu unkplassu i kuhre
ni imimi nâ ti unddunddu unkpi nggo u go
ibwa ugbugbu kahre. 14 A chi unkplassu ku
nado nâ ti a chi unggakpa ku icharr nggo.
Agbre ka wemi, ni into yi nggo amasirr a
harr yi yo na atsutsu, a gru share ni into
imbarr yi.
15 Mre atuttu abi hru ingbingbru ba,
na ankpinkpye abi ingbingbru ba, na
ankpinkpye abi ta iku ba, na abi inklo ka, na
anishirr akyekye ba, tuku agarr na abangga
ba nggo a si si agarr hen, a sha atu ambarr
wa sharri na akohan tuku angbinta ka
igbugbu. 16 A so yo igbugbu yi na angbinta
ka di "Kuhre yi ni ttu inta sharri glo na
ashishi ka uwanggo wa nggo a sha so ni
imburr ittu yi nggo tuku unfu unkpi ku
Uvuvurr Inkru wa! 17 Azhibarr ankpi a unfu
unkpi ambarr wa a ma ba. Unggonggo a ta
kri na wa?"

7

Anishirr 144,000 ba nggo a ki ba angba wa nggo

1 Inggi yi i kre nggo, ingga hi abitu ba
Abachi ba anẹ a kri na ankla anẹ kago
ingbingbru yi. A so chirr unddunddu unẹ
ku ingbingbru ku na han ku ni go na ábì
tuku na amasirr, tuku ni inkinkurr. 2 Ingga
kye unitu a Abachi unuma a so gru zhi na
anza ambre, na hru angba a ittu a Abachi ni
so tsitsirr wa. Na hantu nu ukorr unkpi na
abitu anẹ ba, nggo Abachi à nu ba ukyekye
di a bu na imimi yi tuku amasirr ankpinkpi
ka kaki ndanda nggo. 3 Unitu wa à da di, "Si
na imimi yi tuku amasirr ka, ka inkinkurr yi
ki ndanda hen. Duma, di inta yo ku amirr
iko ba Abachi ba angba na achichi bari."
4 Ingga i wo ikri i abangga ba nggo a yo ba
angba wa. A si anishirr ukrɨ ayirryirr ni so
nẹ na nẹ (144,000). A ddu ba zhi na aki ka
Israila ka kago.
5 Anishirr nu uga ku Yahuda, ukrɨ uwurr
nu uha (12,000) nggo a kpa angba wa,
anishirr nu uga ku Rube, ukrɨ uwurr nu
uha (12,000),
anishirr nu uga ku Gadi, ukrɨ uwurr nu
uha (12,000),
6 anishirr nu uga ku Asherr, ukrɨ uwurr
nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Nafitali, ukrɨ uwurr
nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Manase, ukrɨ uwurr
nu uha (12,000),
7 anishirr nu uga ku Simiyo, ukrɨ uwurr
nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Levi, ukrɨ uwurr nu
uha (12,000),
anishirr nu uga ku Isaka, ukrɨ uwurr nu
uha (12,000),
8 anishirr nu uga ku Zebulu, ukrɨ uwurr
nu uha (12,000),
anishirr nu uga ku Isuhu, ukrɨ uwurr nu
uha (12,000),
tuku anishirr nu uga ku Benyami, ukrɨ
uwurr nu uha (12,000).

Akpa anishirr nggo a surr inkinkru ikikla

9 Inggi yi i vu sarr, ingga hi akpa anishirr
nggo a mri ibre. A zhi ni ingbingbru inggi
tuku igbu, iga na ane, ni irrirri ingbingbru
yi kago. Aba a kri ku imburr i ittu yi tuku
Uvuvurr Inkru wa ni ichi. A surr inkinkru
ikikla, na hru ahiharr iri na ango ambarr.
10 A bwu ukorr kakami da di,
"Ikpa ittungo i zhi na Abachi amunta wa ku,
nggo à so ni imburr ittu yi,
tuku Uvuvurr Inkru wa!"
11 Abitu ba Abachi ba wemi a kri kago im-
burr i ittu yi na akikre anishirr ba tuku
aninkindirr atsitsirr anẹ ba. Aba a kuhre
brebre na agẹ ka imburr ka na gbyarr ku
Abachi asa. 12 Na so da di,
"Du yi si meme yo!
Igbyarr asa ni inkpinkpye,
tuku ihi, inyarr, inkpinkpye,
ittu tuku ukyekye
wemi a si aba Abachi ase na ase.
Du yi si meme yo!"
13 Ukukre uyirr wa à zhi ingga di, "An-
ishirr bi surr iki ikikla angga ba, a sa abata
ngga, na zhi nu momonggo?"
14 Ingga i ka sa ku di, "Ankpye, ùwà hi."
Uwa ddu ingga di, "Abangga a sa anishirr
ba nggo a firr ssuzzu ni iha inkpi yi, na

* 7:14 Ngla inkinkru imbarr yi ki ikikla: Ina ima i si di a kpanye ni Yesu ku wre ku ayiyi a Kristi wa a bu kpa ba ttungo.

ngla inkinkru* imbarr yi ki ikikla na ayiyi
a Uvuvurr Inkru wa. [15] A si ima yo i du ba,
“a kri na agẹ ka imburr ittu i Abachi yi
na so di na ku undu na azhi tuku ibittu
nu Uki Unkpi ku Ibarr umaku.
Uni so ni imburr ittu wa à ta ttu imba sharri.
[16] Iyo ì si ta ki ba zizo hen;
uhre ù si ta ki ba zizo hen.
Azhi à si ta tu ba hen,
issu ì si ta tu ba hen.
[17] Nu nggo Uvuvurr Inkru wa, nggo à si na
atsutsu ka imburr ittu yi, a ta di ka
ba ki aminta ama.
Na ta so ka ba kuma na ankla ka
amasirr wa nggo a si di gbu hen, aba
a ta so wa na so tsitsirr.
Abachi à ta hɨ àshishi pempe glo ba na
ashishi.”

8

Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu itangba yi

[1] Nggo Uvuvurr Inkru wa à ddu ilo ittu itangba yi, abubo wa ba ki ywi nu unkplassu ku ma iminiti iso itarr.

[2] Ingga i hi abitu ba Abachi atangba ba nggo a di kri na agẹ ka Abachi, aba a nu ba ingba itangba.

[3] Unitu unuma nga ni kri na akikre ka na so gri agbugba wa nggo a na wa ni izinarriya, na di tu imbimbru iki ihun ingba ngginggɨ yi na wa. Aba nu ma imbimbru iki yi shishemi di a bu tu yi na akikre ka izinarriya ka nggo a se ni ichi i imburr yi. Uwa à tu yi nggo na so bu barr kye ku anishirr ba Abachi ba. [4] Intsi i imbimbru iki ihun ingba ngginggɨ yi nggo a tu yi i hun kuma na Abachi ku ndo ni ibarr i anishirr ba Abachi ba zhi na ango ka unitu wa nggo kri na agẹ ka Abachi. [5] Mre unitu wa à ba agbugba a imbimbru iki wa à tsu uru zhi na akikre ka surr, na ka ta nga ni imimi. Mre abubo wa a yi ngbungbru, na ri ingẹ ngbangba, imimi yi battu.

Abitu atangba ba ni ingba yi

[6] Abitu atangba ba nggo a hru ingba itangba yi nggo, a gru ssubi na ta vri ingba imbarr yi.

[7] Unitu ni imẹmẹ wa à vri ingba ama wa. Mre angbinta ka ahru, tuku uru nggo a zɨ ku bi na ayiyi. Aba turr ba ji nga ni imimi. Uru ku u tu anga ayirr na anga atarr ka ingbingbru ka. Ni tu anga ayirr na anga atarr ka inkinkurr, tuku agiga ka wemi nggo a so to.

[8] Unitu unu uha wa à vri ingba ama wa, mre inkindirr i zzu nâ ta si igbigbu inkpi nggo a so ri uru, aba a ta yi tu yo nu umi ku inyi unkpi wa. Anga ayirr na anga atarr ka inyi ka a kaki ayiyi. [9] Anga ayirr na anga atarr ka aseki ka amasirr ka nggo Abachi à na ka a kɨ. Anga ayirr na anga atarr ka ijirrigi i amasirr yi nggo a se nabo, a kaki ndanda.

[10] Unitu a Abachi unu utarr wa à vri ingba ama wa, mre intsintsẹ inkpi i gru ko rri, na ta a murr uru nggo nu utakpu. Intsintsẹ yi ì ji zhi nu unkplassu, ni jaku na anga ayirr na anga atarr ka inyi wa tuku amasirr wa nggo a ko ssuzzu zhi ni imimi. [11] Isa i intsintsẹ inggi yi i ri Irɨ Kpakpa*. Anga ayirr na anga atarr ka amasirr ka a gru a rɨ kpakpa. Anishirr shishemi nggo a so amasirr wa a kɨ ku ilɨ ima yi.

[12] Unitu nu nẹ wa à vri ingba ama wa. Aba a nggurr anga ayirr na anga atarr ka azhi wa, na nggurr anga ayirr na anga atarr ka uhwa ku, tuku anga ayirr na anga atarr ka intsintsẹ yi. Anga ayirr na anga atarr ka ila uru imbarr yi a kaki ibwu. Anga ayirr na anga atarr a azhi wa, tuku anga ayirr na anga atarr ka ibittu yi mi a gru shi ibwu meme.

[13] Ingga kye ni wo ankpa à so bwa nu ussu tsa na da hantu nu ukorr unkpi da di, “Uje! Uje! Uje umba nggo imba i so ni imimi yi nggo, nu nggo abitu atarr abanu ba a ta ki ywhiywhirr i vri ingba imbarr yi!”

9

[1] Unitu a Abachi nu kywi wa à vri ingba ama wa, ingga hi intsintsẹ yi nggo i jaku ni imimi zhi nu ussu. A nu intsintsẹ yi inkpẹ i bwu angu anko ka udduddu ku nggo sama ni ikikre. [2] Intsintsẹ yi i bwu anko udduddu wa, intsi issuzzu zhi na ku zzu na ta a so fu intsi inggi shishemi ssuzzu nu uhon. Azhi wa tuku unkplassu ku a shi ibwu ku intsi i udduddu yi. [3] Ìzì shishemi a ssuzzu zhi ni intsi yi ji ni ttu ingbingbru yi. Aba a nu ìzì wa ukyekye ku tarr unushirr nâ ta si anila. [4] Aba a da ku ìzì wa di a bu si na agiga, tuku inkinkurr, na aseki ka nggo a so to ki

* 8:11 Irɨ Kpakpa: Ichi unkunkurr ku nggo u rɨ kpakpa. Ni inggya uwa à si iha.

ndanda hen. A bu ki anishirr abangga ba
nggo a sama na angba a Abachi wa ni ichi
imbarr iha. 5 A si nu ba ukyekye ku ngɨ ba
mu hen, a da di a bu ki ba iha ki ihwa ikywi.
Ivri imbarr yi i si nâ ta si ivri i ìlā, nggo a
ti tarr unushirr. 6 Ni ihwa ikywi inggi yi,
anishirr a ta zha ittu, na si ta hi yi hen. A
ta zha di aba ka kɨ, ittu ta kru share na ba.
7 Ìzì wa a zzu nâ ta si inga nggi i ssu ukpa
ki ni ta kuma ni ta iku. Ìzì wa a turr anzɨ wa
nggo na wa nu izinarriya. Ashishi ambarr
ka a zzu ka anishirr. 8 Infunfu imbarr yi i si
nâ ta si infunfutu i amba. Anyirr ambarr ka
a zzu anyirr ka iche. 9 A ttu ankẹ ambarr ka
nu unganggonggo ku ttu asa. Aba ti bwa,
angba ambarr ka a yì zzu iyi i agurr aza
nggo inga shishemi i di gba yi ni kru kuma
ni ita iku. 10 Izi wa se na ancha nu uttuntto
ki tarr nâ su ku anila, na se nu ukyekye na
ancha ambarr wa ku ita anishirr ki ihwa
ikywi. 11 Unitu nu udduddu ku ta ku uwa yo
à su uttu ambarr wa. Isa ima yi ni irrirri i
Ibraniya yi i ri Abado, ni irrirri Girrki isa yi
i ri Apoliyo.*
12 Uje ku imẹmẹ ku u kre ba. Nu ugo ku
nggo ku uwa a ni ji uje uha nggo u ni so nga.

Unju ku tani ku

13 Unitu a Abachi nu tani wa à vri ingba
ama wa, ingga wo ukorr so zhi na akotu
anẹ ka akikre ka izinarriya ka nggo a si
na Abachi ku. 14 Ukorr u da ku unitu unu
utani wa nggo se nu unddu ku di, "Ddu
abitu anẹ angga ba nggo a lo ba ni inyi
unkpi nu Yufretu wa ttungo." 15 Mre aba
ddu abitu anẹ ba ttungo. A ka ssu ba bi
zu ngbangbamu bi attuttu angga ka ba, na
azhibarr anggo wa, nu uhwa unggo ku tuku
ise yi, di a bu ngɨ anga ayirr na anga atarr
ka anishirr bi ingbingbru ba. 16 Ingga kakye
abi lo ukpa shishemi a so ni inga. A da ki
ingga di ikri i abi lo ukpa yi. A ka ma imiliyo
ayiyirr aha (200,000,000).
17 Nu ula ku zizo, ingga i hi inga na abi
so sa inga ba, aba surr inkinkru yi nggo a
na yi ni inklo. Ni gre ususarr nâ ta si uru,
ni si wundu, na zzu ama ande ka imbimbru
solfa. A tu a inga wa wemi a zzu atu a iche,
uru ni intsi tuku solfa a ssuzzu zhi na angu
ambarr wa. 18 A ngɨ anga yirr na anga atarr
ka anishirr abi ingbingbru ba ni iha itarr
i uru. Intsi tuku inturu i solfa, ssuzzu na
angu ka inga yi. 19 Ukyekye ku inga ku u si
na angu tuku ni ibibe. Ibibe imbarr yi i si nâ
ta si ànìwǎ ngga. I se ni atu, na di ki anishirr
ivri ni ima yo.
20 Anishirr bi ingbingbru abanu ba nggo
iha yi si ngɨ ba hen, a si ka ugo a nu aseki ka
nggo a na ka na ango ambarr ka hen. Aba
kuchi ni kuttu ku amimi ba na ankpunkpu
iki nggo a na yi nu ankpunkpru inklo ka,
izinarriya, azurrfa, bronze, angbinta na
ankpunkpru inkinkurr, nggo uyirr ambarr
ka si hi, ka wo, ka zirr hen. 21 Anishirr abama
a si ka isisurr sarr ni ingɨ anishirr, tuku iki
atirr, ni ikurr ìga, tuku iki ayi hen.

10

Unitu wa nggo a hru unggakpa ku charr ku nggo

1 Mre ingga hi unitu unkpi unuma a so ji
zhi nu unkplassu. À kri akpa kago itu ima
na ta surr iki nggi. Agankre a tse kago itu
ima yi. Ashishi amaka a si nâ ta si azhi.
Aza ama ka a zzu irrirri uru. 2 Unitu wa à
hru unggakpa ku icharr nggo a chi ku chi
na bwu ku hru na ango. A sa uza ri umaku
ni inyi wa, uza mla ku u si na ábì. 3 Na yì
hantu nu ukorr nâ ta su iyi iche. Nggo à
nggurr ungo na angu, ingẹ itangba i re na
akorr na nkanka. 4 Nggo ine i tangba yi i re
nggo ingga i gru ta ko charr, mre ukorr u
zhi nu unkplassu nu da di, "Sha inkindirr yi
nggo ingẹ itangba yi da nggo sha yi sharri.
Si charr yi zu hen."
5 Unitu a Abachi wa nggo ingga i hi ma
a kri ni inyi wa tuku na abi ka, a gɨ ungo
ri ko nu unkplassu. 6 Na shi azhi ni isa i
Abachi nggo so sese, nggo a na unkplassu
ku na aseki ka wemi na ku nggo, na a na
ingbingbru yi na aseki ka wemi na yi, tuku
inyi na aseki ka wemi na ku. Unitu wa à da
di, "Ikachi i ta sama zizo! 7 Ni ivi yi nggo
unitu nu tangba wa ta vri ingba umaku,
anishirr taka hi amarr ka Abachi ka nggo a
zu tanko ni isisurr ima nggo, nâ ta si nggo à
da ku amirr iko ama abi kpa are ba."
8 Ukorr ku nggo ingga i wo ku zhi nu
unkplassu u re ni ingga ku zizo da di, "Kuma
ku kpa unggakpa ku charr ku nggo kurr
ibwu yi nu ungo ku unitu a Abachi wa nggo
a kri ni inyi wa tuku abi ka nggo."

* 9:11 Abado, Apoliyo: Asa ama aha mi a si "Uni ngu yo."

9 Ingga kuma nu unitu wa ku ni ku ddu
ma di a bi ni ingga ivi inkparr unggakpa ku
charr ku. Uwa a ddu ingga di, “Kpa ku, ni
ta ku. U ta marr zzu utu mu na angu muwa
nu ta kaki mwamwa nu umi ine muwa ku.”
10 Ingga kpa ivi nkparr unggakpa ku charr
ku nu ungo ku unitu wa ni ta ku, u marr zzu
utu na angu amungga. Ingga i ttu ku ttumri
u kaki mwamwa nu umi ine umungga ku.
11 Aba a ddu ingga di, “A si gbigbi mu du uwa
ta kpa ure ku Abachi da zizo ni itu i anishirr
bi igbu shishemi, ni ingbingbru, ni irrirri
tuku atuttu.”

11

Abi hi are na da aha ba

1 A ni ingga unkunkurr ku itsarr inkindirr
kye ku na ddu ingga di, “Kuma ku tsarr Uki
Unkpi ku Ibarr Abachi ku kye tuku akikre
ka, ni bre abi barr ba nabo kye. 2 Ttu akpla
ka abi ka glo ma. Du unto kuma, nu unggo
ku nggo a ka ku nu abangga ba nggo si si
ani Yahuda hen, na du ba a cha ìgbù ni wre
wa ki ndanda ki ihwa iso nẹ ni iha (42).
3 Ingga ta nu anishirr aha abi hi are na da
amungga ba ukyekye, aba a ta di kpa are
amungga ka bre kago ki ivi ukrɨ uyirr na
ayiyirr aha ni so tani (1,260). A ta surr
iki i yì ittu.” 4 Abi hi na da aha amungga
abama, aba yo a si inkinkurr iha i olivu yi
tuku ankla aha ka nggo a di sa ingba iru yi
na kri ko na Atiko ni ingbingbru wa we wa
ku. 5 Meme nggo, undurr a ti du uwa a ta
na ba inkindirr indanda, uru ta ssuzzu zhi
na angu ambarr wa ni tu abi kri angbachi
na ba ba. Uwanggo nggo à ti du uwa a ta
na ba inkindirr indanda a ta ttu meme yo.
6 Anishirr angga ba a se nu ukyekye ku harr
ussu ku nado, wre ku ahru a si ku ni ivi yi
nggo aba ta so kpa are ka Abachi ka so bre
nggo hen. A se nu ukyekye ku du amasirr
a kaki ayiyi, na ta turr iha inkpi tankpami
surr ni ingbingbru yi nu nggo a ti kye iwre
ba.

7 Nggo a ti bre are ambarr ka kre nggo,
ininazzu ni ijiji wa nggo a ta ssuzzu zhi nu
udduddu ku nggo sa ni ikikre a ta nga ni tsi
na ba, na ta ri ba ni itsi yi na ngɨ ba. 8 Aku
ambarr wa a ta kurr na atsutsu anko ka ìgbù
unkpi wa nggo a kpa Atiko ambarr wa nu
unkunkurr ku nggo. A di tsarr ìgbù uwama
kye nu “Sodomu* tuku Masarr.” 9 Anishirr
we, ni iga, ni irrirri tuku igbu na nkanka a ta
kye aku ambarr wa ki ivi itarr ni inkpu. A si
ta kpanye du ba a vu ba a zzu hen. 10 Anishirr
bi ingbingbru ba ta nyarr ni ittu i anishirr
aha angga ba. A ta bri, na ga ku ikpa aseki
ku ikɨ i abi kpa are aha angga ba nggo a du
anishirr ba ki iha nggo.

11 A ki ivi itarr ni inkpu, Abachi à ttu
unddunddu iso tsitsirr umaku a surr na
ba, aba a gru kri na aza ambarr. Isisu i
ki abangga ba nggo a hi ba nggo kakami.
12 Abi kpa ure ba a wo ukorr unkpi zhi nu
unkplassu u so ddu ba di, “Hun nga ni
inggya yi.” Aba a hun ga akpa kuma nu
unkplassu abi kri angba chi na ba ba a kri
ko kye.

13 Na attuttu akama mre ingbingbru yi
battu ni na anga ayirr na anga awurr ka
ìgbù wa ki ndanda. Ibattu ima i ngɨ anishirr
ukrɨ tangba (7,000). Isisu i ki abi so tsitsirr
ba kakami, aba a gbyarr ku Abachi nu un-
kplassu wa asa.

14 Uje ku uha ku u vu sarr ba. Uje ku utarr
ku u so nga ziza nggo.

Unju ku tangba ku

15 Unitu nu tangba wa à vri ingba ama wa,
aba wo akorr shishemi hantu nu unkplassu
da di,
“Ziza nggo ittu i ingbingbru yi i kaki ittu
i Atiko amunta wa tuku Kristi ama
wa,
uwa a ta so ni ittu yi sese.”
16 Akikre anishirr so ha na nẹ ba (24) nggo
a so ni ittu imbarr yi na agẹ ka Abachi, a
kuhre ni imimi na gbyarr ku Abachi asa,
17 da di,
“Inta nyarr ku ùwà, Atiko Abachi Uni
Inkpinkpye we wa,
Uwanggo nggo se ziza, na se ni ikuchi
yi,
nu nggo uwa ziza uwa kpa ukyekye unkpi
umuwa ku,
ni so na ittu imuwa yi ziza nggo.
18 Abi ingbingbru ba a ki unfu, unfu umuwa
ku u nga na ba ba.
Ziza nggo yo ùwà ta bre amu ku abi kɨ ba,
ni nu amirr iko, abi kpa are amuwa ba
azadi ambarr ka
tuku abiga azizi ba, abangga ba nggo a di
kru isisu imuwa nggo,

* 11:8 Sodomu: Ìgbù wa nggo Abachi à tu ma nu ku umimi ku anishirr abi ìgbù ba.

na atsitsa na ankpinkpi.
Ivi yi i ma ba nggo a ta ngɨ abangga ba nggo
a ngu ingbingbru yi nggo."
[19] Mre a ta bwu Uki ku Ibarr ku Abachi ku
nu unkplassu. Aba hi akwati a ishi azhi wa
nu umi ku Uki ku Abachi ku. Mre abubo wa
so ri ingẹ ngbangba, ni yi ngbungbru, imimi
yi battu, ahru a ku na angbinta.

12

Ayamba wa tuku ìwǎ drago nggo se na aza

[1] A hi inkindirr i ku ayisurr inuma nu
unkplassu. Ayamba à surr azhi a la wa ki
ankru, uhwa ku u se ku na aza, na turr anzɨ
ittu ni itu nggo a na wa ni intsintsẹ iwurr
ni iha. [2] Ayamba wa à ki ywhiywhirr ingri,
na so yì ine yi kakami. [3] Inkindirr inuma
i nggurr ssuzzu nu ussu. Kye, ìwǎ drago*
ususarr unkpi ku a se na atu atangba, in-
jinju iwurr, na hru anzɨ tangba na atu ama
wa wemi. [4] A ki azzuzzu ama wa a gba anga
ayirr na anga atarr ka intsintsẹ yi zhi nu
ussu ku ji nga ni imimi. Ìwǎ drago wa à kri
na so kye, wre ku ayamba wa à ti ngri, uwa à
ta ba uvuvurr wa ttumri. [5] Ayamba wa à ngri
uvuvurr unuru, nggo à taka gri ingbingbru
anishirr yi we na anjingba ka ittu. Aba narr
uvuvurr wa glo ma, a ba ma gri ku Abachi
ku sa ni ittu ima yi. [6] Ayamba wa à kru rri
na ankpuji. À kru kuma na abubo wa nggo
Abachi à ssu wa bi ku nggo. A ta di ssu ma
gri ki ivi ukrɨ uyirr na ayiyirr aha ni so tani
(1,260).

[7] Iku i gru nu unkplassu. Makyarr† na
abitu ama ba à tsi ni ìwǎ drago wa ku.
Ìwǎ drago wa mi à gri abitu ama ba na tsi.
[8] Nu nggo a ri ìwǎ drago wa ni iku yi nu
unkplassu. Ima yo du ba a han ma na abitu
ama ba nu unkplassu. [9] Aba han ìwǎ drago
unkpi wa ji nga ni imimi. Uwa yo à su
uchuche ìwǎ ku nggo ri Umimi ka Isheta,
nggo à re ingbingbru yi wemi nggo. A ta
ma na abitu ama ba we ji nga ni ingbingbru
yi.

[10] Ingga gru wo ukorr hantu zhi nu un-
kplassu u da di:
"Ziza nggo inta hi ikpa ttungo nu ukyekye,
ni ittu i Abachi amunta wa
tuku ukyekye ku Kristi ama wa.
Kye uni kri angbachi na amuya abiga ba ba,
nggo uwa yo à kri di glo amuya amunta
ba na agẹ ka Abachi na azhi ni ibittu,
a ta ma ji nga ni ingbingbru yi.
[11] Aba a kpa ma ka
na ayiyi a Uvuvurr Inkru wa
tuku ure ujiji ku Abachi ku na kri
ngbangba du ure ku Abachi ku u su
ujiji.
Na a kpanye da
aba a ta ni atu ambarr wa na kɨ.
[12] Uwa a si ni ima yo, imba unkplassu ku,
ni imba nggo i so na ku nggo, imba bu
nyarr!
Uwa ta si ingbingbru yi tuku amasirr ka
nanko,
uje umba, nu nggo Isheta à ka ji nga ni
imba ba ba,
nu unfu kakami,
nu nggo à hi di ivi i ma yi i ji ntsɨmi."
[13] Nggo ìwǎ drago wa à hi di a turr ùwà
ji nga ni ingbingbru yi, mre na gru so han
ayamba wa nggo à ngri uvuvurr unuru wa
nggo. [14] Aba a nu ayamba wa angba ka bwa
aha ka ankpa ankpi, nggo a ta bwa share
ku ìwǎ drago wa kuma na abubo ama wa
na ankpuji wa. Nabo yo a ta ku ssu ma gri
zizi ki ase atarr ni inkpu, nggo ìwǎ drago
wa à si ta hi ma hen. [15] Ìwǎ drago wa à ta
amasirr ssuzzu na angu nâ ta si inyi nggo.
Na zha da amasirr wa bu gu ayamba nado.
[16] Imimi yi i zi ayamba wa, ni gburr amasirr
wa nggo a ssuzzu na angu ka ìwǎ drago wa
ttumri. [17] Ìwǎ drago wa à ki unfu na ayamba
wa ku, na kuma du uwa a ta ku ta iku na
ahinhan abanu ba ayamba ba ba, abangga
ba nggo a di kru isisu i ure ku Abachi na di
kri ngbangba da aba sa abi Yesu. [18] Ìwǎ drago
wa kri nu ugbuhun nu unddu inyi unkpi ku.

13

Ininazzu i zhi nu umi ku inyi yi

[1] Ingga hi ininazzu ni ijiji à so ssuzzu zhi
nu umi ku inyi ku. À se ni injinju iwurr,
na atu atangba, na turr anzɨ ka ittu awurr
ni injinju ima yi. Aba a charr na atu wa na
yiyirr asa anggo nggo a si imarr na Abachi
ku. [2] Ininazzu wa nggo ingga i hi ma nggo à
zzu ukpa ku iche, na se na aza ka ininazzu
wa nggo a yo ma di biya. Angu ka a zzu
ka iche. Ìwǎ drago wa à nu ininazzu wa

* 12:3 Ìwǎ drago: Kye nu Ankpi are numa nggo anishirr a si hi ka hen.
† 12:7 Makyarr: Unitu unkpi, nggo si ankpye a abitu ba Abachi ba. (Kye Yahudi 9).

ukyekye umaku pempe, ni ittu ima yi tuku
inkpinkpye. 3 Itu iyirr ininazzu yi i zzu nâ
ti i se nu unkpa ku nggo ka ngu ma nggo,
unkpa ku u ka wri ba. Ingbingbru yi we i
ku ayisurr ni ga ininazzu wa. 4 Anishirr ba
we a kuttu ku ìwǎ drago wa nu nggo à nu
ininazzu wa ukyekye. Aba wemi a kuttu ku
ininazzu wa na da di, "Unggonggo a si nâ
ta si ininazzu wa? Unggonggo ka ta iku na
ku?"

5 Aba kpanye ku ininazzu wa di a bu bre
are andanda na ka gɨ itu ni itu i Abachi,
na nu ma anko di a bu na meme ki ihwa
iso nẹ ni ha (42). 6 Uwa bwu angu ama ka
na re are andanda ni itu i Abachi ni isa i
Abachi yi, na abubo a iso a Abachi wa, na
abangga ba nggo di so nu unkplassu we. 7 A
du ma ki iku na anishirr ba Abachi ba ba, na
ri ba ni iku yi. Na nu ma ukyekye ni itu i
iga, anishirr, irrirri, ni ingbingbru anishirr.
8 Anishirr we nggo so ni ingbingbru yi a
ta gbyarr ku ininazzu wa asa. Abangga ba
nggo ta kuttu ku, aba yo sa abangga ba nggo
bazhi nu nggo a na ingbingbru yi a si charr
asa ambarr wa nu ungbamvu ku iso ku hen.
Ungbamvu kuma u su ku Uvuvurr Inkru wa
nggo a ngu ma.

9 Uwanggo nggo a ti se na atu ka wo ure,
uwa bu wo.

10 Uwanggo nggo a ti ta vu ma harr,
aba a ta vu ma harr.
Uwanggo nggo a ti ta ngu ma na anjingba,
aba a ta ngu ma na anjingba.

Ni ima yo, anishirr ba Abachi ba a bu vu
isisurr gri na kri ngbangba ni iga imbarr yi.

Ininazzu nggo à ssuzzu zhi ni imimi

11 Ingga hi ininazzu unuma uwa so ssuzzu
zhi ni imimi. Na se ni injinju iha zzu injinju
i uvuvurr inkru, na re zzu ìwǎ drago. 12 Inina
wanggo à kri na agẹ ka ininazzu ni imẹmẹ
wa na na undu nu ukyekye uyirr nu uni
imẹmẹ wa ku. Ininazzu nu uha wanggo à
du anishirr ba nggo so tsitsirr ni ingbingbru
inggi yi a kuttu ku ininazzu ni imẹmẹ wa
nggo se nu unkpa ku nggo ka ngu unushirr
nu ka wri ba. 13 Ininazzu nu uha wa a na
aseki ka ikagri. A na uru du ku u ji zhi
nu unkplassu nu nga ni ingbingbru yi na
ashishi ka anishirr we. 14 A re anishirr bi
ingbingbru ba wemi na aseki ka ikagri ka
nggo a kpanye ku na du ma na ka, na ashishi
ka ininazzu ni imẹmẹ wa nggo. Ininazzu wa
a ddu anishirr abi ingbingbru ba we di a bu
me ankpunkpru a ininazzu wa nggo a tse
ma ttu unkpa na anjingba ka uwa a si ttu
wa hen. 15 A nu ma ukyekye ku nggo a ka fu
unddunddu umaku a surr ku ankpunkpru
a ininazzu ni imẹmẹ wa na du ma à re. Na
nu ma ukyekye zizo ku ngɨ abangga ba nggo
a kà na si kuttu ku ankpunkpru wa hen.
16 Na nu ininazzu nu uha wa ukyekye zizo
ku sa anishirr ba ungganggа we, atsitsa na
ankpinkpi, abu ungo na abi iha, agarr na
amumarr ingri na du ba a surr ba angba nu
ungo ri tuku ni ichi. 17 Uwanggo à ti sama
na angba ama wa, uwa à si ta ba inkindirr
à re ku hen, ka à si ta ku re inkindirr hen.
Uwanggo yo si isa i ininazzu yi ka ibre nggo
i si na angu ama ka.

18 Uwanggo à zha di unushirr a bu ri
amarr krizhizhi. Undurr wa nggo ti se ni
ihi, uwa bu nggurr ibre i ininazzu yi bi. Ibre
yi i si isa i unushirr, ni sa ayiyirr atani ni iso
tani nu tani (666), na a si isa.

14

Uvuvurr Inkru wa na abiga ama ba 144,000

1 Ingga i kye ni hi Uvuvurr Inkru wa a kri
ni Igbigbu i Zayo* na anishirr ukrɨ ayirryirr
ni iso nẹ na nẹ (144,000) ba nggo a charr isa
ima yi, ni isa i Aki yi na achichi ambarr wa.
2 Ingga wo ukorr zhi nu unkplassu u yi zzu
amasirr nggo a so gu na angbinta, ni zzu nâ
ta si ingẹ inggi inggurr kakami. Ukorr ku
nggo ingga i wo ku, u zzu nâ ta si abi nggurr
intinti ngga a so nggurr. 3 Na so da usarr
uhẹhẹ unuma nggo na agẹ ka imburr ittu
yi tuku na ashishi ka aninkindirr atsitsirr
anẹ ba na akikre anishirr ba. Anishirr ukrɨ
ayirryirr ni iso nẹ na nẹ (144,000) ba nggo a
ttu ba ssuzzu ni ingbingbru yi, nggo a tsarr
ba usarr ku aba yo a hi ku. Anishirr abanu
ba wemi a si hi ku hen. 4 Anishirr abama
yo a si marr ango ambarr ka na ankizhi da
aba a kurr na amba ba hen. A vu ukpa gri
zizi. Uvuvurr Inkru wa a ti ka ba nu momo
mi aba yo a so di ga ma. Abachi à re ba zhi
nu umi ku anishirr ku na na ba ki anishirr
abi imẹmẹ azizi ama ba. Aba yo a si nâ ta si
ikiri imẹmẹ yi nggo uni do à di tsu to nggo.
5 Undurr a nise wo ba da ure ku imu na angu
ambarr wa. A sama na abla.

* 14:1 Igbigbu i Zayo: A di yo Urushalima nggo meme. Ìgbù a anishirr ba Abachi.

Abitu atarr ba

6 Mre ingga hi unitu unuma a so bwa nu
ussu gbagbamu. Na hru Ure ku wre ku
iso sese ku ingbingbru anishirr yi we, iga,
irrirri, na anishirr. 7 Uwa à du hantu di,
"Kru isisu i Abachi ni nu ma inkpinkpye. Ivi
yi ma ba nggo a ta ni bre amu ku ingbingbru
yi. Kuttu ni gbyarr asa ku uwanggo nggo
a na unkplassu, na na imimi na amasirr wa
tuku amasirr wa nggo a di ssuzzu ni imimi."
8 Unitu a Abachi unu uha wa à ga uni
imḛmḛ wa na so da di, "A jaku! Babilo unkpi
wa a jaku." A nu anishirr wemi ahi ama wa,
na du ba a so ahi a ila abubo ama wa, unfu
u ki Abachi ziza nggo.
9 Unitu a Abachi unu utarr wa, a ga aha
ba. Unitu wa a so du nu ukorr unkpi da di,
"Undurr wa nggo a ti kuttu na gbyarr asa ku
ininazzu wanggo wa tuku ankpunkpru wa
nggo a si wa zzu ininazzu wa nggo, na ti kpa
angba abre wa ni ichi ima, 10 undurr uwama
a ta so ukpakpa ahi a unfu ku Abachi wa.
Ukpakpa ahi a unfu ku Abachi wa nggo a ka
wa a surr nu umplango ku unfu umaku. A
ta tsutsarr ma nu uru tuku imbimbru solfa,
na ashishi ka abitu abi wre ba tuku Uvuvurr
Inkru wa. 11 Intsi iru yi nggo a so tsutsarr ba
nggo i gru so hun ase na ase. Na ambre ni
ibittu isha so su i sama ku abangga ba nggo
a kuttu na gbyarr asa ku ininazzu wa tuku
ankpunkpru wa nggo a na wa zzu ininazzu
wa nggo. A sa aba yo nggo a yo ba angba a
isa ama wa." 12 Meme nggo, anishirr bi wre
ba Abachi ba a bu vu isisurr, nggo aba yo a di
na inkindirr yi nggo Abachi à da di a bu na
yi nggo, na kri ngbangba ni iga Yesu imbarr
yi.
13 Mre ingga i wo ukorr zhi nu unkplassu u
da di, "Charr wanggo wa: Bazhi ziza, Abachi
à ta yo angu azizi ku abangga ba nggo a kɨ
ni iga Atiko wa."
Izhi yi i da di, "Yo-o, a ta so su ni iha i
undu imbarr yi. Aba ta kpa azadi ka ina
imbarr yi."

Ingbingbru yi i wri ma iywhe

14 Ingga kye ni hi ukpahru ukukla, un-
ushirr à sha so na ku "à zzu nâ ta si Uvuvurr
a Unushirr" à so na akpa ka. Na à turr anzɨ
a ittu nggo na wa ni izinarriya. Na gri uruje
nggo a ri kakami nu ungo umaku. 15 Unitu
unuma à ssuzzu nu Uki Unkpi ku Ibarr
Abachi ku na nggarr angu a yi ku undurr
uni so na akpa wa di, "Ki uruje amuwa wa
han ikiri, ivi yi ima ba. Ikiri i ingbingbru
yi i wri ma ihan ba." 16 Uni so na akpa wa à
na uruje wa kuma ni ingbingbru yi. Na sarr
ingbingbru yi.
17 Unitu unuma à zhi nu Uki ku Ibarr ku
unkplassu ku. Uwama mi a se nu uruje ni
ri kakami. 18 Mre unitu unuma zizo, nggo
uwa yo so di kye uru ku, à nga zhi na
akikre ka. A hantu kakami nu unitu wanggo
nggo a hru uruje ni ri kakami wa nggo da
di, "Ki uruje amuwa wa ni shirr ahwa ka
ugbyarr unkunkurr ku nggo ri grepu ku zhi
ni imimi nggurr bi, nu nggo grepu uwama
à wri ba." 19 Unitu wa à na uruje ama wa
nga ni ingbingbru yi na sarr ugbyarr ku
grepu ku na anggunggurr wa, na ka ugbyarr
ku a tu surr nu uji unkpi ku nggo a di hin
àmà grepu a unfu a Abachi wa. 20 Aba a hlo
grepu wa nu uji ku nu ugo ku ìgbù ku. Ayiyi
gu ssuzzu zhi nu uji ku, na gu ma kilomita
ayiyirr tarr (300) zhi ni imimi.

15

Abitu atangba tuku iha itangba ikikre yi

1 Ingga hi inkindirr inkpi i ku ayisurr
nu unkplassu. Abitu atangba a se na hru
iha itangba ikikre yi. Abangga aba yo si
iha i ikikre yi, nu nggo nu ugo umbarr ku
unfu ku Abachi ku ta kre. 2 Mre ingga hi
inkindirr inuma yi nggo zzu nâ ta si amasirr
ni inyi unkpi wa, ni so la nzarrnzarr nâ ta si
azarr ashishi, na zzu da a zɨ̀ wa bi nu uru.
Ingga hi abangga ba nggo a ba ininazzu wa
anggurr tuku ankpunkpru ama wa nggo, na
ba uwanggo nggo ibre nggi i si isa ima yi
anggurr. Aba a kri nu unddu ku amasirr
azarr ashishi wa na so hru intinti yi nggo
Abachi à nu ba nggo. 3 A so da usarr ku
Musa, uvuvurr iko a Abachi wa. Na so da
usarr ku Uvuvurr Inkru wa da di:
"Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
Aseki ka nggo ùwà di na ka a sa
ankpinkpi ka, na sa ka iku ayisurr*.
Uttu a anishirr bi ingbingbru ba we,†
anko amuwa ka a si ajiji na si di ki imu
hen.‡

* 15:3 Kye zizo Asarr 111:2. † 15:3 Kye zizo Emo 3:13. ‡ 15:3 Kye zizo Asarr 145:17. § 15:4 Kye zizo Irrimiya 10:7.

4 Atiko, unggonggo ka si kru isisu imuwa
hen?§
Unggonggo à si ta gbyarr asa ku
inkpinkpye imuwa yi hen?
Ùwà yo na nkpami i su uni wre.
Atuttu abi ingbingbru ba we a ta nga
ni kuttu na gbyarr asa na age muwa.*
Nu nggo anishirr ba wemi a gru hi ba du
ùwà di na ku anishirr narrnarr.†"

5 Nu ugo ku aseki ka angga ka, ingga kye ni hi ba a bwu unto ku nggo Abachi di nggurr bi na anishirr ba ba, nu umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku nu unkplassu. 6 Abitu atangba ba nggo a hru iha itangba yi a ssuzzu zhi nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Abitu ba Abachi ba a surr inkinkru ilini ikikla pyarr ni sama na ankizhi, na nyarr inkindirr numa ila uru nzirrnzirr nâ ta si izinarriya kago na asa ambarr ka. 7 Uyirr nu umi ku aninkindirr atsitsirr ane ba a nu abitu atangba ba agbugba ka izinarriya atangba nggo a tsarr ssu nu unfu ku Abachi wa nggo a so sese. 8 Mre, intsi i gru tsarr ssu nu Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Intsi yi i zhi nu inkpinkpye tuku ukyekye ku Abachi ku. Iha itangba yi nggo abitu atangba ba a hru yi, i ta kre bari undurr à ta rri nu uki ku umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku.

16

Agbugba a unfu ku Abachi wa

1 Mre ingga wo ukorr unkpi zhi nu uki ku umi ku Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku. Ukorr ku u ko re na abitu atangba ba ba da di, "Kuma ku ka agbugba atangba ka nggo a tsarr ssu nu unfu ku Abachi ku kahre ni ingbingbru yi." 2 Unitu uni imeme wa à kuma na ku ka agbugba ama wa a kahre ni ingbingbru yi. Ankpa ankpinkpi ka vri kakami a ssuzzu ku abangga ba nggo a se na angba a ininazzu wa na kuttu na gbyarr ku ankpunkpru ama wa asa nggo.

3 Unitu a Abachi unu uha wa à ka agbugba ama wa kahre ni inyi unkpi wa. Amasirr wa a kaki nâ ta si ayiyi a unushirr wa nggo a ttu nggo. Inyarrki i so tsitsirr i amasirr yi i kɨ wemi.

4 Unitu unu utarr wa à ka agbugba ama wa à kahre ni ihagbu yi tuku na amasirr ka nggo a so ssuzzu zhi ni imimi nggo. Amasirr ka a kaki ayiyi. 5 Ingga wo unitu wa nggo a so di kye amasirr ka a da di:

"Ibre amu imuwa yi ima ma,
ùwà nggo se ziza tuku ùwà nggo i se ni
ikuchi, ùwà Uni wre wa.
6 Nu nggo anishirr a ka ayiyi a anishirr ba
Abachi ba tuku abi kpa are ba kahre,
Ùwà nu ba ayiyi di a bu so. A kpa
inkindirr yi nggo à zha nggo."

7 Ingga i wo ukorr u zhi na akikre ka to ka da di,

"Yo-o, Atiko Abachi Uni Inkpinkpye we wa,
ibre amu imuwa yi i si jiji ni ma ma."

8 Mre unitu nu ne wa à ka agbugba ama wa kahre na azhi wa. Aba a kpanye ku na du ma à tu anishirr nu uru. 9 Irrirri uru yi u tu ba. Aba a marr Abachi nggo à se nu ukyekye na tu iha inggi yi we. Aba a kà, uyirr mi à si ba ttungo ni ila ure ima yi na nu Abachi inkpinkpye ima yi hen.

10 Mre, unitu nu kywi wa à ka agbugba ama wa a surr ni imburr ittu i ininazzu yi, igbu ittu ima yi i kaki ibwu. Anishirr ama ba a ta irrirri ku ivri yi nggo si kakami, 11 na marr Abachi nu unkplassu ku ivri tuku ankpa ambarr ka. Na si kasarr ni ina imbarr yi hen.

12 Unitu nu tani wa à ka agbugba ama wa à kahre ni inyi unkpi nu Yufretu wa. Inyi wa à gbu kre, wre ba bu ssu anko bi ku atuttu ba nggo a ta nga zhi na anza ambre. 13 Ingga hi anazhi andanda atarr a zzu nâ ta si anigbahru. A ssuzzu zhi na angu ka ìwǎ drago wa, tuku na angu ka ininazzu wa, tuku angu ka uni kpa are uni imu wa. 14 A si anazhi andanda nggo a di na aseki ka ikagri. Anazhi atarr angga ba a ssuzzu kuma na atuttu ba kago ingbingbru yi we. A ta ku gri ba nggurr bi ku iku na azhibarr ankpi a Abachi Uni Inkpinkpye we wa.

15 Kye nggo Kristi a da di, "Kye, ingga nggo i so nga nâ ta si unayi nggo! Abachi à ta yo angu azizi ku uwanggo nggo à ti so gbye anko, na abangga ba nggo a ssu inkinkru imbarr yi bi, i ta wre aba bu si zirr ni ihorr, ishisha i ki ba na anishirr ba ba hen."

16 Anazhi ba a gri atuttu ba nga ni nggurr bi na abubo wa nggo a yo wa ni irrirri i Ibraniya di Amagedo.

* 15:4 Kye zizo Asarr 86:9-10. † 15:4 Kye zizo Are Ka Zizo 32:4.

17 Mre unitu nu tangba wa à ka agbugba
ama wa a kahre nu unddunddu. Ukorr un-
kpi u zhi ni imburr ittu yi nu uki ku umi ku
Uki Unkpi ku Ibarr Abachi ku da di, “A kre
ba.” 18 Mre abubo wa a ri inge nzarrnzarr,
ni yi ngbungbru, abubo wa battu kakami.
Bazhi nu nggo a na unushirr mu a nise hi
ibattu imimi nâ ta si inggi yi. Uwanggo yo
a si ibattu ndanda kakami yi. 19 Igbu unkpi
wa a nggarr ki anga atarr. Igbu i anishirr
abi ingbingbru ba i kaki ndanda ni kuhre.
Abachi à ssu hi ila ure i Babilo ukyekye wa,
na du ìgbù wa a so ahi a unfu kakami wa nu
umplango umaku. 20 Igbu yi nggo amasirr a
ka yi yo na atsutsu nggo i ka nado we. Ig-
bigbu yi wemi i ka nado meme. 21 Angbinta
ka ahru nggo a lɨ kakami nggo a kuhre zhi
nu unkplassu na atu a anishirr. Anishirr ba
a marr Abachi ku agbre angbinta ka ahru
ka. Iha yi i si ndanda kakami.

17

Unddunddu ayamba ku tuku ininazzu unuma

1 Uyirr nu umi ku abitu atangba ba nggo
a hru agbugba tangba ka nggo, a nga ni
ingga ku ni ddu ingga da di, “Nga di ingga ni
tsarr ùwà iha yi nggo a taka nu unddunddu
ayamba wa nggo so na atu ka amasirr
shishemi. 2 Atuttu abi ingbingbru angga ba
a kurr na ku. Anishirr abi ingbingbru ba a
hwa ahi a ikurr nu unddunddu ayamba wa
ku nu nggo a kurr na ku nggo.”

3 Unitu wa a gri ingga ni Izhi yi na kuma ni
ijiji. Ingga i ku hi ayamba anuma nabo. Uwa
a hun so ku ininazzu ususarr wa nu ugo.
Asa wa nggo a charr nu ukpa ku ininazzu
wa nggo a si a imarr Abachi. Ininazzu wa
a se na atu a tangba tuku injinju iwurr.
4 Ayamba wa à surr iki isisarr vyen. Na surr
iki i la nzarrnzarr ni iki izinarriya, na klo
ingbingbinkpa i tsi anta. Na hru umplango
ku izinarriya nu ungo, umplango ku u tsarr
ssu nu umimi na ankizhi ka i zha aniru ima
yi. 5 Aba charr ku isa numa na achichi. Isa i
si i sharri di,

BABILO UNKPI WA,
AYIRR A INDDUNDDU AMBA WE,
AYIRR A ASEKI KA ZŁ ASHISHI KA
INGBINGBRU KA.

6 Ingga i hi ayamba wa a hwa ahi a ayiyi a
anishirr aba Abachi tuku ayiyi a anishirr
abangga ba nggo a ngɨ ba ku iyo isisurr
imbarr yi ni Yesu ku nggo.

Ingga i hi ma nggo, ayisurr a jaku ingga
kakami. 7 Unitu wa a zhi ingga di, “Ùwà ku
ayisurr anggi? Ingga ta da ku ùwà inkpi
a ayamba wa tuku ininazzu wa nggo di ba
ma, na se na atu tangba i injinju iwurr.
8 Ininazzu wa nggo ùwà hi ma nggo, a su
utsitsirr ni ikuchi yi, i ziza nggo a si su
utsitsirr hen. A ki ywhiywhirr i ssuzzu nu
udduddu ku nggo sama ni ikikre unggo ku
nga nu nggo a ta ngu ma. Anishirr abi
so ni ingbingbru ba nggo a nise charr asa
ambarr wa nu ungbamvu ku abi so tsitsirr
ba bazhi nu nggo a na ingbingbru yi, a ta
kye ininazzu wa na ku ayisurr. A ta ku
ayisurr nu nggo ininazzu wa à so tsitsirr ni
ikuchi yi, i ziza nggo à si su tsitsirr hen, na
taka kanga zizo.

9 “Imba zha isisurr i ikye hi, wre ki imba
bu hi ure unggo ku. Atu atangba anggo wa
a si igbigbu itangba inggi yi nggo ayamba
wa a di hun so na yi. 10 Atu atangba anggo
yo a si atuttu atangba ba, nggo akywi nu
umi umbarr ku a kɨ, uni tani wa yo so gri
abubo wa ziza nggo. Unu tangba wa à nise
nga. À ta ni na ma ki uttu ki ivi ntsɨmi yo.
11 Ininazzu wa nggo à so tsitsirr ni ikuchi yi,
na à si su tsitsirr zizo nggo hen, uwa mi à su
uttu nu tandarr. Ininazzu uwama à su uyirr
nu umi ku atuttu atangba ba, aba ta ngu ma.

12 “Injinju iwurr yi nggo ùwà hi yi, i si
atuttu awurr ba nggo a nise kpa ittu igbu
yi. A ta lo ba ittu ihru anishirr ki awa ayirr
ni ininazzu wa ku. 13 Awurr angga ba amarr
ambarr ka a sa ayirr. Aba yo a ta kpanye
na nu ininazzu wa ukyekye umbarr ku tuku
ittu imbarr yi. 14 A ta bi na ki iku nu Uvuvurr
Inkru wa ku. Uvuvurr Inkru wa à ta ri ba, nu
nggo uwa yo à si Atiko a atitiko tuku Uttu a
atuttu. À ta nggurr bi na abangga ba nggo
a yo ba yi yo, na abangga ba nggo a hla ba,
na abiga abi kri ngbangba na ku ba.”

15 Unitu wa mi da ki ingga di, “Amasirr ka
nggo ùwà hi, nu nggo unddunddu ayamba
ku u so, sa anishirr, akpa anishirr, ingbing-
bru anishirr, ni irrirri. 16 Injinju iwurr yi
nggo ùwà hi yi nggo tuku ininazzu wa a ta
karr unddunddu ayamba ku. A ta vu ma kpa
aseki ama ka na ddu aseki ka surr amaka we
na du ma ni ihorr. A ta ta inina ima yi na
tu ma nu uru. 17 Abachi nggo ku itu ima à

du amarr ka atuttu bama a si ayirr, na nu
ininazzu wa ukyekye umbarr ku. Aba ta du
ure ku Abachi ku nga meme yo, kakuma na
azhibarr wa nggo ure ku Abachi ku taka su
jiji. [18] Ayamba wa nggo ùwà hi wa, a si ìgbù
unkpi ùwà yo nggo a so hru ittu i atuttu abi
ingbingbru ba."

18

Ijaku i Babilo yi

[1] Inggi yi i kre nggo, ingga hi unitu unuma
à so ji zhi nu unkplassu. À se ni inkpinkpye
kakami. Inkpinkpye ima yi i du ingbingbru
yi ila uru we. [2] À du nu ukorr unkpi da di,
"À jaku! Igbu Babilo unkpi wa à jaku!
À kaki inkla isharri i atsutsoma,
tuku izhi ndanda,
na aminche tankpami ndanda aba
ankizhi.
[3] A nu anishirr we ahi kpakpa a ila abubo
ima yi
na du ba a so wa.
Atuttu abi ingbingbru ba a kurr ìga na ku.
Abi re iki na abi gri iki ire abi ingbing-
bru ba a kaki abi inklo ku aseki ka
nggo igbu wa à turr zu."
[4] Ingga wo ukorr unuma zhi nu unkplassu
u so da di:
"Ssuzzu yi, imba anishirr amungga ssuzzu
na ayamba wa ku,
si na ila ure yi na ku meme hen,
ni si kpa iha ila ure yi na ku meme hen.
[5] Vu re ila ure ima yi i so furr hun kuma nu
unkplassu.
Abachi à si kpamusu nu uzirr umimi
umaku hen.
[6] Imba i na ku nâ ta si nggo à na ki imba
nggo.
Han ma inkindirr yi nggo à na ki imba
nggo ki ankpa aha.
Umplango ku nggo à burr ki imba ahi
ama wa, imba burr ku nu ukuma yo
ankpa aha.
[7] À nu itu ima inkpinkpye na rri so ni ishi.
Ziza nggo, imba nu ma iha yi nggo i ma
ku ni nu ma uje kakami.
Nu nggo à di da ku itu ima di,
'Ingga gri abubo nâ ta si ayamba a uttu.
Ingga si si ayamba na ako hen.
Ingga si ta hi ivri isisurr hen.'
[8] Ni itu ima yo iha inggi yi ta kuttu ma, na
azhi yirr à ta hi,
ittu, ni iyi tuku iyo.
Aba ta tu ma nu uru.
Atiko Abachi à se nu ukyekye. Uwa yo
à si ni bre amu wa.
[9] "Atuttu bi ingbingbru ba nggo a kurr ìga
na ku na ga iki ima yi ndo a ta hi intsi yi
nggo zhi ni ikparri yi. Ni itu ima yo, aba ta
yi na vri isisurr ku ittu ima yi. [10] Isisu i ta ki
ba ku iha ima yi, aba a ta kri gbagbamu na
da di,
" 'Uje! Uje umuwa, ùwà ìgbù unkpi wa,
Ùwà ìgbù ukyekye nu Babilo wa!
Iba imuwa yi i nga ankpa yirr!'
[11] "Abi di re iki abi ingbingbru ba a ba
azhittu na yì kakami, nu nggo undurr a si
re ba iki imbarr yi zizo hen. [12] Undurr ni
re aseki ambarr ka a sama. Aseki ka a si
iki i izinarriya tuku azurrfa, angbinta, tuku
ingbingbinkpa i tsɨ anta; inkinkru ilini iwre,
azzuzzu a tsɨ anta tuku upri inkru ususarr
wundu; na aseki ka nggo a si ka zhi nu
unkunkurr ku sitorr ku hun ingba wre, na
aseki tankpami a na ka zhi na anyirr ka
azɨ, tuku inkinkurr i tsɨ anta, tuku ankpi
inklo ka bronze, na ankpunkpu inklo, tuku
angbinta ka mabulu. [13] Undurr nggo ka re
aseki ambarr ka a sama. Aseki anuma ka a
si imbimbru sinamo nggo i di kpa inyi hun
igba wre, tuku ishe yi nggo hun ingba, tuku
imbimbru iki ihun ingba ngginggɨ yi, tuku
mârr, tuku farrkinse, tuku ahi na anye a
unkunkurr ku olivu, tuku imbimbru ikpu
ina unfonfo nu alikama; tuku ilando na
aminta; tuku inga na agurr aza nggo inga
di gba wa, tuku agarr. Undurr nggo ka re
anishirr mi.
[14] "Abi re aseki na ka re ba a ta da di, 'Aseki
azizi ka we nggo ùwà i zharr ka kakami nggo
a ka nado. Aseki ka wre ikye na ka inklo ka
nggo ùwà i se na ka nggo a nado mu ba. Ùwà
si taka hi ka mu zizo hen.' [15] Abi re iki ba
nggo a kaki abu ungo nu nggo a di vu iki
a re ku na sarr re na ku, isisu i ta ki ba ku
uje umaku aba ta kri gbagbamu na yì na vri
isisurr. A so yi na ba azhi ttu, [16] na da di,
" 'Uje! Uje ku ìgbù unkpi wa,
a di surr iki ilini izizi, na ankru asisarr
tuku asisarr vyen.
A di surr iki i izinarriya, na angbinta
ka wre tuku ingbingbinkpa i tsɨ anta
i wre kye!
[17] I ziza nggo yo iki ima yi i ka nado ankpa
yirr!'

"Abi kye ijirrigi i amasirr ba we, na abi rri
ni ijirrigi ba, na abi turr ba, tuku abangga ba
nggo a so di zha ila iri imbarr yi na amasirr
wa, a ta sha kri gbagba mu. [18] Nggo a ti hi
intsi i ikparri ima yi na du hantu da di, 'Ìgbù
numa nise si nâ ta si ìgbù unkpi uwanggo
kye.' [19] A vu imbimbru imimi a surr na atu
ambarr wa, na yì na ba azhi ttu da di,

" 'Uje! Uje ku ìgbù unkpi wa.
Ùwà yo à si igbu wanggo nggo abi
ijirrigi amasirr ba
a kaki abi inklo ni itu ima yi nggo!
Ankpa yirr yo mre igbu wa we à jaku!
[20] A nyarr yi ku ijaku ima yi imba abi so nu
unkplassu!
A nyarr yi imba anishirr ba Abachi, na
abi ko na angu, tuku abi kpa are ba!
A nyarr yi nu nggo Abachi a ttu ma iba ku
inkindirr yi nggo a di na ki imba
nggo.' "

[21] Mre unitu ukyekye unuma a gɨ ingbinta
inkpi i si nâ ta si ununa ku iko unkpi kakami,
na ta yi tu yo ni inyi unkpi wa, na so da di,

"A ta ta ìgbù unkpi wa
Babilo ta yo nu ukyekye ukuma yo.
A si taka zha ma hi zizo hen.
[22] A si taka wo abi nggurr intinti, na abi ru
asarr, na abi vri unddu tuku abi vri
ingba
nu umi umuwa igbu wanggo zizo hen.
A si taka hi abi na ankpunkpu aseki
nu ùwà ku zizo hen.
A si taka wo ukorr ku abi di ko nu ununa
nu ùwà ku zizo hen.
[23] Uru ku ingba nu uru u si taka la nu umi
muwa zizo hen.
A si taka sarr wo ukorr ku
unuru tuku ayamba nggo garr ahẹhẹ
nu ùwà ku zizo hen.
Abi gri iki ire ba ni igbu wanggo aba yo
a si ankpinkpi mri anishirr ba ni
ingbingbru yi.
Uwa i re anishirr ba wemi na aseki ka
nggo ùwà i na ka.
[24] Ayiyi a abi kpa are ba, na ayiyi a anishirr
azizi ba Abachi ba,
tuku abangga ba nggo a ngɨ ba ni in-
gbingbru yi nggo, a hi ayiyi ambarr
wa nu ùwà ku."

19

*A gbyarr ku Abachi asa
nu unkplassu*

[1] Nu ugo unggo ku, ingga ì wo inkindirr i
yi nâ ta su akorr ku akpa anishirr shishemi
nu unkplassu, na so ki akwa da di:

"Haleluya!*
Ikpa ttungo, inkpinkpye nu ukyekye a si aba
Abachi amunta wa.
[2] Nu nggo ibre amu ima yi i si ijiji. A di
na ku anishirr narrnarr.
A ttu unddunddu ayamba ankpi anggo iba
nu nggo uwa yo a na ingbingbru yi ki
ndanda ni ila abubo ima yi.
A han unka ku ayiyi a amirr iko ama ba na
ku."
[3] Ingga wo ba a ki akwa zizo na da di,
"Haleluya!
Intsi yi nggo i ko gru zhi nu uru ku nggo u tu
igbu unkpi wanggo, i so hun kuma
ase na ase."

[4] Akikre anishirr iso ha na nẹ (24) ba,
na aninkindirr atsitsirr anẹ ba a kuttu na
gbyarr ku Abachi, nggo à hun so ni imburr
ittu yi, asa na da di,

"Du yi si meme yo! Gbyarr ku Abachi wa
asa!"

Igarr i Uvuvurr Inkru wa

[5] Mre ukorr unuma zhi ni imburr ittu yi
da di,

"Gbyarr ku Abachi munta asa,
imba amirr iko ama ba,
imba nggo di nu ma inkpinkpye,
ankpinkpi na atsitsa!"

[6] Ingga wo inkindirr nâ ta si akorr a akpa
anishirr, nâ ta si iyi i amasirr nggo a so zzu
ji ni igbre, u si nâ ta si ingẹ nggi inggurr.
Ingga wo ba a hantu di,

"Haleluya!
Atiko munta wa Abachi Uni
Inkpinkpye we wa à si Uttu.
[7] Di inta mẹ ni nyarr.
Di inta gbyarr ku asa ku inkpinkpye
ima yi!
Igarr i Uvuvurr Inkru wa i si ziza nggo yo.
Ayamba hẹhẹ a ka kre issubi ima yi ba.
[8] A nu ma inkinkru ilini i la nzirrnzirr sama
na ankizhi
nggo à ta surr nggo."

(Inkinkru ilini yi i si aseki azizi ka nggo
anishirr ba Abachi ba a na nggo).

* 19:1 Haleluya: A si di "Gbyarr ku Abachi asa."

9 Unitu wa à ddu ingga di, “Charr wanggo:
‘Abachi à ta yo angu azizi ku abangga ba
nggo a yo ba ni iga i igarr i Uvuvurr Inkru
wa nggo a bu nyarr!’ ” A da zizo di,
“Uwanggo a si are ajiji ka Abachi.”
10 Ingga jaku ku na aza di ingga ta gbyarr
ku asa, uwa ddu ingga da di, “Si na meme
hen! Ingga i si akpambirr uni na undu ndo
ni imba na amuya amuwa ba nggo a di vu
ure ujiji ku Yesu a nga ni bwu tsarr anishirr
nggo. Kuttu ku Abachi! Nu nggo ure ujiji
ku nggo Yesu à nga ni bwu tsarr nggo, uku
yo nu abi kpa are ba ukyekye ku kpa are da
ku.”

Uni so ni inga ukukla wa

11 Ingga hi unkplassu u bwu. Ni hi inga
ukukla, aba yo uni hun ma wa di, Iyo Isisurr
tuku Ujiji. A ti bre amu uwa a si di ka unuma
mri hen, tuku nggo a ti kuma ni ta iku.
12 Ashishi amaka a si nâ ta si irrirri iru. Na
turr anzɨ shishemi ni itu ima yi. A charr
ku isa, uwa yo na nkpama a hi inkpi i isa
ima yi. 13 Ankru ka nggo a surr ka nggo a yo
ka na ayiyi. Isa ima yi i si Ure ku Abachi.
14 Abi ta iku bu unkplassu ba a ga ma. A
surr inkinkru ilini ikikla pyarr ni sama na
ankizhi na hun so ni inga ikikla. 15 Anjingba
ka ri kakami a ssuzzu na angu ama ka. A
ta ri anishirr bi ingbingbru ba ni iku yi na
anjingba angga ka yo. A ta hru ittu imbarr
yi nu unkunkurr ku ka ungo ku ittu, a na ku
ni inkpinkpu inklo. A ta ttu kpakpa a unfu
ku Abachi Uni Inkpinkpye we wa a ttungo
nâ ta a hin àmà a unkunkurr nggo a so gu ji
na abubo a ina ahi wa. 16 A charr na ankru
tuku nu ampumpuza ama isa di:
UTTU A ATUTTU TUKU ATIKO A ATITIKO.
17 Ingga hi unitu unuma à kri na azhi wa.
A nggarr ito nu ukorr unkpi na aminche a bi
di bwa nu ussu ba ba da di, “A nga yi, nggurr
bi ku i ga inkpi i Abachi yi. 18 A nga yi ni ta
inina i atuttu, ankpinkpye abi ta iku, na abi
ta iku, tuku inina i inga na abi sa inga ba,
inina i anishirr we, a garr na abangga a si si
agarr hen, ankpinkpi na atsitsa.”
19 Ingga hi ininazzu wa tuku atuttu a bi
ingbingbru ba na abi ta iku ambarr ba a
nggurr bi da aba a ta tsi ni uni sa inga wa ku
na abi ta iku ama ba ba. 20 Aba a vu ininazzu
wa tuku Uni kpa are uni imu wanggo a na
aseki ka ikagri na angu ka ininazzu wa. À na
aseki ka ikagri angga ka yo na à re anishirr
ba nggo a se na angba a ininazzu wa, tuku
abangga ba nggo a kuttu ku ankpunkpru
ama wa. Nu ugo ukuma aba a vɨ ba aha mi
tsitsirr a surr nu uru ku rri nu solfa. 21 Uni
sa inga ukukla wa à ngɨ abi ta iku ambarr ba
na anjingba ka nggo a ssuzzu na angu ama
ka. Aminche ba we a vu inina imbarr yi a ri
ma ku imbarr.

20

Ase ukrɨ uyirr ka

1 Ingga hi unitu a ji zhi nu unkplassu na
hru inkpẹ i bwu anko a udduddu ku nggo
u sama ni ikikre, tuku ache ankpi nu ungo
uma. 2 Uwa a vu ìwǎ drago wa, ìwǎ na asese
wanggo nggo uwa yo à si umimi wa nggo a
ri Isheta. A vu ma lo na ache ka ki ase ukrɨ
uyirr. 3 Unitu wa a ta ma tu yo nu udduddu
ku sama ni ikikre ku, na ka udduddu ku ttu.
A ka ku ttu ngbangba wre ku a bu si kaki ku
ingbingbru yi imu zizo hen. A ta so ki ase
ukrɨ uyirr. Ase akama a ti vu sarr, uwa à si
gbigbi mu a bu sha bwu ma ttungo ntsɨ.
4 Ingga hi imburr ittu na abangga ba nggo
a so na yi nggo. A nu abama yo ukyekye ku
ibre amu. Ingga hi izhi i abangga ba nggo
a ngɨ ba ku ure ujiji ku ni itu i Yesu tuku
ure ku Abachi ku. Aba yo nggo a si kuttu ku
ininazzu wa tuku ankpunkpru ama wa hen,
na a si kpa angba a ininazzu wa ni ichi ka na
ango ambarr hen. A ta tasi tsitsirr na hru
ittu nâ ta si atuttu ni Kristi ku ki ase ukrɨ
uyirr (1,000). 5 (Abi kɨ abanu ba a si ta tasi
hen. A ta ki ase ukrɨ uyirr bari.) Uwanggo
yo a si itasi imẹmẹ i abi kɨ yi. 6 Abachi à ta
yo angu azizi ku abangga ba nggo a si na abi
tasi abi imẹmẹ angga ba ba, na ta ddu ba zu
ku Abachi. Ittu iha yi i sama nu ukyekye ni
itu imbarr yi. A taka si abikye aba Abachi
tuku Kristi, na taka so ni ittu na ku ki ase
ukrɨ uyirr.

A ba Isheta nggurr

7 Ase ukrɨ uyirr ka a vu sarr nggo, aba ta
ttu Isheta ttungo, nu nggo a harr ma. 8 Uwa
a ta ssuzzu ku di re anishirr ba nggo a si
kago ingbingbru yi nggo a yo yi di Gogu
tuku Magogu. Isheta a ta nggurr ba bi ku
iku. Ikri imbarr yi i si nâ ta si ugbuhun nggo
ni inyi. 9 A zirr kago ingbingbru yi na kago
anishirr ba Abachi ba tuku ìgbù wa nggo
Abachi à kpanye na ku nggo. Uru u ji zhi
nu unkplassu ni itu ba. 10 Umimi wanggo wa

nggo à re ba mi nggo, a tu uwa mi yo nu udduddu ku uru ku nggo u so rri nu solfa, nu unto ku nggo a tu ininazzu wanggo tuku uni kpa are ka imu wa a tuyo nggo. A ta so sese nabo, aba a ta di ki ba uje na azhi ni ibittu.

Ibre amu ikikre yi

11 Mre ingga hi imburr ittu inkpi ikikla numa undurr a so na yi. Unkplassu ku tuku ingbingbru yi a kru nado, na zha inkla i sharri chankarr. 12 Ingga hi abangga ba nggo a ka kɨ ba nggo, ankpinkpi na atsitsa aba a kri ku imburr ittu yi ni ichi. Aba a bwu angbamvu. Na bwu ungbamvu unuma, ungbamvu ku abi so tsitsirr ku. Na bre ku abi kɨ ba are na aseki ka nggo a na aba charr ka na angbamvu ka nggo. 13 Inyi wa a ttu abangga ba nggo a kɨ na ku nggo a ttungo. Ittu tuku abubo a iso abi kɨ wa, aba mi a ddu abi kɨ ambarr ba ttungo. Aba a bre ba amu na yiyirr ku aseki ka nggo a na ka nggo. 14 Aba a ta ittu tuku abubo a iso a abi kɨ wa a yo nu udduddu ku uru ku. (Udduddu ku uru unggo ku yo u si ittu iha yi.) 15 Uwanggo nggo a ta si charr isa ima yi nu ungbamvu ku abi so tsitsirr unggo ku hen, aba a ta tu ma tu yo nu udduddu ku uru ku.

21

Unkplassu uhẹhẹ tuku ingbingbru ihẹhẹ

1 Mre ingga hi unkplassu uhẹhẹ tuku ingbingbru ihẹhẹ. Unkplassu ku imẹmẹ ku tuku ingbingbru imẹmẹ yi a ka nado we. Inyi wa a nado. 2 Ingga hi Ìgbù ni Wre wa, Urushalima* uhẹhẹ wa, a so ji zhi na Abachi ku nu unkplassu. Aba ssu ma ki nâ ta si ayamba ahẹhẹ nggo a gbyarr ukpa na kye uruma. 3 Ingga wo ukorr unkpi zhi ni imburr i ittu yi, da di, "Kye abubo a so a Abachi wa a si na anishirr ba. A ta so na ba. Aba a ta kaki ku anishirr ama. Abachi ku itu ima à ta si ba Abachi ambarr. 4 A ta hɨ ashishi we glo ba na ashishi. Ittu taka sama, ka azhittu, ka iyi, ka ivri. A si ta ki iha na yi hen. Inkindirr i si ta vri ba hen. Aseki ka ikuchi ka a ka vu sarr nado ba."

5 Uwanggo wa nggo a so ni imburr ittu yi a da di, "Ingga i so na aseki we kaki ahẹhẹ!" Na ddu ingga da di, "Charr wanggo, nu nggo are ka angga ka sa ka iyo isisurr na ka na sa ajiji."

6 Na da di, "A kre ba! Ingga yo ì su Alfa wa tuku Omega wa, Imẹmẹ tuku Ikikre. Undurr wa nggo uhre ti ki ma, ingga ta nu ma amasirr a iso zhi na amasirr wa nggo di ssuzzu zhi ni imimi na di gri iso tsitsirr, uwa à si ta han inkindirr hen. 7 Abangga ba nggo a ti bwa cha, aba taka kpa wanggo zhi ni ingga ku: Ingga i ta kaki ba Abachi, aba a ta si amumarr amungga. 8 Nu nggo abi ki isisu, na abangga ba nggo a kà ikpanye, na abi na umimi ku ngɨ anishirr, na di kurr ìga, na di ki atirr, na di kuttu ku ankpunkpru aseki, na abi imu we, unto ku abama ku u su nu udduddu ku uru tuku solfa. Uwanggo yo si ittu iha yi."

Urushalima uhẹhẹ wa

9 Unitu uyirr wa nu umi ku atangba ba nggo a hru agbugba a iha itangba akikre wa, a nga ni da di, "Nga di ingga ni tsarr uwa ayamba ahẹhẹ, ayamba a Uvuvurr Inkru wa." 10 Izhi i Abachi i du unitu wa à ba ingga na kuma ni igbugbu inkpi inuma na ku tsarr ingga Ìgbù ni Wre Abachi wa, Urushalima. Uwa so ji zhi na Abachi ku nu unkplassu. 11 A ko la uru ni inkpinkpye i Abachi yi na so la grigri zzu angbinta ka i tsɨ anta nâ ta si jaspa, nggo la krizhizhi zzu kristali. 12 A me ugonka unkpi a harr ma. Na se na anko awurr na aha, tuku abitu awurr na ha ba nggo a so di gbye anko ka na ayiyirr. A charr asa a iga iwurr ni iha i Israila yi na anko ka. 13 Anko atarr a se na anga ka wemi. Atarr na anza ambre, atarr ni kashirr, atarr ni katu, atarr ni ingbahru. 14 A zu ibarr ìgbù yi na anchirr awurr na aha, na charr asa abi ko na angu awurr na aha abu Uvuvurr Inkru wa na anchirr ka.

15 Unitu wa nggo a re ni ingga ku nggo a se nu unkunkurr ku tsarr, aba a na ku ni izinarriya na a taka ku tsarr ìgbù wa, na tsarr anko amaka, ni ime harr ima yi. 16 Ita tuku imwe i ìgbù yi i si narr narr na anga ka wemi. Unitu wa à tsarr ìgbù wa nu unkunkurr ku tsarr umaku. Uwa à si kilomita ukrɨ uha na ayiyirr aha (2,200). Ita tuku imwe ima yi a si narr narr. 17 Unitu wa à tsarr ime harr yi kye. Ita hun ima yi ka ma imita iso itani ni ikywi (65), ni itsarr i anishirr. 18 A me ime harr ìgbù yi na angbinta ka nggo a yo ka di jaspa. A me ìgbù wa nu izinarriya we, na si zɨ ni inkindirr

* 21:2 Urushalima uhẹhẹ wa: Ìgbù wa nggo anishirr ba Abachi ba a so na ku.

hen, uwa a zzu nâ ta si azarr ashishi. [19] A
charr kpurrchuchu na angbinta ka ibarr i
ugonka ku ìgbù ka. Ingbinta ime imẹmẹ yi
ni ichi ime yi i si jaspa, iha yi i si safaya, itarr
yi agate, inẹ yi i si imera, [20] ikywi yi i si onisi,
itani yi i si kaneliya, itangba yi i si krisola,
itandarr yi i si berili, itirr yi i si topazi, iwurr
yi i si kirisopra, iwurr nu uyirr yi i si jasi,
iwurr nu iha yi i si ametisi. [21] A na angu
ankonki awurr na aha ka nu ingbingbinkpa
i tsi anta. A na anko ayirr nu ingbingbinkpa
i tsi anta iyirr chi. Anko ankpi a umi ìgbù wa
a na wa nu izinarriya, na si zɨ wa ni inkindirr
hen, nggo la zzu azarr ashishi.

[22] Ingga i si hi uki ku ibarr Abachi ni ìgbù
wama hen. Atiko Abachi Uni Inkpinkpye
we wa tuku Uvuvurr Inkru wa aba yo a si
uki ku ibarr ku ìgbù ku. [23] Ìgbù wa a si
zha di azhi, tuku uhwa a bu la na ku hen.
Inkpinkpye i Abachi iyo i so di la ku ìgbù
wa. Uvuvurr Inkru wa yo à si ila uru i ìgbù
yi. [24] Anishirr bi ingbingbru ba a ta zirr ni
ila uru i igbu yi. Atuttu bi ingbingbru ba
a ta gri ku igbu wa aseki ka ittu ambarr
ka. [25] Anko ka igbu ka a si ta kattu na
azhibarr numa hen, nu nggo ibittu i sama
nabo. [26] Anishirr ta gri inkpinkpye tuku
aseki ka ingbingbru na nga ni igbu wa. [27] Iki i
ankizhi, nu undurr ni na iki i ishisha, ka abi
ki imu a si ta rri ko hen. Abangga ba nggo a
taka mirri ni ìgbù wa a si abangga ba nggo
a charr asa ambarr wa nu ungbamvu ku iso
tsitsirr i Uvuvurr Inkru ku.

22

Inyi na amasirr a iso tsitsirr wa

[1] Mre unitu wa à tsarr ingga umblo na
amasirr a iso tsitsirr wa nggo a la nzirrnzirr
zzu azarr ashishi wa nggo a yo wa di kristali.
Amasirr wa a so gu zhi ni imburr ittu i
Abachi tuku Uvuvurr Inkru wa. [2] Na so gu
rri ba na atsutsu ka anko ankpi a ìgbù wa.
Unkunkurr ku gri iso tsitsirr u kri ku inyi
wa na anga ka aha mi. U di klo ugbyarr
ki ankpa awurr na aha ni ise. U di klo
ankpa ayiyirr ni ihwa yi wemi. Angbamvu
ka unkunkurr ka a si ahun ka fu ingbingbru
yi wemi. [3] A si taka hi inkindirr inuma nggo
Abachi a yo angu andanda na yi ni ìgbù wa
hen. Imburr i Abachi tuku i Uvuvurr Inkru
yi i taka si ni ìgbù wa. Amirr iko ama ba a
ta kuttu na gbyarr ku asa. [4] A ta hi ashishi
amaka. Aba a ta charr isa ima yi na achichi
ambarr wa. [5] Ibittu i si taka ki zizo hen. Ni
ima yo a si taka zha ingba ni murr uru hen,
na si taka zha di azhi wa bu la ba hen, nu
nggo Atiko Abachi, uwa yo à taka a si ba ila
uru imbarr yi. Aba a ta hru ittu ase na ase.
[6] Unitu wa à ddu ingga di, "Uwanggo a si are
ajiji na si a ka kpanye na ka. Atiko Abachi
wa nggo a ni abi kpa are ba Izhi ima yi nggo
a tu abitu ama ba di a bu nga ni tsarr amirr
iko ama ba aseki ka nggo a ji ntsɨ aba ka hi
ka gbigbi."

Inga i Kristi yi

[7] "Kye, ingga so nga zizami! Abangga ba
nggo a ga inkindirr yi nggo abitu ba a charr
nu ungbamvu ku di i taka la nggo, Abachi à
taka yo ba angu azizi."

[8] Ingga, Yohana, à si ingga yo i wo ni hi
aseki angga ka. Ingga wo ni hi ka kre nggo,
mre ni ji kuttu na agẹ ka unitu wa nggo a
tsarr ingga na ka nggo di ingga ta gbyarr
ku asa. [9] Uwa a kisa na ddu ingga di, "Si
na meme hen! Ingga i si akpambirr uni na
undu ndo na amuya amuwa ba, abi kpa are
ba ba, na abangga ba nggo a ga aseki ka we
nggo a charr ka nu ungbamvu unggo ku da
di a taka la nggo. Kuttu ku Abachi!"

[10] Na ddu ingga da di, "Aseki ka nggo a
charr nu ungbamvu unggo ku di a taka la ni
ichi nggo, ùwà bu si sha ka sharri hen. Kye
ivi yi i ji ntsɨmi aba a hi ka. [11] Uni na umimi
a ta kuchi ni na umimi. Uni na ankizhi a ta
kuchi na ankizhi ka. Uni na uzizi a ta kuchi
ni na uzizi. Uni wre a ta kuchi ni iwre yi."

[12] "Kye, ingga nggo so nga korrmi. Ingga
hru azadi amungga ni ingga ku, ni ta nu
unushirr na ka ku inkindirr yi nggo undurr
wa a na yi nggo. [13] Ingga si Alfa tuku Omega,
Uni Imẹmẹ tuku Uni Ikikre, Imẹmẹ tuku
Ikre.

[14] "Abangga ba nggo a ti ngla inkinkru im-
barr yi zzu nggo, Abachi à taka yo ba angu
azizi. Na taka du abama yo a ri ugbyarr ku
unkunkurr ku nggo u ta du unushirr a so
tsitsirr nggo, na taka du ba mirri ba na angu
ankonki na kuma ni ìgbù wa. [15] Abi kri na
ábì ba a si abangga ba nggo a zɨ iki, na abi
ki atirr, na abi la abubo, na abi ngɨ anishirr,
na abi ga azhi anuma tuku abangga ba nggo
a di zharr imu na di ki yi.

[16] "Si ingga Yesu! Na a si ingga yo i tu
unitu amungga wa di a bu nga ni bre ki imba

abiga ba na aki ka anggurr bi ka Abachi
wemi aseki angga ka na ankla ka inggurr
bi ka. Ingga i su uhunhan ku uga ku Doda.
Ingga yo si intsintse̱ i ambre i la kakami yi."
17 Izhi yi tuku ayamba ahe̱he̱ wa a da di,
"Nga!" Ni du uwanggo nggo a ti wo nggo
a bu da di, "Nga!" Uwanggo uhre ti ki ma
uwa bu nga, uwanggo a ti so zha, uwa bu
nga ni so amasirr a iso tsitsirr wa sama ni
ihan inkindirr.
18 Ingga Yohana, i so gbye utu ku undurr
wanggo ti wo are ka nu ungbamvu unggo
ku: Undurr uwanggo à ti sha inkindirr a
sa, Abachi à ta sha iha yi nggo a charr nu
ungbamvu unggo ku nggo a sa ku. 19 Undurr
wanggo nggo a ti sha inkindirr glo na are
ka ikpa da angga ka, Abachi à ta sha glo ku
nu ugbyarr unkunkurr ku gri iso tsitsirr ku
nggo a ta ga na nu ma nggo tuku inkindirr
yi nggo a ta ga na nu ma i ìgbù ni wre wa
nggo a charr nu ungbamvu unggo ku.
20 Uwanggo nggo a bre are angga ka wemi
nggo a da di, "Yo-o, ingga i so nga korr."
Du yi si meme yo. Nga, Atiko Yesu.
21 Atiko Yesu a bu na wre ku anishirr ba
Abachi ba. Du yi si meme yo.